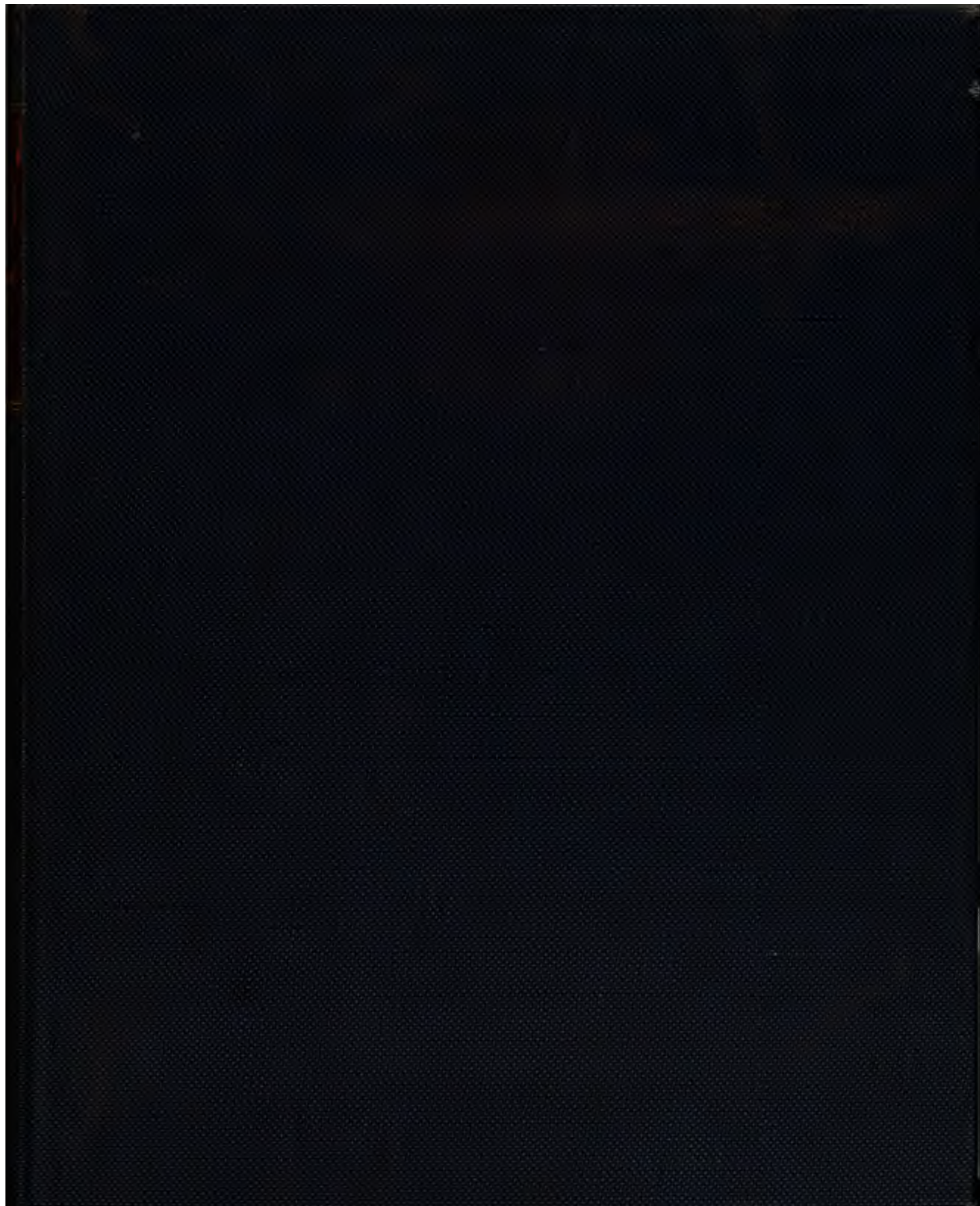

Cod. … pag.

ū paschahelgi

Pásca helgi eigum ver at hallda . þ ero
dagar . iiij . pascha dag inn fẏrsta h ſcom
ver hallda sem iola dag inn fẏrsta . en annan
dag pascha oc iii . iiij . oc miðvikudag . þa
scom ver hallda sem drottins dag . En
fra pascha deginū fẏrsta sco vera vikur . v . c

… pag. 99.

omaga bǫlkr

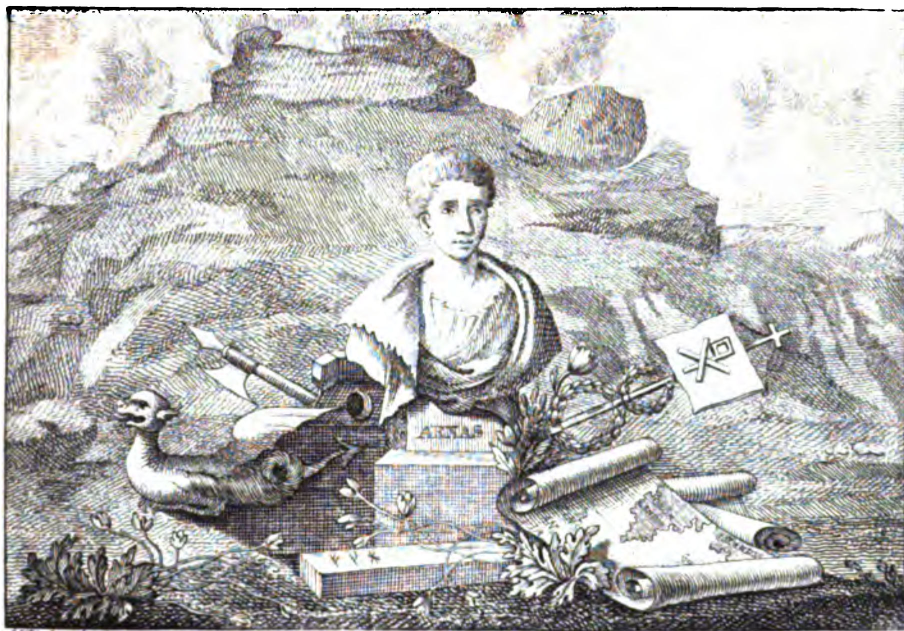
Sva er mælt at sina omaga aþer
m̄ fram at fœra alande her . Mo
ðor sina a maðr fẏrst fram at fœra iii
En ef h orcar betr . þa sc̄ h fœ
ra fram fǫðor sin . Nu ma han
betr . þa sc̄ h bœrn sin fram fœra . Nu

Cod. A. Magn. in Folio No 334.

[Ma]ðr scal eigi
selia fe sitt
dẏra a leigu
en x . aurar se
leigðir eẏrir
ē rafn legðar
hṽtu fe se er .
Ef h selr dẏ
ra oc a h eigi
til meira hefring en slikra aura se h sell

GRÁGÁS.

Pars II.

SUMTIBUS LEGATI MAGNÆANI.

HIN FORNA

LÖGBÓK ÍSLENDÍNGA

SEM NEFNIST

GRÁGÁS.

CODEX JURIS ISLANDORUM ANTIQVISSIMUS,

QVI NOMINATUR

GRÁGÁS.

EX DUOBUS MANUSCRIPTIS PERGAMENIS (QVÆ SOLA SUPERSUNT) BIBLIOTHECÆ REGIÆ ET LEGATI ARNÆ-MAGNÆANI, NUNC PRIMUM EDITUS.

CUM INTERPRETATIONE LATINA, LECTIONIBUS VARIIS, INDICIBUS VOCUM ET RERUM p. p.

PRÆMISSA COMMENTATIONE HISTORICA ET CRITICA DE HUJUS JURIS ORIGINE ET INDOLE p. p., AB J. F. G. SCHLEGEL CONSCRIPTA.

PARS II.

HAVNIÆ.

SUMPTIBUS LEGATI ARNÆMAGNÆANI,

TYPIS H. H. THIELE.

1829.

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY
MAY 18 1972

Sectio VIIIa.

Qvæ traha cædis dicitur, et jus criminale continet.

Vigsloþi.

I Capituli: upphaf vigsloþa: um lögmæt frumhlaup.

Titulus I: trahæ cædis initium; de aggressionibus lege definitis.

II Capituli: um þat, ef frumhlaup er a gangi stöþvat.

II: de aggressionibus, qvæ in actu subsistunt.

III Capitul: um þat frumhlaup, er maþr fellir mann.

III: de aggressione, qva qvis alterum prosternit.

IV Capituli: um felling oc handran oc rysking oc kyrking.

IV: de arietatione in terram, crimine manus expilatæ, qvassatione et faucium compressione.

V Capituli: of þat frumlaup, er aunnin verk verþa.

V: de aggressione (violenta) non transeunte.

VI Capituli: um sar.

VI: de vulneribus.

VII Capituli: um vig.

VII: de cæde.

VIII Capituli: um heimanfarar til averka.

VIII: de excursionibus animo læsiones corporales inferendi susceptis.

IX Capituli: of þat ef maþr stendr fyrir veganda.

IX: de eo, si qvis homicidam protexerit.

X Capituli: um drep þat, er bein brotna.

X: de ictu, qvo ossa franguntur.

XI Capituli: um drep þat er eigi verþr a-synt.

XI: de ictu transeunti.

XII Capituli: um þat drep, er heyrn eþr syn spilliz.

XII: de ictu, qvo auditus, visusve læditur.

XIII Capituli: um þat hverso maþr a at hefna sara sinna.

XIII: de modo vulnera ulciscendi.

Vigsloþi.

I. Capituli.

Upphaf vigsloþa. Um lögmæt frumhlaup.

[1]) Fiörbaugsgarþr varþar, ef maþr leypr til manz lögmætu frumlaupi. En þau ero V [2])laup, ef maþr höggr til manz, eþr drepr, eþr leggr, eþr scytr, [3])eþr kastar, þa varþa öll fiörbaugsgarþ, ef eigi kömr a, en scoggang ef a kömr. En þa er frumlaup lögmætt, ef maþr reiþir fram [4])[þann vigvöl] [5])er hann vill öþrom mein meþ göra oc veri hann sva nær, at hann mundi taca til hins, ef hann hæfþi eþr ecki stöþvaþi a gangi. Þat er enn frumlaup, hvario sem hann scytr eþr verpr, ef hann veri sva nær, at

Titulus I.

Trahæ cædis initium; de aggressionibus lege definitis.

Exilio puniatur qvicunqve legibus definita aggressione alterum invaserit. Sunt vero aggressiones illæ qvinqve: si qvis alterum ceciderit, percusserit, punxerit vel missili petiverit. Hæce omnes, si effectu carent, exilio, noxiæ vero proscriptione puniendæ. Aggressiones tum ad lege definitas referendæ, si qvis instrumenta lethalia, animo læsionem inferendi alteri intentaverit, tam prope adstans, ut si recte collineasset nec in actu subsisteret instrumentum, alterum tangere possit. Aggressionibus etiam annumerandum, si aliqvid jaculatus fuerit vel

---

[1]) *B cum suis incipit:* Þat er mælt er menn finnaz a förnum vegi at &c., *Legibus cautum est, qvod si qvis alteri in via occurrens eum (legibus definita aggr. invaserit, exil. pun.)*

[2]) *B cum suis legit:* lögmæt frumlaup, *aggressiones lege definitæ.*

[3]) *B cum suis legit:* eþr verpr, *(sensu eodem).*

[4]) *B cum suis omittit:* þann vigvöl, *sed ejus loco habet:* oc berr þat qviþr, *veridicis probantibus.*

[5]) *B cum suis legit:* at hann vildi a mann lata coma, *eum hominem collineare voluisse.*

hann mundi þvi coma til þess, ef hann hæfþi eþr ecki stöþvaþi.

conjecerit in alterum, tam prope constitutus, ut modo recte collineasset, nec in actu subsisteret missile, ille perstringeretur.

II. Capituli.

Um þat, ef frumlaup er a gangi stöþvat.

Þa er frumlaup a gangi stöþvat, ef kömr a vapn, eþr vaþir, eþr a völl, eþr taki menn viþ [1] [a lopti]. [2] [Ef menn þræta um frumlaup hvart a hafi comit eþr eigi oc scal þviat eins drep vera, ef qviþr berr þat, at a hinn mundi koma, ef hann stæþi berr fyrir. En um þau frumlaup V er nu ero talit, oc fiörbaugsgarþ varþar, þa er eigi socn til nema þau se lyst fyrir buum V fyrir þriþio sol eþa nefndir at synar-vattar ella, a enom sama vettvangi].

Titulus II.

De aggressionibus, qvæ in actu subsistunt.

Tum aggressio in actu cohibitur, si in arma, indumenta (militaria) vel terram incidat, aut advolans missile excipiatur manu. Mota super aggressione utrum strinxerit, nec ne, qvæstione pro ictu modo habeatur, si veridici asseruerint futurum, ut alter, nudus obstans, perstringeretur sed de nominatis illis aggressionibus qvinqve, exilio puniendis agere non licet, ni ante solem tertium accolis qvinqve coram denuntientur, vel in loco rei gestæ testes oculati de ea antestentur.

III. Capituli.

Um þat frumlaup er maþr fellir mann.

Þat er VI frumlaup, ef maþr fellir mann oc varþar þat scoggang. En þat er fall, ef hinn styþr niþr kne eþr hendi, allra helzt, ef hann fellr meirr. [3] En þat er et VIIda frumlaup, ef maþr rænir mann handrani. [4] [En þat er handran, ef

Titulus III.

De aggressione, qva qvis alterum prosternit.

Sexta est aggressio, si qvis alterum in terram arietaverit, qvæ proscriptione puniatur. In terram qvem cecidisse censendum est, si genu vel manu terræ innitatur, maxime vero, si magis prosternitur. Pro septima aggressione habeatur, si unus in

---

[1]) *B cum suis omittit:* a lopti, *sed addit:* þa er fram var reitt, *cum ejiciebatur.*

[2]) *Reliqvum tituli B cum suis omittit.*

[3]) *B cum suis crimen expilatæ manus ut octavam aggressionis speciem ponit sed raptationem ut septimam.*

[4]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

maþr slitr or höndom manni, þat er hinn heldr a aþr, eþr af baki hanom þat varþar oc scoggang]. En þat er et VIII, ef maþr ryskir mann, oc varþar þat scoggang. Þat er et IXda, ef hann kyrkir mann oc varþar þat scoggang. [1][Um frumlaup þau IX, sem þar ero nu taliþ þar er vigt igegn þeim öllom a enom sama vettvangi, oc eigi lengr enn sva].

alterum crimen expilatæ manus commiserit. Crimen expilatæ manus est, si id qvod alter manu detinet vel dorso portat violenter eripitur. Hoc etiam proscriptione coërcendum. Aggressio octava numeratur, si qvis alterum concutierit, qvod proscriptione puniatur. Nona est, si unus alteri fauces compresserit, qvi et proscribendus est. Novem hasce memoratas aggressiones in loco rei gestæ nec diutius cæde ulciscendi licentia læso conceditur.

IV. Capituli.

Um felling, oc handran, oc rysking oc kyrking.

Þat er mælt um þau frumlaup [2]IVor [er scoggang varþa], felling oc handran, rysking oc kyrking, at þau er eigi scylt at lysa, ef þau fara einsaman oc göriz ecki fleira af a þeim vettvangi. En þa scal [3]bua qveþia heiman til. Nu göriz fleira af [4][a þeim vetvangi], þa scal þau lysa sem önnor frumlaup, oc metz til ohelgi [5][þeim manni er liop fyrir öndverþo nockoro þvi frumlaupi].

Titulus IV.

De arietatione in terram, crimine manus expilatæ, qvassatione et faucium compressione.

Qvoad qvatuor illas aggressiones proscriptione puniendas, arietatione in terram, crimine manus expilatæ, qvassatione et faucium compressione constituitur legibus, eas non necessario esse denuntiandas, dummodo sola adsit, nec plura in eodem rei gestæ loco fiant. Hoc tamen casu accolæ domo evocentur. Qvodsi plura noxia in eodem rei gestæ loco acciderint, aliarum aggressionum instar denuntientur et securitatis vitalis dispendio ei æstimetur, qvi primus nominatarum aggressionum aliqva alterum adoriebatur.

1) *Qvod superest tituli B cum suis omittit.*

2) *B cum suis pro:* IV, *legit:* öll, *omnes, et omittit:* er scoggang varþa.

3) *B cum suis legit:* vetvangs-bua IX, *rei gestæ loci accolæ.*

4) *B cum suis omittit:* a þeim vetvangi.

5) *B cum suis qvod superest tituli omitttit, sed addit:* lysa scal maþr frumlaup öll önnr, ef hann vill sökia um, *cæteras omnes aggressiones ille denuntiet, qvi circa eas agere cupit.*

V. Capituli.

Um þat frumlaup, er aunnin verk verþa.

[1]) Ef maþr leypr lögmæto frumlaupi til mannz a þeim vettvangi er aunnin verk verþa meþ mönnom [2])[af þvi siþan], oc varþar þat scoggang, [3])[þott þat varþi fiörbaugsgarþ, ef þat föri eitt saman].

Þat er enn ef maþr leypr lögmæto frumlaupi til mannz, oc leypr hann til ohelgi ser oc sinom lágsmönnom, þeim er visso meþ hanom [4])[at hann mundi þvi laupi laupa] a þeim vettvangi, nema hann laupi til þess mannz er aþr hefir til ohelgi ser verkat.

[5])Nu leypr maþr igegn or öþrom flocki, oc leypr sa til þess mannz er eigi vissi meþ hanom [6])[raþ] oc verþa þa frumlaup i baþa flocka [7]). Ef menn verþa vegnir eþr sarir i hvarntveggia flock, oc verþa allz sarir III eþa fleiri [8]), þa scal i þann flock frumlaup bera, er fyrri var or laupit, [9])[en hvarirtveggio ero ölir til doms].

Titulus V.

De aggressione (violenta) non transeunte.

Ubi qvis lege definita aggressione alterum adoritur, et in eodem rei gestæ loco læsionibus mutuis aggressio continuatur, hæc proscriptione coercenda est, sola qvamvis per se exilio tantum punienda fuerit.

Si qvis præterea lege definita aggressione alterum adortus fuerit, securitatis vitalis dispendium incurrit tum ipse cum omnes ejus facinoris participes, et conscii eo cum qvod in eo rei gestæ loco alterum aggressurus esset. Excipiatur tamen, si eum adoriatur, qvi antea securitatem suam vitalem facinoribus commissis perdiderat.

Qvodsi qvis e caterva contraria vicissim aggressus fuerit qvendam cum primo aggressionis consiliis non participem, tum ex utraqve parte aggressionis crimen commissum esse censeatur. Si ex utraqve parte qvidam cæsi vel vulnerati fuerint, ita ut in totum tres pluresve vulnerentur, aggressionis crimine caterva insimuletur unde primum incurrebatur; utrosqve vero ad latam usqve sententiam alere liceat.

---

[1]) *B cum suis ita incipit:* þat er mælt, *legibus cautum est.*

[2]) *B cum suis omittit:* af þvi siþan.

[3]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[4]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[5]) *B cum suis incipit:* þat er mælt, *legibus cautum est.*

[6]) *B cum suis omittit:* raþ.

[7]) *B cum suis addit:* þat er oc mælt, ef maþr særir mann, at þat varþar scoggang, *lege etiam cautum est, ut si qvis alterum vulnere affecerit, proscriptione puniatur.*

[8]) *B cum suis addit:* a þeim vetvangi, *in eodem rei gestæ loco.*

[9]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

VI. Capituli.
Um sar.

[1] [Ef maþr særir mann oc varþar þat scoggang. En þat er sar, ef þar blöþir sem a-kom, en þoat maþr liosti mann a meþal herþa eþa a nasir, sva at bloþ rioti or munni eþa navsum, oc er þat eigi sar, ef eigi blöþir þar sem a-kom].

Titulus VI.
De vulneribus.

Si qvis alterum vulnere affecerit, proscriptionis pœnam luat. Vulnus est si sangvis e loco cæso promanaverit. Si qvis contra alterum in humeros vel nasum ita verberaverit, ut vel ex ore vel naso sangvis prosiliat, hoc vulnus esse haud censeatur, dummodo e loco cæso sangvis non promanat.

VII. Capituli.
Um vig.

Ef maþr vegr mann oc varþar þat scoggang. Sa maþr er o-öll til doms er hann vegr mann eþr veitir [2] [hin meiri sar. En þau ero hinn meiri sar], heilund oc holund oc mergund. Þat er heilund er rauf er a hausi [3] [til heila], hvart sem hann er höggvinn eþr rifnaþr [4] [eþr brotinn]. En þa er holund, er bloþ ma falla a hol or sari. En þa er mergund, ef bein er i sundr til mergiar, þat sem mergr er i, [5] hvart sem þat (er) höggvit eþr brotit. [6] Þat metz sem hin meiri sar, ef maþr scerr tungo or höfþi manni, eþr stingr augo or höfþi, eþr scerr af manni nef, eþr eyro, eþr brytr tenn or höfþi manni. En þa er scorit, er skeddr

Titulus VII.
De cæde.

Si qvis alterum ceciderit proscriptionis pœnam luat. Qvi alterum cædit vel gravioribus afficit vulneribus ad latam de eo sententiam usqve non alendus est. Ad vulnera graviora refertur vulnus cerebri, vulnus cavitatis et vulnus medullæ. Vulnus cerebri dicitur, cum ad cerebrum usqve fissura in cranio adest, sive cæsum, sive ruptum, sive fractum fuerit. Vulnus cavitatis est, cum sangvis e vulnere in cavitatem introfluit. Vulnus medullæ, cum os cui medulla inest ad medullam usqve disrumpitur, sive sit cæsum, sive fractum. Ad vulnera graviora refertur, cum qvis lingvam alterius capiti exsecat, oculos effodit, nasum auresve amputat vel dentes labefac-

---

[1]) *Hunc titulum B cum suis omittit nisi qvod nuperrime sub num.* 19 *legitur.*

[2]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[3]) *B cum suis omittit:* til heila.

[4]) *B cum suis omittit:* eþr brotinn.

[5]) *Pro:* hvart — brotit, *B cum suis legit:* þott brotit se, *qvamvis frangatur.*

[6]) *B cum suis legit:* þessi averk metaz sem hin meiri sar &c., *seqventes læsiones ad graviora vulnera referendæ.*

beini eþr briesoi. Sva er oc ef maþr geldir mann eþr höggr klamhögg um þio þver.

[1])[Ef maþr lystr mann sva at bein brotni, oc metzc þat sem hin meiri sar, þott eigi blöþi, meþ hverigo sem maþr lystr mann, oc varþar þat scoggang. Slikt scal oc alt et sama, þott hann veiti hinom af öþrom lutum beinbrot].

tat. Secatum dicitur cum os vel cartilago læditur. Itidem si unus alterum castraverit vel ictu contumelioso per nates transversos eum percutierit.

Si qvis alterum ita percutierit, ut os frangatur, ad graviora hoc referendum est vulnera, sangvis qvamvis non promanaverit, qvocunqve tandem instrumento factum sit, et proscriptione puniatur. Idem omnino obtineat, si alio qvovis modo (non verberando) ossa alicui fregerit alter.

VIII. Capituli.

Um heimanfarar til averka.

Hvar þess er menn fara meþ þann hug [2])[heiman] at þeir vilia a mönnom vinna, oc varþar scoggang, ef framkömr, [3])[en fiörbaugsgarþ ella]. Þeir verþa oc ohelgir viþ averkom öllom, er fyrri coma a för [4])til þess fundar, [5])[er þeir hittaz] þott hinir laupi fyrri [6])[er siþarr foro heiman].

Titulus VIII.

De excursionibus animo læsiones corporales inferendi susceptis.

Qvicunqve domo proficiscuntur eo animo, ut læsiones aliis inferant, proscriptionem luant, si effectus proposito responderit, sin minus, exilio puniantur. Qvi porro primi eodem animo viam ineunt eo, ubi congrediantur cum adversariis, immunitate a læsionibus destituti sint, adversarii, serius exeuntes, primi qvamvis adoriantur.

IX. Capituli.

Of þat, ef maþr stendr fyrir veganda.

[7]) Ef maþr stendr fyrir þeim manni, er

Titulus IX.

De eo, si qvis homicidam protexerit.

Si qvis homicidam aut eum, qvi vulnera

---

[1]) *Reliqvum tituli B cum suis omittit.*

[2]) *B cum suis omittit:* heiman.

[3]) *B cum suis omittit:* en fiörbaugsgarþ ella.

[4]) *B cum suis interponit:* meþ þann hug, *eo animo.*

[5]) *Omissis:* er þeir hittaz, *B cum suis addit:* er aumin verk verþa meþ mönnom, *ubi læsiones inter partes accidunt.*

[6]) *B cum suis omittit:* er siþarr foro heiman.

[7]) *B cum suis incipit:* þat er mælt, *legibus cautum est qvod &c.*

mann hefir vegit, [1]) eþr a manni hefir unnit, eþr veitir hann hanom liþ a þeim vettvangi, oc varþar þat scoggang; hann verþr þa oheilagr fyrir öllom averkom a þeim vettvangi, viþ þa menn alla, [2]) er hins vill hefna þar, er a er unnit, nema hann vilþi scilia þa rettum scilnaþi, oc verþi hinom þat at liþi, er a hefir unnit, oc varþar hanom ecki su veizla. En þa scill hann þa rettum scilnaþi, ef hann getr þann qviþ, at hann mundi sva scilia þa, [3]) þott sa hefþi slican sva averka a ser fengit, er nu hefir öþrom veitt, sem hinn hefir er þa er fyrir orþinn.

Þott eigi verþi fleiri menn vegnir eþr sarir eþr lostnir, sva at blatt eþr rautt se eptir enn II, oc se or sinom flocki hvarr, þa ero hvarirtveggio [4]) ölir til doms, ef þeir bregþaz frumlaupum viþ hverngan veg er um frumlaup bersc. Ef menn forþa fiörvi frumlaups mannz [5]) [þess er averk let fylgia sva, at þeir veri hann oddi eþr eggio, oc varþar þat fiörbaugsgarþ er eigi er á vettvangi.

Nu leypr averkamaþr i einstigi, oc standa menn fyrir hanom þar, þa eigo þeir, er eptir sökia at beiþa hina fragöngo oc framsölo at hanom, þa varþar sva

alteri intulit, protexerit vel in loco rei gestæ opitulatus fuerit, proscribendus est. Læsionibus corporalibus in loco rei gestæ ab omnibus iis inferendis, qvi læsum ulcisci capiunt, jure expositus sit. Qvodsi pugnantes modo legali distrahere voluerit, at ita lædenti incidenter auxiliatur, talis opitulatio ei impunis sit. Legali modo pugnantibus interceditur, si veridicorum effato probare possit intercedens, se itidem intercessurum, qvamvis modo lædens talem retulisset læsionem, qvalem alteri jamjam læso intulerat.

Qvamvis duo tantum, e singula parte unus, vel cæsi sint, vel vulnerati, vel ita icti, ut lividum et rubrum colorem epidermis referat, utrosqve ad latam usqve sententiam alere liceat, qvomodocunqve de aggressione probatio processerit, modo utrinqve adsit aggressio. Si aggressoris læsionem inferentis vitam, sed extra locum rei gestæ aliqvis ita protegat, ut cuspide et acie eum tueatur, exilium luat.

At læsionem inferens in fauces non pervias profugit, ubi alii eum protegunt, tum eum inseqventes, hoc, ut abeant et eum prodant, postulent, et propugnatio læ-

[1]) *Pro:* eþr — unnit, *B cum suis legit:* eþr særþann, *sensu eodem.*

[2]) *B cum suis legit:* er hinum vilia veita liþ, *qvi alteri (læso) auxilium ferre cupiunt.*

[3]) *B cum suis paulo aliter sed sensu eodem hæc ita exprimit:* þott sa in sari hefþi slic averc veitt hinom sem þa hafþi hann tekinn a ser fra hanom, *vulneratus qvamvis alteri tales intulisset læsiones, qvales modo ipse ab eo retulerat.*

[4]) *B cum suis legit:* o-ælir, *non alendi.*

[5]) *Qvod supereat tituli B cum suis omittit.*

fyrirstaþa sem nu var tint. Ef nokorr maþr sökir sa eptir er sin a at hefna þar at lögum eþr annars mannz, en þeygi verþa þeir ohelgir fyrir averkum, er fyrir standa, ef eigi er a vettvangi.

Um þau averk varþar fyrirstaþa fyrir utan vettvang, er lyst verþa annattveggia aþr eþr siþan sva at biargir varþa. Um þa fyrirstöþo alla er eigi er a vettvangi, oc ero þat alt stefno-sakir, oc scal qveþia til IX bua a þingi þaþan fra er sök görþiz].

X. Capituli.

Um drep, þat er bein brotna.

Ef maþr drepr mann sva at bein brotna, oc metz sem hin meiri sar. Hvargi er maþr drepr mann oc varþar þat scoggang. Þat er drep, ef maþr lystr annan meþ öxar-hamri oc sva hvarngi vigvöl er maþr hefir. Jamt er drep, þott maþr leggi til eþr kasti, ef a-kömr. Slict er þott klæþi verþi a milli, brynia eþr hialmr, ef a myndi koma, ef eigi yrþi þat fyrir. Drep er oc þott maþr spyrni föti a öþrom eþr hvati hnefa. Drep er oc þott maþr reiþi þann vigvöl fra manni er hann veit, at þa mundi laupa at hanom sialft, ef hann lætr laust. Sva er oc,

denti præstita tum eadem ac nuper est memoratum pœna coercenda est, dummodo aliqvis, cui seipsum vel alium ibi alciscendi jus conceditur, inseqvatur. Læsionibus vero jure inferendis ne expositi sint propugnatores, si in loco rei gestæ non agitur.

Extra locum rei gestæ propugnatio lædentis ibi tantum reatum adfert, ubi læsiones illatæ vel ante vel post ita denuntiantur, ut opem ferre illicitum sit. De propugnatione qvavis in loco rei gestæ non facta actio per dicam instituatur, novem in comitiis accolis inde evocatis, ubi causa accidit.

Titulus X.

De ictu, qvo ossa franguntur.

Ubi qvis alterum ita ferit, ut ossa frangantur, vulneribus gravioribus hoc adscribatur. Qvicunqve ictu aliqvem ferierit, proscribendus est. Ad ictus refertur, si qvis alterum malleo securis vel alio qvodam lethali instrumento ferierit. Ictibus etiam annumeratur, ubi qvis in alterum vel pungit vel jaculatur, modo scopum feriat. Nihil ad rem facit, qvamvis vestimenta, lorica vel galea interveniant, modo his non intervenientibus perstringeretur alter. Ad ictus porro referatur cum qvis alterum calcitrat vel pugno ferit. Tandem ictibus annumeretur, cum qvis instrumentum aliqvod lethale ab altero retrahit, sciens futurum, ut hoc, cum remittitur, ei ipsum incurrere;

ef hann fellir a mann þat, er hann fær högg af.

ut et si qvis aliqvid in alterum cadere fecerit, qvo feritur.

XI. Capituli.

Um drep, þat er eigi verþr a-synt.

Þriu ero drep oc varþa öll scoggang oc scal sökia viþ XIItar qviþ. Þat er eitt, ef sva litt kömr a, at eigi verþr-asynt eptir. Þess dreps scal hefna a hinom sama vettvangi, oc eigi lengr enn sva, [1][oc scal lysa, ef fleira göriz af sem felling eþr kyrking, oc verþr sa þa oheilagr er drap. Sva scal sökia um drep þeirra, at maþr scal stefna um þat at hann hafi drepit hann oc laupit (til) hans lögmæto frumlaupi, oc lata varþa scoggang. Eigi ma tvær sakir or þvi drepi göra, þott tvennom se lyst, en sökia um frumlaup eitt, til fiörbaugsgarþar ef vill, oc qveþia bua heiman.

Nu væniz sa maþr þvi, er drap, at hinom yrþi a-synt þar er eigi varþ, þa verþr hann sva oheilagr fyrir averkum sem a-synt yrþi].

Þat er drep annat er averk heitir, ef maþr lystir mann sva at blatt eþr rautt verþr eptir, eþr þrutnar hörund eþr stöckr undan hold, eþr rytr bloþ or

Titulus XI.

De ictu transeunti.

Tres sunt ictus proscriptione puniendi, et de qvibus dodecadis veridicis agendum est; unus si tam leviter tangitur, ut delicti corpus non relinqvatur. Hunc ictum in eodem loco rei gestæ nec diutius læsus ulciscatur; factum denuntietur, si plura adfuerint acta illicita, arietatio in terram nimirum vel faucium compressio, qvo casu icens noxæ expositus erit. Si qvis de ictibus nominatis agere voluerit, lædens de eo in jus vocandus est, qvod alterum icit et lege definita aggressione eum adoriebatur. Proscriptionis pœnam ei minetur læsus. Duæ qvamvis causæ denuntiatæ sint, duplici actione tamen de ictu ne agatur, sed de sola aggressione, si id læso magis placuerit, eum in finem, ut lædens exul judicetur, agendum est, veridicis domo evocatis.

Icens si ictus vestigium ibi extitere, ubi non adfuit, contenderit, eodem modo noxæ expositus sit ac si ictus delicti corpus reliqvisset.

Ictus est secundus, qvi damnum datum nominatur, cum nempe unus alterum ita ferit, ut colorem lividum vel rubrum epidermis referat, vel cutis turgescit, vel

[1]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

munni, eþr or nösom eþr undan nöglom; þess dreps a maþr at hefna jamnlengi sem sara, oc sva þeir menn er hanom fylgia til, [1][oc er rett at aþrir menn hefni til jafnlengþar annars dögurs, þott þeir fari ecki sialfir til]. Slikt er þott hnefa se lostit eþr spyrnt, ef a-synt verþr.

caro recedit vel sangvis ex ore, naso vel subter ungvibus prosilit. Hujus ictus vindictam tamdiu qvam vulnerum expetat et læsus et omnes ejus socii. Ut alii, læsum qvamvis non secuti per diem vertentem vindictam expetant, fas est. Idem obtinet, cum vel pugno cæditur vel pedibus concalcatur, modo læsionis adsit vestigium.

XII. Capituli.

Um þat drep, er heyrn eþr syn spilliz.

Þat er oc averka-drep, ef heyrn eþr syn meiþiz af. Sva er oc, ef maþr er lostinn i öngvit fyrir bringspölum eþr a böll, þott ecki verþi a-synt, oc sva er jafnan er maþr er lostinn i svima. [2][Þvi drepi scal stefna sva at öllo sem hino aþr, nema þa scal telia rett or fe hans]. Þar er costr at lysa ser hvart frumlaup oc drep, oc verþa þa II sakir, oc a scal qveþa hver averk þau hafa fylgt drepino, er nu voro tind. [3][En ef i einni lysingo er haft bæþi drep oc frumlaup, eþr annat verþr lyst, eþr bæþi olyst, þa er ein söc].

Þat er drep et IIIia, ef bein brotna, oc verþr sa o-öll til doms er drepit hefir,

Titulus XII.

De ictu, qvo auditus visusve læditur.

Ad damni dati ictus porro referendum, cum auditus visusve læsione perditur, ut et cum ad deliqvium infra sternum vel in penem qvis feritur, ictus qvamvis vestigium non relinqvat. Semper huc referatur, cum vertiginem ictus adfert. De hocce ictu actio modo allato omnino instituatur, præter qvod juris personalis violati multa bonis lædentis exigenda est. His casibus singula seorsim denuntiare fas est, ictum nempe et aggressionem, unde causa oritur dupplex. Definiatur simul qvonam modo allata damna data ictum secuta sint. Si tum ictus cum aggressio una eademqve denuntiatione denuntiantur, vel alterutrum neutrum denuntiatur, una tantum oritur causa.

Ictus est tertius, cum ossa perfringuntur. Icentem at latam usqve sententiam

---

1) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*
2) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
3) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

oc a eigi þingreitt. Sva scal sökia sem um sar hin meiri [1])[um biörg], ef lyst verþr, oc scal aqveþa, ef maþr lysir þat drep, at beinbrot hafa fylgt. [2])[Tvær ero sakir, ef tvennom er lyst.

Ef maþr (vill) um frumlaup sökia, oc scal IX bua heiman (qveþia). Um drep þat scal stefna oc qveþa a þat, at hinn hafi veitt hanom beinbrot i þvi drepi, oc lata varþa scoggang oc telia rett or fe hins.

Ef maþr heldr manni undir drep oc varþar þat scoggang, oc scal qveþia IX vettvangs bua heiman. Ef II menn eþr fleiri verþa vegnir eþr sarir eþr drepnir, sva at blatt eþr rautt verþr eptir, oc or sinom flocki hvarr, þa ero ölir hvarirtveggio til doms, ef þeir bregþaz frumlaupom viþ, hvegi er um laup bersk].

XIII. Capituli.

Um þat, hverso maþr a at hefna sara sinna.

[3]) Sa maþr er a er unnit, a at hefna sin, [4])til þess alþingis er hann er scyldr

alere nemini liceat, nec in judicio standi personam habet. Denuntiatione ictus peracta, de auxilio ei præstito, ut de vulneribus gravioribus solet, agatur. In denuntiatione definiatur, qvod ictus ossifragium caussans denuntiatur. Duæ sunt causæ, si duæ denuntiantur.

De aggressione si qvis agere voluerit, novem accolæ domo evocentur. De ictu dies dicendus est, definito, aggressorem eodem ictu ossifragium alteri intulisse. Proscriptionis pœna illi intendatur, bonisqve ejus juris personalis violati multa exigenda est.

Si qvis alterum, dum ictu feritur, detinuerit, proscriptionem luat; accolæ novem locum rei gestæ circumcirca habitantes domo evocentur. Si duo pluresve, e singula conflictentium parte aliqvis, vel cæsi vel vulnerati fuerint vel ita icti, ut lividum rubrumqve colorem epidermis referat, utrosqve ad latam usqve sententiam alere liceat, qvomodocunqve de aggressione probatio processerit, modo utrinqve adsit aggressio.

Titulus XIII.

De modo vulnera ulciscendi.

Qvi plaga afficitur, sese ulciscendi facultatem habeat ad comitia illa generalia us-

---

[1]) *B cum suis omittit:* um biörg.

[2]) *Reliqvum tituli B cum suis omittit.*

[3]) *B cum suis incipit:* þat er mælt, *legibus cautum est ut &c.*

[4]) *B cum suis interponit:* ef hann vill, *si voluerit.*

at sökia [1]) um sar sin, eþr þann averka sem hann feck, oc sva scolo þeir menn er vigs eigo at hefna. Sa maþr fellr oheilagr fyrir hanom sialfom, er a hanom vann, oc sva fyrir þeim mönnom öllom er hanom fylgia [2]) [til vetvangs], enda er rett, at aþrir menn hefni hans, ef vilia (til) jafnlengþar annars dögrs. Þeir menn eigo vigs at hefna, er aþiliar ero vigs sakar, [3]) [oc þeir menn er þeim fylgia til vetvangs, enda a hvarr at hefna, er vill til annars dögrs.

[4]) Hvatki er maþr görir þess [5]) at öþrom manni er þar blöþir, er a kömr, *) oc scal sar lysa [6]) en ben, ef at bana göriz.

[7]) Maþr er o-öll til doms af vöþvasari [8]), ef hann er meþ vatta inni-staþinn [9]). En ef maþr lygz sari a, eþr særir hann sic sialfr, sva oc ef hann ræþr annan mann til, *) oc sva hvatki er hann görir þess er hann fær af þvi sar, oc

qve ubi de vulneribus suis plagave illata actionem instituere tenetur; cædis commissi vindicibus idem juris competit. Plagam inferens a læso jure cæditur, nec non ab omnibus ad locum rei gestæ eum secutis nec minus juste per diem vertentem alii læsum ulciscantur. Cædis commissæ vindices sunt justi, qvi causæ de homicidio oriundæ actores competentes sunt, omnesqve adhæc eos ad locum rei gestæ secuti. Per diem vertentem qvicunqve voluerit ulciscendi jus habeat.

Qvicqvid unus in alterum commiserit tale, ut sangvis e loco læso promanat, vulnus factum esse denuntietur, et vulnus lethale, si mortem efficit.

Vulnus in musculos inferens ad latam usqve sententiam non alendus fit, si testibus in flagranti deprehenditur. Si qvis vero se vulneratum simulaverit, vel seipsum vulneraverit, vel alium se vulnerare adduxerit, vel qvicqvid tandem fecerit (eum in finem) ut vulneretur, exilium luat.

---

1) *B cum suis legit:* of averkin, *de læsionibus.*
2) *B cum suis omittit:* til vettvangs.
3) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*
4) *B cum suis incipit:* þa særir maþr annan, ef þar blöþir er a-kom, *tum unus alterum vulnerat cum sangvis e loco læso emanat.*
5) *Pro:* at öþrom — a kömr, *B cum suis legit:* at maþr fær af þvi sar, *ut alter idcirco vulnere afficiatur.*
*) *B cum suis legit:* at vigi, *sensu eodem.*
6) *B cum suis interponit:* a hönd hanom.
7) *B cum suis incipit:* þat er mælt, *leges definiunt, qvod &c.*
8) *B cum suis addit:* eino-saman, *solummodo.*
9) *B cum suis addit:* þo er rett at sökia um frumhlaup manz, þott hann nefni heldr vatta at frumhlaupino enn lysi. Eigi er socn til þess, ef þat ferr eitt-saman, nema menn göri annattveggia, *de alterius aggressione actionem instituere nihilominus fas est, qvamvis testes sint nuncupati, non vero aggressio denuntiata.*
*) *B cum suis legit:* hvatki er hanom gengr til þess, oc varþar &c., *et qvalemcunqve in finem tale qvid susciperet (ut vulneretur, exilium luat).*

varþar þat fiörbaugsgarþ. Sa a söc er hann kennir sar, eþr sa hvarr er vill þeirra manna, er i andscota-flocki hans voro, þa er hann qvaz sar fa, [1]enda qvaþ hann a engan um].

Þess a maþr oc cost, ef hann verþr fyrir drepi, at sökia um frumlaup til [2]fiörbaugs, [3]ef hanom þickia þau atqvæþi betri at hann söki eigi um drep.

Nu væniz hinn þvi, at hann hafi drepit hann, oc verþr hanom þat ecki sakar-vörn, en þat varþar fiörbaugsgarþ oc scal þat sökia sem annat illmæli, [4][verþr hann þar dömþr scogarmaþr af fiörbaugs-sökom tveim, ef i einn dom ero baþar sottar, þviat einn er aþili at baþum sökonom].

Hac de causa in eum agendi jus habeat ille, cui vulnus imputat, vel si vulnus nemini assignaverit, qvicunqve voluerit eorum, qvi tempore, qvo se vulneratum qværebat in adversariorum ejus cohorte versabantur.

Qvi ictu afficitur, optionem etiam habeat de aggressione sola agere et exilium aggressori intendere, si modo ut de ictu ne agat, rebus suis melius consultum opinatur.

At aggressor se eum ictu affecisse jactat, tum læsi indulgentia ei nihil ad pœnæ remissionem prodest, sed hoc etiam exilio puniendum, et calumniæ instar de eo agatur. Sic per duas exilii causas, modo in uno eodemqve judicio utraqve agatur, proscriptionis pœnam sibi contrahit, cum actor utriusqve causæ competens unus idemqve sit.

XIV. Capituli.

Um vettvang.

[5][Sva er mælt] at þat scal vettvangr vera, er öro ma sciota a IV vega or þeim staþ er et fyrsta laupit varþ, hvart sem þat er uti eþr inni oc scal þat vettvangr vera þoat þeir hafi viþara farit, aþr þeir ero scilþir; en þa ero þeir scilþir, er aþrirtveggio ero lengra i brott komnir enn ördrag, or þeim staþ sem þeir liopuz

Titulus XIV.

De loco rei gestæ.

Definiunt leges, ut locus rei gestæ sit spatium definitum per jaculum undiqvavorsum inde emissum, ubi prima fiebat aggressio, sive hoc intus, sive foris sit factum. Hoc spatium qvamvis excesserint pugnantes, priusqvam separantur, pro loco rei gestæ nihilominus habendum est. Separati sunt adversarii, si alterutri jactum teli a loco ubi

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[2]) *B cum suis legit:* fiörbaugsgarþ, *sensu eodem.*

[3]) *Pro:* ef hanom — um drep, *legit B cum suis:* þoat hann söki eigi um drepit, *de ictu qvamvis non agat.*

[4]) *Reliqvum tituli B cum suis omittit.*

[5]) *B cum suis omittit:* sva er mælt.

siþarst til, [1])[oc er þeirra lengra ameþal enn ördrag].

ultimo congrediebantur excesserint, et tal qvid spatium ipsos intercedat.

XV. Capituli.

Um þat, hverso griþa scal beiþa.

[2])[Hvarvetna þess er vegnar sakir standa oböttar a milli manna, enda vili menn sættaz a þau mal, þeir er lut eigo i hvarirtveggio, sem fyrst ma, sökiendr oc veriendr oc hollendr, hvatki er satt þeirra dvelr, hvarigra luta er þeir beiþa, þa eigo menn griþ at selia hvarir öþrom, ef menn vilia þess beiþt hafa.

Þat ero forn lög a Islandi, ef vegandi beiþir ser griþa, nas niþ eþr nefa, eþr hans frændr hanom eþr ser fyrir þriþio sol eptir vigit meþ vatta, oc til heilla satta viþ frændr veganda eþr vini fulltiþa menn oc frialsborna, þa scolo þeir eigi griþa varna, ef at lögum er beiþt. Rett er mönnom at beiþa griþa hvargi er menn ero staddir, þar er annin verk verþa meþ mönnom, þott engir se vegnir. En þa er at lögum beiþt griþa, ef maþr nefnir ser vatta fimm eþr fleiri lögsiaendr, mann XII vetra gamlan eþr ellra, frialsan oc heimilisfastan, attröþan eþr yngra, sva heilan oc hraustan

Titulus XV.

De modo pacem expetendi.

Ubi causæ homicidii non compositæ inter cives pendent, omnes vero, qvorum agitur res, actores nempe, defensores et alii participes, qvam primum fieri potest, transactionem causarum factam ambiunt: tum qvicqvid alias compositionem retardaverit, et qvalescunqve conditiones partes poscerent pacem tamen unus alteri offerat, modo id alteruter expeterit.

Id antiqvitus Islandis in legibus fuit, ut si occisor ante solem, post cædem, tertium, testibus adhibitis sibi, vel cognati ejus ei et sibi a necati filio vel nepote pacem postulaverit, eum in finem, ut cum cæsi cognatis amicisqve sui juris et ingenuis causa in totum componatur: hi pacem modo legali postulatam ne retineant. Ubi læsiones fiunt, nemo qvamvis occidatur, pacem expetere fas est, partes ubicunqve constituti fuerint. Modo legali pax expetitur, cum qvis testes qvinqve pluresve oculatos inspectores denominat. Virum (denominet) duodecim annorum natum vel adultiorem, ingenuum et certo domicilio utentem, octogenarium vel juniorem, tantæ valetudinis et virium, ut et vitam suam

---

[1]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[2]) *Hunc titulum B cum suis omittit.*

at hann se bæþi vegandi oc veriandi fiörs sins oc fiar, scyldi at valda eþa sciota af bendum boga. Nefni ec i þat vetti, at ec beiþi N. N. oc hans lagsmenn vini oc frændr fe-griþa oc fiörgriþa mer oc minom mönnom til farnaþar oc til ferþar til happs oc heilla satta. Þa varþar fiörbaugsgarþ, ef hinn varnar griþa, hvegi er hinn svarar, eþr sva ef hann svarar engo, þa scal vatta at nefna, enda varþar jafnmikit hverngi veg sem hann varnar griþa. Griþa er eigi varnat, þott sa nefni ser vatta V eþa fleiri. Þa scal sva vanda at öllo, sem hina fyrri IIa, þa er griþa var beiþt. Sa nefnir i þat vetti er griþa var beiddr, at hann spyrr vatta hins, oc nefna hann eþa vitnismenn, hvart þeir se hyggiendr eþr hollendr hvarratveggio þeirra er tveimmegin standa at þesso mali til heilla satta oc hollrar veizlo, eþr se þeir eigi. Nu svara þeir öngo vattarnir eþr öþro enn þeim er i hug, þa varþar þeim fiörbaugsgarþ, enda er hann eigi scyldr at lata þeim griþ uppi. Nu grunar hann þat, at þeir vili eigi heilar sattir viþ hann, þa scal hann beiþa meþ vatta, þann er hann beiddi griþa, oc sva vatta hans, at þeir vinni trygþa-eiþ at þvi, at eigi se undirmal viþ hann af

protegendi et pecuniis prospiciendi, parmam portandi et arcu adducto jaculandi potis sit. In id testificandum (vos) denomino (dicat) qvod ab N. N. ejusqve sociis, amicis et cognatis, mihi meisqve expeto securitatem bonorum et vitæ, ad itus et profectionem faciendam, ad prosperam et probam transactionem. Postulatus si pacem (præstare) denegaverit, exilii tenetur, qvalecunqve reddiderit responsum, ut et si nihil regesserit. De hoc testes (duo) antestentur. Eundem sibi reatum contrahit qvomodocunqve pacem prohibuerit. Pax non impeditur, postulatus qvamvis testes qvinqve pluresve sibi denominarit, qvi non minus sedulo qværendi, qvam priores illi duo, cum pax expetitur adhibendi. Pacis postulatus de eo testes suos antestetur, qvod testes alterius — qvem ipsum nominet vel ejus testes — interrogat, an bene affecti fautores sint partis utriusqve, utrinqve causam tenentis, ita ut ad integram transactionem fidele auxilium utriqve præstare vellent, nec ne? Testes si vel nihil vel reservatione mentali responderint, exitium luant, nec postulatus iis pacem præbere tenetur. Qvodsi suspicatus fuerit eos sanam secum transactionem facere non velle, tum pacem expetentem ejusqve testes, testibus adhibitis, postulet, ut pacem, prius qvam iis stipuletur, juramento pacifico firment, se nihil doli in eum mente reservatum tenere. Si tale juramentum

þeirra hendi, aþr hann lati þeim griþ uppi. Nu vilia þeir vinna eiþinn, þa scal gefa eiþinn, nema þeir vili vinna hvarirtveggio, þa scolo þeir a þessa lund at qveþa: at vitni guþs oc allra heilagra manna hans. Se mer guþ hollr, ef ec satt segi, en grimmr, ef ec lyg; se mer guþ hollr. þa scal hann griþ lata þeim uppi. En ef þeir varna eiþanna, þa er þat fiörbaugssöc um eiþ-fallit, en önnor fiörbaugssöc er su viþ þa, er þeir vilia vela hann i nöckvi oc heitir þat griþa-brek, ef eigi kömr fram, en framkomit, griþarof varþar scoggang. A sa sakir þær er griþa beiddi oc viþ vatta hans. En ef hann vill eigi sökia, þa varþar hanom IIIa marka utlegþ, þa er sa socuar-aþili um griþarof, er vigsökina a at sökia eþr um eiþfallit, nema sa se allr einn, er griþanna var beiddr oc vigsakar aþilinn er, eþr averkans, en ef sa vill eigi sökia, þa varþar þeim fiörbaugsgarþ, er fyrst atti sökina um griþarof oc um eiþfallit, er vattar ero þess, er griþa var beiþt. En ef þeir vilia eigi sökia, þa varþar scoggang, þeim er fyrstr atti sökina um griþa-rof. Sa a söc viþ hann er griþanna beiddi, en hanom varþar eigi viþ lög, þott hann stefni eigi um niþr-

præstare vellent, hoc iis condonetur, ni utraqve pars juramento fungi præferre qvod tum ita concipiatur: Teste Deo omnibus ejus sanctis. Mihi vera loqven Deus propitius sit, mihi mendaoi seven vindex. Deus mihi propitius sit. His fa tis iis pacem concedat (postulatus). Si ju ramenta præstare denegaverint, exilii rea tum adfert ipsa detrectatio juramenti. Al tera est causa exilii habilis, si in aliqva re eum decipere vellent, qvod si non perficitu pacis vitiatio, sin minus pacis violatio dicitur, qvæ proscriptione punienda. Causæ illæ agendæ ei competunt, qvi pacem postulavit (melius: qvi pacis est postulatus), qvi et testes suos adhibeat. Hic si agere noluerit marcas tres multæ nomine expendat, et causæ de pace violata vel juramenti detrectatione deferuntur, ei qvi cædis commissæ actor est competens, nisi forsan pacis postulatus unus idemqve sit ac cædis commissæ vel plagæ illatæ actor competens. Hic si actionem suscipere noluerit, exilium luat ille, cui primo de pace violata vel juramento detrectato jus agendi deferebatur. Testibus de pace postulata (causæ agendæ tum deferuntur), qvi si agere noluerint, proscriptione tenetur ille, qvi de pace violata primus agendi jure gaudebat; in eum agat, qvi pacem eum postulavit, nec in leges deliqvit, ad compensationem litium, qvamvis non citaverit. Tum vero solummodo rem alterius judicatam irritam

fallit sakanna. En þviat eins eyþir hann fyrir hanom dömþ mal, ef hann stefnir hanom af söcum, enda veri sa eigi o-öll til doms. Þviat eins ero mal hans mæt, ef hann er eigi sannr at griþa-rofino eþr eiþ-falli. En ef sa er o-öll, er griþa beiddi, enda se hann sannr at griþa-rofi, þa a nokorr vatta hans at stefna hinom af söcom, oc helpr hanom þo þviat eins þat, ef eigi er a vettvangi, sva at hann verþi öll til doms, enda se hann eigi at griþa-rofi sannr, hvart sem þeir ero a vettvangi eþr annarsstaþar, enda se griþa at lögum beiþt, hvargi sem beiþir, þa verþr vegandi öll til doms, nema nokorr þeirra se, er III merkr veri gildr, ef secr yrþi þa varþar þat eigi viþ lög, at þeim se griþa varnat. Griþa-beiþandanom er rett at stefna i þeim staþ, er griþa var beiþt, um þat er griþa var varnat, oc sva um þat allt er þar göriz af, en elligar nefna vatta at oc stefna at heimili þess er sottr er, oc scal þa viþ vattorþ sökia þat, er at var nefnt, ef eigi var stefnt, nema þar se stefnt er griþa var beiþt, þa scal viþ in fyrri vattorþin sökia jafnan, þau önnor sem fylgt hafa enn stefno vetti, nema a vetvangi se, þa scolo vettvangs-buar IX scilia, þeir er um vig eþr averka

reddit, si eum ut causa cadat in jus vocaverit, et ad latam usqve sententiam ipse jure alitur. Causæ ejus æstimandæ sunt, si nec pacem violasse convincitur, nec juramentum pacificum detrectasse. Si pacem expetens non alendus fuerit et pacem violasse convincitur, testium ejus aliqvis alterum ut causa sua cadat in jus vocet, qvod pacem expetenti tantummodo prodest, si in loco rei gestæ pax non expetitur, et ad latam usqve sententiam alendus sit, nec pacem sive in loco rei gestæ sive alibi postulatum violasse convincatur, et modo legali pax expetatur, qvicunqve eam postulaverit. His etiam conditionibus occisor ad latam usqve sententiam alendus sit, nisi aliqvis eorum sit, qvorum condemnatorum capita trium marcarum pretio emuntur, tum enim pacem iis denegans in leges commissi criminis non tenetur. Fas est, ut pacem postulans citationem impingat alteri in loco ubi pax expetebatur, tum de eo qvod pacem præstare denegavit, cum de omni inde enato damno. Hoc si non fecerit, testes de pace postulata antestetur et in domicilio incusati dicam deinde manifestet, tum vero per effatum testium denominatorum actio instituatur, si nempe citatio in initio non manifestata fuit; nisi ibi citatio sit manifestata, ubi pax expetebatur, qvo casu per primaria illa testimonia ad causam pertinentia, alia nempe qvam manifestatæ citationis testes, actio institua-

eigo qviþo at bera, um fiörbaugssakir oc um scoggangssakir, en V annarestaþar.

Nu berr sva at þeir vito eigi hvart buar muno heiman qvaddir um vig eþr averka, þa scal spyria meþ vatta, aþr þeir sciliz, hvart hinn ætti bua at qveþia heiman eþr eigi, eþr hvaria þeir vilia qveþia. Ef þeir svara engo eþr oscilom, þa scal nefna at vatta IX, oc varþar lögvilla slict sva þar].

XVI. Capituli.

Um lysingar.

Lagalösto þessa alla, sem her ero talþir um vig, oc um sar, oc um drep, oc um öll frumlaup, er rett at lysa fyrir [1][vetvangs-] buum V þeim, er rettir se at leiþarlengþ i IX bua qviþ, fra vettvangi, [2][oc vanda at engo annars], oc scal lyst fyrir þriþio sol, þaþan i-fra er [3][frumlaup eþr averk görþuz oc] þeir scilþuz.

Rett er at lysa sar oc frumlaup um nott sem um dag, [4]oc sva a helgum

tur. Si in loco rei gestæ pax expetitur, novem illius accolæ, qvi de cæde et plagis effatæ præstare debent de causis exilii et proscriptionis dispiciant, cæteris vero qvinqve tantum adhibeantur.

Qvodsi acciderit, ut pars altera nesciat anne futurum sit, ut accolæ de cæde vel plagis illatis domo evocentur, tum ante discessum, testibus adhibitis, interrogetur an alter accolas domo evocaturus sit? et qvosnam evocare vellent? Interrogati si vel nihil vel falsum responderint, testes novem de eo antestentur, et tricæ illæ forenses hic eadem ac solet pœna coerceantur.

Titulus XVI.

De denuntiationibus.

Delicta hæcce omnia legibus sancita, qvæ modo memorata sunt, cædem nempe, vulnera, ictus et aggressiones cujuscunqve generis, qvinqve rei gestæ loci accolis coram denuntiare fas est, (accolis scilicet) qvi respectu distantiæ a loco rei gestæ novem accolarum veridicis jure annumerantur; qvoad cætera non anxie eligendi. Ante tertium solem a tempore, qvo aggressiones vel læsiones fiebant, et partes discedebant, denuntiatio peracta sit.

Vulnera et aggressiones tam noctu, qvam interdiu denuntiare fas est, nec non

---

1) *B cum suis omittit:* vetvangs.
2) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*
3) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
4) *B cum suis legit:* oc sva a hælgum tiþom oc a langaföstо, *et in diebus festis et in longi jejunii tempore.*

tiþum um langafösto [1]). [En ef olyst verþr eþr ranglyst, oc verþa þeir þa ölir til doms, er averk hafa veitt oc eiga þingreitt].

Manni er rett at lysa frumlaup [2]) a hönd öllum þeim mönnom er i andscotaflocki hanom voro, [3]) þa er laupit var til hans, ef hann veit eigi vist, hverr til hans liop.

[4]) Ef maþr veit eigi vist, hvart er et meira eþr et minna sar, oc scal þa et meira sar lysa, en slict varþar biargir hins sem sar reyniz til.

Nu lysir maþr et minna sar, þar sem et meira er, oc scal þa sva sökia um biörgina, sem et minna hafi verit sarit, en sva metzc at öllo öþro sem aþr.

Ef maþr er eino sari sarr, oc scal hann einom a hönd lysa. Rett er at hann lysi tveim mönnom a hönd, ef hann er tveim sarom sarr, enda er rett at hann lysi þrimr a höndr, ef hann er

in temporibus per longum jejunium sacris. Qvodsi denuntiatio vel omnino omittatur vel modo legali non peragatur, læsiones inferentes ad latam usqve sententiam alere fas est, et in judicio standi personas habent.

Si qvis non certo sciret, qvinam eum aggrediebatur, jus habeat omnes adversariorum suorum partes, cum incursabatur, secutos aggressionis insimulare.

Si qvis non certo compertum habuerit, num graviori an leviori vulnere affectus sit, vulnus gravius denuntietur, sed qvantum vulnus esse probatur, tanta pœna vulnera inferenti præstitum auxilium puniatur.

At vulnus leve qvis denuntiat, ubi gravius revera adest: tum de lata ope ita agatur, acsi vulnus leve adfuisset, sed qvoad omnia cætera pro qvalitate vulneris tenendum est.

Qvi unico tantum vulnere affectus est, unum tantum ejus insimulet; si duo habet vulnera, ut duobus et si tria, ut tribus hæc adscribat fas est. Plura qvamvis reporta-

---

1) *B cum suis addit:* oc lysa fyrir V buum, *et qvinqve accolis coram fiat denuntiatio. Seqventia uncis inclusa omittit.*

2) *B cum suis interponit:* ef hann vill, *si voluerit.*

3) *B cum suis male legit:* þeim er til er hlaupit, *in qvam facta est aggressio.*

4) *B cum suis hanc legem ita exprimit:* þat er mælt, ef maþr lysir et meira sar þars et minna er, oc verþr þo rett lyst et minna sarit, en þat sciptir um elþi, sem sarit reyniz, *legibus cautum est, qvod si qvis vulnus gravius, ubi levius revera adest, denuntiaverit, levius tamen juste denuntiatum fuisse censendum est, sed qvoad licentiam alimoniæ, pro vulneris comprobata qvalitate variatur.*

III sarom sarr; en eigi scal hann fleirom a hendr lysa, en III mönnom, þott hann se fleirom sarr saronom [1]).

[2])[Sva er enn mælt, hvart sem er at maþr vill eigi lysa, eþr ma hann eigi lysa], þa er hanom rett, at hann seli öþrom manni i hönd, at lysa sarr sitt, oc sva þott hann hafi fleiri sar en eitt, [3])[oc allan þann averka sem hann feck].

[4])Nu selr hann i hönd öþrom manni at lysa averka sinn, sva at hann er eigi i för sialfr, enda lysir sa rangt er til er fenginn, þa scal hann lysa sialfr i annat sinn, en hann scal sva fara at lysingo þeirri, at hefia upp ferþ sina a næsta halfum manaþi, er hann er förr, oc hafa lyst fyrir þriþio sol þaþan fra er hann kömr [5])til vettvangs, [6])enda scal hann slik atferli hafa öll in sömo, ef hann feck engan mann til fyrir öndverþo [7])[at lysa þa er hann varþ vauluti. Nu selr hann sva i hönd öþrom manni at lysa averka sinn, at hann er i ferþ sialfr, enda lysi hinn rangt, þa a hann eigi at taca upp lysingina i annat sinn].

verit vulnera pluribus qvam tribus ea ne imputet.

Constituitur porro, ut qvicqvid sit, sive qvis denuntiare noluerit, sive non potuerit, ille jus habeat vulneris sui, vel si plura retulit, vulnerum, ut et omnis, qva afficiebatur, læsionis denuntiationem alteri demandare.

At læsus alteri demandat læsionem suam denuntiare, nec ipse adest, mandatarius vero mendose denuntiatione fungitur, tum ipse mandans altera vice denuntiationem peragat, qvæ ita instituenda, ut primo postqvam ad proficiscendum par factus est semimense, iter suscipiat, et ad locum rei gestæ cum pervenit, ante solem tertium, denuntiatione fungatur. Eodem modo res suas moderet, ubi nemini denuntiationem læsionis, qvam perpessus est, primitus commendavit. At alteri denuntiationem læsionis, qvam perpessus est, tradit faciendam, sed ipse in præsenti versatur, mandatarius vero mendose eam peragit: tum altera vice eam suscipiendi jus ei non conceditur.

---

[1]) *B cum suis addit:* sva at þingfarar stöþvi, *ut profectiones in judicia retineantur.*

[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit, et incipit:* Rett er at maþr seli öþrom &c., *Qvicunqve jus habeat vulneris sui &c.*

[3]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[4]) *B cum suis legit:* þat er mælt, ef sarr maþr er eigi at förr at lysa, enda lysi sa &c., *præfiniunt leges qvod vulneratus, cum denuntiare ipse non sustinet, sed alteri hoc curandum demandat, qvi vero mendose &c.*

[5]) *Pro:* til vettvangs, *B cum suis legit:* til at lysa, *ad denuntiandum.*

[6]) *B cum suis legit:* enda er slict et sama, ef hann &c., *idem qvoqve obtineat, ubi &c.*

[7]) *Qvod superest tituli B cum suis omittit.*

XVII. Capituli.

Um þat, ef maþr verþr omali af sarum.

[1]) Ef maþr er omali [af averkum eþr oviti], þa scal sa maþr lysa, er aþili veri vigsakar [2])[eptir inn sara], ef hann veri veginn[3]). [Hann scal spyria hinn sara mann, hvart hann megi mæla eþr eigi], en siþan scal hann nefna vatta at þvi, at hinn ma eigi mæla eþr mælir eigi af viti ella. [4])[Hann scal lyst hafa fyrir þriþio sol]. Nu verþr sa eigi viþ-staddr, oc er rett at lysi hverr er vill, [5])[þeirra er fulltingia inom sara manni, oc scal sa slik atferli hafa öll um lysingina sem aþr var tint]. [6])Nu batnar hinom sara manni, oc er hanom rett at hafa ena sömo lysing, enda er hanom rett at hann lysi i annat sinn sialfr, oc fara sva at lysingo, sem hinom var til handa mælt er (hann) seldi lysingina.

Titulus XVII.

De eo, si qvis læsionum causa loqvelam amiserit.

Ubi qvis læsionum causa loqvendi facultatem vel sanam mentem amittit, ille denuntiatione fungatur, qvi sauciati, si cæsus fuisset, cædis causam primus jure ageret. Sauciatum hic qværat, anne loqvendi facultatem habeat, et testes tum antestetur eum vel loqvi non potem esse vel non sana mente loqvi. Ante solem tertium denuntiationem peragat. (Actor competens), si hic non adfuerit, denuntiationem suscipiat qvicunqve voluerit eorum, qvi saucio ferunt auxilium, hic vero in denuntiando qvascunqve memoratas formulas adhibeat. At saucius revalescit, tum jus habeat vel facta denuntiatione uti vel ipse domo denuntiare, iisdem formulis inter denuntiandum servatis, ac alteri qvi (lege: cui) denuntiationem demandavit præscriptæ fuerunt.

XVIII. Capituli.

Um vig oc benia-vetti.

[7]) Ef maþr verþr veginn oc er þar sakar-aþili [8])[hia], þa scal hann lyst hafa fyrir

Titulus XVIII.

De cæde et vulnerum lethalium testibus.

Cum qvis cæde conficitur, actorqve competens adest, ante solem tertium et cædem

---

[1]) *B cum suis incipit:* þat er mælt, *legibus cautum est; et omittit:* af averkum eþr oviti.

[2]) *B cum suis omittit:* eptir inn sara.

[3]) *B cum suis addit:* ef sa er þar, *si qvis talis adfuerit; omittit qvæ uncis tenentur.*

[4]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[5]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[6]) *B cum suis incipit:* þat er mælt ef, *legibus cautum est, ut saucius, si revalescit (jus habeat &c.)*

[7]) *B cum suis incipit:* þat er mælt, *legibus est definitum.*

[8]) *B cum suis omittit:* hia.

ina þriþio sol, [1])[oc sva nefnt vatta at beniom]. Hanom er rett at lysa jammörgum mönnum a hendr, sem beniar ero a hinom dauþa manni, [2])[þeim er i andscota-flocki hinom voro a þeim vetvangi, er sa feck bana-sar]. [3])[Sva scal nefna jammarga menn til benia, ef hann vill, sem beniar ero a inom dauþa]. Hann scal nefna vatta at beniom oc syna þeim beniar, [4])[oc qveþa til hvarrar beniar hann nefnir hvarn þeirra, sem hann vill til hafa nefndan. Nefni ec mer benia-vetti þetta at lögum, scal hann segia, eþr þeim manni hvariom er niota þarf þessa vettis. Hanom er rett at hafa eina vattnefno, þar sem hann nefnir vatta at beniom, enda er rett at nefna ser at hvarri ben, ef hann vill]. Benia-vatta scal sva vanda, at þeir se rettir at tengþum i [5])[IX] bua qviþ viþ sakar aþilia. [6])[Þeir eigo þa at bera, hve margar beniar ero, en bua qviþr hverir sannir ero at].

Nu verþa eigi vattar nefndir at beniom, þa scal bua-qviþr scilia um hvar-

factam denuntiet, et vulnerum lethalium testes denominet. Qvot vulnera lethalia in cæso inveniuntur, tot hostilem ei factionem in loco rei gestæ, ubi vulnus conficiens accepit, seqventibus hæc vulnera per denuntiationem imputare jus habeat. Qvot vulnera lethalia in cæso inveniuntur, tot, si voluerit, qva vulnerantes nomine denominet. De vulneribus lethalibus testes contestetur, qvæ etiam iis exhibeat, et declaret, cuinam denominatorum qvodvis vulnus imputare vellet. Hoc de vulneribus lethalibus, dicat, testimonium juxta legum præscripta evoco, vel mihi in usum vel alii cuicunqve hoc uti necesse habuerit. Qvi testes de vulneribus lethalibus contestatur, ut hoc semel et simul faciat fas est, sed etiam, si voluerit, de singulo vulnere seorsim testes provocat. Vulnerum lethalium testes ita eligendi ut qvoad propinqvitatem actoris competentis respectu novem accolarum veridicis juste annumerentur. Qvot vulnera lethalia sint, ii testificari tenentur, accolæ vero veridici dispiciant, qvinam eorum illatorum reatu insimulandi sint.

At testes de vulneribus lethalibus denominandi facultas non adest, tum accolæ

---

[1]) *Omissis:* oc sva — beniom, *B cum suis addit:* hann a eost at lysa a hönd einom manni, ef hann vill, *ei conceditur unum tantum cædis autorem declarare, si voluerit.*

[2]) *B cum suis omittit:* þeim er — bana sar, *sed ejus loco habet:* þeim er at varo, *qvi (cædi) interfuere.*

[3]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[4]) *Uncis inclusa B cum suis omittit, sed ejus loco habet:* eigi eigo þeir þat at bera hve margar varo, *qvot fuerint (vulnera lethalia) testimonio comprobare illi non tenentur.*

[5]) *B cum suis omittit:* IX.

[6]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

tveggia, hvé margar beniar ero oc hverir sannir ero at beniom, [1])[oc scolo IX vetvangs-buar scilia þat heiman qvaddir, hverir sannir ero at beniom, en V buar or þeim soknarqviþ, þeir sem næstir bua vetvangi, scolo þat scilia, hve margar beniar ero].

XIX. Capituli.

Um benia-lysing.

[2]) Þar scal ben lysa, er þau sar finnaz a dauþum manni er metaz ætti, sem hin meiri sar, [3])[ef hann lifþi, en eigi þat sem hin smæri sar ero, nema þviat eino, ef qviþr berr, at þat sar se at bana orþit, er minna se asynar].

[4]) Nu verþr aþili eigi viþ-staddr þar er maþr er veginn, oc er rett at hverr lysi er vill, oc nefni vatta at beniom, þeirra manna, er fulltingia vilia aþilianom, oc hafa þau atferli sem aþr var tint.

[5]) Nu spyrr sakar-aþili vigit, oc er

veridici de utroqve dispiciant, qvot vulnera lethalia sint, et cuinam qvodvis imputandum. Novem nempe loco rei gestæ accolæ proximi domo evocati definiant, qvinam de vulneribus lethalibus illatis sontes sint, qvinqve vero accolæ, iisdem actionis veridicis exemti, ad locum rei gestæ proxime habitantes decernant, qvot vulnera lethalia sint.

Titulus XIX.

De vulnerum lethalium denuntiatione.

Vulnus lethale denuntietur, ubi in cæso vulnera reperiuntur, qvæ si viveret, gravioribus adscribenda fuerint, leviora vero non denuntientur, nisi veridici declaraverint, vulnus, primo qvidem intuitu leve, mortem cæso attamen intulisse.

At actor competens, cum qvis cæditur, non adest, tum liceat, ut qvicunqve actori competenti prodesse cupiens et vulnera denuntiet, et de lethalibus testes evocet, qvi etiam modo memorato omnia moderet.

Actor competens de cæde certior fac-

---

1) *Reliqvum tituli B cum suis omittit.*

2) *B cum suis incipit:* þat er mælt, *lege præscriptum est, ut &c.*

3) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

4) *Hanc legem B cum suis paucis ita exprimit:* þat er mælt, ef aþili verþr eigi hia staddr, oc er rett at aþrir menn nefni vatta at beniom oc lysi, *si actor competens cædi non adfuerit, definiunt leges fas esse, ut alii et testes de vulneribus lethalibus antestentur et ea denuntient.*

5) *Pro:* Nu spyrr — hafa tilbuit, *B cum suis legit:* þat er mælt at aþili a cost at hafa þat er aþrir menn hafa vatta nefnda at beniom, eþr lyst, ef hann vill, *legibus cautum est, actoris competentis arbitrio relictum esse testes de vulneribus lethalibus ab aliis nuncupatos vel causæ denuntiationem ab aliis factam actioni, si voluerit, adhibere.*

hanom rett at hafa þann tilbuning, sem aþrir menn hafa tilbuit, enda er hanom rett at hefia upp ferþ sina a enom fyrsta halfom manaþi er hann spyrr, oc hafa lyst, oc nefnda vatta at beniom. [1]) fyrir III sol þaþan i-fra er hann kömr til at lysa. Hann a þa cost at lysa öþrom mönnom öllom a hendr enn aþr se lyst, oc sva nefna alla menn aþra til benia, en aþr veri nefndir. Bua-qviþr a þa at scilia hve margar beniar ero, [2]) enda er rett at hann nyti þat allt er aþr hefir verit tilbuit, ef hann vill, hvart sem hann vill allt eþr sumt.

[3])[Sva scal nefna vatta at sarom sem at beniom, oc sva scal þar vanda vatta]. Ef rett lyst er eno meira sari a hönd manni oc göriz þat at bana-sari, oc þoat eigi verþi vigino lyst a höud enom sama manni, þa er jöfn socn til um biargir sem aþr.

[4]) Ef maþr lysir sar sin sialfr, oc göriz þat at vigi siþarr, oc a sakar aþili þo at lysa vigino, ef hann vill, oc nefna vatta at beniom. Hanom er þa rett at lysa öllum öþrom mönnom a hendr enn

tus jus habeat præparatione actionis ab aliis facta uti; ei etiam liceat in primo postqvam cædem rescivit, semimense profectionem suscipere, qvo casu intra solem tertium postqvam in locum, ubi fiat denuntiatio, pervenit, et denuntiet vulnera et de lethalibus testes contestetur. Tum optionis ejus erit, omnino aliis, qvam antea factum est, vulnera denuntiatione imputare, ut et aliis qvodcunqve vulnus assignare, qvam antea fiebat. Accolæ veridici tum dispiciant, qvot vulnera sint lethalia. Ut omnia antea præparata adhibeat actor competens, si voluerit fas est; omnia vel qvædam pro lubitu.

De vulneribus (non lethalibus) testes eodem modo ac de lethalibus contestentur; et eodem modo eligendi. Si vulnus grave modo legali in aliqvem denuntiatur, qvod et vulneratum deinde conficit, cædes vero eidem non denuntiando imputatur, de ope ei lata nihilominus agendi jus erit.

Si saucius ipse vulnera sua, qvibus deinde conficitur, denuntiaverit, actor competens nihilominus, si voluerit, cædem denuntiet et testes de vulneribus lethalibus contestetur. Ille tum jus habeat omnino aliis, qvam antea factum est, cædem denuntiando imputare, ut et alios vulnerum

---

[1]) *B cum suis interponit:* ef ografit er lik, *cadavere nondum sepulto.*

[2]) *B cum suis addit:* ef grafit er lic aþr, *si cadaver prius sepultum est.*

[3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[4]) *B cum suis incipit:* þat er mælt, *constituunt leges ut &c.*

aþr se lysi, [1])[oc sva nefna aþra menn til benia], ef hann vill.

lethalium autores, si voluerit, denominare.

XX. Capituli.

Um averka-lysing a manna fundom.

[2]) Ef menn vinnaz a a mannfundum, þeim er [3]) buar ero viþstaddir IX eþr fleiri, oc er rett at lysa fyrir þeim öllum saman IX, [4])[sem þar ero viþstaddir], þoat þeir se eigi vetvangs-buar, ef þeim ero eigi averk kend a þeim vetvangi, enda er rett at lysa fyrir V vetvangsbuum, [5]) ef þat þickir betra, oc jafnrett er, þoat þeir hafi a vetvangi verit, ef þeim ero eigi averk kend.

[6]) Nu finnaz menn a fiöllum eþr a fiörþum, þa scal lyst fyrir III sol, þaþan fra er þeir coma af [7])[fialli eþr af firþi]. Sva scal at lysingo fara, sem nu var tint, hvar þess er lögsegiendr eþr lögsiaendr ganga hvarntveggia veg fra vigi. En þeir ero lögsegiendr eþr lögsiaendr, karlar XII vetra gamlir eþr ellri, þeir er fyrir eiþi

Titulus XX.

De læsionis corporalis denuntiatione in conventu hominum faciunda.

Si in conventibus, in novem pluriumve accolarum præsentia, violentas læsiones partes invicem intulerint, his omnibus novem præsentibus coram vulnera denuntiare fas est, qvamvis loci rei gestæ accolæ non sint, dummodo in eo rei gestæ loco læsiones ei non sint imputatæ. Coram accolis loci, in qvo geritur res, denuntiare, si id magis arriserit, etiam liceat, qvod nihilominus justum habeatur, illi qvamvis in loco rei gestæ adfuissent, dummodo læsiones illatæ iis haud imputatæ fuerint.

At pugnantes, per montes vel sinus iter facientes congrediuntur, tum denuntiatio peracta sit ante solem tertium inde a tempore, qvo e monte vel sinu deveniunt. Modo jam memorato denuntiatio instituatur ubicunqve justi denuntiatores et testes oculati utrobiqve a pugna, in qva cædes committebatur, discedunt. Justi denuntiatores

---

[1]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[2]) *B cum suis incipit:* þat er mælt, *leges præfiniunt.*

[3]) *B cum suis legit:* buendr, *rustici.*

[4]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[5]) *Pro:* ef þat — averk kend, *B cum suis habet:* er næstir bua vetvanginum, þott þeir se viþ, nema þeim se averk kend, *qvi ad locum rei gestæ proxime habitant, qvamvis ibidem adfuerint dummodo læsionum non insimulati.*

[6]) *B cum suis incipit:* þat er mælt, *leges præfiniunt, ut &c.*

[7]) *B cum suis omittit:* fialli eþr af firþi.

[1])[oc orþi] kunno hyggia, [2])[frialsir menn oc heimilisfastir]. Hvar þess er menn ganga annan veg at eins fra vigi, þa scal vegandi lysa samdögrs a hönd ser vigino, nema þat hafi verit a firþi eþr fialli, þa scal hann samdögrs lyst hafa er hann kömr þaþan. Hann scal fara til næsta bæiar, þess er hann hyggi ohætt fiörvi sino vera muno [3])fyrir þa söc oc aþra, oc segia [4])[þar til] lögföstum manni einom eþr fleirum, [5])[oc nefna hann a nafn hinn sara, ef hann veit], oc qveþa a þessa lund at: Fundr ockar [6])[N. Ns.] varþ [7]), oc qveþa a hvar varþ, oc lysi ec [8]) mer a hönd [9]) allan þann averka, sem a hanom er unninn. Lysi ec sar, ef at sarum göriz, en vig, ef at vigi göriz.

Ef hann ferr fra dauþom manni, þa scal hann hræ hylia, sva at hvartki eti dyr ne fuglar [10]); en ef hann hylr eigi hræ oc varþar þat fiörbaugsgarþ [11]). En ef hinn sari maþr gengr siþan ördrag eþr lengra fra fundi þeirra, oc segir öþrom

testesqve oculati sunt viri duodecim annorum nati vel adultiores, qvi juramentum suum dictaqve moderare possunt, ingenui et certo utentes domicilio. Ubi cæde commissa in unum tantum latus segreditur, occisor in eodem die vel nocte eadem cædis autorem sese profiteatur, nisi in sinu vel monte accidisset, qvo casu die vel nocte inde deveniens denuntiatione fungatur. Prædium accedat proximum, ubi hac et qvavis alia de causa vitam suam in tuto esse opinatur. Uni pluribusve sui juris hominibus ibi hoc indicet, saucium nomine, si hoc sciverit, nominans, his usus verbis: Cum N. N. congrediebar — ubinam definiat — et me autorem confiteor læsionum ei illatarum. Vulnera denuntio, si eum vulneratum esse comperiatur, cædem, si mors eum abstulerit.

Cæsum derelinqvens, corpus exanimatum ita tegat, ut nec animalia nec aves id lacerent. Si cadaver non tegerit, proscriptionis pœnam sibi contrahit. Si vulneratus per jactum teli vel longius e loco, ubi congrediebantur, discesserit, et aliis,

---

[1]) *B cum suis omittit:* oc orþi.
[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[3]) *B cum suis legit:* fyrir þeim sökom, *iis de causis.*
[4]) *B cum suis omittit:* þar til.
[5]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*
[6]) *B cum suis omittit:* N. N.
[7]) *B cum suis interponit:* scal hann qveþa oc nefna hinn, *inqviat, altero nominato.*
[8]) *B cum suis interponit:* sar þau, *eorum vulnerum.*
[9]) *B cum suis legit:* oc þann averka allan &c. *omniumqve læsionum &c.*
[10]) *B cum suis addit:* hann scal segia, hvar þat er, *ubinam sit, indicet.*
[11]) *B cum suis addit:* þat er stefno-söc oc scal qveþia IX bua a þingi, þa er næstir ero hræum, *causæ huic citatio adhibenda, novem accolis ad cadavera proxime habitantibus in comitiis evocatis.*

möþnum fra þeirra skiptum, þa þarf hinn eigi at lysa. Nu ma hinn sari maþr eigi finna lögfasta menn sva at hann mæli viþ þa, þoat hann [1]) se gengr ördrag eþr lengra, þa scal sa er [2]) averka hefir veitt hanom, lysa [3]) fyrir buum V þeim er næstir ero þeim staþ, sem hann er þa, er hann spyrr dauþa hins, [4])[ef hann lysti eigi fyrr]. En ef hann lysir annan veg enn nu er tint, oc metz þat þa sem morþ at þvi [5])at hinn hafþi ecki þess til saka gört, er hann felli fyrir þvi oheilagr.

qvæ eos intercedebant, nuntiaverit, alter denuntiare non necesse habet. At vulneratus, per jactum teli ambulare qvamvis par fuerit, sui juris homines, qvibus colloqvatur, non invenit; tum vulnera ei inferens accolis qvinqve, locum, in qvo de morte vulnerati certior factus versatur, circumcirca proximis denuntiet, si non prius denuntiaverit. Si alio qvam jam memorato modo denuntiationem susceperit, cædes commissa pro clandestina habeatur, modo alter non tantum sibi contraxisset reatum, ut pro jure cæso habendus sit.

[6])Ef maþr verþr lostinn sva at eigi verþr lyst, oc er hann samvistum viþ þann mann, er lostit hefir hann [7]), sva at hann veri förr i brot, oc a hann eigi þa at taka rett sinn or fe hins, en þat ero VIII aurar ens fimta tigar [8]), nema sa maþr se, er eigi a sialfr forraþ saka sinna, hvat sem til þess berr, [9])[oc a sa þo at taca rett sinn; en þo a hinn at sökia söc sina til scogar, en rett scal eigi döma or fe hins].

Cum qvis ictu afficitur et denuntiatione nondum facta, ad abeundum qvamvis par fuerit, eocum versatur, qvi ictu eum afficiebat, multam juris sui personalis violati alteri exigendi jus ne habeat — octo qvintæ decadis uncias hæc multa efficit — nisi læsus causas suas, qvalemcunqve ob rationem, agendi jure ipse non gaudeat, tum enim nihilominus juris sui personalis violati multam referat. Primo casu læsus tamen ad proscriptionem agat, sed juris personalis violati multa reo non exigatur.

1) *B cum suis legit:* gangi, *id.*
2) *B cum suis legit:* sar, *vulnera.*
3) *B cum suis interponit:* samdögris er hann spyrr dauþa hins, *eodem vel die vel nocte, qvo de alterius morte certior fit.*
4) *B cum suis omittit:* ef hann — eigi fyrr.
5) *B cum suis legit:* at hinn fellr þa eigi oheilagr, hvatki er hann hefir aþr til saka gört, enda eigo eigi varnir ad metaz, *qvatenus alter pro jure cæso non habendus est, qvicqvid tandem in occisorem commisisset, nec exceptiones ad sicarii defensionem sunt recipiendæ.*
6) *B cum suis incipit:* þat er mælt, *lege cautum est.*
7) *B cum suis interponit:* oc deilir viþ hann svefn oc mal eþr verk, *et somnum, cibum vel opera eocum participat.*
8) *B cum suis addit:* lögaura, en jömn er lögsocn til at öþro sem aþr, *unciarum lege definitarum, sed jus agendi æqve ac antea viget.*
9) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[1])Ef manni verþr sva banat, at eigi er a-synt a hanom, oc finnaz eigi ben a hanom, verþr hann elltr a vötn eþr fyrir biörg eþr kyrkþr [2])eþr kafþr i nökoro til heliar, oc sva hvarngi dauþa, er þeir deyþa hann þess, er hann fær af þeirra völdum bana, enda verþi hanom eigi a-synt, þo a þvi vigi eigi fleirum mönnum a hendr at lysa enn III, sva at þingfarar stöþvi, þoat fleiri hafi at verit.

Si qvis ita necatus fuerit, ut signa illatæ læsionis nulla referat, nec vulnera lethalia in eo inveniantur, cum nempe vel in aqvam vel de rupibus præruptis præceps agitur, vel strangulatur vel aliqvo modo suffocatur ita ut mortem oppetat, vel qvocunqve tandem modo eum trucidaverint (occisores) ita ut iis autoribus neci sit datus, nec signa læsionis in eo inveniantur, cædes hujusmodi ne pluribus qvam tribus imputetur, plures qvamvis adfuerint, (qvod ideo constitutum est) ut controversiæ forenses impediantur.

XXI. Capituli.

Um þat, at lysa frumlaup eþr sar eþr vig.

Sa maþr er hann vill lysa frumlaup a hönd manni eþr drep eþr sar eþr vig, hann scal nefna ser vatta II eþa fleiri. I þat vetti, at ec lysi lögmætt frumlaup a hönd hanom, oc scal hann nefna [3])[þann er liop, oc sva] þann er laupit var til, [4])oc þann mann III er hann lysir fyrir oc hann lysir löglysing. Hann a kost at hafa hvart sem vill, i einni lysingo, hafa frumlaup oc þann averka er i þvi hefir görþz, oc scal hann aqveþa hver averk fylgt hafa, hvart sem verit hafa drep eþr

Titulus XXI.

De modo denuntiandi aggressionem, vulnera vel cædem.

Qvicunqve alium vel aggressionis vel ictus vel vulneris vel cædis autorem denuntiare voluerit, duos pluresve testes sibi denominet, in id testificandum, dicat, qvod lege definitæ aggressionis autorem eum denuntio. Aggressorem, ut et eum, qvem aggrediebatur, et eum tertium cujus loco denuntiat nomine nominet, seqve legali denuntiatione fungi definiat. Ejus optionis sit, si voluerit, una eademqve denuntiatione denuntiare et aggressionem et læsionem, qvæ hanc seqvebatur. Definiat læsionem sive ictu sive vulneribus illatam, sive alter

---

[1]) *B cum suis incipit:* þat er mælt, *præfiniunt leges.*

[2]) *B cum suis legit:* eþr barþr, *verberatur.*

[3]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[4]) *B cum suis legit:* oc sva þann er hann &c., *et eum itidem, cujus loco &c.*

sar, [1])[eþr hann særþi hann þvi sari er at ben görþiz, þar sem hann feck bana af], enda scal hann þa eina söc or göra, [2])ef hann hafþi i einni lysingo. Hanom er oc rett at lysa ser hvart frumlaup, oc þann averka [3])sem fylgt hefir, oc scolo þa vera II sakir.

Sa maþr er hann lysir sar eþr drep, hann scal nefna ser vatta II eþa fleiri. [4])[I þat vetti]: at hann lysir löglysing [5])[a hönd] N. N. sar eþa drep, oc qveþa a hver averk ero, hvart sem er heilund eþr holund eþr mergund, [6])eþr sva þott þau se önnor averk, er metaz ætti sem hin meiri sar, oc sva ef hin minni sar ero, at nefna þa til. Hann scal nefna hvarntveggia [7])[þann er hann lysir a hönd, oc] þann er a er unnit, oc þann [8])inn III, er hann lysir fyrir.

[9])[Ef maþr vill göra II sakir or vigi oc frumlaupi, þa scal hann nefna ser vatta II eþa fleiri. Nefni (ec) i þat vetti, scal hann segia, at ec lysi lögmætt frumlaup N. N., um þat at hann hafi laupit til N. N. a þeim vettvangi, er hann særþi N. N. þvi sari er at ben görþiz oc N. N.

ei vulnus infligerit, qvod lethale factum mortem ei attulit. Unam tantum causam agat, si unicam denuntiaverit. Aggressionem separatim a læsione, qvæ cum ea conjuncta fuit, denuntiandi jus habeat, qvo casu duæ eveniunt causæ.

Qvicunqve vulnera vel ictus denuntians, duos pluresve testes sibi denominet, in id testificandum, (inqviat), qvod legali denuntiandi formula vulnera vel ictus N. N. imputat. Læsiones definiat sive vulnus fuerit cavitati, encephalo vel medullæ illatum, sive aliæ læsiones, ad graviora vulnera referendæ, sive tandem vulnera leviora aliis imputanda. Utrumqve nomine nominet, et eum, cui læsionem denuntiando imputat et eum, qvi lædebatur, et eum tertium, cujus loco denuntiatione fungitur.

Cædem et aggressionem ad duas diversas causas referre cupiens, duos pluresve testes antestetur: In id testificandum, dicat, qvod lege definitæ aggressionis N. N. reum denuntio eo nomine, qvod N. N. aggrediebatur in loco rei gestæ, ubi N. N. vulnere afficiebat, qvod lethale fac-

---

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[2]) *B cum suis legit:* ef hann vill lysingina þa nyta, *si eam causæ denuntiationem adhibere vult.*

[3]) *B cum suis legit:* er i þvi frumhlaupi görizc, *qvæ in ea aggressione fiebat.*

[4]) *B cum suis omittit:* i þat vetti.

[5]) *B cum suis omittit:* a hönd N. N.

[6]) *Pro:* eþr sva — nefna þa til, *B cum suis legit:* eþr þa er hann særþi hann þvi sari, er at ben görþiz, þa er hann bana, *vel si vulnere eum affecerit, qvod lethale factum est, et ei mortem (intulit).*

[7]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[8]) *B cum suis omittit:* inn IIIia.

[9]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

fcck bana af; lysi ec fyrir N. N., lysi ec löglysing. Siþan scal hann en nefna vatta II eþa fleiri. I þat vetti: at ec lysi a hönd N. N., at hann hafi veitt sar N. N., þat er at ben görþiz, oc at bana a þeim vettvangi, er N. N. liop lögmæto frumlaupi til N. N., lysi ec löglysing].

Rett er at maþr lysi [1][frumlaup oc averk] fyrir öllom buum saman, þeim er hann nair fundi i einom staþ, oc hann vill fyrir hafa lyst, [2][oc scal hann nefna þa alla a nafn, oc hafa þar eina vattnefno], enda er rett at lysa fyrir serhveriom.

[3][Þar er maþr vill selia öþrom i hönd at lysa frumlaup eþr averk, þa scolo þeir nefna vatta sin a milli, at þvi at hann selr hinom i hönd at lysa frumlaup eþr averk löglysingo; selr hann at lögom enn hinn tekr at lögum.

Ef averk ero olyst, þa scal eina sökina or göra oc qveþia bua heiman um þat, hvart hann hafi laupit lögmæto frumlaupi til hans, oc særþan hann þvi sari, sem hann hafþi fengit, oc scal aqveþa hvert sar er].

Þar er menn scolo lysa frumlaup eþr averk, þa er rett at lysa þaþan fra er sa athurþr görþiz, þann hinn sama dag

tum, mortem N. N. intulit. N. N. coram denuntio. Legali formula denuntio. Duos pluresve testes iterum denominet, in id, (inqviat), testificandum, qvod N. N. reum denuntio N. N. vulnere affecisse mortifero, in eo rei gestæ loco, ubi lege definita aggressione N. N. adoriebatur. Legali formula denuntio.

Tam aggressiones qvam læsiones omnibus accolis coram simul denuntiare fas est, iis nempe, qvos uno eodemqve loco convenit et qvibus coram denuntiare intendit. Eos omnes nomine nominet, semel et simul testes antestans, sed singulis coram denuntiare etiam liceat.

Ubi qvis alteri aggressiones vel læsiones denuntiandas commendat, testes inter se antestentur de eo: qvod unus alteri aggressiones vel læsiones justis formulis denuntiandas commendat. Legali modo unus tradit, altero eodem modo suscipiente.

Si læsiones non denuntiatæ fuerint, unica tantum causa formetur, accolis domo evocatis ad probandum, num lege definita aggressione unus alterum adortus fuisset, vulnerassetqve vulnere, qvo affectus est, qvod qvale sit definiatur.

Ubi aggressiones vel læsiones denuntientur, fas erit eas denuntiare, inde a momento, qvo accidebant, die qvi tum in-

---

1) *B cum suis omittit:* frumlaup oc averk.
2) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*
3) *Duas seqventes leges uncis inclusas B cum suis omittit.*

1) oc þa nott, er þa kömr eptir, oc II daga þaþan fra, oc II nætr, þa er lyst fyrir ina þriþio sol, sem atqveþr i upsögo, ef þat er rett scilt, sem þar qveþr at.

XXII. Capituli.

*) Um kvaþir.

2) [Þat er mælt] um sakir þær allar, sem her ero talþar 3)[um frumlaup oc] um sar oc um vig oc lagalösto alla er a þeim vettvangi göraz, er aunnin verk verþa meþ mönnom, bæþi i raþom oc tilför oc at-vist oc firirstöþo, þar scal 4)[um þat allt] qveþia til IX vetvangs bua heiman. En ef maþr drepr mann oc er þat stefnosöc, oc scal qveþia til XII qviþar goþa þann er sa, er i þingi meþ, er sottr er, 5)nema alt verþi a einom vettvangi, drep oc sar 6)[eþr vig], þa scolo vetvangsbuar 7)[IX heimanqvaddir] scilia um hvartveggia, 8)[en XII qviþar a jafnan a þingi at qveþia þar sem hann kömr til saka].

Ef maþr hefir (hefnir) drepi dreps a enom sama vetvangi, sva at þeir bregþaz frumlaupom viþ, þa scal XII qviþr

stat, nocte subseqventi, duobus proximis diebus et duabus (ad eos pertinentibus) noctibus, tum ante solem tertium denuntiatio peracta erit, prout in Uppsögu (ɔ: libro promulgato) constituitur, modo præcepta ejus recte percipiuntur.

Titulus XXII.

De evocationibus.

Qvoad causas omnes hic memoratas, aggressiones, vulnera et cædem, delictaqve omnia lege definita, qvæ in rei gestæ loco, ubi læsiones inferuntur, accidunt, vel datis consiliis, vel comitatu, vel in domum receptione et protectione suppeditatis, præfiniunt leges, ut novem rei gestæ loci accolæ de his omnibus domo evocentur. Siqvis vero alterum ictu affecerit, citatio adhibeatur, prætorqve, cujus curiam reus seqvitur, dodecadis veridicorum effati postuletur, nisi in uno eodemqve rei gestæ loco acciderint ictus, vulnera et cædes, tum enim rei gestæ loci accolæ de utroqve dispiciant, dodecadis vero veridici, causis admoti in comitiis semper evocentur.

Si qvis ictum ictu in uno eodemqve rei gestæ loco ita ultus fuerit, ut aggressiones invicem fiant, dodecadis veridici de

---

1) *B cum suis perperam his repetit,* oc þa nott eptir, *et nocte subseqvente.*

*) *Hunc titulum B cum suis inscribit:* um malatilbunaþ, *de modo actiones instituendi.*

2) *B cum suis omittit:* þat er mælt.

3) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

4) *B cum suis omittit:* um þat allt.

5) *B cum suis interponit:* oc qveþia a þingi, *et in comitiis evocare, nisi &c.*

6) *B cum suis omittit:* eþr vig.

7) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

8) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

scilia um drepin, en vettvangs-buar IX [1])[heiman qvaddir] scolo um þat scilia, hvarr þeirra fyrri liop.

Nu hefnir maþr drepi dreps a öþrom vetvangi, þa scolo enn XII qviþir scilia um drep, en [2])sa scal qveþia [er siþarr drap] V heimilis-bua sina [3])[i þingi], til biargqviþar ser [4])[at bera um þat], hvarr þeirra fyrri var drepinn.

Nu hefir (hefnir) maþr vigi eþr sarom dreps a öþrom vettvangi, þa scolo vetvangs-buar [5])[IX heiman qvaddir] scilia um vig eþr sar [6])[hvart sem var] en tolftar qviþr um drep. Vegandi [7])[eþr sa er sar hefir veitt] scal qveþia ser biargqviþar V bua [8]), [þa er næstir ero vetvangi], or þeim socnar-qviþ er a hann bar aþr vig eþr sar, [9])[at bera um þat], hvart fyrr var [*])at hann var drepinn, eþr hann vann a enom vegna eþr enom sara. Nio vetvangs-bua scal qveþia [**])[heiman] um averk þau öll, sem nu ero tind; þa scal qveþia, er rettir se at

ictibus decidant, sed rei gestæ loci accolæ novem domo evocati de eo dispiciant, qvanam partium prima adoriebatur.

At ictum aliqvis ictu in alio rei gestæ loco ulciscitur, tum etiam dodecadis veridici de ictibus dispiciant, posterius vero ictum inferens qvinqve suos, in tribu, domicilii accolas effati excusatorii postulet, qvi probent, qvinam prior ictu afficiebatur.

Ubi qvis cæde vel vulneribus ictum, sed in alio rei gestæ loco ulciscitur, novem domo evocati rei gestæ loci accolæ de cæde vel vulneribus, qvidcunqve sit, decernant, dodecadis vero veridici de ictu dispiciant. Occisor vel vulnere afficiens qvinqve ad locum rei gestæ proxime habitantes accolas, actionis veridicis, qvi eum antea cædis vel vulneris reatu insimulavere exemtos, excusatorii effati postulet, ut probent qvidnam prius ipse ictu affectus fuisset, an cæsum confecisset vel vulneratum læsisset. Novem ad locum rei gestæ proxime habitantes accolas de omnibus hic memoratis læsionibus domo evocentur. Ii tantum evocandi sunt, qvi propinqvitatis respectu qvoad om-

---

[1]) *B cum suis omittit:* heimanqvaddir.

[2]) *B cum suis legit:* hann, *ille — et omittit:* er siþarr drap.

[3]) *B cum suis omittit:* i þingi.

[4]) *B cum suis omittit:* at bera um þat, *et in cæterum legit:* hvart fyrra var drepit, *qvinam ictus prius illatus fuisset.*

[5]) *B cum suis omittit:* IX heimanqvaddir.

[6]) *B cum suis omittit:* hvart sem var.

[7]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[8]) *B cum suis omittit:* þa er — vetvangi, *et deinde legit:* or þeim IX vetvangs-buum er a hann baro, *e novem illis rei gestæ loci accolis, qvi eum criminis insimulavere exemtos.*

[9]) *B cum suis omittit:* at bera um þat.

[*]) *B cum suis legit:* at hann fecc drep, *sensu eodem.*

[**]) *B cum suis omittit:* heiman.

tengþum viþ þá menn alla, er averk ero kend, oc sva viþ sakar aþilia.

XXIII. Capituli.

Um bua-qvöþ.

[1] [Ef maþr vill bua qveþia, oc scal hann nefna ser vatta II eþa fleiri. I þat vetti scal hann segia: at ec qveþ þic N. bua qviþar at bera um þat, oc scal a þat qveþa um hvat hann qveþr, oc til hvars þings hann qveþr hinn. Qveþ ec þic at bera qviþ þann at domi oc i dom fram, þar er söc er aþr framsögþ, meþ nauta þina VIII, en sa ser sialfr in IXdi, oc bera annathvart a eþr af; qveþ ec lögqvöþ; sva at hann heyrir a sialfr eþr at lögheimili hans ella, sva at lögfastir menn heyra. Qveþ ec um handselda söc, ef sva er. Sva scal at þvi mali fara i hvart sinn, þar til er allir ero qvaddir. Hanom er þar rett bua at qveþia, sem hann hittir þa at mali, oc at heimili þeirra. Ef nockorr heyra eigi lögfastir menn a qvöþ hans, þa scal hann lysa qvöþna fyrir buum III, þeim er eingir se IX nærri þeir er lögbu hafi, oc a göto hans ero, oc nefna vatta at þvi, at hann lysir qvöþ þa löglysing fyrir N., oc scal hann qveþa a um hvat hann qvaddi, oc til hvers þings hann qvaddi, oc hann qvaddi lögqvöþ.

nes læsionum reatu insimulatos, ipsumqve actorem competentem, juste se habent.

Titulus XXIII.

De accolarum evocatione.

Accolas evocare parans duos pluresve testes denominet. Ad hoc testificandum, dicat, qvod te N. N. veridicorum effati postulo, ad attestandum — Hic definiat de qvo alterum contestatur, et in qvæ comitia eum provocat — Hoc veridicorum effatum judicio adferre et in judicio, causa enarrata proferre te postulo, cum octo tuis sociis, tu ipse nonus, ut reum vel convincatis vel absolvatis. Justis formulis adhibitis te evoco — hoc ipso exaudiente vel in justo ipsius domicilio, hominibus sui juris audientibus faciat — In causa demandata — si ita fuerit — evoco. Singula vice formulæ repetantur omnes donec evocati sunt. Accolas juste evocat, ubi eos convenit, et in ipsorum domiciliis. Si homines sui juris evocationem ejus non exaudierint, hanc tribus accolis coram, qvibus neqvi novem, legalem habentes oeconomiam, in ipsius via propriores sint, denuntiet. Testes antestetur se evocationem illam legali modo N. N. denuntiare. De qvo evocavit et in qvænam comitia, seqve legali formula evocasse, definiat.

[1] *Hunc titulum B cum suis omittit.*

Þat er manni rett, hvart sem hann hefir handselda söc eþr eigi, at selia öþrom manni i hönd bua-qvöþ, hvart sem hann vill um alla eþr suma, oc sva þott vatta scyli qveþia, oc scal hann meþ vatta selia, oc selia qvöþina eina af sökinni, selr hann at lögum, en hinn teor at lögom].

XXIV. Capituli.

Um þat, hveria bua qveþia scal.

Buar ero i qvöþ rangir þeir er næsta bröþra eþr nanari ero sakar-aþilia eþo þeim er söc er a hendi, oc namagar III, ef maþr a moþor manns eþr dottor eþa systor, [1][hvarr sem annars frændcono a]; oc guþsifiar III: sa er heldr manni undir primsignan [2]eþr undir scirn eþr undir byscops hönd. [3]Maþr scal qviþ ryþia viþ sialfan sec at frændsemi oc at mægþum, en at guþsifiom scal eigi ryþia viþ sialfan sic [4]. [Scala maþr qviþ bera um hya sinn.

Bua scal ryþia jafnan at frændsemi oc at mægþum, oc at guþsifium, oc at

Sive qvis causam habuerit demandatam, sive minus, jus habeat accolarum vel omnium vel nonnullorum evocationem alteri demandare, ut et si testes evocandi fuerint. Testibus admotis evocationem, nec alia ad causam pertinentia demandet. Legibus convenienter ille demandat, eodem modo altero recipiente.

Titulus XXIV.

De eo, qvinam accolæ evocandi sint.

Accolæ non jure evocantur, qvi tertio vel propinqviori cognationis gradu, cum actore competente vel reo conjuncti sunt, ut et tres affines proximi, vitricus, gener et levir, qvicunqve eorum alterius cognatam habuerit. Tres adhæc cognati spirituales, qvi nempe alterum, sub primam christianismi signationem, aqvam lustraticam vel manum episcopi susceperat. Cognationis et affinitatis respectu, cum seipso veridicos qvisqve rejiciat, sed qvoad cognationem spiritualem, cum seipso rejectionem neqvis instituat. De domestico suo necessario (vel: servo suo) veridicorum effatum neqvis ferat.

Accolæ veridici, actoris et defensoris competentis respectu, qvoad propinqvita-

[1]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[2]) *B cum suis legit:* eþr undir vatn, *vel sub aqvam.*

[3]) *B cum suis legit:* enda scolo sva hvarir at söcom rettir, sem at frændsemi. Þar er vegnar sacir ero, scal eigi ryþia at guþsifiom viþ sic sialfan, *Qvoad controversias cum partibus veridici haud minus juste se habeant, qvam propinqvitatis respectu. Ubi de cæde agitur cognatione spirituali secum conjunctos nemo reprobat.*

[4]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

sökom viþ socnar-aþilia, oc viþ varnar-aþilia, hvergi sem meþ socn eþr vörn ferr. Sva scolo buar at söcom rettir sem at frændsemi. Þar er vegnar sakir ero, oc scal viþ þann mann einn at sökom ryþia, er kosinn er til veganda at lögom, en eigi viþ fleiri menn, þott at vigi hafi verit. Sa maþr er rangr i qviþom, er kosinn er til veganda jafnan siþan viþ sakar aþilia, oc frændr hans oc magar hans III, sva nanir hvarirtveggio, sem aþr var tint; en sva scal at (hvörom) (ruþningi) fara viþ þa menn, at telia scal frændsemi meþ þeim, er qvaddr er oc veganda, oc meþ aþilia oc enom vegna, oc scal leggia þat undir þegnscap siþan, at su er frændsemis tala sönn oc rett er þa er talit, meþ hvaromtveggiom, en þær sakir ero meþ þeim, er qvaddr er oc aþilia, oc scal nefna þa baþa].

Buar ero i qvöþ rettir, þott þeir hafi a vettvangi verit, ef þeim ero engir lagalestir kendir, a þeim vettvangi.

Ef maþr byr söc a hönd manni, af þvi at hann vill haun or qviþum raþa, en eigi af þvi, at hann hyggi [1])hinn at söcom sannan, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, oc a sa maþr söc þa er at meþferþ

tem, affinitatem, cognationem spiritualem et controversias semper rejiciantur, qvicunqve alias actione vel defensione functus fuerit. Accolæ non minus controversiarum, qvam cognationis respectu juste se habeant. In causis homicidii, qvoad controversias illius tantum respectu (veridici) rejiciantur, qvi modo legali in occisorem eligebatur, non vero plurium cædi qvamvis adfuissent. Actoris competentis respectu ille semper injuste veridicorum munere fungitur, qvi occisor eligebatur, ejusqve cognati et affines tres, utrinqve tam propinqvi, ut antea memoratur. Horum respectu rejectio instituatur computando cognationem inter evocatum et occisorem, actorem competentem vel occisum, et deinde per civilem existimationem asseveretur computum cognationis modo allatum utrinqve verum et justum esse, has vero evocatum actoremqve competentem controversias intercedere, utrisqve nomine nominatis.

Accolæ veridicis juste adhibentur, in loco rei gestæ, qvamvis adfuissent, dummodo in eodem rei gestæ loco nulla lege definita delicta iis imputata sint.

Cum qvis in alterum eum in finem suscipit actionem, qvod e veridicorum numero eum rejectum intendit, non vero qvod eum criminis verum opinatur, exilium luat, qvæ causa ei agenda defertur, qvi princi-

[1]) *B cum suis legit:* hann, *eum.*

hefir frumsöcna þa, er sia göriz af; þat er stefno-söc, oc scal qveþia til heimilisbua [1]) a þingi þess mannz, er sottr er.

palem causam, unde hæc provenit, agendam tenet. Causæ huic dica adhibeatur, ejus in qvem agitur domicilii vicinis in comitiis evocatis.

XXV. Capituli.

Um þat, hverir þing-kaupi eigo at gegna.

[2]) Þa scal bua qveþia, er fe eigo sva at þingfarar-kaupi eigi at gegna. En þeir eigo at gialda þingfararkaup [3]) [oc ero þess scyldir], er sculda-hion hans a hvert ku [4]) eþr kugildi, scip eþr net, [5]) [oc scal hann eiga um fram eyk, oxa eþa ross], oc alla buss bu-luti þa, [6]) er þat bu ma eigi þarnazc; en sculda-hiu hans ero þeir menn allir, er hann a fram at föra, oc þeir verkmenn sem þar þurfo [7]) [at scyldo] fyrir at vinna.

Titulus XXV.

De eo, qvi tributum comitiale solvere debeant.

Veridici evocentur, qvibus tantæ sunt facultates, ut tributum profectionis comitialis solvere teneantur; tributum vero profectionis comitialis solvere tenentur et obligati sunt rustici, cum cuicunqve necessario eorum domestico vacca vel ejus æqvivalens, navis vel retis respondit, ipse vero colonus insuper habeat jumentum, bovem vel eqvum omnemqve supellectilem ad oeconomiam illam necessarium. Ad necessarios ejus domesticos referendi sunt omnes, qvos sustentare obligatus est, operariiqve qvorum opera ad hos sustentandos necessario indiget.

XXVI. Capituli.

Um einvirkia.

Einvirki er rettr i qvöþ, ef hann a sva fe, at hvert scyldu-hiona hans hlioti II kugildi. Sa er eigi einvirki er hann tekr

Titulus XXVI.

De rusticis famulitii expertibus.

Colonus famulitio expers juste evocatur, si tantæ ei fuerint facultates, ut cuiqve ejus necessario habendo domestico duo vac-

---

[1]) *B cum suis interponit:* IX, *novem.*

[2]) *B cum suis incipit:* þat er mælt, *præfiniunt leges qvod &c.*

[3]) *B cum suis omittit:* oc ero þess scyldir.

[4]) *B cum suis interponit:* sculda-lausa, *non obæratam.*

[5]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[6]) *B cum suis legit:* er þat bu ma þermlaz, *cujus oeconomia illa necessaria opus habet.*

[7]) *B cum suis omittit:* at scyldo.

viþ manni at lög-fardögom til II missera vistar, [1])oc er sa meþ hanom þar til liþit er alþingi eþr lengr, karlmanni XII vetra gömlom eþr ellra, sva raustom at hann se matlauni, eþr betr[2]), sva at hann megi heim-reka smala hans, sva at þat se scaþalaust, ef hann vill]. Of qvaþir þær allar, er qveþia scal fyrir fardaga, [3])oc er hann þviat eino rettr i qvöþ, ef maþr var et fyrra sumarit, þar sem sa er þa er meþ hanom XII vetra gamall eþr ellri, nema sa veri fulgomaþr.

cæ æqvivalentia respondeant. Colonus famulitio expers non dicendus est, qvi in legali domiciliorum mutandorum tempore hominem per annum vertentem habendum recipit, qvi etiam ad generalia comitia peracta vel diutius eocum versatur, vir duodecim annorum natus vel adultior, tantarum virium, ut victum, vel ultra, operis suis sibi parare, et pecora coloni lactaria, modo vellet, domum (de pascuis) agere possit ita ut damnum inde haud metuendum sit. Inter veridicos omnes ante dies migrationum evocandos hic solummodo juste evocatur, si æstate antecedente, cum colono, ubi alter jam adest, vir fuerit duodecim annorum natus vel adultior, nisi hic alendus sit depositus.

Ef II menn bua i eino husi oc er rett at qveþia baþa ef þarf, [4])en þann sem nærr er vetvangi, ef i þvi deilir, enda þarf eigi baþa. En ef þeir hafa einn smala-mann baþir, oc eigi [5])fleiri verkmenn, þa er einvirki hvarrtveggi, nema annarr einn föþi hann, oc er sa þa rettr i qviþnom.

Si duo in uno eodemqve domo habitaverint, uterqve, si id necesse fuerit, juste evocatur. Loco rei gestæ proprior evocandus est, si hujus respectu differrent, nec uterqve reqviratur. Si uterqve eundem habuerit pastorem, nec plures operarios, uterqve famulitio expers esse habeatur, nisi alteruter hunc solus aluerit, qvi tum jure evocatur.

[1]) *B cum suis legit:* oc hefir um alþingi, *qvem per tempus comitiorum generalium tenet, (vel diutius &c.)*

[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[3]) *Reliqvum hujus legis B cum suis ita exprimit:* oc er hann þvi at eins einvirki, ef hann hefir haft et fyrra sumar svein þann, er þa se meþ hanom XII vetra gamall eþr ellri, *et ea tantum lege pro colono famulitio experti habendus est, si æstate priori hunc puerum, qvi jam XII vel plurium annorum natus eocum est, habuerit.*

[4]) *B cum suis legit:* enn þann er nærr er, ef eigi þarf baþa, *sed propinqviorem, si utriusqve non opus sit.*

[5]) *B cum suis legit:* fleiri menn, *plures homines.*

Ef II menn eigo bu saman [1])[þeir er baþir ero rettir i qvöþ], oc scal landeiganda þeirra qveþia, ef annarr er leiglendingr en annarr landeigandi.

Ef II landeigendr eþr II [2])leiglendingar eigo bu saman, þeir er rettir ero i qvöþ, þa scal hann qveþia er meira a i bui, en ef þeir eiga jammikit i bui, þa scal qveþia hvarn, sem vill af hvaromtveggiom [3]).

Ef II menn eigo bu saman þeir er gialda eigo þingfarar-kaup, oc hafa þeir [4])enga griþmenn, [5])oc er þot rettr annárr þeirra i qvöþ, ef hinn er matlauni eþr betr, er heima-sitr, en gegna scal halfom kostnaþi hvarr. Þann mann scal eigi qveþia, er eigi er þingförr, en sa maþr er þingförr, er hann ma riþa fullom dagleiþum, oc taca hest sinn a aifaungom [6]), oc se hann sva scygn, at hann megi hitta leiþ sina, þar sem hanom er kunnict.

[7])Þott maþr se sarr eþa siukr, oc er

Si duo, uterqve jure evocandus, eandem egerint oeconomiam, colonus prædiatus evocetur, si nempe alter colonus conductitius alter vero prædiatus fuerit.

Si coloni duo prædiati vel duo conductitii oeconomiam habuerint communem, ille eorum evocetur, cui major pars est oeconomiæ. Qvodsi pars oeconomiæ æqvalis utriqve sit, tum utrorumqve qvemcunqve placet evoeare fas est.

Si duo ad tributum profectionis comitialis obligati, sed nullos operarios habentes oeconomiam communem habuerint, alter eorum nihilominus jure evocatur, modo domi remanens operis suis victum sibi qværere par sit vel ultra. Ex dimidia parte vero qvivis eorum sumtus sustineat. Ad comitia (generalia) proficiscendi impar ne evocetur. Comitialis profectionis par est, si plena diei itinera, eqvo vectus, peragere, et in stationibus eqvum suum fræno capere possit, tam clarum habens visum, ut viam ei non ignotam invenire qveat.

Vulneribus vel morbo laborantem evo-

---

1) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

2) *B cum suis legit:* Leigomaþr & leigomenn, *sensu eodem.*

3) *B cum suis addit:* þott þeir hafi engi huskarl, *qvamvis operarium non habeant.*

4) *B cum suis legit:* eigi huskarl, *sensu eodem.*

5) *Seqventia usqve ad:* kostnaþi hvarr, *B cum suis ita exprimit:* oc se annarr þeirra i qvöþ rettr, þa scal hinn gegna kostnaþi þeim öllom er tilþarf at þeim luta, sem hann a i bui, ef hann er matlauni eþr betr, *qvorum unus ut veridicus jure evocatur, tum alter expensas omnes necesssarias (ad profectionem comitialem) expendat, pro rata parte ejus in re familiari, et supposito eum cibum sibi comparare valere vel ultra.*

6) *B cum suis addit:* hept, *compede vinctum (ɔ: eqvum). Legit porro:* oc feta leiþ einn saman, þar er hanom er kunt, *solusqve iter tendere ubi via ei innotescit.*

7) *Reliqvum tituli B cum suis ita exprimit:* Þat er: at þa er eigi rett at qveþia hann, ef hann

rett at qveþia hann fyrir þeim sökom, ef van er at þess batnaþar, at hann megi þingförr verþa a þvi meli, er þar til er, sem hann scal heiman riþa, en hvatki veilendi, sem maþr hefir, þat sem batnaþar er eigi at van, sva at hann verþi þingförr, þa er hann scal heiman riþa, scal þann mann eigi qveþia.

XXVII. Capituli.

Um þat, hvöru er at qveþia fyrir oförs mannz bu.

Fyr bu oförs manz er rett at qveþia IV menn, ef þeir ero þar heimilisfastir meþ hanom. Einn er sonr, annarr stiupsonr hans, þriþi er namagr boanda sa er dottr hans a, IV er [1]) fostri hans sa er hann toc at föþa [2]) [VIII vetra gamlan eþr yngri, oc var þat þa raþit þegar at hann scyldi föþa hann, þar til er hann veri XVI vetra gamall]. [3]) Þa ero þeir menn IV þingheyendr fyrir bu hans, ef þeir ero XII vetra gamlir eþa ellri, oc sva

cere fas est, si probabile fuerit futurum esse, ut tempore intermedio domo donec proficiscatur, ita reconvalescat, ut ad profectionem comitialem par sit. Tali vero cujuscunqve generis infirmitate laborantem, ut prius qvam domo proficiscatur eum sanatum iri non sperandum sit, evocare non fas est.

Titulus XXVII.

De eo, qvinam excusati loco ab ejus prædio evocandi sint.

E prædio excusati qvatuor virorum singulos, (ejus loco) si domicilio fixo eorum utuntur, evocare fas est. Primus est filius, secundus privignus, tertius proximus coloni affinis gener, qvartus alumnus ejus, qvem octo annorum natum vel minorem alendum suscipiebat, qvo tempore simul constituebatur, ut ad sedecimum annum usqve eum aleret. Qvatuor illi viri, modo duodecim annorum nati vel adultiores, tamqve circumspectæ rationis, ut dicta

---

hefir þat velendi, er eigi þickir þess bata at van a þvi meli, at hann megi þingförr verþa, *(Legibus porro cautum) est eum non juste evocari, si tantum habuerit infirmitatis, ut eum tam reconvalescere posse non sperandum sit, ut tempore constituto in foro apparere sustineat.*

[1]) *B cum suis legit:* lögfostri sa er boandinn hefir föddan, *alumnus legitimus, qvem rusticus educavit, qvartus est.*

[2]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit, sed ejus loco habet:* þat er lögfostr er maþr tecr viþ manni VIII vetra gömlom eþr yngri oc föþi til þess hann er XVI vetra gamall, *enutritio legitima dicitur, cum qvis alium, octo annorum natum vel natu minorem, alendum suscipit, qvem etiam ad sedecimum ætatis annum usqve educat.*

[3]) *B cum suis legit:* þvi at eins ero þeir rettir, ef þeir ero svo alldurs comnir oc sva hyggiandi bornir at þeir se rettir þingheyendr fyrir þeim söcom, enda scolo þeir oc rettir &c., *ita tantum lege juste evocantur, si tam provectæ ætatis sint et prudentes nati, ut eas ob causas comitia juste freqventent; uterqve præterea &c.*

vitugir at þeir kunni at raþa fyrir orþi oc eiþi, oc se frialsir menn, þeir scolo oc rettir hyarirtveggio at tengþum, oc at söcom hoandinn [1]) oc sa þeirra IV, sem qvaddr er kvöþ; [2]) [scal yfir hefia þar, sem kona byr, nema þar se nockorr þeirra manna meþ henni er þingheyandi se fyrir bu hennar]. Þeir menn inir sömo IV, er qveþia scyldi fyrir oförs mannz bu, ero rettir fyrir kono at qveþia, enda er rettr boandi hennar inn Vti maþr [3]) ef þeir ero þar heimilisfastir.

Þar er byr fyrir oförr maþr eþr kona oc hefir þat þeirra, er qvöþin tecr til, raþit ser griþmann til IIa missara vistar, oc hafi hann þar verit um alþingi, endi veri hann [4]) [XII vetra gamall eþr ellri], oc matlauni eþr betr, enda comi at nockorr þeirra, er þingheyandi se fyrir bu [5]) [hennar eþr] þess þeirra er qveþia þarf, oc se þar heimilisfastr, oc er rett at qveþia hann, [6]) ef hann kömr þar fyrr til vistar enn qvöþin se upphafit [7]).

[Eigi scal qveþia þann mann, er aþili er a vist meþ, oc eigi þann, er sa er i vist meþ, er mal er a hendi, oc eigi þann, er

nua et juramenta rite moderare possint, ingenuiqve, pro ejus prædio comitiis interesse jus habeant. Uterqve præterea colonus nempe et qvicunqve e qvatuor illis evocatus, tum qvoad affinitates, qvam controversias eos intercedentes juste se habeant. Ubi fæmina habitat prætervehendum est, nisi aliqvis eacum sit virorum, qvi ab ejus prædio comitia jure agat. Qvatuor iidem viri pro oeconomia coloni excusati evocandi, pro fæminæ, evocentur, maritusqve ejus qvintus numeratur, si modo eacum fixo usi sint domicilio.

Si colonus excusatus vel mulier oeconomiam habens, ad qvos evocatio pervenit, operarium per annum vertentem habendum sibi assumserint, qvi etiam, duodecim annorum natus vel adultior et operis victum sibi promerendi par vel ultra, per tempus comitiorum generalium ibi versatus fuerit; si porro aliqvis eorum, qvi pro mulieris vel evocandi oeconomia comitia jure agit, peregre reversus fixam ibi sibi eligerit mansionem: hunc evocare fas est, modo evocatione nondum suscepta redierit.

Haudqvaqvam evocandus est ille, cum qvo actor competens utitur domicilio, nec ille qvocum reus mansionem habet, nec qvi

---

1) *B cum suis legit:* oc sa þeirra er þeir qveþia, *et ille eorum qvem evocant.*

2) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

3) *B cum suis legit:* ef hann er heimilisfastr meþ henni, *si eacum in eadem familia vivit.*

4) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

5) *B cum suis omittit:* hennar eþr.

6) *B cum suis legit:* ef hann kömr fyrr ut, *si prius peregre redierit.*

7) *B cum suis addit:* enda se hann þar heimilisfastr, *modo justum ibi habeat domicilium. — Seqventia uncis inclusa omittit.*

hinn vegni var i vist meþ. Þa scal bua qveþia er rettir se fyrir allz sakir, oc sa eigi nefndir til sara ne benia].

En ef maþr ifar um hvart maþr se rettr i qviþom eþr eigi, þa scal hann nefna ser vatta II eþr fleiri. [1][Nefni ec i þat vetti, scal hann segia], at ec spyr þic [2] N. N. hvart þu sert rettr þingheyandi [3] eþr eigi at gegna lögscilom firir bu [4] þitt eþr sva fyrir oförs manns bu, eþr fyrir kono-bu, ef þess þarf heldr at spyria [5]. [Spyr ec] lögspurning. [6][Hann scal nefna vatta at svörum þeim sem verþa]. Hanom er rett þa at scipa sva qvöþinni, sem hinn svarar, en sa verþr utlagr III merkr [7][er spurþr var], ef hann lygr eþr svarar hann engo, oc a sa maþr at sökia þa söc er [8][lögfrettar] spurþi hann. Nu vill hann eigi sökia hann, þa a bui sa sökina, er qvaddr er i staþ hins. En ef hann vill eigi sökia, [9]þa scal sa þeirra sökia þa söc er vill. *)[En ef þeir bregþaz om, þa scolo þeir luta. Þat er stefno-söc] oc scal qveþia til **)V bua a þingi þess, er sottr er.

caeso praebuit domicilium. Omni respectu juste se habentes accolae evocentur et qvibus vulnera nec simplicia nec lethalia caeso illata imputantur.

Si qvis alium juste evocatum esse dubitaverit, duos pluresve testes antestetur: Ad hoc testificandum denomino, inqviat, qvod te N. N. interrogo, anne jure pro oeconomia tua, ad justa judicialia persolvenda, comitia agas? nec ne? — vel pro coloni excusati vel mulieris oeconomia, si de hoc qvaerere res tulerit — justa interrogandi formula utor. De responsis, qvae obtinet, testes contestetur. Evocationem pro responsis alterius moderare fas est, interrogatus vero trium marcarum multa tenetur, si vel mentitus fuerit vel nihil responderit, de qvo causam ei agere competit, qvi lege definitam ei proposuit qvaestionem. Qvi si agere noluerit, causa devolvitur ad accolam alterius loco evocatum. Hic si noluerit, causa cuicunqve eorum voluerit (agenda) defertur. Si unus alterum praevertere voluerit, sorti res subjiciatur. Causae huic citatio adhibeatur qvinqve ejus in qvem agitur accolis in comitiis evocatis.

---

1) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

2) *B cum suis legit:* oc nefna hann, *nomine nominato.*

3) *B cum suis legit:* eþr eigi, eþr hvart hann eigi at gegna &c., *nec ne; vel num obligatur sit pro oeconomia &c.*

4) *B cum suis legit:* sitt, *sua vel propria.*

5) *B cum suis addit:* spurning, *sensu eodem, sed omittit:* spyr ec.

6) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

7) *B cum suis omittit:* er spurþr var.

8) *B cum suis omittit:* lögfrettar.

9) *B cum suis legit:* þa scal sa sökia, er sott vill hafa bumanna, *tum rusticorum qvicunqve voluerit agat.*

*) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

**) *B cum suis legit:* V heimilisbua, *qvinqve accolas domicilii.*

Hvar þess er menn qveþia bua heiman, oc sitia feþgar fyrir, oc þoat annarr einn eigi i bui, þa er þo rett at qveþia hvarn er vill, [1])þar er þeir ero rettir i qviþinom, oc scal qveþia hinn ellzta sonanna, ef þeir ero fleiri [2]). Rett verþr oc þo at sa leysi qviþinn af hendi, er til þings kömr, þott hinn hafi qvaddr verit er heima sitr; en þann scal sökia um heima-setona, er qvaddr var, ef hvargi þeirra ferr, en viþ þann þeirra er söc, er a för kömr, [3])hvatki sem at þrytr.

[4])[Þar er menn qveþia bua um þa laga-lösto, er a þeim vettvangi göraz er menn bregþaz frumlaupom viþ], [5])þa scal qvöþ upp-hefia um morgoninn, oc qveþia hvarn bua at öþrom til þeir allir ero qvaddir, oc scal hann a einom degi qveþia, ef þvi ma viþ koma. [6])Þeir scolo oc hina sömo bua qveþia, er siþarr hefia upp qvöþina, sem hinir qvöddo aþr, enda eigo þeir tuþningar [7])[allar er siþarr qvaddo]. Nu bregþaz menn viþ um bua-qvöþ, oc fara at sinom, enda hvarir, oc ef þeir hittaz a, þa ero

Cum accolæ domo evocantur et pater filiusqve in prædio qvodam adsunt, qvemcunqve eorum libet, veridicis modo juste annumerandum, evocare fas est, alteri eorum soli oeconomia, qvamvis fuerit. Filiorum, si plures sint, natu maximus evocetur; eorum, qvi comitiis interest, ut veridici munere fungatur fas est, alter qvamvis domi remanens reverâ evocatus fuisset. Qvod si eorum nemo in comitiis apparuerit domi remanens, (sed evocatus) contumaciæ reus agatur, qvicqvid vero ad justa judicialia absolvenda defecerit, in comitiis apparenti hoc imputetur.

Cum accolæ evocantur de lege definitis illis facinoribus, qvæ in eo rei gestæ loco, ubi aggressiones reciprocæ accidunt, aguntur, evocatio mane diei instituatur, et accolarum unus post alterum evocetur, donec omnes, si possibile fuerit, evocati sunt. Evocationem posterius instituentes eosdem accolas evocent ac altera pars prius evocavit; iis qvoqve, qvi posterius evocant, rejiciendi jura deferuntur. At de accolarum evocatione partes æmuli certant, et in oppositis singuli incipiunt extremitatibus, tum; si in medio occurrunt, singuli decla-

---

[1]) *B cum suis legit:* þa er rettir ero baþir, *cum nempe uterqve juste evocatur.*

[2]) *B cum suis addit:* menn einn, *uni plures.*

[3]) *B cum suis legit:* hvatki sem at bilar siþan, *qvicqvid ad justa exeqvenda deinde defecerit.*

[4]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[5]) *B cum suis incipit:* þat er mælt, at qvöþ scal uphefia, *legibus cautum est, ut denominatio mane dies instituatur &c.*

[6]) *B cum suis legit:* þar er menn bregþaz frumlaupum viþ oc scolo þeir hina sömo &c., *ubi aggressiones accidunt reciprocæ, serius evocantes &c.*

[7]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

hvarirtveggio scyldir at segia, hvaria þeir qvöddo, oc sva hvaria þeir ætla enn at qveþia. [1])Þeir eiga eina bua allir at qveþia, enda eiga þeir hvarirtveggio ruþningar [2])oc um þa bua hvarir er þeir qvaddo siþarr. Nu hittaz þeir oc verþa eigi asattir, hveriom buum viþ scal auka, þeim er þeir hafa aþr hvarigir qvadda, oc eiga þeir fyrir qvöþ at raþa, er fleiri höfþo qvadda buana, þa er þeir funduz. [3])[En ef þeir hafa jammarga bua qvadda], þa scolo þeir fyrir qvöþ raþa, er fyrri hofo upp qvöþina. [4])Nu finnaz þeir sva at þeir hafa jammarga bua qvadda [5])hvarir II, enda verþa þeir eigi asattir, hvarir fyrri hofo upp qvöþina, þa scolo þat scilia IX [6])buar [7])[þeir sem rettastir verþa vettvangs-buar um sakir þær, sem þeir qveþia um, ef þeir qveþia um einn vettvang, enda qveþia þeir eigi eina bua allir, hvarir fyrr toco til], en mal þeirra verþa öll onytt [8])[þau er þeir qveþia um, er qviþr berr þann vanhag, at siþarr höfi upp qvöþina er siþr ætti fyrir at

rare tenentur, qvosnam jam evocavere et porro evocaturi sint accolas. Pars utraqve eosdem evocet, et rejiciendi jus singulis competit de accolis posterius evocatis. At inter eos occurrentes non convenit, qvinam accolæ, antea a neutris evocati, porro adjiciantur, tum eorum valeat votum, qvi cum conveniebant plures accolas jamjam evocavere. Qvod si totidem accolas evocare utriqve, de evocandis definiant evocationem prius incipientes. At utriqve, cum occursant, totidem accolas evocare, sed qvinam primi evocationem suscepissent inter eos non convenit: tum novem, qvam maxime juste inter rei gestæ loci accolas, de causis, circa qvas evocant, numerandi accolæ dispiciant, qvinam primi evocationem suscepissent, dummodo utriqve circa eundem rei gestæ locum, sed diversos tamen accolas evocaverint. Causæ vero, de qvibus evocant, in totum reprobantur, eorum, qvibus tam incommodum veridici ferunt effatum, qvod serius evocationem suscepissent, eam regendi jure, qvamvis minus gauden-

[1]) *B cum suis incipit:* þat er mælt at &c., *leges definiunt, ut utraqve pars &c.*

[2]) *B cum suis legit:* um þa bua er þeir qvaddo er siþarr qvöddo, *de accolis, qvos serius evocantes evocavere.*

[3]) *B cum suis omittit:* En ef — qvadda.

[4]) *B cum suis legit:* En ef þeir &c., *Qvodsi utriqve &c.*

[5]) *Omisso:* hvarir II, *B cum suis legit:* enda scilr þa a hvarir firri toco til, *nec inter eos convenit qvinam primi incepissent.*

[6]) *B cum suis legit:* vetvangsbuar, *accolæ circa locum rei gestæ evocati.*

[7]) *Pro iis, qvæ uncis tenentur, B cum suis legit:* er rettastir verþa um frumsökina i qviþnom, hvarir fyrri hofo up qvöþina, *qvi circa causam principalem veridicorum effatum maxime juste exhibent (etiam dispiciant), qvinam evocationem primi instituissent.*

[8]) *Eorum loco, qvæ uncis tenentur B cum suis tantum legit:* er qviþinn berr i vanhag, *qvi effato prolato culpæ insimulantur.*

raþa]. En ef (þeir) hittaz a, sva at hvarirtveggio hafa sva mioc framat qvöþ sinni, at fleiri buar verþa þa allz qvaddir enn IX um þann vettvang, ef þeir qveþia hvarir eptir öþrom, sem mælt er, þa scolo þeir er siþr atto firir qvöþ at raþa, þa or þeir funduz, [1][en þat scal fara eptir þvi, sem aþr var tint], fara til huss at þeirra buanna, er þeir einir qvaddo oc nema ser vatta at þvi at þeir nema af þeim [2][bua] qvöþ, þa [3][er þeir qvaddo þa] af þvi at þeir ero fleiri heiman qvaddir enn IX um þann vettvang, [4][oc scolo þeir þa aqveþa um, hvat þeir qvoddo, oc nefna þa], oc scolo sva mæla þat mal at lögfastir menn heyri, [5]eþr lysa elligar, sem bua-qvoþ, [6][þeir scolo þat at hafa gört, fyrir III sol þaþan fra er þeir qvaddo. En ef þeir finnaz eigi oc qveþia þeir þo einn dag allir, oc eigi eina bua alla, þa scal allt svá fara um mal þeirra, sem aþr var tint]. En ef þeir nema eigi qviþ af buum, [7][er scyldir ero til], þa ero onyt öll mal þeirra, þau er þeir hafa um qvatt, enda varþar buum ecki heima-seta, [8][þeim er einir qvaddo] ef qviþr berr hinom þann vanhag [9][er þa qvaddo], at þeir

tes. Si cum occurrunt utriqve in tantum evocationem suam absolverint, ut plures qvam novem accolas locum rei gestæ circumcirca evocatos iri futurum sit, cum juxta præscripta jam allata singuli alterius evocatos evocant: illi, qvi aliis occurrentes, evocationem moderandi jure minus gaudebant — qvod juxta prius allata æstimetur — accolarum, qvos soli evocabant, domicilia adeant, et testes denominatos contestentur, se accolarum evocationem, qva eos evocabant, renuntiare, ea de causa, qvod hunc rei gestæ locum circumcirca plures, qvam novem accolæ evocati sint. (Renuntiantes) definiant, qva de causa evocatum est, accolis nomine nominatis. Sic verba faciant, ut sui juris homines exaudiant, vel etiam accolarum evocationis instar renuntiationem denuntient. Hoc ante solem tertium ab institutæ evocationis tempore peragant. Qvod si non occurrerint, uno eodemqve die, sed diversos accolas utriqve, qvamvis evocaverint, tum negotia eorum modo antea præfinito gerantur. Si vero evocationem accolarum non revocaverint, ita qvamvis facere obligati, causæ eorum omnes, de qvibus evocabant, reprobantur, nec accolæ, qvos alii

---

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[2]) *B cum suis omittit:* bua.

[3]) *B cum suis omittit:* er þeir qvaddo þa.

[4]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[5]) *B cum suis legit:* oc fara sva meþ þvi mali, sem meþ qvöþinni, *et in cæterum hanc causam ita tractent ac ipsam denuntiationem.*

[6]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[7]) *B cum suis omittit:* er scyldir ero til.

[8]) *B cum suis omittit:* þeim er einir qvaddo.

[9]) *B cum suis omittit:* er þa qvaddo.

höfi siþarr upp qvöþina. [1][Slikan kost eiga þeir oc viþ sina bua, er qvöþ atto at halda, oc öll hin somo atferli scolo þeis hafa, sem hinom var til handa mælt]. Enda þoat þeir nemi qvöþ af sinom buum, er eigi veri seyldir til nema vildi, þa verþa onyt mal þeirra, er qviþr berr þann vanhag [2]at þeir höfi siþarr upp qvöþ, enda fengi þeir eigi af numit qvöþ af sinom buum. En ef þeir verþa asattir hvarir qvoþ eiga at taca af buum [3]sinom, þa scolo þeir [4]segia, [er qvöþ eiga at halda], af hvariom buum hinir eigo taca qvöþ, oc sva hveria þeir scolo qveþia, enda verþr þa hvarigom at sakar-spelli, þo at fleiri veri qvaddir fyrst enn IX [5][um þann vettvang], ef þeir fa þo numit qvöþ fyrir III sol af þeim buum, sem umfram eru.

tantum evocavere, domi qvamvis remanentes reatum sibi contrahunt, si veridici in evocantium incommodum probaverint eos serius evocasse. Qvoad accolas suos evocatos idem juris defertur iis, qvorum evocatio prævaleat, et modo parti alteri præfinito res suas omnino moderent. Accolas (superfluos), qvamvis ab evocatione liberaverint, qui sic, nisi vellent, facere non tenebantur, illorum tamen causæ reprobantur, qvibus in detrimentum probant veridici, eos posterius evocationem instituisse, non tamen factam accolarum suorum evocationem revocasse. Si inter partes convenerit, qvinam accolarum suorum evocationem revocent, illi, qvorum valeat evocatio, definiant et qvosnam accolas altera pars evocatione liberet, et qvosnam adhæc evocet, qvo casu partis neutrius causa vitiatur, qvamvis rei gestæ locum circumcirca plures, qvam novem primum sint evocati, ante solem tertium dummodo accolas superfluos evocatione liberaverint.

XXVIII. Capituli.

Um bua-qvöþ.

[6][Ef þeir atburþir verþa at sva miöc

Titulus XXVIII.

De accolarum evocatione.

S*i acciderit partis utriusqve accolarum*

---

1) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

2) *Seqventia usqve ad:* af sinum buum, *B cum suis ita exprimit:* er þeir görþo eigi, nema qvoþna af hinom buum fyrir III sol þaþan fra er þeir voro qvaddir, *qvod accolas istos evocatione non liberavere ante solem tertium inde a tempore, qvo evocati fuerunt.*

3) *B cum suis omittit:* sinom.

4) *B cum suis pro:* segia, *legit:* raþa, *definiant et omittit:* er qvöþ — halda.

5) *B cum suis omittit:* um þann vettvang.

6) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

höfiz a meþ mönnom um bua qvöþ, at buar vilia þat borit hafa, at þeir qveddi jafnsnemma hvarir þa bua II, er þeir qvaddo fyrsta, þa verþr hvarigom at sakar-spelli, hvar þess er þeir vilia hvarir glepia fyrir öþrom, enda raþa þeir saman um, ef buar ero fleiri qvaddir enn IX].

Sökiendr verþa utlagir III mörkum, ef þeir leyna qvöþ eþr liuga til, ef þeir ero [1)][meþ vatta] spurþir, enda verþa öll mal þeirra onyt, þau sem þeir hafa um qvatt. Buum varþar fiörbaugsgarþ, ef þeir göra eigi segia hvart þeir ero qvaddir eþr eigi, oc sva ef þeir liuga til, [2)][enda se þeir spurþir meþ vatta. Þat ero bæþi stefno-sakir, oc scal qveþia til IX heimilis-bua a þingi þess er sottr er um fiörbaugssöc, en V til utlegþar. Þeir menn eigo þær sakir, er þa spurþo lögfretta, oc meþför höfþo þeirra mala, er þeir glöpþo.

Hvar sem maþr spyrr mann lögfretta þa scal hann nefna ser vatta at spurningonni, oc sva at svörom þeim er verþa oc sva þot engo se svarat, þa scal þo hafa vatta viþ].

Þat er þeim mönnom rett, er siþarr qveþia bua, at qveþia þa bua, er þeir

evocationem ita coincidere, ut veridici contendant duos, qvos qvævis pars primos evocavit accolas, eodem temporis momento evocatos fuisse: neutrius partis causa vitiatur, dummodo utraqve pars partis contrariæ causam perdere intenderit et communi consensu accolæ novem excedentes evocati sint.

Actores (evocantes) trium marcarum multam expendant, si testibus admotis, qvamvis interrogati de evocatione vel dissimulaverint vel mentiti fuerint, causæqve eorum omnes, de qvibus evocabant, reprobantur. Exilii accolæ tenentur, si testibus adhibitis modo interrogati, utrum evocati sint nec ne, non declaraverint, ut et si mentiti fuerint. Utriqve huic causæ adhibeatur citatio, novem, in causis exilii ejus, in qvem agitur domicilii vicinis in comitiis evocatis, sed qvinqve in causis multaticiis. Causæ illæ agendæ deferuntur iis, qvi lege definitas qvæstiones iis proposuere, et causas, qvas vitiavere, agendi jure gaudebant.

Ubi qvis alteri lege definitam proponit qvæstionem, testes ille antestetur tum de ipsa qvæstione, cum de responsis, qvæ refert, cum nihil responditur, testes nihilominus adhibeantur.

Qvi posteriores evocant, nec certo sciunt, qvosnam accolas prius evocantes

---

1) *B cum suis omittit:* meþ vatta.

2) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

byggia setlsetu, hver þess er þeir vita eigi [1])[vist] hvaria hinir hafa qvadda, [er fyrri qvaddo].

Ef maþr dvelr qvöþ sina [2])eþr scyndir hann til þess dags, er hann veit at aþrir menn vilia [3])bua qveþia, fyrir þeim söcom at hann vill glepia i þvi sakir þeirra, en hann spillir i þvi söc þeirri, er hann qveþr um, enda varþar hanom þat fiörbaugsgarþ, þat er stefno-söc, oc scal qveþia til a þingi IX heimilis-bua þess er sottr er. [4])[Sa maþr a söc er þa hefir meþför þeirra saca, er hinn vildi glepia].

XXIX. Capituli.

Um heiman-qvaþir viþ vatta.

Vatta sina a maþr at qveþia heiman, hvart sem hann vill hafa þa vatta til socnar eþr varnar. Hann scal qveþia meira lut þeirra vatta [5])er hann man at nefndir vato at þeim orþum, er hann vill þa vattorþ um reyna, [6])[nema þviat eino at þeir hafi þvi iatt, þa er þeir voro

evocassent, jus habeant eos evocare accolas, qvos maxime juste sese habere opinantur.

Qvi evocationem suam eo consilio, ut causas alterius partis vitio afficiat, vel distulit vel festinat in diem, qvo alios evocare velle novit, propriæ causæ damnum affert, et exilii reatu eo nomine tenetur. Causæ huic citatio adhibeatur, novem ejus in qvem agitur domicilii vicinis in comitiis evocatis. Hæc causa agenda ei defertur, qvi tunc temporis causam tenet agendam, qvam alter vitiare intendebat.

Titulus XXIX.

De domi testibus insinuanda evocatione.

Testes domo evocentur, sive actioni, sive defensioni adhibendi sint. Majorem partem testium, qvos de verbis (vel factis) testimonio jam probandis antestatos fuisse memoria tenet (agens), evocet, nisi ad testimonium ferendum denominati recepissent, se duos tantum testimonium præstare

---

1) *B cum suis omittit:* vist er & fyrri qvaddo.

2) *B cum suis legit:* eþr hrapar meirr, *vel magis præcipite festinaverit.*

3) *B cum suis interponit:* þann dag, *eodem die.*

4) *Reliqvum tituli B cum suis omittit.*

5) *B cum suis legit:* er hann nefndi at þeim orþum er hann vill maldaga um reyua, *qvos in memoriam verborum, de qvibus actio tentanda est, denominavit.*

6) *Uncis inclusa B cum suis omittit, sed eorum loco habet:* Scal hann qveþia at lögheimili þess er hann telsc i þat vetti, oc nefna hinn, oc qveþa a hvert vetti þat er; þar er hanom oc rett at qveþia er hann fiþr hinn sialfan at mali er hann vill qvaddan hafa. Hann scal qvatt hafa vatta sina heiman enn fimta dag vico er VIII, vicor ero af sumri, *Evocationem instituat in domicilio ejus legitimo, qvem ad testimonium exhibendum evocat, altero nominato et definiens, qvid testimonii sit, ad qvod evocatur. Juste porro evocandum ibi evocat, ubi eum convenit. Octo æstatis hebdomadibus peractis in qvinto die hebdomadis testium suorum evocationem domo perfecisse tenetur.*

nefndir i vettit, at þeir mundi þo þat vetti bera, þott þeir veri eigi fleiri enn II, oc lyþir hanom þa, þoat hann hafi minna lut qvatt vatta sinna, oc ero þeir jamnscyldir at bera vetti þat, þott þeir se II einir qvaddir; hann scal qveþia mann vættis, þar er hann heyrir a sialfr, eþr at lögheimili þess er hann telr i þat vetti; hann scal nefna ser vatta II eþr fleyri. I þat vetti at ec qveþ þic vettis þess N. er ec nefnda þic þa at, oc qveþa a hvat þat var; qveþ ec þic at bera vetti þat meþ neyti þat, sem ec fæ þer til at domi oc i dom fram, þar sem ec vil segia fram socn a hönd N. Ns., eþr vörn fyrir þann mann er þess þarf heldr. Qveþ ec þic lögqvöþ. Hann scal aqveþa til hvars þings hann qveþr hinn, oc scal lysa qvöþ þa sem stefno, ef eigi heyra lögfastir menn a].

Ef boandi sa er qvaddr vettis, er þingfarar kaupi a at gegna, oc scal hann eigi qveþia igegn hestz ne matar. En ef sa bondi er qvaddr vettis, er [1][eigi a] þingfararkaupi at gegna, eþr griþmaþr [2][þess vettis er hann mætti eigi or segiaz], þa er rett at qveþia igegn hvarom II þeirra [3] allrar þeirrar reiþo, er til þingfarar þarf at hafa.

velle, qvo casu minorem testium partem evocasse sufficit evocanti, tum enim illi, qvamvis duo tantum, testimonia præbere tenentur. Evocans testimonii alium postulet, ubi hic exaudit ipse, vel in ejus, qvem evocat, legali domicilio. Duo pluresve testes sibi denominet ad attestandum, qvod te N. N. (dicat) testimonii postulo, de qvo te antestatus fui — hoc qvale sit hic definiat — ut hoc testimonium, cum cæteris, qvos tibi suppedito sociis ad judicium adferas et in judicio proferas, ubi actionem in N. N. — vel ejus defensionem, si res ita se habuerit — instituere volo. Legali postulandi formula te postulo. Evocans definiat, ad qvænam comitia testem evocat, et cum sui juris homines evocationem prolatam non exaudiunt, citationis instar ea denuntietur.

Si colonus, qvi tributum profectionis comitialis solvere obligatus est, evocatus fuerit, eqvum et victum ab evocante reposcendi jus ne habeat. Qvodsi colonus tributum profectionis comitialis solvere non obligatus testimonii postulatus fuerit, vel operarius testimonii, qvod retinere ei non licet, uterqve horum omnia ad profectionem comitialem necessario habenda reposcendi jure gaudeat.

---

1) *B cum suis omittit:* eigi a, *Ba habet.*
2) *B cum suis omittit:* þess vettis — segiaz.
3) *B cum suis interponit:* ef þeir vilia, *si voluerint.*

Ef maþr er þess vettis qvaddr, er hann vissi van at þingfarar mundi af göraz, þa er hann var nefndr, oc scal hann enscis qveþia igegn, [1])nema hann ætti eigi or at segiaz. [2])[Ef maþr er vettis qvaddr oc heyrir a qvöþ hins, þa scal hann þegar qveþia þess, sem hann vill. Hann scal nefna hins föronauta i vetti, ef eigi ero aþrir til, enda a engi maþr at segiaz or þvi vetti].

Ef maþr er sva vettis qvaddr, at hann heyrir eigi a qvöþ hins [3])[eþa verþa hvimsi viþ þott hann heyri] oc er hanom rett at fara til lögheimilis þess manns, er hann qvaddi vettis [4])[eþur qvöþ seldi] oc qveþia þann þar þeirrar reiþo [5]), er hann þarf til þingfarar. Sva scal maþr qveþia þess, at nefna ser vatta [6])[II eþr fleiri]. I þat vetti: [7])at ec qveþ þic N. N. hestz oc söþuls, at comi til lögheimilis mins fyrr enn ec riþa heiman, [8])oc qveþa a hvar þat er. Matar a hann oc at qveþia hann oc tialdz oc buþar-rums oc þeirrar reiþo allrar, sem hann þarf a þingi at hafa; [9])[qveþ ec þic lögqvöþ, sva at þu heyrir a. Lysa scal þa qvöþ, sem stefno, ef

Cum testimonii qvis postulatur in causa, qvam in comitia transferendum esse, cum denominabatur certo præscivit, nihil resposcat, nisi testimonium retinere ei non concessum fuerit. Cum qvis testimonii postulatus alterius evocationem ipse exaudit, ille statim reposcat qvæcunqve voluerit. Evocantis viæ socios, si alii non adfuerint, testes contestetur, qvo facto, necui hoc testimonium retinere liceat.

Cum qvis ita testimonii postulatur, ut alterum evocantem non audiat vel exaudiat qvidem sed audiens perturbatur, fas erit, ut legale testimonium postulantis vel evocationem mandantis domicilium adeat, eumqve postulet omnium ad iter comitiale necessario habendorum. Hanc postulationem instituat duo pluresve testes denominando, in id (inqviat) testificandum, qvod te N. N. eqvi et ephippii postulo, ut ad legale meum domicilium — qvod ubi sit definiat — adferas, in comitia priusqvam viam domo ingredior. — Victus eum etiam postulet et tentorii et membri in tabernaculo, et cujuscunqve in comitiis ei necessario habendi suppellectilis. — Legali postulandi formula

[1]) *Pro:* nema — segiaz, *B cum suis legit:* þess er hann þarf til þingfarar at hafa, *eorum qvæ ad itus comitiale ei opus est.*

[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[3]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[4]) *B cum suis omittit:* eþr qvöþ seldi.

[5]) *B cum suis pro:* er hann — þingfarar, *legit:* er hann ætti at qveþia at lögheimili sino, ef hann heyrþi a qvöþ hins, *et qvæ in proprio domicilio, si alterius evocationem adiisset, postulare debuisset.*

[6]) *B cum suis omittit:* II eþr fleiri.

[7]) *B cum suis interponit:* scal hann qveþa, *inqviat.*

[8]) *B cum suis legit:* oc nefna hann oc qveþa a dag nær hann mun heiman riþa, *et eo nominato diem præfiniat, qvo domo eqvitaturus sit.*

[9]) *Uncis inclusa B cum suis non habet, sed eo-*

eigi heyra lögfastir menn. Hanom er eigi scylt at fara til þings, nema hanom se hestr fenginn, sa er hanom se förr til þings at fara fullum dagleiþum meþ öþrom mönnom. Ef hestr kömr sva til handa hanom, sem mælt er, þa scal hann þeim manni fylgia, er qvaddi hann til þings oc til buþar, ef sa vill þat er qvaddi, enda scal sa er qvaddi hafa þingfararkaup þau, er hinn hlytr, er qvaddr var. En ef hann lætr hinom eigi uppi matinn, þa er þeir coma til þings, þa scal stefna hanom um at lögbergi, oc lata varþa III marka utlegþ, oc qveþia til V bua þess er sottr er.

Hann scal lata bera vetti þat i dom, ef þess er kostr, er hann nefndi at er hann qvaddi matarins. En a þingi scal hann vera, þott hinn haldi matinom fyrir hanom, þartil er hann hefir malom lokit, þeim er hann var tilqvaddr heiman].

Ef maþr qveþr mann vettis þess, er sa hyggr þat er qveþr at hinn veri eigi i

exaudientem te postulo. Hæc postulatio citationis instar denuntietur, si eam prolatam sui juris homines non exaudierint. Evocatus in comitia ire non tenetur, nisi eqvus ei suppeditetur, qvi inter alios unius diei itus qvotidie peragere par sit. Si juxta ea, qvæ jam præscripta sunt, eqvus testi evocato suppeditetur, ille evocantem in comitia seqvatur, et in tabernaculum, si evocans voluerit, qvi etiam tributa profectionis comitialis evocato delata capiat. Si evocans, in comitia postqvam ventum est, victum alteri non suppeditaverit, ad rupem jurisdicundi in jus vocandus est, et trium marcarum multa ei intendatur, qvinqve ejus, in qvem agitur, (domicilii) vicinis in comitiis evocatis.

Modo possibile sit evocatus testimonium judicio coram proferri faciat, qvod cum victum postulabat denominaverat. Evocans qvamvis victum retinuerit, testis evocatus in comitiis tamen maneat, omnia donec rotulerat testimonia, ad qvæ proferenda domo evocabatur.

Ubi qvis alterum testimonii postulat sciens qvidem eum ad hoc proferendum

---

rum loco legit: Hann a at bioþa hanom fylgio sina, oc þingmenn þa er hann hlytr, er þeir coma til þings. Sa maþr er scyldr, er vættis qvaddi, at lata coma hest til handa þeim manni, er qvaddr var, þann er hann megi fara fullom dagleiþom. Ef hann lætr eigi hest þann hingat coma, sem qvatt var, oc er rett þeim manni þa heima at sitia er vættis var qvaddr, *Comitatum*

suum denominanti offerre debet, foripetasqve qvi ad eum pertinent, cum in comitia perveniunt. Ad testimonium exhibendum provocans eqvum ei, qvem provocavit, præstare debet, qvo unius diei iter qvotidie peragere possit. Si postulatus, qvamvis talem eqvum huc non venire fecerit, ad testimonium exhibendum provocatus juste domi remanet.

[1])[er qvaddr er], oc vill hann þat göra til ogagns hinom, [2])oc varþar þar ecki heima-seta, en hinom fiorbaugsgarþ er qvatt hefir. Söc þeirri scal stefna heiman, oc qveþia til IX heimilis-bua a þingi þess er sottr er.

Ef maþr er þess vettis qvaddr er hann þickiz eigi i hafa verit, oc scal hann þo til þings fara, [3])[hann scal ganga til doms oc vinna eiþ. Siþan scal hann vinna eiþ. Siþan scal hann nefna vætta, at þvi at hann bergsc or vetti þvi, oc qveþa a hvart vetti þat er. Berumc ec or at lögom. Berumc ec þvi or at ec var eigi i nefndr.

Ef maþr segz or þvi vetti er hann var inefndr, þa er þat liugvitni, oc varþar hanom slict allt su meþferþ þa, sem hann hafi borit liugvetti.

Þar er maþr qveþr mann vettis þess er hann veit at hann var eigi inefndr, þa a sa cost er vettis er qvaddr, at stefna söc þeirri at lögbergi oc sökia et sama sumar, enda a hann cost at sökia siþarr, ef hann vill].

non denominatum fuisse, sed ei incommodum adferre qværens, contumacia testis evocati impunis sit, sed evocans exilio puniatur. Hæc causa citatione domi manifestata incipiat, novem ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

Si qvis testimonii postulatur ad qvod proferendum se non denominatum fuisse putat, in comitia qvidem proficiscatur, judicium adeat et juramentum præstet. Juramento deinde fungatur. Testes porro denominet se hoc testimonium proferre abnuere. Testimonium qvale sit definiat. Legibus convenienter (dicat) abnuo; eo nomine abnuo, qvod neqvaqvam denominatus sim.

Si qvis testimonium in qvod denominabatur, proferre abnuerit, falsum committit testimonium, et sic faciendo eundem sibi contrahit reatum acsi falsum protulisset testimonium.

Ubi qvis alterum testimonii postulat, sciens tamen eum in hoc proferendum non denominatum fuisse, testimonii postulato causam eadem æstate agendam ad rupem jurisdicundi citatione incaminare liceat, sed posterius eam etiam agendi jure gaudeat.

---

[1]) *B cum suis omittit:* er qvaddr er.

[2]) *B cum suis legit:* oc varþar hinom fiörbaugsgarþ er qvatt hefir, *testimonii postulans exilii tenetur.*

[3]) *Reliqvum tituli B cum suis omittit addito:* oc beraz at domi or vetteno, *et judicio coram testimonium exhibere renuat.*

XXX. Capituli.

Um þat, hve heiman scal qvatt et siþarsta.

[1]) Maþr scal qvatt hafa heiman vatta sina eþr bua et siþarsta XIV nottom fyrir alþingi, en VII nottom fyrir varþing.

[2]) Ef vattr mannz verþr siukr [3])[eþr sarr], þa scal hann göra orþ þeim manni er hann hefir qvatt þingfarar, [4])[at hann comi til fundar viþ hann, þar sem hann qveþr a eþr til heimilis hans ella, ef hinn siuki þickiz hvergi förr. Hinn siuki scal] bioþa hanom at retta vetti [5])[þat sem hann var i nefndr] viþ þa menn aþra, sem i þvi vetti voro nefndir meþ hanom [6]). Sa maþr scal fara er vettis qvaddi at finna þa menn [7])[aþra] er i vetti voro meþ hinom siuka, oc qveþia þa at þeir fari at finna hinn siuka mann, oc retta vetti viþ hann. [8])[En ef vattar vilia eigi fara at retta vetti viþ

Titulus XXX.

De ultimo evocationis insinuandæ termino.

Tam testes suos qvam veridicos domo qvisqve evocet, si non prius, tamen decemqvatuor ante comitia generalia, et septem ante comitia vernalia noctibus.

Testis alicujus, cum morbo vel vulneribus æger decumbit, verba illi faciat qvi eum ad comitia proficisci provocavit, ut eum in loco qvem definit, vel in ægri domicilio, si nullibi sese movendi par fuerit, conveniat. Æger testimonium, in qvod denominatus fuit, cum cæteris, qvi eocum in idem testimonium denominabantur, construere et iis tradere evocanti offerat. Evocans cæteros cum ægro in testimonio ferendo socios conveniat, eosqve postulet, ut ægrotantem ad testimonium supplendum adeant. Si testes reliqvi testimonium cum ægrotante construere noluerint, trium marcarum reatum incurrunt, æger vero (si

---

[1]) *B cum suis legit:* Qvatt scal vattorþa allra XIV nottom fyrir alþingi, nema maþr lati nefnaz i þat vetti er hann veit þingfarar af van, oc scal qveþia þar vattis hvegi nær þingi er þat er, *Qvatuordecem ante comitia generalia noctibus testes ad testimonia exhibenda provocandi sunt, nisi aliqvis testimonium exhibere reciperet, ad qvod exhibendum ad comitia sibi eundum esse certo scivit, qvo casu tam prope ad comitia, qvam res fert, testimonii cum postulare fas est.*

[2]) *B cum suis legit:* Ef sa maþr er qvaddr er vettis, *cum testimonii postulatus.*

[3]) *B cum suis omittit:* eþr sarr.

[4]) *B cum suis, omissis qvæ uncis inclusa sunt, legit:* er hann hefir qvaddan vettis oc bioþa hanom &c., *qvi eum testimonii postulavit, eiqve offerat (se testimonium cum cæteris &c.)*

[5]) *B cum suis omittit:* þat sem — i nefndr.

[6]) *B cum suis addit:* scal hann bioþa at lögheimili sino, *in justo suo domicilio id offerat.*

[7]) *B cum suis omittit:* aþra.

[8]) *Uncis inclusa B cum suis omittit, sed eorum loco habet:* Eiþ scal hinn siuki maþr vinna oc qveþa a hvert vetti hann mundi bera, *juramento functus æger declaret qvodnam testimonium laturus esset.*

hinn siuka mann, oc varþar þeim þat III marka utlegþ, en hinn siuki scal retta vetti þat firir þeim sva sem þeir verþa asattir, oc scal hann eiþ vinna at hann man vetti retta, sem hann hyggr rettast oc sannast oc helzt at lögom.

Þa er hinn siuki maþr hefir unnit eiþ, þa scal hann aqveþa hvert vetti hann mundi bera, oc sva scal hann mæla þeim malom öllom sem at domi.

Ef hinir coma eigi til fundar viþ hinn siuka mann er i vetti voro nefndir meþ hanom, þa scal hann retta vetti fyrir þeim er qvaddi hann, oc fyrir þeim mönnom er viþ vetti hans taka]. Þar scolo II menn taca viþ vetti hans, enda er rett at III menn taki viþ vetti II manna, ef II ero siukir. Þeir menn er viþ vetti taka scolo styþia meþ frumvattom a þingi [1])[at domi] oc qveþa a hvart vetti hinn siuki bar. [2])[En þeir scolo þa vetti framtelia, oc bera at öllo, ef engir ero frumvattar a þingi, enda verþr þat þa jafnrett er þeir bera, sem hinir bæri er frumvattar voro].

Ef sa maþr er qvaddr vettis er hann vill fara af landi, oc er hann cominn [3])[til scips meþ vöro sina] a fliotandi furo; en þa er hann cominn a fliotandi furo, er hann hefir föt sin a scipi, oc

eum conveniunt), ut inter omnes convenit testimonium suppleat, juramento functus probans se ita testimonium supplere velle, ut rectissimum, verissimum et legibus convenientissimum opinatur.

Æger juramento functus definiat qvale prolaturus sit testimonium, iisdem ac judicio coram formulis in cæterum usus.

Si ægrum non convenerint, qvi in testimonium eocum denominabantur, testimonium referat coram evocanti et cæteris, qvi ejus testimonium recipiant. Duo ibi testimonium ejus recipiant, et si duo ægrotaverint, ut tres horum duor n recipiant testimonium fas est. Testimonium recipientes cum testibus principalibus in comitiis judicio coram hoc fulciant, qvale testimonium æger protulisset definientes. Si testes principales in comitiis non adfuerint, (testes illi adscititii) testimonium soli proferant et omnino persolvant, et qvæ testantur tam vera habeantur, qvam si testes principales id edixissent.

Si qvis peregre profecturus testimonii postulatur, cum in navim, cum merce sua, in natantem abietem jamjam perveniebat — in natantem abietem delatus esse censeatur, cum suppellectilem suam in navim

---

1) *B cum suis omittit:* at domi.
2) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*
3) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

scipveriar hafa meira lut a scip borit vöro sinnar. [1]) Hann scal þa fara meþ málom sinom, oc leysa vetti þat af hendi, sva sem tint var aþr, ef maþr veri siukr, at öllo öþro enn hann scal fara til fundar viþ þann mann er hann hefir qvaddan.

Ef vanheill maþr lætr i vetti nefnaz oc scal þat eigi standa fyrir þingför hans, nema hann hafi þa meiri sott er hann scal heiman riþa, en þa er hann var i vettiþ nefndr.

XXXI. Capituli.

Um hveriar konor maþr a vigt.

[2]) [Sva er mælt i lögom at] VI ero konor þær er maþr a vigt um. Ein er kona mannz, [3]) II moþir, III dottir, IV systir, V er fostra su er maþr hefir födda [4]) [lögfostri], VI er fostra su er hann hefir föddan [5]) [lögfostri]. [6]) Ef maþr kömr þar at er annarr maþr brytr kono til svefnis, þa er hann a vigt um [7]), oc hafi hinn felda hana, oc latiþ afallaz [8]), eþr hittir hann hinn i sama sæing henni, sva at þau hvili bæþi samt, [9]) [oc er hinn af

transtulit et nautæ maximam mercis suæ partem in navim deferebant — Res suas tum moderet et testimonium persolvat prout antea teste ægrotante præscribitur, eo tantum excepto, qvod evocantem ipse conveniat.

Si qvis infirmitate laborans in testimonium sese denominare patitur, hæc eum a profectione comitiali haud liberet, nisi domo abiturus graviori morbo teneatur, qvam cum in testimonium denominabatur.

Titulus XXXI.

De fæminis qvas (stupratas) cæde vindicare fas est.

Leges definiunt sex esse fæminas, qvas (stupratas) per cædem commissam vindicare liceat; prima earum uxor mariti, secunda mater, tertia filia, qvarta soror, qvinta alumna, qvam qvis legali modo alendam suscipiebat, sexta altrix, qvæ vindicem legaliter aluit. Si qvis incidenter ibi apparuerit ubi alter fæminam illi cæde vindicandam vi ad concubitum prosternit, qvi et eam dejecerat, et ei se immiserat, vel si in eodem eacum lectu, ubi ambo una de-

[1]) *Seqventia usqve ad:* hefir qvaddan, *B cum suis ita exprimit:* Scal hann sva leysa vetti af hendi ser, sem hinn siuki maþr atti af hendi at leysa þat vetti er hann var qvaddr, *testimonium proferendum eodem modo persolvat, ac æger debuit testimonium cujus ille postulatus fuit.*

[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[3]) *B et omnes eum secuti matrem et filiam locum invicem mutare faciunt.*

[4]) & [5]) *B cum suis omittit:* lögfostri.

[6]) *B cum suis legit:* þat er mælt, *cautum est legibus, qvod &c.*

[7]) *B cum suis addit:* þar a þeim vettvangi, *in eo rei gestæ loco.*

[8]) *B cum suis addit:* oc a hann þa vigt um þar a þeim vettvangi, *tum in eo rei gestæ loco hoc cæde vindicandi jus habeat.*

[9]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

þvi þar cominn] at hann vildi misröþo raþa viþ hana, oc a hann þar vigt um i hvarumtveggia staþ [1] [oc a þeim vettvangi, en eigi lengr enn sva. Hinom varþar þat scoggang hvartveggia], þott eigi hafi tekiz misröþan. Þar er maþr vegr um þa kono eþr vinnr a manni er eigi hefir tekiz misröþa viþ, oc var þo til styrt, þa eiga einir vetvangs-buar at scilia hvartveggia um vig oc um þau averk, sem ero, oc sva um þat, ef hann vill til ohelgi hinom vegna lata föra, [2] [eþr þeim er a var unnit]. Þar er [3] legorþz söc hefir tekiz, [4] [þa a maþr vigt um til ens næsta alþingis. Hinn fellr oheilagr fyrir hanom oc fyrir þeim mönnom öllom er hanom fylgia til averka viþ hinn oc veita hanom liþ], en þa scolo þar þeir [5] buar scilia um vig eþr averk, er næstir ero þeim vetvangi er þat görþiz. En þeir buar scolo scilia um legorþ er næstir ero þeim staþ er þat göriz, nema allt göriz a einom vetvangi, þa scolo hinir sömo buar scilia hvar lla helgi mannz oc sva ohelgi. [6] Hvar þess er maþr vegr mann um þa kono er hann a vigt um [7] [eþr vinnr a manni], oc er annarr aþili legorþz sakar, sa er eigi

cumbunt, eum offenderit, qvi etiam eum in finem eo usqve progrediebatur, ut consilium inhonestum, cum fœmina peragat, in utroqve loco cædem committendi jure gaudeat (vindex), in loco tamen rei gestæ nec ultra. Alter vero utroqve proscriptionis pœnam sibi contrahit, malum qvamvis ejus consilium haud perficiatur. Ubi qvis fœminæ stuprum, non perfectum qvidem sed intentatum vel cæde vel læsionibus vindicat, rei gestæ loci accolæ soli dispiciant, tum de cæde, cum de læsionibus illatis, ut et si alterum jure cæsum vel læsum fuisse contendit agens. Ubi stuprum perficiebatur vindex jus habeat ad proxuma usqve comitia generalia cæde hoc ulcisci; iste vero jure cæditur tum ab ipso vindice, cum ab omnibus eum ad læsiones illi inferendas in auxilium secuti. De cæde et læsionibus dispiciant accolæ ad locum ubi res gerebatur proxime habitantes. De stupro dispiciant accolæ ad locum ubi hoc gerebatur proxime habitantes, nisi utrumqve in uno eodemqve fiat loco rei gestæ, tum enim accolæ iidem dispiciant utrum cædes vel læsio juste vel injuste illata fuisset nec ne? Ubi qvis stupri fœminæ illati justus vindex aliqvem vel cædit vel lædit, alter vero stu-

---

[1] *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[2] *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[3] *B cum suis legit:* misröþan, *malum consilium.*

[4] *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[5] *B cum suis legit:* vigs vettvangs-buar, *cædis gestæ loci accolæ.*

[6] *B cum suis incipit:* Þat er mælt, *legibus cautum est.*

[7] *B cum suis omittit:* eþr vinnr a manni.

vill sökia sök þa, þa er rett at sa bui til sökina er vigit hefir vegit [1][eþr averk veitt manni um kono sakir] oc söki þat mal, eþr seli sva sem hann se rettr aþili, [2][oc slict þoat eigi hafi tekiz legorþ].

Þeir menn er veria scolo mal fyrir þa menn er at vigi hafa verit meþ veganda eþr fyrir hann sialfan, [3][oc sva þoat minni averk (hafi) verit fyrir kono sakir], þa scolo þeir qveþia til biargqviþa allra [4][V] vettvangsbua, þa er næstir bua vetvangi, i þann socnar qviþ er a berr vig, eþr averk, um þat sem þeir vilia hanom til ohelgi fört hafa, oc sva um þat allt, sem þeir vilia til varna hafa um þau mal.

Þar er maþr hefir vegit um þa kono er hann a vigt um, þa scal hann stefna inom dauþa manni [5][þar er lögheimili hans var siþarst], oc mæla sva: Nefni ec i þat vetti at ec stefni [6]N. N. syni um þat, [7]oc qveþa a hvat hann förir til ohelgi hinom, oc tel ec hann hafa ohelgan fallit, tel ec hann eigi eiga kirkio lægt, ef hann vill sva at qveþa, [8][þa scal byscop þvi raþa]. Tel ec sect fe hans alt,

pri illati actor competens de hoc actionem instituere nolit: ut cædis vel læsionis fæminæ causa illatarum autor actionem (stupri) suscipiat fas est, hancqve causam vel ipse agat vel alii demandet qvasi actor sit competens; qvod de stupro qvamvis non perfecto etiam valeat.

Qvi vel eorum, qvi cum occisori cædi adfuere vel ipsius occisoris, causam dicant — ut et si minor fæminæ causa adfuerit læsio — qvinqve ad locum rei gestæ proxime habitantes accolas, actionis veridicis, qvi vel cædis vel læsionis reum insimulant, exemtos, ad effata excusatoria præstanda provocent, ut probetur vel mortuum jure cæsum fuisse vel qvicqvid aliud in incusati excusationem adferre sustinerent.

Justus fæminæ vindex, si ejus causa cædem commiserit mortuo diem dicat, ubi novissime justum domicilium ei fuisse cognovit, his verbis adhibitis: testes denomino, ut testimonio probetur me N. N. filium in jus vocare eo nomine — hic definiat, qvid tale adfert, ut mortuus pro jure cæso habendus sit — eum jure cæsum esse contendo; eum in sancto cœmiterio non sepeliendum urgeo — si hoc definire voluerit,

1) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
2) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*
3) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
4) *B cum suis omittit:* V.
5) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
6) *B cum suis legit:* hanom, *eum.*
7) *B cum suis legit:* sem hann ræþr a at qveþa, *in qvantum ipse definire vult.*
8) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[1])[oc scal hann fara þeirri stefno, sem öþrom], oc qveþa a til hvars þings hann stefnir, [2])[oc stefna lögstefno. Sva scal þat mal at öllo tilbua, sem þa at hann lifþi, nema hann sökir til ohelgi, en til secþar, ef hann lifir].

qvod episcopus tum decidat — bona ejus omnia commissa dico. Hanc citationem, ut solet in cæterum moderet, definiatqve comitia ad qvæ citat, et legali formula se citare memoret. Actio eodem modo instituatur acsi reus in vivis fuerit, excepto solummodo qvod eo mortuo actione intendat eum jure cæsum fuisse, sed eo vivente ad eum condemnandum agat.

XXXII. Capituli.

Um þat, ef yngri maþr vegr mann enn XII vetra.

[*])Þarr er yngri maþr vegr mann enn [3])XVI vetra gamall, oc scal hann eigi verþa um þat vig [4])secr, [þoat hinn veri saklauss]. [5])Frændr ens unga mannz scolo gialda hinn vegna niþgiöldom oc böta þat vig; [þar scal rekia til baugatal].

Ef yngri maþr vinnr a manni enn XII vetra gamall, þa a maþr at föra hann or havþi ser, sva sem þa mundi, ef hann veri fostri eþr faþir, oc scal eigi göra orkumbl at enom unga manni. En ef hinn vaxni maþr görir örkumbl at enom

Titulus XXXII.

De eo, si duodecem annorum minor cædem commiserit.

Ubi sedecem annorum minor cædem committit non condemnandus est, cæsus qvamvis omnino innocens fuerit. Cognati vero minorennis, familiaris cædis multa cæsum resarciant et cædem expiant. Annulorum multaticiorum recensus ibi applicetur

Si duodecem annorum minor plagam alicui intulerit, læsus vel ejus cognatorum aliqvis, eum severe castiget, acsi fecisset si ejus altor paterve fuerit. Minorennis tamen ne plaga afficiatur, si vero adultus minorennem affecerit plaga, hic jure haud cæditur

---

[1]) *Qvæ uncis inclusa B cum suis omittit.*

[2]) *Cætera hujus tituli B cum suis non habet sed legit:* Hann a oc at stefna hanom til scogar, ef hann vill þat; oc telia oheilog sar hans, ef hann er lifs; *præterea, si id placuerit, ad proscriptionis pœnam ei infligendam agat et si adhuc in vivis sit vulnera ejus jure illata declaret.*

[*]) *B cum suis incipit:* þat er mælt, *leges prescribunt.*

[3]) *B cum suis legit:* XII vetra gamall, *duodecem annorum natus.*

[4]) *Omissis:* þoat — veri saklauss, *B cum suis legit:* lögsecr, *ex jure condemnandus.*

[5]) *Omissis:* þar scal — baugatal, *B cum suis legit:* Frændr hans scolo hann gialda niþgioldom: *Cognati ejus eum (ɔ: cæsum) cædis familiaris multa resarciant.*

unga manni, oc verþr hinn ungi maþr eigi at heldr oheilagr, [1] [þoat hann hefþi aþr unnit a hinom vaxna manni saklausom].

adulto qvamvis insonti læsionem primus intulisset.

XXXIII. Capituli.

Um ora-verk.

*) Ef örr maþr [2] vegr mann, oc scal þat þviat eino ora verk [3] beraz eþr dömaz, ef hann hefir aþr unnit a sialfom ser þau averk er hætt veri viþ bana eþr orkumblum, [4] [eþr vinna vildi], oc verþr þo þviat eino ora-verk, ef buar bera sva. En ef oraverk bersc, [5] þa er sa maþr þo öll til doms, enda verþr hann jafnsekr [6] um vig, sem oörr maþr at öllo annars, en þar eigo menn at sættaz a fyrir lof fram.

Titulus XXXIII.

De cæde a mente captis commissa.

Si mente captus aliqvem occiderit, cædem in dementia commissam ibi tantum auctoritates probent et judices judicent, ubi mente captus prius sibi ipsi tales vel intulit vel inferre tentavit læsiones, ut mors vel mutilatio inde sint metuendæ, et hoc tamen ea lege si accolæ veridici hoc probaverint. Cædes ubi in dementia commissa esse probatur, occisorem qvidem ad latam usqve sententiam alere liceat, sed in cæterum sanæ mentis hominis instar reatum incurrit, præter qvod causam inde oriundam sine venia speciali transigere fas est.

XXXIV. Capituli.

Um vaþa-verk.

*) Engi scolo vera vaþa verk; en eigi sekz sa maþr er a vapni heldr kyrro, þott annarr maþr rapi a vapn hans oc

Titulus XXXIV.

De factis periculosis.

Facta periculosa ne suscipiantur. Qvi vero arma sua qviete tenet, alter qvamvis in ea præceps ruat et lædatur, reatum non

---

1) *Reliqvum tituli B cum suis omittit.*

*) *B cum suis incipit:* þat er mælt, *legibus cautum est.*

2) *B cum suis legit:* viþr a manni, *alteri læsiones intulerit.*

3) *B cum suis pro:* beraz eþr dömaz, *legit:* meta, *æstimetur.*

4) *B cum suis omittit:* eþr — vildi.

5) *B cum suis male legit:* þa er sa maþr oöll til doms, *occisor ad latam usqve sententiam non alendus fit.*

6) *B cum suis legit:* um averk, *de læsionibus.*

*) *B cum suis ut solet incipit:* þat er mælt, *leges præfiniunt, qvod &c.*

sceiniz a, hvar þess er þo berr qviþr þat at hann vildi eigi at hinn sceindiz a, [1] [oc eigi annarr maþr]. [2] [Nu berr þat qviþr, at hann heldr af þvi kyrro vapnino, oc bra eigi undan at hann vildi at hinn sceindiz a oc varþar hanom þat scoggang]. Hvargi sem maþr hefir comit vapni sino oc skeiniz annarr maþr a, enda hafi hann eigi sialfr a haldit, [3] oc abyrgiz hann eigi, ef þat berr qviþr, [4] at hann hygþiz þar hafa latiþ vapn sitt, er hann [5] vænti eingom manni scaþa af, [*] [oc hann vildi engom manni at scaþa laþa verþa].

Ef maþr festir vapn sitt upp þar er þat fellr sialft ofan, [6] [oc se eigi comit viþ þat], þa abyrgiz sa er uppfesti, ef menn fa scaþa af. [**] [En um þau mal öll] scal maþr taka biargqviþo alla or þeim socnarqviþ, er hann er viþ sottr, oc taca V bua or [7] [qviþnom, þa er næstir bua vettvanginom].

incurrit, si modo veridici edixerint arma tenentem nec læso nec alio cuidam læsionem intentasse. At probant veridici eum hunc in finem arma qviete detinuisse et non declinasse, ut alteri læsio inferatur, tum ille proscriptione puniendus est. Cum qvis arma sua alicubi deponit ubi alter domino ipso non detinente iis læditur, hic periculum illius ne sustineat, si modo veridici probaverint arma ex ejus opinione ibi locorum posita fuisse, ubi ea necui damnum allatura speraverat, eumqve nemini iis damnum intendisse.

Cum qvis arma sua ibi suspendit, unde physica necessitate, nemine ea tangente cadunt, damnum inde causatum suspendens sustineat. In omnibus hisce causis compurgatores eximantur veridicis, qvi actione adhibentur. Horum nempe qvinqve ad locum rei gestæ proxume habitantes eligantur.

---

[1]) *B cum suis omittit:* oc eigi annarr maþr.
[2]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*
[3]) *B cum suis legit:* oc secz hann eigi, *hic reatum haud incurrat.*
[4]) *B cum suis interponit:* at hann vildi eigi scaþa hans af, *eum læsi damnum non intendisse.*
[5]) *B cum suis legit:* vetti, *(qvod idem est).*
[*]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[6]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*
[**]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[7]) *Reliqvum tituli B cum suis omittit. Addens seqventia:* Hvar þess er maþr gengr til fangs at vilia sinom eþr leiks, oc se hann eigi lengr at enn hann vill, þa scal hann sialfr sic abyrgiaz, ef hinn vill hanom eigi mein göra, nema hann fai orkumbl eþa bana, oc metz þa sem engi leicr se, *Ubicunqve luctam ludumve ultro qvis adit, nec ultra qvod ipsi vult, iis inest, sibi qvidem ipse caveat, si nempe alter ei læsionem inferre non studeat, nisi nævum corporis vel mortem inde reportaverit, tum enim pro ludo non habendum est.*

XXXV. Capituli.

Um aþilþir vigsaka.

Sonr mannz er [1])[fyrstr] vigsakar aþili [eptir föþor sinn], XVI vetra gamall eþr ellri frialsborinn oc arfgengr [2])[oc heimilisfastr] sva hygginn at hann kunni fyrir [3])[erfþ at] raþa, [4])[oc fyrir orþi oc eiþi hyggia]. En faþir a næst söc um vig, ef sonr er eigi til [5])eþr yngri enn XVI vetra, þar næst broþir samfeþri, þa broþir sammoþri, [6])[en þa er sonr laungetinn þarnæst vigsakar aþili, oc verþr hann enn Vti maþr].

[7])Ef bröþr bregþaz um vigsök oc er rett at þeir bui allir mal til, oc þarf engi af öþrom at taka þa söc, enda eiga þeir jöfnum höndom allt þat sem þeir taca. En ef sumir vilia sökia en sumir sættaz a, oc scolo þeir raþa er sökia vilia til fullra laga, [8])enn ef þeir bua allir mal til, þa scal ens ellzta mal döma [9]). Nu vill hinn ellri broþir selia söc, oc fær hann öþrom

Titulus XXXV.

De cædis causas agendi competentia.

Patre cæso, de cæde agendi jus primario defertur filio sedecim annorum nato vel adultiori, ingenuo, hæreditatis capaci, certo domicilio utenti et tantæ prudentiæ, ut hæreditatem relictam curare, dicendisqve et jurandis prospicere possit. Si filius vel defuerit vel sedecem annis minor sit, actio (de filio cæso) patri defertur, deinde fratri ex patre, tum fratri ex matre, et his deficientibus, filio naturali cædis actionem suscipere competit, et qvintus hic ex ordine numeratur.

Si fratres de cædis actione suscipienda æmuli certarint, ut omnes actionem suscipiant fas est, nec unus alteri causam mandare necesse habet, et qvicqvid actione comparatur pariter omnibus cedat. Si fratrum nonnulli cædis causam agere, alii eam transigere voluerint, prævaleat sententia, qvi juxta rigorem legis agere volunt. Qvodsi vero omnes causam paraverint, natu maxu-

---

1) *B cum suis omittit:* fyrstr & eptir föþor sinn.
2) *B cum suis omittit:* oc heimilisfastr.
3) *B omittit:* erfþ at *(Ba habet).*
4) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
5) *B cum suis legit:* eþa er öri enn sva, *vel non ætatis tam provectæ.*
6) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
7) *B cum suis legit:* Ef bröþr ero fleiri samfeþra oc eigo þeir allir jöfnom &c., *Si fratres ex patre plures adfuerint, qvicqvid actione &c.*
8) *B cum suis addit:* þat er mælt at rett er at þeir bui allir mal til oc þarf engi þeirra öþrum at selia, *legibus cautum est eos omnes causam præparandi jure gaudere, nec necesse est, ut unus alteri causam mandat. Legit deinde:* en ef þeir vilia allir til fullra laga sökia, *qvod si omnes juxta rigorem legis agere vellent.*
9) *B cum suis addit:* þeirra er til fullra laga vilia sökia, *eorum nempe, qvi ex rigore legis agere volunt.*

manni mal til meþfarar, en hinn [1])yngri sökir sialfr, oc scal ens yngra mal þa döma.

Ef maþr hefir handselda söc af jamnanom manni tekna, [2])sem sa er annarr er sialfr sökir, enda vili sa sættaz a, þa scal sa raþa er sökia vill. Sva er þar mælt þoat sumir aþiliar hafi sættz a, eþr vili sættaz, eþr þeir er meþ sakar fara en sumir vili eigi, þa scolo þeir jafnan raþa er sökia vilia til fullra laga.

Ef þeir menn ero eigi til [3])[vigsakar sem nu ero talþir], þa a vigsöc hinn nanasti [4])karlmaþr samlendr oc arfgengr, frials borinn [5])[oc fulltiþi, heimilisfastr oc hygginn sva sem aþr var tint]. En ef fleiri ero jafnnanir, [6])oc scal þa vigsöc oc sva bötr hverfa i knerunna allt jafnt

mi causa judicum sententiæ subjiciatur. At frater natu major causam committere vult, aliiqve eam agendam tradit, frater vero junior ipse agit, tum hujus causa dijudicetur.

Si qvis causam ab alio, ejusdem (cum cæso) propinqvitatis, ac ille est qvi ipse causæ suæ præest, sed eam transigere cupit, demandatam habuerit, hujus agere cupientis sententia prævaleat. Idem juris valere leges constituunt ubi actorum competentium vel causas tenentium nonnulli eas vel transegerunt vel transigere volunt, cæteris renuentibus, semper enim juxta rigorem agere volentium valeat sententia.

Si jamjam memoratorum nemo ad cædis causam agendam adfuerit, hæc deferatur viro proxuma cum cæso propinqvitate conjuncto, conterraneo et capaci hæreditatis, ingenuo & adulto, certo domicilio utenti et tantæ prudentiæ ut antea memoratur. Qvodsi plures (cum cæso) in eodem propin-

---

1) *B cum suis pro:* yngri, *legit:* öri, *sensu eod.*

2) *Seqventia usqve ad:* fullra laga, *nonnullis additis B cum suis ita exprimit:* sem sa annarr aþilinn er sættaz vill a, oc scal um hans söc þa döma, er hann vill heldr til fullra laga sökia, en aþiliarnir þeir er sialfir fara meþ. Þessir menn ero til aþildar taldir: eptir broþr er sonr laungetinn aþili, þa broþr laungetinn samfeþri þa broþr laungetinn sammöþri, *ac alter ille actor competens, qvi causam transigere vult, tum illius causa dijudicanda est, posito eum potius ad rigorem legis agere velle, qvam actores illos competentes, qvi ipsi causam suam agunt. Inter actores competentes referuntur: post fratres filius illegitimus actor est competens, tum frater naturalis ex patre, tum frater naturalis & uterinus.*

3) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

4) *B cum suis pro:* karlmaþr, *legit:* niþr, *propinqvus.*

5) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

6) *B cum suis legit:* oc scal þa sa raþa er sökia vill til laga, *qvi juxta legum præscripta causam agere vult, ei præsit — novam deinde sententiam incipit.*

sem erfþ, þoat einn maþr se or öþrom knerunni en fleiri or öþrom. [1][Allz hvergi hverfr vigsavk undir kono. Þess er costr at þeir bui allir söc til er jafn nanir ero. Nu vilia allir sökia til fullra laga, þa scolo þeir luta um hvers mal dōma scal, nema þeir verþi allir a annat sattir]. Hvergi ræþr alldr meþ jafnnanom mönnom öþrom en bröþrom.

qvitatis gradu conjuncti fuerint, cædis tum actio cum multæ capiundæ in stirpes hæreditatis instar distribuatur, unus qvamvis ex una stirpe plures vero e cæteris fuerint oriundi. Causa cædis fœminæ neqvaqvam deferatur. Ut omnes eodem propinqvitatis gradu (cum cæso) conjuncti actionem simul instituant, fas est. At omnes juxta legum præscripta exactissime agere volunt, tum sors definiat cujus eorum causa decidenda suscipiatur, nisi alio modo inter eos convenerit. At ætatis differentia haud respiciatur inter viros ejusdem propinqvitatis, sed tantum ubi fratres concurrunt.

Rett er at at sonr söki vigsöc XII vetra gamall oc [2]yngri en XVI vetra; [3]ef aþilia þickir sveinn sa sva ravscr at viti, at hann vill þat lofat hafa, oc þarf en ungi maþr af engum at taca þa söc, enda scal eigi af hanom taca, nema sveinn fai þa vanheilso er hann ætti at selia handselda söc.

Filio qvi duodecem compleverat annos, qvamvis sedecem annorum minori cædis causam agere liceat, si actori competenti puer ille adolescens tantæ prudentiæ esse videatur, ut ille huic (actionem) cedere vellet, nec minorennis causam per mandatum suam facere necesse habet, nec eam ei eripere liceat, nisi puer ille adolescens tam adversa valetudine laborare inceperit, ut causam suam mandare necesse habeat.

Ef kona verþr veginn su er gipt er, oc a hann börn meþ henni til arfs alin, þa verþr boandi kononnar aþili at þeirri vigsavk. Ef kona su atti sono [4]fulltiþa

Si mulier maritata, liberos hæreditatum capaces cum marito suo habens, occideretur, hic cædis causæ actor erit competens. Si uxor adultos habuerit filios illi

---

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[2]) *B cum suis legit:* ori, *sensu eodem.*

[3]) *Seqventia usqve ad:* handselda söc, *B cum suis ita exprimit:* ef aþili lofar en eigi þarf hann at taca þa söc af öþrom, *si actor competens concesserit, non vero ei (ɔ: juveni) opus est hanc causam per mandatum suam facere.*

[4]) *B cum suis legit:* til arfs alna oc se þeir fulltiþa, *hæreditatum capaces modo adultos.*

þa verþa þeir aþiliar at vigsöc þeirri jamt sem bondi kononnar, enda eiga þeir half-ar bötr at taca allar, hvarir viþ aþra. En ef eigi [1])ero synir til, oc lifir faþir kon-onnar, eþr broþr samfeþri, oc verþr ann-arr þeirra [2])[senn] aþili þeirrar vigsakar at helmingi viþ bonda konunnar [3])[oc sva bötr, oc þo boandi fyrir]. Nu ero þessir menn eigi til, þa a boandi kononnar söc. En ef nokorr lifir sva scylldr kon-onni at til arfs er taliþr i lavgom, þa a sa bötr halfar viþ bonda kononnar; [4])[nu er sa eigi til þa a hann einn bötr.]

pariter cum marito hanc cædis causam agendam suscipiunt, et dimidiam multarum partem ubiqve capiant. Qvod si filii defue-rint, pater vero uxoris vel frater ex patre in vivis sint, horum alteruter et cædis cau-sam agat et multas (capiat) æqvis partibus cum marito; qvi tamen pro actore principali habeatur. His deficientibus causa cædis marito unice competit. Qvod si qvis tantæ cum uxore cæsa propinqvitatis in vivis fue-rit, ut e legum præscriptis hæreditati ejus admittatur, hic cum marito multas cædis ex dimidio capiat, qvo deficiente maritus solus eas habeat.

Ef kona su er vegin er meþ barni er kviko, oc ero þar tvær vigsakir, scal sva fara um vig barns, sem um aþrar vigsak-ir. Eigi a maþr at vega at kono þeirri er [5])[hann veit at] barn hefir qviknat i qviþi, þoat hon hafi aþr til ohelgi ser gört, oc sva þott hon se sek, [6])oc er hon þo eigi oheilög.

Si fœmina partum vitalem in utero fe-rens occisa fuerit, duæ adsunt causæ cædis. De partu cæso actio ita moderetur ac de cæ-dis causis in genere præscriptum est. Ne-qvis fœminæ, qvam partum vitalem in utero gerere scit, attentatum mortis inferat, facta qvamvis securitatis vitalis dispendio punien-das jamjam commisisset, imo qvamvis con-demnata fuerit jure tamen non cæditur.

XXXVI. Capituli.

Um lögsculdar-menn.

[7])Hvar þess er lögsculdar maþr er arf-

Titulus XXXVI.

De iis qvi legalis debiti causa aliis addicti sunt.

Ubicunqve legali debito alicui addictus

---

[1]) *B cum suis legit:* er sonr *(singulariter).*
[2]) *B cum suis omittit:* senn.
[3]) *B cum suis omittit:* oc sva — fyrri.
[4]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[5]) *B cum suis omittit:* hann veit at.
[6]) *B cum suis legit:* oc fellr hon þa eigi oheilog, *nec ut cædi obnoxia cadit.*
[7]) *B cum suis incipit:* þat er mælt, *legibus cautum est, ut &c.*

töko maþr ens unga, oc scal hann eigi meþ söc fara. Hann a [1]) jamnmikit af botum sem hann er sculdfastr.

Ef lögsculdar-maþr verþr veginn, oc eigo frændr [2])[hans] söc þa. Þeir scolo bioþa þeim manni er fe hafþi att at hinom, jamnmikit fe, sem hinn vegni var sculdfastr. [3])[En ef þeir verþa eigi asattir hve mikit fe inn vegni atti hanom at gialda, oc scolo heimilis-buar hans V telia tolor meþ þeim]; nu bioþa þeir eigi feit [4])[a halfom manaþi enom næsta], þa a sa söc er fe atti at enom vegna.

Ef leysingr verþr veginn, þa a sonr hans söc þa frialsborinn [5])[oc fulltiþi], en ella frialsgiafinn. [6])[Börn leysings eigo bötr at taca jafnan, ef þau ero til]. Ef frialsgiafi vegr leysingia sinn sonlausan [7])[eþr er sonr eigi fulltiþa], þa a goþi sa söc [8])[oc bötr], er hinn vegni var i þingi meþ. Nu er sa allr einn þa eigo samþingis goþar. Hvar þess er þa skill a þa scolo þeir luta. [9])[Ef barnlaus leysingr er veginn oc se andaþr frialsgiafinn, þa a söc oc bötr erfingi frialsgiafans. Nu er hann eigi karlmaþr fulltiþi, þa a goþi sa söc er hinn vegni var i þingi meþ. En ef sa vegr, þa eigo

minorennis (cæsi) hæres est causam qvidem non agat sed tantum capiat multarum qvanto nomine creditori suo tenetur.

Debitor addictus si cæsus fuerit, propinqvis ejus causa cædis competit. Illi vero cæsi creditori tantas obferant pecunias qvanti ille tenebatur. Qvodsi inter eos non convenerit qvantum debebat cæsus, creditoris domicilii vicini qvinqve rationes ad calculum revocent. At (cæsi propinqvi) proxime subseqventi semimense pecunias debitas creditori non obferunt, tum causa ad hunc agenda devolvitur.

Libertino cæso filius ejus ingenuus et adultus cædis causam suscipiat, qvi si defuerit patrono defertur. Liberi libertini, si qvi fuerint, multas de eo cæso semper referant. Si patronus libertum suum filii expertem, vel cujus filius adhæc minorennis est, occiderit, prætor cujus curiam cæsus seqvebatur et causam agat et multas capiat. At hic unus idemqve est (ac patronus cædens) tum causa ad prætores ejusdem toparchiæ devolvitur. Si inter eos non convenerit decidat sors. Si libertinus improlis patrono mortuo interficitur, causa et multæ patroni hæredi deferuntur. At hic non est adultæ ætatis vir, tum causa competit præ-

---

1) *B cum suis pro:* jamnmikit; *legit:* sva mikit fe, *tantum pecuniæ.*
2) *B cum suis omittit:* hans.
3) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
4) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*
5) *B cum suis omittit:* oc fulltiþi.
6) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
7) *B cum suis omittit:* eþr eigi — fulltiþa.
8) *B cum suis omittit:* oc bötr.
9) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

samþingis goþar hans, en þeir scolo luta, ef þeir bregþaz um. Ef sa leysingr verþr veginn er hann sitr huþseto, oc er hann hvergi þingfastr, oc a goþi sa söc er boandi sa er i þingi meþ er land þat a, er hinn atti buþ a. En ef goþi vegr, þa eigo samþingisguþar hans sva at öllo sem aþr var tint]. En ef leysings leysingr verþr veginn, oc a inn öþri þar söc [1][oc bötr. Ef hann vegr, eþr lifir hann eigi, þa hverfr söc oc bötr undir frialsgiafa þann er frelsi gaf hinom fyrra leysingia eþr undir hans erfingia, ef leysingr leysings var barnlaus. Nu berr undir þann bötr er eigi er karlmaþr fullteþi, þa hverfr undir goþa söc sem aþr var tint, en þa verþr sva, ef eigi lifa börn ens öþra leysings. Enda a slict leysingian at taca bötr eptir leysingia sinn sem leysinginn. Ef fleiri menn gefa manni frelsi enn einn, þa seal at slikom (lut) hverr þeirra taka af vigsbotum eptir hann, sem þeir gafo hanom frelsi til].

tori cujus curiam cæsus seqvebatur. Qvod si ipse libertum suum occiderat ad ejusdem toparchiæ prætores causa devolvitur, qvi si invicem dissiderent, per sortem rem definiant. Si libertinus (filio agere competenti destitutus) et superficiarius et nulli curiæ adscriptus interfectus fuerit, causa cædis competit prætori, cujus curiam seqvitur colonus, dominus fundi, in qvo superficiem cæsus habitaverat. Si vero prætor ipse occiderit causa prætoribus ejusdem toparchiæ, uti antea memoratur deferenda. Si libertus libertini interfectus fuerit, huic et causa et multæ cædis competunt. Qvi si libertum suum occiderit vel demortuus fuerit, causa agenda multæqve deferuntur patrono, qvi priorem libertum libertate condonavit, ejusve hæredibus, si libertus libertini improlis decesserit. Si multæ vel non viro vel ei qvidem sed non adulto obvenerint, causa prætori ut supra memoratum defertur, sed ea tantum lege, si liberi libertini primarii in vivis non fuerint. Libertina libertini instar liberti sui cæsi multas capiat. Si plures servum manumiserint ejus cæsi multas qvisqve capiat pro rata parte libertatis liberto condonatæ.

XXXVII. Capituli.

Um vig utlendra manna.

Ef utlendir menn verþa vegnir a landi

Titulus XXXVII.

De cæde peregrinorum.

Si exteri Dani, Sveci, vel Norvegi e tri-

[1]) Qvod superest tituli B cum suis omittit.

her danskir eþr sönskir eþa norrönir, or þeirra konga veldi III, er var tunga er, þar eigo frændr þeirra þær sakir; ef þeir ero ut her, en af öllum [1])tungum öþrom [2])enn af danskri tungo, þa a engi maþr her vigsök at sökia af frændsemis sökom, nema faþir eþr sonr eþr broþir, oc þvi at eino þeir, ef þeir höfþo her aþr viþkennz. Ef [3])[utlendzer] maþr verþr vegginn [4]) a scipi [er hann ferr ut hingat], sa er eigi a frænda her, þa a felagi hans söc [5])[oc sva bötr, nema þeir hefþi til þess felag gört, at aþrir menn scyldi eigi taca fe eptir þa, oc er þa sem þeir hafi ecki ummælt]. Sa er felagi at lögom, er hinn [6])oauþgari leggr til felags allt sitt fe.

Nu (er) eigi felagi til, eþr vegr felagi at hanom, þa a mötonautr hans söc [7])[oc sva bötr] sa er optaz atti mat viþ hann, [8])oc eigo þeir at luta hverr meþ söc scal fara, en at jafnaþi scolo þeir eiga bötr allir.

bus illorum regum imperiis, qvæ lingva nostra utuntur, oriundi his in terris interfecti fuerint, cæsi propinqvi si adfuerint actionem cædis suscipere liceat. Sed alia qvam Danica lingva utentium nemo, propinqvitatis nomine, cædis causam hic agendi jure gaudeat, nisi pater filius vel frater, iiqve tantummodo, si hic antea noti fuerint. Si peregrinus huc proficiscens et his in terris cognatis destitutus in navi occisus fuerit, socius ejus et cædis causam agat et multas capiat, nisi eum in finem iniissent societatem ne bona eorum ad alios deferantur, quo casu inita societas pro nihilo habeatur. Juste socii nomine venit pauperior, qvi omnia sua bona in societatem contulerat.

At socius vel deest vel ipse cæso mortem intulerat tum hujus commensali, sæpissime eocum conviventi et causa (cædis) agenda et multæ capiundæ deferuntur. (Qvodsi plures fuerint commensales, qvi omnes toties cibum eocum sumsere) sortem ducendo definiant qvinam causæ agendæ præsit, multarum vero æqvalem portionem qvivis eorum capiat.

1) *B cum suis legit:* löndum, *(ab aliis) terris.*
2) *B cum suis legit:* en af þeim tungom er ec talþa nu, *qvam iis lingvis utentibus qvas nuper enumeravi.*
3) *B cum suis omittit:* utlendzer.
4) *Omissis:* er hann ferr ut hingat, *B cum suis legit:* at scipi, *ad navim.*
5) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
6) *B cum suis legit:* okerscari, *imbecillior — et* lags, *pro:* felags *(q. id.)*
7) *B cum suis omittit:* oc sva bötr.
8) *B cum suis bene addit:* Nu ero möto-nautar fleiri þeir er jamopt atto mat viþ hann, þa scolo þeir luta söc, en hafa jamnt allir bötr, *Qvodsi plures fuerint commensales, qvi omnes toties cibum eocum sumsere, sortem ducendo &c.*

Ef mötonautr er eigi til, [1][eþr sa er at hanom hefir vegit], þa a styrimaþr söc [2][oc sva bötr] sa er mest a i scipi, en jöfnom höndom eiga þeir er jafnmikit eiga i scipi, bötrnar. En þeir eigo at luta um sökina meþ ser.

Ef styrimaþr vegr þann mann er eigi a felaga [3][innan borþz] ne mötonaut, [4]þa eigo aþrir styrimenn söc, ef þeir ero til, oc sva bötr, oc sa þeirra er mest a i scipi, ef i þvi deilir.

Ef styrimaþr sa verþr veginn [5]er einn a scip, oc er einn i mötoneyti, oc a engan felaga, eþr er sa einn styrimaþr [6]er vegr at þeim manni er hvartki a þar felaga ne mötonaut, þa a goþi sa söc þa [7]hvaratveggio, er boandi sa er i þingi meþ, er land þat a er þeir bua a, [8][eþr bera flest föt sin af scipi, ef þat varþ aþr þeir qvami til landz].

Ef [9]utlendr maþr verþr veginn, þa er hann ferr fra scipi til vistar, oc scal

Si commensalis vel defuerit vel ipse mortem cæso intulerit, navclero ad qvem maxima pars navis pertinet et causa deferatur agenda et multæ capiundæ. Plures navcleri æqvalem navis partem tenentes tantumdem multarum capiant, sed sorte definiant cui causam agendi jus adscribatur.

Si navclerus ipse qvemdam nec socium nec commensalem in navi habentem interfecerit, cæteri navcleri, si fuerint, causam suscipiant et multas capiant, et eorum primus cui maxima pars navis est, si hoc respectu adsit differentia.

Si navclerus, qvi solus navis dominus est et nec commensalem nec socium habet, interfectus fuerit, vel unicus navis gubernator hominem occiderit et socii et commensalis (in navi) expertem, utraqve causa agenda defertur prætori cujus curiam seqvitur colonus, dominus fundi, in qvo habitant (nautæ) vel ubi plurimi (eorum) supellectilem suam in terram detulere, si cædes acciderit ad terram priusqvam appellebant.

Si peregrinus e nave ad (stipulatam) mansionem tendens occisus fuerit, causa

1) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
2) *B cum suis omittit:* oc sva bötr.
3) *B cum suis omittit:* innanborþz.
4) *B cum suis legit:* oc eigo þeir söc, er scip eigo meþ hanom. Jamt eigo þeir allar bötr. Sa a söc er mest a i scipi, scolo þeir luta meþ ser, ef þeir eigo jammicit i scipi ɔ: *Cæteris navis condominis actio defertur. Multas omnes pariter capiant. Actio defertur ei cui maxima navis pars competit. Per sortem rem expediant, si æqvalem navis partem qvicunqve habuerit.*
5) *Pro:* er einn — engan felaga, *B cum suis legit:* sa er einn er i mötoneyti, *qvi commensales non habet.*
6) *Pro:* er vegr — mötonaut, *B cum suis legit:* oc vegi sa at honom, *qvi et arma ei infert.*
7) *B cum suis omittit:* hvaratveggio.
8) *B cum suis omittit:* eþr bera — til landz.
9) *B cum suis legit:* hann, *illa.*

þa sva fara vigsöc, sem hann veri at scipi veginn, en ef sa maþr verþr veginn, þa er hann [1])kömr i vist meþ boanda, oc a þa boandi [2])[bötr oc] söc, [3])[en ef þeir eiga fleiri bu saman, oc a sa söc er mest a i bui, en allir eiga þeir jamt bötr, er jammicit eiga i bui, oc scolo luta söc]. [4])Ef boandinn er einn, oc vegr sa at hanom, þa a goþi sa [5])[bötr oc söc], er bondi sa er i þingi meþ. En ef sa er allr einn, þa eigo samþingis goþar hans, [6])[oc scolo þeir luta söc meþ ser oc eiga baþir bötr at jafnaþi].

Ef sa maþr var (veginn) er a vist meþ kono, enda se þar þingheyandi nockorr fyrir bui hennar heima meþ henni, þa a sa söc enn hon bötr, en ef sa er eigi til, [7])eþr vegr sa at hanom, þa a goþi sa söc er hon er i þingi meþ [8])[enn hon bötr. En ef goþi vegr, þa a hon bötr enn samþingis goþar söc; en ef hon vegr at hinom, þa a sa goþi söc oc bötr er hon er i þingi meþ]. Sva scal oc fara um söc þa [9])[þoat hann verþi a göto veginn er

caedis eodem deferatur, acsi ad navim interfectus fuisset. Si vero mansionem jam jam aggressus interfectus fuerit, multæ causaqve coloni cedunt. Qvod si plures simul eandem oeconomiam egerint, maximam ejus partem habenti causa deferatur. Omnes vero parem oeconomiæ portionem habentes multarum tantumdem referant et causam agendi jus sortis ope adsignent. Si colonus peregrinum interficiens oeconomiæ solus præfuerit, multæ causaqve prætoris sint, cujus curiam colonus seqvitur. Si hic ac prætor unus idemqve fuerit ejusdem toparchiæ prætoribus causa cadit, qvæ per sortilegium eorum alterutri adsignetur, sed multas æqvaliter inter se distribuant.

Si cum muliere mansione domestica utens (peregrinus) interfectus fuerit, causam agat, si modo adfuerit, qvi e mulieris prædio comitiis jure interest, ipsa vero multas capiat. Hic si defuerit vel ipse peregrino mortem intulerit causa agenda ad prætorem devolvitur, cujus curia mulier utitur, ipsa vero multas referat. Si prætor eum interfecerit mulieri multæ, ejusdem toparchiæ prætoribus actio competit. Si mulier ipsa ei mortem intulerit, prætori

---

1) *B cum suis legit:* er, *versans (in mansione).*
2) *B cum suis omittit:* bötr oc.
3) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
4) *B cum suis legit:* Ef boandinn vegr hann, þa &c., *Si herus ipse eum interfecerit, prætoris sint &c.*
5) *B cum suis omittit:* bötr oc söc, *sed subintelligit.*
6) *B cum suis addit:* söc, *omissis iis qvæ uncis tenentur.*
7) *B cum suis legit:* eþr vegr sa hann, *(sensu eodem).*
8) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
9) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

hann ferr til scips], sem hann veri a vist veginn, þar til er hann kömr til scipsalfari, [1][en þa scal fara, sem tint var um et fyrra sumarit.

Ef sa hinn utlendi maþr sitr buþseto oc er hvergi þingfastr, þa a goþi sa söc oc bötr ef hinn er veginn, er bondi sa er i þingi meþ er land þat a, sem hinn atti buþ a].

[2]) Ef sa hinn utlendi oc hinn frændlausi byr her a landi, oc verþr her veginn, þa a goþi sa söc [3])[oc bötr] er hinn var i þingi meþ. En ef goþi vegr hann þa eigo samþingis goþar hans söc [4])[oc bötr, oc scolo luta söc meþ ser].

Ef sa hinn [5])utlendi maþr a börn eptir frialsborin [6])[oc scirgetin], þa hverfr su söc [7])[ef hann er veginn i moþor att barnanna, oc eigo börnin bötr], en söc karlmaþr sa er nanastr er börnonom, fulltiþi [8]) oc frialsborinn, heimilisfastr oc sva hygginn at hann kunni fyrir söcom raþa.

cujus curiam seqvitur et causa agenda et multæ deferuntur. Ad navim tendens, si in via interfectus fuerit, de causa idem tenendum est, acsi in mansione domestica occisus sit ad navim donec omnino delatus est, qvo facto omnia qvæ qvoad æstatem antecedentem præscripta sunt obtineant.

Si peregrinus alienigena nullibi curiæ adscriptus in tabernis egerit, eo occiso causa agenda multæqve capiundæ prætori deferuntur cujus curia utitur colonus, dominus fundi in qvo tabernas habuit alter.

Si alienigena ille cognatis destitutus his in terris habitaverit et interficitur, actio de cæde multæqve prætori competunt cujus curiam seqvebatur. Qvod si prætor ipse eum interfecerit ejusdem toparchiæ prætores et causam suscipiant et multas capiant. Jus agendi vero inter se sortiantur.

Si alienigena liberos reliqverit ingenuos et legitimos, actio de cæde ejus maternæ liberorum familiæ deferatur; liberi multas referant, sed actio causæ competit viro liberis (in matris eorum familia) propinqvitate proximo, adulto et ingenuo, certum habenti domicilium, et tam circumspecto ut causis præesse possit.

---

[1]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[2]) *B cum suis legit:* Ef utlendr maþr byr frændlauss, *Si peregrinus ille propinqvorum expers habitaverit:*

[3]) *B cum suis omittit:* oc bötr.

[4]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[5]) *B cum suis legit:* vegni, *cæsus ille.*

[6]) *B cum suis omittit:* oc scirgetin.

[7]) *B cum suis omissis:* ef hann — börnin bötr, *legit porro:* undir þann karlmann er nanastr &c., *(causa cædis) defertur viro liberis &c.*

[8]) *Pro:* oc — raþa, *B cum suis legit:* er fyrir kann raþa, *et qvi ei præesse potest.*

Sva scal fara jafnan um vig utlendra manna, sem nu er tint, nema her se maþr veginn, [1]) af danskri tungo eþr se her frændr hans, þeir er ero þriþia bröþra oc nanari, þa eigo þeir söc oc bötr, þot þeir komi siþarr, vaxtalausar.

[2]) [Fe þat allt, sem aþrir menn taka her enn erfingiar, hvart sem er vigsaka bötr eþr arfr, þa scal lata virþa sem omaga-eyri, oc eignaz þeir þa vöxtona. En ef eigi er rett at virþingo farit, þa verþa at racna leigornar].

Peregrinis cæsis qvæ jam allata sunt semper obtineant, nisi qvis lingva danica utens occisus sit, vel cognati ejus in qvinto (lineæ collateralis æqvalis) vel propinqviori gradu hic adfuerint, qvi serius qvamvis apparuerint, actio iis tamen et multæ, sed proventibus non adauctæ cedendæ sunt.

Bona qvæcunqve aliis qvam hæredibus hic delata, sive multæ de cæde commissa, sive hæreditas fuerit, alendorum sustentationis præmiorum instar taxationi subjiciantur, qva tantum conditione proventus ea tenentibus cedunt. Qvod si æstimatio non legali instituta fuerit modo, (justa bonorum) locaria solvantur.

XXXVIII. Capituli.

Um þat, ef menn sættaz a vig fyrir lof fram.

Um vig þau öll, [3]) sem her er um tint, oc um hinn meiri sar, þa varþar fiörbaugsgarþ, ef menn sættaz fyrir alþingis lof fram. En ef menn sættaz sva um vig, þa eigo inir nanosto frændr hins vegna þa söc fyrstir, en ef þeir vilia eigi [4]) sott hafa, [5]) þa a hverr er vill, þat er stefno söc oc scal qveþia til IX bua a þingi [6]) [þess er sottr er. Sa maþr er sökir

Titulus XXXVIII.

De inita super cæde præter veniam specialem transactione.

Si qvi hic memorata homicidia et vulnera graviora transegerint, comitiorum generalium veniam non habentes, exilii tenentur. Si cædis causa tali modo composita fuerit, actio (de illicita transactione) proximi gradus cognatis cæsi primum defertur. Qvi si agere noluerit, causa cuicunqve eam agere volenti competit. Citatio adhibeatur, novem ejus in qvem agitur vicinis in comi-

---

[1]) *B cum suis legit:* af varri tungo, *ex lingva nostra.*

[2]) *Qvod superest tituli B cum suis omittit.*

[3]) *B cum suis legit:* er nu hefi ec taliþ, *qvæ jam enumeravi.*

[4]) *B cum suis omittit:* sott hafa.

[5]) *B cum suis legit:* þa a sa er sökia vill til fullra laga, *causa cuicunqve eam juxta rigorem legis agere volenti defertur.*

[6]) *Qvod superest tituli B cum suis omittit.*

þessa söc, scal stefna hvart sem hann vill beþum eþr öþrom þeim er a hava sætzk; enda a sa at taka upp frumsökina oc sökia til laga, en ef menn vilia heima sættaz a þessi mal, þa scal stefna heiman til satta leyfis, oc lata varþa scoggang, oc qveþia til IX bua a þingi].

tiis evocatis. Hanc causam agens pro voluntate sua, vel utrumqve vel alterum transigentium in jus vocet. Causam principalem etiam in jus vocet, juxta legum præscripta eam agens. Qvod si partes cædis causam domi transigere voluerint, de venia obtinenda domi citetur, proscriptionis pœnæ minis adjectis, et novem vicinis in comitiis evocatis.

XXXIX. Capituli.

Um þa menn er eigi eigo þingreitt.

[1])Þeir menn eigo eigi þingreitt er sar eþr ben ero rett lyst a hönd, en ef þeir menn fara a helgoþ þing, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, enda verþa onytar sakir þær allar, oc sva varnir, [2])ef þeir ero aþiliar a þvi þingi. Sva oc þær sakir allar oc varnir, er sa hevir til hunar, þoat handselþar se a þvi þingi, ef hann ferr þa meþ. Ef þeir menn fara a alþingi, þa scal stefna söc þeirri at lögbergi, [3])[oc qveþia til IX bua a þingi]. En ef þeir fara a önnor þing helgoþ, þa scal stefna heiman þeirri söc, oc qveþia IX [4])bua til a þingi, [5])[sem um alþingis reiþ], þess er sottr er [6])[at bera um þat] hvart hann hafi komit eþr eigi a helgat

Titulus XXXIX.

De his, qvi personam in judicio standi non habent.

In judiciis standi persona destituti sunt, qvi vulnerum vel plagarum lethalium illatarum juste insimulantur. Qvi, si in comitia sacrata iverint exilii tenentur et causarum iis competentium tam actiones qvam defensiones in iis comitiis prolatæ reprobantur; actiones etiam et defensiones, qvas ipse reus præparavit, qvamvis aliis in comitiis eas mandaverit, modo ipse præsens adsit. Hi si in generalia iverint comitia citatio causæ ad jurisdicundi rupem proclametur, novem accolis in comitiis evocatis. In reliqva, pace speciali munita comitia, si profecti fuerint, causæ citatio domi manifestetur, novem ejus, in qvem agitur, vicinis, ut de profectione illicita in comitia ge-

---

[1]) *B cum suis incipit:* Þat er mælt, *Legibus cautum est, ut &c.*

[2]) *B cum suis legit:* er hann er aþili at a þvi þingi, *qvas ei (iis) ibi in comitiis agere competit.*

[3]) *B cum suis omittit:* oc qveþia — a þingi.

[4]) *B cum suis legit:* heimilisbua, *domicilii accolas.*

[5]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[6]) *B cum suis omittit:* at bera um þat.

þing siþan er sar eþr ben voro lyst a hönd hanom [1]). Fiörbaugsgarþ varþar oc þeim mönnom öllom er riþa meþ hanom [2])[a þing helgat], af þvi at þeir vilia hann efla til þingreiþar, [3])[oc sva ef þeir ero a þingi hanom til afla, oc scal þat sva sökia, sem aþr var tint].

Ef þeir menn fara a þing [4])helgoþ er eigi eiga þingreitt, eþr ero þeir a helgaþo þingi, oc verþa þeir [5])þar ohelgir fyrir öllom averkum, oc sva þeir allir er af þvi ero i þeirra flocki þar, at þeim vildo liþ veita.

Ef maþr hittir þann mann a helgaþo þingi, er eigi a þingfört, þa er costr at hann nefni vatta at þvi at hann hafi hann hittan a helgaþo þingi, oc scal hann sökia þa viþ vattorþ.

Ef qviþr berr a mann þingreiþ, oc a hann at qveþia ser biargqviþar V heimilisbua sina, at bera um þat hvart hinn lysti af þvi a hönd hanom sar eþr ben, at sa vildi glepia þingreiþ hans, en eigi af þvi at hann hyggi hann at söcom

neralia præscriptum est, in comitiis evocatis, qvi dispiciant, anne reus in comitia sacrata postqvam vulnerum vel plagarum lethalium autor declarabatur, devenisset. Exilii porro tenentur omnes, qvi eocum comitia sacrata petunt, eo consilio, ut ejus in comitia profectio protegatur, ut et qvi ad auxilium ei ferendum agunt comitia. Hujus delicti actio modo memorato instituatur.

Si persona in judiciis standi destituti in comitia sacrata iverint vel ibidem versati fuerint, læsionibus cujuscunqve generis expositi sint et ipsi et omnes ad auxilium iis ferendum partes eorum secuti.

Qvi in aliqvem personam in judiciis standi non habentem in sacratis comitiis incidit, ut testes denominatos antestetur fas est, se eum in comitiis sacratis offendisse, qvibus testibus admotis actio deinde instituatur.

Si veridici aliqvem interdictæ in comitia profectionis reum convicerint qvinqve sui domicilii accolas effati excusatorii postulet, qvi definiant, num alter eum vulneris vel plagæ lethalis autorem ideo denuntiasset, qvod ejus in comitia profectionem inhibere voluisset, an qvod sontem eum

[1]) *B cum suis addit:* nema sökin sc til þess þings huin, þa scal stefna þar til doms ef vill. Sva scal oc qveþia um alþingisreiþ, *nisi causa ad hæcce comitia præparata sit, tum enim ibi si placuerit ad sententiam ferendam citare fas est. Eodem modo de profectione illicita in comitia generalia evocatio fiat.*

[2]) *B cum suis omittit:* a þing helgat.

[3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[4]) *B cum suis omittit:* helgoþ.

[5]) *Pro:* þar, *ibi B cum suis legit:* þa, *tum.*

monnn. Ef hann getr þann [1]) biargqviþ at hanom hafi þat tilgengit, [2]) oc versc hann þa þeirri sökinni.

opinasset. Qvodsi effatum excusatorium obtinuerit probans, denuntiantes prius intendisse, reus hac actione liberatur.

XL. Capituli.

Um biargir veganda.

[3]) [Biörg þeirra manna allra varþar fiörbaugsgarþ, ef rett lyst er a hönd vig eþr sar in meiri eþr hernaþ hafa drygþan eþr brenda menn inni, sva at hinir höfþo bana af eþr orkumbl, eþr hvatki sem þeir hafa þess gört at mönnom, er þeir verþa scyldir til at lögum, at gialda hinn aptr niþgiöldum; þat ero allt stefno sakir oc scal qveþia til XIItar qviþar goþa þann er sa er i þingi meþ er sottr er.

Þar er maþr lysir hin minni sar a hönd manni, enda komi hann þar at sem hinn er inni staddr, þa scal hann nefna ser vatta at þvi at hann hefir hann inni hittan at þess boanda N. N., þann mann N. N. er hann hefir sar lyst a hönd, oc nefnir hann ser vetti þat at lögom at niota oc neyta, enda varþar þa fiörbaugsgarþ boandanom, oc sva þeim mönnom öllom er þar ero inni meþ hanom, oc þar hafa verit um nottina aþr meþ hin-

Titulus XL.

De opitulatione homicidæ præstita.

Exilii pœnam adferunt adjumenta qvævis iis præstita, qvi convincuntur cædem commisisse, graviora vulnera intulisse, latrocinium patrasse, incendio nefario homines ita confecisse, ut mortem vel nævos permanentes referant, vel aliud tale qvid in alterum fecisse, ut familiaris cædis multa eum resarcire teneantur. Omnibus hisce causis adhibeatur citatio, prætorqve cujus curiam reus seqvitur dodecadis veridicorum effati postulandus.

Cum qvis alterum leviorum vulnerum autorem denuntiat, et eum in domo alicubi constitutum deinde supervenit, testes antestetur se in coloni N. N. domicilio eum invenisse qvem vulnerum autorem denuntiaverat; hoc testimonium (inqviat) in utilitatem et usum mihi denomino. His factis et colonus ipse et omnes domestici, qvi noctem antecedentem, cum reo (scientes) peregere, exilii tenentur. Causæ huic agendæ citatio etiam adhibeatur, prætor-

---

[1]) *B cum suis legit:* qviþ, *effatum veridicorum.*
[2]) *B cum suis legit:* oc versc hann þa malino þvi um þingförna, *et tum ab actione de illicita in comitia profectione liberatur.*

[3]) *Hunc titulum B cum suis omittit, præter verba initialia:* Fiörbaugsgarþ varþar biörg þeirra manna, *et qvod in fine legitur:* eigi varþar eldi þeirra manna.

om, oc se þar heimamenn. Þat er oc stefno söc, oc scal qveþia til XII qviþar goþa þann er sa er i þingi meþ er sottr er, at bera um þat hvart hinn hefir þar verit um nottina aþr inni eþr eigi, enda scal hann lata bera vetti þat i dom fram, er hann nefndi at þvi er hann hitti hinn inni.

Su er veganda biörg sva at varþi, þeim er spurt hafa at lyst var vigino, ef maþr er alinn eþr verit viþ hann samvistum, þar sem þeir deila viþ hann svefn oc mat; en biargraþ varþar eigi viþ laug. Ecki varþar oc eldi þeirra manna viþ laug, er a ohelgum mönnum hafa unnit, oc sva þoat þeir fari a þing helgoþ].

XLI. Capituli.

Um þat at selia vigsöc.

[1] [Vigsöc a maþr at selia i hönd öþrom manni, ef hann vill til socnar fullrar eþr sattar, oc scal þa sa fyrir raþa er viþ hefir tekit, sva sem hann se rettr aþili at, oc allar sakir a maþr at selia öþrom manni þær, sem hann vill selldar hafa. En sva scal söc selia at þeir scolo tacaz i hendr, sa er söc tekr oc hinn er sell, oc nefna ser vatta IIa eþr fleiri, at þvi at aþili selr söc þa hinom, oc qveþa a söc þa, at sökia oc at sættaz a, oc sva allra

qve cujus curiam reus seqvitur ad dodecadis veridicorum effatum ferendum provocetur, qvo decidatur an vulnera inferens antecedentem noctem ibi egisset nec ne? Agens judicio coram proferri faciat testimonium, qvod denominavit, cum vulnerantem in domo supervenit.

Cædem denuntiatam fuisse scientes eo percussori, præstito adjumento reatum sibi solummodo contrahunt, cum eum vel alunt vel ita ei convivunt, ut somnum cibumqve eocum participent. Consilia auxiliaria e legum præscriptis pœnam non adferunt. Noxæ expositos homines occidentium alimonia impunis est, in sacrata comitia illi qvamvis profecti fuerint.

Titulus XLI.

De mandanda cædis actione.

Causam homicidii alteri pleno jure vel agendam vel transigendam committere, si qvis voluerit, fas est. Causam suscipiens mandatarius tum actoris competentis instar causæ præsit. Qvascunqve causas, qvis voluerit alteri agendas committere liceat. Modo mox definiendo causa demandetur. Causam suscipiens et mandans manus jungant, duobus pluribusve testibus in id testificandum denominatis, qvod actor competens causam hanc — qvam definiant —

---

[1]) *Hunc titulum B cum suis omittit.*

gagna til at neyta, sem hann se rettr aþili at, selr hann söc þa at lögum, en hinn tekr at lögom.

Frumsöc a maþr at taka af manni, en um allar þær sakir er afgöraz siþan þa er hann sökiandi þeirra allra oc seliandi öþrom manni, oc þarf hann þa eigi at taka þær. Frumsöc a maþr eigi at selia sa er handselda söc hefir, nema hann seli aþilia þeim er hanom seldi. Aþili a þeim at selia sem hann vill oc nyta þat af þvi öllo sem hinn hafþi tilbuit sem aþili vill.

Hvargi a maþr sva fyrir söcom at sia at þær comi undir III mann, nema sa maþr verþi siukr eþr sarr, er handselda söc hefir, i þingreiþ eþr a þingi, þa a hann at selia handselda söc enn hvargi annars-stadar.

Ef maþr tecr söc af manni, oc verþa þau mein a, at söc verþr eigi sott fyrir nauþsyniom, þa a aþili sialfr at taca til sacar sinnar, at sökia et næsta sumar eptir.

Ef maþr tekr söc af manni, oc vill hann eigi sökia, oc vill sva onyta fyrir hinom, oc varþar hanom fiorbaugsgarþ viþ aþilia, oc scal qveþia til IX bua a þingi, enda a hann sialfr þa söc sina at sökia, ef qviþr berr hinn sannau at þvi].

alteri vel agendam vel transigendam demandat, ut auctoritates omnes, actoris competentis instar ei adhibeat. Modo legali unus demandat, alter suscipit.

Causam tantum principalem per mandatum qvis suscipiat, sed omnes inde evenientes causas et agendi et alteri demandandi jure gaudeat, nec per mandatum actoris principalis eas suas facere necesse habet. Causam principalem sibi demandatam neqvis tradat, nisi actori competenti, qvi ei tradidit eam reddiderit. Actor competens (tum) causam mandet cuicunqve voluerit, et a mandatario primo præparata pro lubitu adhibeat.

Neqvis in causis ita versetur, ut ad tertium deveniant, nisi mandatarius, ad comitia tendens, qut in ipsis comitiis vel morbum inciderit vel vulneribus afficiatur, his enim casibus, nec alia lege, mandatam causam submandare ei liceat.

Si mandatarius causæ eam agere necessitatibus impediatur actor ipse competens causam suam suscipiat et æstate subseqventi agat.

Si qvis causam alterius suscipiens, eam, ut reprobetur, agere superséderit in actorem competentem, exilii tenetur. Novem in comitiis accolæ evocentur. Si veridici mandatarium criminis reum convicerint, actor ipse competens causam suam agendam suscipiat.

XLII. Capituli.

Um þat i hvern dom sakir scolo coma.

Sakir þessar allar, sem her ero talþar um [1])[vig oc] averk [meþ mönnom], scolo coma i þann fiorþungsdom, sem averk hafa i fiorþungi verit. En ef menn beriaz at fiorþunga moti, þa scolo [2])sakir koma i þann fiorþungsdom, sem buar ero fleiri qvaddir or fiorþungi.

Titulus XLII.

De eo cui judicio causæ inferantur.

Causæ omnes hic memoratæ, de cæde civium vel læsionibus illatis, in judicium deveniant qvadrantis, ubi læsiones evenere. Si in qvadrantum terminis acciderit pugna, causæ deferantur in judicium qvadrantis unde plurimi accolæ evocati sunt.

XLIII. Capituli.

Um lysingar a varþingum eþr leiþum.

A varþingum hölgoþum eþr a leiþum [3])[helgaþum] scolo menn lysa [averk oc] sar i þingbrecko, eþr i þeim staþ er menn ero vanir at hafa upsögo, [4])[ef þar ero eptir XX þingheyendr eþr fleiri]. A engi sar eigo menn at sætaz fyrir lof fram, þau er þar verþa. Ef menn laupa þar i buþir inn, þeir er a mönnom hafa unnit, þa varþar fiörbaugsgarþ þeim mönnom öllom [5])er fyrir standa fyrir hinom, ef eigi er a vettvangi, en scoggang varþar, ef a vettvangi er. Ef þeir menn standa fyrir þeim þar er buþ eigo, oc verþr oheilog buþ þeirra manna þa viþ broti; ef þeir ero beiddir meþ vatta

Titulus XLIII.

De denuntiationibus in comitiis vernalibus vel conventibus promulgationum instituendis.

In comitiis vernalibus et conventibus promulgationum sacratis, læsiones et vulnera sua (qvæ acciderint) denuntient cives in clivo comitiali, vel loco ubi promulgatio fieri solet, modo viginti pluresve adsint foripetæ. De vulneribus ibi illatis præter veniam transactio ne fiat. Si læsiones aliis inferentes in tabernacula ibi confugerint, exilium luant qvicunqve eos, sed non in rei gestæ loco protegerint, qvod in rei gestæ loco factum exilio puniatur. Si tabernacula habentes eos protegerint, tabernæ eorum demolitioni obnoxiæ sint, simodo testibus adhibitis decedere postulantur. Ad locum rei gestæ proxime habitantes, et

1) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
2) *B cum suis legit:* þær, *illæ (ɔ: causæ).*
3) *B cum suis omittit:* helgaþum & averk oc.
4) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
5) *B cum suis legit:* er fyrir þeim standa, *(sensu eodem).*

fragönge [1]) fra bnþ. Þa scal hua qveþia er næstir bua vettvangi, þeirra manna er eigi se [2]) [þar] averk kend.

læsionum illatarum reatu non insimulati accolæ (in veridicos) evocentur.

XLIV. Capituli.

Um þat, ef menn vinnaz a i þingför.

Þar er menn laupaz til [3]) eþr verþa vegnir i þingför, oc er rett [4]) [þar] at lysa fyrir buum IX, ef þeir ero þar sva, til eþr fleiri. [5]) þeir er hann hyggr at eigi myni þar at averkom sannir a þeim vettvangi, oc þeim se eigi þar averk kend. Enda er rett at lysa fyrir vettvangsbuum V, þeim er rettir se i IX bua qviþ [6]) at leiþar lengþ. Sa er hinn Illdi costr a þingi helgaþo at lysa at lögbergi, ef þat er sva ner alþingi at hann fær þar lyst fyrir Illo sol. Þeirri söc scal stefna [7]) at heimili þess er sottr er eþa þar ella er hann heyrir a sialfr, [8]) [ef hann vill a þvi þingi sökia], oc qveþia til IX vettvangsbua a þingi. Enda er þar rett at maþr stefni fyrr, en hann lysi frumlaup eþr averk [9]) [a hendr manni].

Titulus XLIV.

De comitia petentium læsionibus reciprocis.

In profectione comitiali, si aggressiones vel cædis acciderint novem accolis coram, si tot pluresve adfuerint denuntiare fas est, iis scilicet, qvos in illo rei gestæ loco nec læsiones intulisse nec earum insimulatos esse (denuntians) opinatur. Qvinqve ad locum rei gestæ proxime habitantibus, et novem accolis, veridicis distantiæ respectu juste annumerandis, coram denuntiare etiam fas est. Tertio facultas datur ad rupem jurisdicundi in comitiis sacratis denuntiatione perfungi, si tam prope ad comitia generalia acciderit læsio ut ante solem tertium ibi denuntiare possit. Hac in causa dica in rei domicilio manifestetur, vel ubi ipse exaudit, si in iisdem comitiis agere voluerit alter. Ad locum rei gestæ proxime habitantes accolæ novem in comitiis evocentur. Ut aggressione vel læsione nondum denuntiatis dica reo manifestetur fas est.

---

1) *Pro:* fra bnþ, *B cum suis legit:* aþr, *antea.*
2) *B cum suis omittit:* þar.
3) *B cum suis interponit:* eþr sarraz, *vel vulnera.*
4) *B cum suis omittit:* þar.
5) *Pro:* þeir er — averk kend, *B cum suis legit:* þeir er hann hyggr at eigi muni lagalestir kendir a þeim vetvangi, *qvos criminum lege definitorum in eo rei gestæ loco commissorum non argui posse opinatur.*
6) *B cum suis interponit:* allir, *omnes.*
7) *B cum suis interponit:* heiman, *domo.*
8) *B cum suis omittit:* ef hann — sökia.
9) *B cum suis omittit:* a hendr manni.

Ef lyst ero averk a hendr manni at lögbergi, þau er i þingför hafa görð, oc se maþr a þing cominn þa, sa er a hönd er lyst, oc a hann eigi þa lengr þingvært. Hann scal fara af þingi samdögrs er lyst er a hönd hanom. [1][Nu ferr hann eigi sva i brot, oc varþar hanom þat fiörbaugsgarþ. Söc þeirri scal stefna at lögbergi oc qveþia til IX heimilis bua a þingi þess er sottr er]. Þess er oc köstr at lysa þar söc þa [2] at lögbergi oc sökia et sama sumar oc qveþia vetvangs-bua [3][IX] til, ef raþrum er at þvi, aþr domr fari ut [til saka].

Si ille, cui læsiones imputantur, in comitia pervenerit, tempore, quo læsiones in itinere comitiali factæ ad jurisdicundi rupem ei denuntiatione inferuntur, in comitiis se tenendi pacem ne amplius habeat. A comitiis discedat eodem, quo fiebat denuntiatio die vel nocte; si non ita discesserit, exilium luat. Hæc in causa citatio ad jurisdicundi rupem manifestetur, novem ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis. Hanc causam tandem ad jurisdicundi rupem denuntiare liceat, eadem æstate agendam, novem circa locum rei gestæ accolis evocatis, si hoc, judices anteqvam ad causas decidendas exeunt, opportunitas temporis concesserit.

XLV. Capituli.

Um alþingis averka.

[4] Ef menn vinnaz a alþingi, þa scal qveþia til [5] bua qviþar, i þær buþir III, sem næstar ero [6][þvi er averk görþuz] þeirra buþa, er þo se III menn rettir i hverri at tengþum, oc scal eigi qveþia i sutara buþir, ne sverþskriþa buþir, [7][ne truþa, ne göngomanna, oc i engar þær buþir er færi menn se i enn V]. Þa menn

Titulus XLV.

De læsionibus in comitiis generalibus illatis.

Si in comitiis generalibus confligaverint foripetæ, accolæ veridici e tribus illis ad locum, in qvo læsiones accidere, proxime sitis tabernaculis evocentur, ubi tres saltem propinqvitatis respectu juste veridicis annumerandi viri in singulis adsint. E tabernis cerdonum, gladiariorum, mangonum vel mendicorum veridici haud evocentur, nec e

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[2]) *B cum suis legit:* a þingi, *in comitiis.*
[3]) *B cum suis addit:* a þingi, *in comitiis; sed omittit:* IX, *et:* til saka.
[4]) *B cum suis incipit:* þat er mælt, *legibus cautum est.*
[5]) *B cum suis legit:* boþa qviþar, *veridici tabernarum.*
[6]) *B cum suis omittit:* þvi er averk giörþuz.
[7]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

scal fyrst qveþia er buþir eigo, ef þeir ero rettir [1])at tengþum, oc þa fyrst þeirra er mest eiga i buþ, [2])ef eigi þarf fleiri enn þa at qveþia, þa scal qveþia aþra boendr [3])or buþ, ef þess þarf, oc se þeir rettir. [4])[Nu ero þeir eigi rettir eþa þurfi fleiri], þa scal qveþia griþmenn, ef eigi vinnr [5])[þavrf] ella.

qvalicunqve alia paucioribus, qvam qvinqve viris habitata taberna. Tabernarum domini, modo qvoad propinqvitatem justi primum evocentur, et eorum primi, qvi maximam habent tabernarum partem, si plures qvam eos evocare non necesse sit. Cæteri in taberna habitantes coloni, modo juste se habeant, et necesse sit, deinde evocentur. Qvi si non habiles fuerint vel plurium opus sit, operarii evocentur ad veridicorum numerum expleandum.

XLVI. Capituli.

Um þat, hve lysa scal alþingis averka.

Um averk öll oc um frumlaup, [6])oc um þann lagalöst allan, er menn göra a þeim vetvangi, er menn fa sar a alþingi, oc scal þær sakir allar lysa at lögbergi, enda scal [7])buaqviþr um scilia.

Þar er menn verþa qvaddir [8])buaqviþar a alþingi, oc hafa þeir eigi af hendi leyst qviþona, þa ero þeir scildir at fara til þings et næsta sumar eptir,

Titulus XLVI.

De modo, qvo læsio in comitiis generalibus illata denuntietur.

Qvoad læsiones omnes et aggressiones, ut et cujuscunqve generis facta illicita in eo rei gestæ loco commissa, ubi vulnera in comitiis generalibus inferuntur (observandum), qvod causæ inde oriundæ ad jurisdicundi rupem denuntientur, sed accolæ veridici de iis dispiciant.

Si veridicorum effati in comitiis generalibus postulati hoc non præstiterint, æstate proxime subseqventi ad comitia ire

---

1) *B cum suis legit:* i qvöþ, *inter veridicos (justi).*

2) *B cum suis legit:* ef eigi þarf alla, *si non omnium opus sit.*

3) *Omissis:* or buþ, *B cum suis legit:* ef eigendr ero eigi rettir, *si domini tabernarum non juste evocantur.*

4) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

5) *B cum suis omittit:* þavrf.

6) *B cum suis addit:* oc um röþ.

7) *B cum suis legit:* buþaqviþr, *veridici e tabernis evocati.*

8) *B cum suis legit:* buþaqviþar, *tabernæ veridicorum effati.*

jafnt, sem þeir [1][huar] er heiman ero qvaddir [þingreiþar].

Ef maþr deyr or sarum þeim er hann feck [2]a alþingi, þa er rett at lysa fyrir bunm V [3][vig þat], þeim er næstir ero þar sem hinn andaz.

XLVII. Capituli.

Um þat, hverir scogarmenn ero gildir a III merkr.

Ef maþr verþr sekr um vig þat er hann vegr a alþingi, þa er sa [4][scogarmaþr] gilldr III merkr lögaura. Sa maþr scal annarr sva gilldr er menn brennir inni [5][til bana oc verþr secr um þat]. Þriþi er þræll [6][eþr lögsculdar-maþr] sa er vegr at drottni sinom eþr drottningo eþr at börnom þeirra eþr at fostrom. Fiorþi er morþvargr [7][sa er menn hefir myrþa]. En allir scogarmenn aþrir þa ero gilldir VIII aurom.

XLVIII. Capituli.

Um þat, at kiosa mann til veganda.

Þar er menn verþa um vig sekir, þa scal sökiandi kiosa mann til veganda, [8]eþr

non minus tenentur, qvam accolæ, qvi, ut ad comitia eant domo evocantur.

Cum qvis vulneribus in comitiis generalibus ei illatis conficitur, cædem commissam qvinqve ad locum, ubi cæsus emoriebatur proxime habitantibus accolis coram denuntiare fas est.

Titulus XLVII.

De proscriptis, qvorum capita tribus marcis emuntur.

Cum qvis in comitiis generalibus commissæ cædis nomine condemnatur illius proscripti cædis tribus lege definitarum mercium marcis compensetur. Secundus cujus caput eodem emitur pretio ille, qvi incendio nefario homines conficiens condemnatur. Tertius est servus vel per legale debitum alicui addictus, qvi dominum suum dominamve, eorum liberos vel alumnos occidit. Qvartus est sicarius cæde furtiva homines conficiens. Omnium cæterorum proscriptorum capitibus octo unciæ imponuntur.

Titulus XLVIII.

De modo occisorem definiendi.

Ubi qvis ob cædem commissam condemnatur, agens (vel judicio coram) vel in

---

1) *B cum suis omittit:* huar & þingreiþar.
2) *B cum suis legit:* þar, *ibi.*
3) *B cum suis omittit:* vig þat.
4) *B cum suis omittit:* scogarmaþr, *sed legit:* maþr, *ille.*
5) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
6) *B cum suis omittit:* eþr lögsculdarmaþr.
7) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
8) *B cum suis addit:* at domi, *judicio coram.*

at sætta mali, fyrir sattar-mönnöm, þann er hann vill, þeirra manna er at vigi voro, oc scal hann i þess att telia til sacbota, enda a hann þar ruþningar viþ þann mann. En ef [1] sökiandi görr eigi kiosa [2] [mann til veganda], oc tekr hann eigi þar þa til sacbota, ne til ruþninga.

transactione causæ coram transactoribus occisorem constituat, qvemcunqve voluerit eorum, qvi cædi (foventes) adfuere, qvo facto hujus familiæ multas homicidii exigat, et ejus respectu rejectiones (testium, veridicorum et judicum) faciat. Qvodsi agens occisorem non definierit, nec multas inde capiat, nec rejectiones ejus respectu instituat.

XLIX. Capituli.
Um morþ.

[3] Ef maþr myrþir mann oc varþar þat scoggang. En þa er morþ, ef maþr leynir [4] [meira lut manna i repp], eþr hylr hræ [5] [til launar], eþr gengr eigi i gegn, [6] [enda hefir sa er myrþr er ecki til saka gört, sva at hann felli fyrir þvi oheilagr, oc sva þot hann veri sekr].

[7] Stefna scal manni um morþ oc qveþia XII qviþar goþa þann er sa er i þingi meþ er sottr er. Rett er oc at qveþia heiman IX heimilis-bua þess er sottr er, oc lysa söc a þingi þvi er hann hefir bua til qvadda. Hinn er costr hinn IIIþi at ræum fundnom, [8] at qveþia IX

Titulus XLIX.
De homicidio clandestino.

Cæde furtiva aliqvem conficiens proscriptionis tenetur. Cædis furtiva habeatur, si occisor majori pagi incolarum parti cædis notitiam subduxerit, vel corpus mortuum occultaverit ne inveniatur, vel non confessus fuerit, dummodo cæsus neqvid tale commiserit, ut ideo neci jure expositus sit, qvamvis condemnatus fuerit.

De cæde furtiva citatione adhibita in jus vocandum est, prætorqve cujus curiam seqvitur reus dodecadis veridicorum effati postuletur. Novem ejus in qvem agitur domicilii accolas domo evocare, et in comitiis ad qvæ accolas evocavit causam denuntiare etiam fas est. Tertia agenti optio defertur cadavere reperto novem accolas

---

[1]) *B cum suis legit:* hann, *ille.*

[2]) *B cum suis omittit:* mann til veganda.

[3]) *B cum suis incipit:* Þat er mælt, *Leges definiunt qvod &c.*

[4]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[5]) *B cum suis omittit:* til launar.

[6]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[7]) *B cum suis addit:* þat er mælt, *lege cautum est qvod.*

[8]) *B cum suis legit:* at qveþia bua fra ræum oc lysa söc a þingi, *accolas circa cadavera evocare causamqve in comitiis evocare.*

bua heiman·þaþan fra er ræ funnduz, en lysa söc a þingi.

[1])[Þat er oc um sar eþr ben eþr drep þau er þar fylgia morþino, þa er þar costr at qveþia vetvangsbua IX heiman, oc lysa söc a þingi, oc stefna heiman, oc sökia sem aþrar vigsakir.

Ef siaendr eþr segiendr ganga annan veg at eins fra vigi, þeir ero karlar, en eigi konor, þa scal vegandi lysa vigi a hönd ser, oc qveþa a fyrir nockorum mönnom lögfavstom, oc þo er rett at hann segi einom lögfavstom karlmanni hvar fundr þeirra varþ, oc nefna hann, oc er þo rett at hann scyri þat eigi meirr, en hann segiz bani hins, ef hann geck af dauþom manni. Hann scal lyst hafa samdögris, ef hann ma. En ef hann ma eigi sva geta lyst, þar er hanom se ohætt, þa scal hann lysa, sem hann ma fyrst.

Ef þar er aþili mals viþ, sem maþr er veginn, þa scal hann föra lik þat til kirkio. Nu er hann eigi þar, þa scolo lagsmenn ens vegna. Nu mega þeir eigi, eþr er sa einn hia þar er at hanom va, þa scal hann hylia hræ grioti, eþr torfi, eþr klæþum, eþr snæ, ef eigi er annat

domi, ubi cadaver inveniebatur evocare, causamqve in comitiis denuntiare.

Qvoad vulnera, tam simplicia qvam lethalia, ictusqve cædi furtivæ conjunctos liceat novem locum rei gestæ circumcirca habitantes accolas domo evocare, causam in comitiis denuntiare, domo citqre et homicidii actionum instar agere.

Si spectatores, denuntiatoresve — viri non mulieres — in alterum tantum latus a cæde decesserint, occisor cædis autorem sese confiteatur, idqve qvibusdam sui juris audientibus declaret. Fas est, ut uni tantum sui juris homini, ubi alterum, qvem nomine nominet, congressus fuisset denuntiet. Ut sese alterius occisorem, si eum mortuum dereliqvit, profiteatur sufficit, alias circumstantias qvamvis non ulterius declaraverit. Eodem die vel eadem nocte (ac cædes committebatur), si ei possibile fuerit, denuntiationem instituat. Qvod si tali modo, ubi securus agit, denuntiare non possit, denuntiationem instituat, qvam primum adest occasio.

Si actor competens, ubi qvis interficitur adfuerit, corpus inanimum ad sacras ædes delatum curet. Qvi si non adfuerit socii cæsi (ita faciant). Qvi si non potuerint, vel occisor solus adsit, mortuum ille vel lapidibus vel cæspite vel vestimentis vel nive, si nihil aliud ad manus habuerit te-

---

[1]) *Reliqvum tituli B cum suis omittit.*

til. En ef eigi er hulit fyrir dyrom eþr fuglum, þa scal qveþia IX vetvangsbua heiman, oc varþar þat fiörbaugsgarþ.

get. Qvodsi corpus demortuum non ita ab animalibus et avibus absconditum fuerit, novem locum rei gestæ circumcirca habitantes accolæ domo evocentur, et exilii pœnam reus luat.

Scoggangr varþar manni, ef hann vegr karlmann eþr kono, hvart sem menn ero yngri eþr ellri, þeir sem vegnir ero. Nu atti kona su ser buanda er vegin verþr, þa a verr hennar tvitylptar baug or gialdino, þo at hann eigi börn meþ henni. Jamsek verþr kona, sem karlmaþr, ef hon vegr karlmann, eþr kono, eþr vinnr a, oc sva er um öll laga afbrigþi mælt.

Proscriptionis tenetur qvicunqve alterum occiderit, cæsus sive vir, sive fœmina, sive junior, sive adultior fuerit. Si uxor interfecta maritum habuerit, maritus ejus, qvamvis eacum liberos non habens, annulum bis duodenarium de homicidii multa capiat. Mulier si virum fœminamve occiderit, sibi pœnam contrahit, et de omnibus in leges commissis delictis eadem regula ubiqve valeat.

Ef sar ero lyst a hönd manni, oc göriz þat at beniom, þa scal ben lysa a hendr inom savmom mönnom, sem sar var a hendr lyst, enda er þa oc rett at lysa öþrom mönnom a hendr, oc þo þeim einom er a vetvangi hafa verit.

Si vulnera, qvorum autor qvis declaratur, lethalia fierent, vulnera lethalia iisdem ac plagæ prius imputentur. Tum etiam fas erit aliis imputare, iis tamen solummodo, qvi in loco rei gestæ versabantur.

Ef aþili er utanfiorþungs viþ vig, þa er þat er vegit, þa scal hann hefia up för sina a enom næsta manaþi, er hann fregn, oc hafa lyst fyrir IIIo sol, þaþan fra er hann kom til vettvangs, oc scal hann fylgia lata frumlaup lysingo, ef þat hefir þar verit].

Si homicidii actor competens cæde commissa in alio qvadrante versatus fuerit, proximo postqvam de ea certior factus est semimense itus ingrediatur, et ante solem tertium ad locum rei gestæ qvum pervenit, denuntiatione perfungatur. Aggressionis, si adfuerit, in denuntiatione etiam mentionem faciat.

L. Capituli.

Um þingferþir þeirra manna er ben eþr sar ero rett lyst a hendr.

[1] [Ef þeir menn fara a þing helguþ er sar eþr ben ero rett lyst a hönd, oc varþar þeim þat fiörbaugsgarþ, enda verþa mal þeirra onyt öll þau er þeir fara þa meþ eþr ero aþiliar at. Nu fara þeir sumir til þings enn sumir ero heima, oc er þo vig eþr sar lyst a hendr hvaromtveggiom, þa sekiaz þeir hvarirtveggio, ef frumlaup berr a hendr þeim er heima sitia. Ef sa maþr er þar a þing kominn, er ser fær þann biargqviþ, at þeir vissi hann osannan at averkom, oc veri fyrir þær sacir lyst a hendr hanom at þeir villda glepia þingferþ hans, en eigi af þvi at þeir hygþi hann at söcom sannan, oc versc hann þa þeirri söc um þingreiþina, þoat hinn hafi þar vatta þa er at voro nefndir, þa er hann lysti sar eþr ben].

Titulus L.

De eorum in comitia profectione, qvi cædis vel vulnerum graviorum jure insimulantur.

Si in comitia sacrata venerint, qvi vulnerum vel simplicium vel lethalium reatu juste insimulantur, exilium eo nomine luant, et causæ omnes qvas ibi adferunt, vel qvarum actores competentes sunt, reprobantur. Qvod si vulnerantium qvidam in comitia iverint qvidam domi remanerint, sed utriqve vulnerum illatorum vel cædis commissæ autores prædicantur, utriqve condemnentur, simodo domi remanentes aggressionis reos esse probetur. Si qvis horum in comitia delatus veridicorum effato excusatorio probare possit, accusatores qvidem a læsionum reatu eum immunem agnovisse, sed harum crimine eum insimulasse eo consilio, ut profectionem ejus in comitia inhibeant, non qvod criminis illati sontem eum opinassent, tum ab illicitæ in comitia profectionis crimine absolvitur, alter qvamvis testes cum plagæ vel vulnera lethalia denuntiavit denominatos in præsto habuerit.

LI. Capituli.

Um sar.

[2] [Þat ero sar er þar blöþir sem akom, en drep, ef annarsstaþar blöþir. Lysa

Titulus LI.

De vulneribus.

Vulnus dicitur cum e loco læso sangvis promanat. Si alibi sangvis prosilierit, ic

[1] & [2]) *Hunc titulum B cum suis omittit.*

scal jafnan, hvart sem ero en meiri sar eþr minni. Þat varþar fiörbaugsgarþ, ef maþr fylgir þeim manni at sino raþi, er hin meiri sar eþa ben ero a hönd lyst. Þau ero in meiri sar, ef maþr er heilundi eþr holundi eþr mergundi. En þa er maþr heilundi, er köra kennir inn til heilabasta, þa er maþr holundi, er köra kennir inn til hinnunnar eþr i hol, en þa er mergundi er köra kennir inn til mergiar. Þat er oc jafnt hvart sem maþr görr eigi lysa eþr lysir hann rangt.

tus nomine venit. Vulnera sive graviora sive leviora semper denuntientur. Exilium luat qvicunqve ei ultro se adjungit, qvi vulnerum graviorum vel lethalium autor denuntiabatur. Graviora dicuntur vulnera, cum qvis vulnere encephali vulnere cavitatis vel vulnere medullæ afficitur; vulnus encephali illatum est, cum apertura ad tunicas encephalia transit; vulnus cavitatis, cum usqve ad membranulam cavitatis vel in cavitatem fissura adest. Vulnus medullæ, si scissura medullam tangerit. Peridem est sive qvis denuntiationem (vulnerum) vel cædis neglexerit sive falsam susciperit.

En ef maþr hefnir sin a öþrom vetvangi, en til hans var laupit a, oc bregþaz þeir frumlaupom viþ, þa scal qveþia hvaratveggio vetvangs-bua heiman. En þat er vetvangr er örscotz lengþ er a alla vega, þaþan fra er þeir funduz fyrst oc liopuz til, oc sva er þoat þeir vinniz a i husom inni.

Örscotz hælgi er nu tvav hundroþ lögfaþma XII röþ a slettum velle].

Si qvis in alio rei gestæ loco, qvam qvo ipse adoriebatur, sese ultus fuerit, et partes pugnantes aggressiones ita qvasi alternant, utrumqve rei gestæ locum circumcirca habitantes accolæ evocentur. Locus rei gestæ dicitur spatium per jactum teli undiqvaversus a loco, unde partes primum convenientes aggrediebantur, definitum. Pugna qvamvis in domo acciderit peridem est.

Spatium, teli jactu definitum, jam in æqva planitie duodecem decadarum ducenti origias legales efficere statuitur.

LII. Capituli.

Um averka a þingom eþa leiþum.

[1] [Sitr maþr retti sinom, ef hann er

Titulus LII.

De læsionibus in comitiis vel conventibus promulgatoriis.

Jure suo cadit, qvi scienter prandit vel

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

Ef lyst ero averk a hendr manni at lögbergi, þau er i þingför hafa görz, oc se maþr a þing cominn þa, sa er a hönd er lyst, oc a hann eigi þa lengr þingvært. Hann scal fara af þingi samdögrs er lyst er a hönd hanom. [1][Nu ferr hann eigi sva i brot, oc varþar hanom þat fiörbaugsgarþ. Söc þeirri scal stefna at lögbergi oc qveþia til IX heimilis bua a þingi þess er sottr er]. Þess er oc köstr at lysa þar söc þa [2] at lögbergi oc sökia et sama sumar oc qveþia vetvangs-bua [3][IX] til, ef raþrum er at þvi, aþr domr fari ut [til saka].

Si ille, cui læsiones imputantur, in comitia pervenerit tempore, quo læsiones in itinere comitiali factæ ad jurisdicundi rupem ei denuntiatione inferuntur, in comitiis se tenendi pacem ne amplius habeat. A comitiis discedat eodem, quo fiebat denuntiatio die vel nocte; si non ita discesserit, exilium luat. Hac in causa citatio ad jurisdicundi rupem manifestetur, novem ejus in quem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis. Hanc causam tandem ad jurisdicundi rupem denuntiare liceat, eadem æstate agendam, novem circa locum rei gestæ accolis evocatis, si hoc, judices antequam ad causas decidendas exeunt, opportunitas temporis concesserit.

XLV. Capituli.

Um alþingis averka.

[4] Ef menn vinnaz a alþingi, þa scal qveþia til [5] bua qviþar, i þær buþir III, sem næstar ero [6][þvi er averk görþuz] þeirra buþa, er þo se III menn rettir i hverri at tengþum, oc scal eigi qveþia i sutara buþir, ne sverþskriþa buþir, [7][ne truþa, ne göngomanna; oc i engar þær buþir er færi menn se i enn V]. Þa menn

Titulus XLV.

De læsionibus in comitiis generalibus illatis.

Si in comitiis generalibus confligaverint foripetæ, accolæ veridici e tribus illis ad locum, in qvo læsiones accidere, proxime sitis tabernaculis evocentur, ubi tres saltem propinqvitatis respectu juste veridicis annumerandi viri in singulis adsint. E tabernis cerdonum, gladiariorum, mangonum vel mendicorum veridici haud evocentur, nec e

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[2]) *B cum suis legit:* a þingi, *in comitiis.*

[3]) *B cum suis addit:* a þingi, *in comitiis; sed omittit:* IX, *et:* til saka.

[4]) *B cum suis incipit:* þat er mælt, *legibus cautum est.*

[5]) *B cum suis legit:* boþa qviþar, *veridici tabernarum.*

[6]) *B cum suis omittit:* þvi er averk giörþuz.

[7]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

aþili er i þingi meþ, hvart sem maþr er veginn eþr omali]. Nu verþa averk [1]) a alþingi [2])at þinglausnom, þa er menn bregþa tiölldum sinom, oc er þa eigi scylt at fora dom ut, [3])[nema vili, enda er rett at beiþa doms ut, meþan eigi er upsagt misseristal. En ef at öþro þingi er sott], þa scal bua qveþia [4]) þa er næstir bua þingvelli, þeirra manna er rettir se [5]) at hörum.

fuerit competens, nec domi (in tribu) adultorum qvis cognatione propinqvior, existat. Si talis qvis in comitiis non adfuerit, vel præsens qvamvis agere recusarit, prætor cujus curiam agens competens seqvitur actione fungatur, sive læsus interemtus, sive loqvendi facultate destitutus sit. At in foro generali, comitiis solutis, cum tabernacula sua foripetæ solvunt, læsiones inferuntur, tum judicia instituere (prætores) non tenentur nisi voluerint; sed computo semestrium nondum promulgato judicia instituta postulare liceat. Si in comitiis subseqventibus actio instituatur, accolæ evocentur ad campum comitialem proxime habitantes, qvi nempe propinqvitatis respectu juste se habent.

LIII. Capituli.

Um þat, ef maþr særir sic sialfr.

[6])[Þat er mælt at þar er maþr verþr sarr, at hann scal nefna vatta at sarom sinom, oc syna þeim hvariom sarom hann er sarr. Vetvangsbuar scolo scilia hveriom sarom hann var sarr, ef eigi varo vattar at nefndir.

Ef maþr sörir sic sialfr fyrir önd-

Titulus LIII.

De eo, si qvis propria sese vulneraverit manu.

Legibus cautum est vulneratum testes de vulneribus suis denominare debere, qvæ etiam qvalia sint singulis eorum exhibeat. Qvibus affectus sit vulneribus locum rei gestæ circum circa habitantes accolæ dispiciant, si testes nulli denominati fuerint.

Si qvis nulla adactus necessitate vel

---

1) *B cum suis interponit:* meþ mönnom, *inter cives.*

2) *Pro:* at þinglausnom — tiölldum sinom, *B cum suis legit:* er nimæli ero uppsögþ, *novellis jamjam promulgatis.*

3) *B cum suis omittit, qvod uncis tenetur.*

4) *B cum suis addit:* um þat mal, *ea de causa.*

5) *B cum suis addit:* at sculdleicom, *et legit:* oc at hreyrum, *conjunctionis & propinqvitatis respectu.*

6) *Hunc titulum B cum suis omittit.*

kost, eþr lætr hann annan mann særa sic, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, enda er hann eigi þa öll til doms, heldr en aþr, eþr hans lagsmenn þoat hann vildi til þess breyta. Ecki varþar þat viþ lög þoat maþr lati liosta sic, ef hann vill].

ipse sese vulneraverit vel alium sese vulnerare fecerit exilio puniatur, nec ad latam usqve sententiam eum magis, qvam antea (de aliis vulnerantibus definitur) alere liceat, neqve socios eos, qvamvis hoc ille intenderit. In leges commissi criminis nemo tenetur, qvamvis sibi, si optaverit, colaphum ab alio infligi fecerit.

LIV. Capituli.
Um vigs-bötr.

[1]) Ef maþr verþr veginn oc ero þeir karlar erfingiar hans er eigi ero fulltiþa, eþr konor, þa ero þangat ruþningar allar viþ þa, enda eiga þeir fe þat allt sem a tekz. Moþir a þriþiung or vigsbotum eptir börn sin scirborin, viþ föþor oc broþr samfeþra ens vegna.

Titulus LIV.
De multis homicidii.

Cæsus si hæredes reliqverit viros non adultos vel fæminas eorum respectu rejectiones omnes instituendæ sunt, et omnes cædis commissæ multas illi capiant. Mater cum patre cæsi vel fratre de patre concurrens de liberis suis ingenuis occisis tertiam multarum partem capiat.

---

[1]) *In codice B & cæteris eum secutis seqventia huic titulo respondere videntur:* Bötor allar um vigsacar eigo arftöcomenn, hvart sem þeir ero karlar eþa konor, hvergi er söc söcir eþa hvergi sem aþili er, oc er sa rettr seliandi er rettr er sökiandi. Moþir a þriþiung af vigsbotom eptir börn sin scirborin, viþ bröþr samfeþra ens vegna, oc sva a hon þriþiung retta-fars um dötr sinar viþ bröþr samfeþra. Ef annarr maþr sökir rettafars söc enn aþili, af þvi at hann þickiz aþili vera, en aþili gefr þvi engi gaum at, at hann hyggr annan aþilia vera enn sic, oc scal þa aþili eignaz þria luti sattar, en hinn fiorþung er sotti. Nu þarf hann at leggia fe til socnar eþr til liþs, oc scal þar af satt tiltaca, en þeir scipta öþro meþ ser. Nu veit sa er söcir at hann er eigi aþili, þa a hinn heimting til allrar sattar, slicrar sem görr var; *Multas omnes de cæde commissa hæredes sive viri, sive fæminæ capiant, qvicunqve tandem causam egerit vel actor competens fuerit. Juste causam alteri agendam mandat, qvi ipse eam juste agit. Mater cum fratribus cæsi ex patre concurrens tertiam, ejus liberis cæsis, multæ partem capiat. Filiabus ejus violatis tertiam juris personalis læsi multam, cum fratribus ex patre concurrens referat. Si alius, qvam actor competens, pro actore competente sese gerens, causam de jure personali violato egerit, qvod actor competens, alium actorem competentem esse ratus, non attendit: actor competens tres multæ definitæ partes referat, agens vero qvartam. Qvi si pecunias vel actioni vel ad auxilia comparanda impendere, necesse habuerit, hæ multiciis bonis primum detrahantur, reliqvum inter se dividant. Qvodsi agens sese actorem competentem haud esse cognoverit, tum alter pecunias multaticias omnes, qvantæ constituebantur, sibi vindicandi jus habeat.*

Þar er kona a at taka vigsbötr, eþr sa maþr er eigi a at sökia sakir sinar, þa a aþili vigsakar þriþiung vigbota.

Ubi fœminæ vel cui alii causas suas agere inhabili homicidii multas capere competit, homicidii causæ actor competens tertiam homicidii multarum partem capiat.

LV. Capituli.

Um þat, ef maþr lyst ross undir manni.

[1] [Ef maþr lystr ross undir manna oc varþar þat fiörbaugsgarþ, ef qviþr berr þat at hann vildi manninn drepa, þoat hann haldiz a baki.

Ef ross þan föra mann af baki er annarr maþr ferr meþ, eþr fellr hann fyrir þeim, þoat hann gangi eþr standi aþr, þa varþar fiörbaugsgarþ þeim er meþ ross ferr, en scoggang, ef hanom blöþir eþr lemz hann, oc scal qveþia til IX bua a þingi þess er sottr er, um þær sakir allar. En ef maþr færr bana af rossum, þa scal heiman qveþia bua].

Titulus LV.

De eo, si qvis eqvum, qvo alter vehitur, verberaverit.

Si qvis eqvum cui aliqvis insedit verberaverit, exilium luat, simodo veridici probaverint eum hominem eqvo vectum ferire voluisse, hic qvamvis in dorso eqvi se continere possit.

Si eqvi qvos alter ducit aliqvem eqvo insedentem in terram arietaverint vel hic, qvamvis antea iens vel stans, eorum causa in terram prociderit, eqvos ducens exilium luat, sed proscriptionis tenetur, si e lapsu sangvis promanaverit vel ille contusus fuerit. De omnibus hisce causis novem ejus in qvem agitur accolæ in comitiis evocentur. Si eqvi mortem intulerint accolæ domo sunt evocandi.

LVI. Capituli.

Um vapna abyrgþ.

[2] [Sa maþr abyrgiz vapn er uppfestir. Nu föra aþrir menn siþan vapnit, oc abyrgiaz þeir þa er föra, nema menn

Titulus LVI.

De obligatione damnum armis illatum præstandi.

Arma suspendens periculum eorum sustineat. Qvod si alii arma postea transtulerint, transferentes damnum inde enatum in

---

1) *Hunc titulum postea in titulo LXIX legimus. B eum hic omittit.*

2) *Hunc titulum B cum suis omittit.*

rati a eþr lrrindiz a, þa abyrgiaz þeir er rinda].

se recipiant, nisi alii in ea vel proruerint vel impigantur, tum enim protrudentes periculum sustineant.

LVII. Capituli.

Um averka a þingom.

[1] [Ef maþr særir mann a scap-þingi hælgaþu, oc scal eigi sættaz a þott in minni sar se, en þo eigo þeir þingreitt; hvarirtveggio a þvi þingi. Allar sakir þær sem i þingmarki göraz, scal lysa i þingbrecko oc metzc at öllo þat er i þingmarki er aflaga gört, sem þat væri a þingvellinom sialfom].

Titulus LVII.

De læsionibus in comitiis illatis.

Si qvis in comitiis ordinariis et sacratis alium vulnere affecerit, de hoc qvamvis leviore transactio ne fiat, sed in iis comitiis tum utriqve in judicio standi personam habeant. Causas omnes intra terminos fori ortas in clivo comitiali denuntietur, et qvicqvid intra terminos comitiales delicti committitur, ut in ipso campo comitiali admissum fuisset habeatur.

LVIII. Capituli.

Um saka tilbuning.

[2] [Sakar þær allar, sem verþa meþ mönnom er rett at sökia a alþingi, enda er rett at sökia a heraþsþingom, hvart sem þat er a fiorþunga þingum, þa er þau ero höfþ oc fiorþungsmenn allir eiga þar saman socnir, enda er rett a varþingom þeim öllom er aþiliar ero allir samþinga, oc sva þeir menn allir er fyrir söcom ero hafþir.

Averka mal þau öll er einir vetvangsbuar eiga um at scilia, ero þviat eino ~~rett til varþings at bua~~, ef þeir

Titulus LVIII.

De actionibus causarum instituendis.

Cujuscunqve generis causas inter cives ortas in comitiis generalibus agere fas est, sed eas in comitiis tributis etiam agere liceat, sive in comitiis qvadrantis (in tribu) ubi hæc instituuntur, omnesqve qvadrantis incolæ ad causas agendas eo conveniunt, sive in comitiis vernalibus, ubi omnes actores omnesqve incusati eandem toparchiam seqvuntur.

Causas omnes de læsionibus, et ab unicis tantum rei gestæ loci accolis decidendas, ad comitia vernalia, ea solum-

[1] & [2]) *Hunc titulum B cum suis omittit.*

menn ero allir a þvi þingi þingfastir, er fyrir söcom eiga at raþa, oc aþiliar ero, eþr leggia leyfi sitt til ella, at mal se til þess þings buin, þott þeir se eigi þar allir þingfastir, enda se þeir menn allir þar þingfastir i þvi þingi er fyrir söcom ero hafþir eþr hvergi elligar.

Nu vilia þo sumir bua mal þau til varþings, en sumir til alþingis, þa scolo þeir er til alþingis vilia bua, lata coma lyrit fyrir a varþingino.

Nu ero aþiliar II at einni söc, oc vill annarr til varþings bua enn annarr til alþingis, þa scal sa enn er til alþingis vill bua, lata coma lyrit fyrir sökina a varþingino. En ef annarr vill sökia sökina a varþingi, en annarr vill sættaz a, þa scal sa raþa er a varþingino vill sökia, ef þangat er rett til at bua. Sinom lyriti sialfs scal maþr veria þessi mal öll. En ef sökin er buin a hönd hanom i þat varþing er hann er eigi þingfastr i, oc scal hann goþa lyrit lata coma fyrir söc þa a varþingino].

modo lege, parare fas est, si omnes causas tenentes actores competentes eidem adscripti sint toparchiæ, vel causas in ea comitia vernalia parare concesserint, omnes qvamvis intra toparchiam non fixam habeant mansionem, dummodo ii, qvibus actio intenditur, vel in ea toparchia vel nullibi permanentem sedem habeant.

At actorum nonnulli hasce causas ad comitia vernalia alii ad generalia parare volunt, tum ad comitia generalia eas deferre cupientes, in comitiis vernalibus actionem interdicto inhibeant.

At ejusdem causæ duo sunt actores competentes, qvorum unus ad comitia vernalia alter ad generalia eam delatam intendit, tum ad comitia generalia causam deferre cupiens, actionem causæ in comitiis vernalibus interdicto etiam inhibeat. Qvod si unus in comitiis vernalibus causam agere, alter eam transigere voluerit, in comitiis vernalibus agere cupientis prævaleat sententia, si causa eo juste paratur. Omnibus hisce causis proprium adhibeatur interdictum, si vero alicui in comitiis vernalibus, qvorum jurisdictionem non seqvitur, actio intendatur, in foro vernali prætoriano interdicto hanc inhibeat.

LIX. Capituli.

Um erlendis vig oc ran.

[1] [Þat er mælt, ef varr landi er veginn erlendis, þa er aþilia rett at lysa vig þat at lögbergi et næsta sumar er hann fregn oc verþr þa vegandinn þegar oöll er hann kömr ut hengat, en sva fremi varþar scipamönnom er þeir fregna lysingina.

Ef varr landi verþr sarr eþr drepinn austr, enda comi hann eigi ut a þrimr sumrom, en sa comi ut er a hanom vann þa er rett at sa maþr söki söc þa er hann veri vigsakar aþili eptir hinn.

Ef maþr vill sökia um erlendis vig eþr averc, þa scal hann spuria at lögbergi, ef nokorir menn vilia aþrir sökia um þat mal; en siþan scal hann þess spuria, ef fleiri menn vilie sökia um þau mal nockor er i þess konungs veldi hafa görzc. Nu vilia eigi fleirí menn sökia, þa scal hann i þann dom sökia sem hann sialfr er i, ef hann sökir fleiri mal, þau er i þess konungs veldi hafa görz. Nu sökir hann um eitt mal, þa scal i þann dom sökia er sa er i er sottr er. Ef hann sökir fleiri mal enn eitt, oc ero þeir allir i einom fiorþungi er sottir ero, þa scal i

Titulus LIX.

De homicidiis & rapinis peregre commissis.

Si nostras aliqvis peregre interfectus fuerit, actori competenti leges jus concedunt cædem, proxima postqvam de ea certior factus est æstate, ad jurisdicundi rupem, denuntiare, qvo facto occisorem huc delatum alere nemini liceat, nautæ vero (eum transferentes) denuntiatione primum ad eos delata, eum alendo reatum sibi contrahunt.

Si nostras orientem versus vel vulnere vel ictu affectus fuerit, nec tribus (contiguis) redit æstatibus, sed eum lædens revertitur, ut ille hanc causam agendam suscipiat fas est, cui nostrate cæso homicidii actio competerat.

De cæde vel læsionibus peregre commissis agere parans ad rupem jurisdicundi interroget, anne qvis hancce causam agere cupiens adsit? Deinde qværat numqvi de aliis cujuscunqve generis, in ejusdem regis imperio ortis causis actionem instituere vellent? Qvod si plures agere voluerint, in judicium causam deferat ad qvod ipse pertinet, si modo plures in ejusdem regis imperio ortas causas agendas habuerint. Si unica tantum ei fuerit causa, hæc in judicio agatur ad qvod pertinet reus, si plures egerit causas, omnesqve rei in eodem qvadrante habitant, eo judicio coram causa

[1]) *Hunc titulum B cum suis omittit.*

þann dom sökia er þeir ero i er sottir ero. Nu vilia þeir fleiri sökia, þa scal luta i hvarn dom þeir scolo allar sakarnar sökia þeirra, er þeir ero or fiorþungi er sottir ero.

Ef maþr verþr ræntr erlendis oc varþar þat scoggang, scal sva at socn fara, sem um erlendis vig, fyrir þat fram at hinn var ræntr enn eigi veginn].

referatur ad qvod rei pertinent. Si plures actores simul agere voluerint per sortem definiant, cuinam judicio omnes causæ inferantur eorum, qvæ ad qvadrantes pertinent, unde rei sunt oriundi.

Si bona nostratis peregre rapta fuerint, hoc proscriptionis pœna coerceatur. Actio ut de cæde peregre commissa solet moderetur, præter qvod genus causæ a cædis delicto ad rapinæ mutatur.

LX. Capituli.

Um rog viþ havfþinga.

[1] [Ef maþr rægir mann viþ kong eþr jarl eþr nockorn rikismann erlendis, sva at hann verþr landflotti, eþr lætr hann fe sitt, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, scal sökia viþ XII qviþ. Nu verþa varnir þar til þessara mala er metaz eigo er erlendiz hafa görz, oc scal fanga qviþ þar til hafa i öllum stöþum. En ef þær varnir verþa til er her hafa görz, oc scal þa hafa heimilis bua V til, þess er sottr er. En ef þær varnir verþa til er i hafi hafa görzc, þa er menn fara ut hingat, oc scal þa hafa til varnar V bua þa er næstir ero höfn þeirri, er flestir menn bera favt siu af scipi, eþr a scip, ef þa verþr er þeir fara heþan].

Titulus LX.

De falsa coram magnatibus delatione.

Si qvis alterum coram rege, comiti vel alio optimate peregre ita detulerit, ut (delatus) vel securitate publica destituatur, vel multetur, exilium luat. Dodecadis veridici actioni adhibeantur. At in causis hisce peregre ortæ exceptiones non repudiendæ inveniuntur, tum veridici semper hinc et illinc qvæsiti de his dispiciant. Si hic enatæ exceptiones adferuntur, qvinqve ejus, qvi incusatur, domicilii vicini (iis comprobandis) adhibeantur. Si partibus peregre redeuntibus in mari enatæ exceptiones inveniantur, qvinqve defensioni admovendi sunt accolæ ad portum proxime habitantes ubi nautarum plurimi supellectilem suam navi exportavere, vel in navim transtulere, si iis hinc navigantibus evenerit exceptio.

[1]) *Etiam hunc titulum B cum suis omittit.*

LXI. Capituli.

Um hræ.

[1] [Ef maþr hylr eigi hræ mannz, þa er hann gengr fra dauþom manni, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, oc scal su söc fylgia vigsökinni at tilbunaþi, oc qveþia bua heiman. Nu gengr maþr fra dauþom manni, þeim er hanom hefir fylgt aþr, hvart sem hinn verþr dauþr af sott eþr af kulda, eþr af vapnom annarra manna eþr hvatki, sem hanom verþr til bana, þess er hinn þurpti at hylia hræ hans, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, oc er þat stefno söc oc scal qveþia til heimilis bua IX a þingi þess er sottr er].

Titulus LXI.

De corporibus demortuis.

Qvi mortuum aliqvem reliqvens corpus ejus exanimatum non tegit, exilio puniatur, qvæ causa cædis actioni præparanda annectetur, et accolæ domo evocentur. Si socium suum demortuum aliqvis sive morbo defunctum, sive frigore, sive armis alienis, sive qvalicunqve alia de causa morte consumtum dereliqverit, nec corpus ejus exanimatum, qvamvis necessario occultandum tegerit, exilium luat. Causæ huic citatio adhibeatur, novem ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

LXII. Capituli.

Um lysingar.

Sakar þessar allar, sem her ero talþar, þær scal lysa a þingi, en qveþia bua [2]IX heiman. [3][Sva scal vig lysa at maþr scal nefna ser vatta II eþa fleiri. I þat vetti scal hann segia, at ec lysi söc a hönd N. N. syni, þa at hann hafi laupit lögmæto frumlaupi til N. N. sonar oc veitt hanom i þvi frumlaupi þau sar, er at hen görþuz a þeim vetvangi er No. feck bana. Tel ec No. eiga at verþa um söc þa sekian scogarmann, oölan, oferianda, oraþandi öll biargraþ. Tel ec sect fe

Titulus LXII.

De denuntiationibus.

Omnes hic memoratæ causæ in comitiis denuntientur novem accolis domi evocatis. Cædem denuntiaturus duos pluresve testes sibi denominet, ad testificandum, inqviat, me N. N. filium eo nomine reatum inferre qvod lege definita aggressione N. N. filium adoriebatur, qva aggressione ei vulnera intulit, lethalia facta, in loco rei gestæ, ubi N. N. mortem suum invenit. Contendo eum hoc de crimine fieri debere hominem proscriptionis condemnandum, non alendum, non vehendum, nihil omnino saluti

---

[1]) *Hunc titulum B cum suis omittit.*

[2]) *B cum suis omittit:* IX.

[3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

hans allt, tel ec mer rett or fe hans, eþa þeim manni er aþili er sakarinnar, VIII lögaura ens fimta tigar. Siþan tel ec mer halft þat er eptir er, en halft öllom fiorþungsmönnom þeim er sectar fe eigo at taca at lögom; ec lysi söc þessa til fiorþungsdoms þess er sökin a i at koma at lögum; lysi ec nu til socnar i sumar, en til secþar fullrar a hönd N. N. syni, lysi ec löglysing, lysi ec i heyranda hlioþi at lögbergi, oc handselda söc, ef sva er].

Rett er at lysa þær sakir allar er heiman qvoþ kömr til, enda se heiman qvaddir buar, enda er rett at stefna hvar þess er rett at lysa.

LXIII. Capituli.

Um þat hve ner sakir ero heraþfleygiar.

Allar sakar þær er aþili hefir spurt er IV vicor ero af sumri eþr fyrr [1] [oc ero þa heraþfleygiar. En þa ero sakir heraþfleygiar er meiri lutr hefir spurt þingheyianda i þeim repp er sakir coma upp, oc hyggi menn at satt se. Aþili scal oc spurt hafa hvart sem hann er i þeim

ejus consulendum. Omnia ejus bona commissa dico. Juris personalis violati multam, octo qvintæ decadis uncias legales, e bonis ejus mihi deberi contendo, vel cuicunqve causæ autori est competens. Bona ejus, qvæ tum supersunt dimidia mihi, dimidia qvadrantis incolis, qvibus bona condemnatorum juxta leges capere competit, commissa dico. Dicam hanc in qvadrantis judicio cui jure adferri debet denuntio. Causam instanti æstate agendam, ad absolutam N. N. filii condemnationem denuntio. Legali formula denuntio. In audientium silentio ad jurisdicundi rupem et causam mandatam — si ita res se habuerit — denuntio.

Causas omnes, qvibus domi evocati accolæ adhibentur, denuntiare fas est, sed ubicunqve denuntiare licet citatio etiam jure adhibetur.

Titulus LXIII.

De causis per tribum fama delatis.

In omnibus causis, qvæ qvatuor æstatis hebdomadibus peractis, vel antea, ad autoris competentis notitiam pervenere et tum per tribum rumore sparsæ sunt — per tribum delatæ dicuntur causæ cum pagi, in qvo eveniebant, foripetarum pars major eas factas accepit, et pro veris habuit, ad causas

[1]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

repp eþr öþrom þa er söc er hèraþsteyg], oc scal þeim söcom stefnt vera et siþarsta miþviko-(dag) þann er VI vicor ero af sumri enn næsta dag eptir, [1][ef heimanqvoþ kömr til], en huar scolo qvaddir laugardag þann eptir a inni VII viko [2][et siþarsta].

LXIV. Capituli.

Um bua-qvaþir.

En ef [3]maþr spyrr siþarr söc, oc görir hon siþarr enn sva, oc þo fyrir hinn efsta fardag, þa er rett at stefna allt til þess er VII vicor ero af sumri et siþarsta, en buar scolo qvaddir er VIII vicor ero af sumri. En þar er gagnqvoþ kömr til, oc hafi aþrir qvatt [4]fyrir fardaga helgi, en aþrir vili qveþia eptir, oc scolo þeir ena savmo [5]böndr qveþia, [6]oc a þeim böium, sem þeir atto heimili fyrir fardaga, nema þeir hitti þa at mali. En ef maþr hefir upp qvoþ eptir fardaga, [7]{um þau mal er eigi var sva tilfarit, sem nu var tint], oc scal hann qveþia þa

per tribum delctas etiam reqviritur, ut actor competens, sive in eodem, sive in alio pago habitans de iis ostis certior factus sit. In omnibus hisce causis, si domo evocati iis adhibentur, citatio mediæ hebdomadis die qvem insequitur dies sextam æstatis hebdomadem consummans, peracta sit. Accolæ vero proximo die lavacri, qvi in septima occurrit æstatis hebdomade evocentur.

Titulus LXIV.

De accolarum evocationibus.

S*i causa serius qvam hic definitur, sed tamen ante supremum diem migrationum actori competenti innotuerit, ad septimum usqve æstatis hebdomadem peractam, nec serius dicam manifestare liceat, accolæ vero octo æstatis hebdomadibus peractis evocati sint. Sed ubi evocatio adhibetur contraria et pars una ante dominicam in dies migrationum incidentem evocavit, altera vero ea peracta evocare sibi proposuit, hæc easdem (ac altera) evocet colonos, et in prædiis ubi ante dies migrationum illi habitavere, nisi eos alibi convenerint serius evocantes. Qvi diebus migrationum perac-*

[1]) *B cum suis omittit:* ef heimanqvoþ kömr til.
[2]) *B cum suis omittit:* et siþarsta.
[3]) *B cum suis legit:* aþilinn; *actor competens.*
[4]) *B cum suis omisso:* helgi, *legit:* fyrir fardaga, *ante dies migrationum.*
[5]) *B cum suis legit:* bua, *accolas.*
[6]) *Seqventia usqve ad:* mali, *B cum suis ita exprimit:* En ef buar hafa fört heimili sitt a þvi meli, oc scolo þeir þar qveþia þa, sem þa atto þeir heimili er en fyrri var qvoþin, *Qvodsi accolæ interim lares suos transtulerunt, ibi evocandi sunt ubi dum prior procedebat evocatio habitavere.*
[7]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

bua er þau missari [1]) [er þa ero comin], scolo þa næst bua þeim staþ, sem hann qveþr um.

Ef maþr spyr söc þa er hann er aþili at drottins-(dag) i fardögom eþr siþarr, oc a hann cost at bua þa söc eigi til socnar a því sumri, enda er rett at sökia a eno næsta alþingi. En ef su söc er, er heimanqvoþ kömr til, þa scal hann stefnt hafa, ef hann hyggr et siþarsta, [2]) Vta dag þann er VIII vicor ero af sumri, oc sva qvadda bua. Annat hvart scal alla bua qveþia, þa er buit hafa fyrir inn Vta dag i fardögum eþr eptir fardaga ella. Sakar þær allar, er siþarr coma upp, en VIII vicor ero af sumri, [3]) þar er eigi heimanqvoþ til, oc sva um þær sakir allar er sva siþarla coma upp, þott heimanqvoþ comi til, [4]) [ef fyrr görþuz], at hann ma eigi fa qvadda buana, þa er VIII vicor ero af sumri. Þeim söcom öllom scal stefna heiman, sva nær alþingi sem hann vill, ef hann vill a hino næsta alþingi sökia. En ef heimanqvoþ er til sakanna, [5]) ef hann hefþi fyrr spurt, oc scal hann þa qveþia til IX bua

tis, in causis modo memorato non comparatis evocationem instituit, eos evocet colonos, qui locum quem circumcirca evocat semestribus tum instantibus proxime habitant.

Si qvis de causa ei competenti certior primum factus fuerit die dominica, qvi in tempus migrationum incidit vel serius, talis causæ actionem ea æstate prætermittere ei liceat, sed in proximis comitiis generalibus eam agere etiam fas est, si in proximis comitiis domo evocandi fuerint, actor et citationem insinuare et accolas evocare peragat qvinto (hebdomadis) die cum octo æstatis hebdomadæ peractæ sunt, nec serius. Aut omnes ante qvintam hebdomadis diem in tempore migrationum habitantes accolæ evocentur, aut tempore migrationum peracto evocatio primum instituatur. In omnibus post octavam æstatis hebdomadem peractam enatis causis accolæ domo ne evocentur. Idem etiam obtinet circa causas tam sero evenientes, ut octava æstatis hebdomade peracta actor evocationem perficiendi facultatem ne habeat, qvamvis, iis prius enatis, accolæ domo evocandi fuissent. Si hasce causas in proximis comitiis generalibus agere voluerit actor, citatio

---

[1]) *B cum suis omittit:* er þa ero comin.

[2]) *B cum suis legit:* enn fimta dag vicu, *qvinto hebdomadis die.*

[3]) *B cum suis legit:* þa er sva mælt, ef eigi er heimanqvoþ til, *constituunt leges, si non domo accolæ evocantur.*

[4]) *B cum suis omittit:* ef fyrr görþuz.

[5]) *B cum suis legit:* ef fyrr hefþi uppcomit, *si prius evenisset.*

a þingi, þa er næstir bua þeim staþ, er hann a um at qveþia, ef hann qveddi heiman til innar sømo sakarinnar.

Ef aþill er utanfiorþungs, oc er hanom rett at hafa þann tilbuning at lysa [1][söc] a þingi [um vig] oc qveþia bua heiman. [2][Enda er hanom rett at stefna heiman], oc qveþia til IX vetvangsbua a þingi. Ef sva ner alþingi verþr at utanfiorþungs-maþr [3]þickiz eigi mega comaz at bua mal til socnar a þvi sumri, hvatki er at þrytr, oc er þa rett at hann lysi söc þa at þinglausnom, ef hann vill til socnar annat sumar. En hann scal qveþia bua hvart sem hann vill heiman eþa a þingi. [4][Þat er oc rett at lysa sökina et sama sumar er hann spyrr vigit, oc sökia et sama sumar, oc scal hann þa qveþia til IX vetvangsbua a þingi, þa er hann hyggr at rettir se at öllom tengþum]. Um sakir þær allar er upcoma um alþingi, [5]oc sva ef socnar aþili verþr þa et fyrsta viss, þa er rett at stefna heiman þeim söcom [6][öllom], hvar þess er maþr

domi manifestetur, ad comitia generalia tam prope qvam ipse optaverit. Qvod si domo evocati causis, modo actori prius notis adhibendi fuerint, novem in comitiis evocet accolas proxime habitantes ad locum, qvem, si in eadem causa domo evocasset, circumcirca evocare debebat.

Si actor competens in alio habitaverit qvadrante, (qvam evenit causa), jus habeat actionem ita adornare, ut causam cædis in comitiis denuntiet, et accolas domo evocet. Domi citationem publicare et novem accolas locum rei gestæ circumcirca in comitiis evocare ei etiam liceat. Si tam prope ad comitia generalia evenerit (causa) ut alieni qvadrantis incola ea æstate actionem instituendi copiam, qvaliounqve de causa, se non habere opinetur: ut solutis comitiis (generalibus) hanc causam subseqventi æstate agendam denuntiet fas est. Accolas, siqvid voluerit domi, sive in comitiis evocandi jure gaudeat. Ut causam (cædis) eadem qva de cæde certior fit æstate et denuntiet (actor competens) et agat fas est, qvod si fecerit, novem circa locum rei gestæ accolas omni propinqvitatis respectu justos, in comitiis evocet. In causis omnibus in tempore comitiorum generalium enatis, ut et in iis qvas actor competens eo tempore

1) *B cum suis omittit:* söc & um vig.
2) *Uncis inclusa B cum suis male omittit.*
3) *B cum suis legit:* þickir eigi raþrum til at coma, *locum consilii qvalicunqve de causa &c.*
4) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
5) *B cum suis legit:* sva at, *ita ut.*
6) *B cum suis omittit:* öllom.

fær þo gagna tilqvatt fyrr en domr fari ut [1])[til saka].

primum comperitur domi citationem manifestare fas est, dummodo auctoritates omnes evocatæ sint, judices priusqvam ad sententias ferendas exeunt.

LXV. Capituli.

Um þat, ef mal er buit til ohelgi enom vegna.

[2])Ef enom [3])vegna manni ero sakir a hendr bunar til ohelgi, enda fregni sakar aþili vigit a þingi, eþr sva siþarla, at hanom se a þvi sumri eigi scyllt at bua mal til socnar nema hann vili, þa er hanom rett at hann lysi [4])[vigit] til socnar þa þegar, oc sökia et sama sumar. Ef hinir hafa [5])[þeirra] vettvangs-bua qvadda heiman [6])er næstir bua þeim vetvangi, er hinn [7])[vegni] feck banasar a, [8])[þeirra manna er rettr er at qveþia], þa scal sacar aþili qveþia a þingi þa ena sömo böndr sem hinir qvaddo heiman. Nu bua hinir siþan til [9])ohelgi enom vegna [10]), um þann vettvang, sem hann feck banasar a, þa scolo þeir qveþia nott fyrr en domar fari ut [*])til saka, eþa meira meli. En sa er um vig sökir scal qveþia

Titulus LXV.

De actione, qva qvis jure cæsus fuisse postulatur.

Si in cæsum instituitur actio, eum in finem ut pro jure cæso habeatur, actor vero competens vel in comitiis de cæde commissa certior reddatur, vel tam sero ut ea æstate, nisi vellet, actionem instituere haud teneatur: ut cædem actione mox perseqvendam denuntiet fas est, et actionem eadem æstate suscipiat. Si altera pars, (ad cæsi noxiam agens) accolas ad rei gestæ locum, ubi cæsus vulnere lethali afficiebatur, proxime habitantes et juste evocandos evocaverit, (cædis) actor competens eosdem in comitiis evocet accolas ac altera pars domo evocavit. At in cæsi noxam capitalem agentes, (accolas) locum rei gestæ, ubi vulnus accipiebat lethale, circumcirca habitantes, serius qvam alteri evocant, tum unica vel pluribus noctibus priusqvam judices ad sen-

---

[1]) *B cum suis omittit:* til saka.

[2]) *B cum suis incipit:* þat er mælt, *legibus cautum est qvod &c.*

[3]) *B cum suis legit:* unga manni, *in juvenem*

[4]) *B cum suis omittit:* vigit.

[5]) *B cum suis omittit:* þeirra.

[6]) *B cum suis legit:* um þann vetvanginn, *circa eum rei gestæ locum.*

[7]) *B cum suis omittit:* vegni.

[8]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[9]) *B cum suis interponit:* oc qveþia þeir bua til, *et veridicos evocant.*

[10]) *B cum suis addit:* a þingi, *in comitiis.*

[*]) *B cum suis legit:* til sokna, *ad agendum.*

ena sömo bua, sem hinir hafa aþr qvadda, oc a sa [1])[þar jafnan ruþningar] er siþarr qveþr. Nu ef eigi verþa allir einir [2])[buar], þeir er hinir hafa qvadda [3])[til ohelgi enom vegna], oc þess vettvangs buar er inn davþi feck bana-sar a, [4])oc þa er hann hyggr et rettasta. Ef vegandi hefir ser til ohelgi [5])hagat a öþrom, vettvangi viþ þann er veginn er, en mal se buin til ohelgi enom vegna um þann vettvang, sem hann feck banasar [6]), enda se vigsakar aþili a þingi, þa er rett at hann lysi til socnar a hönd veganda bæþi vigit oc þann laga lavst allan, er hinn hafþi aþr unnit til ohelgis ser viþ inn vegna. Sökiandi scal qveþia [7])[IX] bua til a þingi um þat er vegandi hafþi ser til ohelgi. raþit viþ hinn vegna, oc qveþia um þann vettvang, er þat varþ meþ þeim. Ef eigi er [8])vigsakar aþili a þingi, en mal buin a hönd enom vegna til ohelgi, enda se þo frændr ens vegna a þingi, næsta bröþri eþr nanari, þa scal sa þeirra er vill, sökia vigsökina sva sem hann myndi þoat hann veri rettr aþili. En ef þeir bregþaz um, [9])þa scal inn nanasti

tentias ferendas exeant, hoc perseqvantur. De cæde vero agens eosdem, ac alii antea, colonos evocet, et serius evocans eodem ac cæteri rejiciendi jure gaudeat. Qvod si accolæ, qvos altera pars ad cæsi reatum capitalem probandum evocaverat, diversi fuerint ab accolis loci rei gestæ ubi vulnere lethali afficiebatur mortuus: (tum cædis actione fungens loci rei gestæ accolas evocet in comitiis), qvos maxime juste se habere opinatur. Si occisor in alio rei gestæ loco securitatem suam vitalem cæsum lædendo commisit, causa vero, reatum capitalem cæso intendens, evocatis circa locum rei gestæ, qvo vulnus lethale ei inferebatur, instructa sit, cædis commissæ actori competenti, modo in comitiis adsit, liceat actionem occisori denuntiando intendere, tum de ipsa cæde cum de qvovis alio in cæsum commisso, et securitatis vitalis dispendium adferenti maleficio lege definito. Novem accolas in comitiis evocet agens, de delicto occisoris in cæsum commisso, qvo reatum sibi contraxit capitalem; eumqve locum rei gestæ circumcirca evocet, qvo hoc inter eos accidit. Si cædis causæ actor competens

---

[1]) *B cum suis omittit:* þar jafnan ruþningar.

[2]) *B cum suis omittit:* buar.

[3]) *B cum suis omittit:* til ohelgi — vegna.

[4]) *B cum suis interponit:* oc scal sa er um vigit sökir qveþia a þingi þa vetvangsbua (er hann hyggr &c.), *tum de cæde agens rei gestæ loci accolas evocet, in comitiis, qvos &c.*

[5]) *B cum suis legit:* vercat, *sensu eodem.*

[6]) *B cum suis addit:* eþr averk, *vel læsionem.*

[7]) *B cum suis omittit:* IX.

[8]) *B cum suis legit:* socnar aþilinn, *actor competens.*

[9]) *B cum suis legit:* þa scal sa er scyllztr er, *tum actio ei competit, qvi propinqvitate proximus est.*

sökia. [1])[Nu ero þeir jamnscyldir, þa scolo þeir luta meþ ser]. En ef engi er þeirra a þingi [2]) eþr vilia þeir eigi sökia, þa scal goþi sa meþ sök fara, er socnar aþili er i þingi meþ. [3])Hvart sem maþr er veginn eþr sarr, sva at hann er eigi förr sialfr at bua mal sin til, enda fær hann engan annan til þa eigo frændr þann cost, [4])[sem nu var tindr] a þvi öllo um söc þa, sem socnar aþili ætti, ef hann veri a þingi, enda er slict mælt til handa goþanom. Nu hvergi sem sökir þeirra manna er nu ero her talþir, enda beriz gögn i hag enom vegna, þa scal döma hann sycnan [5])[hafa fallit], þeirra saka er a hönd hanom ero bunar [6])[oc sva fe hans allt], en vegandann sekian fullri secþ.

in comitiis non adfuerit, reatus vero capitalis cæso, actione intendatur, propinqvi porro cæsi, tertio (lineæ collateralis æqvalis) vel propinqviori gradu eo conjuncti, in comitiis adsint, eorum qvicunqve voluerit cædis causam suscipiat, et agat, prout fecisset, si actor fuerit competens. Si æmuli de actione contenderint, cognatione cæso proximus agat. At ejusdem gradus sunt, tum per sortem (qvinam agat) definiant. Si (tam propinqvæ cognationis) in comitiis adfuerit nemo, vel adsit qvidem, sed agere noluerit, prætor cujus curia actor competens utitur actionem suscipiat. Sive qvis cæsus sit, sive vulneribus tam male habitus, ut causam suam ipse agere neqveat, nec alteri eam demandat agendam, propinqvis ut jam memoratum est, idem juris, ea de causa, defertur, ac actor competens si in comitiis adfuerit, haberet. Qvoad prætorem idem valeat. Qvicunqve hic memoratorum actione functus fuerit, et si ad cæsum absolvendum processerint probationes, judicandum est: eum a reatu qvo insimulabatur insontem cæsum fuisse, bona ejus omnia itidem, (a publicatione libera), sed occisorem absoluta condemnatione multandum.

---

1) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

2) *B cum suis addit:* er sva scylldr se, *tam propinqvæ cognationis.*

3) *B cum suis ut sæpius legit:* Hvarts, *sensu eodem.*

4) *B cum suis omittit:* sem nu var tindr.

5) *B cum suis omittit:* hafa fallit.

6) *B cum suis omittit:* oc sva — hans allt.

Ef eigi er vigsakar aþili a þingi, oc engi þeirra manna, sem nu ero talþir, en malin se buin a hönd enom vegna til ohelgi, en vigsökin se eigi tilbuin, [1][eþr vili frændr eþr goþi eigi, þoat þeir se til], þa a sa er vill at qveþia [2]biargqviþa allra þeirra er þarf, oc scal hann sva qveþia bua til þess, sem aþr var tint, at sa scyldi qveþia er malin byggi til socnar þar a þingi. Nu hvatki sem berr i hag enom vegna, þat er vegandinn ætti sekr um at verþa, ef at lögom veri malin buin a hönd hanom, þa a at döma inn vegna syknan [3][hafa fallit] þeirra saka, oc sva fe hans allt. [4]Sömo leiþ scal oc þar fara er hinn sari maþr er omali, oc se mal buin a hönd hanom til ohelgi.

Si neqve cædis causæ actor competens, neqve hic memoratorum alius qvis, in comitiis adfuerit, noxa vero capitalis, parata actione, cæso intendatur, sed actio cædis non instructa sit; vel si (cæsi) propinqvi prætorve, præsentes qvamvis, in occisorem agere recusaverint, effata excusatoria, necessario adhibenda, postulet qvicunqve voluerit, ad qvæ ferenda provocet accolas, modo ei antea præscripto, qvi in comitiis (cædis) causas agendas instruere vellet. Si qvæ facta ad cæsum excusandum comparata, et qvorum vi occisor legali modo actione insecutus, condemnandus esset, probata fuerint, cæsum a reatu, qvo insimulabatur, immunem occisum fuisse judicandum est, bonaqve ejus omnia itidem (a publicatione libera). Ubi vulneratus, loqvendi facultate destitutus, reatu capitali insimulatur, omnia eodem modo moderanda sunt.

LXVI. Capituli.

Um sakir þær er mær eþr eokia a selia.

[5]Eckior oc meyiar tvitögar oc ellri eigo sakar at selia, ef laupit er til þeirra

Titulus LXVI.

De causis, qvas virgo vel vidua alteri mandare tenentur.

Viduæ & virgines vicenariæ vel adultiores, si plenam juris personalis violati expiatio-

---

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[2]) *B cum suis interponit:* enom vegna, *cæso.*

[3]) *B cum suis omittit:* hafa fallit.

[4]) *Cætera tituli B cum suis ita exprimit:* Jamt scal oc þar fara er maþr verþr veginn a þingi, sem aþr var tint, er socnar aþilinn er eigi a þingi, en malin se buin til ohælgi enom vegna, *Ubi qvis in comitiis interficitur res eodem modo cedat, ac antea definitur, cum actor competens in foro non adest, sed causa ad interfecti noxam capitalem tendit.*

[5]) *Initium hujus tituli B cum suis tantum habet et ita legit:* Eckia a sialf oc mær tvitög eþr ellri at raþa fyrir söcom sinom, ef hlaupit er til þeirra eþr veit söc en minni, hvart sem þær vilia selia eþr sættaz a, taca eigi minna enn lög-

oc sva um sarin minni, ef þær taka fullretti eþr bötr oc sva at sættaz a. En ef þær taka eigi fullretti eþr halda eigi til fullnaþar, þa eiga lögraþendr þeirra oc sva um in meiri sar.

Nu tekr maþr söc af öþrom manni til þess at hann vill eigi sökia, oc vill hann i þvi glepia sökina fyrir hinom, oc varþar þat fiörbaugsgarþ viþ sakar aþilia, oc scal hann stefna heiman söc þeirri, oc qveþia til heimilisbua IX a þingi þess mannz er sottr er, enda a aþili at taka upp söc sina, oc sökia et næsta sumar.

LXVII. Capituli.

Um þat at qveþia vættis.

[1] [Sva er oc mælt, ef annarr maþr qveþr mann vettis en sa er hann nefndi fyrir öndverþo i vetti, oc er hanom rett, at qveþia hvarn, sem hann vill þann er qvaddi, eþr hinn er hann nefndi i vettit

nem vel multas capiunt, causas se aggressione violenta vel vulneribus levioribus iis illatis & agendas & transigendas aliis tradendi jus habeant. Qvodsi vel plenam juris personalis violati multam non capiunt, vel aliqvid sui juris remittere vellent, earum curatores legitimi causas suscipiant. De vulneribus gravioribus itidem.

At causam ab alio demandatam eo consilio suscipit aliqvis, qvod eam non agendo in alterius damnum vitiare intendit: tum in actorem competentem exilii tenetur, hic vero exilii causæ citationem domi insinuet, novem ejus in qvem agitur domicilii vicinis in comitiis evocatis. Causam suam (principalem) actor competens ipse suscipiat, et æstate subseqventi agat.

Titulus LXVII.

De testimonio postulando.

Præfiniunt leges, qvod, si alius ad testimonium proferendum aliqvem provocaverit, qvam qvi eum in testimonium primum denominavit, testis jus habeat omnium, ad itus comitiale necessariorum postulare qvem-

---

rett. *Cui subjungit:* Ef utlendr maþr norrænn, eþr or Noregs konungs veldi her qvangaþr a landi, verþr veginn, þa eigo þeir menn vigsöc eptir hann er atto eptir konona, ef hon veri veginn, *Vidua & virgo viginti vel plurium annorum natæ ipsæ, si aggressione vel vulneribus levioribus afficiuntur, de causis suis disponant, sive alteri eas agendas committere, sive sese cum reo reconciliare vellent. Minus qvam plenam juris personalis violati multam haud capiant. His subjungitur: Si qvis peregrinus Norvegicus nempe vel e Norvegiæ regis regno oriundus, et his in terris nuptus, interfectus fuerit, causam de eo cæso agere debent, qvibus, uxore illius interfecta, de hujus cæde agere competerit.*

1) *Hunc & seqventem titulum B cum suis omittit.*

fyrir öndverþo þeirrar reiþo, sem hann þarf til þingfarar].

LXVIII. Capituli.
Um byrging.

[Ef maþr byrgir mann inni i husi, sva at sa ma eigi ut comaz, nema hann lesti husit at lasom eþr at viþi, eþr at torfi, eþr heldr manni, eþr heptir för hans a nöckora lund, sva at hinom verþr su dvöl, at hann mundi fara meþan ördrag eþa lengra, þa varþar fiörbaugsgarþ, oc scal qveþia til IX bua a þingi þess er sottr er, en stefna heiman].

LXIX. Capituli.
Um þat, ef maþr elltir ross undir manni.

Ef maþr elltir ross undir manni, sva at hinn fellr ofan, eþr fælir eþr elltir hann klyfiaþ ross a hann eþr smala, [1][sva at hinn fellr af þvi af baki], eþr a hverngi veg er hann ferr þess at, er hinn fellr [2]af baki af þvi oc varþar þat fiörbaugsgarþ, ef hinn kömr standandi niþr, oc scal qveþia til IX bua a þingi en stefna heiman.

Ef maþr lystr ross undir manni, [3][oc varþar þat III marka secþ, oc scal

cunqve voluerit, eum qvi ad testimonium proferendum provocavit, vel eum qvi primum denominaverat.

Titulus LXVIII.
De obstructione ædium.

Si qvis in domo alium ita incluserit, ut foras venire neqveat, nisi vel seras ædificii vel tigna vel glebas tecti fregerit (inclusus): ut et si qvis alterum detinuerit, vel euntem aliqvo modo ita impedierit, ut tempore, qvo mora ei imponitur per jactum teli vel ultra ire possit: hoc faciens exilio puniatur novemqve ejus in qvem agitur accolæ in comitiis evocentur, citatione domi manifestata.

Titulus LXIX.
De eo, si qvis eqvum, cui insidet alter, persecutus fuerit.

Si qvis eqvum cui insidet alter ita insecutus fuerit, ut hic in terram cadat: vel si qvis in eqvitantem eqvos clitellarios vel armenta trepidaverit vel egerit ita, ut eqvo vectus delabatur: vel qvicqvid tandem susceperit tale, ut ejus causa eqvo decadat: exilii reatum sibi contrahit, si modo eqvo vectus stans in terram prosilierit. Citatione domi publicata novem in comitiis accolæ evocentur.

Si qvis eqvum, cui insidet alter, verberaverit, trium marcarum multam expendat,

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[2]) *B cum suis legit:* ofan, *sensu eodem.*
[3]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

hann qveþia til V bua a þingi þess er sottr er, en stefna heiman. Nu lystr maþr ross undir manni] oc varþar fiörbaugsgarþ, ef qviþr berr þat at hann vildi manninn drepa þoat hann haldiz a baki. [1])En hvatki, sem maþr görir þess er hinn fellr af baki af hans völdum oc varþar þat scoggang, oc scal þar qveþia heiman bua til um þau mal bæþi, oc metz sem önnor frumlaup. Ef ross þau föra mann af baki er annarr maþr ferr meþ [2]) eþr fellr hann fyrir þeim ·þoat hann gangi eþa standi aþr, þa varþar fiörbaugsgarþ þeim er meþ ross ferr, en scoggang, ef hinom blöþir eþr lemz hann, oc scal qveþia til IX bua a þingi [3])[þess er sottr er um þær sakir allar]. En ef maþr fær bana af [4])[rossum], þa scal heiman qveþia bua.

LXX. Capituli.

Um averk viþ unga menn.

[5])[Ef hlaupit er til ungra manna eþr unnit a þeim er eigi eiga forraþ fiar sins,

et citatione domi insinuata, novem ejus in qvem agitur accolas in comitiis evocet agens. At eqvum, qvo fertur alter, verberat aliqvis, probantqve veridici hunc illi ictum intendisse, qvamvis in eqvi dorso sese continere valeat alter, tum (feriens) exilii tenetur. Qvicqvid vero susceperit tale, ut ejus causa in terram procadat eqvitans, proscriptionem luat. De utraqve nuper memorata causa, aliorum aggressionum instar habendis, accolæ domi evocentur. Si eqvi, qvos alter ducit aliqvem eqvo insidentem in terram arietaverint, vel hic qvamvis antea iens vel stans iis proruentibus in terram prociderit, eqvos ducens exilii tenetur, sed proscriptionem luat, si e lapso sangvis promanaverit vel ille contundatur. De omnibus hisce causis novem ejus, in qvem agitur, accolæ in comitiis evocentur. Si eqvi mortem homini intulerint accolæ domo evocandi.

Titulus LXX.

De læsionibus minorenni illatis.

Cum minorennes, bonorum suorum curam non habentes, vel aggressione petuntur vel

---

[1]) *Pro:* En hvatki — önnor frumlaup, *B cum suis legit:* oc scal qveþia bua heiman, oc metz frumlaup, *accolæ domi evocentur, et aggressionem violentam adesse censendum est.*

[2]) *B cum suis addit:* hvarts þau ero undir klyfiom eþa eigi, *sive sarcinas tulerint, sive non.*

[3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[4]) *B cum suis omittit:* rossum.

[5]) *Initium hujus tituli usqve ad:* hennar söc þa, *B cum suis omittit, sed ejus loco habet:* Ef sacar aþili vill eigi sökia rettafars söc þa er inn ungi maþr a, en XVI vetra gamall, þa scal hanom rett enom unga manni, er hann er XVI vetra eþr ellri at taca up söc, oc scal hann sva tilbua, sem þa hafi hann nyspurþa, ef hann veit at hinn hefir afglapat söc fyrir hanom. Rett er at hann seli þa söc, ef hann vill, öþrom; *Si actor competens causam de juvenis sedecim*

þa a sa maþr söc þa er vigsöc ætti eptir þa ef þeir veri vegnir. En ef konor þær er gefnar ero eiga fiárvarþveizlo ungra manna þeirra er a er unnit, þa eiga böndr þeirra sakirnar. En ef a mannz kono er unnit, oc a boandi hennar söc þa]. Nu er unnit a þeim manni er hann er fulltiþi at alldri, en hann er sva [1])vitlitill at hann a eigi forraþ fiar sins, oc a sa maþr söc þa er hann er rettr mælandi mals hans, [2])[en þat scal fara at þvi sem aþr var tint um ena ungo menn]. [3])Ef unnit er a þeim manni er hann er XII vetra eþr ellri, oc þeygi fulltiþi, þa er rett at hann söki söc þa ef aþili lofar, oc scal hann af engum manni taka söc þa, [4])[enda scal engi maþr af hanom taca, nema þær nauþsyniar verþi, er hann ætti at selia handselda söc]. Sva scal fara um þær sakir allar er viþ hann ero görvar, sem nu var tint um averkin. En ef maþr er eigi fulltiþi, enda göriz söc su, ef (er) hann veri aþili at, ef hann hefþi alldr til, þa a sa maþr sökina er nanastr er fulltiþi, en ef hann hefir

læsionibus afficiuntur, causa ei agenda deferatur cui iis cæsis cædis causam agere competebat. Si uxores maritatæ minorennium læsorum bona curanda tenuerint, earum mariti causas habeant. Si uxor læsa fuerit, marito læsionem actione vindicare competit. At vir ætate qvidem adultus, sed tam fatuus, ut bonorum suorum curam gerendi inhabilis sit, læditur, tum causa ei cedat, qvi fatui negotia curaret, et in cæterum res moderanda est, prout de minorenni nuper præfiniebatur. Si duodecem vel plurium annorum natus non tamen adultæ ætatis læsus fuerit, fas est ut ipse, modo actor competens concesserit, hanc causam agat, nec per alius mandatum eam suam facere necesse habet minorennis, nec causam ei qvis eripiat nisi urgerent necessitates, qvarum causa actionem alteri mandare obligatus sit. Qvoad omnes alias in eum commissas causas valeat, qvod modo de læsionibus illatis constituebatur. Aliqvo minorenni, si evenerit causa, qvam, si adultus fuerit, agendi jure gauderet, hæc deferatur ad cognatum

annorum minoris jure personali violato agere supersederit, juvenis ipse, sedecim vel plurium annorum factus, jus habeat actionem suscipere, qvam ita instituat, acsi causæ cognitio tum primum ad eum pervenisset, modo alterum causam suam vitiare voluisse pro certo habuerit. Ut hancce causam alteri agendam demandet fas est.

[1]) *B cum suis legit:* ohygginn, *sensu eodem.*

[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[3]) *B cum suis legit:* Ef unnit er a yngra manni enn XVI vetra gömlom, þa er sa maþr aþili er vigsacar veri, ef hann veri veginn; *Cum sedecem annorum minor læsionibus afficitur de eo actor est competens, qvi de juveni occiso juste egerit.*

[4]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

hvartki söc þa [1])selda ne tilbuna inn Vta dag þann er fyrstr er i sumri, þa er hinn ungi maþr er XVI vetra gamall, þa a hinn ungi maþr söc sina at sökia oc at sættaz a. [2])[Ef sa maþr andaz er sacar aþili er fyrr enn hann hafi söc selda eþr tilbuna eþr sætz a, þoat söc veri uppcomin, sva at hann hafþi fengit, þa a sa maþr sökina er nanastr er fulltiþra manna, en þvi at eins erfingi aþilians, ef eigi er annarr scyldri].

proximum adultæ ætatis; qvi, si causam nec demandatam, nec ad actionem paratam curaverit, qvinto (hebdomadis) die, qvi primus est æstatis in minorennis sedecimo ætatis anno, hic causam suam et agendam et transigendam recipiat. Si actor competens causa nec peracta, nec ad agendum instructa, nec transacta decesserit, hæc qvamvis tam tempestive evenerit, ut hoc curandi facultatem habuerit mortuus, cognatione ei proximus et adultus causam suscipiat, hæres vero ejus tantummodo, si neqvis extiterit cognatione propinqvior.

LXXI. Capituli.

Um þat, ef sa maþr er veginn er eigi er i ætt kominn.

Ef sa maþr verþr veginn er eigi er at lögom kominn i [3])[föþor] att, þoat hann se kendr nokorum manni at syni, þa eiga moþor-frændr vigsökina oc sva bötr, enda ferr sva um erfþ.

[4])[Aldrigi scal maþr arf taka at þann mann er hann vegr, eþr ræþr bana framkominn].

Titulus LXXI.

De cæde ejus, qvi patris familiæ non jure adscriptus est.

Eo cæso, qvi legali modo in paternam familiam non susceptus est, qvamvis ejus paternitate aliqvis insimulatus sit, cognatis ejus maternis causa cædis et multæ deferuntur. De hæreditate idem valeat.

Neqvis alium occidens, vel consiliis consummatis ei mortem inferens, in bona cæsi relicta succedat.

LXXII. Capituli.

Um her-vigi.

[5]) [Sva er oc mælt, ef menn finnaz a

Titulus LXII.

De cæde in pugna commissis.

Ubi partes in qvadriviis occursant, pug-

[1]) *B cum suis legit:* sotta ne tilbuna, *nec peractam, nec ad actionem &c.*

[2]) *Reliqvum tituli B cum suis omittit.*

[3]) *B cum suis omittit,* föþor.

[4]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[5]) *Hunc et duos seqventes titulos B cum suis omittit.*

brauta moti, oc göriz þat at hervigi er þeir hittaz, þa verþa þeir allir ohelgir fyrir averkom er or þeim flocki ero, sem fyrr var or laupit, nema þeir se scilnaþar-menn rettir. En þat er hervigi er menn verþa allz vegnir eþr sarir III eþr fleiri, oc se hlotnir i hvarntveggia flock. En þeir ero scilnaþar-menn rettir er meþ hvarigom foro heiman visirvitendr, enda vildi þeir sva scilia þa, sem þa mundi, ef þeim þötti allir jamgoþir, a þeim vetvangi, oc þo sva at til þeirra veri laupit er þa liopo, enda fylgi þeir hvarigom i braut. Þa er barsmiþ scilit er lengra er a meþal þeirra enn ördrag.

Hvar þess er sva mikil averk verþa flocka ameþal, sem nu voro tind, þa varþar eigi viþ lög þaþan fra þott' menn standi fyrir a þeim vettvangi, enda ero þa hvarirtveggio ölir til doms. Ef maþr fylgir manni til vetvangs, oc til averka viþ annan mann, oc varþar hanom þat scoggang, enda verþr hann þar oheilagr viþ averkom, en ef hann fylgir averka-manni i brot af vetvangi oc varþar þat fiörbaugsgarþ].

namqve obvenientes committunt, consti tuunt leges, ut omnes partem, unde pri mum facta est incursio, secuti plagis jun inferendis expositi sint, nisi intercessor sint justi. Pugna dicitur, cum tres plu resve ex utraqve parte simul cæduntur ve vulnerantur. Intercessores justi haben tur, qvi neutram partem scientes secuti do mo exiere, ita pugnantes intercedere p rati, ac fecissent, si omnes in eo rei gestæ loco constitutos eidem imponerent lanci, imo qvamvis modo aggressores primi ab al tera parte aggressi fuissent; qvi porro neu tram partem abeuntes seqvuntur. Pugna per intercessionem distrahitur, cum per tel jactum partes pugnantes invicem distant.

Ubicunqve tantæ ac modo memoratum est, inter partes accidunt læsiones, in le ges commissi criminis reatu haud tenea tur, qvi in eo rei gestæ loco (partem alter utram) porro protegunt, sed utraqve pars tamen ad latam usqve sententiam alend est. Qvi in locum rei gestæ, ad plagam alii inferendam, aliqvem seqvitur, proscri bendus, et (cujusqve generis) læsionib ibi jure expositus sit. Qvod si plagam in ferentem e rei gestæ loco secutus fuerit, exilium luat.

LXXIII. Capituli.

Um þat, ef forþaþ er frumlaups-manni.

[Ef menn forþa fiörvi frumlaups-manz,

Titulus LXXIII.

De protectione aggressori pr stita.

Qvi aggressoris plagas inferentis vitam

þess er averk let fylgia, sva at þeir veri hann oddi oc eggio oc varþar þat fiörbaugsgarþ, ef eigi er a vetvangi. Nu leypr maþr i einstigi oc standa menn þar firir hanom, þa eiga þeir er eptirsökia at beiþa hina fragöngo eþr framsölo at þeim manni. En ef þeir vilia hann eigi framselia, þa er beitt var, oc varþar þat fiörbaugsgarþ; ef eigi er a vetvangi, þa varþar sva firirstaþa, sem nu var tint; ef nokorr maþr sökir sa eptir er sin a at hefna þar at lögum eþr annars manz, en þeygi verþa ohelgir þeir menn er fyrir standa, ef eigi er a vettvangi. Um þau averk varþar fyrirstaþa firir utan vettvang, er lyst verþa annat IIa aþr eþr siþan, sva at biargir varþi. Fyrirstaþa su öll er eigi verþr a vettvangi, þat ero allt stefno sakir, oc scal qveþia til IX bua a þingi þaþan i fra, sem söc görþiz. Sa maþr er oöll til doms a laun er hann veitir öþrom manni vöþva sar. En ef sa stendr hann inni oc nefnir vatta at þa varþar fiörbaugsgarþ, oc scal sökia viþ þat vattorþ. Heyrn sina eþr syn scolo vattar bera meþ hverio vetti. Þat er sar er oddz farvegr er a eþr eggiar, enda er þo sar at maþr liosti til, ef þar blöþir

sed extra rei gestæ locum ita protegunt, ut acie et cuspide eum propugnent, exilii tenentur. At in angustias profugit aliqvis, et ab aliis hoc modo protegitur, tum insequentes eos postulent, ut discedant et eum prodant. Si postulati, qvamvis eum prodere noluerint, exilium sibi contrahunt. Extra locum rei gestæ protectio modo definita pœna coerceatur, dummodo aliqvis, cui seipsum vel alios ibidem ulciscendi jus concedunt leges, insecutus sit. Sed extra rei gestæ locum rei gestæ læsionibus jure inferendis neqvaqvam expositi sint. Protectio extra rei gestæ locum ibi solummodo reatum adfert, ubi læsiones illatæ, vel ante vel post protectionem præstitam ita denuntiantur, ut opitulationes sub pœna legali inhibitæ sint. De protectione extra locum rei gestæ præstita, citatio semper adhibeatur, et novem accolæ, locum ubi causa eveniebat circumcirca habitantes in comitiis evocentur. Vulnere musculi alium afficientem ad latam usqve sententiam clanculum alere haud liceat. Qvod si vulneratus eum (alicubi) supervenerit, et testes de eo contestatur, alens luat exilium. Testimonium denominatum actioni adhibeatur. De auditu suo visuve testes in qvovis tali testimonio definiant. Vulnus habendum ubi cuspidis vel aciei extat vestigium. Sed qvamvis ferierit aliqvis, pro vulnere habeatur, si e loco læso emanat sangvis; imo

sem viþ kömr, oc sva hvat sem hann görir þess er blöþir, sem viþcom].

qvalicunqve modo ita operatus sit ut e loco læso sangvis prosiliat.

LXXIV. Capituli.
Um drep.

[Ef maþr drepr mann oc varþar þat scoggang, enda a hinn at taka rett sinn or fe hans, ef asynt varþ, bauga IIa ena mesto oc eigo menn eigi at standa fyrir þeim manni, er drepit hefir annan, en hann er þo öll til doms, nema drep se sva mikit at bein brotni, þa er hann oöll, ef lyst verþr].

Titulus LXXIV.
De ictu.

Si qvis alium ictu affecerit, proscribendus est, et læsus, si permanens fuerit læsio, juris sui personalis violati multam ex ejus bonis referat, duo maximos annulos multaticios. Neqvis alium ictu afficientem protegat, sed ad latam usqve sententiam eum tamen alere fas est, nisi ictus tantæ sit magnitudinis, ut ossa frangantur, tum enim facta denuntiatione non alendus sit.

LXXV. Capituli.
Um qvaþir um drepraþ oc sarraþ oc banaraþ.

[1]) Ef maþr ræþr um mann drepraþum eþr sarraþum eþr banaradum oc varþar fiörbaugsgarþ, ef eigi kömr fram, en scoggang, ef fram kömr; [2]) [hann scal qveþia heiman IX heimilis-bua þess er settr er, ef eigi coma raþ fram, en ef fram koma, þa scal vettvangs-bua IX heiman. Sva er mælt um drepraþ oc um sarraþ oc fiörraþ, þau er a þeim vetvangi ero raþin, sem fram coma oc sva þau er annarsstaþar ero raþin, oc coma

Titulus LXXV.
De evocationibus circa consilia data ad ictus, vulnera vel cædem inferenda.

Qvi ad alium ictu afficiendum, vulnerandum vel occidendum struit consilia, his non consummatis exilii, sed consummatis proscriptionis pœnam incurrit. Novem ejus in qvem agitur, ubi consilia non consummantur, domicilii accolas domo evocet (agens), sed consiliis consummatis novem rei gestæ locum circumcirca accolæ domo (evocentur). Qvoad consilia de ictu, vulnere vel neci inferendis, qvæ in eodem, qvo consummantur, rei gestæ loco machi-

---

[1]) *B cum suis legit:* Þat er, at manni varþar fiörbaugsgarþ aliotzraþ öll þott eigi comi fram, *Legibus cautum est omnia lædendi consilia, qvamvis non consummata exilio esse punienda.*

[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

þar fram a vettvanginom, at þar scal qveþia jafnan vetvangs-bua IX heiman].

[1])Ef maþr ræþr um mann dreprapum [eþr sarraþum eþr aliotz-raþum, hverigo þeirra sem hann ræþr, oc scal um þau sökia, sem fram coma, þoat hann reþi þar drep eþr sar er ben kömr fram.

Ef maþr hefnir drepi frumlaups, þa scolo vetvangsbuar scilia um frumlaup, en XII qviþr um drep. Þau ero raþ sva at maþr sva röþr um annan, ef hann mælir þat fyrir mönnom nokot, at hinn se þa bana at nærr en heilendi at firr, ef þat qvami fram er hann mælti]. Þat ero oc aliotz-raþ [2]) [eþr fiörraþ], ef hann gildrar til þess at vapn scyli sialf falla a mann eþr fliuga at hanom eþr annarr vaþi nökorr. Sva er oc, ef maþr visar manni a foröþ nokor eþr þar er olm kykvendi ero fyrir. Of þær sakir allar [3])[sem nu voro tindar], þa scal qveþia bua heiman þaþan fra, sem sa maþr feck scaþa [4])[er fyrir varþ]. En ef hanom verþr eigi mein at, oc hafþi hinn þo til

nata sunt, ut et qvoad ea, qvæ, alibi qvamvis machinata, in eo rei gestæ loco consummantur, constituunt leges, novem rei gestæ locum circumcirca habitantes accolas domo semper evocandos esse.

Cum qvis ad alium, ictu, vulnere vel lethali læsione afficiendum, qvicqvid tandem fuerit, consilia dederit, de iis consiliis in eum agendum est, qvæ consummantur, qvamvis, ubi cædes evenit, ictum vel vulnus machinatus sit.

Cum qvis ictum aggressione ulciscitur, rei gestæ loci accolæ de hoc, sed dodecadis veridici de illo dispiciant. Pro consiliis in alios (nocitivis) habeatur, eum qvis tale qvid aliis coram profert, cujus causa, si consummata fuerint, qvæ loqvebatur, alter vitæ dispendio propior, securitate remotior fiat. Ad nocitiva vel mortifera consilia etiam referendum, si qvis ita machinatus fuerit, ut arma vel aliæ qvævis res noxiæ in alium ultro vel cadant vel volant. Idem tenendum est, si qvis alium in paludes impervias viam monstrando perducit, vel in loca ubi rabida sese continent animantia. De causis omnibus hic memoratis accolæ domo inde evocentur ubi læsio illata accidit. Qvod si ille nihil inde retulerit damni, alter qvamvis hoc machi-

---

[1]) *B cum suis tantum habet:* Ef maþr — dreprapum, *cætera uncis inclusa omittit.*
[2]) *B cum suis omittit:* eþr fiörraþ.
[3]) *B cum suis omittit:* sem nu voro tindar.
[4]) *B cum suis omittit:* er fyrir varþ.

þess styrt, þa scal qveþia heimilisbua [1][IX heiman] þess er sottr er [2].

Ef maþr visar at manni olmum hundi eþr alibirni oc varþar þat fiörbaugsgarþ, ef hinum verþr ecki mein at. [3]En ef sa verþr beystr eþr bitinn sva at blatt eþr rautt verþr eptir eþr blöþir, eþr fellr hann fyrir, þa varþar scoggang þeim er þvi drepi visaþi, oc scal qveþia vetvangsbua heiman en þaþan er dyri var visat, ef eigi verþr mein at. Nu færr hinn in meiri sar, eþr örkumbl eþr bana [4], þa varþar þeim slict allt [5]er dyri visaþi, sem hann hafi sialfr a honum unnit, oc sva scal hann at öllo sökia, enda verþr hann þegar oheilagr [6]til doms.

Nu fælir maþr at manni ross eþr naut [7]til þess at hann vildi at hinn yrþi

natus sit, novem ejus in qvem agitur domicilii accolæ domo evocentur.

Si qvis canem rabidum vel ursum cicurem alicui immiserit, exilium luat, dummodo alter damni nihil inde referat. Qvod si vel contusus vel morsus evaserit ita, ut cæruleum vel rubrum colorem referat cutis, vel sangvis prosiliat, vel ipse procidat in terram, nocuum hoc animal immittens proscriptionis tenetur, qvo casu accolæ loci in qvo res geritur, domo evocentur, sed locum unde fera immittebatur circumcirca, si nihil damni inde evenerit. At majora læsus vulnera refert, vel nævos permanentes vel mortem, tum animal immittens eodem reatu omnino tenetur, acsi ipse alterum læsisset, et eodem modo in eum instituatur actio, et ad latam usqve sententiam læsionibus jure inferendis expositus sit.

At eqvum vel bovem aliqvis in alium trepidat, id intendens, ut hic vel arietetur

---

1) *B cum suis omittit:* IX heiman.

2) *His B cum suis subjungit:* Þat sagþi Guþmundr lög, at vettvangsbua IX scal qveþia um aliotzraþ, þau er a vettvangi ero raþin, oc þar coma fram, oc scal qveþia IX heimilisbua til þess er reþ aliotzraþ; *Eam Gudmundus legem sanxit, qvod novem rei gestæ loci accolæ evocandi sint de consiliis nocitivis, in eodem rei gestæ loco et datis et consummatis, sed domicilii accolæ novem de consiliis nocitivis non consummatis. Ejus domicilii accolæ novem evocentur, qvi consilia nocitiva alteri suggessit.*

3) *Seqventia usqve ad.:* vettvangsbua heiman, *B cum suis ita exprimit:* en scoggang varþar, ef asynt verþr, eþr fellr hann, oc scal fra vettvangi bua qveþia, *proscriptione puniatur, si signum læsionis visibile adfuerit. Circa rei gestæ locum accolæ evocentur.*

4) *B cum suis addit:* af dyrum, hvergi er ero, hvarz hross eþr naut, hundr eþr biörn, *de animalibus immissis, cujuscunqve generis fuerint, sive eqvus vel bos, sive canis vel ursus.*

5) *B cum suis legit:* er til meins styrþi, *qvi ad læsionem inferendam operatus est.*

6) *B cum suis addit et legit:* oc oöll til doms þegar er lyst er, *et causa statim denuntiata, ad latam &c. expositus et non alendus sit.*

7) *B cum suis interponit:* eþa önnor kyqvendi, *vel alia qvædam animalia.*

stangaþr eþr undir fotum eþr drepinn, [1][þa varþar slict allt, oc scal svá öllo sökia, sem aþr var tint, ef maþr leysti hund at manni. Sva scal þat allt fara hverigom kykvendum er maþr visar eþr fælir at manni].

vel conculcetur vel feriatur, tum eundem reatum omnino incurrit (trepidans) et eodem modo agendum est, ac antea constituitur, cum qvis canem alicui immitit. Idem juris ubiqve obtineat, qvæcunqve tandem animantia in alium vel immissa vel trepidata fuerint.

LXXVI. Capituli.
Um hunda.

[2] [Sva er mælt i lögom at] engir hundar eigo helgi a ser. Ef maþr a hund olman, þa scal hann bundinn vera sva at taki eigi til manna, þa er þeir fara leiþar sinnar. Ef hundr er bundinn fyrir buri mannz eþr buþ eþr stio til varþar, þa abyrgiz sa sic er i band hanom gengr, oc sva þoat fenaþr gangi i band hundinom, þa byrgiz sa eigi er hund a. En band scal eigi lengra vera enn IIa alna ameþal stavrs oc helsis. Ef hundr er bundinn i seti, þa scal hann eigi taca a stock fram, at bita menn er ganga a golfe. Nu er hundr bundinn i [3]kamri, þa scal hann eigi taka til mannz, er hann gengr til [4]kamars, eþr setz a tre, eþr tekr ser borþföri. Ef maþr bindr hund [5][sinn] ovarlegarr en nu var mælt, eþr er hann

Titulus LXXVI.
De canibus.

Leges constituunt canes securitati destitutos esse. Canis rabidus, si qvis talem habuerit, ita (palo) alligatus sit, ne ad homines, euntes et redeuntes pertingat. Cum canis ad ostium penuarii vel tabernæ vel agnilis custos palo alligatur, catenam ejus ingrediens ipse sibi prospiciat; sed catena inter palum et collare duas ne excedat ulnas. Si canis in sedili (hypocausti) ligatus fuerit, ne in spondam, ut homines in pavimento ambulantes mordere possit, pertingat. At canis ad latrinam ligatur, tum ad hominem eo secedentem, vel ligno insidentem vel abstersorium sumentem haud pertingat. Si qvis minus caute, qvam hic memoratur canem suum ligaverit, vel si hic omnino liber aliqvem ita momorderit, ut cæruleum vel rubrum colorem cutis re-

---

[1]) *Seqventium loco B cum suis legit:* oc varþar fiörbaugsgarþ. Ef maþr fellr eþr verþr blatt eþr rautt eptir eþr blöþir, þa scal qveþia vetvangsbua IX heiman, *hoc exilio puniatur. Si prociderit vel cutis cæruleum vel rubrum colorem retulerit vel sangvis manaverit, novem circa locum rei gestæ accolæ domi evocentur.*

[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[3]) *B cum suis legit:* gang, *in recessu.*

[4]) *B cum suis legit:* gangs, *in recessum.*

[5]) *B cum suis omittit:* sinn.

lauss oc bitr mann sva [1])[at blatt eþr rautt verþr eptir, eþr] kömr bloþ ut, oc varþar þat [2])III marka utlegþ [þeim er hund a]. Ef hundr bitr [3])[mann] i briosk eþr i bein eþr i sinar eþr sva at örkumbl verþa eptir, eþr ilit, sva at læcningar þarf viþ, þa varþar þat allt fiörbaugsgarþ þeim er hund a en scoggang, ef hin meiri sar metaz; þat ero allt stefnosakir, oc scal qveþia til heimilis bua [4])[IX] a þingi þess er sottr er til fiörbaugssaka, en V til IIIa marka saka. Ef hundr bitr mann sva at maþr fær bana af, [5])þa varþar [þeim] scoggang [er hundinn a, oc scal qveþia til IX bua heiman fra vettvangi], oc sökia at öllo, sem aþra vigsök. En ef hundr mannz bitr smala manna eþr eltir smala mannz a forut ut, þa scal sa maþr er hund a, bioþa hinom [6])[a XIV nottom enom næstom er hann spyrr], þvilict fe, sem fariz hefir af hundzins [7])völldom. [8])En ef hann vill eigi lata i brot hafa feit sitt, þa scal hann bioþa hinom avvista bötr [9])[slikar sem buar hans V virþa viþ bok]. Na byþr hann eigi þessa kosti, þa a hinn at stefna hanom um þat til utlegþar oc

ferat, vel sangvis prosiliat, dominus canis trium marcarum multam luat. Si in cartilaginem, ossa vel tendines canis aliqvem momorderit, vel ita, ut nævi permanentes vel plagæ non nisi medici arte sanabiles extarent, hæc omnia canis domino exilii reatum adferunt, sed proscriptionis, si ad vulnera graviora referri possint. Omnibus hisce causis adhibeatur citatio, sed in causis exilii novem, in trium marcarum causis qvinqve ejus in qvem agitur domicilii accolæ evocentur in comitiis. Si canis mordens mortem alicui intulerit, dominus ejus proscriptionis tenetur. Rei gestæ locum circumcirca novem accolæ domo evocentur. Cædis causæ instar actio in cæterum instituatur. Qvod si alicujus canis aliena pecora vel momorderit, vel in paludes non pervias insecutus fuerit, dominus canis intra primas postqvam de pauperie certior factus est qvatuordecim noctes, alteri tale obferat pecus, qvale canis causa periit. Si (pauperiem passus) pecus suum auferre non siverit, alter ei obferat reparationem damni, qvantam accolæ hujus qvinqve ad librum (sanctum) æstimantes definiunt. Hanc si non obtulerit, alter eum in jus vocet, ad mul-

---

1) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
2) *B cum suis interponit:* hanom, *ei, sed omittit:* þeim er hund a.
3) *B cum suis omittit:* mann.
4) *B cum suis omittit:* IX.
5) *B cum suis legit:* þa varþar scoggang, *hoc exilii reatum adfert. Uncis inclusa omittit.*
6) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
7) *B cum suis legit:* söcom, *sensu eodem.*
8) *B cum suis legit:* En ef hinn vill hafa fe sitt, *Qvod si alter pecus suum retinere voluerit.*
9) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

til gialda tvennra, [1])[oc qveþia til V heimilisbua a þingi þess er sottr er]. Sa maþr er hund leysir eþr ferr meþ hann sva, at hann vill ser lata fylgia, þa abyrgiz sa hundinn, þoat annarr eigi. En ef hann kömr i för meþ manni oc biþr hann mat gefa hanom, [2])eþr annaz um hann er þeir koma til huss, þa abyrgiz hann hundinn, þoat annarr maþr eigi, en eigi abyrgiz hann, ef hann veitir ser engi afscipti.

tam dupli persolvendam. Qvinqve ejus, in qvem agitur, domicilii accolæ in comitiis evocentur. Qvi canem solvit, vel ita tractat, ut sibi seqvacem faciat, canis, alieni qvamvis, facta in se suscipiat. Si canis in itinere alicui sese comitem applicaverit, qvi ad prædium veniens eum cibandum et curandum commendat, hic canis, alieni qvamvis, facta in se suscipiat, non vero si nullam ejus curam gerit.

LXXVII. Capituli.

Um biörno.

Ef maþr a alibiörn hvitan, oc scal hann sva fara meþ hanom, sem meþ hundinom, oc sva gialda skaþa alla, þa er hann görir. Ef maþr særir [3])hvitabiörn manz saklausan, oc varþar hanom þat [4])[IIIa marka] utlegþ, oc böta övisli [sem buar virþa]. En ef V aura skaþi verþr af eþr meiri, þa varþar fiörbaugsgarþ. Biörn verþr oheilagr viþ averkom, ef hann görir mönnom skaþa. Ef (maþr) höggr hund eþr biörn til haþungar manni, [5])oc varþar fiörbaugsgarþ. Þat varþar oc fiörbaugsgarþ, ef menn feria viþbiörn ut hingat, þeim manni er biörn a, oc styri-

Titulus LXXVII.

De ursis.

Si qvis ursum cicurem album habuerit, canis instar eum tractet, damnaqve qvæcunqve infert resarciat. Si qvis ursum alterius album innocuum vulneraverit, trium marcarum multam expendat, et juxta accolarum æstimationem damna insuper resarciat. Si qvinqve unciarum vel majus detrimentum ei illatum fuerit, exilii teneatur lædens. Ursus homines lædens noxæ expositus sit. Si qvis canem vel ursum alterum injuriandi animo ceciderit, exilium luat. Itidem si ursus ferus (compede vinctus) huc tralatus fuerit, dominus ejus, nauclerique exilium subeant, nautis vero trium

---

[1]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[2]) *B cum suis legit:* eþr sysslir um hann, *eum procurat.*

[3]) *B cum suis legit:* alibiörn, *ursum cicurem.*

[4]) *B cum suis omittit:* IIIa marca & sem buar virþa.

[5]) *B cum suis bene addit:* þa er sa heldr a er varþveitir, *cum eorum curam agens manu tractat.*

mönnom, en hasetom III marka utlegþ; oc scal qveþia til IX bua a þingi til fiörbaugssaka en V til utlegþar. Ef [1])biörn verþr lauss ut her, oc görir hann skaþa mönnom eþr fe manna, oc abyrgiz sa biörn at öllo er ut hafþi, sva sem annan alibiörn, [2])slict er oc mælt hit sama um ulf oc ref, ef þeir ero förþir ut hingat.

LXXVIII. Capituli.

Um griþung ygian.

Hverr maþr scal sik abyrgiaz viþ horns gangi oc hofs. Ef maþr a griþung þrievetran eþr ellra, oc [3])sækir hann mann eþr kastar manni sva at hanom verþr illt viþ, eþr kastar hann fe manna eþr særir sva at [4])siuct (verþr) af, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, [5])[nema griþungr se aktamr oc reiþi maþr meþ hanom saman meira lut andvirkis sins, oc a maþr þann at eiga, ef hann vill]. Griþungr er oheilagr viþ averkum, ef hann vinnr a mönnom [6]). Ef griþungr banar manni, oc varþar slict þeim er hann a, sem biörn eþr hundr bani manni. Slict et sama varþar oc, ef hann vinnr a manni, þat er en meiri sar metaz, [7])[enda er ecki ætt þat er mannz bani verþr]. Ef griþ-

marcarum multa irrogetur. In exilii causis novem, in multaticiis qvinqve accolæ evocentur. Si ursus ille compede vinctus (et ferus) laxatur, damnumqve vel hominibus vel pecoribus infert, eum huc transferens id in se suscipiat, ut de ursis cicuribus constituitur. De lupis et vulpibus huc delatis leges idem præscribunt.

Titulus LXXVIII.

De tauro petulanti.

A cornu et ungula qvivis ipse sibi caveat. Si qvis taurum habuerit trimum vel adultiorem, qvi homines petit vel prosternit ita, ut male habeant; vel qvi pecora ita arietat vel vulnerat ut ægra ideo fiant, exilium luat, nisi taurus jugalis sit, cujus ope dominus maximam sui fœni partem congerit, talem enim, si voluerit, porro habeat. Taurus homines lædens noxæ expositus sit. Si taurus hominem confecerit, dominus ejus talem incurrit reatum, acsi ursus vel canis hominem confecisset. Idem obtinet si taurus hominem affecerit vulneribus ad graviora referendis. Nec edule sit animale homini mortem inferens. Si taurus ursus vel canis hominem confecerit, causas omnes inde enatas sine venia speciali trans-

---

1) *B cum suis bene legit:* viþbiörn, *ursus compede detentus.*

2) *B cum suis legit:* slict varþar, *cædem multæ indicuntur qvoad &c.*

3) *B cum suis legit:* særir, *vulnerat.*

4) *B cum suis legit:* illt, *sensu eodem.*

5) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

6) *B cum suis addit:* ef hann er þrevetr eþr ellri, *si triennis vel adultior fuerit.*

7) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

ungr eþr biörn eþr hundr banar manni, oc er rætt at sættaz a þær sakir allar fyrir lof fram, [1][enþa þarf maþr eigi at qveþia niþgialda i þess mannz att, er þann grip atti er mannz bani varþ, sva scal sökia, sem hann hafi vapnom vegit].

igere fas est, nec necesse est multam cædis familiaris ejus familiæ exigere, qvi dominus fuit animalis, qvod alterum conficiebat.

LXXIX. Capituli.

Um þat, ef maþr meiþir smala manna.

Ef maþr meiþir smala manna, oc fellr hann þa oheilagr a þeim vettvangi. Hvartki kvikfe er maþr meiþir fyrir manni, oc verþr hann utlagr um þat III merkr, oc scal böta avvista, sem buar virþa. En ef V aura scaþi verþr at eþr meiri, oc varþar þa fiörbaugsgarþ, oc scal qveþia til IX bua a þingi en V til utlegþa. [2]En ef fe vinur a fe, þa abyrgiz at helmingi hvarr, sa er fe þat a er a vinnr, oc hinn er þat a, sem firir verþr, et dauþa eþr et lamþa fe.

Titulus LXXIX.

De damno alienis pecudibus injuria dato.

Qvi pecora aliena lædit, in loco rei gestæ jure cæditur. Cujuscunqve generis pecora aliena, qvis læserit, trium marcarum multam eo nomine incurrat, et damnum juxta accolarum æstimationem resarciat. Qvod si qvinqve unciarum damnum illatum sit, exilio puniatur, qvo casu novem in comitiis accolæ evocentur, sed in causis multaticiis qvinqve. Si pecus in pecore pauperiem fecerit, pro dimidia parte qvivis dominorum damnum sustineat, dominusqve pecoris facientis, et ille cui pecus læsum, mortuum vel contusum est.

LXXX. Capituli.

Um þat, at sökia um frumlaup.

[3][Ef maþr scal sökia um frumlaup, oc scal hann qveþa a mann hverr hanom

Titulus LXXX.

De modo circa aggressiones actionem instituendi.

Si de aggressione agendum fuerit, aggressorem agens nomine definiat. Qvod si cæ-

[1]) *Qvod superest tituli B cum suis omittit.*

[2]) *B cum suis legit:* Ef fe viþr a fe, þa scal þar svalt halfan scaþa böta, sva sem buar V virþa, *Si pecus pauperiem fecerit, dimidia pars damni semper resarcienda, qvinqve coloni prout æstimant.*

[3]) *Hunc et seqventes titulos ad* LXXX usqve B *cum suis omittit.*

veitti þat, en ef þar verþr hervigi, þa er eigi scylt at qveþia annann; um þat scal þa qveþia hvart or þeim flocki var laupit til hans, eþr or hvarum flocki fyrr com frumlaup. Nu verþa frumlaup flocka amilli eþr averk, oc þeygi hervigi, þa scal a mann qveþa hverium a hönd er lyst. Ef maþr lysir frumlaup eþr averk, þa scal hann lysa sva at buar heyri, enda er rett at hann lysi at heimili buanna, sva at lögfastir menn heyri.

LXXXI. Capituli.
Um heiman-qvöþ.

Ef menn qveþia bua heiman þvattdag i fardögum eþr fyrr, oc scal þa bua qveþia er þau misseri hafa þar buit. Rett er at qveþia at toptum, ef buar ero a brot farnir. A einom degi scal alla bua qveþia, ef sva ma vera, eþr lata sem skemst a meþal, ef eigi ma a einom degi. Um þær qvaþir er þat mælt, at a einom degi scyli qveþia, ef sva ma, ef menn qveþia um fardaga, nema menn bregþiz frumlaupom viþ, þar scal sva jafnan qveþia nærgi, sem þat er a misserum.

LXXXII. Capituli.
Um vattorþa-qvöþ.

Qvatt scal vattorþa allra oc sva qviþa

des catervaria acciderit; aggressorem definire non necesse est; tum vero definiendum, num ex illa caterva in cæsum incurrebatur, vel e qvanam caterva aggressio primum facta sit. At aggressiones et plagæ pugnantes catervas intercedunt, cædes vero catervalis non accidit, tum autor aggressionis vel plagæ denuntiatus definiatur. Aggressiones vel plagas denuntians hoc accolis audientibus faciat; ut in accolarum domiciliis et in sui juris hominum præsentia denuntiet etiam fas est.

Titulus LXXXI.
De domo evocationibus.

Si accolæ domo evocantur die lavacri, qvi in tempus migrationum incidit, vel antea, illi evocandi sunt, qvi nuper elapsis semestribus ibi habitavere. Accolis emigratis ad domos vacuas evocationem manifestare fas est. Si possibile fuerit uno eodemqve die accolæ omnes evocentur; qvod si haud fieri possit, qvam minimum temporis intermittatur. Qvoad evocationes in diebus migrationum institutas id tantum constituitur, ut in uno eodemqve die perficiantur, si fieri possit, nisi aggressiones partes intercessissent, tum enim per annum vertentem eadem valeat regula.

Titulus LXXXII.
De testium evocatione.

Tam testium, qvam veridicorum effata de-

XIV nottom firir alþingi, nema maþr lati nefnaz nærr þingi i þat vetti, er hann veit þingfarar af von, oc scal hann qveþia þess vettis, hvegi ner þingi, sem þat er.

cemqvatuor ante comitia generalia noctibus evocata sint, nisi qvis ad comitia propius in testimonium, qvod judicio coram proferendum esse scit, sese denominari siverit, tale enim testimonium tam prope ad comitia, qvam res fert postulet (agens).

LXXXIII. Capituli.

Um bua-qvöþ þar er menn bregþaz frumlaupom viþ.

Ef menn bregþaz frumlaupom viþ, þa scolo þeir menn er fyrri vilia bua qveþia, hefia sva qvöþ upp, at þeir fai lokit sva at hinir megi qvatt fa er eptir qvöþþo firir fardaga helgi. Nu hefia menn sva siþ qvöþ upp, at þeir mega eigi fa lokit fyrir fardaga helgina, ef þeir biþa þar til er hinir hafa lokit, þeir scolo þa biþa til þess er hinir hafa lokit, ef þeir vito at hinir hafa upphafit qvöþina, enda er þeim þa rett, ef þeir eiga gagnqvöþ at hefia up eptir fardaga. Þeir scolo ena sömo bua qveþia, sem hinir hafa qvatt, oc a þeim böium, sem þeir atto bu firir fardaga, nema þeir hitti þa at mali.

Sa byr nærr vettvangi er i þeim lut huss byr, er til vettvangs horfir, ef i þat deilir.

Titulus LXXXIII.

De accolarum evocatione ubi aggressiones fuere reciprocæ.

Cum aggressiones partes intercedunt, prius accolas evocare cupientes, evocationem ibi temporis instituant, ut ita peracta sit, ut posterius evocantes ante dominicam in tempore migrationum evocare possint. At evocatio tam sero suscipitur, ut ante dominicam in tempore migrationum eam ad finem perducere non possit altera pars, si nempe, donec priores suam perficiunt, exspectaverint, tum scientes, priores suam suscepisse, finem ejus exspectent, et contrariam evocationem tum suscepturi, eam migrationum tempore peracto instituere jus habeant. (Serius evocantes) eosdem ac priores accolas evocent, et in prædiis ubi ante dies migrationum illi habitavere, nisi (alibi) eos (ipsos) convenerint.

Ad locum rei gestæ propius eum habitare censendum est, qvi partem ædium ad locum rei gestæ vergentem inhabitat, si hoc respectu aliqvid differret.

LXXXIV. Capituli.

Um biarg-qviþo.

Jamrett er hverium manni er vill at qveþia þeim manni biargqviþa allra er fyrir söcom er hafþr a þingi, ef sa er eigi þar, enda hafi hann engum manni sellda vörn fyrir sic. En eigi scal sa maþr ryþia, er eigi hefir tekit vörn af þeim manni er sottr er, en ryþia scal hann qviþo, ef hann vill. Þat er oc rett at maþr qveþi bua nonhelgan dag til nætr, ef hann hefr upp ardegis qvöþina, enda megi hann eigi fa lokit qvöþ fyrir nonit, ef hann qveþr hvern at öþrom. Sva scal at socn fara viþ þa menn er liþ veita þeim manni a helgaþu þingi, eþr i þingför, er sar eþr ben ero a hönd lyst, sem viþ sialfan (hann) firir þat utan, at eigi scal viþ vattorþ sökia.

Ef maþr qveþr bua heiman of fardaga eþr fyrr, oc scal hann þa bua qveþia er um alþingi hafa buit a þeim böium er hann qveþr, ef þeir lifa oc ero samlendir. Hann scal þa a þeim böium qveþia, þoat þeir se a brott farnir, oc scal lysa qvöþ firir þrimr. Leysingiar oc laungetnir menn eiga oc jafnt vigsakir at börn sin, sem arfbornir menn, oc sva bötr allar at taka eptir þau, enda scolo jafnt leysingior

Titulus LXXXIV.

De veridicorum effatis purgatoriis.

Idem jus cuicunqve volenti competit, qvoad effata excusatoria ei in commodum evocanda, qvi in comitiis reatus insimulatur, si hic nec ipse adfuerit, nec sui defensionem cui commendaverit. Defensionem rei non mandato tenens, rejectiones haud instituat, ipse vero (reus), si voluerit, veridicos rejiciendi jure gaudeat. Ut ad diei, a qvarta hora pomerediana dimidiata festi, noctem usqve evocationem qvis instituat fas est, si modo mane diei eam susceperit, nec ad qvartam diei horam dimidiatam unum ex altero evocans, ad finem perducere possit. In eum, qvi in comitiis sanctificatis vel profectione comitiali opem ei fert, qvi plagarum vel vulnerum lethalium autor denuntiabatur, actio eodem modo instituenda est, ac in ipsum reum, eo excepto, qvod actioni testimonia nulla adhibeantur.

In diebus migrationum vel prius accolas evocans, eos evocet accolas, qvi in comitiorum generalium tempore, prædia, qvæ circumcirca evocat, inhabitant, si ii coterranei et in vivis fuerint. His in prædiis, qvamvis inde demigratos accolas evocet, et evocationem tribus coram denuntiet. Libertini et illegitime nati, hæreditatis capacium instar de liberis suis cæsis et actionem instituant et multas qvæcunqve capiant. Li-

e laungetnár konor bötr taca eptir börn in sem þeir].

LXXXV. Capituli.

Um aliotz-raþ oc fiör-raþ.

Ef maþr biþr annan mann fara til averka iþ mann, [1][eþr til aliotaraþs eþr til iörs mannz], eþr hann ræþr um hinn liotzraþum [2][eþr fiörraþum — þat ero aþ, ef maþr mælir þeim orþum, eþr örir hann þat nokot, er hinn se fiörvi ino at firr eþr alioti at nærr, ef þat veri ört er hann mælti, sva at hann vildi at at kömi fram —] oc varþar hanom þat iörbaugsgarþ, oc sva hveriom er heitir. Þat ero stefno-sakir oc scal qveþia IX bua eiman fra heimili þess er sottr er. En f þeir coma i sat firir mann, oc scal a qveþia bua heiman fra satinni. En a er sat, ef menn biþa af þvi at þeir yggia þar til averka viþ menn [3]i þeim aþ, eþr þangat til at ganga. Þat er oc ælt, ef þeir hittaz a, þoat þeir menn aupi fyrri er fyrir var setit, oc falla inir ohelgir, [4]þa er i satina gengo, [oc þar eigi frumlaup at raþa. Scoggang arþa fiörraþ oc aliotzraþ framkomin].

bertinæ et illegitime natæ fæminæ, eorum instar, de liberis suis multas referant.

Titulus LXXXV.

De consiliis circa alium lædendum cædendumve.

Si qvis ad alium lædendum, consiliis nocitivis perdendum aut cædendum, aliqvem stimulaverit, vel si consilia noxia mortiferave alicui struxerit — ad hæc consilia referendum, cum qvis verbis ore prolatis vel factis in alium tale qvid facit, unde vitæ suæ remotior, læsioni propior fieret, si qvod dixit perfectum et pro ejus optatis consummatum fuerit — exilio puniatur et ipse et qvicunqve hoc peragere profitens. Hisce causis adhibeatur citatio, novem ab ejus in qvem agitur domicilio accolis evocatis. Si insidias alii struxerint accolæ domo a loco insidiarum evocentur. Insidiæ sunt si qvi (in certo loco) ideo opperiuntur, qvod vel ibi homines lædere vel inde excurrere parant. Leges etiam præfiniunt, qvod primi qvamvis, iis convenientibus, aggrediantur, qvibus insidiæ paratæ fuerunt, insidias struentes jure attamen cædi. Ibi aggressio nihil operatur. Consilia ad cædem vel læsiones tendentia consummata proscriptione coërceantur.

1) *B cum suis omittit, qvæ uncis tenentur.*
2) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
3) *B cum suis legit:* eþr þaþan til at fara, *ut inde aggrediantur.*
4) *B cum suis legit:* er fyrir hafa setit, *qvi insidias struxerunt. Uncis inclusa omittit.*

LXXXVI. Capituli.

Um brennor.

Ef maþr biþr mann fara at brenna mann inni, eþr fe manna, oc varþar hanom þat fiörbaugsgarþ, oc sva hinom er heitir, oc scal qveþia [1]) bua heiman fra heimili hvars þeirra. Ef þeir coma a för, oc taka elld [2]) [til brenno], oc varþar þat scoggang, oc scal þa þaþan qveþia bua, sem þeir toco elld, en meþ elldi tecnum til brenno falla þeir ohelgir. [3]) Ef brenna tekz, oc scal þa þaþan qveþia bua fra brennostaþnum, en scoggang varþar, ef þeir brenna fe manna, oc ero þeir þo ölir til doms, en ef þeir brenna menn inni, oc ero þeir þa þegar oölir til doms, en innibrendom mönnom metz ecki til ohelgi, ef [4]) þeir ero syknir.

Titulus LXXXVI.

De incendiis.

Si qvis ad hominem vel bona aliena incendio (nefario) concremanda alium stimulaverit, exilium luat et ipse et ita facere recipiens. Circa utriusqve domicilium accolæ (novem) evocentur. Viam ingressi, si ignem ad incendium parandum capiunt, proscriptione puniantur. Accolæ tum circa locum ubi ignem sumsere evocandi sunt. Igne ad incendium accendendum sumto jure cæduntur. Incendio peracto a loco incendii accolæ evocentur. Si bona tantum incendio conflagraverint, proscriptionis tenentur sed ad latam usqve sententiam eos attamen alere liceat. Qvod si incendium homines consumserit, (hujus autores) statim ad latam usqve sententiam alimoniæ jure destituuntur. Homines incendio nefario confecti pro jure cæsis ne habeantur, si insontes (aliqvi ibidem) adfuerint.

LXXXVII. Capituli.

Um þat, ef ausit er elldi a mann.

[5]) [Ef maþr eys elldi a mann eþr kastar,

Titulus LXXXVII.

De eo, si qvis ignem in alium conjecerit.

Si qvis ignem, vel aliud qvid, qvo cutim

---

1) *B cum suis interponit:* IX, *novem*.

2) *B cum suis omittit:* til brenno.

3) *B cum suis legit:* En ef þeir brenna menn inni eþr fe manna oc varþar scoggang, oc scal qveþia bua heiman; *Qvod si vel homines vel bona eorum incendio concremaverint, proscribendi sunt. Domi accolæ evocentur. — Hic notandum est dua folia integra in codice B deesse, unde hoc loco in omnibus eum secutis apographis, lacuna incidit.* —

4) *Legendum videtur:* þar, *ibi.*

5) *Hunc titulum omnesqve ad CIVum usqve cum suis omittit.*

eþr þvi nokoro er hinn mundi brenna, ef a bert hörund qvami, oc varþar þat scoggang, oc sva ef hann rindr manni i elld, eþr nokor þesa er vanner at hinn brenni, eþr hellir hann a hinn þvi nökvi er sva heitt er, eþr leggr hann undir hinn, oc a hverngi veg, sem hann hagar þess er manni er brenno af van, oc varþar þat allt scoggang, þoat eigi takiz brennan, oc sva þoat maþr sviþi har af manni. Þat ero stefno sakir, oc scal qveþia til IX bua a þingi þess mannz er sottr er, ef eigi tekz brennan.

LXXXVIII. Capituli.

Um þat, ef maþr bindr mann.

Ef maþr bindr mann eþr pinir þann er hann a eigi at pina, eþr brennir hann mann meþ þeim lutum er nu voro tindir, sva at asynt verþr, oc scal hann þa lysa þat, sem önnor frumlaup, oc metz til ohelgi, ef fleira göriz af, enda scal qveþia þa til IX vettvangs-bua heiman.

LXXXIX. Capituli.

Um þat, ef maþr vill öþrom bana raþa.

Hvarr sem maþr förir mann, eþr hvargi sem hann kömr hanom, eþr sva hvatki, sem hann förir þess at hinom, er hann

immediate contingente uritur alter, in eum vel hauriret vel projecerit, proscriptionem luat. Itidem si qvis alium in ignem protruderit in aliudve qvo eum uri probabile sit, vel si qvid tanti fervoris in alium profuderit, vel ei supposuerit, vel si aliqvid susciperet tale, ut alium ideo uri certo sperandum sit, cujusvis horum nomine proscriptionem luat reus, intentata adustio qvamvis non perficiatur; idem obtineat crines alterius capillares cum qvis amburit. Citatio hisce causis adhibeatur, et adustione non perfecta novem ejus in qvem agitur accolæ in comitiis evocentur.

Titulus LXXXVIII.

De eo, si qvis vincula alteri immiserit.

Si qvis alium vinxerit vel torqverit, qvem torqvere ei non licet, vel modo memoratis rebus ita adurerit, ut permanens eveniat plaga, hæc læsus aliarum aggressionum instar denuntiet, et vitalis securitatis dispendium adfert, si (ex altera parte) tale qvid acciderit, qvo casu etiam novem rei gestæ loci accolæ domo evocentur.

Titulus LXXXIX.

De eo, si unus alteri internecionem intentaverit.

Qvocunqve qvis alterum deduxerit, vel ubicunqve eum collocaverit, vel qvicqvid tandem ei admoverit, qvo eum morte vel

hugþi at hinn mundi bana af fa eþr vanheilso, eþr hann vildi hinom i þvi bana göra eþr raþa, sva oc ef hann gþrir þat at hinom, er sa fær bana af eþr orkumbl eþr vanheilso, hverngan veg sem hann ferr at þvi, oc varþar þat allt scoggang, þoat eigi særi hann mann. En þoat eigi göriz at vigom, þa scal qveþia til IX bua heiman þaþan fra, sem þat var at hinom gört, oc stefna heiman.

XC. Capituli.

Um þat, ef maþr hvelfir scipi undir manni.

Ef maþr hvelfir skipir undir manni, eþr brytr farscost hans a diupi, oc varþar þat scoggang. Ef menn sigla eþr roa a menn hafscipi oc briota farscost þeirra, oc varþar scoggang. Ef þeir vilia heþan fara af landi, þa scal bua qveþia fyrir höfn þeirri, er þeir baro flestir föt sin a scip. En ef þeir ero af öþrom löndum komnir, þa scal hann fyrir þeirri höfn qveþia, er þeir baro flestir föt sin af scipi. Nu sigla þeir menn eþr roa a menn er fara fyrir land a scipi, þa scal bua þa qveþia er næstir bua a land up fra fundi þeirra. Hvar þess er menn fa manntapa af þvi, þa ero þat allt stefno sacir, oc scal qveþia til IX bua a þingi. En ef manntapi göriz

sanitatis dispendio affici intendit, mortem ei hoc modo vel factis vel consiliis parans: ut et si qvid tale, qualicunqve tandem modo, in alium egerit, ut mortem, plagam permanentem vel languorem inde referat alter, his omnibus qvamvis vulneribus non afficiens, proscriptionem sibi contrahit. Cædes qvamvis non intervenerit novem tamen accolæ domo evocentur locum circumcirca, ubi hæc in læsum committebantur, citatione etiam domi manifestata.

Titulus XC.

De eo, si qvis navim, qva vehitur alter, subverterit.

Si qvis alicujus vel navim subverterit vel navigium fregerit in alto, proscriptionis tenetur. Qvi navim majorem (vel mercatoriam) velis vel remis in alios illidunt, eorumqve navigium perfrangunt, proscriptionem luant. Si hinc peregre abire parant (cum ita faciunt) accolæ evocentur portum circumcirca, ubi plurimi eorum supellectilem suam in navim detulere. Si vero e terris peregrinis advenere, accolas circa portum evocet agens, ubi nautarum plurimi supellectilem suam e navi deportavere. At litora navi legentes velis vel remis in alios feruntur, tum evocandi sunt accolæ e regione loci, qvo conveniebant, ad litus proxime habitantes. Si qvi hoc mortem oppetierint, citatio causæ adhibenda est, novem accolis in comitiis evocatis. Qvodsi om-

af, þa er vett at lysa, oc scal qveþia bua heiman til.

Þat metz, sem maþr se veginn, ef hann er förþr i holma eþr i sker eþr i eyiar obygþar þar er diupt vatn er umhverfis, eþr se hann hengþr, eþr kyrcþr, i gröf settr eþr heptr a fialli eþr i flöþarmali, eþr se stungin augo or höfþi hanom eþr höggnar af hanom hendr eþr fötr, eþr se hann geldr. Ef menn setia mann i utsker, sa maþr heitir sær-nar. Ef maþr er settr i gröf oc heitir sa graf-nar. Ef maþr er förþr a fiall eþr i hella, sa heitir fiall-nar. Ef maþr er hengþr, oc heitir sa galg-nar, oc scal þessa menn alla gialda niþgiöldum þoat þeir hafi lif sitt sva sem þeir se vegnir. Ef maþr mundar til mannz oc stöþvar sialfr oc varþar fiörbaugsgarþ, oc a hinn eigi vigt igegn, scal stefna heiman, oc qveþia til IX heimilisbua a þingi þess er sottr er.

XCI. Capituli.

Um þat, ef maþr scerr har af manni.

Ef maþr skerr har af höfþi manni, eþr ular hanom nokot til haþungar, eþr rifr hann klæþi af hanom eþr skerr, eþr förir hann mann nauþgan ördrag eþr lengra, oc allt þat er maþr görir til haþungar öþrom manni, hverngi veg er hann ferr

nes pervenerint, causam denuntiare liceat, accolis domo evocatis.

Pro occiso habeatur, qvi in insulas minores, scopulos vel insulas majores desertas et aqvis profundis cinctas defertur, vel suspenditur, vel strangulatur, vel foveæ immittitur, vel in monte aut ad confinia maris et terræ (hoc accedente) compede vincitur, vel si oculi capiti ejus eruuntur, vel manus ei vel pes amputatur, vel castratur. Qvi in scopulos a continenti remotiores deportatur marimortuus dicitur. Qvi in foveam demittitur foveæ cadaver nominatur. In montes vel speluncas delatus montemortui nomine venit. Suspensus, patibulimortuus dicitur. Hi omnes in vivis qvamvis fuerint, cæsorum instar, familiaris cædis multa resarciendi sunt. Qvi telum in aliqvem dirigit, sed ipse retinet, exilium luat, sed cæde hoc ulcisci alteri haud liceat. Domi citatio manifestetur, novem ejus, in qvem agitur, domicilii vicinis in comitiis evocatis.

Titulus XCI.

De eo, si qvis crines alterius capiti præsciderit.

Si qvis crines capillares alicui præsciderit, vel in ejus contumeliam aliqvo modo sibilaverit (?) vel vestimenta ejus disciderit vel dissecaverit, vel eum per teli jactum vel ultra invitum traxerit, vel si qvid aliud, qvalicunqve tandem modo, in alterius contume-

at þvi, oc varþar þat allt fiörbaugsgarþ, scal stefna heiman þeim söcom, oc qveþia til IX bua a þingi þess er sottr er.

Ef maþr hnyckir öþrom manni til sin, oc varþar þat IIIa marka secþ. Nu hrindr hann hanom fra ser, oc secsk hann um þat öþrom III mörkom, en ef hann görir bæþi oc ero þa tvær sakirnar, oc scal qveþia til V bua a þingi.

Ef maþr rindr manni a stocka eþr steina eþr hvargi sem hann rindr hanom þess er hart er fyrir, sva at blatt eþr rautt verþr horund eptir, eþr rindr maþr hanom i vatn, eþr i hland, eþr i mat, eþr i saur, oc varþar þat allt scoggang, þott maþr falli eigi, oc scal qveþia til IX bua a þingi þess mannz er sottr er.

XCII. Capituli.

Um þat, ef maþr hnyckir hetti af höfþi manni.

Ef maþr hnyckir hetti af höfþi manni oc varþar þat III marka secþ. Ef kverkband er i hettinum oc hnyckir hann fram af, þa varþar fiörbaugsgarþ. En ef kverkband helldr hettinum oc hnycki hann aptr af höfþi manni, þat er kyrking oc vigt igegn, oc varþar scoggang.

Ef maþr drepr ross undir manni, oc verþr hann sekr III mörkom. En ef hann fellir mann af baki a hverngi veg er hann hagar þess, er þat verþr af hans völdum,

lium incoeperit: exilio puniatur. His in causis domi manifestetur citatio, novem ejus in qvem agitur accolis in comitiis evocatis.

Si qvis alium ad se raptaverit, trium marcarum multam luat. At eum a se protrudit, tum alias tres marcas multæ nomine expendat. Si utrumqve fecerit; duæ formantur causæ, et qvinqve in comitiis accolæ evocentur.

Si qvis alterum in ligna vel lapides protruderit, vel aliqvo modo in res asperas eum ita impegerit, ut cutis cæruleum rubrumve colorem referat, vel si alium in aqvam protruderit, vel in urinam vel in cibum vel in lutum, proscribendus est, alter qvamvis non prociderit, et novem ejus in qvem agitur accolæ in comitiis evocentur.

Titulus XCII.

De eo, si qvis pileum alterius capiti eripuerit.

Si qvis pileum ex alterius capite raptaverit, trium marcarum pœnam subeat. Si pileus auream habuerit et antrorsum rapitur, exilii pœnam hoc adferat. Cum pileus aurea tenetur et retroversus raptatur, ad strangulationem hoc referendum, cæde ulciscendum et proscriptione puniendum.

Si qvis eqvum, cui insedit alter ictu punxerit, trium marcarum multam luat. Qvod si alium (eqvo insidentem) in terram arietaverit, qvalicunqve tandem modo hoc

oc varþar þat scoggang, oc. en vigt igegn jamt sem önnor felling. Ef maþr stingr hnefa at manni, eþr spyrnir föti oc varþar þat scoggang.

fecerit dummodo eo autore fiat, proscribendus est; et arietationum instar cæde hoc vindicare liceat. Si qvis pugnum alteri impigerit, vel pede eum calcitraverit, proscriptionem luat.

XCIII. Capituli.
Um bit oc klyping.

Ef maþr bitr mann eþr hrifr eþr klypr sva at blatt eþr rautt verþr eptir, oc varþar þat fiörbaugsgarþ. Sar er ef blöþir.

Ef maþr hellir a mann mat eþr hlandi eþr sauri þeim er a ser eptir, oc varþar þat scoggang. En ef maþr hellir a mann vatni, oc varþar þat fiörbaugsgarþ. Ef maþr migr a mann oc varþar þat fiörbaugsgarþ, en scoggang varþar ef maþr skitr a mann.

Þessum söcom öllum, sem nu ero talþar, nema kyrking oc felling, er eigi vigt igegn, oc scal stefna heiman oc qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er, til fiörbaugs-saca oc scoggangssaka, en V til utlegþar saka eþr III marka saka.

Titulus XCIII.
De morsu et contortione.

Si qvis alterum ita momorderit, laceraverit, contorserit ut cutis cæruleum rubrumve colorem referat, exilio puniendus. Si sangvis emanaverit, ad vulnera hoc referendum est.

Si qvis cibaria (fluida), urinam vel lutum, qvod permanens relinqvit vestigium, in alium fuderit, proscriptionis tenetur. Qvod si aqvam in alium aliqvis fuderit, exilium luat. Si qvis in alium minxerit, exilio puniendus, sed proscriptionis tenetur, qvi in alium cacat.

Nulla hic memorata delicta, strangulatione et arietatione in terram exceptis, cæde commissa vindicare fas est. Domi citatio manifestetur, ejus, in qvem agitur, domicilii accolis novem ad causas exilii et proscriptionis, sed qvinqve ad multaticias et trium marcarum causas, in comitiis evocatis.

XCIV. Capituli.
Um læcning.

Ef maþr brennir mann eþr nemr bloþ manni til heilendis hanom, oc hvatki sem

Titulus XCIV.
De sanatione.

Si qvis alterum ad sanitatem ejus promovendam vel causticis subureret, vel venam

maþr görir til heilendis öþrom manns, sva at hann vildi at hinn fengi bot af enn eigi vanheilso, oc varþar þeim þat eigi viþ lög, er læcna vildi mann, þot hinn fai bana af eþr skaþa.

XCV. Capituli.

Um hernaþ.

Þat er mælt, ef menn laupa i hernaþ a landi varo, oc drygia þat er hernaþr bersk a hverngi veg er þeir haga þess; fara þeir i holma eþr i hella eþr i virki eþr a scipi, hvargi sem þeir hafa höli, þa er þeir drygia hernaþ, at þeir ero þa þegar oölir, oc ohelgir fyrir hveriom manni, gildir VIII aurom, oc sva scal hylia hræ þeirra sem scogarmanna; þa er menn hafa spurt, oc ero þeir þar oölir þott eigi se lyst. En þat er hernaþr er þeir taka menn eþr fe manna af þeim nauþgum, eþr beria þeir menn eþr binda eþr særa, ef þeir afla þvi. Ef þeir verþa eigi drepnir i hernaþi, þa er rett hvart sem vill at stefna heiman um hernaþ eþr lysa a þingi oc sökia et sama sumar, oc láta varþa scoggang. Þeir menn er fyrstir verþa fyrir hernaþi þeirra i þeim fiorþungi, scolo qveþia heiman IX bua um þann staþ sem upp var hafiþr hernaþrinn i þeim fiorþungi. En aþrir menn allir þeir sem fyrir hernaþi þeirra manna verþa siþan i þeim fiorþungi scolo göra hvart

et præsciderit, vel aliud qvid tale suscepe- rit, qvo alterius sanitatem non læsionem intendit, hic, alium mederi cupiens in leges commissi criminis non tenetur, alter qvamvis vel mortem vel plagam inde referret.

Titulus XCV.

De prædatione.

Constituunt leges, qvod si qvi in civitate nostra prædationem exercuerint, id committentes qvod prædatio esse probatur, qvalicunqve tandem modo hoc fecerint; (verbi causa:) si in insulas minores vel speluncas sese receperint, vallis sese incluserint, navi ierint, vel ubicunqve tandem, prædantes receptacula habuerint: eos statim non alendos, sed neci obnoxios fieri; et qvorum cædes octo unciis emitur. Eorum cadaver proscriptorum instar tegatur. De maleficiis eorum postqvam ad civium aures pervenit rumor, denuntiatione qvamvis nondum manifestata, non alendi fiunt. Prædatio est, si qvi homines vel bona, dominis invitis, abripuerint; homines verberaverint, vinxerint, vulneraverint, si tanti iis fuerint vires. Vim publicam inferentes, cum non cæduntur, fas erit, qvicqvid libuerit, de prædatione commissa domi citatione manifestare, vel in comitiis causam eadem æstate agendam denuntiare, proscriptioni pœna adjecta. Qvadrantis incolæ vim publicam inferentium prædatione primi damni

sem þeir vilia, at qveþia bua heiman um þann staþ, sem upp var hafiþr hernaþrinn innan-fiorþungs, eþr qveþia ella a þingi um þann staþ, sem hernaþr var görr, viþ þa er þeir sökia um. I þann fiorþungsdom scal sökia sakir þær, sem huar ero fleiri qvaddir or fiorþungi. En ef þeir menn hinir sömo heria i fleiri fiorþunga en einn, þa scal sömo leiþ fara at socn viþ þa i hveriom fiorþungi, sem nu var tint um einn.

affecti, novem domo evocent accolas, locum qvadrantis circumcirca ubi prædatio incipiebatur. Cæteri vero omnes qvadrantis incolæ latronum maleficio deprædati qvicqvid maxime optaverint faciant, accolas loci ubi deprædatio in eo qvadrante incipiebatur evocare, vel in comitiis ita facere locum circumcirca, ubi deprædatio committebatur in eos, de qvibus depopulatis agunt. In cjus qvadrantis judicio hæce causæ agendæ sunt, unde plurimi evocabantur accolæ. Si iidem in pluribus deprædati fuerint qvadrantibus, actio in qvovis qvadrante in eos ita instituatur, ac de unico saltem modo constituebatur.

XCVI. Capituli.

Um hernaþar-raþ.

Ef menn ero i hernaþarraþum meþ þeim er heria, hvart sem þeir ero þar meþ þeim eþr i öþrom stöþum, eþr tekr maþr viþ þvi vissvitandi er þeir hafa i hernaþi tekit, þott þat se eigi þar, oc varþar þat hvarttveggia slict, sem þeir hafi hinom fylgt i hernaþi.

Ef maþr drepr mann i hernaþi, þa scal hann qveþia til vetvangs-bua IX um þat, hvart hinn hafi verit i hernaþi siþan et næsta alþingi aþr. Ef þat berr qviþr at hinn veri i hernaþi, þa scal döma hann ohelgan hafa fallit, oc seet fe hans allt, gildan VIII aurom, oc scal döma

Titulus XCVI.

De consiliis ad vim publicam inferendam datis.

Si qvi prædones, consiliis vim publicam foventibus, adjuverint, sive in eodem loco üscum fuerint, sibi alibi; vel si qvis scienter, qvod a prædonibus, alibi qvamvis, rapitur, acceperit, eandem utiqve subeat pœnam, acsi prædones deprædatum secuti fuissent.

Qvi prædonem occidit novem ad locum rei gestæ proxime habitantes accolas evocet, qvi dispiciant, anne (occisus) a proxime antecedentibus comitiis generalibus prædonem egisset. Si veridicorum effato comprobatum fuerit eum vim publicam (tempore definito) exercuisse, neci ob-

maþr görir til heilendis öþrom mannſ, sva at hann vildi at hinn fengi bot af enn eigi vanheilso, oc varþar þeim þat eigi viþ lög, er læcna vildi mann, þot hinn fai bana af eþr skaþa.

XCV. Capituli.
Um hernaþ.

Þat er mælt, ef menn laupa i herna
a landi varo, oc drygia þat er herv
bersk a hverngi veg er þeir hag
fara þeir i holma eþr i hella e
eþr a scipi, hvargi sem þei
þa er þeir drygia hernaþ
þegar oölir, oc ohel
manni, gildir VIII
hylia hræ þeirra
er menn hafa
þott eigi se
þeir tak
nauþg
eþr
er fe þat atti er þiofstolit var, a þeim vettvangi, oc sva fyrir þeim öllum er hanom veita liþ at þvi. Eigi scolo þeir annars hefna en þyfþar þeirrar, sem hinn hefir gört er þat fe tok er þar var handnumit a þeim vettvangi.

Ef aþili byr söc til a hönd þeim manni er averk hefir veitt hinom er þyfþ var i höndum staþin, þa scal sa er söc er a hönd buin stefna hinum igegn er feit

ei præsciderit, vel ali
rit, qvo alterius
intendit, hic,
ges commissi
qvamvis ve
ferret.

ciens, do
flagranti iis
si expilata
rerum fur-
tivarum domino, e
s ei forenti-
bus in eodem rei gestæ loco jure cæditur. Præter furtum, qvod alter res manu qvas expilatas arripiens committebat, in eo re gestæ loco neqvid vindicare iis liceat.

Si actor competens actionem in eum qvi in furto flagranti reprehenso plagas in tulit, paraverit, ille, cui actio intenditur furem citatione contraria in jus vocet,

it, til ohelgi, ef hann er veg-
scoggangs, ef hann lifir, oc
sar hans, enda eiga vett-
at scilia heiman qvaddir
sar, oc sva um þat hvart
i staþit i höndum þeim
unnit a þeim vettvangi
ef þat berr qviþr at fe
þit i höndum hanom,
unnit, oc þeir ynni a
n vettvangi, oc fellr
f þat var scoggangs
manni þat, er mali
bua heiman til
it hafþi tekit, oc

VLI.

p i.

varom, ef
menn fara
eigi sam-
ista viþ veganda, þar til er menn koma
il vars landz, þeim megin siglo, er menn
igo siþr sakir viþ menn. En sekiaz menn
egar a samvistum viþ veganda er þeir
ro nattlengis asamt viþ hann siþan er
eir koma til meginlandz. Öþrom mönn-
m öllom varþar eigi samvista viþ hann
e biörg fyrr enn vigino er lyst. Bua
al qveþia fyrir höfn þeirri er þeir setia
ip upp. En ef þeir fara tvivegis, þa

intendens ut si cæsus sit, neci obnoxius cecidisse, si in vivis proscribendus judicetur, vulnera ejus nulla resarcitione reparanda declaret. Novem circa locum rei gestæ domo evocati accolæ de cæde et vulneribus dispiciant, (definiantqve) an res furtivæ in ejus manu reprehensæ fuissent, qvi in eo rei gestæ loco plagis afficiebatur, nec ne. Qvod si veridici definierint eum, cum vulnera ei illata sunt, in furto flagranti reprehensum fuisse, et in loco rei gestæ illos ideo ei læsiones intulisse. Pro jure cæso habeatur, si modo res furtivæ proscriptionis habiles fuerint. Actione infestatus etiam jus habeat accolas ad furem condemnandum evocare, sed causam in comitiis denuntiare.

Titulus XCVIII.

De homicidio in navi.

Legibus nostris porro cautum est, qvod, si qvis in navi huc peregre redeunte occisus fuerit, contubernium cum occisore nihil reatus adferat, terram nostram donec appellunt nautæ. In ea navis parte a malo versus (occisor sese contineat) ubi minor (ei) cum nautis simultas est. Si nautæ ad continentem appulsi, per nocturni temporis spatium cum occisore versati fuerint, reatum sibi contrahunt. Ne qvi alii convictu vel opitulatione ei præstita reatum incurrunt, cædes priusqvam denuntiatur. Circa portum, ubi navim subducunt nautæ, accolæ

af secþa-fe vikingsins scaþa-bötr, þeim mönnom er hinn hafþi ræenta, slican lut hverium þeirra sem misti. Ef eigi vinnr sva til, þa scal skerþa alla aura jamt. En ef betr vinnz, þa scal þaþan af taca scogarmannz giöld. Nu vinnz eigi til þess, oc scal hann heimta sem önnor scogarmannz giöld. Ef maþr vill sökia um hernaþ, þa scal sott a eno IIIa alþingi þaþan fra er aþili spurþi, en aldrigi fyrniz, ef leynt er firir hanom.

XCVII. Capituli.
Um þiofnaþ.

Ef maþr tekr fe mannz oc vinnr þiofscap at, enda standi hinn hann at þvi er fe þat a, sva at handnumit verþr, oc fellr sa oheilagr er fe hefir tekit fyrir þeim manni er fe þat atti er þiofstolit var, a þeim vettvangi, oc sva fyrir þeim öllum er hanom veita liþ at þvi. Eigi scolo þeir annars hefna en þyfþar þeirrar, sem hinn hefir gört er þat fe tok er þar var handnumit a þeim vettvangi.

Ef aþili byr söc til a hönd þeim manni er averk hefir veitt hinom er þyfþ var i höndum staþin, þa scal sa er söc er a hönd buin stefna hinum igegn er feit

noxium eum cecidisse judices definiant, bona ejus qvævis commissa esse, et cædem ejus octo unclis remunerandam. De prædonis bonis commissis damni resarcitio iis adjudicetur, qvos prædatus est, tantum cuiqve qvantum ei eripiebat (prædo). Si ad hoc non suffecerint (bona prædonis), cujuscunqve parti pro rata aliqvid detrahatur. Si qvid supersit præmium proscripti cæsi inde capiatur. Si ad hoc non suffecerint, ut alia proscripti cæsi præmia, (occisos alibi) postulet. De prædatione agere parans, intra tertia comitia generalia actionem instituat, a tempore inde, qvo actor competens de ea certior factus est, qvo nescio jus agendi neqvaqvam præscribitur.

Titulus XCVII.
De furto.

Qvi aliena corripit, furtim id faciens, dominus vero bonorum eum in flagranti ita supervenit, ut e manu illius qvasi expilatæ sint res, furtim eas arripiens a rerum furtivarum domino, et ab omnibus ei foventibus in eodem rei gestæ loco jure cæditur. Præter furtum, qvod alter res manu qvasi expilatas arripiens committebat, in eo rei gestæ loco neqvid vindicare iis liceat.

Si actor competens actionem in eum, qvi in furto flagranti reprehenso plagas intulit, paraverit, ille, cui actio intenditur, furem citatione contraria in jus vocet, id

hafþi tekit, til ohelgi, ef hann er veginn, en til scoggangs, ef hann lifir, oc telia oheilog sar hans, enda eiga vettvangsbuar IX at scilia heiman qvaddir um vig oc um sar, oc sva um þat hvart fe þiofstolit veri staþit i höndum þeim manni er a var unnit a þeim vettvangi eþr veri eigi, en ef þat berr qviþr at fe þiofstolit veri staþit i höndum hanom, þa er a hanom var unnit, oc þeir ynni a hanom af þvi a þeim vettvangi, oc fellr hann þa oheilagr, ef þat var scoggangs þyfi. Rett er oc þeim manni þat, er mali scal veriaz, at qveþia bua heiman til ohelgi þeim manni er feit hafþi tekit, oc lysa söc a þingi.

XCVIII. Capituli.

Um vig a scipi.

Sva er enn mælt i lögom varom, ef maþr verþr veginn a scipi er menn fara ut hingat, oc varþar mönnom eigi samvista viþ veganda, þar til er menn koma til vars landz, þeim megin siglo, er menn eigo siþr sakir viþ menn. En sekiaz menn þegar a samvistum viþ veganda er þeir ero nattlengis asamt viþ hann siþan er þeir koma til meginlandz. Öþrom mönnom öllom varþar eigi samvista viþ hann ne biörg fyrr enn vigino er lyst. Bua scal qveþia fyrir höfn þeirri er þeir setia scip upp. En ef þeir fara tvivegis, þa

intendens ut si cæsus sit, neci obnoxius cecidisse, si in vivis proscribendus judicetur, vulnera ejus nulla resarcitione reparanda declaret. Novem circa locum rei gestæ domo evocati accolæ de cæde et vulneribus dispiciant, (definiantqve) an res furtivæ in ejus manu reprehensæ fuissent, qvi in eo rei gestæ loco plagis afficiebatur, nec ne. Qvod si veridici definierint eum, cum vulnera ei illata sunt, in furto flagranti reprehensum fuisse, et in loco rei gestæ illos ideo ei læsiones intulisse. Pro jure cæso habeatur, si modo res furtivæ proscriptionis habiles fuerint. Actione infestatus etiam jus habeat accolas ad furem condemnandum evocare, sed causam in comitiis denuntiare.

Titulus XCVIII.

De homicidio in navi.

Legibus nostris porro cautum est, qvod, si qvis in navi huc peregre redeunte occisus fuerit, contubernium cum occisore nihil reatus adferat, terram nostram donec appellunt nautæ. In ea navis parte a malo versus (occisor sese contineat) ubi minor (ei) cum nautis simultas est. Si nautæ ad continentem appulsi, per nocturni temporis spatium cum occisore versati fuerint, reatum sibi contrahunt. Ne qvi alii convictu vel opitulatione ei præstita reatum incurrunt, cædes priusqvam denuntiatur. Circa portum, ubi navim subducunt nautæ, accolæ

scal fra þeirri höfn er þeir baro flestir föt sin af scipi. En ef menn vinnaz a er heþan fara, oc scal þa qveþia bua fra höfn þeirri, er þeir baro flestir föt sin a scip.

XCIX. Capituli.

Um þat at sökia um erlendis vig.

Ef varr landi verþr veginn erlendis, oc verþr vegandi jam-sekr um vig þat, sem a varo landi veri vegit; þo er socn her til um erlendis vig, þoat sott se erlendis eþr sættz a, nema sa maþr hafi þar at lögom asætz er hann er socnar-aþili, oc a þat þa at haldaz her, ef þeir scilia þat undir þar. Socn scal her eigi fyrr uphefia enn a eno IIIa alþingi þaþan fra er vigit spursk ut hingat, nema vegandi comi fyrr ut. Sakar sökiandi scal spuria meþ vatta at lögbergi at þingfesti vegandans, oc sva at þingfesti þeirra manna er at vigi þvi voro, sem hann vill sott hafa. Hann scal oc spuria meþ vatta, ef aþrir menn vili nockorir sökia vegandann eþr þa menn, er hann vill sökia um vigs atvist. Nu ef þeir ero allir or einom fiorþungi er sottir ero, þa scolo sakir koma i þann fiorþungsdom, sem þeir ero or fiorþungi. En ef saka sökiendr ero allir or einom fiorþungi, en hinir or fleirom fiorþung-

evocentur. Qvod si et eunt et redeunt (peregre, evocatio) circa portum fiat ubi nautarum plurimi supellectilem suum e navi in terram deportavere. Si iis hinc redeuntibus acciderit cædes, portum circa evocentur accolæ, ubi nautarum plurimi supellectilem suam in navim deportavere.

Titulus XCIX.

De actione in cædem peregre factam instituenda.

Si nostras peregre occisus fuerit, occisor eundem sibi contrahit reatum acsi in nostra terra cædes commissa fuisset. De cæde peregre commissa hic agendi jus adest, qvamvis peregre actione vel transactione composita sit, nisi actor competens juxta legum ibi valentium præscripta peregre transegerit, tum enim conditiones ibi stipulatæ hic etiam servandæ sunt. Actio de cæde hic ne prius instituatur, qvam in tertiis comitiis generalibus, inde a tempore, qvo cædes commissa huc famâ defertur, nisi occisor prius peregre redierit. Actor causæ testibus adhibitis ad rupem jurisdicundi de occisoris curia qværat, ut et de omnium curia, qvi cædi, de qva agere instituit, faventes adfuere. Testibus admotis porro qværat, num qvi alii in occisorem vel illos, qvos ut cædis fautores in jus vocare parat, agere vellent. Si omnes actione infestandi ex eodem qvadrante oriundi fuerint, causæ judicio qvadrantis, unde rei

um er fyrir söcom ero hafþir, oc scolo þa sacir koma i þann fiorþungsdom, sem sökiendr ero or fiorþungi.

Ef engi maþr gengr viþ þingfesti þeirra manna er sottir ero, en sökiendr se eigi allir or einom fiorþungi, þa scolo þeir er sökia luta meþ ser, i hvern fiorþungsdom sakirnar scolo coma, þa er sökiendr se or fiorþungi. En ef þeir menn ganga viþ þingfesti þeirra manna er sottir ero, oc eigi or einom fiorþungi, oc scolo sökiendr þa enn luta i hvern fiorþungsdom sakir scolo koma, þeirra er hinir ero or fiorþungi er sottir ero.

C. Capituli.

Um lysing at lögbergi.

Sökiandi scal oc lysa söc at lögbergi um erlendis vig a hönd vegandanom, oc qveþa a i hvers konungs veldi hann va manninn, oc lysa til socnar oc secþar fullrar, jamt sem aþra vigsöc. Ef vigit hefir verit i Noregs konungs veldi eþr Dana konungs eþr Svia konungs, þa scal sökiandi leiþa fram V menn vara landa, oc þa menn IIa af þeim V, er i þess konungs veldi veri, þa er vigit var vegit, eþr siþan hefþi þar verit. Hlyþir þoat þeir se III, er her a landi veri jafnan kyrrir, en allir scolo at tengþum rettir. Þeir menn V scolo sva at orþi qveþa at domi, oc vinna eiþa

sunt, inferatur. Qvod si actores omnes ex eodem qvadrante, rei vero e diversis fuerint, causæ actorum judicium provinciale seqvantur.

Si curiam reorum nemo agnoverit, sed actores ad diversos qvadrantes pertinerent: hi per sortem inter se definiant cujusnam qvadrantis judicium, eorum ad qvos actores pertinent, causæ deferantur. Si vero ad diversos qvadrantes pertinentes curiam reorum agnoverint, actores etiam per sortem definiant, in cujusnam qvadrantis judicium causæ deveniant eorum, unde rei sunt oriundi.

Titulus C.

De denuntiatione ad rupem jurisdicundi.

Actor etiam ad jurisdicundi rupem cædem peregre commissam denuntiando occisori imputet, simul definiens in cujusnam regis imperio homicidium commisisset. Alias æqve ac de alia homicidii causa fieri solet, ad actionem et absolutam condemnationem denuntiet. Si cædes in regno regis Daniæ, Norvegiæ vel Sveciæ commissa sit, agens qvinqve nostrates producat. Horum qvinqve duo sint, qvi in regno hujus regis, cum cædes committebatur vel postea commorati sunt. Sufficiet, horum tres qvamvis semper his in terris permansissent. Sed necessitudinum respectu omnes juste se habeant.

aþr, at þessi maþr var veginn i þvi konungs veldi, oc nefna hinn vegna, en þessi maþr var þar þa er nu er her sottr No. oc leggium ver þat undir þegnscap varn, oc berum ver þann fanga qviþ her i dom fram.

Sakar veriandi scal oc framleiþa V menn, oc scal hann þa jammiöc vanda, sem aþr var tint. Þeir scolo þat leggia undir þegnscap sinn, at hinn vegni veri eigi fiörvi sino at firr, at sa maþr veri i þvi konungs veldi. Nu ero þess eigi efni, þa scolo þeir þat leggia undir þegnscap sinn, at hann föri meþ konungi eþr rikismanni, oc matti eigi sialfr raþa för sinni, en hinn vegni yrþi fyrir þvi floþi. Nu ero eigi þess efni, þa scolo þeir þat leggia undir þegnscap sinn, at vegandinn verþi þa fe sitt eþr fiör er hinn fell. Nu ero eigi þess efni, þa scolo þeir þat leggia undir þegnscap sinn, at hinn vegni veri a utlaups scipi er hann var drepinn, oc scolo þeir þann fanga qviþ nokorn bera i dom fram oc fara sva sino mali, sem aþr var tint. En ef fangaqviþr þessi kömr þar eigi fram til varnar þa seksc vegandinn.

Hi qvinqve jurejurando functi, judicio coram sic verba faciant: Hic in illius regis regno interfectus est — cæsum nomine nominet — ubi tum ille N. N. in qvem hic agitur, adfuerat. Hoc civilem nostram existimationem interponentes asseveramus. Hoc collectaneorum veridicorum effatum hic judicio coram proferimus.

Causam defendens qvinqve etiam admoveat viros, iisdem, ac modo præscriptum est, cautelis eligendos. Hi per civilem suam existimationem asseverent cæsum ob alterius in ejusdem regis regno præsentiam a salute sua nullo modo remotiorem fuisse. Ad hoc, si facultas defuerit, civilem suam interponant existimationem, eum (ɔ: occisorem) regem vel alium magnatem secutum factorum suorum compotem haud fuisse, cæsum vero eo turbine correptum periisse. Ad hoc, si facultas defuerit, per civilem suam existimationem asseverent, occisorem, cum alter interficiebatur, bona sua vel vitam (tutela inculpata) defendisse. Ad hoc, si facultas defuerit, per civilem suam asseverent existimationem, cæsum, cum interficiebatur, in nave piratica fuisse constitutum. Tale qvid veridicorum collectaneorum effatum judicio coram proferant, res suas in cæterum moderantes, ut antea præscribitur. Tali veridicorum effato excusatorio non prolato, occisor condemnetur.

CI. Capituli.

Um vestr-landa vig.

Ef maþr verþr veginn a vestrlöndom fyrir norþan Valland, oc ero þa jamrettir sannadar menn allir, þeir er verit hafa i nokors konungs veldi þeirra, þa er vigit var, eþr siþan; i Engla konungs veldi, eþr Breta konungs, eþr Scota konungs, eþr Ira konungs, eþr Suþreyinga konungs veldi.

Nu verþr maþr veginn fyrir sunnan Dana veldi, oc ero þa jamrettir sannaþar menn þeir allir er þa voro i nokors þeirra konungs veldi, eþr siþan er vigit var vegit. Sva scal þar et sama fara um þau vig hvartveggio at socn oc vörn, oc at öllo annars, sem um erlendis vig, oc sva um sar, ef maþr fær þar.

Ef maþr fær sar eþr verþr hann lostinn erlendis oc varþar þat scoggang, oc a hann her þo socn til sins mals, þoat hann söki þar um at lögom, nema þviat eino at hann sættiz þar a alsattum; oc scal hann sva her at socn fara, um sar þau er hann feck austr oc vörn, sem um erlendis vig, fyrir þat uttan at hann sökir um hrör.

Ef maþr verþr ræntr erlendis fe sino, oc scal hann þa her enn viþ hin sömo gögn sökia um ranit oc sva veria.

Titulus CI.

De cæde in terris occiduis commissa.

Si in terris occiduis, a Gallia septentrionem versus, qvis occisus fuerit, omnes comprobatorum numero æqve juste adhibentur, qvi, cum cædes committebatur, vel postea, in cujusvis horum regis imperio versati sunt: in Angliæ nempe, Britanniæ, Scotlandiæ, Hiberniæ vel insularum australium (Hebridum) regum imperiis.

At austrum versus e Dania qvis cæditur, tum probatorum numero æqve juste adhibentur, qvi in ejus regis imperio, ubi cædes admissa est, tum vel postea versabatur. Qvoad harum cædium tum actionem, cum defensionem, et qvovis alio respectu idem omnino servandum est, ac de cæde peregre commissa præscriptum est. De vulneribus ibi illatis idem valeat.

Si qvis peregre vulnere affectus vel percussus fuerit, proscriptione hoc puniendum; illi vero causam suam, qvamvis ibi legibus convenienter peractam, hic agere liceat, nisi integerrima reconciliatione eam transegisset. De vulneribus orientem versus illatis tam actionem, qvam defensionem hic ita instituat, ac de cæde peregre commissa solet, excepto solummodo, qvod de cicatrice hic agatur.

Cujus bona peregre rapiuntur, iisdem auctoritatibus instructus prædationis causam hic et agat et defendat.

Of erlendis raþ þau er maþr ræþr um mann fiörraþum eþr aliotz raþum, oc varþar þat eigi her viþ lög, ef eigi kömr fram, en scoggang, ef fram kömr. Erlendis drep oc erlendis aliotz raþ eþr fiörraþ fram komin, þat scal allt sökia viþ XIItar qviþ, oc taca her eigi fyrr til socnar en um erlendis vig. Nu verþa varnir þær til þessara mala, er metaz eigo, er erlendis hafa görzc, oc scal fanga qviþ þar til hafa i öllum stöþom. En ef þær varnir verþa til er her hafa görzc, oc scal þa hafa til V bua qviþ a þingi.

Consilia peregre, ad alium vel cædendum vel lædendum machinata, si non consummata fuerint, lege definitam pœnam hic non adferunt; consummata vero proscriptione puniantur. Tam in ictum peregre illatum, qvam consilia de cæde vel plagis inferendis sed consummatis actio per dodecadis veridicorum effatum instituatur, nec prius, qvam de cæde peregre commissa (præscriptum est). At exceptiones peregre factæ non spernendæ his in causis inveniuntur, tum ad eas comprobandas veridici collectanei semper adhibeantur. Exceptionibus hic enatis, si inveniuntur, qvinqve in comitiis evocati veridici adhibendi sunt.

CII. Capituli.

Um vig a Grönalandi.

Ef maþr verþr veginn a Grönalandi, oc scal þat her enn sökia, sem önnor erlendis vig, fyrir þat fram, at eigi er scylt at sannaþar menn hafi at þar verit hvartki þa ne siþan; at tengþum at eins scal þa vanda. Ef aþilinn er a Grönlandi, oc sættiz hann þar a vig eþr sökir um, oc er þa eigi her socn til. Nu er eigi aþili ut þar, oc sökir annarr maþr þar til fullra laga, oc a aþili þo at sökia um biörg þess mannz her, oc þarf hann eigi at taca þær sakir af öþrom mönnom. En ef annarr

Titulus CII.

De homicidio in Grönlandia perpetrato.

De cæde, qvæ in Grönlandia committitur hic porro eodem modo agendum est, ac de aliis peregre admissis homicidiis solet, excepto, qvod non reqviritur, ut comprobatores ibi tum vel postea commorati fuisset. Qvoad necessitudines ii solummodo caute sunt eligendi. Si actor competens in Grönlandia constitutus cædis causam vel transegerit vel egerit, hic eam agendi jus omnino evanescit. At actor competens ibi non adest, alius vero legum præscriptis agendo satisfacit, tum actor competens nihilominus de ope occisori lata actionem hic instituat, qvas causas nullius mandato suas

maþr sökir ut þar enn aþilinn, oc eigi til fullra laga, oc er þa socn her til.

facere necesse habet. Qvod si alius, qvam actor competens, ibi in Grönlandia actione functus fuerit, aliqvid tamen de legum postulatis remittens, tum hic agendi jus patet.

CIII. Capituli.

Um þat maþr verþr secr a Grönalandi.

Ef maþr verþr sekr a Grönalandi, oc er hverr þeirra manna sekr her er þar er sekr. En sva scal her sökia um biörg hans ens sekia mannz er ut þar varþ sekr fullri secþ, sem hann yrþi her sekr a varþingi, þartil er sagt er til secþar hans a alþingi. Sva scal maþr veria söc þa her um vig þat, at leiþa fram at domi V vara landa, þa er þat leggi undir þegnscap sinn, at hinn vegni veri eigi fiörvi sino at fyrr, at sa maþr veri þar, eþr þat ella, at sia maþr ætti fe sitt at veria eþr fiör].

Titulus CIII.

De eo, si qvis in Grönlandia condemnatus fuerit.

Si qvis in Grönlandia condemnatus fuerit, hic pro condemnato habeatur, qvi ibi condemnatur. De condemnato, absoluta condemnatione ibi damnato, lata ope et auxilio ita hic agendum est, acsi hic in comitiis vernalibus condemnationem subiisset, hæc donec in comitiis vernalibus proclamatur. Hujus cædis defensio hic instituatur producendo nostratium qvinqve, qvi per civilem suam asseverent existimationem cæsum per alterius ibi præsentiam a salute sua nullo modo remotiorem fuisse, vel etiam illum (ɔ: occisorem) bona sua vel vitam (per inculpatam tutelam) defendisse.

CIV. Capituli.

Um fullrettis orþ.

Ef maþr mælir viþ mann [1]) aþettar orþ, þat er fullretti metz, þat varþar fiörbaugsgarþ hvart sem hann mælir viþ mann aheyranda eþr afheyranda, enda a hann

Titulus CIV.

De injuriis verbalibus, plena juris personalis violati multa expiandis.

Si qvis dictis gravioribus, plena juris personalis violati multa expiandis, alterum prosciderit, exilio puniatur, sive id illo audiente, sive non audiente fecerit. Injuria-

[1]) *Pro:* aþettar — metz, *B cum suis legit:* fullrettisorþ, *dictis plena juris personalis violati multa expiandis.*

rett or fe hans, ef hann verþr sekr um; en þat ero VIII aurar ens fimta tigar [1] [lögaura]. Þat er fullrettis orþ, ef maþr mælir viþ annan, þat er eigi ma föra til goþs, oc scal sva hvart orþ vera sem mælt er, en ecki scal at scaldscaparmali raþa. Halfretti a þat orþ [2] er föra ma til hvarstveggia goþs oc illz, þat a eigi at standa meþal manna [3] [sva at þat varþi viþ lög], nema griþmaþr mæli viþ bonda eþr þræll viþ frialsan mann, þeir scolo sva sökia um orþ þat sem fullretti se viþ þa mælt. Þat a griþmaþr [4] [at hafa] til varnar fyrir sic, [5] [ef hann mælir halfretti viþ bonda], at fara or griþi sino oc hafa ecki vistar sinnar, oc fellr þa niþr sök viþ hann. [6] [En ef griþmaþr mælir fullretti viþ bonda, þa varþar hanom þat fiörbaugsgarþ, enda scal hann þo ecki hafa vistar sinnar].

[7] Ef fullretti er mælt viþ mann oc

tus præterea ex injuriantis, qvi reus fit, bonis, juris personalis violati multam capiat, octo qvintæ decadis uncias, unciarum legalium. Injuriæ verbales plena juris personalis violati multa expiandæ sunt, cum qvis in alium utitur dictis, qvæ in bonam partem excipere non est possibile, cum nempe qvodvis verbum usitatissima sumitur sententia; juxta poeticas significationes haud fiat explicatio. Injuriæ verbales leviores, dimidia juris personalis violati multa expiandæ, sunt dicta, qvæ in utramqve partem, bonam malamqve excipi possunt. Hæ inter cives non tanti habendæ sunt, ut in leges commissi criminis teneatur dicens, nisi operarius iis herum suum vel servus ingenuum prosciderit, hi enim de hisce dictis ita agant acsi injuriis gravioribus lacessiti fuissent. Operarius dimidia juris personalis violati multa expiandis injuriis herum suum infestans, in sui defensionem mansioni suæ demigret, nec domicilio ei stipulato utatur; qvo casu actio in eum evanescit. Si operarius herum (suum) injuriis gravioribus, plena juris personalis violati multa expiandis, prosecutus fuerit, exilium luat, et nihilominus mansione ei stipulata haud fruatur.

Si in eum, qvi ipse exaudit, injuriæ

---

1) *B cum suis omittit:* lögaura.

2) *B cum suis legit,* er ræþr til hvarstveggia &c., *sensu eodem.*

3) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

4) *B cum suis omittit:* at hafa.

5) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

6) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

7) *B cum suis legit:* Ef maþr heyrir a, *Si (injuriatus) ipse exaudierit.*

heyrir hann a, þa scal hann nefna vatta at orþino, [1][oc nefna ser þat vetti at lögom at niota oc neyta]. Ef menn segiaz or þvi vetti, oc varþar þeim þat III marka utlegþ. [2][Sök þeirri scal stefna, oc qveþia V bua a þingi], enda ero þeir þo i vettino, oc jamscyldir þa at bera sem aþr. Ef [3][maþr mælir sva aþettar orþ viþ mann, at þeir] ero II saman, oc er þa eigi costr at nefna vatta at, þa scal hann hefna orþi orþz, [4][ef hann vill, oc mæla þa jam-illt at moti at osekio]. [5][Nu segir annarr hvarr fra oc höliz, oc er þat þa bacmæli, oc varþar fiörbaugsgarþ, oc scal sökia viþ XII qviþ. Ef hinn þriþi maþr heyrir [6][a orþ þeirra, eþr þeir einir er eigi ero vattbærir, þoat fleiri se], þa er kostr at sökia viþ XII qviþ.

verbales graviores, plena juris personalis violati multa expiandæ jactantur, testes de dicto antestetur ille, qvos sibi ex jure utendos et adhibendos denominet. Hocce testimonium præbere recusantes trium marcarum multam incurrunt. Causæ citatio adhibeatur, qvinqve in comitiis accolis evocatis. Antestati nullominus testibus denominatis annumerandi, et eadem ac antea testimonium proferendi obligatione tenentur. Si dictis atrocibus alterum qvis lacessiverit, ubi soli tantum adsunt, unde testes antestandi facultas haud vacat, injuriato, si voluerit, dictum dicto vindicare liceat, ita ut impune ejusdem atrocitatis dicta in alterum projiciat. At alteruter eorum glorians (dicta sua) aliis refert, tum obtrectationis reus habeatur, et exilium luat. Dodecadis veridici actioni adhibeantur. Si tertius qvis, dicta eorum exaudiens, vel plures qvidem, sed ad testimonium ferendum inhabiles adfuerint, per dodecadis veridicos etiam agere fas est.

Ef maþr mælir viþ mann [7]a helgaþu þingi oc eykz þa rettr mannz halfo. Ef maþr mælir viþ mann afheyranda, oc a sa kost er viþ er mælt at sökia til ens III [8]þings, þaþan fra er hann fregn,

Si in comitiis sacratis (injuriis verbalibus), qvis alterum prosciderit, hujus jus in duplum adaugeatur. Si qvis alium non exaudientem, (injuriis verbalibus) lacesserit, hic, cui verba injuriosa intenduntur, ad

1) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

2) *B cum suis omittit:* Sök — a þingi.

3) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

4) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

5) *B cum suis legit:* nu ef hann segir fra; *At aliis ille (dicta sua glorians) refert &c.*

6) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

7) *B cum suis legit:* a alþingi, *in comitiis generalibus.*

8) *B cum suis legit:* alþings, *comitia generalia.*

hvart sem hann vill viþ XII qviþ, eþr viþ heyrin orþ V landeiganda þeirra er rettir se i qviþum [1])[at hörum viþ aþilia], hvart sem mælt var fyrir öllum saman eþr fyrir serhveriom þeirra, oc scolo þeir þat leggia undir þegnscap sinn at domi at þeir heyrþo þat mal or hans munni.

tertia usqve comitia (generalia) a tempore, qvo de dictis certior fit, agendi jure gaudeat; actionem pro lubitu vel per dodecadis veridicos instituat, vel per qvinqve, de verbis auditis, colonorum prædiatorum effatum; qvi eorum, cum actore competente, necessitudinis respectu, veridicis juste annumerantur. Verba, sive omnibus simul, sive singulis coram prolata sint, per civilem suam, ad judicium, asseverent existimationem, sese hoc ex ipsius calumniatoris ore audiisse.

CV. Capituli.

Um þat, ef maþr bregþr manni brigzlum.

Ef maþr bregþur manni brigzlum, oc mælir aliot, þott hann segi satt, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, oc scal sökia viþ [2])XII qviþ, ef hann heyrir eigi a, en viþ vattorþ, ef hann heyrir.

Ef maþr gefr manni nafn annat enn hann eigi, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, ef [3])hinn vill reiþaz viþ. Sva er oc, ef maþr reiþir [4])[auknefni] til haþungar hanom, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, oc scal [5])[þat hvarttveggia] sökia viþ XII qviþ. Ef maþr [6])görir yki um mann,

Titulus CV.

De eo, si qvis opprobriis alterum lacessiverit.

Si qvis probra alicui objecerit, vel vera qvamvis vitia ei exprobraverit, exilium luat, et per dodecadis veridicos, eo non exaudiente instituatur actio, sed per testimonium, si ipse exaudierit.

Si qvis alteri, præter nomen ejus justum, aliud indiderit, exilii tenetur, si modo alter eo indignari voluerit. Itidem, si cognomen ei imposuerit contumeliosum, exilium luat. Dodecadis veridicorum effatum utriqve causæ adhibeatur. Si qvis per excessum in narrando alium injuriatus fuerit, exilium luat. Excessus in narrando

[1]) *B cum suis omittit:* at hörom — viþ aþilia.

[2]) *B cum suis interponit:* V manna heyrin orþ eþr &c., *per qvinqve hominum exaudientium testimonium vel &c.*

[3]) *B cum suis legit:* hann, *ille.*

[4]) *B cum suis omittit:* auknefni.

[5]) *B cum suis omittit:* þat hvarttveggia.

[6]) *B cum suis interponit:* mælir viþ mann haþung eþr., *(Siqvis) verbis contumeliosis alterum prosciderit vel &c.*

oc varþar þat fiörbaugsgarþ. [1])[Þat er yki, ef maþr segir þat fra öþrom manni eþr fra eign hans nokorri, er eigi ma vera oc görir þat til haþungar hanom]. Ef maþr görir niþ um mann, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, oc scal sökia viþ XII qviþ. Þat ero niþ, ef maþr skerr treniþ manni, eþr ristr eþr reisir manni niþstöng.

[2])[Þau ero orþ þriu, ef sva mioc versna malsendar manna, er scoggang varþa öll; ef maþr kallar mann ragan eþr stroþinn eþr sorþinn, oc scal sva sökia, sem önnor fullrettis orþ, enda a maþr vigt i gegn þeim orþum þrimr; jamlengi a maþr vigt um orþ, sem um konor oc til ens næsta alþingis hvarttveggia, oc fellr sa maþr oheilagr er þessi orþ mælir fyrir öllom þeim mönnom, er hinom fylgia til vettvangs, er þessi orþ voro viþ mælt].

dicitur, cum qvis de alio ejusve rebus cujuscunqve generis fuerint ei in contumeliam ea narrat, qvæ impossibilia sunt. Si qvis figuram famosam in alium fecerit exilii damnas sit; per dodecadis veridicos agendum est. Figuræ famosæ sunt: cum qvis signa famosa in ligno exsculpit in alterius contumeliam, vel perticam execrationis in alium insculpit aut erigit.

Tria sunt convicia, qvæ si res tam male inter cives sese habuerint, ut unus ea in alium proferat, proscriptionis pœnam singula adferunt: si qvis alterum pavidum neqvam, fæminæ instar compressum vel muliebria passum dixerit. De his acsi aliis plena juris personalis violati multa expiandis conviciis agendum est. Tria hæcce dicta cæde vindicare fas est. Hæc convicia cæde ulciscendi jus tamdiu patet, qvamdiu fæminas stupratas cæde commissa vindicare licet, ad proxima comitia generalia utrumqve. Dictis hisce contumeliosis alterum proscindens jure cæditur ab omnibus, qvi injuriatum ad rei gestæ locum secuti sunt.

CVI. Capituli.

Um scaldscap.

Hvartki a maþr at yrkia um mann lof ne löst. Scala maþr reiþaz viþ fiorþungi

Titulus CVI.

De versificatione famosa.

In alterius nec laudem, nec contumeliam carmen famosum, qvis pangat. Neqvis

---

[1]) *B cum suis addit:* scal sökia viþ XII qviþ, *per dodecadis veridicos agendum est. Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[2]) *Reliqvum tituli B cum suis omittit.*

viso, nema lastmæli se i. Ef maþr yrkir II orþ enn annarr önnor II, oc raþa þeir haþir samt um, oc varþar scoggang [1])hvarumtveggia; en ef eigi er haþung i, þa varþar III marka utlegþ. Nu yrkir maþr fleira um, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, þott eigi se haþung i. Ef maþr yrkir halfa viso um mann, þa er löstr er i eþr haþung, [2])oc varþar þat scoggang. Nu ef hann qveþr eþr kennir öþrom, oc er þat þa önnor söc, oc varþar enn scoggang, enda varþar sva þeim er nemr [3])[þann verka oc reiþir til haþungar manni]. Su reiþing varþar scoggang er til haþungar metz. Stefno söc er um scaldscap oc socn til ens [4])Illa alþingis, þaþan fra er [5])aþili spyrr, oc scal qveþia til hvart sem vill IX heimilis bua a þingi [6])[þess er sottr er] ella XII qviþar. Scoggang varþar meþförin sem verkinn, oc sciptir enge hvart fyrr er sott, oc scal viþ hin sömo gögn sökia [7])[bæþi]. Scoggang varþar þoat maþr yrki um dauþan

qvartam versus partem nisi contumeliosum, qvid contineret, indignetur. Si unus duo versus (famosi) tetrasticha pepigerit, alter vero alia dua, sed uterqve in idem conficiendum simul operatus sit, proscriptionem uterqve luat. Qvod si versus nihil ignominiosum contineret, trium marcarum multam expendat (uterqve). Si qvis plura, qvamvis nihil ignominiosum continentia cecinerit, exilii damnas sit. Si qvis dimidiam versus partem, qva convicium vel contumeliosum qvid continetur cecinerit, proscribendus est. Si alio coram protulerit vel eum edocuerit, alia formatur causa, proscriptionis pœnam adferens. Carmen hoc discens et in alterius ignominiam pronuntians eodem reatu tenetur. Pronuntiatio, qvam in alterius infamiam factam esse auctoritates probant, proscriptione puniatur. De carmine famoso agens citationem adhibeat, et jus agendi ad tertia usqve comitia generalia a momento, qvo actor competens de carmine certior factus est, ei pa-

---

1) *Pro:* hvarumtveggia — marka utlegþ, *B cum suis legit:* ef löstr er i eþr haþung. Ef maþr yrkir þa visu um mann er eigi er haþung oc varþar III marca seoþ, *si ignominiosum vel contumeliosum qvid continerint. Si qvis carmen de alio pepigerit, qvod nihil contumeliosum continet, trium marcarum multam luat.*

2) *B cum suis addit:* eþr lof þat er hann yrkir til haþungar, *vel laus in alterius infamiam allata.*

3) *Uncis inclusa B cum suis omittit, sed ejus loco habet:* þott IV menn yrki hælming, oc varþar scoggang hveriom þeirra, oc scal sökia, sem um annan scaldscap; *Qvatuor qvamvis dimidiam versus partem pepigerint, qvivis eorum proscriptionem luat, et in eos; ut de versu famoso solet, actio instituatur.*

4) *B cum suis legit:* IIIa þings, *ad tertia comitia.*

5) *B cum suis legit:* hann fregn, *ille certior factus est.*

6) *B cum suis omittit:* þess er sottr er.

7) *B cum suis omittit:* bæþi.

mann kristinn eþr qveþi þat er um hann er ort til lyta eþr til haþungar, oc ferr sva söc su sem vigsöc. [1])Ef maþr hefir orþ þat i scaldscap er annarr maþr a vigt um, [2])enda hefni hann vigi eþr averkom, oc scal sa þa um illmæli sökia. [3])[til biargar ser]. Ef maþr qveþr niþ um mann at lögbergi, oc varþar þat scoggang, enda fellr sa oheilagr til þess alþingis, er næst er eptir, fyrir hanom [oc [4])þeim mönnom er hanom fylgia til], oc scal hann qveþia til vetvangsbua um þat, hvart [5])hinn hafi qveþit niþ þat hanom til haþungar eþr eigi.

teat. Evocandi sunt, qvicqvid maxime placuerit, vel novem ejus in qvem agitur domicilii accolæ in comitiis, vel dodecadis veridici. Carminis famosi tam pronuntiatio, qvam compositio proscriptionis pœna coerceatur, nec interest, de earum qvanam actio primum instituatur, et de utraqve per easdem auctoritates agendum est. De christiano mortuo, si qvis carmen (famosum) pepigerit vel etiam cecinerit, qvod in ejus infamiam vel ignominiam (ab aliis) compositum est, proscriptionis damnas sit. De hoc agendi jus eidem ac actio cædis competit. Carmini suo, si qvis verbum inseruerit, cujus vindictam cæde commissa expetere alteri licet, qvi etiam cædendo vel lædendo ultionem capit, hic ad se defendendum de injuria verbali actionem instituat. Si qvis ad jurisdicundi rupem carmine famoso alterum lacessiverit, proscriptionis damnas sit, et ad comitia generalia proxime subseqventia jure cæditur, tum ab injuriato, cum ab omnibus ejus partes foventibus. Accolas circa rei gestæ locum evocet injuriatus, qvi dispiciant an alter in ejus ignominiam famosum hocce carmen cecinisset, nec ne.

Ef maþr yrkir [6])[niþ eþr] haþung um konung Svia eþr Dana eþr Norþmanna,

Si qvis famosum carmen, vel contumeliosum qvid, in Svecorum, Danorum vel

---

[1]) *B cum suis legit:* Ef maþr heyrir &c., *si qvis in carmine dictum exaudierit &c.*

[2]) *B cum suis addit:* at hann se ragr eþr stroþinn, *qvod nempe pavidus sit vel muliebria passus.*

[3]) *B cum suis omittit:* til biargar ser.

[4]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[5]) *B cum suis legit:* hann, *illi.*

[6]) *B cum suis omittit:* niþ eþr.

oc varþar þat scoggang, oc eigo huscarlar þeirra sakir. [1])En ef þeir ero eigi her staddir eþr vilia þeir eigi sökia, þa a söc sa er vill.

Ef maþr yrkir mansöng um kono, oc varþar þat scoggang. Kona a söc, ef hon er tvitög eþr ellri. En ef hon er yngri, eþr vill hon eigi sökia lata, þa a lögraþandi hennar sökina.

Ef maþr qveþr scaldscap til haþungar manni þott um annan mann se ort, eþr snyr hann a hönd hanom nokoro orþi, oc varþar scoggang, oc scal sva sökia, sem um scaldscap annan. Ef maþr yrkir viþatto scaldscap, þa a hverr maþr þess cost er vill at dragaz undir oc stefna um, þott qviþr beri þat at hinn hafi eigi um þann ort er sökir um, en þat beri þo qviþr at hann hafi ort, [2])oc varþar þo scoggang um viþatto scaldscap. Þat er viþatto scaldscapr er maþr yrkir um engi mann einkum, enda ferr þat þo um heraþ innan, oc varþar scoggang.

Norvegorum regem construxerit, proscriptionis damnas sit. Eorum domesticis causæ illæ agendæ competunt. Qvi si hic non adfuerint vel agere noluerint, cuiqve volenti actio defertur.

Carmen amatorium, si qvis de fæmina pepigerit, proscribendus est. Fæmina vicennaria vel adultior hanc causam ipsa agendam suscipiat. Qvod si vel natu minor fuerit, vel agere noluerit, tutori ejus legitimo actio defertur.

Si qvis carmine famoso in alium qvamvis composito, tertium perstrinxerit, vel (mordaci) aliqvo dicto notaverit, proscriptionem luat. Ut de carmine famoso solet actio instituatur. Si qvis carmen indefinitæ capacitatis (famosum) composuerit, qvisqve volens jus habeat id in sese applicare, et de eo in jus vocare, veridici qvamvis definierint poetam de agente carmen non confecisse, dummodo contenderint veridici eum carminis autorem esse, qvo probato carmen indefinitæ capacitatis (famosum) proscriptionis pœnam adfert. Carmen indefinitæ capacitatis dicitur, qvod ad certam qvidem personam non tendit sed per tribum spargitur. Hoc proscriptionis pœna coerceatur.

[1]) *Pro:* En ef — eigi sökia, *B cum suis legit:* En ef þeir vilia eigi, *si vero noluerint.*

[2]) *B cum suis legit:* oc secz hann þo, *capacitatis carminis nomine nihilominus condemnatur.*

CVII. Capituli.

Um scaldscap at sökia.

Þar er maþr vill stefna um scaldscap, þa scal hann qveþa fyrir vattum sinom [1][aþr], sva at heyri lögfastir menn, ef þeir ero i hia, oc þeir menn er i tuni ero fyrir, helming viso eþr lengra i þeim staþ, oc nefna siþan vatta, oc stefna. Þa er sa maþr kömr at domi er um scaldscap sökir, þa scal hann nefna ser vatta at þvi at hann byþr guþa þeim er hann hefir qvaddan XII qviþar, eþr buum, ef hann hefir þa qvadda at heyra a scaldscap þann er hann hefir stefnt um, [2]oc qveþr þar i dom fram, oc siþan scal hann qveþa aþr hann segi söc fram. Þar er maþr stefnir einom manni tveimr söcom [3][um scaldscapinn], annarri um [4]verka, en annarri um meþför i enom sama staþ, oc er þa costr at qveþa einosinni scaldscap þann er hann stefnir um, þoat tver se [5][sakarnar oc sva] stefnornar, enda er rett at qveþa eino sinn i dom fram, þoat tvær se sakirnar, ef hann stefndi sva um.

Ef maþr lysir [6]at þinglausnom a hönd manni um scaldscap, [7][til socnar

Titulus CVII.

De actione in poetam (injuriantem) instituenda.

De carmine (famoso) in jus vocare parans, testibus suis coram dimidiam carminis partem vel ultra ibidem primum recitet, ut sui juris homines, si adfuerint, omnesqve, ad prædium, in prato domestico, prope versantes, exaudiant. Testes deinde antestetur et dicam manifestet. De carmine famoso agens, cum judicio coram apparet, testes antestetur, se prætorem qvem dodecadis veridicorum effati postulavit, vel accolas, si eos evocavit, invitare, ut carmen famosum de qvo agit, et judicio coram recitabit, exaudiant; carmen deinde, causa nondum enarrata, recitet. Ob carmen famosum, cum qvis duas alteri impigit causas, unam de compositione (poematis) alteram de ejus pronuntiatione, in loco eodem, eum carmen, de qvo agitur, semel tantum recitare fas erit, duæ qvamvis et causæ et citationes adsint. Judicio coram semel etiam recitare sufficiet, duæ qvamvis causæ, si ita citaverat, fuerint.

Causam de carmine famoso, æstate subseqventi agendam, solutis comitiis, si

---

1) *B cum suis omittit:* aþr.

2) *Pro:* oc qveþr þar — söc fram, *B cum suis legit:* en siþan scal hann qveþa þann scaldscap i dom fram, *judicio coram poema deinde recitet.*

3) *B cum suis omittit:* um scaldscapin.

4) *B cum suis legit:* um scaldscap, *de poesi.*

5) *B cum suis omittit:* sacarnar oc sva.

6) *B cum suis legit:* at lögbergi söc, *(Siqvis) causam ad jurisdicundi rupem (de carmine famoso denuntiaverit).*

7) *B cum suis omittit:* til socnar annat sumar.

annat sumar], þa scal hann qveþa [1])[at lögbergi] fyrr enn hann lysi um, enda er hann þa eigi scyldr, nema hann vili at qveþa [2]) et siþarra sumarit at lögbergi, [3])[ef hann qvaþ et fyrra]. Þoat eitt orþ se ort um (mann) oc fari þo helmingr saman eþr lengra, oc er þa kostr at sökia um. [4])[Sva er oc, þoat IV menn yrki helming viso eþr VIII menn yrki alla viso, oc yrki eitt orþ hverr þeirra, þa varþar þat scoggang öllum þeim, ef þeir raþa allir saman um, oc scal sökia, sem um annan scaldscap].

qvis denuntiaverit, ante denuntiationem suscipiendam ad rupem jurisdicundi carmen recitet, qvo facto, æstate subseqventi, nisi ipse voluerit, ad rupem jurisdicundi carmen recitare non tenetur, dummodo æstate antecedente recitaverit. Dictum unicum de alio constructum, si dimidiam versus famosi partem vel magis efficerit, de eo actionem instituere etiam fas est. Idem obtineat, si qvatuor dimidiam versus partem vel octo eum totum ita pepigerint, ut unicum qvisqve conferat dictum, omnes enim, si in unum conspirant, proscriptionis tenentur et ut de carmine famoso solet, actio instituatur.

CVIII. Capituli.
Um hyvig.

Sva er mælt, ef maþr vegr firir manni þræl eþr ambatt, at þat heita hyvig, oc varþar fiörbaugsgarþ, en sva scal sökia sem um önnor vig, fyrir þat utan at a þingi scal bua qveþia. [5])[Þoat fleiri menn se at vigi þræls eþr ambottar, oc sekz einn maþr a vigino], [6])oc scal drott-

Titulus CVIII.
De cæde servitii.

Si qvis servum servamve alienam occiderit, hoc cædes servitii dicitur et exilium adfert. Ut de alia cæde solet actio instituatur, præter qvod in comitiis accolæ evocentur. Plures qvamvis cæde servi servæve interfuerint, unus tamen condemnatione tantum plectetur, dominus vero servitii cæsi ex eorum

[1]) *B cum suis omittit:* at lögbergi.

[2]) *B cum suis legit:* eptra sumarit *(sensu eodem).*

[3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[4]) *B cum suis addit:* oc lata varþa scoggang, *proscriptionis pœnam intendens. Reliqvum tituli omittit.*

[5]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[6]) *Seqventia usqve ad:* viþ bok, *B cum suis ita exprimit:* drottinn ens vegna scal kiosa einn mann þeirra til veganda er at varo, þann er hann vill. Sökiandi a or fe hans, ef hann verþr secr um vigit giölþ þrælsins, slic sem buar hans V sökiandans meta þrælin viþ boc at domi; *Dominus cæsi unum eorum, qvi cædi interfuere et qvemcunqve voluerit, occisorum esse declaret, cujus e bonis, si cædis nomine condemnatur, servi pretium actor referat, juxta qvinqve actoris aecolarum, ad librum sanctum judicio coram factam æstimationem.*

inn ens vegna mans, kiosa mann til vegganda or flocki þeirra, ef maþr sekz um vigit, þa a sökiandi or fe hans giöld þræls sins, slik sem buar virþa viþ bok.

numero qvendam cædis autorem declaret, qvo de cæde commissa condemnato, agens ex bonis ejus commissis servi sui pretium, juxta accolarum ad librum (sanctum) factam æstimationem capiat.

Þa er sa maþr vegr þræl mannz er þingheyandi er firir bu þess mannz, er þrælinn atti, [1][þoat hann se eigi þar vistum, ef hann er sva] at sculdleik, [2]oc sekz hann (eigi) þa a vigino, en gialda scal hann þrælinn [3][hinom er atti, sva sem heimilisbuar þess V virþa, oc hafa boþit giöld a halfum manaþi enom næsta. En ef hann byþr eigi sva giöldin, oc varþar hanom þa fiörbaugsgarþ]. Þræll verþr oheilagr, ef hann mælir viþ mann fullretti, eþr görir halfretti. [4][En þa görir maþr halfretti viþ annan mann, ef görir þa rettarstaþi er fiörbaugsgarþ varþa].

Servum alienum si qvis occiderit, a prædio ejus, qvi dominus fuit servi, comitia jure agens, ibi qvamvis sese non continuerit, dummodo tanta ei (cum servi domino) fuerit necessitudo: cædis commissæ nomine qvidem (non) condemnetur, sed servi domino tamen illius pretium juxta hujus accolarum factam taxationem restituat. Pretium obferat solvendum, proximo post cædem commissam semimense. Si satisfactionem tali modo non obtulerit, exilii (cædis nomine) tenetur. Servus cædi obnoxius sit, si qvid in aliqvem dixerit plena, vel fecerit dimidia juris personalis violati multa expiandum. Tum delictum dimidia juris personalis violati multa expiandum qvis in alium committit, cum aliqvid jure definitum facit, qvo exilii reatum sibi contrahit.

Ef drottinn þræls verþr staddr viþ vig hans, oc verþr sa oheilagr er vegr fyrir þeim er a þrælinn, oc fyrir þeim mönnom öllom, er þingheyendr [5]ero fyrir bu hans [6], nema þræll hafi til

Si dominus servi, eo cæso, adfuerit, occisor ab eo, cujus servus est, et ab omnibus ejus prædii justis foripetis, jure cæditur, nisi servus securitatem vitalem factis (illicitis) antea commississet. In eodem,

---

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[2]) *B cum suis legit:* oc secz hann eigi a, *cædis commissæ nomine qvidem non condemnetur.*

[3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[4]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[5]) *B cum suis legit:* mego vera *(qvi ab ejus prædio ut comitiis) adsint fas est.*

[6]) *B cum suis addit:* a þeim vetvangi, *in eo rei gestæ loco.*

ohelgi ser gört. A þeim vettvangi eiga menn at hefna þræls er hann fellr, en eigi lengr en sva.

Ef þræll leypr undir vapn manna fyrir drottin sinn, oc fær af þvi bana, oc varþar þa scoggang [1]). Ef drottinn vegr sialfr þrælinn oc varþar hanom eigi viþ lög, nema hann vegi at löghelgom tiþum eþr langafösto, þa varþar fiörbaugsgarþ, oc scal [2])[stefna heiman oc] qveþia til IX bua a þingi, oc a guþi sa söc þa er vegandinn er i þingi meþ. En ef hann vill eigi sott hafa, þa a sök hverr er vill. Ecki varþar hanom vig præls nœrgi er hann vegr hann, ef hann vegr hann um þær sakir, er frials maþr felli oheilagr fyrir slikar.

[3])[Ef sa maþr hefir guþorþ er præl sinn vegr, þa eigo samþingis goþar hans söc þa].

Ef maþr drepr præl mannz uvænis högg [4])[oc varþar þat IX aura], oc a drottinn VI aura [5])[þess fiar], en þræll III. [6])[Þat fe allt scal gialda i gripum, oc scal taca til sinn lögmetanda hvarr þeirra].

Nu berr maþr præl mannz lama barning [7]), þa scal hann gialda verþ þrælsins

ubi servus cæditur, rei gestæ loco, nec diutius eum cæde ulcisci liceat.

Si servus ad dominum suum protegendum, aliorum armis sese submiserit, cædes ejus proscriptione puniatur. Dominus ipse servum suum occidens in leges commissi criminis haud tenetur, nisi in diebus legaliter festis, vel in tempore jejunii qvadragesimalis occiderit, tum enim exilii damnas sit. Domi citatio manifestetur, novem in comitiis accolis evocatis. Causa agenda competit prætori cujus curiam occisor seqvitur. Qvi si agere recusaverit, actio cuiqve agere volenti defertur. Servi cæde qvandocunqve commissa dominus reatum sibi non contrahit, si de causis eum occiderit, qvæ securitatis vitalis dispendium ingenuo attulissent.

Si servum suum occidens præturam ipse gereret, ejusdem toparchiæ prætores causam in eum suscipiant.

Si qvis servo alieno graves (gravem) infligeret ictus, novem unciis multetur. Sex harum pecuniarum uncias dominus capiat; servus tres referat. In cimeliis hæc multa solvenda est, et uterqve eorum legalem adhibeat æstimatorem.

At servum alienum membra et vires frangentibus verberibus qvis afficit, tum

[1]) *B cum suis addit:* vig hans, *ejus cædes.*
[2]) *B cum suis omittit:* stefna heiman oc.
[3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[4]) *B cum suis omittit, qvæ uncis tenentur.*
[5]) *B cum suis omittit:* þess fiar.
[6]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[7]) *B cum suis addit:* eþr særir hann, *vel eum vulnerat.*

alict sem buar meta viþ bok, þeim manni er þrælinn atti. [1]) Ef þræll verþr omagi af bardögum þeim, oc scal gialda hanom oc fyrir þat jammikit fe, sem buar virþa omaga.

hic pretium servi, qvantum accolæ ad librum (sanctum) æstimant, domino ejus restituat. Cum servus his plagis victum sibi promereri impotis fit, etiam hoc nomine domino tantum resarciatur, qvantum accolæ, viribus debilitati (sustentionem) æstimant.

Ef þrælar manna liostaz, þa scal sa er lystr annan gialda [2])[VI aura] drottninom en IIIa þrælinom, ef hann a orkost til en ecki elligar. [3]) En ef þrælar manna vegaz, oc a sa þa IIIa kosti er þann præl a er vegit hefir. Sa er einn at gialda þrælinn, sem buar virþa. En sa er annarr at gialda þrælinn þann sem veginn er halfom giöldum, en gialda þann er va hinn fyrir giöldin half, a XIV nottom hinom næstum. Sa er hin þriþi kostr at lata sekiaz þrælinn um vigit. En ef einn maþr a þræla þa er vegaz, oc scipar hann þa sem hann vill.

Si servi diversorum conflictaverint, eorum, qvi alium afficit verberibus, domino alterius sex, servo (læso) tres uncias expendat, si ad hoc ei suppeterent facultates, nec alio pacto. Qvod si servi diversorum (invicem pugnantes) cædem commiserint, occisoris domino triplex defertur optio. Harum prima erit: servi (cæsi) plenum pretium, juxta accolarum æstimationem, rependere; secunda: de servo cæso ex dimidio satisfacere, sed noxam pro altera pretii parte intra noctes decemqvatuor tradere. Tertia optio erit servum ob cædem commissam condemnandum cedere. Si servi cædem invicem committentes ad unum eundemqve dominum pertinuerint, hic qvicqvid ei placuerit definiat.

Ef þrælar manna beriaz lama barning, þa scolo eigendr baþir fe-nyta hinn heila, oc baþir framfôra hinn lamda.

Si servi diversorum membra et vires frangentia verbera invicem mutuaverint, uterqve dominus et integrum sibi habeat, et

---

[1]) *B cum suis legit:* enda gialda vanhaginn, sem buar virþa, ef þrællinn verþr at omaga af þeim bardaga, *damnum præterea, juxta accolarum æstimationem, resarciat, si servus his verberibus invalidus fit.*

[2]) *B cum suis omittit:* VI aura.

[3]) *Reliqvum hujus legis B cum suis ita exprimit:* Ef þrælar manna vegaz, oc a sa, er þann præl a er vegit hefir, hvartz hann vill, at lata sökia þann þrælinn, eþr gialda enn vegna þrælinn ella, sem buar meta viþ boc; *Cum servi diversorum invicem armis pugnantes cædem committunt, dominus servi occisoris pro voluntate sua vel servum cædentem actioni submittat, vel cæsum remuneret juxta accolarum ad librum sanctum factam taxationem.*

Rett a þræll meira um einn lut en frials maþr. Þræll a vigt um kono sina þo hon se ambatt, en frials maþr a eigi vigt um ambatt, þot hon se hans kona.

debilitatum sustentet. Unico tantum respectu, servo plus juris, qvam ingenuo defertur: servus uxorem suam qvamvis servam per cædem (stupratoris) vindicandi jure gaudeat; ingenuo vero servam, qvamvis ei in matrimonio junctam cæde commissa ulcisci ne liceat.

CIX. Capituli.

Um scogarmanna vig.

[1] [Þat er mælt, ef scogarmanna vig verþa, at sva scal fara, sem nu mun her talit. Þar er menn taca scogarmann, oc scolo þeir eigi lengra meþ hann fara enn ördrag þaþan fra, er þeir eigo at vega at hanom. Þeir scolo hræ hylia þar er hvartki se akr ne eng, oc eigi þar er vötn þau se er til böia falli, oc lengra fra garþi mannz enn ördrag. Ef þeir hylia eigi hræ scogarmannz, oc varþar þeim þat III marka secþ. En ef þeir vega þar at scogarmanni er fra er scilt, oc varþar þat III marka secþ, oc a domr at döma þat at þeir föri scogarmanninn a brot a XIV nottom enom næstum, oc a sa maþr söc þa er land a, en þviat eino sekiaz þeir at meþför scogarmannz, þoat þeir fari lengra meþ hann enn ördrag, ef þeir kasa hann i annars mannz landi enn þeir toco hann. En ef þeir vilia föra scogarmann til handa þeim er secþi hann, oc

Titulus CIX.

De cæde proscriptorum.

Definiunt leges, qvod constitutiones in seqventibus hic adferendæ, qvoad proscriptorum cædem valeant. Qvi proscriptum alicubi capiunt, intra teli jactum inde armis eum conficiant. Corpus ejus exanimum ibi tegent, ubi nec ager, nec pratum est, non vero ad aqvas; qvæ ad prædia manant, et teli jactu remotius a sepe domestica. Si proscripti cadaver non occultaverint, trium marcarum multam luant. Si in locis exceptis proscriptum occiderint, trium marcarum multa tenentur, et judicum sententia iis injungat, ut proscriptum (cæsum) in decemqvatuor proxime subseqventibus noctibus auferant. Domino fundi (in qvo cadaver occultabatur), actio competit. Ea tantum lege, proscriptum ultra teli jactum ducentes, sibi multam contrahunt, si in alio, qvam ubi comprehendebant, fundo eum (mortuum) condiderint. Si proscriptum et deferre voluerint, qvi eum condemnatum

[1]) *Hunc titulum B cum suis omittit.*

er þeim þat rett, oc scolo þeir bundinn föra oc bioþa liþ sitt at fylgia þangat til sem hann vill at hanom vega. Ef sa er secþi lætr undanganga scogarmanninn, oc varþar hanom þat scoggang, oc eiga þeir menn söc þa er hanom förþo manninn, enda er hann af biörgum öllom viþ aþra menn um scogarmaninn.

Ef sa maþr er secþi sendir scogarmann a hendr öþrom mönnom, eþr bergr hann hanom i nokoro, þa er hann af biörg allri viþ alla menn aþra, enda varþar hanom scoggang, oc a hverr er vill at sökia hann um þat, at hann hafi borgit scogarmanni þeim er hann secþi sialfr visvitandi, oc lata varþa scoggang, oc telia hann af biörgum öllom scogarmannzins, oc telia ser sakirnar.

Engi maþr sekz a þvi þoat mat gefi scogarmanni, þa er menn föra hann hinom er secþi. Þar er menn vega scogarmann oc a sa giöld at taca er fyrstr com vapnom a hann. En ef þeir elta hann a vapn eþr a foroþ, oc eiga þeir þa allir jöfnom höndum giöldin, enda sva ef þeir föra hinom er secþi, oc scolo þeir luta hverr þeirra heimta scal].

curavit, hoc fas est. Vinetum tum ferant, et suum obferant auxilium proscriptum in locum transferendi, ubi alter eum occidere vult. Si reum proscribi curans, proscriptum (sibi oblatum) elabi siverit, ipse proscribendus est; causa in eum agenda iis competit, qvi proscriptum ei obtulere, et in alios de proscripto præstita opitulatione agendi jure ipse destituitur.

Si condemnationem proscripto infligens, eum ad alium demiserit, vel aliqvo modo ei opitulatur, omni in alios de proscripto lata ope agendi jure destituitur, et ipse proscribatur; qvicunqve voluerit in eum agat, eo nomine, qvod ex consulto opem tulisset proscripto, qvem ipse proscribendum curaverat. Proscriptionis pœnam ei minetur agens, contendens eum omni de proscripto præstita ope agendi jure decidisse, et causas sibi ipsi arrogans.

Proscripto, cum ad condemnationis autorem defertur, cibum impertiendo nemo reatum sibi contrahit. Proscripto interfecto, cædis præmium ille referat, qvi primus ei arma infert; qvod si in arma (aliena) vel paludes impervias eum fugaverint, æqvales præmiorum portiones omnes capiant; qvod etiam (obtineat), si ad condemnationis autorem eum transtulerint, qvo casu, sortibus ductis, eorum qvinam (præmia) exigat, definiant.

CX. Capituli.

Um þat, ef scogarmenn laupa i auþna hus.

[1]) [Ef scogarmenn hlaupa i auþna hus, eþr i sel ubygþ, oc eigo menn þa at briota hus þau, ef vilia, til þeirra eþr brenna, ef þeir mega eigi sökia þa annan veg. Gialda scolo þeir hus hinom er atti, sva sem buar V virþa viþ bok. Ef scogarmenn laupa i hus þau fyrir mönnom, er syknir menn ero inni fyrir, þa eiga þeir er eptir sökia at beiþa hina sykno menn utgöngo. En ef þeir vilia eigi utganga, oc varþar þeim þat scoggang, ef scogarmönnom verþr biörg at. Þoat maþr brioti hus til scogarmanna oc verþr hus oheilagt, oc sva syknir menn, ef fyrir scogarmönnom standa, en gialda scal þeim avvisla bötr sem buar V virþa er hus atti, ef þeir ganga eigi ut. Eigi scal brenna þau hus til scogarmanna er eigi ero auþnahus.

Ef scogarmenn hafa jamnmikit liþ eþr meira, sem hinir er inni ero meþ þeim, oc na þeir eigi útgöngo fyrir scogarmönnom, oc varþar þeim þa eigi viþ lög inni-vistin, ef þeir fa þann biargqviþ at þeir mætti eigi ganga eþr þorþi þeir eigi.

Ef þrælar eþr lögsculdarmenn vega scogarmann, þa eiga þeir menn giöldin at

Titulus CX.

De proscriptis solitarias casas petentibus.

Si proscripti in casas solitarias vel æstiva non habitata profugerint, hæc ædificia demoliri liceat vel incendire, si ea aliter expugnare non possint. Ædificia domino restituant in pretio, qvod accolæ qvinqve ad librum (sanctum) definiunt. Si proscripti ab aliis insecuti in domos, ubi insontes habitant, confugerint, inseqventes hoc, ut exeant postulare debent; qvi si exire noluerint, et proscripti hoc liberantur, proscriptionis ipsi damnates sint. Domus tum ad proscriptos comprehendendos demolienda, destructioni obnoxia sit, et insontes eos tuentes læsionibus et cædi expositi, sed domus domino damnum, si (insontes) non exierint, pro qvinqve accolarum æstimatione resarciatur. Domus habitatas ad proscriptos comprehendendos incendio destruere haud liceat.

Si proscriptis tantæ fuerint vires, qvantæ illis, qvi iiscum intus sunt, unde hi a proscriptis inhibiti exire neqveunt, tum reatum, qvamvis intus remanentes, effugiunt, si modo effato excusatorio probare sustinuerint, sese exire aut non potuisse aut non ausos esse.

Si servi aut per debitum legale alicui addicti proscriptum occiderint, ejus cædis

[1]) *Hunc titulum B cum suis omittit.*

taca er fe eigo at þeim mönnom, er vago scogarmann].

CXI. Capituli.

At lysa scogarmannz vigi.

[1])[Lysa scal maþr samdögris, ef hann vegr scogarmann, oc segia til þess lögföstum manni. En ef hann segir eigi samdögris til, þa ma hann eigi heimta giöld scogarmannzins. En þviat eins scal þat morþ vera scogarmannz-drepit, ef qviþr berr þat at hann vildi leyna þvi].

[2])Scogarmenn allir eigo at vega aþra scogarmenn til sykno ser, ef þeir vilia, nema þviat eins, ef þeir urþo sekir um

præmium referant illi, qvorum debito occisor proscripti tenetur.

Titulus CXI.

De cæde proscriptorum denuntianda.

Eodem vel die vel nocte, qvo qvis proscriptum occidit, hoc denuntiet, et sui juris homini indicet. Qvod si eodem vel die vel nocte non indicaverit, proscripti cæsi præmium exigendi jure destituitur. Cædes proscripti ad cædem nefariam solummodo referatur, ubi probant veridici occisorem eam in occulto habere studuisse.

Ut proscriptus qvicunqve alios proscriptos ad propriam immunitatem acqvirendam, occidant, si voluerint, fas est, nisi solum-

---

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[2]) *Initium materiæ de proscriptis occisis et occidendis in ea dua folia incidit; qvæ integra codici B deesse antea ad titulum LXXXVI notatum est. Unde hic per sententiam abruptam hic incipit his verbis:* — vegr scogarmenn til sykno scogarmönnom þeim, er sættaz ætti a sacir, þær er þeir yrþi secir um aþrar enn þiofsacir. Ef sycn maþr vegr scogarmann til sycno öþrom scogarmanni, þa verþr sa scogarmaþrinn feriandi, þegar er einn scogarmaþr er til sycno honom veginn. Nu vegr hann annan scogarmanninn til sycno honom, þa verþr hinn fiörbaugsmaþr. En ef hann vegr enn þriþia, þa verþr hinn alsycn. Slict munar oc sycna scogarmannz þott hann vegi sialfr aþra scogarmenn til sycno ser sialfom. Hvart sem vegr sycn maþr til sycno scogarmanni eþr vegr hann sialfr til sycno ser, sa þeirra sem vegr, oc scal segia þat at hann vill sycno þess manns eþr sina hafa fyrir scogarmannzgiölld oc segia V buum, þa er þeir lysa vigino. Hann scal slica sycno segia upp avalt, sem þa er tilvegit; *(Leges constituunt insontibus concessum esse) proscriptos occidere, ad immunitatem iis acqvirendam, qvi delictorum, de qvibus transactionem inire licet non vero furti nomine, condemnati sunt. Si insons qvidam proscriptum ad alterius proscripti immunitatem occiderit, hic proscriptus transferendus fit uno proscripto in ejus immunitatem occiso. Secundum proscriptum si (insons) in alterius proscripti immunitatem occiderit, hic exul fit. Tertio occiso insons evadit. Eodem modo proscripti immunitas progreditur, cum ipse alios proscriptos in propriam immunitatem occidit. Sive insons qvidam pro proscripti, sive hic ipse pro propria immunitate cædem (proscripti) commiserit, uterqve factam cædem denuntians, qvinqve accolis coram declaret, se vel certi cujusdam proscripti, vel propriam immunitatem pro proscripti cæsi mercede habere velle. Immunitatem semper talem denuntiet (occidens) qvalem cæde commissa acqvirere intendit.*

þiofsakir, eþr vigsakar, eþr þær sakir nokorar er eigi a at sættaz a fyrir lof fram, nema einkaleyfis se til beþit. Ef scogarmaþr hefir vegit annan scogarmann til sykno ser, þa scal hann ganga til huss, þar er hanom þikkir ser ohætt vera, oc segia til lögfostom manni, at hann hefir scogarmann vegit, oc syna ræ. Þa scal hann vera scogarmaþr oöll oc feriandi, oc eiga eigi utqvæmt. En ef maþr vegr IIa scogarmenn, þa er hann fiörbaugsmaþr. En ef hann vegr hinn IIIia, þa er hann alsykn, oc sva þoat hann vegi einn þann scogarmann, er in meiri giöld ero a, oc scal hann þo alsykn.

Vega mega fleiri menn oc scogarmanni til sykno [1][en hann sialfr], oc scal þa hverr þeirra lysa fyrir V buum [2][þeim er næstir ero hræum], at þeir vilia þeim manni hafa til sykno vegit, [3][oc nefna hann, oc hafa þat fyrir scoggarmannz giöld]. Viþ þa eina er scogarmaþr sykn, er spurt hafa þa sykno hans, sem til er vegit, aþr enn lyst er at lög-

modo qvi furti, cædis vel aliorum delictorum nomine, qvæ sine venia eaqve speciali impetrata transigere non licet, condemnati sunt. Proscriptus alium proscriptum ad suam immunitatem acqvirendam occidens, domum accedat, ubi sese tuto agere opinatur, et sui furti homini indicet se proscriptum interfecisse, corpus demortuum monstrans. Tum proscriptus fit non alendus, sed (peregre) vehendus, revertendi licentia destitutus. Si duo occiderit proscriptos, exul fit. Si tertium occiderit, condemnatio ejus omnino evanescit. Imo: si proscriptum unicum, cujus cædes majoribus præmiis emitur, interfecerit, a pœna proscriptionis omnino liberatur.

In proscripti cujusdam immunitatem pluribus, qvam ipsi (proscriptos) interficere liceat, qvi tum qvinqve, ad corpora exanima proxime habitantibus accolis coram denuntient, se in illius, qvem nomine nominent, immunitatem interfecisse, atqve hoc pro proscripti cæsi præmiis sese habere velle declarent. Qvoad eos tantum proscriptus insons habeatur, qvi immunitatem ejus, ad qvam acqvirendam cædem committebat alter, auditu percepere, hæc donec ad jurisdicundi rupem proclamata est.

---

[1]) *B cum suis omittit:* en hann sialfr, *et legit:* ef vilia, *si voluerint.*

[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[3]) *Omissis iis qvæ uncis tenentur B cum suis legit:* enda er hann scogarmaþr feriandi er I er veginn, en fiörbaugsmaþr er II ero vegnir, en alsycn er III ero vegnir, *qvi etiam uno occiso proscriptus fit peregre transferendus, duobus cæsis in exulem transit, et tribus cæsis insons evadit.*

bergi, oc scal segia et næsta sumar eptir til hverrar vegit er.

Þar er þræll verþr scogarmaþr um vig drottins sins eþr drottningar [1])[eþr fostra eþr barna þeirra], enda taki menn hann innanfiorþungs, þa scolo þeir föra hann til handa þeim er secþi scogarmanninn, en sa scal höggva af scogarmanninom hendr eþr fötr [2])[at gatnamoti] oc lata lifa siþan meþan vill. [3])En ef sökiandi vill eigi sva bana scogarmanni þeim, sem nu er tint, oc varþar hanom þat fiörbaugsgarþ, oc eigo þeir menn þa söc viþ hann er förþo hanom scogarmanninn [4]). Ef aþrir menn drepa scogarmann þann til heliar innanfiorþungs, oc vilia eigi föra þeim er secþi, ef þeir matto sækia hann annan veg enn vapnom, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, oc eiga þeir menn söc er secþo scogarmanninn, [5])[oc scal qveþia til IX bua a þingi, til þeirra saca]. Utanfiorþungs menn eiga at gera hvart sem þeir vilia, at meiþa scogarmann þann a þessa lund, sem sa scyldi er secþi, eþr föra hanom ella. [6])[Ef þeir vilia eigi föra] þa ero þeir

Ad qvartam (immunitatem proscripto conciliandam) cædes commissa fit, æstate subseqventi indicetur.

Ubi servus ob domini sui vel dominæ, alumni eorum vel liberorum parricidium proscribitur, et intra qvadrantis terminos aliqvi eum comprehendunt, hi eum deferant ei qvi proscriptum condemnari curavit, qvi ei manus vel pedes in compitis amputet, et qvamdiu vult dein vivere sinat. Qvodsi actor (parricidii) modo jam definito hunc proscriptum trucidare noluerit exilium luat, qvæ causa in eum agenda iis competit, qvi proscriptum ei detulere. Si hunc proscriptum alii ejusdem qvadrantis incolæ occiderint nolentes eum ei deferre, qvi condemnationem proscripto infligere fecit, qvamvis alio modo, qvam armis eum expugnare possint, exilium luant, qvæ causa ei agenda competit, qvi proscriptum condemnatum curavit. His in causis novem in comitiis evocentur accolæ. Alieni qvadrantis incolæ, qvicqvid voluerint faciant proscriptum vel eodem modo ac condemnans faceret mutilare vel illum huic deferre. Si proscriptum deferre noluerint, qvæstionem de eo qvinqve accolis proximis adhibitis, habere de-

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[2]) *B cum suis omittit:* at gatnamoti.
[3]) *Pro:* En ef — nu er tint, *B cum suis legit:* Ef sa er secþi vill eigi höggva af scogarmanninom hendr *oc* fötr oc varþar; *Si, qvi proscriptum condemnari curaverat, pedes et manus ei præsecare noluerit, exilium &c.*
[4]) *B cum suis addit:* ef þeir vilia eigi, þa a sa söc er sökia vill til laga, *qvi si noluerint, causa ad eum devolvitur, qvi juxta leges agere vult.*
[5]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[6]) *Omissis:* ef þeir — eigi föra, *B cum suis incipit:* þeir ero scyldir.

scyldir at pina hann til sagna oc hafa viþ þat V bua, þa er næstir ero, þeim varþar fiörbaugsgarþ er pina hann, ef þeir segia eigi satt fra orþum hans, [1] [oc scal qveþa til IX bua a þingi]. Sva et sama scal fara um sculdarmann þann er at lögom er i sculd tekinn, oc at lögbergi er tilsagt siþan [2]. Eigi er manni scylt at drepa scogarmann þott hann hitti hann at mali, ef hann tekr hann eigi, oc ræþr hanom ei biargraþ [3].

Sa maþr er vegit hefir scogarmann, hann scal lysa söc i þingbrekko [4] [a varþingi] eþr at lögbergi til scogarmannz gialda mörc lögaura a hönd goþa þeim er hann er i þingi meþ, oc samþingis goþom hans, oc öllom þingmönnom þeirra, lysa til gialda oc til utgöngo. Hann scal hafa þa menn IIa meþ ser er leggi undir þegnscap sinn, at þeir voro kennendr at þeim scogarmanni oc sa maþr var þa veginn, sem hann segir. En ef hann hefir eigi sannaþar menn til, þa scal hann qveþia til heimilisbua sina V [5] [at bera um þat] hvart sa maþr veri þar veginn eþr eigi. Domr a at döma mörk lögaura a hönd goþonom öllum oc þingmönnom þeirra, jammikit or þeirri mörk af hver-

bent. Exilii tenentur qvæsitores, si verba ejus non vere retulerint. Novem in comitiis accolæ evocentur. Qvoad debitores legali modo per debitum alicui addictos, qvod et deinde ad jurisdicundi rupem proclamatur, idem obtineat. Proscriptum qvem qvis fortuito convenit, interficere neqvis teneatur, si eum modo neqve comprehenderit nec consiliis salutaribus adjuverit.

Proscriptum interficiens hoc factum in comitiorum vernalium clivo comitiali vel ad jurisdicundi rupem denuntiet ad proscripti cæsi præmia obtinenda marcam unciarum legalium, solvendam a prætore cujus curiam ipse seqvitur, et ejusdem toparchiæ prætoribus, omnibusqve eorum curialibus, ad hæcce præmia solvenda expendendaqve denuntiet. Duos secum habeat viros, qvi per civilem suam asseverent existimationem, se hunc proscriptum cognovisse, et eum ibi, ubi prætendit alter, interfectum fuisse. Qvod si comprobatores (tales) non habuerit, qvinqve sui domicilii accolas evocet, qvi dispiciant hicce vir an ibi interfectus fuisset, nec ne? Omnibus (ejusdem toparchiæ) prætoribus eorumqve curialibus

---

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit, sed addit:* eþr leyna þeim, *vel ea conticuerint.*

[2]) *B cum suis addit:* Iöfn er socn viþ þa sem innanfiorþungsmenn, oc ef þeir göra eigi annattveggia oc scal qveþia IX bua til a þingi; *In eos eodem modo agendum est ac incolas ejusdem quadrantis, qvod si neutrum fecerint accolæ novem in comitiis evocentur.*

[3]) *B cum suis addit:* nema hann hafi sectan, *nisi ipse eum condemnari curasset.*

[4]) *B cum suis omittit:* a varþingi.

[5]) *B cum suis omittit:* at bera um þat.

iom þeirra manna, oc dōma eindaga a fe þvi viþ guþann hvern fyrir buþar durom hvers þeirra, þa er menn hafa um nott verit a [1][eno næsta varþingi eptir, er aþr hefir lyst verit a] þingi. Ef sa goþi nōkorr a ser eigi buþ, þa scal hann gialda fe þat at buþ samþingisgoþa sins. Guþar scolo heimta at þingmōnnom fe þat, en þeir scolo lata fylgia þingfararkaupom.

simul marcam unciarum legalium erogandam injungat judicum sententia. In hanc marcam a qvovis curialium tantumdem conferatur. Cuiqve prætorum has pecunias solvendi terminus peremtorius præfiniatur, ad cujusvis eorum tabernaculi fores, cum foripetæ per noctem egere in comitiis vernalibus, ea comitia proxime subseqventibus, ubi facta est denuntiatio. Si horum
8 *prætorum qvis tabernaculum non habuerit, ad fores tabernaculi prætoris, qvi eandem regit toparchiam, pecunias expendat. Prætores curialibus has pecunias exigant, sed hi unacum tributo profectionis comitialis eas persolvant.*

Ef maþr vegr scogarmann noekorn þeirra [2]fiōgōrra er hin meiri giōld ero a, oc scal hann þo lysa sōc þa at lōgbergi [3]i hōnd goþum þeim ōllom i þingin forno, þau er þa voro i þeim fiorþungi, sem hann er i, er þingin voro oslitin, oc þriþiungsmōnnom þeirra ōllom til scogarmanns gialda III mercr lōgaura, oc lysa til þess fiorþungsdoms er hann er sialfr or fiorþungi, oc scal hann sva gōgn ōll tilfōra, sem til annars [4]manz gialda, oc scal fe dōmaz at gialda annat sumar [5]miþvikodag i mitt þing i bonda

Si qvis proscriptum unum e qvatuor illis, qvorum cædes majoribus præmiis emitur, interfecerit, causam suam etiam ad rupem jurisdicundi denuntiet ad proscripti cæsi præmia, qvatuor marcas unciarum lege definitarum, a prætoribus omnibus, qvi præturas tenent antiqvas, qvæ tum in eo qvadrante, unde ipse est oriundus, adfuere, cum præturæ fuerunt indivisæ, eorumqve trientis incolis expendenda. Ad judicium qvadrantis unde ipse est oriundus causam denuntiando deferat. Ita probationes proferat, ut de proscripti cæsi præmiis

---

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[2]) *B cum suis legit:* þriggia er dyrri ero, *trium eorum qvorum cædes majoribus remuneratur præmiis.*

[3]) *Pro:* i hōnd — voro oslitin, *B cum suis legit:* a hōnd goþom ōllom a landi her, *in omnes hujus terræ prætores.*

[4]) *B cum suis legit:* scogarmannz, *proscripti.*

[5]) *B cum suis legit:* þann dag, *eo in die.*

kirkiogarþi. Þat varþar fiörbaugsgarþ, ef eigi geldz.

¹)[Ef menn sia scogarmann er þeir fara leiþar sinnar, oc varþar þeim eigi viþ lög þoat þeir taki hann eigi, ef þeir eiga ecki viþ hann. Ef ef þeir eiga viþ hann kaup eþr önnor möc nokor, eþr raþa hanom raþ þau at hann se þa nærr lifi sino enn aþr, oc er þat biörg viþ hann, oc varþar þat fiörbaugsgarþ. Þat ero allt scogarmanna biargir er menn göra viþ hann eþr raþa hanom þat er hann er þa lifi sino nærr en aþr, hvart sem þat er nokoro meira eþr minna er til þess metz.

Eigi scolo menn brenna hus til scogarmanna, þau er fenaþr manna er inni, oc þo at engir se menn i syknir eþr þeir nai eigi scogarmönnom a annan veg, oc scal þeygi brenna husin at heldr. En ef þeir brenna husin þoat fe manna se inni, oc scal sva sökia sem aþra brenno. Nu bioþa þeir eigi þeim manni er hus atti, þat er þeir hafa brotit eþr brent, bötr slikar, sem buar V meta husit, a halfom manaþi enom næsta, oc scal sökia, sem

solet. Judicum sententia definiat pecunias solvendas esse æstate subseqventi, in mediæ hebdomadis die, qvi in medium tempus comitiale incidit, in coloni comitialis cæmiterio. Pecuniæ illæ, si non (ita) persolutæ fuerint, exilio hoc puniendum.

Si iter suum tendentes proscriptum viderint in leges commissi criminis reatu non tenentur, eum qvamvis non comprehenderint, dummodo nihil eocum agunt. Qvod si commercia vel qvædam alia negotia eocum habuerint, vel consiliis eum ita adjuvaverint, ut saluti propius, qvam antea adsit, hæc pro opitulatione ei præstita habendum est et exilium adfert. Ad proscripto latam opem omnia referenda, qvibus vitæ suæ propior fit, qvam antea fuit, sive magis, sive minus sit, qvod tanti æstimatur.

Ad proscriptos comprehendendos, domos, qvibus pecudes civium tenentur, incendere haud liceat. Qvamvis insontes homines nulli ibi adsint, nec alio pacto proscripti compotes fieri possint (impugnantes), has tamen domos incendio dare minime fas est. Si domos, ubi pecudes sunt, incendio confecerint, de eo, ut de incendio solet, agendum est. At domus ab iis destructæ vel incensæ, domino non tantam in semimense proximo offerunt satisfactionem, qvanti accolæ qvinqve domum faciunt, tum

¹) *Reliqvum tituli B cum suis omittit.*

um aþra brenno, en um spellvirki, ef brotit er].

CXII. Capituli.

Griþamal.

Allir vito athurþi um missætti þeirra N. N. sonar oc N. N. sonar, oc nu ero til komnir vinir þeirra oc vilia sætta þa. Nu selr N. N. sonr griþ til sattar stefno þeirrar er þeir hafa aqveþit, frir sic oc fyrir sinn erfingia, oc alla þa menn er hann a griþum fyrir [1] at halda; en N. N. sonr tekr griþ af N. N. syni, ser til handa oc sinum erfingium, oc öllum þeim mönnom er hann þarf griþ til handa at taka. En nu er guþ sialfr fyrstr [2] [i griþum] þeirra, er hæstr er, oc allir helgir menn, oc allr heilagr domr. Pavi at Romi oc patriarki. Kongr varr oc byscopar [3] varir, oc boklærþir menn allir oc allt cristiþ folk. [4] Ek nefni XII menn i griþ a milli þeirra N. N. sonar oc N. N. sonar er nu standa tveimmegum at malum, oc scal nefna þa menn XII. Siþan scal sa er fyrir griþum mælir nefna vatta tva eþr fleiri at þvi vetti, at þessi griþ, sem nu ero nefnd, scolo vera full oc föst allra manna ameþal þeirra er her coma i mannsamnaþ þennan, oc meþan menn ero her lengst a mannfundi þessum, oc

de incendio agatur,] si domus incensa fuerit, sed de damno violento, si demolita sit.

Titulus CXII.

Formulæ pacificandi.

Dissidium, quod N. N. filium et N. N. filium intercedebat omnibus notum est, sed eorum modo amici adsunt, eos reconciliaturi. N. N. filius hic pacem e parte sua, suique hæredis, et omnium, qui ab eo facta pace tenentur, constituit; sed N. N. filius pacem stipulatur sibi, suis hæredibus et omnibus, quorum usui pace constituta prospicere necesse habet. Deus ipse optimus maximus in eorum pacificatione primum memorandus, omnesqve sancti et res qvæcunqve sacra. Papa romanus et patriarcha, rex noster et episcopi nostri, omnesqve docti et populus totus fidem christianam profitens. Duodecem denomino viros ad pacem pangendam inter N. N. filium et N. N. filium, qui utramqve partem causarum tenent — Duodecem illi viri nomine nominandi — Ille porro, qvi pacificationis verba concipit, duos pluresve denominet testes, in id (inqviat) testificandum, qvod pax hæc constituta integra atqve inviolata maneat inter omnes, qvi hunc conventum petunt, per totum qvantumcunqve tempus in hoc conventu commorantur, qvicunqve

---

[1]) *B cum suis legit:* at selia *(qvorum loco pacem) constituere (debet).*

[2]) *B cum suis omittit:* i griþom.

[3]) *B cum suis legit:* orir, *qvod idem est ac:* varir.

[4]) *B cum suis legit:* ec nemfni, *idem ac:* nefni.

hverr maþr kömr [1]) heim til sins heimilis; oc þoat optarr verþi fundir lagþir til mala þeirra, þa scolo þo þessi griþ halda, þar til er lokit er malum þeirra sva sem þau mego bezt lukaz. Nu heldr jorþ griþum up, en himinn varþar fyrir ofan, en hafit rauþa fyrir utan, er liggr um lönd öll, þau er ver höfum tiþendi af. En ameþal þessa endimarka er nu hefi ec talit her fyrir mönnom þrifiz sa maþr hvergi er þessi griþ ryfr, er ec hefi her nefnd, oc bindi ser sva höfga byrþi, at hann komiz aldrigi undan, en þat er guþsdrottins gremi oc griþbitz nafn. En þeir menn allir hafi guþs miscun er vel halda griþum, oc arnaþar orþ allra heilagra til allrar þurþtar sinnar viþ allzvaldanda guþ. Se guþ hollr þeim er heldr griþum en gramr þeim er ryfr; hollr þeim er heldr oc hafit heilir griþ seldz.

Þat ero forn lög a landi varo, ef maþr verþr sekr um griþa rof, at þeir menn XII er i griþ voro nefndir, eiga rett at taka or fe hans, VIII aura ens fimta tigar. En þat ero lög i Noregi oc a alla danska tungo, ef maþr þyrmir eigi griþum, at sa er utlagr fyrir endilangan

donec ad domicilium proprium pervenit redux. Ad hasce lites componendas, qvamvis sæpius convenerint partes, pax hic pacta tamen immota maneat, lites eorum donec ad finem perductæ sunt, modo qvo hoc optime fieri potest. Jam terra pacem inferne fulciat, coelum superne tegit, oceanus ruber dictus, omnes nobis notas ambiens terras, circumcirca metatur: sed intra terminos, qvos hic vobis coram definivi, ille nullibi sospes agat, qvi pacem hic a me indictam violat. Tanti ponderis onus sibi contrahat, ut neqvaqvam elabi possit; domini Dei indignationem et nomen pacifragi. Omnes pacem probe servantes, divina fruantur misericordia et omnium sanctorum intercessione, in qvantum Deo omnipotenti coram qvævis eorum necessitas poscit. Pacem probe servanti Deus propitius sit, violanti severus vindex; probe servanti propitius sit. Pacem invicem constitutam vobis gratulor.

Antiqvitus id juris in civitate nostra viguit, qvod aliqvo ob pacis violatæ crimen condemnato, duodecem illi in pacificationem denominati viri e bonis ejus multam juris personalis violati, qvintæ decadis uncias octo, capiant. In Norvegia vero et ubicunqve lingva danica viget, præfiniunt leges, ut pacem datam violans e tota Norvegia exul pulsus, bona sua tam immobilia

---

[1]) *B cum suis legit:* heim til sins heima *(sensu eodem).*

Noreg, oc ferr bæþi löndum sinum oc ausafe, oc scal aldrigi i land coma siþan.

[1])[Þat er uphaf at þesso mali, at ec et griþ oc friþ a milli þeirra N. N. Se Cristr fyrstr i griþum, þviat hann er beztr, oc sancta Maria moþir hans; konungar helgir oc byscopar, lærdir menn oc lögmenn, oc allir hinir bezto menn. Set ec griþ oc fullan friþ, fegriþ oc fiörgriþ, öllom stöþum nefndom, sva lengi sem ver verþum asattir at vilia guþs, oc at vitni þeirra manna er nu heyra a griþa mal. Sa er griþniþingr er griþum spillir, rækr oc rekinn fra guþi oc öllom guþs mönnom, en sa er griþ heldr oc settum griþi, hafi guþs vingan oc goþra manna utan enda. Hafum allir guþs hylli oc höldum vel griþum.

Vandræþi görþuz þeirra ameþal N. N. sonar oc N. N. sonar, sem þer vituþ skyn. Nu hafa vinir þeirra til comit, oc vilia sætta þa, oc nu ero sett griþ meþ þeim. Sa er fyrstr i griþum er baztr er, Cristr drottinn oc allr heilagr domr. Byscopar varir oc boklærþir menn, böndr oc öll alþyþa. Hafi sa hylli guþs er heldr griþum, en sa maþr er gengr a griþ þessi, heri slika hirþi sem hann vindr ser en þat er guþdrottins gremi oc

qvam mobilia committat, nec unqvam postea in territorium (norvegicum) revertat.

Inde hæc causa initium capiat, qvod pacem et concordiam inter N. N. et N. N. constituo. In pace pangenda Christus, qvia optimus est, primum memorandus, sanctaque Maria mater ejus, reges sancti et episcopi, viri docti et jurisconsulti et omnes qvicunqve optimi. Pacem constituo et plenam securitatem, securitatem inqvam bonorum et personæ in locis omnibus nomine nominatis, qvamdiu inter nos convenit, Dei voluntate convenienter et iis testificantibus, qui formulam pacificationis hic exaudiunt. Pacifragus erit, qvi pacem violat, pellendus et pulsus a Deo et divis omnibus. Qui securitatem servat et pacem pactam Dei et bonorum benevolentia sine fine fruatur. Dei benevolentia nobis omnibus adsit; pacem probe servemus.

Res difficulter explicanda, ut vobis innotescit inter N. N. filium et N. N. filium eveniebat, sed eorum modo amici adsunt eos reconciliaturi, et pax inter eos pacta est. In pace pangenda Christus dominus, qvia optimus est, primum memorandus omnesque sancti; episcopi nostri et docti, rustici et populus totus. Divina protegatur benevolentia, qui pacem pactam servat, qvi vero hanc pacem violat, eo prematur onere, qvod sibi contrahit, domini Dei in-

[1]) *Tres seqventes pacificandi formulas B suo more omittit.*

griþniþings nafn. Hafit hylli guþs oc haldit vel griþum.

Þat er upphaf mals mins at ec set griþ oc friþ her ameþal manna. Se cristr i griþum meþ oss, oc cristz helgir, konungar varir oc byscopar, lærþir menn oc lögmenn oc allir hinir betzto menn. Set er griþ oc fullan friþ, fegriþ oc fiörgriþ i öllom stöþom nefndum oc onefndum sva lengi, sem ver urþum asattir at vitni guþs oc heilagra manna. Set ec griþ þessi fyrir oss oc fyrir vara frændr alla, bæþi nefnda oc onefnda meþ handfesti varri. Sa er griþniþingr er griþum spillir, rækr oc rekinn fra guþi oc goþum mönnum öllum. En sa er griþum heldr oc settum friþi, hafi guþs vingan oc goþra manna utan enda. Höfum allir guþs hylli oc höldum vel griþum].

dignatione et nomine paci/ragi. Deus vobis propitius sit et pacem probe servate.

Inde initium facio, qvod inter cives pacem hic et securitatem constituo. Christus et pace nostra adsit, (primario) nominatus, et Christi omnes sancti, reges nostri et episcopi, viri docti et jurisconsulti, et omnes qvicunqve optimi. Pacem constituo et plenam securitatem, securitatem inqvam bonorum et personæ, in omnibus locis nominatis et innominatis, qvamdiu inter nos conveniebat, Deo et Sanctis testibus. Hanc ego securitatem, manibus nostris junctis stipulatam indico et nobis et omnibus nostris necessariis, nominatis et innominatis. Pacifragus erit, qvi pacem violat, pellendus et pulsus a Deo et bonis omnibus. Qvi securitatem datam servat, et pactam pacem, Dei et bonorum benevolentia sine fine fruatur. Dei benevolentia nobis omnibus adsit, et pacem probe servemus.

CXIII. Capituli.

Trigþa-mal.

[1] [Sakar voro meþ þeim N. N. syni oc N. N. syni enn nu ero þær sakir sættar, oc scal þær fe böta, sva sem goþir menn oc göfgir hafa gört meþ fullum eyri oc framkomnum, þeim i hönd seldum er hafa scolo. En ef þeirra verþa sakir

Titulus CXIII.

Formulæ fidem et fædus constituendi.

Controversiæ N. N. filium et N. N. filium intercedere, qvæ jam transactæ, juxta proborum et præclarorum virorum decisionem componendæ sunt, pecuniis probi valoris persolutis, ei in manum datis, qvi accipiet. Si inter eos abhinc evenerint lite

[1] Hanc primam fidem dandi formulam B. cum suis omittit.

a meþal en heþan fra, þa scal þær fe böta en eigi flein rioþa. Sa þeirra, er gengr a görva satt, eþr vegr a veittar trygþir, eþr ræþr um viþ raþ bana annars, hann scal sva viþa vargr heita, sem viþast er veröld bygþ, oc vera hvarvetna rækr oc rekinn um allan heim, hvar sem hann verþr staþinn a hverio dögri. Nu liggr fe a bok, er N. bötir fyrir sic, oc fyrir sinn erfingia, borinn oc oborinn, oc tekr þarimot aldar trygþir oc ævintrygþir, er æ scolo haldaz meþan mold er oc menn lifa. En nu scolo þeir vera sva sattir oc samværir hvar sem þeir finnaz, landz eþr lagar at samförom öllum oc samvistum, oc at öllum viþrsciptum, sem faþir viþ son, eþr sonr viþ föþor. Nu leggi þeir hendur sinar saman, oc haldi vel trygþir, sva sem fyrir er mælt at vilia cristz, oc at vitni þeirra manna, er heyrþo trygþamal. Se guþ almattigr þeim hollr, er vel heldr trygþir, en gramr þeim er ryfr. Hollr þeim er heldr! oc hafit heilir sætz].

Sakar hafa görzc ameþal þeirra N. N. sonar oc N. N. sonar, en nu ero þær sakir settar oc fe böttar, sva sem metendr mato oc domendr dömþo, teliendr tölþo, [1])gefendr gafo, þiggiendr þago, oc þaþan baro meþ fe fullo oc framkomnum eyri,

pecuniis illæ componendæ sunt, ne telum cruore tingatur. Eorum, qvi factam transactionem violat, vel datam fidem frangit cæde, vel consiliis mortem alterius maturare studet, tam late exul nominetur, qvam mundus maxime late habitatur; ille ubiqve per orbem terrarum nocte vel diu deprehensus, pellendus et pulsus vagetur. Libro sancto jam pecuniæ impositæ jacent, qvæ N. N. pro se suoqve hærede, nato et nascituro, persolvit, recipit contra fidem in æternum et fidem in ævum, qvæ semper servetur, dum humus durat et homines vivunt. Jam vero sive mari, sive terra convenerint, tam consentientes et conciliati sint, in omni cohabitatione et convictu, commerciisqve cujuscunqve generis, ac pater cum filio, vel filius cum patre. Manus jam jungite, et fidem probe, juxta verba concepta, servate, ex voluntate Christi, et eorum testimonio, qvi fidei datæ formulas audivere. Deus omnipotens fidem datam probe servanti propitius sit, violanti severus vindex; servanti (inqvam) propitius sit! vobisqve reconciliatis gratulor.

Lites inter N. N. filium et N. N. filium oriebantur, qvæ jam transactæ et pecuniis solutis compositæ sunt, prout æstimantes æstimavere, judicantes judicavere, numerantes numeravere, dantes dedere, accipientes accepere et inde abstulere in pecu-

[1]) *B cum suis omittit:* gefendr gafo.

þeim i hönd selt, er hafa skyldo. [1]) En ef þeirra verþa enn sakir amillum, [2]) þa scal þat fe böta en eigi flein rioþa. [3]) En ef annarrtveggi þeirra verþr sva oþr, at hann gengr a görva sætt, oc vegr a veittar trygþir, [4]) þa scal sa rekinn vera fra guþi oc allri guþs cristni, sva viþa, sem menn varga reka, kristnir menn kirkior sökia, heiþnir menn hof blota, moþir mög föþir, mögr moþor kallar, eldar uppbrenna [5]), finnr skriþr, fura vex, valr flygr varlangan dag, oc standi byrr [6]) undir baþa vængi [7]). Nu [8]) er þat fe lagt a bok, er N. bötir fyrir sic, oc firir sinn erfingia, getinn oc ogetinn, [9]) borinn oc oborinn, nefndan oc onefnd-

niis probis et persolutis, ei in manum datis, qvi acciperet. Si inter eos lites abhinc evenerint, pecuniis illæ componendæ, ne telum cruore tingatur. Si eorum alteruter eo insaniæ processerit, ut vel factam transactionem violet, vel datam fidem frangat cæde, ille a Deo omniqve Dei cætu christiano pulsus pellatur, tam late, qvam lupi pelluntur, christiani ad templa tendunt, ethnici fana freqventant, mater partum parit, partus matrem appellat, ignis flagrat, Finnus (xylosoleis) fertur, abies crescit, verno die volat accipiter, cum ei utraqve, vento secundo, afflatur ala. Libro (sancto) pecuniæ jam impositæ jacent, qvæ N. N. pro se, suoqve hærede suscepto et suscipiendo, nato et nascituro, nominato

1) *B cum suis addit:* þit scolot vera menn sattir oc samværir at ölþri oc at atti, a þingi oc a þioþstefno, at kirknasocn oc i konungshusi, oc hvervetna þess, er mannfundir verþa, þa scolot þit svo sattir, sem aldrigi höfiz þetta yckar a meþal. Þit scolot deila knif oc kiötstycki, oc alla luti yckar i milli sem frændr, en eigi sem fiandr; *reconciliati et consociati estote ad cibum et cerevisiam, in comitiis et conventu totius populi, in parochia et palatio regis; ubicunqve tandem conveniunt homines tam reconciliati estote, acsi hoc dissidium nunqvam vos intercessisset; cultrum et carnis offam et qvæcunqve alia inter vos mutuatote, ut cognati intimi, non ut inimici.*

2) *B cum suis addit:* annat em þat er vel er, *aliæ qvam bonæ.*

3) *B cum suis legit:* en sa yckar er gengr a &c., *vestrum qvi vel factam transactionem &c.*

4) *B cum suis legit:* þa scal hann sva viþa vargr rækr oc rekinn, sem menn viþaz varga reka, *tum ille tam late exul pellendus et pulsus esto, qvam latissime exules pellunt homines, christiani &c.*

5) *B cum suis addit:* aldir elda kynda, jörþ grör, scip scriþr, scildir blicia, sol scinn, snæ leggr, *alunt populi ignes, virescet terra, natat navis, nitent clypei, radiat sol et nix solum tegit.*

6) *B cum suis addit:* beinn *(et) directus.*

7) *B cum suis addit:* himin hverfr, heimr er bygþr, vindr þytr, vötn til sævar falla, karlar korni sa. Hann scal fyrraz kirkior oc cristna menn, guþshus oc guma, heim hvarn, nema helviti, *cælum vertitur, mundus habitatur, ventus stridet, aqvæ in mare volvuntur, viri fruges serunt. Ecclesiam et christianos fugito, domus Dei et hominum mundum qvemcunqve, inferno excepto.*

8) *B cum suis legit:* Nu haldit þit baþir a bok einni, enda liggr nu fe a bok, *jam unum librum utriqve tangitis, injectis pecuniis, qvæ N. N. &c.*

9) *B cum suis legit:* alinn *(sensu eodem).*

an, [1])oc tekr hann þar trygþir igegn af N. ævintrygþir oc aldartrygþir, þær er æ scolo haldaz meþan [2])öld er oc menn lifa. [3])Nu scolo þeir vera menn sattir oc sammala, hvar sem þeir finnaz a landi [4])eþr a vætni, skipi eþr skiþi, hafi eþr hestzbaki, ar at miþla eþr austskoto, þilio eþr þopto, ef þarfir göraz, [5])knif eþr kiötstycki saman. Sattir hvarr viþ annann, sem faþir viþ son, eþr sonr viþ föþor [6]). Leggit nu saman hendr ykrar, oc verit menn sattir, at vitni guþs oc allz heilags doms, oc þeirra manna allra, er þetta mal heyrþo.

et innominato, persolvit. Recipit contra fidem N. N. in ævum, et fidem in æternum, qvæ semper servetur, dum ævum durat et degunt homines. Nunc reconciliati sint et unanimes, ubicunqve convenerint in terra vel aqva, in navi vel xylosoleis, in oceano vel eqvi dorso, ut, prout fert occasio, remum vel sentinæ situlam, tabulam vel transtrum, cultrum vel carnis offam invicem communicent. Mutue tam reconciliati sint, qvam pater in filium, vel filius in patrem; manus jam jungite et unanimes estote ex testimonio Dei et divorum omnium et cujuscunqve jamjam dicta exaudientium.

CXIV. Capituli.

Baugatal.

[7]) [Fiorir erǫ lögbaugar. Einn er þrimerkingr, annar tvitogauri, þriþi tvimerkingr, fiorþi tolfeyringr. Höfutbaugi fylgia VI aurar baugþac, oc þveiti VIII ens Vta tigar. Tvitogaura fylgia half möre baug-

Titulus CXIV.

Recensus annulorum (multaticiorum).

Annuli legales qvatuor sunt; primus trimarcalis, secundus viginti unciarum, tertius bimarcalis, qvartus duodecem unciarum. Annulo primario sex unciæ annulinstrati nomine adjiciatur, et qvintæ decadis

---

[1]) *B cum suis legit:* N. N. tecr trygþir, en N. N. veitir ævintrygþir, þær æ &c., *N. N. fidem accipit, sed N. N. eandem perpetuam promittit, semper servandam, dum &c.*

[2]) *B cum suis legit:* mǫld er, *humus durat.*

[3]) *B cum suis legit:* Nu ero þeir N. N., *nunc N. N. (reconciliati) sunt.*

[4]) *B cum suis legit:* eþr a legi, *vel in mari.*

[5]) *B cum suis omittit:* knif eþr — saman.

[6]) *B cum suis addit:* i samförum öllum, *in qvovis contubernio. — Legit porro:* Nu leggia þeir hendr sinar saman N. N., haldit væl trygþir at vilia crists oc allra manna þeirra, er nu heyrþo trygþamal. Hafi sa hylli guþs er heldr trygþir, en sa reiþi er ryfr rettar trygþir, en hylli sa er heldr! hafit hælir sæz! en ver sem vattar, er viþ erom staddir; *Jam N. N. manus invicem jungunt. Fidem datam probe servate, ex voluntate christi, omniumqve fidei dandæ formulam exaudientium. Fidem probe servanti Deus propitius sit, violanti severus vindex; servanti propitius sit! Omnia fausta vobis reconciliatis, necnon nobis, qvi testes adsumus!*

[7]) *Nec Recensum annulorum multaticiorum, nec sectiunculam de inqvisitionibus codex A habet, unde e recensione B ea huc apponimus.*

þac, oc þveiti II eus fiorþa tegar. Tvimerkingi fylgia III aurar baugþac oc þveiti XXIV. Tolfeyringi fylgia II aurar baugþac oc þveiti XVI.

At enom mesta baugi ero III menn, bæþi baugbötendr oc baugþiggiendr, faþir oc sonr oc broþir. At tvitogaura ero IV menn, bæþi baugbötendr oc baugþiggiendr, föþorfaþir oc sonarsonr, moþorfaþir oc dottorsonr. At tvimerkingi ero enn IV menn, bæþi baugbötendr oc baugþiggiendr, föþorbroþir oc broþorsonr, moþorbroþir oc systorsonr. Tolfeyring scolo taca bröþrungar oc systkinasönir oc systrungar, oc sva gialda. Þar ero baugar farnir.

Þeir menn er enom vegna manni ero firnari enn bröþrungar, eþr systkina sönir, eþr systrungar, scolo taca mörc af jafnnanom frændom vegandans. Næsta bröþrar vegandans scolo böta næsta bröþrom ens vegna örtog ens VI eyris. Þeir menn, er ero manni firnari veganda, en næsta bröþra, scolo gialda halfan fiorþa eyri jamnnanom frændom ens vegna. Annara bröþra ens vegna scolo taca örtog ens þriþia eyris, af annarra bröþrom veganda. Þeir menn, er ero manni firnari veganda enn sva, scolo böta halfom öþrom eyri jamnanom frændom ens vegna. Þriþia

oboli octo. Viginti unciarum annulum semimarca annulinstrati nomine seqvitur, et qvartæ decadis oboli duo. Annulo bimarcali tres unciæ, qvasi annulinstratum, adhibeatur et oboli viginti qvatuor. Dodecadis unciarum annulo duæ unciæ, ut annulinstratum, adjiciantur et oboli sedecem.

Tres numerantur necessarii, qvi annulum maximum et solvant et capiant, pater, filius et frater. Viginti unciarum annulum qvatuor et solvant et capiant: avus paternus et nepos ex filio, avus maternus et nepos ex filia. Annulum porro bimarcalem qvatuor etiam et solvant et capiant: patruus et fratruelis, avunculus et consobrinus. Duodecem unciarum annulum patruorum filii, amitini et materterarum filii tum capiant, cum solvant. Ibi annuli (legales) cessant.

Qvi unico gradu remotioris cum cæso consangvineitatis sunt, qvam patruorum filii, amitini et materterarum filii, marcam unicam ab occisoris ejusdem propinqvitatis consangvineis capiant. In tertio lineæ collateralis æqvalis gradu, cum occisore conjuncti, cæsi cognatis ejusdem propinqvitatis qvinqve uncias et ortugam expendant. Tertio lineæ collateralis æqvalis gradu, per unicum gradum remotius, cum occisore conjuncti, cæsi consangvineis ejusdem propinqvitatis uncias tres, cum dimidia solvant. In qvarto lineæ collateralis æqvalis gradu cum cæso conjuncti, ab occisoris ejusdem

broþra ens vegna scolo taca I eyri af þriþia broþrom veganda. Þar fellr sac-tala. En þær ero allar lyritnæmar sacir, er eyris bot komr til, eþr meiri.

Ef ohælgir menn ero vegnir, oc umtelrat þar til sacbota. Nu hafa fleiri menn at vigi verit enn einn, þa scal sokiandi kiosa mann til veganda at domi, eþa at sott fyrir sættar monnom, þann er hann vill þeirra manna, er at vigi voro, oc scal hann i þess ætt telia til sacbota. En ef hann gerr eigi kiosa mann til, oc umtelrat þa til sacbota.

Ef vigsacar aþili sættiz a vig fyrir alþingis lof fram, þa a hann ecci at hafa at niþgioldom viþ aþra frændr. Þviat eins scal vigsacar aþili baug taca, ef hann a eigi vigsbotr at taca, oc sva ef hann tecr eigi fe til meiri sycno vegandanom, en sa se fiorbaugsmaþr, þa a hann at hafa baugbot. Aþilinn ræþr sic af baugbotom, ef hann forir vigsocina miþr til laga, eþr til minni sattar, en þa mundi

propinqvitatis cognatis duas uncias et ortugam capiant. Unico gradu ab occisore remotiores unicam unciam, cum dimidia, cæsi propinqvis ejusdem cognationis expendant. In qvinto lineæ collateralis æqvalis gradu cum cæso conjuncti unciam ab occisoris consangvineis æqve propinqvis referant; ibi cædis multæ cessant. Causæ omnes qvibus unciæ vel major multa adhibetur, interdicti habiles sunt.

Cum vitali securitate destituti interficiuntur de cædis multa haud movenda qvæstio. Si plures cædi (foventes) adfuere, actor judicio vel in transactione transactoribus coram unum, et qvemcunqve voluerit eorum, qvi cædi adfuerunt, occisorem designet, cujus familiæ cædis multam exigat. Si neminem (in occisorem) denominaverit, cædis multam exigendi jure destituitur.

Si actor competens causam cædis comitiorum generalium venia non acqvisita transegerit, cædis familiaris multam, cum aliis (suis) consangvineis haud capiat. Eo tantum pacto actor cædis competens annulum capiat (multaticium), si cædis multam capere ei non competit; ut et, si ad immunitatem occisoris non majora refert piacula, qvam ut hic exul remaneat, tum tantum annuli additamenta capiat. Annuli additamenta (porro) capiundi jure destituitur actor, si in cædis causa agenda, e legum postulatis, vel in ea transigenda, e justis et æqvis, plura remiserit, qvam fecisset, si

hann, ef hann scyldi feit hafa, oc berr þat qviþr.

Ef yngri maþr vegr mann enn XII vetra gamall, enda verþi engi annarr maþr saþr at raþom, þa a aþilinn einn öll niþgiöldin.

Ef vig verþr olyst, eþr ranglyst, oc er þo jöfn heimting til sacbota, oc sva þott vigsökin verþi onyt, ef engar metax ohælgis varnir. Nu verþr vegandi secr eþr drepinn, oc er þo slic heimting þa til niþgialda sem aþr.

Baugar allir scoló uppi vera hvegi margir er bötendr ero, eþr hvegi er margir viþtacendr ero, oc scal engi maþr meirom baugom böta enn taca. En mesta baug scal taca faþir oc sonr oc broþir ens vegna mannz, oc taca af föþor oc söni oc broþor veganda, oc scal mörc taca hvarr þeirra or bauginom oc II aura þacs oc þveiti XVI, enda scal sva hverr hinna gialda, ef þeir ero allir til hvarirtveggio. Nu er einn sonr ens vegna mannz en bröþr margir, oc scolo bröþr þo eina mörc taca, oc I sönir, þott þeir se margir, en bröþir einn, enda scolo veganda frændr sva scipta gialdino meþ ser þott eigi se jammargir bröþr sem sönir. Ef hæþi lifir samfeþri broþir, oc annarr sammöþri broþir ens vegna, þa scal sammöþrr broþir taca or mörkinni II luti, en

bona multaticia ad eum referrentur, dummodo hoc veridicorum probatur effato.

Si duodecem annorum minor hominem occiderit, nec alium qvemvis ei consilia suggessisse comprobatur, actor solus cædis familiaris multam referat.

Cædis qvamvis vel omnino non, vel non legali modo denuntiata sit, ejus multam exigendi jus nihilominus adest. Cædis causa, qvamvis reprobetur, dummodo justæ cædis exceptio non adferatur, idem obtineat. Occisore etiam condemnato vel cæso, cædis familiaris multam exigendi jus viget.

Qvotqvot solventes et qvotqvot accipientes adfuerint omnes tamen annuli (multaticii) solvendi sunt. Neqvis plures annulos solvat, qvam (in eodem casu alterius loco) caperet. Annulum maximum capiat pater, filius et frater occisi a patre, filio et fratre occisoris. Hujus annuli marcam unicam eorum, qvivis referat, duas uncias annulinstrati et obolos sedecem, et horum qvivis tantumdem expendat, si omnes utrinqve adfuerint. At cæsus filium unicum fratres multos reliqvit, tum fratres unicam tantum marcam capiant, et filii qvoqve unicam, illi qvamvis plures, fraterqve unicus concurrerint. Occisoris propinqvi multam solvendam eodem modo inter se distribuant fratres qvamvis non totidem adsint, qvat filii. Si cæsi et frater ex patre et frater ex matre superstes vixerit, hic duas marcas

samfeþri III, enda scal hann einn hafa þak oc þveiti. Faþir scal taca II luti baugs, ef eigi er sonr til, oc sonr II luti, ef eigi er faþir til.

Nu lifir einn scapþiggiandi at höfut baugi hvergi þeirra er, oc scal hann fullan baug taca meþ þaki oc þveitom. Nu lifir hvarki ens vegna mannz faþir ne sonr, oc lifa þo bröþr bæþi samfeþra oc sammöþra sumir, þa scolo sammöþra bröþr taca II luti baugs, en samfeþra bröþr III luti, enda scolo þeir hafa þac oc þveitin öll. Nu lifir faþir eþa sonr, oc sá einn broþir, er sammöþri er, þa scal hann taca af bauginom fullan broþur luta, sva sem hann se samfeþri, ef annarr einn er þeirra til. En ef bæþi er til faþir oc sonr, oc sa einn broþir, er sammöþri er, þa scal broþir taca af bauginom halfom vegnom penningi miþr enn halfan VI eyri, oc einn eyri þacs, oc þveiti VIII.

Nu er engi scapþiggiandi til at höfutbaugi, nema broþir sammöþri, þa scal hann taca bauginn fullan oc þac, en eigi engi þveitin. En ef eigi ero scapbötendr til höfutbaugs, þa scolo viþtakendr allir þeat missa af jomno fe, sva avalt, sem þeir ero tiltalþir.

Annarr baugr er tvitögauri, en þann

partes, ille tres accipiat, sed hic seu frater ex patre et annulinstratum et obolos (omnes) solus habeat. Filio deficiente pater duas annuli partes, et patre deficiente, filius tantumdem solus capiat.

At unicus tantum annuli primarii acceptor ordinarius adest, tum ille annulum integrum cum annulinstrato et obolis (adjectitiis) solus capiat. At cæsi nec pater, nec filius in vivis est, sed vivunt tamen fratres cæsi tam ex patre, qvam uterini nonnulli; tum fratres ex patre duas annuli (primarii) partes referant, sed fratres ex patre tres, qvi etiam annulinstratum et obolos adjectitios omnes capiant. Patre vel filio concurrente, cum fratre uterino, hic in annulo integram fratris portionem capiat, acsi frater ex patre fuerit, dummodo unus tantum (primum nominatorum) adsit. Qvod si et pater et filius (cæsi), cum fratre ejus uterino concurrerit, hic ex annuli altera parte ponderata capiat qvinqve uncias, cum dimidia, nummulo minus, annulinstrati unciam unicam et obolos adjectitios octo.

At annuli primarii acceptores nulli ordinarii præter fratrem uterinum in vivis sunt, tum hic cum annulinstrato annulum accipiat integrum, sed oboli adjectitii ei non deferuntur. Deficientibus vero annuli primarii solutoribus justis, acceptorum qvivis tantumdem remittat e totidem pecuniis, qvæ iis e legum præscriptis capere competit.

Annulus secundus viginti uncias te-

baug scal taca föþorfaþir oc sönarsonr, moþorfaþir oc dottorsonr ens vegna, oc taca af IV mönnom þeim, er jamnanir ero veganda. Þann baug scal V deila meþ þeim, oc scal föþorfaþir oc sonarsonr hafa III luti baugs oc þökin oc þveitin öll, en moþorfaþir oc dottrsonr II luti. Nu ef annarr einn er til föþorfaþir, eþr sonarsonr, en hinir baþir, oc sva þott annarr einn se þeirra til, moþorfaþir eþr dottorsonr, en þessir baþir, þa scal þo sva bauginom til scipta, sem aþr var um tint; enda heita þat baugildi, er þeir menn taca, er carlsift ero comnir, en þat heita nefgildi, er þeir menn taca, er kvensift ero comnir. Þott almargir se sonarsynir, eþr dottorsynir, oc takat þeir þa meira lut baugsins enn aþr, oc sva þar, er aþrir baugþiggiendr ero, þa scal jamt hverfa i alla knerunna, þott I maþr se or öþrom knerunni, en or öþrom allmargir, ef þeir ero hvarirtveggio or nefgildi, eþr hvarirtveggio or baugildi. Nu ero engir scapþiggiendr at XX aura, nema föþorfaþir eþa sonarsonr, oc scal hann fullan baug taca, meþ þaki oc þveitom. En ef engir ero til, nema moþorfaþir eþa

net. Hunc annulum capiat cæsi avus paternus et nepos ex filio, avus maternus et nepos e filia, exigantqve a qvatuor viris ejusdem, cum occisore propinqvitatis. Hicce annulus in qvinqve portiones inter eos distribuatur, cujus partes tres, cum annulinstrato et obolis adjectitiis avo paterno et nepote ex filio deferuntur, sed avus maternus et nepos e filia duas portiones capiant. Si alteruter tantum, avus paternus vel nepos ex filio exstiterit, sed (ex altera parte) uterqve tum avus maternus, cum nepos e filia adfuerit, vel si horum alteruter, sed illorum uterqve in vivis sit, annulus tamen ita distribuendus, ut antea definitur. Agnatos annulos capere dicitur, cum illi capiunt, qvi per stirpem virilem cum cæso junguntur; cognatos vero, cum e fœmina orti annulos multaticios referunt. Nepotes e filio vel filia, qvamvis plures adsint, non tamen majorem annuli partem referant, qvam alias. Itidem, ubi alii concurrunt acceptores, annulus in qvamcunqve familiam æqvis portionibus distribuatur, qvamvis unus tantum ex una stirpe, plures vero ex altera oriundi fuerint, modo utriqve ad cognatos vel utriqve ad agnatos cæsi referendi sint. At viginti unciarum annuli acceptor ordinarius nemo superest, præter avum paternum vel nepotem ex filio, tum hic totum annulum capiat, cum annulinstratis et obolis adjectitiis. Omnibus vero deficientibus præter avum maternum et ne

dottersonr, þa scolo þeir þo taca fullan oc þacþan enn engi þveiti.

Tvimerking ens vegna föþorbroþir oc broþorsonr, moþorbroþir oc systorsonr, scolo taca af þeim mönnom IV er jamnanir ero veganda, oc scal moþorbroþir oc systorsonr hafa II luti baugs, en föþorbroþir oc broþorsonr III luti, enda scolo þeir hafa þac oc þveiti. Nu er föþorbroþir eþr broþorsonr til baugs einn, þa scal hann þo baug taca fullan meþ þaki oc þveitom. En ef moþorbroþir eþr systorsonr er einn til baugs, þa scal hann þo fullan baug taca oc þaçtan en þveiti engi. At þvi hofi scal þeim baug scipta i nefgildi, sem tvitog-aura.

Tolfeyring scolo taea bröþrungar, oc systkyna sönir, oc systrungar ens vegna, oc taca af þeim mönnom öllom er jamnanir ero veganda. Þann baug scal enn V deila meþ þeim, oc scolo bröþrungar taca III luti baugs, oc þac oc þveiti, en systrungar oc systkina synir II luti baugs; þott einn se bröþrungr, en allmargir systrungar eþr systkina synir, þa scal hann þo taca allann bröþrungs lut. Nu er systrungr einn enn almargir bröþrungar, oc scal hann hafa allan systrunga lut. Jammicit scolo systkina synir taca af þvi nefgildi sem systrungom. En ef eigi er til nema bröþrungr I, oc scal hann þo taca

potem ex filia, hi annulum capiant sartum et tectum, sed obolis adjectitiis expertem.

Patruus cæsi et fratruelis, avunculus et consobrinus annulum bimarcalem a qvatuor, cum occisore ejusdem propinqvitatis viris capiant. Horum avunculus et consobrinus duas annuli partes, patruus et fratruelis tres unacum annulinstrato et obolis adjectitiis referant. Qvod si patruus vel fratruelis solus ad annulum (bimarcalem) capiundum extiterint, is hunc totum, cum annulinstrato et obolis adjectitiis referat; si vero avunculus vel consobrinus solus in vivis fuerit, is annulum qvidem ipsum integrum et tectum, sed sine obolis adjectitiis capiat. Ex iisdem regulis hic annulus inter agnatos distribuatur ac annulus viginti unciarum.

Duodecem unciarum annulum capiant patruorum filii, amitini et materterarum filii, et ab occisoris cognatis ejusdem propinqvitatis. Hic annulus etiam in qvinqve portiones inter eos dividendus, qvarum unam, simul cum annulinstrato et obolis adjectitiis, patruorum filii, duas vero amitini et materteræ filii capiant. Si unicus adfuerit filius patrui, sed materteræ vel amitæ multi, ille tamen totam patrui filii partem solus accipiat. At materteræ filius unicus, patruorum filii multi: tum illi tota materteræ filiorum portio defertur. Materterarum filii de hac cognatis delata portione tantumdem capiant ac filii amitini. Omni-

baug fullan, meþ þaki oc þveitom. Nu er engi þeirra til nema systrungr. I. þa scal hann þo taca baug fullan, oc þac meþ oc þveitin engi.

Nu ero engir scapþiggiendr til at þrimerkingi, en scapbötendr se til, þa scal föþorfaþir oc sonarsonr, moþorfaþir oc dottorsonr taca höfutbaug scerþan halfri mörc, oc scal þeim baug sva scipta i nefgildi, sem tvitog-aura. Sinn baug scolo þeir taca meþ þaki oc þveitom, en aldregi scal scerþom baugi þac fylgia ne þveiti. Nu ero engir til nanari baugþiggiendr, en föþorbroþir oc broþorsonr oc systorsonr, þa scolo þeir taca III baug. Sinn baug scolo þeir taca meþ þveitom fullan oc þacþan, en höfutbaug scerþan mörc, en tvitog aura scerþan halfri mörc. Þa ero allir baugar tvimerkingar. Þviat eins scolo þeir sva taca, ef nockorir ero scapbötendr at hveriom baugi, enda scolo þeir jamt taca, þott nefgildingar einir se til tökonnar, eþa sva til giallzins. En ef engir lifa i baugildi ens vegna, nema bröþrungar eþr systrungar, eþr systkinasynir, en scapbötendr se til i öllom stöþom, þa scolo þeir taca IV bauga. Sinn baug scolo þeir taca fullan, oc þacþan meþ oc þveiti. Þeir scolo oc taca höfutbaug scerþan halfo, þa verþr þar enn

bus præter unicum patrui filium deficientibus, hic annulum nihilominus integrum et tectum, cum obolis adjectitiis referat. Omnibus, præter unicum materteræ filium, deficientibus, hic annulum capiat integrum, cum annulinstrato, sed non obolis adjectitiis.

Si annuli trimarcalis acceptoribus ordinariis deficientibus, solutores tamen extiterint ordinarii, tum avus paternus et nepos e filio, avus maternus et nepos e filia annulum primarium, semimarca imminutum, capiant, qui annulus tum inter cognatos, viginti unciarum annuli instar, dividatur. Proprium (ɔ: viginti unciarum) annulum viri nominati nihilominus capiant, cum annulinstrato et obolis adjectitiis; sed annulum imminutum, nec annulinstratum, nec oboli adjectitii unquam seqvantur. Si propinqviores ad annulum capiundum nulli adsunt, qvam patruus et fratruelis (avunculus) et consobrinus, tam hi tertium annulum capiunt. Proprium annulum, cum obolis adjectitiis integrum et tectum referant, sed annulum primarium marca, annulum viginti unciarum semimarca imminutum. Sic omnes annuli bimarcales fiunt. Ea tantum lege sic capiant, si unius cujusque annuli adsint solutores, qvidam ordinarii, et tantumdem capiant, qvamvis cognati soli vel ad recipiendum vel ad solvendum adfuerint. Si cæsi consangvineorum nulli in vivis sint præter filios patrui amitæ,

mesti baugr at minsta baugi. Þeir scolo enn taca XII aura at föþorföþor baugi; XII aura at broþorsonar baugi. Þa er tvitogauri scerþr mörc, en tvimerkingr halfri möre. Engom baugi scal þac ne þveiti fylgia nema bröþrunga baugi. Þa bauga alla scal V deila, oc scolo III lutir hverfa undir bröþrunga, en II lutir i nefgildi. Nu er systrungr einn til, en engir bröþrungar, oc scal hann þo taca alla bauga. Ef engir lifa baugþiggiendr nema faþir eþr sonr eþr broþr, en allir se til veganda frændr, þeir er baugom scolo böta, en þa er sem allir se til, ef noekorir ero scapbötendr at hveriom baugi, oc scal þa faþir oc sonr oc broþir taca alla bauga fulla, hvart sem þeir ero allir til eþr einn þeirra. Þeir scolo sva scipta öþrom baugom meþ ser, sem sinom baugi, oc scal höfutbaugi eitt (eigi) þac ne þveiti fylgia. Nu er bröþrungr einn til, en engvir systrungar, ne systkina synir, þa scal hann þo taca alla bauga sem aþr.

materteræ, sed solutores ordinarii ubiqve adsunt, tum illi qvatuor capiant annulos. Proprium annulum integrum, cum annulinstratis et obolis adjectitiis referant. Annulum primarium etiam ex dimidio imminutum capiant. Sic denuo maximus annulus in minimum vertitur. Avi paterni annuli duodecem, et fratruelis annuli totidem uncias capiant. Tum viginti unciarum annulo marca, sed annulo bimarcali semimarca detrahitur. (Hoc casu) nulli annulorum præter annulum bimarcalem, annulinstratum vel oboli adjiciantur. Hi omnes annuli in qvinqve distribuantur portiones qvarum tres patruorum filiis deferendæ, sed duæ ad cognatos deveniant. Qvodsi materteræ filius unicus, patruorum filii nulli, in vivis fuerit, ille solus omnes annulos capiat. Si omnibus annulorum acceptoribus, præter patrem vel filium vel fratrem, deficientibus, occisoris propinqvi omnes, annulos solvere obligati, in vivis fuerint — omnes adesse censendum est, si ordinarii cujuscunqve annuli solutores qvidam adsint — pater et filius et frater omnes annulos integros habeant, sive omnes concurrerint, sive unicus tantum adsit. Proprii annuli instar, ceteros annulos inter se distribuant, et annulum primarium nec annulinstratum, nec oboli seqvantur. Si patrui filius unicus, materteræ vel amitinæ filii nulli in vivis fuerint, ille nihilominus solus omnes annulos capiat.

Nu lifa engir menn i bauggildi ens dauþa, nema föþorfaþir eþr sonarsonr, moþorfaþir eþr dottorsonr, en allir lifa i bauggildi veganda, þa scolo þeir hvart sem þeir ero allir til eþa einn, taca alla bauga fulla nema höfutbaug einn, hann scal fella halfri mörc. Engom baugi scal þac ne þveiti fylgia nema tvitog-aura. Nu lifa engir i bauggildi ens vegna nema föþorbroþir eþr broþorsonr, moþorbroþir eþr systorsonr, en bötendr ero til i öllom stöþom, þa scolo þeir taca alla bauga, hvart sem þeir ero allir til eþr sumir. Höfutbaug scolo þeir taca scerþan mörc, en XX aura hafa halfri mörc. Sinn baug scolo þeir fullan taca oc sva bröþrunga baug. Engum baugi scal þac ne þveiti fylgia nema tvimerkingi. En ef engir ero nanari baugþiggiendr til enn bröþrungar, þa scal fara sem fyrr var umtint.

Nu ero viþtakendr til at höfutbaugi oc at tvimerkingi en engir at XXtog aura, þa scal hann hverfa meþ mesta baugi, ef bötendr ero til. En ef sa baugr er nockorr er hvarki se til scapbötendr, ne scapþiggiendr, oc fellr sa baugr þa niþr.

Frændr veganda ero baugs scapbötendr, oc sva at hveriom baugi, sem þeir ero tiltalþir. Bauggildis-menn veganda

At demortui agnatorum nemo præter avum paternum et nepotem ex filio, avum maternum et nepotem e filia in vivis est, omnes vero occisoris agnati supersunt, tum illi sive omnes superfuerint, sive unicus eorum tantum adsit, omnes annulos capiant integros, nisi annulum primarium cui semimarca detrahatur. (Hoc casu) annulorum nulli, præter annulum viginti unciarum, annulinstratum et oboli adjiciantur. Si agnatis cæsi omnibus deficientibus, præter patruum et fratruelem, avunculum et consobrinum solutores tamen extiterint ubiqve, illi, sive omnes, sive nonnulli eorum superfuerint, omnes annulos capiant. Annulum primarium marca, annulum viginti unciarum semimarca deminutum habeant. Proprium ut et patrui filiorum annulum integrum capiant. (Hoc casu) annulum tantum bimarcalem annulinstratum et oboli seqvantur. Si annulorum acceptores nulli patrui filiis propiores superfuerint, res modo antea præscripto moderetur.

Si annuli primarii et bimarcalis, non vero viginti unciarum annuli acceptores superfuerint, hic annulo maximo adjiciatur, modo solventes adsint. Qvod si annuli cujusdam nec solutores, nec acceptores ordinarii ulli superfuerint, hic evanescit.

Occisoris propinqvi cujuscunqve annuli ordinarii solutores ita sunt ut leges præfiniunt. Agnati occisoris tanto majo-

scolo þeim mun meira lut reiþa baugs hvers heldr enn nefgildis-menn, sem þeir taca meira lut er bauggildis menn ero ens danþa heldr enn nefgildis menn. Oc sva scolo þeir þvi gialdi öllo scipta meþ ser, er frændr ero veganda, hvart sem þeir ero til baugs hvers fleiri eþr færi, oc slicom lut halda up, at öllom reizlom, þott nefgildingar einir se scapbötendr ens vegna. Frændr scolo scipta viþtökonni meþ ser i öllom stöþom.

Nu ero engir scapbötendr til höfutbaugs enn viþtakendr ero til, þa scal vegandi böta hofuþbaugi fullom meþ þaki oc þveitom, ef hann er sykn oc samlendr, enda scalat hann fleirom baugom böta. En ef hann er eigi til, þa scolo þeir böta baugom II er talþir ero, (til) oc tvitogaura, oc sinom baugi scerþom halfri mörc. Nu ero engir nanari bötendr enn föþorbroþir oc broþorsonr, moþorbroþir oc systorsonr, þa scolo þeir böta baugom III. Sinom baugi fullom oc II mörcom at þrimerkingi, oc II mörcom at tvitogaura, ef viþtakendr ero til. Ef engir ero nanari baugbötendr en bröþrungar, þa scolo þeir böta baugom IV, ef viþtakendr ero til, oc XII aurom at hverjom baugi. Engom baugi scal þac fylgia ne þveiti, nema bröþrunga baugi.

rem cujusvis annuli partem expendant qvam cognati; qvanto cæsi agnati ejus cognatis majorem referunt portionem. Propinqvi occisoris ad annulum aliqvem solvendum sive plures sive pauciores supersint, solutionem ex eadem ratione inter se dividant, et solvenda omni modo præstent, qvamvis cognati solummodo ut solutores ordinarii, extiterint. Propinqvi cæsi accipienda ubiqve (juxta regulas antea allatas) inter se distribuant.

Cum annuli primarii solutores ordinarii deficiunt, sed acceptores adsunt, occisor ipse, modo non condemnatus et conterraneus fuerit, annulum primarium integrum, cum annulinstrato et obolis adjectitiis expendat. Plures annulos haud solvat. Si ille defuerit, duos (maximos) solvant annulos, qvi viginti unciarum annulum ex jure solvere debent, et proprium annulum semimarca imminutum. At nulli propinqviores adsunt solutores, qvam patruus et fratruelis, avunculus et consobrinus, tum tres illi annulos solvant, proprium integrum, annuli trimarcalis marcas duas, et viginti unciarum annuli marcas duas, modo acceptores ubiqve adsint. Si annulorum solutores nulli patrui filiis propinqviores extiterint, hi qvatuor solvant annulos, modo adsint acceptores, et annulum singulum unciis duodecem. Necui annulorum præter patrui filiorum (hoc casu) annulinstratum vel oboli adjiciantur.

Nu lifa engir i bauggildi nema faþir oc sonr oc broþir, þa scolo þeir böta baugom öllom fullom, ef viþtakendr ero til, oc scal höfuþbaug einn þekia. En ef engir ero bötendr til nema föþorfaþir oc sonarsonr, moþorfaþir oc dottorsonr, þa scolo þeir böta baugom IV. Höfuþbaugi scal böta scerþom halfri mörc, en III fullom, oc þekia tvitog-aura einn, ef viþtakendr ero til allra. Nu ero engir bötendr til nema föþorbroþir oc broþorsonr, moþorbroþir oc systorsonr, en allir lifa i bauggildi ens vegna, þa scolo þeir böta baugom IV. Þeir scolo böta II mörcom at höfutbaugi oc II mörcom at XX aura, en fullom sinom baugi, oc þekia þann einn enn XII aura at minzta baugi.

Cum (occisoris) cognati, ad annulo[s] multaticios solvendos obligati, præter pa[trem] filium et fratrem, omnes desunt, hi annulos omnes expendant integros, dum modo acceptores extiterint. Annulus pri marius solus tegatur. Si solutores nulli extiterint præter avum paternum et nepo tem ex filio, avum maternum et nepotem ex filia, hi omnes qvatuor annulos expe diant. Annulo primario solvendo semi marca detrahatur, cæteri tres integri sol vantur, qvorum viginti unciarum annul[us] solus (annulinstrato) tegatur. (Hæ ea tan tum lege) si omnium annulorum acceptores (ordinarii) adsunt. At nulli solutores præ ter patruum et fratruelem, avunculum et consobrinum in vivis sunt, omnes vero cæ[teri] agnati, qvi annulos referrent, vivunt, tum illi omnes qvatuor annulos persolvant. An nuli primarii duas marcas, viginti uncia rum annuli duas marcas, proprium annu lum integrum — qvi etiam solus tegatur — et annuli minimi uncias duodecem expen dant.

Nu lifa bötendr at mesta baugi oc minzta, en viþtakendr ero eigi til i öllom stöþom þa scal faþir, oc sonr oc broþir böta baugom III fullom, höfuþbaugi einom scal þac oc þveiti fylgia. Nu er engi þeirra til nema broþir sammöþri, oc scal hann þa jamt allri bot uphalda, nema þveitom.

At annuli maximi et minimi super sunt solutores, sed acceptores haud ubiqve adsunt, tum pater (occisoris) filius et frat[er] tres integros persolvant annulos; annul[o] tantum primario annulinstratum et obol[i] adjiciantur. His omnibus præter fratre[m] uterinum deficientibus, hic nihilominus om nia expendenda, præter obolos, solus per solvat.

Su er oc cona ein er bæþi scal baugi bōta oc baug taca, ef hon er einberni, en su kona heitir baugrygr, en hon er dottir ens dauþa, enda se eigi scapþiggiandi til höfuþbaugs, en bötendr lifi, þa scal hon taca þrimerking, sem sonr, ef hon toc eigi fullsætti at vigsbotom, til þess er hon er gipt, enda scolo frændr alengr taca. Nu er hon dottir vegande, en engi er scapbötandi til höfuþbaugs, en viþtakendr se til, þa scal hon böta þrimerkingi sem sonr, til þess er hon kömr i vers hvilo, en þa kastar hon giöldom i kne frændom.

Unica est fœmina, qvæ, si unigena fuerit, annulos et solvat et capiat; hæc fœmina annulipotens dicitur et filia est demortui. Si solutoribus annuli primarii viventibus, acceptores ordinarii defuerint, hæc annulum capiat trimarcalem filii instar, si modo multas cædis obtinens, integram cædis transactionem non fecisset. (Hoc jure gaudeat) donec nuptui datur, qvo facto ejus propinqvis annulum capiundi jus defertur. At filia adest occisoris, nec ullus solutor annuli primarii ordinarius superest, sed acceptores adsunt, tum filii instar annulum expendat trimarcalem, lectum mariti donec intrat, qvo facto, annulos solvendi obligationem in propinqvorum sinum conjicit.

Þeir menn ero oc V er sacaukar heita, I er sonr þyborinn eþr laungetinn, II er stiupsonr, enda namagar III; ef maþr a moþor ens vegna eþa dotter eþr systor. Þeir scolo taca allirsaman XII aura, oc V penninga vegna, oc taca sva hvart sem er einn þeirra eþr allir, oc jammikinn lut hver þeirra viþ annan, oc taca af þeim mönnom V, er jamntengþir ero veganda, oc jammielo scolo þeir þa böta, þott I þeirra se til giallzins sem allir. En ef þeir ero engir til aþris tveggia, þa fellr su sacbot niþr.

Qvinqve porro sunt viri, qvi multaugi dicuntur, primus est filius serva natus vel illegitimus, secundus privignus et affines tres proximi, qvi cæsi vel matrem vel filiam vel sororem in matrimonio habet; hi omnes simul capiant uncias duodecem nummulosqve qvinqve ponderatos, qvæ æqvis portionibus referant, sive unus eorum extiterit, sive omnes, exigantqve viris qvinqve ejusdem, cum occisore propinqvitatis, qvi et tantumdem expendant, sive unus tantum, sive omnes ad solvendum adfuerint. His viris ex alterutra parte deficientibus hoc cædis multæ complementum cessat.

En ef þeir menn ero engir til sacbota, er manni se firnari enn bröþrungar

Si ad cædis multæ complementum capiundum nulli, cum cæso in tertio lineæ

enom vegna, þa scolo næsta bröþrungar (bröþrar) taca þeirra lut, oc þriþiungi minna enn hinir, en sinn lut allan.

Nu hvargi þess eptir bauga er engvir ero til at taca sacbot, þa scolo enir scyldri avalt þeir, er næstir ero hinom, taca fullan þeirra lut. En ef þeir ero eigi til, þa scolo enir firnari, oc taca hinna lut þriþiungi scerþan at sins föþor botom, ef bötendr ero til.

Ef scapbötendr nokorir (ero) eigi til eptir bauga, þa scolo enir scyldri böta allri bot. Nu ero engir enir scyldri, þa scolo enir firnari reiþa þeirra bötr, er eigi voro til, þriþiungi scerþan at sins föþor botom. En niþrfellr su bot er hvergi ero til. Jamnt scolo bötr allar hverfa i alla knerunna, þær er eptir bauga ero.

Ef leysingr er veginn, þa scolo XII aurar at mesta baugi, en II aurar at baugþaki, en at öþrom baugi X aurar oc IV örtogar at baugþaci. En at þriþia baugi mörc, oc eyrir at baugþaki. En at minzta baugi VI aurar enn II örtogar at baugþaki.

collateralis inæqvalis gradu conjuncti exti- terint, portionem eorum ex triente deminu- tam illi referant, qvi in lineæ collateralis æqvalis gradu tertio, cum cæso conjuncti sunt; propriam portionem integram capiant.

Ubicunqve porro annulos seqviores seu cædis multæ complementum capere compe- tentes aliqvi desunt, cognatione, cum cæso propinqviores et iis proximi, integram eo- rum portionem referant. Qvi si defuerint, remotiores illorum portionem, per tertiam partem imminutam, capiant. Patris nempe portio (per trientem deminuta filio defertur, modo solventes extiterint.

Annulorum seqviorum solutoribus qvi- busdam deficientibus (cognatione cum occi- sore) propinqviores expendendum in totum solvant. Si propinqviores defuerint, remo- tiores deficientium portionem ex tertia parte deminutam expendant. Patris sic portio- nem per trientem deminutam filius solvere tenetur. Solventes et accipientes si de- fuerint, cessat pensio. Multæ annulorum seqviorum æqvis portionibus cuivis stirpi ad- tribuatur.

Libertino cæso annulus maximus duodecem uncias teneat, cui duarum uncia- rum annulinstratum adjiciatur. Annulus secundus decem uncias, et ad eum perti- nens annulinstratum qvatuor ortugas con- tineat. Annulus tertius sit marca, cum unicæ unciæ annulinstrato. Annulus mi- nimus sex uncias et ejus annulinstratum

Þrælbaugar scolo þar vera, er þrælar ero scapþiggiendr.

Nu scal ina minzto bauga segia er þræll scal þræli böta. Þar ero þveiti XXIII at höfutbaugi, en VII þveiti at baugþaci. En at föþorföþor baugi XX þveiti oc III at baugþaki. At föþorbroþor baugi XV þveiti oc III at baugþaki. At bræþrunga baugi scolo XII þveiti oc II at baugþaki. Þar scolo oc vera at sacbotom eptir bauga VIII þveiti, oc þriþiungr ens fimta þveitis, oc halft fiorþa þveiti, oc þriþiungr ens þriþia þveitis, oc halft annat þveiti. Eitt þveiti scolo taca þriþia bröþra, oc sva gialda, enda verþr su sacbot minzt. Þar at eins scolo þrælar böta, er þeir hafa orkost til er böta scolo.

Þeir menn ero enn IV er nair ero kallaþir þott lifi. Ef maþr er hengþr, eþr kyrcþr, eþr settr i grof, eþr i scer, eþr heptr a fialli, eþr i flöþarmali, þar heitir galgnar oc grafnar oc scernar oc fiallnar. Þa menn alla scal jamt aptr gialda niþgiöldom, sem þeir se vegnir, þott þeir lifi. Sva er mælt at þat sumar scal niþgialda heimting uphefia, er vig-

duas ortugas habeat. Annulorum acceptores ordinarii, si servi fuerint annuli serviles fiant.

Jam annuli minimi memorandi sunt, qvi locum inveniunt, cum servus servo solvat. Ibi annulus primarius viginti tres teneat obolos, qvibus adjiciatur annulinstratum septem obolorum. Annulus avi paterni viginti obolos et annulinstratum tres obolos habeat. Annulus patrui qvindecem obolos et annulinstratum tres obolos in se contineat. Annulus patrui filiorum duodecem obolos et annulinstratum duos teneat. Hic etiam annuli seqviores seu multæ complementum (pro re nata) sint vel octo oboli, vel qvatuor cum triente, vel tres cum dimidio, vel duo cum triente, vel unus cum dimidio. In qvinto lineæ collateralis æqvalis gradu, cum servo conjuncti unicum obolum capiant, qvod cædis multæ complementum minimum existit. Ibi solummodo servi annulos multaticios solvant, ubi solvere obligati solvendi facultate non destituuntur.

Qvatuor porro sunt (viri), qvi viventes qvamvis, pro demortuis habeantur, cum qvis nempe suspenditur, strangulatur, foveæ immittitur, in scopulos (deportatur), in monte vel ad maris et terræ confinia compede coercetur. Hoc passi patibulocæsi, foveæcadaveris, scopulimortui et monte-mortui nomina sortiuntur. Hi in vivis qvamvis detineantur, cædis familiaris

sökin er sett eþr sott, eþr hana scyldi sökia, oc er þa rett at lysa þegar til socnar, a hendr þeim mönnom öllom er spurt hafa vigit. Sökiandi scal at domi telia frændsemi meþ þeim er sottr er oc veganda, oc meþ ser oc enom vegna. Siþan scal hann nefna vatta, at þvi vetti scal hann qveþa, at ec legg þat undir þegnscap minn, at su er frændsemis tala sönn oc rett meþ oss hvaromtveggiom er nu er talit, en þær sacir meþ ocr N. N. Hann scal oc hafa sannaþar menn tva, þa er þat leggi undir þegnscap sinn, at þeir hyggi þa frændsemistölo retta, en ferr um þau mal at aþro, sem um önnor feviti. Rett er oc at stefna heiman til sacbota. En ef sa telr annan jamnscyldan eþr scyldra er sottr er, þa scal hann telia þa frændsemi fyrir sökianda, oc vinna eiþ at, enda scal þa döma slict a hönd hveriom þeirra, sem lög berr til, enda scolo trygþir coma hvervetna at moti sacbotom, eigi verþr ella heimting til þeirra.

Ef lyritnæmar sacar ero meþ mönnom oböttar, þa scal frændi veganda hvergi

multa resarciendi sunt, acsi interfecti fuissent. Leges præfiniunt ea æstate cædis familiaris multam exigere suscipiendum esse, qva cædis causa vel agitur vel transigitur, vel etiam qva ageretur. Tum statim causam de multis agendam in eos omnes denuntiare fas est, qvi de cæde certiores facti sunt. Judicio coram agens propinqvitatem inter reum et occisorem inter seipsum et cæsum computando recitet. Testes deinde denominet, in id, inqviat, testificandum qvod per civilem meam existimationem assevero computum propinqvitatis inter nos ex utraqve parte numeratam veram et rectam esse, causæ vero tales me et N. N. intercedunt. Comprobatores porro duos adhibeat agens, qvi per civilem suam asseverent existimationem se allatum propinqvitatis computum verum opinari. Causæ illæ in cæterum, ut causæ multaticiæ in genere tractandæ sunt. Domi de multis homicidii expendendis dicam manifestare etiam fas est. Si incusatus alium vel ejusdem vel propinqvioris cognationis esse prætenderit, hanc actori coram computans recitet et juramento adjecto probet, qvo facto, unicuiqve id injungat judicum sententia, qvod leges ferunt. Multis homicidii ex una parte persolutis, fides ex altera facitur; alio pacto eas postulandi jus non adest.

Ubi causæ interdicto habiles inter cives, multis non expiatæ, versantur, pro-

deila samvisto viþ ens vegna frænda, nema þvi at eins, ef hann hefir þar vist aþr, eþa gisting sva tekit, at hann vissi eigi hins i þat sinn þangat van. En ef sa görir eigi sva, þa a hinn cost at veria hanom lyriti samvistona. En ef hann ferr eigi a brot, þa varþar hanom fiörbaugsgarþ, oc scal þeirri söc stefna heiman, oc qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er, at bera um þat hvart hann hafi hafþa samvisto viþ hinn siþan er lyriti var varit eþr eigi, oc scal þa sanna frændsemi, sem aþr var tint.

pinqvus occisoris cum occisi propinqvo convictum neqvaqvam participet, nisi vel mansionem vel hospitium, (in loco ubi conveniunt) ita cepisset, ut alterum ea vice eo non exspectarit. Si hoc non servaverit, alter per interdictum ei convictum inhibendi jure gaudeat, qvo facto si non demigraverit, exilii tenetur, cui causæ citatio domi adhibeatur, novem ejus in qvem agitur, domicilii accolis in comitiis evocatis, qvi dispiciant an (occisoris propinqvus) interdicto prohibitus cum altero convictum habuisset, nec ne. Modo antea memorato probetur cognatio.

Ef maþr rifr trygþir þar er bött er sacbotom, þa eycz þar rettr hvers mannz halfo viþ þann þeirra er bötto, enda scal a þau mal engi sættaz fyrir lof fram.

Ubi multis homicidii persolutis data, violatur fides, cuivis in multas expendentem jus in duplum adaugeatur, neqve causas inde oriundas sine venia speciali transigere liceat.

Ef menn ero eigi fulltiþa, eþr af landi farnir, þeir er bötr eigo at taca, þa scolo þeir heimta sit at þeim er þeirra lut toco. En ef þa var scerþom botom bött, oc scolo veganda frændr þat gialda er afurþi. Nu voro veganda frændr eigi fulltiþa, eþr voro þeir erlendis, þa er baugom var bött, þa scolo þeir gialda þat er til þeirra com, þa er þeir ero fulltiþa, eþr coma ut, oc scipta sva til, sem nu var tint.

Si cædis multas capere competentes vel non adultæ ætatis vel peregre delati fuerint, suum repetant ab iis, qvi portionem eorum prius cepere; si tum multis solvendis aliqvid (minorennium vel peregrinantium respectu) detrahebatur, occisoris propinqvi portionem deficientem ei restituant. At occisoris propinqvi, annulis expensis, vel minorennes fuerunt vel peregrinabantur, tum adultæ ætatis facti vel peregre reversi debitam persolvant portionem, iisdem cautelis qvæ jam allatæ sunt.

Þat er silfr sacgildt i baugom oc sva i þavcom, oc þveitom, er eigi se verra

Argentum id in multis homicidii, sive annulis, sive annulinstratis et obolis per-

heldrenn var lögsilfr et forna þat, er X penningar göra eyri, oc meiri se silfrslitr a, en messingar, oc þoli scor, oc se jamt utan sem innan. Enda er rett at gialda þat i lögaurom öllom.

Rannsocna-þattr.

CXV. Capituli.

Þat scal hverr maþr hafa a landi osso er a; nema gefit vili hafa eþr golldit.

Ef maþr tekr þat er annarr maþr a olofat, oc a maþr at föra þat til görtökis, ef pénnings er vert eþr meira. Sva scal stefna sa er a gripinn um görtöki, oc til gialda tveþra slicra, sem buar meta, oc lata varþa þriggia marca secþ, oc qveþia til heimilisbua V a þingi þess er sottr er.

Ef maþr tecr fe fra manni þat er vert er halfs eyris eþr meira fiar, oc leynir sa eigi er tecit hevir, oc varþar þat scoggang oc scal stefna um tökona, um þat at hann vili ser fe neyta, en eigi um þiofscap. Ef maþr tecr fe fra manni halfs eyris vert eþr meira, oc leynir þioflaunom, þa er costr at föra til þiofscapar oc stefna, oc telia hann sekian scogarmann, ef qviþr berr hann sannan at söc,

solvendis probum esse censeatur, qvod argento illi antiqvitus legali non cedit, cum nempe decem nummuli unciam efficiunt; qvod majorem argenti qvam orichalci colorem externe præ se fert; incisuram sustinet; ejusdem internæ qvam externæ probitatis. Hoc pro omni lege definita merce solutioni adhibere fas est.

Particula de inqvisitionibus.

Titulus CXV.

Qvisqve in civitate nostra, qvod ejus est, habeat, nisi id dare vel alienare voluerit.

Si qvis nulla venia qvod alienum est, abstulerit, furti rei minimæ insimulandus est, si res nummuli pretium habuerit vel ultra. Dominus rei ablatæ de furto rei minimæ, (alterum) in jus vocet, ut duplum juxta accolarum æstimationem obtineat, et reus trium marcarum multam expendat. Qvinqve ejus in qvem agitur domicilii accolas in comitiis evocet.

Qvi semiunciæ vel majoris pretii rem alteri aufert, auferens vero hoc occultum habere non studet, proscriptionis tenetur, de rei ablatione qvod bona (aliena) sibi habere voluisset, non de furto in jus vocandus est. Si qvis semiunciæ vel majoris pretii rem alicui abstulerit, furtiva occultatione eam celans, furti eum insimulare fas est, citationem ei infligere et proscriptionis reum contendere, si modo veridicorum ef-

oc qveþia til XII qviþar. Nu berr qviþr af hanom, oc er eigi socn til þa at sökia um illmælit, ef hann qvaþ sva at i stefnonni, enda stefni hann af þvi, at hann hygþi hann sannan at, en eigi fyrir haþungar sacir.

Ef maþr stefnir manni ifalaust um þat at hann hafi þvi stolit, ef qviþr berr hann osannan at, oc er þa socn til illmælisins. Hann a cost at nefna ser vatta þa þegar, ef hann heyrir, oc stemna um illmælit, oc telia varþa fiörbaugsgarþ, oc sökia viþ vattorþ, enda a hann cost at nefna vatta at framsögonni, oc stefna um illmælit at lögbergi siþan er qviþr bar af hanom, oc sökia et sama sumar þess er oc costr at stefna siþarr um illmælit, oc sökia viþ XII qviþ, enda nytr hann eigi biargqviþar, ef hann stefndi ifalaust. Ef maþr stefnir þeim manni um þiofscap, er aþr hefir kuþr oc saþr orþinn at þiofscap, oc varþar þat eigi viþ lög, þott þa verþi hann osaþr at, ef hann stefndi af þvi at hann hugþi hann sannan at, oc hann vissi hann eigi osannan at.

fato furti reus convincatur, ad qvod dirimendum dodecadis veridici evocentur. At veridici eum reatu liberant, tum de injuria verbali in alterum agere non fas est, dummodo in citatione ad eorum effata provocaverit, et citatum in jus vocaverit non calumniæ causa, sed qvod eum criminis reum opinabatur.

Si qvis nullo dubio restricta furti criminatione alterum lacesserit, veridici vero eum criminis illati purum esse contenderint, hic de injuria verbali agendi jure gaudeat; mox audita citatione testes denominare ei liceat, et citationem contrariam de injuria verbali alteri impingere exilii pœnam ei minans, his testibus instructam causam agat. De furti causæ enarratione (judicio coram facta) testes denominandi jus etiam habeat, et effato veridicorum deinde liberatus, de injuria verbali ad rupem jurisdicundi alterum in jus vocet, et eadem æstate agat. Ei demum optio datur serius de injuria verbali diem alteri dicere et dodecadis veridicis adhibitis in eum agere, qvi alterum indubie furti insimulans, effato purgatorio sese excusandi jure destituitur. Si qvis alterum, furti antea manifestum et convictum, furti (indubie) arcesserit, in leges commissi criminis non tenetur, alter qvamvis hacce vice furti manifestus ne fieret, dummodo eum furti reum opinans, et criminis purum nesciens, in jus vocaverit, agens.

Þiofsöc scal sott a eno þriþia þingi þaþan fra er hann spyrr socnar aþilinn. Aldreigi fyrniz leynd þiofsöc. Sva scal sökia at öllo um fiartökona, þar er maþr lætr scoggang varþa, sem þiofsöc fyrir utan atqveþi. Görtökis söc fyrniz eigi. Cost a maþr at höfþa söc viþ hvarn er vill, þann er gripinn hefir at halda eþr hinn er hann hyggr at stolit hafi.

Causa furti in tertiis comitiis inde a tempore, qvo actor competens de ea certior factus est, peracta sit. Actori competenti de furto ignaro, agendi jus nunqvam præscribitur. De bonorum ablatione, proscriptionis pœna coercenda, actio eodem modo, ac de furto solet, instituatur; criminis notio tantum differat. De rei minimæ furto agendi jus non præscribitur. Actio furti instituatur in qvemcunqve voluerit agens, eum qvi rem furtivam possidet, vel eum qvem furtum commisisse opinatur.

Jammicit varþar manni, ef hann þiggr eþr caupir visvitandi þiofstolit sem hinom er stal, sa er þiofsnautr, oc sva þeim er reþ þiofraþom, þa scal sökia viþ en sömo gögn sem þiofinn.

Eodem, ac fur ipse reatu tenetur et ille, qvi rem furtivam accipit scienter vel emit, particeps furis et qvi consiliis furtum adjuvat; iisdem in eos ac furem auctoritatibus agendum est.

Ef maþr selr manni eþr gefr, þat er hann veit at þiofstolit er, oc villir hann heimild at, þo at hann vissi eigi, þa er hanom var heimildr, oc varþar scoggang viþ hvarntveggia þann er hefir gripinn seldan, oc sva þann er atti. Scal sökia viþ XII qviþ.

Si qvis aliqvid, qvod furtim domino suo ablatum scit alteri vel vendiderit vel dederit, tituli justi, ei forsan cum rem ipse acqvisivit ignotum conticens, proscriptioni tenetur in utrumqve, eum cui rem tradit, et rei dominum. Per dodecadis veridicorum effatum actio instituatur.

Hvar þess er maþr hefir heimild til þess gripar er tekinn er fra manni eþr stolinn, oc hugþi hann ser heimilann mundo verþa, þott hann fregni siþarr annat, oc er hanom rett at halda þeim grip til doms.

Qvi rem alteri vi vel furto ablatam auctoritate non destitutus, tenet, se eam juste in cæterum tenere sperans, qvamvis de contrario deinde certior fiat, ad latam usqve sententiam rem possidendi jure attamen gaudeat.

Þar er maþr þermlaz sins gripar, oc þickiz hann vita at maþr hevir grip þann

Cum qvis, rei suæ indigus, alteram eam, emtione, dono vel commodo ei acqv

at halda, sa er keyptan hevir eþa þeginn, eþa at lani, oc nair hann eigi at sia. Sa er gripinn a scal beiþa meþ vatta, at hinn syni hanom gripinn eþr seli fram. Ef hinn selr eigi fram, þa er costr at fela abyrgþ a hendi hanom til doms oc stemna hanom til brigþar, oc til utgöngo oc lata varþa III marca utlegþ, ef hinn synir eigi gripinn, lengr er beiþt er. Ef maþr kennir grip i höndom manni, oc qvez sa eiga at giöf eþr at caupi eþr at varþveizlo, ef hinn tecr a brot, oc varþar þat scoggang.

CXVI. Capituli.
Um ran.

Þat er handran, ef sa tecr or hendi hanom eþr af hanom. Ef maþr heldr eigi a, oc qvez hann þo eiga, en hinn tecr þann grip abrot, oc er þat rauþaran, varþar þat scoggang. At hvarritveggio atferþ þeirri [illegible] secz maþr þar a sino eigini, ef hann tecr af þeim manni er heimild hefir til. Þa hefir maþr heimild til, ef sa maþr heimilar hanom er forraþ a aura sinna, oc hann hyggr at sa mætti hanom heimlat vinna þann grip en eigi elligar. Rauþaran scal sva sökia, at qveþia scal til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er.

Ef maþr fiþr grip sinn uti eþa inni, oc tecr hann a brot, oc scal hann segia lögföstom mönnom til, ef þeir ero hia

sitam tenere suspicatur, sed eam oculis lustrandi facultas ei tamen non conceditur: testibus admotis, dominus postulet, ut alter rem ei exhibeat vel tradat. Qvod si rem non tradiderit, ad latam usqve sententiam pericula rei præstanda ei injungere fas est, et eum ad rem reponendam et solvendam in jus vocare, trium marcarum multa adjecta, si possessor rogatus qvamvis, rem non exhibuerit. Si qvis rem (suam) in alterius manibus, qvi eam dono, emtione vel mandato suam esse prætendit, agnoscens, abstulerit proscriptionem luat.

Titulus CXVI.
De rapinis.

Crimen expilatæ manus est, cum qvis e manu alterius vel corpore aliqvid rapit. Cum qvis rem abripit, qvam alter qvidem manu non tenet, sed suam esse contendit, rapina rubra committitur, proscriptione punienda. Propriam suam rem alterutro hoc modo corripiens, reatum sibi contrahit, si ab eo rapit, qvi titulum habet justum. Titulum justum qvis habet, si rem ei tradiderit qvi bona sua ipse curat, qvem etiam traditione titulum justum sibi communicare opinatur, nec alia lege. De rapina rubra agendum est per novem ejus in qvem agitur domicilii accolas in comitiis evocatos.

Cum qvis rem suam intus vel foris inventam aufert hoc indicet viris sui juris, si qvi in eo prædio adfuerint, sin minus, viam

þar a þeim bö, en ef þeir ero eigi hia, þa scal hann fara leiþ sina, oc segia a næsta bö, oc mæla sva: Ef nokor kennir ser þenna grip, comi sa þingat til min, oc qveþa a hvar hann a heima, oc feli mer abyrgþ a hendi til doms. Þviat eins scal hann sva meþfara, ef hann atti, þa er fra hanom villtiz. Ef maþr vill brigþa grip þann, þa scal hann coma til a enom næsta manaþi, oc fela hanom abyrgþ a hendi til doms.

Hvarz ato þyfi er meiri eþr minni, þa er maþr stelr þvi, er ætt er, eþr bloþugri braþ, þa er costr at stefna til scogar.

suam pergens in proxumo indicet prædio, his verbis: Si qvis hanc rem suam esse agnoverit eo ad me deveniat — ubi habitat declaret — et ad latam usqve sententiam rei periculum sustinendum mihi injungat. Sic se gerere ibi obligatus est, ubi res, cum auferebatur, ei propria fuit. Hanc rem, si qvis vindicare voluerit, in proxumo appareat mense, et ad latam usqve sententiam rei periculum possessori injungat.

Furto cibariorum, sive majus, sive minus fuerit, cum qvis nempe edule qvid, vel cruentata edulia furatur, proscriptionis pœnam intendere fas est.

CXVII. Capituli.

Um rannsocnir.

Hvart er maþr missir fiar sins II aura eþr meira viþ einn mann a XII manoþom, þar er costr at stefna um stuld þann til þrældoms, ef hann hefir þioflaunom leynt, sva sem þræll veri faþir hans, en ambatt moþir, oc felli hann anauþigr a jörþ. Telia ser fe hans allt. Þar scal qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er, hvart hann hafi þvi fe stolit a þeim XII manaþom, oc nema hann, oc þioflaunom leynt, eþr hafi hann eigi. Ef qviþr berr hann sannan at þvi, þa a at döma hann þræl fastan a fotom oc hinom fe hans. Sa scal oc hafa omaga þræl-

Titulus CXVII.

De inqvisitionibus circa res furtivas.

Ubi qvis per annum vertentem duarum unciarum vel majoris pretii bona unius et ejusdem furto amittit, hunc si furtum adhibuit occultationem furti reum agere fas est, ut servilem subeat conditionem, qvasi servus ei pater et serva mater fuisset, et ut servituti obnoxius in terram cadat cæsus. Bona ejus omnia sibi commissa contendat agens. Novem ejus in qvem agitur domicilii accolæ in comitiis evocati causæ admoveantur, (qvi dispiciant) an hæcce bona per duodecem menses furatus fuisset et furtiva celasset occultatione nec ne. Si vel dici reum furti convinxerint judicum sen

sins ef ero, er hann sökir til þrældoms. Sa a cost at leggia lögsculd a omaga þrælsins. Hanom scal frelsi gefa, ef hann þickir þess verþr vera, oc scal hann i frialsgiafa ætt at framförslo oc at arftöko.

tentia eum servum, pedibus vinctum, esse definiat, bonaqve ejus alteri commissa, qvi tum etiam, servitutem reo intendens, alendos servi, si qvi fuerint suscipiat. Jus etiam habeat alendos servi per debitum legale sibi addictos facere. Hic servus, si dignus videatur, libertate est condonandus, qvi tum et qvoad sustentationem et qvoad jus ei succedendi patroni familiæ adscribitur.

CXVIII. Capituli.

Rannsocnaþattr.

Sa maþr er missir fiar sins hann a at ransaca, ef hann vill. Hann scal biþia menn til ransocnar meþ ser innan huss oc af næstom böiom, til þess er hann hevir XXX manna. Ef menn vilia eigi fara meþ hanom, oc varþar þeim III marca utlegþ. Hann scal eigi fleiri menn hafa enn XXX. Hann scal þar upphefia rannsocn er hann vill. Ef hann vill fleiri bolstaþi rannsaca enn einn, oc scal hann eigi yfir hefia rannsocn um þa bolstaþi er þeim ero næstir, er hann hof upp rannsocn. Þeir laxmenn scolo ganga at garþi þar, er þeir vilia rannsaca. Þeir scolo III einir i garþ ganga, oc til huss, hann scal sialfr enn þriþi, eþa sa maþr er hann fær til, at mæla malom sinom. Hann scal beiþa boanda þann er þar byr meþ vatta, at hann oc þeir er fyrir ero, festi þeim oc handsali griþ at lögom til rannsocnar.

II.

Titulus CXVIII.

Sectio de inqvisitionibus.

Bona sua amittens inqvisitionem instituendi jure, si voluerit gaudeat. Tam e proprio domicilio, qvam prædiis proxumis viros ad inqvirendum conqvirat, ut triginta habeat. Eum seqvi recusantes trium marcarum multam luant. Ultra tres hominum decades ne habeat. Inqvisitionem suscipiat ubicunqve voluerit. Si plura qvam unum inqvirere voluerit prædia, ea haud prætervehat, qvæ proxima sunt iis, ubi inqvisitionem incipiebat. Viri illi conqvæsiti sepimentum domesticum prædii, ubi inqvisitionem instituere parant, adeant. Tres solummodo vallum transgressi, domos adeant. (Inqvisitionem instituens) ipse tertius sit, vel alius qvis, qvi in dicendis ejus agat vices. Testibus adhibitis rusticum ibi habitantem postulet, ut et ipse et omnes in prædio præsentes, securitatem inter inqvirendum modo legali et suppeditent et junctis dextris stipulentur. Nec rusticus ille

Hann scal oc eigi hafa fleiri menn fyrir enn XXX. Hann scal oc handsala þeim griþ, oc hvarir öþrom. Ef boandi varnar griþa, oc varþar þat scoggang. Nu lætr hann griþ uppi oc handsalar, þa scal hvarr þeirra nefna þar VI menn oc annars flocki, þa er hann vill i þau griþ. Þa ero XII menn i griþom af þeim VI tegom manna, en allir þeir VI tegir manna undir griþom. Boandinn er eigi scyldr at lata griþ uppi, ef þeir ero fleiri saman en XXX. Ef menn ganga i liþ þeirra obeþit, oc varþar hveriom þeirra III marca utlegþ, oc a sa söc er rannsaca vill. Ef hinn hefir fleiri menn fyrir enn XXX, oc varþar hanom þat scoggang oc er þa varnat griþa. Nu festa þeir griþ meþ ser, oc scolo þeir allir þa til dura ganga, er aþr voro utangarþz. Þeir scolo þa beiþa boandann meþ vatta, at hann lati þeim rannsocn uppi. Hanom varþar scoggang, ef hann varnar rannsocnar. Þeir scolo beiþa hann þess at utgangi menn þeir allir, er inni ero þar aþr, nema sa maþr einn er lios beri fyrir þeim, oc luki lasom upp. Þegar er annan veg er beiþt rannsocnar, en nu er talit, þa er hann eigi scyldr uppi at lata. Ef önnor atferþ er af boandans hendi enn su, er her er nu talit, at þeir eigo hann at beiþa, oc er þa varnat rannsocnar. Ef rannsocn er uppi latin, þa scolo þeir (l. þrir) menn inngauga af þeim er rann-

plures, qvam triginta secum habeat viros. Securitatem juncta manu iis stipuletur, qvod etiam ex utraqve parte fiat. Rusticus securitatem præstare denegans proscriptionis tenetur. At securitatem præstat et stipulatur, tum singula pars in vicem ex alterius numero sex, qvoscunqve voluerit viros datæ securitati nominatim subjiciat. Sic horum sexaginta, duodecem per securitatem stipulatam tuti, omnes sexaginta per eam tuiti erunt. Si inqvisituri plures, qvam triginta fuerint, rusticus iis securitatem suppeditare non tenetur. Si qvi ultro iis sese applicaverint, qvicunqve (ita faciens) trium marcarum multam luat, de qvo causam agere inqvisituro competit. Si alter plures, qvam triginta viros in præsto habuerit proscriptionem luat, et securitatem retinere censendus est. Securitate ex utraqve parte stipulata, omnes extra sepimentum remanentes, fores adeant. Herum deinde testibus adhibitis, ut inqvirendi facultatem iis concedat, postulent, qvod si denegaverit proscribendus est. Poscant porro, ut omnes, qvi intus sunt exeant, præter unicum, qvi lucem iis præferat et claustra reserat. Inqvisitionem, alio qvam hic memorato modo postulatam, concedere herus non tenetur. Si herus, juste qvamvis inqvisitionis postulatus, aliter qvam hic præscribitur, sese gesserit, inqvisitionem eum inhibuisse censendum est. Inqvisitione concessa tres inqvisituri intrent, ex

saca vilia, oc einn af hinna liþi, sa scal bera lios fyrir, oc luka lasom upp. Þeir scolo IV menn innganga. Menn scolo lata rannsacaz aþr gangi inn, at eigi beri þeir fola a hendr mönnom, enda sva þeir er utganga. Ef þeir vilia eigi lata hafa lucla at luca lasom upp, oc verþa loc þeirra oheilög viþ broti. Þeir scolo enir sömo rannsaca i öllom stöþom, uti oc inni, þeir scolo eigi auvisla göra i rannsocn, þann er hinom se mein at, ne fiarscaþi, er fyrir bua. Ef þeir bera ofrafli eþr fara at ölögom at rannsocn, annan veg enn nu er talit, oc varþar scoggang, ef þeir finna eigi þar inni, enda verþi boandinn osaþr at, en ellegar varþar ecki. En þott þeir finni inni þar fola, oc scalat drepa þa menn, ne at þeim göra, ecki nema þeim verþi handnumit. Sva scal at socn fara um þann þiofscap, sem þar er eigi er rannsacat.

Ef þeir bera inn fola a hendr mönnom er rannsaca scolo, eþr lata bera aþra menn, þa varþar þeim scoggang, enda varþar þeim þa þat allt er þeir fara at rannsocn slict sem aþr.

Nu scal um sacir þær allar, er af rannsocn göraz stefna heiman, oc qveþia heimilisbua V til a þingi þess er sottr er.

altera parte vero unus, qvi lumen præferat et claustra reserat. Hi qvatuor tantum intrent. Intrantes ipsi inqvisitioni sese subjiciant, ne rem furtivam in alios transferant; exeuntes itidem. Si claves ad claustra reseranda suppeditare noluerint (domestici) seræ eorum effractioni expositæ sint. Iidem ubiqve et foris et intus inqvirant, non tamen inqvirentes detrimentum vel damnum domesticis incommodum faciant. Si inqvirentes violenter et nullo jure et aliter, qvam hic præscribitur sese gesserint, proscriptionis tenentur, modo nihil ibi intus invenerint, nec herus furti convincatur, sin minus, impune fiat. Rem furtivam qvamvis ibi reperierint (inqvisitores) alteri nec cæde nec læsionibus afficiantur, nisi res furtiva in eorum manibus offendatur. De tali furto eodem modo ac ubi inqvisitio non suscipitur agendum est.

Si inqvisitores rem furtivam in alios transtulerint vel transferri fecerint, proscriptionis tenentur. In cæterum, qvoad alia in inqvisitione admissa delicta, eundem, ac antea memoratur, reatum sibi contrahunt.

Causæ omnes per inqvisitionem evenientes domi citentur qvinqve ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

CXIX. Capituli.

Um gripatac.

Ef maþr tecr grip mannz at hibylum, oc vill hann calla ser misfanga, þa scal hann þann grip hafa aptr borinn a vico fresti eþr fyrr, oc selia i hönd þeim manni er þar byr næst, þvi er hinn mistoc gripinn, ef hinn er eigi þar er a. Nu vill sa eigi viþ taca, þa scal hann heim hafa meþ ser, oc segia til sins heimilis, oc abyrgiaz, enda hafa til alþings, et næsta sumar oc segia til at lögbergi. Sva scal sökia sem um aþrar fiartekior, ef maþr ferr eigi sva meþ, sem nu var tint, eþr sva, ef eigi er misfangi, þott sva se callat. Þar a misfanga at bera, er maþr tekr þess kyns grip a brot, sem hann lætr eptir i vapnom enn hross þess kyns, sem hann atti oc sva litt, enda sva um adra gripi, sem nu er tint, hvart er kykfe eþr aþrir gripir, þa scal hann þess kyns grip a brot hafa, sem hann atti, oc meþ þeim lit, oc er þo þviat eins misfangi, ef buar vilia sva borit hafa. Oc ef sa maþr er þann grip atti, tecr oc hins grip at misfanga, oc scal sva meþfara et sama, sem hinom var aþr til handa talit, oc er þar hvaromtveggia misfangi.

Ef maþr tekr grip annars mannz a

Titulus CXIX.

De subreptione rerum (inculpata).

Si qvis rem alienam ad ædes domini ceperit, per subreptionem inculpatam se ita fecisse prætendens, hanc rem intra hebdomadem vel prius reportet, reddatqve ei, qvi proxume ad locum habitat, ubi rem errore inductus surripuit alter, si modo dominus non adsit. Hic si recipere noluerit rem domum referat, ejusqve sustineat periculum, proxuma vero æstate in comitia generalia eum transferat, et ad rupem jurisdicundi proclamet. Ut de rapinis solet instituatur actio, si qvis modo jamjam memorato non egerit, vel si subreptio inculpata non adfuerit, qvamvis prætendatur. Subreptionem inculpatam ibi adesse tenendum est, ubi qvis ejusdem generis arma reliqvit ac aufert, eqvum vero et ejusdem generis et coloris ac ipsi fuit; qvoad alias res idem valeat ac hic definitur; sive tandem pecora fuerint, sive res, ejusdem generis rem ac ipsi fuit, et ejusdem coloris tantum auferat; pro subreptione tamen inculpata solummodo habeatur, si accolæ veridici eam adfuisse definierint. Si rei surreptæ dominus alterius rem per surreptionem inculpatam etiam abstulerit, res eodem modo moderetur, ac qvoad alium antea definitur; surreptionem inculpatam uterqve ibi admittit.

Si qvis rem alienam in comitiis gene-

alþingi, eþr a fiöllom uppi eþr at obygþom, at misfanga, oc fiþr hann eigi aþr hann kömr i heraþ, þa scal segia til buum þeim þrimr er þar ero næstir a göto hans, þegar er hann fiþr at hann hevir mistekit, oc secz hann þa eigi a meþför þess gripar, en hann scal abyrgiaz, oc hafa til alþingis annat sumar, ef hann mistoc þar. Hinn secz oc eigi a meþför hans gripar, ef sa hafþi i ombon þann abrot hafþan, ef sa ferr sva meþ sem hinom var til handa tint.

Maþr scal fört hafa hinom er a a halfom manaþi þeim, er hann veit misfangann, ef þeir ero samfiorþungs, eþr sva, ef hann ma comaz a halfom manaþi, fyrir leiþarlengþ, þott eigi se samfiorþungs.

ralibus in montibus vel locis desertis errore ductus surripuerit, qvod prius qvam in tractum pervenit non animadvertit, hæc statim, ac de eo certior factus est, accolis tribus, ad viam ejus proxime habitantibus indicet, qvo facto, rei (surreptæ) detentione reatum sibi non contrahit, periculum vero ejus et sustineat, et eam ad comitia generalia, si ibi surripuit, proxuma æstate habenda transferat. Neqve alter rem illius ad suam remunerandam auferens hujus detentione reatum incurrit, dummodo omnibus illi præscriptis satisfecerit.

Proxuma postqvam de surreptione inculpata certior factus est semimense, domino rei eam restituat, simodo uterqve ejusdem qvadrantis incola sit, ut et si viæ longitudinis causa ad rei dominum, in alio qvamvis qvadrante, pervenire possit.

CXX. Capituli.
Um reizlor.

[1]) Þat er lögpundari, er VIII fiorþungar ero i vett, en XX mercr scolo i fiorþung vera. Ef maþr a pundara meira eþr minna en mælt er, oc varþar þat III marca secþ. Nu reiþir hann rangar vettir, eþr mælir rangar alnir, sva at munar um öln i XX alnom, þa varþar þat fiörbaugsgarþ. Sa a söc þa er sins

Titulus CXX.
De stateris.

Legalis est statera, cum octo qvadrantes octoginta librarum pondus efficiunt; viginti vero semilibræ qvadranti insint. Si qvis stateram supra vel infra hunc modum qvem leges definiunt, signatam habuerit, trium marcarum multam luat. At vel injusta statera ponderat, vel injustis ulnis metitur, ita, ut per viginti ulnas qvas metitus est unius ulnæ (a justo) adsit differentia, tum

---

[1]) *Hic titulus antea in sectione de commerciis legitur titulo LXXXIII.*

hevir i þvi mist. En ef hann vill eigi sökia þa a sa er vill. Nio bua scal til þess qveþia a þingi. Stefno söc er þat.

exilio puniatur, qvæ causa defraudato agere competit. Qvi si agere noluerit, jus agendi ad qvemcunqve agere volentem defertur. Novem veridici in comitiis evocentur, et citatio causæ adhibeatur.

CXXI. Capituli.

Um verpla cast.

Þat er mælt i lögom varom at menn scolo eigi casta verplom til fiar ser, en ef casta, oc varþar fiörbaugsgarþ. Menn scolo oc eigi tefla sva at þeir leggi fe viþ, oc enga þa luti er manni þickir betra at hafa en on at vera. En þeim er fe leggr viþ tafl, eþr aþra luti, þa varþar fiörbaugsgarþ, enda erat heimting til fiar þess. En eigi scal kasta. Sa a söc þa er vill innanfiorþungs manna, oc er rett at lysa a varþingi, ef þeir ero samþinga, enda er sa a þingi er sottr er, oc qveþia þar til heimilisbua V þess er sottr er, oc scolo innanfiorþungsmenn lysa fyrir drottinsdaginn, ef þeir hyggia, en þa a hverr er vill eptir hælgina, ef sa er a þingi, er sottr er. En ef hann er eigi a þingi, oc er rett at lysa at þinglausnom, oc til socnar annat sumar oc banna för, ef vill. En ef II sökia einn mann um þann lut, oc a sa at raþa er sökia vill til laga].

Titulus CXXI.

De alearum jactationibus.

Legibus nostris cautum est, ne cives tesseras, ad lucrum captandum mittant. Tesseris tali modo ludentes luant exilium. Nec aleis nec latrunculis ludendum est pecuniis depositis nullaqve alia re, qvam habere, qvam amittere homines præferunt. Qvi tali modo ludens pecunias vel alias res aleæ subjicit, exilium luat, nec pecunias lucratas exigendi jure (alter) gaudeat; at non mittendæ (tesseræ). Ejusdem qvadrantis incolarum qvicunqve voluerit hanc causam agat, qvam in comitiis vernalibus, ubi (et actor et reus) ex eadem toparchia sunt, et hic in comitiis adest, denuntiare fas est; ibi etiam qvinqve ejus, in qvem agitur, domicilii accolæ evocentur. Ejusdem, (ac reus), qvadrantis incolæ, si agere parant causam ante dominicam denuntient, qva peracta, cuicunqve agere volenti causa defertur, modo in comitiis adsit reus. Qvod si in comitiis non adfuerit, iis solutis causam æstate subseqventi agendam denuntiare fas est, peregrinatione rei, si agens voluerit, interdicta. Duorum hac de causa unum eundemqve actione infestantium ille causæ præsit, qvi juxta leges agere vult.

Landabrigþa-balkr.	Sectio IXa. De fundis reluendis, elocandis et rebus rusticis.
I Capituli: of landabrigþi.	*Titulus I: de reluitione fundorum.*
II Capituli: of landakaup.	*II: de emtione-venditione fundorum.*
III Capituli: of merkiagöngo.	*III: de finium regundorum circumitionibus.*
IV Capituli: of lyritarvörzlo.	*IV: de inhibitione per interdictum.*
V Capituli: at geta lyritz.	*V: de interdictis servandis.*
VI Capituli: of beiting.	*VI: de pastura.*
VII Capituli: of raunarstefnur.	*VII: de citationibus ad fines regundos.*
VIII Capituli: of oværuteigu.	*VIII: de tractibus inqvietis.*
IX Capituli: of fiarrextr oc misgöngor fiar.	*IX: de pecoribus actis et erroneis.*
X Capituli: of aftrrextra fiar.	*X: de pecoribus retroactis.*
XI Capituli: of suin oc aningar.	*XI: de subus et stationibus.*
XII Capituli: of veþ oc of mala a landi oc a öþrom gripum.	*XII: de pignore et jure protimiseos tam in fundis, qvam aliis rebus.*
XIII Capituli: of brec.	*XIII: de licitatione dolosa.*
XIV Capituli: of landascipti.	*XIV: de fundis dividundis.*
XV Capituli: of garþlavg.	*XV: de sepe exstruenda.*
XVI Capituli: of bruargörþ oc feriohald.	*XVI: de ponte faciundo et cymba habenda.*
XVII Capituli: of engidom.	*XVII: de judicio pratensi.*
XVIII Capituli: of heyreka.	*XVIII: de fœno casu congesto.*
XIX Capituli: um selfavr.	*XIX: de æstivis petendis.*
XX Capituli: ef maþr eyþir land sitt.	*XX: si qvis fundum suum incultum jacere facit.*
XXI Capituli: en of selfavr.	*XXI: adhæc de æstivis petendis.*

Landabrigþa-balkr.

I. Capituli.
Of landabrigþi.

[1] [Ef ungom manni tömiz land at erfþ eþa giöf, oc seli fiarvarþveizlo maþr hans abraut, oc a hann brigþ til þess landz]. Ef maþr vex upp til landz brigþar, þa scal hann hefia upp er hann er XVI vetra gamall. Nu a hann fleiri lönd at brigþa en eitt, þa scal hann brigþa land a sumri undz öll ero brigþ, nema hann vili fleiri [2] brigþa, [3] [oc fyrniz þa eigi brigþin]. Nu hefr hann siþarr upp, eþa lætr hann a milli verþa, þa scal hann brigt hafa [4] [öll þau er hann hyggr], sumar þat er hann er aþr tvitogr, [5] [ef hann er her a landi alinn oc uppföddr]. Ef sa maþr er erlendis, er lanz brigþ

Titulus I.
De reluitione fundorum.

Cum minorenni fundus hæreditate defertur, qvem curator ejus abalienat, ille (adultæ ætatis factus) fundum retrahendi jure gaudeat. Qvi in reluitionem fundi adolescit, sedecem annorum factus (eam) suscipiat. At plures fundos, qvam unum reluendos habet, tum qvavis æstate unum retrahat, omnes donec reluerit, nisi plures simul reluere voluerit; si ita fecerit, jus reluendi non præscribitur. Qvod si reluitionem vel serius, (qvam hic definitur) instituerit, vel eam intermiserit, tum, modo his in terris natus et educatus, reluitionem omnium, qvos retrahere sibi proposuit, fundorum, ante æstatem, qvæ vicesimum ejus

---

1) *Omissis, qvæ uncis tenentur B cum suis incipit:* þat er mælt. *In leges relatum est, qvod &c.*
2) *B cum suis bene interponit:* senn, *simul.*
3) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
4) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*
5) *Uncis inclusa B cum suis omittit, sed eorum loco habet:* onyt er brigþ hans þa, oc a hann ecki til mal siþan: *sin minus ejus jus retrahendi evanescit, nec actio ei postea conceditur.*

vömiz ut her, [1][oc kemr hann ut full-tiþi], þa scal hann upphefia [2]brigþina, er hann hefir vetr verit ut her et siþarsta, enda er rett at hann hefi upp þat sumar er hann kemr ut, ef hann vill, [3][ef hann kemz til þings sva snemma, at hann ma lysa til brigþar of landit at þinglausnom]. Hann scal sva fara at allri landz brigþ sinni, sem sa maþr er her vex upp til landzbrigþar, nema þat at hann scal ecki lata a milli verþa. [4][Rett er oc at maþr seli öþrom manni i hönd at brigþa land, sem aþra söc, enda er þa scylt, at lata bera handseldar vætti, at lögbergi aþr lögsögomaþr segi mönnom til, þat er hann toc af öþrum manni lysingina, nema menn lofi hanom at lögbergi at oborit se vættit].

[5][Sa maþr er land vill brigþa scal ganga til lögbergs, oc nefna ser vatta II eþa fleiri. Nefni ec i þat vætti, scal hann qveþa, at ec lysi a hönd honum, oc

ætatis annum completum subseqvitur, peragat. Si peregre egerit ille, cui reluitio fundi his in terris hæreditate defertur, adultus factus rediens reluitionem suscipiat, non serius qvam unica hyeme hic peracta; nec minus juste fundum retrahere incipit, si voluerit, eadem qva peregre redierat æstate, dummodo ad comitia tam tempestive perveniat, ut reluitionem fundi ante soluta comitia denuntiare possit. Omnino eodem modo reluitionem fundi sui instituat, ac ille, qvi ad fundum reluendum his in terris adolescit, nisi qvod nullam intermittat æstatem. Reluitionem fundi agendarum causarum instar alteri demandare etiam fas est, qvo casu testes, de alterius ei demandata denuntiatione (fundi reluendi), ad rupem jurisdicundi, nomophylax priusqvam comitia solvenda indicat, producere necesse est, nisi foripetæ ad rupem jurisdicundi a producendis testibus eum dispensaverint.

Fundum reluere parans, rupem adeat jurisdicundi, et duobus pluribusve testibus denominatis, in id testificandum vos denomino, inqviat, qvod fundum — qvem defi-

---

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[2]) *B cum suis omittit:* brigþina.

[3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[4]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[5]) *Pro iis qvæ uncis tenentur B cum suis legit:* Hann scal lysa at lögbergi til brigþar um land þat, er hann vill brigþa, oc qveþa a landit, oc nefna þann mann er hann brigþir landit. Hann scal lysa til socnar annat sumar, oc til þess fiorþungsdoms er landit er i. Sva scal hann lysa at lögbergi at lögsögumaþr heyri enn lögsögumaþr er scyldr at segia mönnom lög til; *Ad rupem jurisdicundi denuntiet reluitionem fundi, qvem retrahere parat, fundo nominato et eo a qvo retrahit. Denuntiet actionem æstate proxima coram judicio qvadrantis, in qvo fundus est situs, peragendam. Denuntiet ad rupem jurisdicundi, nomophylace exaudiente, qvi qvid legibus conveniat declarare tenetur.*

nefna hann, til brigþar of land þat er hann kennir ser, oc qveþa a landit; tel ec mer land þat, oc hefcat selt ne gefit ne goldit, siz ec toc at erfþ eptir frenda minn, oc nefna þann. Lysi ec löglysingo til socnar annat sumar i heyranda hlioþi at lögbergi, oc til þess fiorþungsdoms, er land er i fiorþungi, oc lysa sva at lögsögumaþr heyri. En lögsögumaþr er scyldr at segia mönnum til at lögbergi]. Þess a brigþandinn oc kost [1][ef veriandinn er þar], at spyria hann meþ vatta, hvart sa kennir ser land þat er hann vill brigþa, oc hvart hann hefir eignarlyrit fyrir landi þvi, eþa eigi. Nu kennir hann eigi ser land, þa er hanom scylt at segia hveriom hann hevir sellt. [2][Ef hann görr eigi segia, eþa lygr til, eþa svarar engo, þa er hann er meþ vatta spurþr, oc sva a hverngi veg er hann] villir landzbrigþ firir manni, oc verþr þat allt hanom fiörbaugsgarþr. Þat er stefnosöc, oc scal qveþia til heimilis bua IX a þingi þess er sottr er. Nu hyggr brigþandinn þat at hann segi annat til enn er, þa scal hann lysa þeim a hendr er hann hyggr at [3][eignar] lyrit hafi vellaust fyrir landino. [4][Ef þat land hefir at sölum farit], þa er scyldr hverr

niat — ab eo — qvem nomine nominet — reluendum denuntio. Fundum hunc meum contendo, qvem inde a tempore, qvo per cognati mei — nomine nominato — relictam hæreditatem mihi deferebatur; nec vendidi; nec dedi, nec expendi. Legitimis, in audientium silentio ad rupem jurisdicundi, denuntiandi formulis (hanc causam) æstate subseqventi agendam denuntio, et ad judicium defero qvadrantis ad qvem fundus pertinet. Nomophylace audiente fiat denuntiatio. Nomophylax hoc ad rupem jurisdicundi proclamare debet. Fundum reluens etiam jus habeat defensorem, si ibi adfuerit, testibus admotis interrogare, num fundum, qvem reluere parat, pro suo habeat, titulo justo dominii eum defensurus nec ne? Si fundum pro suo non agnoverit, cui eum vendidisset declarare tenetur, qvod si non declaraverit, vel falsum qvid prætenderit, vel tacuerit qvamvis testibus interrogatus, vel qvocunqve tandem modo alterius fundi reluitionem turbaverit, exilii semper teneatur. Citatio causæ adhibeatur, novem ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis. At fundum reluens eum falsum qvid prætendere suspicatur, tum fundum ab eo retrahendum denuntiet, qvem justo dominii titulo

---

[1]) *B cum suis omittit:* ef veriandin er þar.

[2]) *Omissis qvæ uncis tenentur B cum suis incipit:* Ef maþr villir landzbrigþ &c., *Si qvis alterius fundi reluitionem turbaverit &c.*

[3]) *B cum suis omittit:* eignar.

[4]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

þeirra manna, er þat land hefir att [1][siþan, er fiarvarþveizlomaþr ens unga manz seldi land], at stefna sinom heimildarmanni til heimildar, oc til þess þings er hann brigþir landit, [2]enda er rett at maþr kveþi mann heimildar.

[3][Sa maþr er land er brigt scal stefnt hafa et siþarsta a manaþarfresti heimildarmanni sinom, eþa qvatt hann ella heimildar, þaþan fra er lyst var til brigþar of landit, eþa hann spurþi lysingina, ef þat varr siþarr. En sa er hann stefnir scal oc stefnt hafa sinom heimildar manni a manaþar fresti et siþarsta, þaþan fra er hanom var stefnt, oc sva scal hverr þeirra stefna sinom heimildarmanni, eþa qveþia ella a manaþarfresti et seinsta sva lengi, sem land for at sölum. Nu ero heimildar menn necqverir fra fallnir, þa scal stefna til heimildar erfingia ens dauþa mannz. Nu er hann eigi fulltiþi, eþr ræþr eigi til fullz eyris, þa scal hann stefna fiarvarþveizlo manni hans. Nu er heimildarmaþr necqverr af landi farinn, þa scal stefna hanom at fæstar hælom, eþa a heimili þvi er necqverr maþr hefir handsalat hanom, meþann hann væri a bröt, oc verþr þat rett.

eum tenere opinatur. Si fundus per emtionem venditionem dominos mutaverit, horum qvisqve, fundum tenens inde a tempore, qvo curator minorennis eum vendidit, auctorem suum ad evictionem præstandam in jus vocet, in comitia, ubi alter reluitionem peragere parat; ut unus alterum evictionis præstandæ postulet etiam fas est.

Ille a qvo fundus retrahitur, auctorem suum intra mensem peractum, inde a tempore, qvo reluitio fundi denuntiabatur, vel ipse, si hoc serius acciderit, de ea certior factus est, vel in jus vocet, vel evictionis præstandæ postulet. Tali modo citatus suum auctorem etiam intra mensem peractum, a tempore, qvo ipse in jus vocabatur, citet; et eodem modo qvicunqve suum vel citet vel provocet auctorem intra mensem, fundus venditus qvamdiu dominos permutavit. At auctorum nonnulli decessere, tum ad evictionem præstandam hæres demortui citetur. Qvod si hic vel non adultæ ætatis, vel ad bonorum suorum curam inhabilis sit, hujus curatorem citet. Si qvis auctorum peregre delatus fuerit, illi vel ad navis retinaculi palos dies dicenda, vel in domicilio qvod qvis ei, dum peregre ageret, stipulabatur. Ita facere juri convenit. Hoc domicilium, si agenti innotuerit, ibi citationem manifestandi jus per tres hyemes

---

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[2]) *B cum suis addit:* Þat er rett at hverr þeirra stefni er spyrr at hinn hevir lyst til brigþar um landit, *Juste unusqvisqve citat, qvi illum reluitionem fundi denuntiasse accepit.*

[3]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

III vetr ena næsto, þa scal þar stefna, ef sökiandinn veit þat heimili. Sa maþr er erfingi er ens erlenda mannz, hann scal stefna þess mali til heimildar, eþa hans fiarvarþveizlomaþr, enda er rett at sa stemni er socn oc vörn hefir fyrir þann er braut for, en þat er III vetr. Nu hevir necqverr hvartki stefnt ne qvatt a manaþarfresti, þa spillir hann siölfum ser, oc er onyt stefna hans eþa qvöþ.

Ef maþr vill stefna til heimildar, þa scal hann nefna ser vatta II eþa fleiri. Nefni ec i þat vetti, scal hann qveþa, at ec stefni þer, oc nefna hann, til heimildar of þat land, er nu er lyst til brigþar, en þu seldir mer, oc til heimildar fyrir hveriom manni, meþ laga kaupi oc lyritar; stefni ec þer til gialda, oc til utgöngo of fe þat allt er ec fann þer fyrir landit, ef land brigþiz, oc nefna land. Hann scal stefna lögstefno oc til alþingis, oc fara sva þa sem öþrum stefnom. Slic orþ scolo fylgia þott qvatt se heimildar, oc þessi atferli scolo þeir allir hafa.

Ef maþr vill þeim manni land brigþa er keypti fyrir öndverþo, oc hafi eigi at sölum farit siþan, þa er rett at stefna heiman til landzbrigþar, en ef meirr hefir at sölum farit en sva, þa scal lysa

durat. Hæres peregrinantis vel bonorum curator ejus auctorem ad evictionem præstandam citare tenetur, qvod etiam jure facit, qvi per absentis mandatum causas ejus et agendas et defendendas tenet; qvod per tres hyemes durat. Si qvis mense peracto auctorem suum vel non citaverat vel non provocaverat, propriam corrumpit causam, et ejus tam citatio, qvam provocatio rejicitur.

Ad evictionem præstandam citare parans duos pluresve testes denominet. Ad hoc, inqviat, testificandum denomino, qvod te — nomine nominato — ad evictionem præstandam cito respectu fundi, cujus reluitio jam denuntiata est, qvem tu legali venditione mihi vendidisti; et per justum titulum a cuiqve vindicandum (tradidisti). Si fundus — qvem definiat — reluitur, ad omnes illas pecunias mihi solvendas et rependendas te cito, qvas ut fundi pretium tibi persolvi. Legali citandi formula et ad comitia generalia citet, hancqve citationem ut alias tractet. Evictionis postulans iisdem verbis utatur. Omnes modo jam definito res suas moderent.

Si qvis a primo emtore fundum, qvi per venditiones dominos sæpius non mutaverat, retrahere voluerit, ut domi illum, ad fundum reluendum citet, fas est; si vero sæpius per venditionem dominos mutaverit fundus (comitiis generalibus solutis, causa æstate subseqventi agenda denuntietur

l socnar annat sumar]. [1])Brigþandinn :al oc lysa þat sumar til landzbrigþar þa ic er hann lysti fyrra sumar at þing-usnum, lysa þar til doms. Siþan scal ann qveþia bua IX a þingi, þa er næstir o landi þvi [2])at bera of þat, hvart faþir ıns ætti land þat a deyiandi degi sinom ɔa eigi, eþa sa maþr er hann toc arf ɔtir, oc nefna þa, oc sva landit. En þat berr [3])qviþr at sa maþr ætti land ıt a deyianda degi er hann toc arf eptir, ı a at dŏma hanom landit, nema hann :ti lögvörn fyr sic [4])[er varþveitti fe ıs unga mannz]. [5])Sa maþr scal qveþia

(Hac æstate) reluens, fundi retractionem, qvam æstate antecedenti ad comitia soluta denuntiavit, judicum sententia decernendam denuntiet. Accolas porro novem ad fundum (reluendum) proxume habitantes, in comitiis evocet, qvi dispiciant, an pater ejus vel ille cui hæres succedebat, huncce fundum, die emortuali, dominii jure tenuisset, nec ne? et eos nomine nominet, et fundum definiat. Si veridici probaverint die emortuali ei fundum fuisse cui reluens hæres succedebat, per judicum sententiam fundus huic assignetur, nisi curator ejus exceptionem justam adferre possit. Hic

---

[1]) *B cum suis paulo aliter:* Hann scal þat sumar er hann brigþir landit, þa söc lysa löglysing, er hann lysti et fyrra sumar til landzbrigþar, oc lysa þar til doms; *Eadem æstate qva fundum retrahit, eandem causam de fundi reluitione æstate antecedenti denuntiatam justa denuntiatione declaret ad sententiam decisivam obtinendam.*

[2]) *B cum suis addit:* er hann brigþir, *reluendum.*

[3]) *B cum suis legit:* buaqviþr, *accolæ veridici.*

[4]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[5]) *Cum B in seqventibus meliorem ordinem secutus sit, verba ejus integra adferre necessarium duxi: Hæc seqventia sunt:* Sa scal qveþia heimilisbua sina V, hvart sculdir gengo i landit, sva at innstöþa mundi þverra, ens unga mannz, eþr omagar veri a feno, eþr eigi, oc berr þat qviþr at sculdir gengi i landit, þa a hinn qveþia bua um þat, hvart þar com fullr eyrir igegn, eþa eigi. Nu berr þat qviþr, at eigi com fullr eyrir fullom igegn, þa scal sa qveþia qviþar um þat, hvart landit var sellt, sem hann mætti dyrst eþr eigi. Nu berr þat qviþr at hann seldi, sem hann matti dyrst, þa heldr hann landino. Nu scal sa er land brigþir qveþia qviþar, hvart honom veri betra til fiar en sellt veri, sva sem er, eþr eigi. Nu berr þat qviþr at honom se betra til fiar at sellt se enn eigi, þa qveþr hann þess qviþar, hvart leigobol veri til at selia fyrr, eþr itök i annara manna löndom, eþr eigi, sva at þo mætti halldaz aurar i aþalbolino eþr innstöþi, þott þat veri oselt. Nu berr þatt qviþr at til veri leigolönd eþr itök at selia fyrr þa brigþiz landit en elligar eigi. Leigobol scal fyrr selia, ef fylgia, eþr sva itök i annara manna lönd, en siþan aþalbolit, ef sculdir ganga i. Þat er mælt, ef eigi var landit selt, sem hann matti dyrst, eþa geingo þar eigi sculdir i land, þa brigþiz landit, oc scal þeim dŏma er brigþi; *Qvinqve sui domicilii accolas evocet, (ad comprobandum) num fundus tam obæratus fuisset, ut sors juvenis ad æs alienum solvendum verosimillime evanesceret, vel num alendis sustentandis bona ejus aggravata fuissent, nec ne? Qvodsi veridici comprobaverint fundum fuisse obæratum, alter accolas evocet (ad probandum) an pleno pretio fundus venditus sit nec ne? Si veridici enuntiaverint pleno pretio haud venditum fuisse alter veridicos roget, an tanti qvam potuit pretio vendidisset, nec ne, qvod si comprobaverint veridici, fundum (possessor) retineat. Fundum retrahere volens ac-*

ser biargqviþar V bua yr socnar-qviþ, þa er næstir bua landino, at bera of þat hvart þar com fullr eyrir fullum igegn þa a veriandinn at beiþa eno sömo bua V at bera of þat, hvart hanom veri betra til fiar at selt veri sva en osælt. Þa scal hann qveþia þa þess qviþar annars, hvart leigobol væri til at selia eþa itök i annarra manna löndom svat þo mætti haldasc aurar i aþalbolino, eþa innstöþa þot þat væri oselt. Nu berr þat qviþr at hanom væri betra til fiar at selt væri sva en oselt, þa scal hann qveþia þa þess qviþar annars, hvart leigo bol eþa itök i annarra manna lönd (væri) sva at þörf vinni, ef þau veri fyrr seld, oc brigþiz þa land en eigi elligar.

Ef þat land var eigi selt, sem hann matti dyrst, eþa gengo eigi sculdir i land, sva sem nu var tint, eþa voro til leigobol eþa itöc at selia til sculda eþa omaga, þa brigþr landit, oc scal döma þeim brigþ.

qvinqve actionis veridicis exemtos et ad fundum proxume habitantes accolas effati excusatorii postulet, qvi definiant anne integra uncia integræ unciæ respondisset (ɔ: pleno pretio vendidisset). Fundum reluens eosdem accolas dispicere deinde postulet, numqvid ita vendendo, qvam non vendendo bonis suis alter melius prospexisset; eosdem porro definere postulet, anne fundi conductitii (et secundarii) vel servitutes in fundis alienis prius vendenda in præsto fuissent ita ut prædium primarium vel sors ipsa remanere possit fundo non vendito.

Qvodsi veridici contenderint fundo vendito melius, qvam non vendito minorennis utilitati prospectum fuisse, (curator) denuo postulet, ut definiant veridici an fundi conductitii vel servitutes in fundis alienis adfuissent, qvæ prius vendita ad necessitates minorennis sublevandas suffecerint, hoc si asseruerint, fundus reluitur, nec alia lege.

colas deinde evocet, ad comprobandum an facta venditio fundi ad minorennis commodum tenderet nec ne? Qvod si veridici annuerint fundo vendito melius, qvam non vendito, juvenis facultatibus consultum fuisse, alter qværat an fundi conductitii vel servitutes in fundis alienis prius vendendæ in præsto fuissent nec ne? ita, ut allodium vel sors ipsa fundo non vendito remanere possit? Si asseruerint fundos conductitios vel servitutes prius vendendas in præsto fuisse, fundus reluitur, nec alia lege. Fundi conductitii, ut et servitutes in fundis alienis primum vendendæ sunt, et dein allodium, si ære alieno premitur. In leges relatum est fundum, si vel maximi, qvam potui non venditur, vel non obæratus sit, juste retrahi et retrahenti adjudicandum esse.

Ef fleiri menn hafa att landit [1])[enn I] oc hefir at sölum farit, þa scal hverr þeirra lata bera kaups vatta sina, þa er þeir hafa heiman qvadda, at domi, eþa bua, ef þeim villaz vattar. [2])[Ef nacqvarr maþr veit eigi, sa er att hefir landit, at lyst se til brigþar of land, eþa maþr ma eigi of koma heimild sinni til, þott hann hafi spurt, oc scal sa maþr qveþia heimilisbua V sina a þingi, at bera of þat, hvart sa maþr heimildi hanom landit eþa eigi, sem hann qveþr a, oc nefna hann. Nu berr þat qviþr i hag hanom, þa heldr hann costi sinom. En ef maþr gerr eigi qveþia heimildar mann sinn, enda hafi hann spurt at hann hefir lyst til brigþar of landit, oc spillir sa fyrir sialfom ser, oc scal hanom ecki fe döma a þvi sumri, en þo scal döma a hendr hanom at hann lati rakna landit eþa verþit, ef landit er selt. Sva scal hverr þeirra manna, er land þat hefir att, lata föra gögn sin i dom, sem hanom er högst, þarf engi annars at biþa at þvi, unz þar kömr, er fiarvarþveizlo menn seldi landit. Heimilis bua fimm scal hverr þeirra qveþia þess mannz, er sottr er, til heimildar of landit, þars eigi ero önnur gögn til.

En ef nacqvarr scilr a of landz merki, þa scolo landbuar V scilia of

Si plures fundum venditione acqvisitum tenuerint, qvisqvis eorum suos emtionis venditionis testes domo evocatos, judicio coram produci faciat, vel etiam accolas, si testes iis defuerint. Si qvis eorum, qvi jure dominii fundum tenuere, reluitionem denuntiatam esse nesciverit, vel, de ea qvamvis certior factus, auctorem suum adferre non potuerit, ille qvinqve sui domicilii accolas in comitiis evocet, ut dispiciant, an ille, qvem prætendit et nomine nominet, fundum ei justo titulo tenendum tradidisset, nec ne. Si veridici ei commodum edixerint effatum, jure suo non cadit. Qvod si qvis de reluitione denuntiata, qvamvis certior factus, auctorem suum non provocaverit, propriam ille vitiat causam, nec ea æstate pecuniæ ei adjudicentur, sed nihilominus ei injungendum, ut fundum remittat, vel pretium fundi, si eum vendiderat. Qvicunqve hunc fundum tenentium auctoritates suas, prout ipsi commodum est, judicio coram proferri faciat; non unus alterum opperiatur, ad curatorem fundum vendentem donec perventum est. Aliis auctoritatibus deficientibus, qvinqve ejus, in qvem agitur, domicilii accolas evocet, qvisqve ad justum suum fundum tenendi titulum.

Qvod si de finibus fundi inter eos non convenerit, fundi accolæ eos definiant. Ju-

[1]) *B cum suis omittit:* enn I.

[2]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

þat]. Domr scal döma landit þeim manni, er brigþi at gialddögom enom næstom, en sa scal bua a, sem leigomaþr til fardaga, er þar byr. En enn fimta dag vico, þa er VII vicor ero af sumri, scal döma aura þeim mönnom öllom, er att höfþo land þat a þvi eno sama landi, nema þeir eigi gialdaga saman, oc scal þar þa döma giöldin meþ þeim. [1])[Þær einar landznytiar a sa þaþan fra, er land brigþiz undan hanom, er leiglending ætti at hafa slicar, en brigþandinn a hvalreca, oc allar landznytiar aþrar fra þeim degi].

dicum sententia reluenti fundum in proximis solvendi terminis (recipiendum) adjudicent. Reluitione facta in fundo habitans ut colonus conductitius, ad proxumos dies migrationum ibi habitet. Unicuique eorum, qvi fundum tenuere, pecunias in qvinto hebdomadis die, cum septem æstatis hebdomadæ peractæ sunt, et in ipso fundo reponendas esse judices definiant, nisi qui alium et iis communem habuerint solvendi terminum, ubi tum solvendum esse iis injungatur. A tempore inde reluitionis ille a qvo retrahitur, eos tantum fundi proventus capiat, qvi colono conductitio deferrentur, retrahens vero balænas ejectitias et qvæcunqve alios proventus ab eo inde die referat.

Ef land hefir batnat at husum, oc ero þo jafnmörg hus, sem þa er land tömdiz enom unga manni, oc scalat hann þat kaupa. Ef þar hafa hus versnat, oc ero þo jafnmörg hus, sem þa er land varþ at erfþ ens unga mannz, oc scalat hanom þat böta. Nu ero þar gör hus fleiri ny, oc hefir hann or sinom viþi gör, [2])þa a enn ungi maþr kost at kaupa hus, sva sem landbuar V virþa viþ hoc viþinn, oc slica aura finna hanom, sem þeir mæla. En ef hann vill eigi kaupa, þa a hann at hafa viþ sinn. Nu ero þar hus færri, enn þa er land tömþiz

Fundus qvamvis qvoad ædificia melioratus sit, cum tamen numero totidem sint, ac tempore, qvo fundus minorenni hæreditate deferebatur, ille pecuniis hoc redimere non tenetur. Fundus, qvamvis ædificiorum respectu in deterius abierit, domus attamen eundem retinent numerum, ac tempore, qvo fundus hæreditate deferebatur minorenni, ei hoc non reparandum est. At nova in fundo exstructa sunt ædificia, qvæ ibi habitans e propria construxerat materie, tum juvenis reluens materiem emendi jus habeat pretio, qvod fundi accolæ qvinqve librum sanctum definiunt, et in ædific

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[2]) *B cum suis addit:* er þar bio, *qvi ibi habita*

hanom, oc scal sa þat gialda, er rena let, þeim er fyrst seldi, en sa scal gialda enom unga manni, [1]) sem landbuar V virþa viþ boc.

Ef þar er scogland, oc scal sa neyta hvars sem þar var aþr neytt, [2]) [oc scal sva þar aþr hafa neytt verit, allt fra þvi er landit varþ at erfþ ens unga mannz, scogarins, sem nu man ec telia]. Elda scal þar viþi, er aþr er viþi ellt, oc hafa þar til husa oc til cola, at dengia lia viþ, oc böta bus buluti [3]) [ef þarf]. En ef scogar er meirr neytt enn sva, þa eigo [4]) landbuar V þat at virþa, oc allt þat er land spilliz [5]) af hans völdom. Ef reci er þar at land, oc scal hann sva neyta sem scogarins [6]) [at þvi at þar scal elda rekaviþi sva sem aþr var eldt, oc hafa þar til husa af reka-viþi þeim at husa land ens unga mannz oc böta þar bus buhluti. Ef viþr er seldr af reka, eþa yr scogum, eþa er neytt meirr viþar, enn nu var tint, oc scal allt þat böta enom unga manni, sva sem landbuar V virþa viþ

tem tantas eroget pecunias, qvantas constituunt. Si reluens emere noluerit, materiem suam alter auferat. At domus ibi sunt pauciores, qvam cum fundus juveni deferebatur, tum earum numerum imminui faciens primo venditori hoc reparet, qvi iterum hoc juveni, juxta qvinqve accolarum, ad librum (sanctum) factam æstimationem, restituat.

Cum sylva ad fundum pertinet, possessor ea in eundem modum ac antea factum est, fruatur. Inde a tempore, qvo fundus juveni hæreditate deferebatur, ita sylva utendum est, ac mox definiam. Ligna, ubi in ignis fomenta prius adhibebantur, porro adhibenda sunt, ut et ad domos ædificandas carbones adurendas, qvibus falces exacuentur, et suppellectilem reficiendam, si necesse fuerit. Si ultra hoc sylva adhibetur, fundi accolæ qvinqve hoc æstiment, ut et qvicqvid detrimenti fundus, colono auctore, capit. Si jus litoris ad fundum pertinuerit, hoc sylvæ instar (colonus) fruatur. Sic ligna ejectitia cremiis adhibenda, ubi prius adhibebantur; ædificiis in fundo minorennis extruendis, ut et suppellectili reficiendæ (etiam inserviant). Si ligna ejectitia vel sylvestria abalienantur, vel ultra qvod hic præscriptum est, materies (vel lito-

[1]) *B cum suis legit:* sem buar virþa, *ut accolæ æstimant.*

[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[3]) *B cum suis omittit:* ef þarf.

[4]) *B cum suis legit:* buar, *accolæ.*

[5]) *B cum suis legit:* af hans raþum, *eo auctore.*

[6]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

boc leigolaust. Of hvalreka alla scal sva fara oc vagrek, sem mælt er i erfþa þætti]. Þeim manni verþr fiörbaugsgarþr, er fyrstr seldi land [1])[þat er brigþiz], viþ þann er fyrstr keypti, oc sva viþ hinn unga mann, [2])[þat er stefno söc til ens þriþia þings, oc scal qveþia til IX heimilis bua a þingi þess, er sottr er].

Ef maþr keypti viss vitandi land þat, er hann vissi brigþar at von [3]), oc verþr at seliandinn þa secr viþ þann, en hafa scal kaupandi af hanom, er fyrstr seldi jammarga aura, sem hann fann hanom, oc sva hverr þeirra af öþrom, oc af sinom selianda hverr; en þar at eins varþar fiörbaugsgarþ, er maþr viþr eigi öþrom manni heimilan halfan bolstaþ, eþa meira lut þann er bölt se a. Ef land er minna en sva þa varþar þriggia marka utlegþ. Nu er land sva litit, at eigi ma domr sitia a, at (oc) þeir menn er til þess ero talþir, oc scal þa brigþa at þinga domi

ris vel sylvæ) in usus convertitur, hoc in totum, sed proventu non adjecto, juveni resarciendum, juxta qvinqve fundi accolarum ad librum (sanctum) factam taxationem. Qvoad balænas ejectitias et res naufragas ea tenenda sunt, qvæ in sectione de hæreditatibus constituuntur. Primus fundi venditor in emtorem primum ut et juvenem retrahentem exilii pœna tenetur. Citatio causæ adhibeatur, et ad tertia usqve comitia jus agendi durat. Novem ejus, in qvem agitur, domicilii accolæ in comitiis evocentur.

In eum, qvi sciens fundum reluendum fore, hunc emit, venditor condemnationis non tenetur, emtor vero a venditore primo tantas recipiat pecunias, qvantas in eum erogavit et eodem modo unus ex altero, et a suo venditore qvivis. Ibi tantum exilii pœna adhibeatur, ubi vendens qvoad dimidiam, si non majorem habitabilis prædii partem, evictionem emtori præstare non sustinet. Cum fundus (qvi reluitur) minor est, trium marcarum multam expendat. At fundus reluendus tam minutus est, ut judicium et judices denominati ibi locum resedendi habilem haud inveniant, tum in judicio comitiali reluitio procedat; domo citetur et fundi accolæ qvinqve, de utraqve

---

[1]) *B cum suis omittit:* þat er brigþiz.
[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[3]) *B cum suis addit:* er fyrst keypti, *primus emit.*

oc stefna heiman, oc qveþia til landbua V a þingi [1]) of þa utlegþ hvaratveggio.

II. Capituli.

Of landa-kaup.

Ef maþr væþr at selia öþrom manni land sitt viþ verþi, oc scolo þeir qveþa a merki meþ ser of land oc scoga oc engiar oc reka oc veiþar oc afretto ef ero, oc allra auþöfa þeirra, er þvi landi eigo at fylgia, [2]) er sellt er i annarra manna lönd, oc sva ef aþrir menn eigo i þat land auþöfi. [3]) [Siþan scolo þeir kaupandi oc seliandi nefna ser vatta at þvi, at hann kaupir land þat laga-kaupi oc lyrittar, oc hann handsalar hanom land til þeirra merkia, oc heimilar fyrir hveriom manni, er heimildar þarf at, þa er til er gengit sem a var qveþit, þa er þat var keypt, oc þau hölf meþ öllom auþöfom þeim, er þa ero tind.

Jamnfullt er vattorþ at vattar se II sem X; en ef land er eigi meþ vatta handsalat, þa er sem okeypt se, ef þat er halfr bolstaþr eþa meiri lutr þess bols, er bölt se a, enda scal þa hvarrtveggi þeirra hafa rift kaupit, ef byggt a XII

solutione, (tam fundi ipsius qvam multæ) definituri in comitiis evocentur.

Titulus II.

De emtione-venditione fundorum.

Cum fundum pretio definito alteri vendere alicui in animo est, contrahentes inter se definiant ambitum et fundi, et sylvarum, et pratorum, et litoris, et venandi locorum, et pascuorum montanorum, et servitutum in aliorum fundis ad fundum venditum pertinentium, ut et si aliis in eo fundo servitutes fuerint. Venditor et emtor testes porro denominent, qvi probent hunc fundum emere emtione legali et justa, illum huic fundum, manu juncta, tradere, et ei etiam evictionem præstare velle, in qvemcunqve opus sit, intra limites definiendos per circumitionem, sicut emtione-venditione fundi peracta constituebatur, cum ipsis limitibus ex dimidio et omnibus tum enumeratis fundi emolumentis.

Testimonium duorum tam validum est qvam decem. Qvodsi fundus, testibus non adhibitis, qvamvis manu juncta vendatur, emtio-venditio pro infecta habeatur, modo fundus venditus dimidiam prædii vel majorem fundi habitabilis partem effecerit; tum

[1]) *B cum suis legit:* um þa sôc, *ea de causa.*

[2]) *B cum suis interponit:* þat er þeim oc scylt at geta allra auþöfa þeirra, er þvi landi eiga at fylgia, er sellt er &c.; *Præterea memorari debent emolumenta qvævis, in alienis fundis ad fundum venditum pertinentia, ut et &c.*

[3]) *Reliqvum tituli B cum suis omittit, adjecto tamen:* handsala scal landcaup, sva er sem okeypt se ella; *Manu juncta emtiovenditio fundi est stabilienda, alias pro infecta habeatur.*

manoþom enom næstom, ella er fast kaupit, oc ero þo þeir utlagir III merkr viþ þann, er sökia vill, of þat er þeir höfþo eigi vatta viþ. Ef land er minna en sva, eþa verr buit, þa ma selia vattlaust.

Ef bolstaþr er lagþr i auþn, oc scal þat þo bygt bol heita, ef þat er eigi lengr samfast enn XII manoþr, enda se þar þo bölt, ef vill fyr husa sakar oc sva annars.

Kona a oc eigi at selia land halft eþa meira, bygþan bolstaþ ön raþi lögraþanda sins. Nu selr hon minna hlut landsins senn, enn halft, oc er þat rett, nema hon seli optarr, svat landit verþi selt halft eþa meira, þott kaupin se fleiri enn eitt, þa a lögraþandi hennar kost at ripta alla landsöluna, eþa suma, ef hann vill þat heldr. Hann scal segia osatt sina a caupi at lögbergi a þeim XII manoþom, er hann fregn þat, ella er fast kaupit, nema hon seli sva smöm landit, sem aþr var tint, oc of segrat hann osatt sina fyrr a caupit, enn hann a riftina, enda varþar fiörbaugsgarþ viþ hann þeim er keypt hefir, ef hann sa vill þo halda kaupino, oc bygva landit, oc er þo laust caupit. Nu leggr hon i auþn landit, til þess at þa megi hon heldr selia þat enn aþr, oc verþr henni þat aldregi rett,

vero qvivis eorum, si voluerit, intra duodecem menses proxumos emtionem-venditionem irritam declaret; sin minus immota maneat, contrahentes tamen ejus nomine, qvod testes non adhibuere, trium marcarum multam luant. Fundum vel minorem, vel non tantæ bonitatis, sine testibus emere fas est.

Fundus desertus, qvamvis pro habitato prædio habendus est, si non ultra menses duodecem continenter incultus jacuerit, dummodo et ædificiorum et qvovis alio respectu habitabilis sit.

Mulier fundum, dimidiam nempe majorem prædii habitati partem, sine curatoris sui legitimi consilio haud vendat. At minorem qvam dimidiam prædii partem simul vendit, hoc ei liceat, nisi sæpius vendiderit, ita ut dimidia vel major fundi pars, pluribus qvamvis venditionibus abalienetur, qvo casu curator ejus legitimus jure gaudeat totius fundi venditi, vel si id potius voluerit, cujusdam ejus partis venditionem rescindere. In duodecem illis mensibus, qvibus de venditione certior fit, sese eam improbare ad jurisdicundi rupem declaret, qvod si neglexerit, emtio-venditio immota maneat, nisi tam minutatim, ut antea definitur, fundum vendiderit mulier, qvo casu jus venditionem improbandi non prius renuntiat, qvam jus eam rescindendi oritur. Emtor fundum venditum retinere et inhabitare volens, exilii in eum tenetur,

meþan þar er hölt a, ef hygt veri, enda varþer þa þegar viþ lögraþanda hennar fiörbaugsgarþ þeim manni, er caupir landit, ef hann vildi sva at comaz, sem nu var tint. Ef caup rofnar, oc a þa caupandi heimting at henni, allra sliera aura, sem hann fann henni, oc sva hverr at sinom selianda, sem at sölom for.

et emtio-venditio nihilominus rescindatur. Si mulier fundum eo consilio desolaverit, ut sic magis qvam antea vendendi titulum habeat, hoc et neqvaqvam liceat, dum fundus, si qvis eum inhabitare voluerit, habitabilis est; fundum vero emens et modo allato suum facere intendens, in curatorem mulieris legitimum tenetur exilii. Emtione-venditione rescissa emtor (primus) tantas pecunias a muliere exigendi jus habeat, qvantas in eam contulit, et ita a suo venditore emtorum qvisqve, prout per plures emtiones-venditiones fundus transferebatur.

Ef lögraþandi hennar vill sökia um landsöluna, þa scal hann stefna honom of þat, at sa hafi keypt land þat ön raþi hans, visvitandi oc at olofi hans, oc lata varþa fiörbaugsgarþ, oc qveþia til landbua V a þingi of þat, hvart hann keypti land þat at oleyfi hans eþa eigi, enda scal döma rof landsölunnar, ef þat berr a.

Si curator fœminœ legitimus de emtione-venditione fundi agere voluerit, emtorem in jus vocet eo nomine, qvod scienter, nec suo consilio, nec sua venia fundum hunc emisset. Exilii pœnam ei intendat qvinqve fundi accolis in comitiis evocatis, qvi dispiciant an curatore invito fundum emisset, nec ne. Reo convicto, emtionem-venditionem fundi rescindendam esse judices definiant.

Ef land hefir at sölum farit a þvi meli, þa er honom rett at stefna þeim til brigþar, er þa hefir eignar lyrit fyrir landino, en hverr er at hefir, scal orka heimildar a selianda sinn, sva sem i landzbrigþ var tint. Kona scal sva selia land til sculda eþa omaga biargar, sem ta maþr, er varþveitir ungs mannz fe, enda scal lögraþandi hennar fyrstr eiga

Si tempore intermedio fundus per emtiones-venditiones dominos mutaverit, (curator fœminœ) jus habeat ei ad fundum reluendum diem dicere, qvi tempore præsenti dominii titulo fundum tenet; qvicunqve vero dominorum antecedentium ad evictionem præstandam venditorem suum provocet, ut de fundis reluendis antea præscribitur. Ad debita solvenda, et in alen-

kost at caupa meþ jöfno verþi, ef hann er obættr sculdonautr. Nu þarf hon at selia til omaga eþa sculda, oc er þat rett viþ fullverþi, þott hann banni.

Ef maþr selr land sitt fyrir fardaga, eþa a miþiom misserom, oc a hann þo allar landz nytiar til fardaga sem aþr, nema fra se scilit, oc sva reka alla, oc fe þott finniz þa, i jörþo eþa a, en scalat hann scog höggva, nema sem leigomaþr, enda scal hann abyrgiaz landit viþ eldi oc scriþom oc vötnom, oc öllom spellom til fardaga. Ef aþrir menn scepia þa jörþo eþa meiþa þar landz nytiar, oc a hann socn of þat, en hinn ef hann vill eigi].

III. Capituli.

Of merkia göngo.

Menn eigo oc at qveþia a merkia göngo meþ ser, fyrir vetrnætr enar næsto [1])[eptir caup þeirra], oc scal sva vera til gengit, [2])[enda scolo þeir orþ göra

dorum sustentationem, fœmina eodem fundum (suum) vendendi jure gaudeat ac minorennis bonorum curator, fœminæ vero tutor legitimus jus protimiseos, pretio oblato, primus exercere potest, modo debitor idoneus sit. Si ad alendos, sustentandos, vel debita persolvenda, fundum vendere fœmina necesse habuerit, hoc curatore etiam prohibente, modo pleno pretio, ei liceat.

Qvi ante migrationum dies, vel semestribus dimidiatis, fundum suum vendit, omnes ejus proventus, nisi per contractum excepti sint, qvicqvid e mari in terram defertur, et bona in terra vel supra terram inventa, ad dies usqve migrationum æqve ac antea capiat; ne sylvam, nisi qva colonus conductitius, cædat; fundi etiam periculum, igne, nivis vel montium ruinis et aqvis causatum, et qvodcunqve aliud detrimentum ad dies usqve migrationum, in se suscipiat. Si alii fundi vel territorium læserint, vel emolumenta deterioraverint, in eos agendi jus habeat, alter vero si hic noluerit.

Titulus III.

De finium regundorum circumitionibus.

Ante proxumas, post fundum venditum noctes hyemis initiales, circumitionem ad fines regundos suscipiendam esse contrahentes inter se constituant, prout constitu-

[1]) *B cum suis omittit:* eptir caup þeirra.

[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

þeim mönnom öllom, er lönd eigo viþ VII nottom firir. Nu qveþa þeir ecki a merkia göngo meþ ser i caupino], þa scal caupandi qveþia selianda merkia göngo meþ vatta, XIV nottum firir eþa meira meli, [1])[at hann comi at syna hanom merki þau, er þvi landi fylgia, er hann seldi hanom, oc qveþa a daginn nær til scal coma oc qveþia lögqvoþ], en seliandi scal qveþia þa menn, er lönd eigo viþ fyr utan, VII nottom firir eþa meira meli, merkiagöngo, oc sva þa menn er þeir eigo scoga saman eþa fiöror eþa eingiar.

[2])[Nu verþr eigi gengit til merkia firi vetrnætr enar næsto, of þat land er keypt var fyri alþingi, þa verþa þeir caupandi oc seliandi utlagir III mörkom, viþ þa menn, er lönd eigo viþ, enda fyrniz merkiagangan aldregi sva, at eigi se kostr, ef landeigandi vill qvatt hafa þa, er lönd eigo viþ].

[3])[Ef menn vilia ganga a merki], þa scolo þeir coma til fyri miþian dag, þar sem caupandi qvaþ a, [4])þa er hann qvaddi þa merkia göngo. Þar er eigi

tum suscipiatur. Septem antea noctibus omnes, qvi fundos finitimos tenent de hoc certiores faciantur. At in contractu emtionis venditionis circumitionem ad fines regundos non constituunt, tum emtor venditorem qvatuordecem vel pluribus in antecessum noctibus, testibus admotis, ad finium circumitionem provocet, ut appareat ad monstrandos terminos, qvi fundum, qvem ei vendidit, circumscribunt. Diem qvando comparendum sit definiat, et legali formula provocet. Venditor vero eos, qvi fundos finitimos tenent, septem vel pluribus antea noctibus ad fines regundos provocet, nec non omnes, qvi sylvas, litora vel prata (cum fundo vendito) communia habent.

At fundi, ante comitia generalia venditi, finium regundorum circumitio ante proxumæ hyemis noctes initiales non suscipitur, tum et emtor et venditor trium marcarum mulcta in fundorum finitimorum dominos tenentur, nec finium regundorum circumitio unqvam ita præcluditur, ne jus eam suscipiendi pareat, si fundi venditi dominus finitimos ad eam provocare voluerit.

Ad fines regundos circumituri ante medium apparent diei, in loco ubi emtor, eos finium regundorum circumitionis postulans, constituit. Fines circumeundo ibi

[1]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*
[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[3]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*
[4]) *B cum suis legit:* þa er hann qveþr merkiagöngo seliandan, *cum venditorem ad fines regundos provocavit.*

scylt at ganga til merkia er firþir deila, eþa ar þær, er netnæmir fiscar ganga i. En ef þar liggia [1]) eyiar firi, oc scal qveþa a þat. Nu a maþr viþ annan mann eyiar þær, er mörc ero i, oc scal syna þa sem a meginlandi. Eigi er scylt [2])[at ganga a merki] þar er fiöll þau ero er vatnföll deilaz amillom heraþa, oc eigi er scylt at ganga or bufiar gangi a fiöll upp, qveþa scal þar a merki. Ef snær er a jörþo þar, þa scolo þeir koma VII nottom siþarr, eþa [3]) meira meli. Rett er oc at þeir handsaliz merkia göngo siþarr, ef þeir verþa allir a þat sattir, er þar eigo merki saman.

definire non necesse est, ubi fundi sinubus disterminantur vel amnibus, qvas pisces retibus capiundi freqventant. Si insulæ fundum adjacuerint, hoc (sine oculata inspectione) declarandum. At uni, cum altero insulæ sunt, terminis (artificialibus) distributæ, tum hi cominus ut in continenti fieri solet monstrentur. Terminos circumeundo ibi monstrare haud necesse est, ubi fundi disjanguntur montibus, unde fluvia utrinqve in tribus manant; nec extra solita pecorum pascua in montes ire necesse est. Ibi termini (sine oculata inspectione) definiantur. Si tempore definito nix terram texerit, septem noctibus vel majori intervallo serius appareant. Ut finium regundorum circumitionem serius suscipiendam manu juncta inter se constituant, fas est, modo omnes finitimi in idem consenserint.

IV. Capituli.
Of lyritar-vörzlo.

Nu verþa þeir eigi sattir a merkin, þa eigo þeir at veria lyriti, til þeirra merkia er þeir lata rett, er þar eigo lönd viþ fyr utan. En ef þeir veria eigi lyriti, þa er sem þeir segi satt sina a þau merki, er hann qveþr a. Nu ræþr sa þat [4])er keypt hefir land, at veria lyriti fyri landit, oc

Titulus IV.
De inhibitione per interdictum.

Qvod si de terminis inter eos non convenerit, confines fundi (cujus termini definiuntur), interdicto fundos suos defendant ad terminos usqve, qvos justos contendunt. Si interdicto fundos suos non defenderint, ita habendum est acsi in terminos, qvos definit alter, consensissent. At emtor fun-

[1]) *B cum suis legit:* eyrar, *oræ sabulosæ.*
[2]) *B cum suis omittit:* at ganga a merki.
[3]) *B cum suis legit:* eþa minna meli, *vel minori intervallo.*

[4]) *B cum suis legit:* er nykeypt hefir land, *emtor fundi novissimus.*

a sa lyritr eigi at standa, enda verþr hann utlagþr [1])[III mörkom], oc a þar at coma lyritr a lyrit ofan, oc eigo þeir þeim at veria, [2])[oc sva utlegþir], er aþr atto lönd viþ fyr utan. [3])[Ef menn veria lyriti of merki fram, enda se rett tilgengit, þa verþa þeir utlagir III mörkom viþ hann er a, oc böta scaþa þann allan er af görisc. En þott eigi se at lögom tilgengit, þa scal domr döma þeim land er atti, oc scal sitt þar hafa hverr of siþir].

Ef maþr verr land lyriti, þat er V aura er vert eþa meira, oc veit hann þat at hann a eigi þat er hann kennir ser, oc varþar þat fiörbaugsgarþ; þat er stefno söc, oc scal qveþia til heimilisbua IX a þingi þess, er sottr er, [4])[en V til utlegþa].

Ef maþr leynir merkiom, eþa villir merki, eþa förir landsmerki, eþa scogamerki, eþa eingia merki, oc varþar þat allt fiörbaugsgarþ, hveriom er þat görir; þat er stefno söc, oc scal qveþia til IX heimilisbua a þingi [5])[þess er sottr er].

Ef sa kömr til er sellt hefir landit at syna þeim landzmerki, er keypt hefir, þa scal hann heimila hanom land þat til

di interdicto eum defendere vult, hoc interdictum nullius habendum et ipse trium marcarum multam luat. Ibi interdictum interdicto elidatur, qvo, mulctis adjectis, confines fundos suos defendant. Si qvi ultra terminos justos, et legali modo circumeundo definitos, interdicto usum fundi inhibuerint, trium marcarum mulcta tenentur in dominum (particulæ defraudatæ), omniaqve inde enata resarciant damna. Qvamvis legali modo finium regundorum circumitio non suscepta sit, judicum sententia tamen domino justo fundi particulam adsignet. Suum cuiqve ibi demum deferatur.

Si qvis qvinqve unciarum vel majoris pretii fundum interdicto defenderit, suum non esse agnoscens, qvod sibi arrogat, exilio puniatur. Causæ adhibeatur citatio, novem ejus, in qvem agitur, domicilii accolis in comitiis evocatis; in causis vero multaticiis qvinqve (adhibeantur).

Si qvis terminos occultaverit, vel falso indicaverit, vel lapides terminales moverit vel fundi, vel sylvarum, vel pratorum, qvicunqve ita faciens exilio puniatur. Causæ citatio adhibeatur, novem ejus, in qvem agitur, domicilii accolis in comitiis evocatis.

Venditor fundi, cum ad terminos emtori monstrandos adest, huic fundum proprium esse declaret intra terminos illos ju-

[1]) *Omisso:* III mörkom, *B cum suis addit:* um lirirtarvörnina, *de interdicti prohibitione.*

[2]) *B cum suis omittit:* oc sva utlegþir.

[3]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[4]) *B cum suis omittit:* en V til utlegþa.

[5]) *B cum suis omittit:* þess er sottr er.

merkia þeirra, sem hann qvaþ a, þa er hann seldi hanom, oc rett ero; oc sva þau merki hölf.

Ef þeir menn ero eigi þar komnir, er þar eigo landz merki viþ fyr utan, enda voro þeir qvaddir VII nottom firir til merkia göngunnar, þa eignaz caupandi land þat meþ merkiom þeim, er hann seldi hanom. [1][Ganga scal til merkia þegar er vill, eigi ero menn scyldir at ganga eptir vetrnætr].

[2][Ef menn verþa eigi a merki sattir, þa scal sa maþr er lyritar vörþzlo a, nefna ser vatta; at þvi vætti scal hann qveþa, at ec ver þer N. löglyriti land þat, er hvarr ockar kennir ser, oc qveþa a landit. Ver ec þer allar landznytiar a þvi landi, ifalausom lyriti fullum oc föstum, at alþingismali rettu, oc allzheriar lögom]. Ef land er varit lyriti, oc a sa at kiosa, er land hefir keypt, hvart hann vill þat leysa undan lyriti, eþa vill hann at sa leysi undan, er hanom seldi. Nu kyss hann þat, at sa leysi land undan er selt hefir, þa scal hann undan hafa leyst a XII manaþum enom næstum, en ef hann leysir eigi sva, þa varþar hanom [3][þat III marka] utlegþ, enda scal hann gialda hinom land þat, er lyriti var varit, sva sem landzbuar V virþa viþ boc at

stos et in emtione-venditione definitos; ipsosqve terminos ex parte dimidia.

Si ad finium regundorum circumitionem confines fundi, septem antea noctibus qvamvis provocati, non apparuerint, emtori fundus, intra terminos in emtione-venditione definitos, dominii jure adsignetur. Finium regundorum circumitio suscipiatur qvandocunqve libuerit; post noctes hyemis initiales nemo in terminos ire tenetur.

De finibus inter partes si non convenerit, interdicto inhibendi jure gaudens testes denominet; in id, inqviat, testimonio probandum, qvod tibi N. N. fundi partem, qvam uterqve nostrum suam contendit — hanc definiat — interdicto legali interdico. Omnes hujus fundi proventus rurales tibi inhibeo, interdicto omni exceptione majori, perfecto et firmo, juxta comitiorum generalium constitutiones justas, legesqve populi. Cum fundus interdicto defenditur emtor eligat, utrum ipse fundum ab interdicto vindicare, an venditorem ita facere optaverit. At emtor eligit ut venditor fundum vindicet, tum hic in duodecem proximis mensibus vindicet. Qvodsi fundum ita vindicare neglexerit, trium marcarum mulctam luat, et emtori fundum interdicto clausam in pretio, a qvinqve accolis ad librum

---

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[2]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*
[3]) *B cum suis omittit:* þat III marka.

domi. Ef sa kyss undir sic undanlausn landz sins, er keypt hefir, oc er eigi seliandi þa scyldr at gialda hanom þat land, er lyriti var varit, nema þvi at eins, ef hann hefir framarr selt hanom enn hann vinni heimilt. Þeir eigo at neyta landz þess er lyriti var varit, sem þeir eigi, undz undan er leyst, enda a sa kost at leysa undan, þa er sa vill, er keypt hefir landit.

[1]) Ef maþr vill leysa land undan lyriti, þa scal hann stefna þeim manni til brigþar, er lyriti varþi [2])[of þat land, oc telia ser landit, ef sva faz gögn til, qveþa a, til hvers þings hann stefnir a, oc stefna lögstefno] a enom næsta manaþi, er hann varþi lyriti.

Sa maþr er land er brigt, scal qveþia heimildar-mann sinn heimildar, eþa stefna hanom ella, [3])a enom næsta manaþi er hanom er stefnt, [4])[oc sva scolo þeir allir, er þetta land hafa att, sökiaz til heimildar, oc en sömo atferli öll scolo

(sanctum) et judicio coram definito, reponat. Si emtor interdictum fundi solvendum in se reciperit, venditor fundi interdicti pretium ei reponere haud tenetur, nisi ultra qvod ipsi proprium est, vendidisset. (Interdicentes) fundo interdicto, donec vindicatur proprii instar utantur; sed emtor fundi qvandocunqve voluerit eum vindicandi jure gaudeat.

Ab interdicto fundum vindicare parans, interdicti auctorem ad hoc rescindendum, proxumo post fundum interdicto clausum mense, in jus vocet, fundum suum esse contendens, si auctoritates (proferendæ) id concesserint. In qvænam comitia citat, etiam definiat, formulis utens legitimis.

Ille a qvo fundus interdictus indicatur auctorem suum ad evictionem præstandam provocet, vel eum citet proxumo postqvam ipse in jus vocatus est mense. Itidem omnes hujus fundi domini (antecedentes) ad evictionem præstandam provocentur. Eo-

---

[1]) *B cum suis incipit:* Sa maþr er leysir land &c., *Qvi fundum ab interdicto liberat &c.*

[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[3]) *B cum suis interponit:* til heimildar, *ad auctoritatem præstandam.*

[4]) *Pro:* oc sva — hizig var tint, *B cum suis legit:* scal hverr þeirra stefna sinom heimildar manni eþr qveþia a manaþar fresti, sva lengi sem land for at sölom; nu hefir nockorr þeirra eigi qvatt eþr stefnt a manaþarfresti, þa spillir hann sökom fyrir sialfom ser, oc er onyt qvöþ hans eþr stefna. Sva scal sa qveþia heimildar, er brigþir land, oc þessi atferli hava; sva scolo þeir allir, *Qvisqve suum auctorem vel citet vel evocet intra mensis spatium, fundus qvam diu emtione-venditione dominum mutavit. Si qvis intra mensis spatium vel non citaverit vel non evocaverit suam causam ipse vitiat, ejusqve vel citatio vel evocatio reprobatur. Hæc observando retrahens auctorem suum evocet, et omnes itidem.*

þeir hafa allir sin a milli, sem þar var tint, er land brigþiz, oc slict spillir hverr fyrir ser, ef eigi er stefnt, eþa qvatt a manaþar fresti, sem hizig var tint]. Landbuar V scolo scilia of merki, en heimilisbuar V þess, er sottr er, of heimildina, oc scal qveþa a þingi qviþa þeirra.

Þat er oc ef kaupandi kömr eigi til merkia göngonnar, sva sem hann hefir qvatt til, oc sva, ef eigi er at lögom qvatt [1] [oc verþr eigi gengit fyrir vetrnætr], þa a sa maþr cost þess, er land a þar et næsta hanom, at veria land hans lyriti, ef hann vill, þriþiung utangarþa þess hlutar, er til hans landz liggr, oc scalat hann veria umb bostaþ hans. [2] Sa maþr a eignar lyrit fyrir landi þvi, er hann varþi lyriti, enda a hann grasnautn alla a þvi landi, bæþi engiar oc haga. Scalat hann scog [3] höggva, oc secsk hinn þar a sino, ef hann neytir þess landz, er hanom var lyriti varit. [4] [Ef hann a viþ fleiri menn landz merki enn I, þau er ganga þarf til, þa eigo þeir cost þess allir, er sva eigo landz merki viþ hann, at veria

dem omnino modo unus eorum in alterum se gerat ac de fundo reluendo præscribebatur. Ita qvisqve intra mensem vel non citans, vel non provocans propriam vitiat causam, ac ibi memoratur. Fundi accolæ qvinqve de finibus, sed ejus in qvem agitur domicilii accolæ de auctoritate dispiciant; in comitiis hæc veridicorum effata postulentur.

Si emtor porro ad finium regundorum circumitionem, prout ipse provocans constituebat, non venerit, ut et si modo legali non circuitur ita, ut ante noctes hyemis initiales circuitio haud peracta sit: fundum ei confinem habens, ejus fundum, si optat, interdicto claudat; tertiam nempe fundi partem extra sepimentum prati domestici ad proprium fundum vergentis. Domicilium emtoris circumcirca interdicto haud occupet. Cujus fundus interdicto clauditur dominii titulum tamen retinet, et omnis fundi proventus gramineus, et pratorum et pascuorum, ad eum pertinet. Sylvam haud cædat, et ejus respectu, re propria fundo nempe interdicto utens reatum sibi contrahit. Si in plures qvam unum terminos circumeundo monstrandos habuerit, illi omnes, terminos eocum communes habentes fundum ejus interdicto occupandi

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[2]) *B cum suis perperam legit:* Ef sa maþr a lirito, er varit hefir; *Si interdictum habuerit, qvi interdicto clausit fundum.*

[3]) *B cum suis male legit:* hava, *habeat.*

[4]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

hanom land sitt lyriti, þriþiung landz hans, hverr fyrir sino landi.

Þat er oc ef þeir göra eigi ganga til merkia, er lönd eigo næst, enda veri þeir qvaddir, þa a caupandi cost at veria lyriti þriþiung þann af hvers þeirra landi, er til hans landz liggr, oc veria eigi umb bolstaþi þeirra]. Nu coma þeir hvaregir til merkianna, eþa er eigi til boþit at lögom, þa eigo þeir lyritar vörn, er þar atto lönd viþ fyr utan. Þeir scolo varit hafa, a XII manaþom enom nestom, land lyriti, þaþan fra, er þeim var scyld merkia-gangan, ef þeir vilia meira veria en sitt land. Ef sa maþr kömr til merkia er land keypti, en eigi sa er seldi, enda var hann qvaddr at lögum, þa verþr hann utlagr [1][III mörkum] viþ caupanda, enda a domr at döma a hendr hanom merkia syningena enn V dag viko, [2]þa er IV vikor lifa sumars, [þvattdag enn næsta eptir], oc bötr þess alz, er hann hefir scaþa affenginn.

jure gaudeant, tertiam nempe ad eorum fundos vergentis territorii partem.

Si ejus confines porro, qvamvis provocati, ad fines regundos ire supersederint, emtor jus habeat tertiam cujusvis eorum territorii ad fundum ejus vergentis partem interdicto occupare. Domicilia eorum circumcirca interdicto non claudat. At vel neutri (nec emtor fundi nec venditor) apparent, vel legali modo (ad terminos regundos) non provocatum est, tum interdicendi jus habeant, qvi fundos confines tenent. In duodecem proxumis postqvam finium regundorum circuitionem suscipere obligati fuerunt mensibus, interdicto fundum occupent, si modo plus qvam fundum proprium interdicto defendere voluerint. Si emtor fundi ad fines regundos apparuerit, non vero venditor, qvamvis legali modo provocatus, hic in emtorem trium marcarum mulctam expendat, et judicum sententia terminorum monstrationem proximo lavationis die (suscipiendam), ut et damna qvævis resarcienda ei injungat, qvinto hebdomadis die, cum qvatuor æstatis septimanæ supersunt.

V. Capituli.

At geta lyritz.

Ef maþr verr land mannz lyriti, þa scal hinn reka kycfe sitt allt i þat horn landz

Titulus V.

De interdictis servandis.

Cum qvis fundum alienum interdicto occupat, pecora sua omnia alter in eam ter-

[1]) *B cum suis omittit:* III mörkom.

[2]) *B cum suis legit:* þann er manaþr lifir sumars, *cum unica æstatis mensis superest. Omittit:* þvattdag enn næsta eptir.

sins [1])er fyrst er lyritar vörn hans. Nu hafa fleiri menn varit land hans lyriti, þa scal hann lata reka feit i miþian haga sinn of apna. Hann scal fundit hafa fe sitt, er sol er i austri miþio, þat heita hirþis rismal, enda scal hann lata sitia at of daga; þott þar beitesc annarra manna lönd, ef sva er yr rekit, [2])[oc viþ varit], sem nu var tint, þa secsc hann eigi a beitinni viþ þa. Ef hann beitir [3])[haga] meirr enn sva, oc varþar hanom þat [4])III marka utlegþ viþ þa, er sin lǫnd vörþo lyriti. Ef buandanom verþr stefnt of haga beitina, þa a hann at qveþia ser biargqviþar of þat, hvart (hann) hafi smalamann þann, eþa eigi, er fe hans mætti varþveita, oc hafa rekit yr landi hans er sökir, ef hann vildi sva sem mælt var. Nu berr þat qviþr at smalamaþr mætti varþveita viþ landi hins, sva sem mælt var, ef hann vildi, þa er su bæit var, er hinn er sottr umb, þa varþar smalamanninom [5])en eigi buandanom.

ritorii sui oram agat, qvæ a parte interdicto clausa maxime remota est. At territorium ejus (circumcirca) plures interdicto occupavere, tum pecora sua in centrum pascuorum, vesperascente cœlo, agere faciat. Pecora sua recolligat, cum sol e media plaga orientali lucet, qvod (medium mane, seu) pastoris surgendi momentum dicitur. Interdiu pastorem pecora seqvi faciat. Ubi pecora tali modo aguntur et abstinentur a pascuis alienis, his qvamvis depastis, depastione reatum sibi non contrahit. Si secus pascua depasci fecerit, trium marcarum mulctam expendat iis, qvi fundos suos interdicto clausere. Colonus, depastionis nomine in jus vocatus, veridicorum effato excusatorio illustret an habeat pastorem, qvi, si vellet, pecora ejus servare et a territorio agentis, sicut constituebatur abstinere possit, nec ne? At probant veridici ei pastorem esse, qvi, si vellet, pecora ejus ab alterius territorio, cum depastio, cujus nomine reus agitur, accidit, juxta constituta, servare voluisset, tum pastor non rusticus reatu teneatur.

VI. Capituli.
Of beiting.

[6])Eigi varþar manni viþ lög at hann

Titulus VI.
De pastura.

Nemo pascua aliena, sed non data opera,

[1]) *B cum suis legit:* er fyrr er lyritar-vörninni, *qvæ a parte interdicto clausa remotior est.*

[2]) *B cum suis omittit:* oc viþ varit.

[3]) *B cum suis omittit:* haga.

[4]) *B cum suis omittit:* III marka.

[5]) *B cum suis interponit:* utlegþ, *mulcta.*

[6]) *Hunc titulum B cum suis ita legit:* Eigi varþar hagabeit nema lyriti se varit, oc farit sva meþ

ɔeiti haga annars, þar er hann vill þat :igi, nema lyriti se varit. Nu lætr hann reka fe sitt þangat, er hann vill at i haga hins gangi, oc varþar þat III marka utlegþ oc auvisla bötr, en fiörbaugsgarþ, ef V aura scaþa görir, oc er þat þriggia þinga söc, oc scal qveþia til heimilisbua [X a þingi þess mannz, er sottr er, en V til utlegþa, oc stefna heiman.

Nu er eigi þat at hans raþi, oc ɔickir hinom þo mein at, þa scal sa veria ıanom land sitt lyriti, sva at hann heyri, :þa at heimili hans ella, eþa a varþingi ınnanþingsmönnom. Nu gefr hinn eigi ;aum at, oc verþr sa þa utlagr of hagaɔeit.

Sva scal fara meþ landlyriti, sem ɔeþ stefno, nema hann væri a alþingi þa varþingi, þa er rett at veria at lögɔergi, eþa i þingbrecko innanþings mönnɔm, þott hinir se eigi þar er varit er, sem meþ stefno, ef hinn heyrir eigi sialfr a lyritarvörn, oc a at halda XII manaþr fyrir haga. Rett er at veria lyritti haga a varþingi, þeim mönnum, er þeir ero samþinga, en sva fremmi varþar þeim, er þeir vito eigi lyritin, ef varit er. Sa scal aqveþa hveriom hann verr land lyritti, oc scal rumhelgan dag þat mæla sem stefna. Ef maþr stefnir löghelgan dag, eþr verr hann land sitt lyriti, þa er sa utlagr, oc er onyt stefna hans oc lyritr, hvart sem er:

depasci faciens, in leges commissi criminis tenetur, nisi interdicto sint clausa. Qvod si pecora sua (in propriis pascuis) eo agere fecerit, unde in alterius pascua ea devenire intendit, trium marcarum mulctam luat et damna resarciat; exilii tenetur, si qvinqve unciarum damnum illatum fuerit. Per terna comitia hæc causa vigeat, et novem ejus, in qvem agitur, domicilii accolæ in comitiis evocentur, in causis multaticiis qvinqve, citatione domi manifestata.

At depastio non ejus consilio fit, sed alter tamen damno sese affici putat, tum hic, illo exaudiente, vel in ipsius domicilio, vel in comitiis vernalibus, qvoad ejusdem toparchiæ incolas territorium suum interdicto claudat. Alter interdicti rationem non habens, pascuorum depastionis mulctam expendat.

Interdictum fundi eodem modo ac citatio manifestetur, nisi in comitiis vel generalibus, vel vernalibus adfuerit interdicens, tum enim vel ad rupem jurisdicundi, vel ejusdem toparchiæ incolarum respectu, citationis instar, tractatum fuerit, qvo observato per annum vertentem valeat. Ejusdem toparchiæ incolas in comitiis vernalibus pascua interdicto occludere fas est, sed reatum tum (non) incurrunt, si interdictum proclamatum iis non innotescit. Interdicto fundum claudens cui occluserit definiat, qvæ die profestō faciat, ut de citatione manifestata præscriptum est. Si qvis die legaliter festo citationem manifestaverit, vel fundum interdicto clauserit, mulctetur, ejusqve, sive citatio, sive interdictum, qvicqvid tandem fuerit, reprobatur.

Pascuorum depastio, non nisi interdicto occupatorum reatum adfert, et modo interdictum,

en sva fremi verþr beitin, er sa veit lyritinn, er varit er. Rett er at hafa eina vattnefno, þott maþr veri fleirum lyriti, ef þat er a þingi, eþa heyra þeir allir a. Sva scal maþr veria land lyriti, er rumheilagt se oc sva stefna. Ef maþr stefnir löghelgan dag, eþa langaföstu, eþa verr hann þa land lyriti, oc verþr sa utlagr III mörkom oc onyt stefna hans eþa lyriti, sva hvart sem var.

Ef maþr heyrir eigi sialfr a lyritar vörn, þa a at halda XII manoþr fyr haga. Nu er land mannz varit lyriti fyrir þær sakar, er hann com eigi til merkia, sem mælt var, þa scal hann stefna hinom til brigþar oc til utgöngo, oc telia ser land þat, oc stefna lögstefno. Hann scal qveþia til mals þess a þingi landbua V, nema vattar scyri.

in clivo comitiali interdictum declarare fas est, qvamvis non adsit, cui interdicitur. Depastio tamen ibi solummodo reatum adfert, ubi de interdicto certior factus est, cui interdicitur. Interdicto qvamvis in plures facto, unicos testes adhibere fas est, dummodo in comitiis et omnibus (foripetis) exaudientibus fiat. Die profesto et interdictum fundi et citatio manifestetur. Si qvis die legaliter festo, vel jejunii longi (o: qvadragesimalis) tempore citationem manifestaverit, vel fundum interdicto occupaverit, trium marcarum mulctam luat, ejusqve vel citatio vel interdictum, qvicqvid fuerit, reprobatur.

Si ipse, (cui interdicitur), interdictum prolatum non exaudierit, hoc per duodecem menses qvoad pascua valeat. Cum alicujus territorium idcirco interdicto occupatur, qvod ad fines regundos, sicut constitutum fuit, non venit, hic interdicentem ad rescissionem interdicti et remissionem fundi in jus vocet, fundum suum esse contendens et legali citandi formula utens. Qvinqve hac de causa in comitiis evocet fundi accolas, nisi testes adhibeantur.

VII. Capituli.

Of raunar-stefnur.

[1] [Nu scilr menn a of landz merki, eþa scoga, eþa reka, oc verr hvargi lyriti,

Titulus VII.

De citationibus ad fines regundos.

At de finibus vel fundi vel sylvarum vel litoris oritur dissidium, sed contendentium

---

[1]) Hunc titulum B cum suis omittit.

þa scal sa þeirra, er heldr vill, stefna hinom til scila oc til raunar of land þat, er hvarrtveggi kennir ser oc hefir lyrit fyrir, qveþia til landbua V a þingi, nema önnor gögn scili. Ef maþr heyrir sialfr a lyritar vörn, oc a sa lyritr at standa tvenna XII manoþr fyr haga, en III vetr fyr tavþor oc engiar, nema þat land se fyrr selt, þa er lauss lyritrinn þegar er liþr ena fyrsto XII manoþr].

neuter interdictum adhibet, tum, qvicunqve magis optaverit, alterum in jus vocet, ad dominium fundi, qvem suum esse uterqve contendit, et justo titulo tenet, comprobandum et investigandum. Qvinqve fundi in comitiis evocati accolæ adhibeantur, nisi adsint aliæ auctoritates decisivæ. Cum adversarius ipse interdictum exaudit, hoc, qvoad pascua, per bis duodecem menses valeat, qvoad prata vero, tam stercorata, qvam exteriora, per tres hyemes, nisi fundus prius vendatur, tum enim primis duodecem mensibus peractis interdictum remittitur.

VIII. Capituli.

Of oværu teigu.

[1][Ef maþr a beiti teigo i annars landi, þa er V aura se verþir, eþa minna fiar, hvarier einn eþa fleiri, ef eigi kömr meira fe til, enn einir V aurar, oc heitir sa oværa teigr. Ef landeigandi vill kaupa teig þann, þa er hann scyldr at selia hanom, er a, sva sem landbuar V virþa viþ hoc. Ef sa vill þat eigi, þa scal hann qveþia til landeigendr V at virþa teiginn, oc eignaz hann þa teiginn þott hann vili eigi, en sa verþr utlagr III mörkom er syniar sölunnar, en þo scal verþ gialda a enom næstom gialldögom, a eno sama landi. Nu vill landeigandi eigi caupa teiginn, en hinn vill selia, er

Titulus VIII.

De tractibus inqvietis.

Cum pascuorum tractus in alieno territorio qvis habet, qvorum singuli vel omnes simul qvinqve unciarum vel minoris pretii sunt, hic, modo qvinqve unciarum pretium non excedat, tractus inqvietus dicitur. Fundi dominus, si hunc tractum emere voluerit, ejus dominus illi hunc, juxta qvinqve fundi accolarum ad librum (sanctum) factam taxationem, vendere tenetur. Hoc si recusaverit, qvinqve fundi accolas alter ad tractum æstimandum evocet; qvo facto, domino etiam invito tractum illum seqvatur. Vendere recusans trium marcarum multam sibi contrahit, sed pretium tractus tamen in proxumis termi-

[1]) *Hunc titulum B cum suis omittit.*

a, þa verþr landeigandi utlagr III mörkom, en hinn scal qveþia bua til at virþa teiginn, oc sva fara at öllu, sem aþr var mælt til handa landeigandanom; en at hvarritveggio tiltekio þessi, þa scal landeigandi gialda teigs verþ enn V dag viko, er VII vikor ero af sumri, a eno sama landi fyrir kalldurum, ef teigrinn var virþr fyr varþing, sva at landeigandi veit þa, eþa ella scal annat sumar enn sama dag oc i sama staþ. Hvarr þeirra sem teig lætr virþa scal beiþa hinn aþr meþ vatta caupsins, hvarr sem utlegs þeirra, oc er þat stefno söc; scal qveþia til heimilisbua V a þingi þess er sottr er].

nis solvatur in eodem fundo. *At dominus fundi tractum emere recusat, hujus vero dominus eum vendere optat, tum fundi dominus trium marcarum mulcta tenetur, alter vero accolas ad tractum æstimandum evocet, ita in totum res suas moderans, ac antea, qvoad fundi dominum, præscribebatur. Sed res qvomodocunqve agatur, dominus fundi pretium tractus solvat qvinto die hebdomadis septem æstatis hebdomadibus peractis, in eodem fundo, ad fores virorum, modo ante comitia vernalia tractus æstimatus sit, ita ut fundi domino hoc innotescat, sin minus, proxuma æstate, eodem et loco et die (procedat æstimatio). Eorum qvi tractum æstimare facit, emtionis-venditionis testibus admotis, alterum antea postulet, qvivis eorum pœnam incurrit pecuniariam. Citatio causæ adhibeatur. Qvinqve ejus, in qvem agitur, domicilii accolæ in comitiis evocentur.*

IX. Capituli.

Of fiarrextr oc misgöngor fiar.

Ef maþr recr fe sitt i annars mannz land, eþa lætr reka, sva at hann vildi annars engi beita, oc verþr af þvi V aura scaþi eþa meiri, oc varþar þat fiörbaugsgarþ. [1])[En ef kugildis scaþi verþr, eþa meiri, þa varþar scoggangr, þott hinn hafi eigi lyriti varit landit]. Ef minni er scaþinn

Titulus IX.

De pecoribus actis et erroneis.

Si qvis pecora sua in alienum territorium, vel egerit, vel agere fecerit, eo consilio, ut aliena prata depascantur, unde etiam qvinqve unciarum vel majus damnum evenit, exilium luat. Qvod si vaccæ valoris damnum, vel etiam majus evenerit, proscriptionem hoc adfert, qvamvis fundi dominus

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

enn sva, þa varþar utlegþ, oc böta auvisla, sem buar V virþa [1])[viþ boc, þess mannz er scaþinn er görr].

[2])Nu er lyriti varit landit, en hann vill þo beita lata, oc göriz af enn minni scaþi, oc varþar þat III marka secþ oc auvisla bötr. Þat ero allt stefno sacar, scal qveþia til heimilis bua IX a þingi þess, er sottr er, of scoggang-sakar oc fiörbaugs-sakar, en V til III marka saka.

Nu verþa misgöngor fiar, sva at scaþi göriz af þvi enn minni, verþr sa utlagr III mörkom oc auvisla bötr, er feit a, ef hinn hefir lyriti varit land sitt. En ef eigi er lyriti varit landit, þa varþa eigi misgöngr fiarins, nema fe gangi i acr, eþa engi, eþa tavþur, eþa i andvirki, oc varþar þat utlegþ oc auvisla bötr, þoat V aura scaþi se, eþa minni, eþa meiri, ef eigi nemr kugildi. Ef kugildis er vert, þa varþar fiörbaugsgarþ, oc scal stefna

hunc interdicto non clausisset. Si levius acciderit damnum, pœnam pecuniariam luat reus, et damnum resarciat, prout accolæ qvinqve ejus, qvi damno afficiebatur, hoc ad librum (sanctum) æstimant.

At fundum, qvamvis interdicto clausum, alter depasci intendit, unde minoris momenti damnum evenit, tum trium marcarum mulctam et damni resarcitionem expendat. Omnibus hisce causis adhibeatur citatio; et in causis proscriptionis et exilii novem ejus, in qvem agitur, domicilii accolæ evocentur; in trium marcarum causis qvinqve (adhibeantur).

At pecora (in pascua aliena) palantur, unde levius evenit damnum, tum dominus pecoris, si alter fundum suum interdicto clauserat, et tres marcas expendat et damnum resarciat. Qvod si fundus interdicto non occupatus sit, pecoris vagatio trans terminos nulla pœna coerceatur, nisi pecus vel agrum, vel pratum (exterius) stercoratumve, vel fœnum cæsum conculcaverit, qvod pœnam pecuniariam, cum resarcitione damni illati adfert, si nempe qvinqve unciarum vel levius vel gravius, modo

---

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[2]) *Huc sequentia e Codice B pertinere videntur:* Ef maþr viþr a landi annars olofat, eþr sceþr þar jörþ olofat eþr slær, þat varþar III marka utlegþ, en ef hann hefir a brott eþr neytir, þa a hinn at raþa orþi um. Ef maþr lætr reka fe sitt i annars mannz land, eþr sva, at hann vill at þangat gangi, þa varþar fiörbaugsgarþ: *Qvi nulla venia in fundo alieno qvid operatur, vel nulla venia aut fundum lædit aut fœnum cædit, trium marcarum pœnam luat, qvod si proventus terræ alienæ vel abstulerit vel perceperit fundi dominus, ex proprio arbitrio causam decidat. Si qvis pecora sua vel in alienum fundum agi fecerit, vel, ut acta eo veniant intenderit, exilio puniatur.*

heiman, oc qveþia til heimilis-bua IX á þingi, þess er sottr er.

non vaccæ valoris, damnum adsit. Qvod si vaccæ valoris damnum illatum sit, (dominus pecoris) exilii teneatur. Domi citatio manifestetur, novem ejus, in qvem agitur, domicilii accolis in comitiis evocatis.

X. Capituli.

Of aftrrextra fiar.

Ef sa maþr [1])[er fyr beit verþr] recr sva aptr fe hans sialfr, at kömr i acr, eþa engiar, eþa hann vildi at i acr gengi feit, eþa i engi, eþa i andvirki, þa verþr hann utlagr of þat [2])[III mörkom], oc böta auvisla. Ef V aura scaþi verþr [3])at, eþa meiri, þa varþar fiörbaugsgarþ, oc a sa þa söc [4])er auvisli er görr. [5])[Ef kugildis scaþi verþr at, þa varþar scoggang]. Ef annarr maþr [6])görir þat visvitandi, at raþi þess, er feit a, oc verþa þeir baþir utlagir, oc jafnt varþar þeim baþom hvart sem scaþi verþr at meiri eþa minni.

Ef maþr recr bufe annars mannz, eþa letr reka, sva at mals missir, eþa hann vildi lata mals missa, oc varþar þat fiörbaugsgarþ. En þa missir bufe mals,

Titulus X.

De pecoribus retroactis.

Si depastione damno affectus propria ita reegerit pecora, ut in agrum paraumve (alienum) deveniant, vel si intenderit, ut pecora in agrum, pratum vel fænum cæsum eant, trium marcarum multam luat et damnum resarciat. Si qvinqve unciarum vel gravius damnum hoc attulerit, exilio puniendum, qvæ causa ei agenda defertur, qvi damno afficiebatur. Si vaccæ valoris damnum evenerit, proscriptionis reatus adest. Si tertius, sed pecoris domini consilio, ita scienter fecerit, pœnæ pecuniariæ uterqve teneatur; damnum sive levius, sive gravius illatum sit, eadem pœna uterqve afficiendus.

Si qvis aliena pecora lactantia vel ipse ita egerit, vel agere fecerit, ut solito mulgendi tempore non inveniantur, vel si hoc intenderit, exilium luat. Tunc pecora lac-

1) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
2) *B cum suis omittit:* III mörkom.
3) *B cum suis addit:* at fiarrextri þeim: *hac pecoris actione.*
4) *B cum suis legit:* er acr eþr engi atti, eþr andvirki, ef þar var tilrekit: *cujus ager pratumve fuit, vel fænum cæsum, cui pecora adigebantur.*
5) *B cum suis omittit, qvæ uncis tenentur.*
6) *B cum suis legit:* rekr feit i akr, eþr engi, eþr i andvirki mannz visvitandi, at raþi sino oc þess er feit a, oc verþa þeir &c.: *Si alter, vel ex proprio, vel ex pecoris domini consilio, in alienum agrum, pratum, vel fæna cæsa id data opera, eadem pœna &c.*

er þat kömr of aptan heim, er of morgin scyldi, eþa þat a morgin, er of aptan scyldi.

Ef maþr setr inn bufe annars, eþa recr sva hart, eþa særir sva, at nyt bregþi viþ, oc varþar fiörbaugsgarþ, oc a sa sacar þær, er bufiar nyt a.

[1])Ef maþr verþr sottr of þat, at hann hafi rekit bufe annars, sva at mals missi, þa a hann at beiþa ser biargqviþar of þat, hvart hinn mundi finna bufe sitt, ef hann vildi, sva at eigi misti mals, [2])þa versc hann sökinni. [3])[Fiörbaugs söcom öllom þeim, er nu ero talþar, scal heiman stefna allt til ens þriþia þings, oc qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er].

XI. Capituli.
Of svin oc aningar.

[4])Ef maþr beitir svinom sinom i land annars mannz, oc varþar slict sem hann

tantia solito mulgendi tempore deesse censendum est, cum die vesperascente domum veniunt, qvæ mane diei adessent, vel mane diei, qvæ vesperascente die (domum agantur).

Si qvis aliena pecora lactantia vel incluserit, vel tam accelerate adegerit, vel aliqvo modo ita læserit, ut lactis ejus qvantitas imminuatur, exilium luat; causam agere ei competit, ad qvem lac pecoris pertinet.

Cum qvis eo nomine in jus vocatur, qvod aliena pecora lactantia ita egisset, ut statis mulgendi temporibus non inveniantur, effatum excusatorium qværat, qvo dispiciatur, anne pecora sua lactantia alter, ne statis mulgendi temporibus desint, invenire potuisset, si voluerit; qvo probato a reatu liberatur. In omnibus hic memoratis exilii causis citatio domi manifestetur ad tertia usqve comitia, novem ejus, in qvem agitur, domicilii accolis in comitiis evocatis.

Titulus XI.
De subus et stationibus.

Si sues suas in aliena pascua qvis egerit, eodem reatu tenetur, acsi alius generis

---

[1]) *B cum suis legit:* Ef sa maþr &c.: *Si hic (eo nomine) &c.*

[2]) *B cum suis bene interponit:* Ef þat berr qviþr, at hinn mundi finna, eþr finna lata, ef hann vildi, bufe sitt, sva at eigi misti mals, þa versc &c.: *Si veridici comprobaverint, alterum pecora sua, ne statis mulgendi temporibus desint, vel invenire, vel inventa curare potuisse, a reatu liberatur.*

[3]) *Reliqvum tituli B cum suis omittit.*

[4]) *Primam hujus tituli legem B cum suis ita exprimit:* Eigi scal svin hafa i afrett; oheilög eru

beiti öþro fe, enda ero þau oheilög viþ averkom þess mannz, er land a, eþa þeirra manna, er hann biþr til, nema tunsvin se, þat er eigi ma rota.

pecora egisset, et pascuorum domini et hujus mandatarii læsionibus jure inferendis expositæ sint, nisi sus fuerit in prato stercorato pascere consvescens, qvæ humum (vel gramina) eruere neqvit.

Ef maþr drepr annars mannz svin, oc banar i sino landi, þa scal hann hræ hylia, svat þar falli eigi a dyr, ne fuglar, oc göra orþ þeim er svin a, [1][ef hann veit hverr a]. Ef hann veit eigi hverr svin a, þa scal hann segia buum sinom [2][V] til, eþa a samqvamo enni nesto ella. Nu görir hann eigi orþ þeim er a, eþa sva siþla, at svin spillaz þaþan fra, er hann vissi hverr atti, þa verþr hann utlagr [3][III mörkom] viþ þann mann, er svin atti, oc gialda einom giöldom. En ef þau svin spillaz af þvi, at hann sagþi eigi til sem mælt, svat verþr V aura scaþi, eþa meiri, oc varþar fiörbaugsgarþ, [4][oc scal qveþia til heimilisbua IX a þingi þess, er sottr er fiörbaugssakar, en V utlegþar].

Qvi in proprio territorio sues alienas ictu afficit et cædit, cadaver ejus teget, ne feris vel avibus laceretur, et suis dominum, si qvis sit cognoverit, certiorem de eo faciat. Si, cujus sus sit, nesciverit, accolis suis qvinqve vel in proxumo conventu (pagano) hoc indicet. At dominum suis vel omnino non certiorem facit, vel tam sero, ut sues cæsæ interim, inde a tempore, qvo, ad qvem pertineant, ei innotuit, in deterius abeant, tum in dominum suis trium marcarum mulcta tenetur, et in pretio in simplum restituat. Qvod si sues illæ ideo, qvod non juxta præscripta indicaverat, ita corruptæ fiant, ut qvinqve unciarum vel majus eveniat damnum, exilium luat. Novem in comitiis ejus, in qvem agitur, domicilii accolæ evocentur in causis exilii, qvinqve vero in causis multaticiis.

Ef maþr drepr svin mannz i annars landi enn sino, þa er sem hann drepi i þess landi, sem svin a.

Cum qvis suem alienam in alieno (etiam) fundo occidit, hoc ita habendum est, acsi in ejus territorio occidisset ad qvem sus pertinet.

þau i annarra manna landi viþ averka enn þess er a, nema tunsvin se, þat er hringr eþr knappr eþr viþ se i rana: *Sues in pascuis communibus ne habeantur, neqve in aliorum, qvam domini fundo a læsionibus immunitate gaudent, nisi sues sint, in pratis stercoratis qvæ pascere consvescunt, qvorum nempe rostro, vel circulus, vel globulus, vel catena est applicata.*

1) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

2) *B cum suis omittit:* V.

3) *B cum suis omittit:* III mörkom.

4) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

Nu drepr maþr svin til þess at hann vill ser nyta, þa ræþr sa orþi er svin a; [1][varþar scoggang eþa görtöki. Þat ero allt III þinga sakar of svinin, nema görtöki; þat fyrniz eigi. Tolftarqviþr kömr til scoggangs sacar þessar.

At suem alienum, qvis occidit eo consilio, ut sibi ipsi in utilitatem convertat, tum suis dominus reatu qvanto voluerit eum insimulet. Vel proscriptionis vel furti minimi pœna adhibeatur. Omnes hæcce de subus oriundæ causæ per tria comitia integræ durant; præter furti minimi causam, qvæ nunqvam præscribitur. Dodecadis veridici huic proscriptionis causæ adhibeantur.

Eigi verþr maþr utlagr þott fe þat gangi i engiar, er yr afrett gengr.

Neqvis pœnam incurrit pecuniariam, (ejus) qvamvis pecora in pascuis montanis errantia, in aliena prata devenerint.

Eigi scal maþr æia i engi mannz; utlagr verþr hann of þat, ef hann ær. Nu veit hann engimarc eigi, þa scal hann eigi þar æia er stakgarþr er hia, oc eigi þar er eigi er sina i. Þingmenn eigo at æia i engiom utangarþa, þa er þeir fara til þings, en eigi þa er þeir fara af þingi, þeir er til öndverþz þings fara. Eigi scolo þeir auvisla göra i aningo sinni, þann er V aura nemi. Ef þeir göra eigi sva, þa varþar slict þar sem annarsstaþar.

Ne qvis eqvos recreandi stationem in prato alieno sibi eligat; qvod si fecerit pœnam luat pecuniariam. At iter faciens terminos prati ignorat, tum mansionis locum tamen non eligat, ubi fœni congesti sepimentum adest, nec ubi gramen aridum viridi in terra non subest. Foripetæ, cum ad comitia tendunt, in pratis extra sepimentum (prati stercorati), eqvos suos recreandi licentia gaudeant, non vero, cum e comitiis redeunt, qvi ad comitiorum initium venere. In statione sua qvinqve unciis respondens damnum ne faciant. Si secus fecerint eundem ac alii ita facientes reatum sibi contrahunt.

Ef menn scaka scello at hrossum þingmanna eþa bruþmanna a aifongom,

Si qvi eqvos foripetarum, vel ad festum nuptiale tendentium in eorum stationibus, crepitaculum qvatiendo fugaverint,

[1]) *Reliqvum tituli B cum suis omittit.*

sva at þau fælaz viþ, þat varþr fiörbaugsgarþ enn utlegþ annarsstaþar].

emilium luant; in aliis locis hoc factum pœna pecuniaria expietur.

XII. Capituli.

Of veþ oc of mala a landi oc a öþrum gripum.

Ef maþr selr land sitt öþrom manni, oc vill hann leggia a lögmala, eþa lögveþ, þa scolo þeir handsalaz þann mala, eþa þat veþ, sem þeir ero asattir. [1][Þat er lögmali a landi at hann scal eiga kost at caupa fyrstr landit meþ slico verþi, sem annarr byþr viþ, þa er land er falt, enda ma vera sa mali a laudino, at þeir marki sialfir verþ a þvi, hve dyrt vera scal, ef falt verþr]. Þann mala scal lysa at lögbergi, eþa lögveþ [2][ef þat er i landi], sem þeir andsöloþoz et nesta sumar a alþingi eptir caup þeirra.

[3][Nu vill maþr leggia lögveþ i land mannz, hvart sem hann atti þat land aþr, eþa er þat er þa selr hann hanom]. En þat er lögveþ er maþr scal taca II aura firi I i landi, sva sem buar [4][V] virþa viþ hoc landit, [5][þeir er landeigendr se], enn V dag vico, þann er

Titulus XII.

De pignore et jure protimiseos tam in fundis, qvam in aliis rebus.

Cum qvis fundum suum alteri vendens legaliter hunc vel pacto protimiseos vel jure pignoraticio obstringere vult, junctis manibus illi, et pactum protimiseos et jura pignoraticia, prout inter eos convenit, stipulentur. Pactum protimiseos legale est, (cum constituitur) ut vendens primus jus habeat fundum, cum venalis fit, eodem pretio emere, qvod tertius offert. Eo pacto adjecto fundi emtionem-venditionem etiam circumscribere fas est, ut fundi, cum venalis fit, pretium ipsi contrahentes definiant. Proxuma post emtionem-venditionem peractam æstate in comitiis generalibus ad rupem jurisdicundi hoc pactum, ut et jura in fundo pignoraticia, prout contrahebant, denuntientur.

At fundum alienum, vel antea sibi proprium vel alteri modo vendendum oppignorare qvis parat — Pignus legale est (cum constituitur), ut creditor duas uncias pro unica, in fundo, capiat, prout accolæ qvinqve prædiati ad librum sanctum æstimant fundum, (capiat nempe) qvinto die

---

[1] & [2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[3]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*
[4]) *B cum suis omittit:* V.
[5]) *B cum suis omittit:* þeir er landeigendr se.

VII vicor ero af sumri, [1]) et sama var er hann misti gialdagans, þa eignas hann i landino holfo meira fe en hann ætti at hanom. Buar scolo qvaddir vera III nottom fyrr, eþa meira meli. Slict er þat oc lögveþ, þott þeir hafi marcat verþ a landino.

Sva scal þar oc er gripir aþrir ero veþmæltir, at maþr scal taca II aura fyr I, nema maþr veþmæli ser verra grip, en þvi gegni, oc er gripr þegar forveþi, er fe gelz eigi, þann dag er til var mælt. [2]) [Sva er oc of land þat er eigi er hölfo betra, oc er þo rettr veþmali at sva veri. Þat er fe at lögom veþmælt, ef sva er at farit, at syndr se vattom veþmali, enda er þo rett, ef þeim er sva kunnigt þat fe er veþmælt er, sem þeir hafi seþ þat. En lysa sal veþmala fyrir heimilis buum V þess er fe sitt let veþmæla, enda scal lysa at lögbergi et nesta sumar eptir, ef veþmali stendr of varþing.

Nu er land eþa gripr forveþi et nesta var eptir, oc stendr ecki of alþingi, þa scal lysa a enom næsta manaþi er fe var veþmælt, hvart sem þat var land eþa

hebdomadis, cum septem æstatis septimanæ peractæ sunt, eodem vernali tempore, qvo debitor solvenda in terminis constitutis non expendebat — tum in fundo duplo majora ad eum deveniant bona, qvam ab altero poscenda habuit. Tribus vel pluribus antea noctibus accolæ evocentur. Pro pignore legitimo habeatur, ipsi qvamvis contrahentes pretium fundi definierint.

Ubi aliæ res oppignorantur eadem servetur regula, ut nempe duæ unciæ unicam solvent, nisi qvis rem minoris, qvam tanti pretii sibi oppignoraverit, qvo casu res oppignorata, statim ac debitum die constituta non persolvitur, creditori commissa cedit. De fundo (oppignorato), si (debitum) non bis exæqvat, idem obtineat. Oppignoratio nihilominus pro legali habeatur. Legibus convenienter bona oppignorantur, cum pignus testibus exhibetur. Sufficit si bona oppignorata testibus tam nota sint acsi vidissent. Contractus pignoraticius qvinqve debitoris pignoraticii domicilii accolis coram denuntietur, sed æstate subseqventi ad jurisdicundi rupem, si pignus per comitia vernalia durat, etiam denuntiandum est.

At fundus vel res vere proxume subseqventi commissa sunt, nec pignus per comitia generalia durat, tum proxumo mense post oppignorationem vel fundi vel rei,

[1]) *B cum suis legit:* et sama sumar, *eadem æstate.*

[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

annat se firi buum V, oc scolo þar landbuar er veþmælt er land.

Ef maþr hefir ser land veþmælt, eþa annat se, enda verþi attr at þann mann er se sitt let veþmæla, sculdadomr, eþa feransdomr, enda scal hann þa ei hafa meira, en sculd sina, þott hann hafi meira mælt ser, ef annarra manna aurar ero scerþir, oc scal eigi meirr scerþa fyrir hanom enn sva. Nu ero annarra manna aurar sva litlo scerþir at eigi þarf þat allt til þeirra sculda er hann hafþi veþmælt ser of sculd sina, oc a hann þat allt].

Ef menn mæla sva meþ ser at eigi scyli scylt vera [1][at handsalaz eþa] at lysa malann, eþa veþ, oc a þat eigi at halda, enda er þa a landino hvartki veþ ne mali. [2][En þeir verþa utlagir baþir viþ þann er sott vill hafa, scal stefna heiman, oc qveþia til heimilis bua V a þingi þess er sottr er].

Þar er lögmali er lystr, eþa lögveþ fyrir buum fyrstr, en siþan at lögbergi, oc þarf þann mala eigi optarr at lysa meþan þeir vattar lifa, oc hann man vatta, oc þeir lifa baþir er þann mala attoz viþ.

qvinqve fundi cum oppignoratur accolis coram denuntiatio fiat.

Cum qvis fundum aliasve res pignore sibi obstringit, in debitorem vero pignoraticium, vel debitorum exigendorum, vel bonorum occupandorum judicia (interim) habentur, creditor ille pignoraticius, si aliorum postulatis aliqvid detractum sit, ultra debitum suum non referat, qvamvis majoris pretii pignus sibi constituisset; ultra hoc pignori ejus non detrahatur. At aliorum (creditorum) postulatis tam modicum qvid decedit, ut ad hoc supplendum haud opus sit totum id adhibere, qvod pignoris pretium creditoris pignoraticii debitum excedit, tum reliqvum hunc seqvatur.

Si contrahentes inter se constituerint non necesse esse, ut manus jungant, vel pacta adjecta pignusve denuntient, hoc nullius habeatur, fundusqve nec pacto protimiseos nec pignore teneatur, uterqve vero (contrahentium) pœnam in eum luat pecuniariam, qvi agere vult. Domi manifestetur citatio, novem ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

Pactum protimiseos et pignus legalia, primum accolis coram et ad rupem jurisdicundi deinde denuntiata, sæpius denuntiare haud opus est, testes qvamdiu in vivis sunt, et creditor eos memoria tenet, dumqve contrahentium neuter decedit.

[1] & [2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

Ef vattar deyia, eþa villaz þeim lysingar-vattar er malann a, eþa deyr sa er malinn var viþ, þa scal lysa et III hvert sumar at lögbergi mala þann; ef eigi er sva lystr malinn, þa er malinn af [1][eþa veþ]; ef sa deyr er malann atti, þa scolo erfingiar ens dauþa scipta þeim mala meþ ser. Ef þeir ero fleiri en I, oc scal lysa et III hvert sumar at lögbergi sa er malann a, eþa veþ, ef þat er. [2]Rett er oc at selia landa mala, eþa veþ, oc sva gefa, oc sva annarra gripa, [3][oc er þo þviat eins rett, ef sa er samsfiorþungs viþ landit, er viþ malanom tecr, enda scal hann segia meþ vatta þeim er landit a, et fyrsta var, at hanom scal bioþa þann mala].

Testes factæ denuntiationis cum vel emoriuntur, vel jus protimiseos habentis memoria decadunt, vel si ille decesserit, qvi hocce pacto tenetur, pactum tertia qvavis æstate ad rupem jurisdicundi denuntiandum est. Pactum protimiseos vel pignus tali modo non denuntiatum reprobatur. Si ille decesserit, qvi jus protimiseos habuit, hæredes demortui in hoc jus succedant. Hi si plures fuerint, ille cui jura protimiseos deferuntur, pactum, vel pignus si fuerit, tertia qvavis æstate ad jurisdicundi rupem denuntiet. Hocce pactum pignusve in fundo, vel aliis rebus constituta vendere, vel donare fas est, ea tamen lege, ut protimiseos jura acqvirens, in eodem in qvo fundus positus est, qvadrante habitet. Acqvirens vero primo postea vere fundi domino, testibus admotis indicet, eum fundum venalem factum sibi emendum offerre debere.

Hvarvetna þess er maþr a lögmala, eþa lögveþ, i eigeni annars mannz, hvart sem fe þat er land, eþa annat fe, annarr er sa er lögmalann görþi a, eþa lögveþ fyrstr, þa scal sa lata lysa et III hvert sumar, er þann mala a, oc lysa at lögbergi a eno nesta alþingi, oc segia þeim

Ubi legalis pacti protimiseos, vel pignoris jura in bonis alienis, sive fundo, sive aliis rebus, alius acqvirit, qvam qvi pactum protimiseos, vel pignus legale primus sibi constituebat, ille protimiseos jura tenens, tertia qvavis æstate ad rupem jurisdicundi, in proxumis comitiis generalibus pactum proclamare faciat, et in dominum fundi (vel rei) pacto protimiseos vel pignore

[1]) *B cum suis omittit:* eþa veþ.

[2]) *B cum suis addit:* rett er at selia öþrum manni i hönd at lysa veþ eþr mala, *oppignorationem vel pactum protimiseos alteri denuntianda committere fas est.*

[3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

manni meþ vatta er land þat a, [1])er malinn er a, eþa veþ; þu scalt mer bioþa land þat, scal hann qveþa, eþa annat eigen, ef þar var veþ a, eþa mali, oc a ec nu þann mala, eþa veþ, ef þat er.

Ef sa maþr ferr af landi a braut, eþa or fiorþungi, þeim er hann a mala land i, þa scal hann fara til fundar viþ þann mann er þat a, oc segia hanom meþ vatta, hveriom hann scal bioþa landit, oc scal sa maþr samfiorþungs vera viþ mala landit, er hann scal bioþa landit.

Ef sa maþr deyr er þat land atti er mali var i, oc þarf ei at bioþa þat land er erfingiar ens dauþa leysaz af, eþa sva oc cona su er hann hafþi atta, [2])[en bioþa hanom aþr öþrom mönnom se selt].

Ef barnomagar eigo mala a landi, þa scal fiar varþveizlo-manni þeirra bioþa þat land innanfiorþungs, oc fara sva at boþi, sem aþr var talit. Ef hann kyss undir sic landit, [3])er fiarvarþveizlo maþr er barnanna, þa a hinn at selia landit, oc leggia a slican mala, sem aþr var. Fiarvarþveizlo-maþr barnanna scal lysa landz mala eþa veþ, ef þau eigo, oc er þviat eins scylt at bioþa hanom landit er

obstricti testibus adhibitis sic verba faciat: tu mihi, inqviat, fundum — vel alias res si in iis jus protimiseos vel pignus constituebatur — primo emendum offeras. Mihi illa protimiseos jura sunt — vel pignoris, si ita res se habuerit.

Si jure protimiseos gaudens, vel peregre abierit, vel qvadrantem fundi siti reliqverit, fundi dominum antea conveniat, eiqve testibus adhibitis, declaret cui fundum emendum primum offerat; hic, cui fundum offerat, in eodem, ubi fundus situs est, qvadrante habitet.

Cum fundi per pactum protimiseos obstricti dominus decedit, fundum hæredibus demortui vel viduæ ejus derelictæ, qvamvis delatum, jure protimiseos gaudenti offerre non necesse est, sed ei offerendus, prius qvam tertio venditur.

Minorennibus si jura protimiseos in fundo fuerint, curatori eorum, (modo) ejusdem qvadrantis incolæ, fundus offeratur, oblatione eodem modo instituta, ac antea memoratum. Si fundum sibi habere optaverit (ei cedat, modo minorennis emere noluerit. Qvod si fundum emere noluerit) curator minorennis, alter eum tertio vendat, eodem ac antea fuit protimiseos jure reservato. Curator minorennium jura pro-

---

[1]) *B cum suis addit:* eþr þann grip, *vel rem illam specialem.*

[2]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[3]) *B cum suis bene interponit:* oc scal hann hafa landit, þa er hinn ungi maþr vill eigi &c. Ef sa kyss eigi undir sic landit, *ei cedat modo minorennis emere nollet. Qvodsi fundum emere noluerit &c.*

malann a, ef lystr er. Eigi scal hinn sva selia landit at eigi se mali ens unga manns a. En ungi maþr scal lysa mala sinn, eþa veþ, þa er hann er XVI vetra gamall.

Ef sa maþr er farinn af landi abraut er mala á a landi, oc scal sa kiosa at þeim costi undir sec er malinn er boþinn, at hann scal reiþa sina aura fyrir landit, ef sa vill eigi hafa landit er hann cemr ut er malann atti, enda scal sa hafa landit, ef hann vill er malann atti, oc scal hann þa gegna viþ hinn, ef landz leigor væri minni en verþit þaþan fra er hann keypti. Ef hann kyss hvartki umb, eþa eigi at hafa, þa scal selia landit meþ þeim mala, sem aþr var.

Hvervetna þess er eigi ero landzmalar lystir, eþa veþ, sva sem nu var talit, þa ero ranglystir, enda er þa, sem olyst se, oc er af landino þa veþ, eþa mali hvergi er a var.

[1])Þat er en ef maþr vill selia mala a landi, þa scal hann fara til fundar viþ

timiseos vel pignoraticia, si iis fuerint, denuntiet, et ea tantum lege jura protimiseos tenenti fundum offerre, qvis tenetur, si denuntiata sint. Fundum alter ita haud vendat, ut jus protimiseos minorenni competens fundo non adhæreat. Ipse minorennis sedecem annorum factus jus suum protimiseos vel pignoris denuntiet.

Eo peregrinanti cui jus protimiseos competebat, (ejus mandatarius) cui fundus offertur, ea conditione sibi habendum eligat, ut propria pro eo expendat bona, si ille, cui jus protimiseos debetur, rediens fundum habere noluerit. Ille cui jus protimiseos ab initio fuit, fundum (rediens), si voluerit, habeat, qvi tum etiam alteri reparet, si locaria inde a tempore emtionis pretium fundi non exæqvaverint. Si (mandatarius peregrinantis), vel nihil elegerit, vel (se fundum) non habere velle declaraverit, alter eum vendat jure protimiseos, ut antea fuit obstrictum.

Ubicunqve pactum fundi protimiseos, vel pignus modo jam definito non denuntiantur, legali modo non denuntiata sunt, et pro omnino non denuntiatis habeantur, fundusqve, sive jure protimiseos, sive pignore, qvicqvid fuerit, liberatur.

In leges porro relatum est, ut jura protimiseos in fundo vendere volens, in

---

[1]) *B cum suis legit;* Ef maþr vill malaland selia, *Si qvis fundum protimiseos jure detentum vendere voluerit.*

þann mann er mala á a landi þvi, enn fyrra lut einmanaþar, oc segia hanom at land er falt. [1][Rett er oc at hann comi siþarr þott hann comi] vico fyrir sumar et siþarsta, [2]oc nemna II vatta eþa fleiri i þat vetti, scal hann qveþa, at ec stefni þer heim, oc biþ ec þic heima vera sumars dag enn fyrsta, oc mun ec þa coma at bioþa þer laudzmala, oc hafa til viþbioþanda þann er caupa vill. [3]Nu er hann eigi heima, [oc var hanom heimstefnt sumarsdaginn fyrsta], at nauþsynialauso, enda hafi hann engi þann mann fengit til körs fyrir sec er handsöl se viþeigandi, [4][þa verþr hann utlagþr of þat III mörkom viþ þann er landit bauþ, enda er þa laudit malalaust. Þat er stefno söc; scal qveþia til heimilisbua V a þingi, þess er sottr er].

prima parte mensis ultimi (in hyeme) eum conveniat, cui jus protimiseos in fundo competit, eiqve indicet se fundum venalem habere. Ut serius veniat fas est, ita tamen, ut unica ante æstatem hebdomade, si non prius, adsit. Duos pluresve testes denominet, in id, inqviat, testificandum, qvod te domum cito, primo æstatis die te domi esse rogo; tum apparebo, et jus protimiseos in fundo tibi exercendum offerens, tertium pretio oblato fundum emere volentem adhibebo. At domum, qvamvis citatus nulla necessitate impeditus, domi die primo æstatis non adest, nec qvendam, cum qvo stipulationem contrahere fas sit, ad eligendum sui loco constituebat, tum trium marcarum multam luat, in eum cui jus protimiseos competebat, fundusqve liberatur. Citatio causæ adhibeatur, qvinqve ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

Sa maþr er bioþa vill malann, þa scal hann koma sumarsdaginn fyrsta, meþ viþrbioþanda i miþian dag eþa fyrr. Hann scal nefna ser vatta, oc bioþa þeim manni er a mala a landino lögboþi, at caupa sva sem hinn byþr viþ; þa scal viþrbioþandinn segia hverio verþi hann

Jus protimiseos offerre volens, primo æstatis die medio vel prius licitatorem adferens veniat. Testibus denominatis legali modo ei, cui jus protimiseos competit, fundum emendum offerat pretio, qvod alter offert. Licitator tum declaret qvonam pretio fundum emere ei in animis sit. Jure

1) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

2) *B cum suis legit:* oc nefna ser vatta i þat vetti, *et in id testimonium testes sibi denominet.*

3) *B cum suis addit:* oc scal hann qveþa a hvat hinn byþr viþ er caupa vill, *definiatqve qvanti ille emere vult.*

4) *Omissis iis, qvæ uncis tenentur B cum suis tantum legit:* þa er landit malalaust, *tum fundus a jure protimiseos liberatur.*

vill caupa, [1])þa scal malamaþrinn, ef hann vill þat, kiosa undir sec caup þeirra. Nu kyss hann undan ser, oc er þa af mali hins, nema þviat eins at hinn caupi odyrra þeim mun, en þeir buþo hanom, at hann gerþi hinom hagsmuni V aura, eþa meira fiar i caupino.

protimiseos gaudens deinde, si optaverit, pactum eorum sibi habendum eligat. At fundi emtioni renuntiat, tum jus ejus protimiseos evanescit, nisi tertius ille tanto minoris fundum emerit, qvam illi obferebant, ut vendens qvinqve uncias, vel ultra erga tertium illum pretio remittat.

XIII. Capituli.
Of brec.

Nu kyss hann landit undir sec, en þeir verþa at brekino sannir [2])[siþan], oc varþar þeim [3])[baþom] fiörbaugsgarþ. Þat er stefnosöc, scal qveþia til heimilisbua IX a þingi þeirra er sottir ero, enda scal hann sott hafa a eno III alþingi, þaþan fra er söc göriz. Ef brec sannaz, þa scolo buar V virþa landit viþ boc, þeir er nestir bua landeigendr, en sa er malann atti scal gialda siþan slica aura, sem þeir virþa landit. Ef goldit er landz verþit, þa a kaupandi heimting til sva mikils fiar at selianda, sem buar virþa odyrra [4])[landit] en hann keypti.

Titulus XIII.
De licitatione dolosa.

At (ille qvi jure gaudet protimiseos) fundum sibi habere eligit, illi vero (dominus nempe fundi et licitator) dolosæ licitationis postea convincuntur, tum horum uterqve exilii teneatur. Citatio causæ adhibenda, novem eorum in qvos agitur domicilii accolis in comitiis evocatis. In tertiis post causam ortam comitiis generalibus eam peragat agens. Dolosa licitatione comprobata qvinqve accolæ fundi proxumi et prædiati ad librum (sanctum) æstiment fundum, jure vero protimiseos gaudens tantis ac illi æstimant pecuniis fundi pretium persolvat. Si (dolosa licitatione comperta) fundi pretium jamjam persolutum sit, emtor tantas a venditori pecunias exigendi jus habeat, qvanti accolæ fundum minoris, qvam eum emit, æstimant.

---

[1]) *B cum suis legit:* Nu scal malamaþrinn kiosa, ef hann vill undir sic, oc er þa caup þeirra; *Tum jure protimiseos gaudens, fundum, si voluerit, sibi habendum eligat, qvo facto pactum inter eos perficitur.*

[2]) *B cum suis omittit:* siþan.

[3]) *B cum suis omittit:* baþom.

[4]) *B cum suis omittit:* landit.

Nu ef hann kyss undan ser, enda se brecboþi boþit, þa varþar þeim eu slict, sem aþr var tint, oc sva scal at allri socn fara, sem aþan talþa ec. [1][Þat er oc ef hanom er landit boþit at caupa, oc ctlar hann at hinn bioþi meira viþ en hann vili caupa, þa scal hann nefna ser vatta at þvi at hann kyss landit undan ser, fyr þvi at hanom þickir brecboþi boþit vera landit, oc heldr hanom þat uppi, ef hann er retthafi at orþinn. Nu kaupa þeir saman sa er verþ bauþ viþ landino, oc landeigandinn, þa scal sa maþr er malann atti a landino stefna til rofs caupino, oc scal hann þa þeim stefna til brigþar of landit, er land hefir keypt, oc telia hann sekian III mörkom, oc qveþa a til hvers þings hann stefnir, oc stefna lögstefno, scal hann qveþia til a

At (jure protimiseos gaudens) fundum sese habere nolle declarat, sed dolosa licitatio tamen comperitur, tum (fundi dominus et licitator ille dolosus) eodem ac antea memoratur reatu tenentur, et actio omnino, ut nuper definivi, instituatur. Cum fundus porro jure protimiseos gaudenti emendus obfertur, ille vero licitatorem majus, qvam revera expendere vellet, pretium ostendere opinatur, testes ille denominet ad attestandum, se eam ob causam emtioni oblatæ renunciare, qvod fundi pretium dolose licitatum esse suspicatur; ita facere ei fas est, si legaliter jus protimiseos acqvirebat. At licitator et dominus fundi de fundo emendo contractum ineunt, tum jure protimiseos gaudens ad emtionem-venditionem fundi rescindendam agat, emtoremqve ad fundum remittendum in jus vocet, trium

---

[1]) *Omissis iis, qvæ uncis tenentur B cum suis legit:* Sa er malan atti scal stefna til rofs caupino þeirra, oc scal uprofna, ef brec bersc, oc scal hann brigt hafa a eno næsta alþingi, þaþan fra er hanom var land boþit. Nu hefir landeigandin eigi bioþanda til sumardag en fyrsta oc hefir hann þo er III vicor ero af sumri, eþr fyrr a þvi meli, þa scal hann heim hafa stefnt hanom vico fyrir boþit, eþr meira meli, oc segia hanom hvat viþ er boþit. En caupandin scal taca viþ landi, oc scal gialda verþ annat sumar meþ leigom, enn Vta dag þann er VII vicor ero af sumri, nema þeir eigi fyrr gialdaga saman. Nu hefir hann siþarr bioþanda til enn sva, oc hefir hann þo til a varþingi, þa scal hann þo en sömo atferli hafa um boþ sitt, sem aþr var tint. Eigi scal hann siþarr segia enn vico fyrir þing; *Jure protimiseos gaudens ad contractum eorum rescindendum agat, qvi et rescindatur, dolosa licitatione comprobata, et fundum ille retrahat intra proxuma comitia generalia post factam oblationem. At dominus fundi licitatorem ad diem æstatis initialem in præsto non habet, sed ante tertiam æstatis hebdomadem peractam, vel in tempore intermedio acqvirit, tum retrahentem domum citet unica ante oblationem faciundam hebdomade, et qvantum alter obfert pretium declaret. Fundum emens hunc recipiat, et pretium solvat unacum locariis æstate subseqventi, qvinto (hebdomadis) die, cum septem æstatis hebdomades peractæ sunt, nisi prius communem solvendi facultatem habuerint. Qvod si serius licitatorem acqvisiverit, sed in comitiis vernalibus eum in præsto habet, eodem tamen modo, ac antea memoratur, res suas moderet. Non serius, qvam ut unica ad comitia (generalia) hebdomas supersit (oblationem) declaret.*

þingi landbua V, oc scal caup rofna, ef brec bersc, enda scal (hann) brigt hafa landit a eno nesta alþingi, þaþan fra er hanom var boþit landit at caupa, en siþan scal qveþia til landeigendr V, at virþa landit, þa er nestir bua, oc caupa landit þvi verþi, sem þeir leggia a, oc verþr þa hans land, en hinn a verþ. Þess a hann cost at stefna seliandanom, of þat er hann seldi mala land hans odyrra en hann byþr hanom, oc telia sekian III mörkom of þat, en öþrom III of þat er hann bauþ eigi hanom sva landit, sem hann seldi öþrom, fara þeirri stefno sem aþr var tint, oc qveþia til landbua V a þingi. Þann kost a malamaþrinn annan, sem aþr var tint, at stefna þeim baþom til fiörbaugsgarþs, ef þat sannaz at þeir hafi brecboþi boþit landit, oc scal þær sakar sökia viþ IX bua qviþ, sva sem aþr var tint].

marcarum multam ei intendens. Ad qvænam comitia citat definiat, et justas citandi formulas adhibeat. Qvinqve fundi accolas in comitiis evocet et dolosa licitatione comprobata emtio-venditio rescindatur. Fundi reluitio peragatur in proxumis, postqvam fundus ei emendus obferebatur, comitiis generalibus. Coloni porro qvinqve prædiati et proxumi accolæ ad fundum æstimandum evocentur, et fundus deinde ematur pretio, qvod definiunt. Sic fundus ejus fit (qvi jure protimiseos gaudebat) sed pretium licitatorem seqvatur. In venditorem etiam agendi jus habeat, qvod fundum jure protimiseos sibi obnoxium, minore qvam prætendebat pretio (tertio) vendidisset. Hoc nomine trium marcarum multam ei exigat et alias tres eo nomine, qvod non eodem ac alii vendidit pretio, fundum sibi obtulisset. Hæcce causa modo antea definito agatur qvinqve fundi accolis in comitiis evocatis. Secunda retrahenti defertur optio, qvæ prius memoratur, utrumqve nempe dolosæ licitationis convictum exilii reatu insimulare, qvæ causæ per novem veridicos, ut antea præscribitur, agendæ sunt.

[1])Nu er manni mala land falt, þa scal hann fara til fundar viþ þann er

At fundum jure protimiseos obstrictum venalem qvis habet, tum, qvamvis lici

[1]) *B cum suis incipit:* Ef hann hefir eigi tilbioþanda, oc scal þo mæla enom sömom malom, viþ þann er malann a, nema þat at hann scal segia hinom at hann hefir eigi tilbioþanda, oc busz þu sva viþ &c.; *Si licitatorem non habuerit (fundum tenens) iisdem tamen, qvoad jure protimiseos gaudentem formulis utatur præterqvod simul declaret, se licitatorem in præsto non habere, sed me, inqviat &c.*

mala a, þott hann hafi eigi viþrbioþanda, oc segia hanom at land er falt vico fyr sumar, eþa fyrr, oc bustu sva viþ, scal hann qveþa, at ec man coma meþ viþrbioþanda til heimilis þins, sumardag enn fyrsta, ef ec fæ caupanda at landino. Nu fær hann viþrbioþanda at landino VII nottom fyri sumar, þa scal hann fara oc segia þeim er malann a, oc qveþa a hvat viþ er boþit, þa scal hinn raþa of vicona. Ef hann fær fyrr til bioþanda, en III nottum firi sumar, oc scal hann fara þo til fundar viþ þann er malann a, oc segia hanom meþ vatta hvat boþit er viþ landino, oc er hinn scyldr at hafa körit sumarsdag fyrsta, ef landeigandinn hefir sagt hanom III nottom fyrir sumar, [1])[enda hitti hann hinn heima, oc hafi sagt hanom avon þessa, sem aþr var tint].

Nu fær hann siþarr viþrbioþanda at landi en sva, oc er hanom rett at bioþa hanom landit [2])[meþ vatta], þar er hann fiþr hinn at mali, en sa scal kiosa III nottum siþarr, [3])[ef þeir hitto hann heima, þa er þeir buþo hanom landit]. Nu hitta þeir hann eigi heima, þa er þeir bioþa hanom landit, enda fær land-

tatore destitutus, hocce jure gaudentem conveniat unica ante æstatem hebdomade vel prius, eiqve declaret se fundum venalem habere, et me, inqviat, primo æstatis die ad domicilium tuum venturum esse exspectà, modo aliqvem fundi licitatorem acqvirere possim. At fundum emere cupientem adqvirit septem ante æstatem noctibus, tum eat et jure protimiseos gaudentem de hoc faciat certiorem, simul indicans qvantum oblatum sit pretium, ille vero per tempus hebdomadis, qvid faciat, deliberet. Si (serius qvam septem, sed prius tamen qvam) tribus ante æstatem noctibus fundi emtorem invenerit, jure protimiseos gaudentem tamen adeat, et testibus admotis ei declaret, qvantum tertius obferat pretium, iste vero in primo æstatis die, qvid faciat decrevisse obligatus est, modo fundi dominus tribus ante æstatis initium noctibus hoc ei declaraverit, et eum domi offendens indicaverit, ea in spe esse, qvæ antea memorantur.

At serius qvam hic definitur fundi dominus licitatorem obtinet, tum, ut testibus admotis fundum alteri emendum obferat, fas est ubicunqve eum convenerit, hic vero, si domi fundo oblato convenitur, tribus postea noctibus voluntatem suam enuntiet. At (fundi dominus et licitator) fundum obferentes eum domi non offendunt, et domi-

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[2]) *B cum suis omittit:* meþ vatta.
[3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

eigandinn viþbioþanda siþarr til landzins en sumarsdag fyrsta, þa scal stefna hanom heim VII nottum firi boþit, en mala maþrinn scal kiosa III nottom siþarr, hvart hann vill hafa landit eþa eigi. [1][Ecki scal maþr selia af mala landi, nema oværa teig, aþr hann byþr þeim landit er malann a], [2]enda scal lögaura viþ bioþa, en eigi i landi, hvergi er caupir, ella er sem oboþit se mala land þeim er malann atti. Rett er oc at maþr seli öþrom manni i hönd at bioþa landz mala.

Ef sa tortryggvir boþit er malann a, þa scal sa lata bera vætti þat, [3]er bauþ malann er hanom var i hönd selt, at bioþa landzmalann.

Þann mala scal hverr maþr lysa a landi annars mannz, sem hann a, en sa scal þa bioþa, sem hinn lysti, er hann atti.

Þar er aqveþnir aurar (ero) a landi mæltir, oc er þa eigi scyllt at hafa til bioþanda, en sva scal bioþa þat land, sem mala land, oc sva at boþi fara, oc

nus fundi licitatorem demum acqvirit primo æstatis die præterlapso, tum ante suscipiendam oblationem, qvi jure gaudet protimiseos domum citandus est, et tribus postea noctibus an fundum sibi habere velit, nec ne, eligat. Neqvis fundi jure protimiseos obstricti, et hocce jure gaudenti nondum oblati, qvid vendat, nisi tractus inqvietos, sed emens per merces legales, non fundo, eorum solvat pretium; si secus fecerit fundum protimiseos jure obstrictum ei, qvi hocce jure gaudet non oblatum esse censendum est. Jus protimiseos obferre, ut alteri demandetur, fas est.

Si jure protimiseos gaudens oblationem fundi nullo jure factam esse suspicatus fuerit, obferens produci faciat testimonium denominatum, cum juris protimiseos oblatio facienda ei commendabatur.

Tale jus protimiseos in alieno fundo qvicunqve denuntiet, qvod ei proprium est, et tale alter obferat qvale hic denuntiat.

Ubi pretium fundi per pactum protimiseos ad summam definitam constituitur, emtorem adscititium adhibere non necesse est, fundus vero eodem modo acsi jure protimiseos indefinite obstrictus fuerit, obfera-

---

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[2]) *B cum suis legit:* Sa scal lögaura bioþa viþ malalandi, ef verþ byþr viþ, ella er sem &c.; *Pretium fundi, jure protimiseos detenti, merce legali solvendum obferat obferens, si secus &c.*

[3]) *B cum suis legit:* er boþmalinn var i hönd selldr at bioþa malan landzins, *cum juris protimiseos oblatio facienda ei commendabatur.*

sva at öllo öþro, sem hann bioþi lögmala land.

Ef maþr sa a beitoteigo i annars landi er hann a mala land, eþa sva, ef i mala landi ero beito teigir, þa teigo scal maþr selia, ef hann vill, ef þeir ero V aura verþir eþa minna fiar. [1][Sva scal þar orka at caupi, oc at sölu of þa overa teiga, sem annarsstaþar var tint].

Þat er oc rett at maþr taki fe firi mala land, ef hann vill, [2][þott hann bioþi eigi landit þeim er malann a]. Eigi scal landit lengr vera selt en III vetr samfast. Nu er þeim grunr a þvi er malann a a landino, at landit se selt [3][at alda öþli, eþa lengr, þott þeir lati þat eigi], þa a hann til II costi. Þat er rett at hann stefnir hinom of landsöluna er seldi, oc lata varþa utlegþ oc VI aura handsals slit; þess a hann oc cost at stefna til rofs caupino. Hann scal nefna ser vatta. Nemni ec i þat vætti, scal

tur. Tam in oblatione, qvam in cæteris omnibus eas adhibeat formulas acsi jure protimiseos ordinarie obstrictum fundum obtulerit.

Si jure protimiseos obstricti fundi dominus pascuorum tractus in alieno fundo habuerit, vel si tractus pascuorum aliis fuerint in fundo, qvi jure protimiseos tenetur, hos tractus qvinqve unciarum vel minoris pretii dignos, dominus si voluerit impune vendat. Qvoad hosce tractus inqvietos emtio et venditio ita fiat ac alibi memoratur.

Ut pro fundo obligato bona (mobilia) qvis, si voluerit, capiat, fas est, qvamvis eum protimiseos jus habenti non obtulerit. Fundus ultra tres contiguas hyemes in alieno dominio non sit. At jus protimiseos habens suspicatur fundum in totum et perpetuum venditum esse, vel diutius (qvam per tres contiguas hyemes), qvamvis contrahentes hoc dissimulent, tum duplex ei defertur optio: ut fundi venditi nomine vendentem in jus vocet fas est; pœnam pecuniariam et violatæ dexiræ sex unciarum multam ei intendat. Ad emtionem-venditionem fundi rescindendam agendi jus etiam

---

[1]) *Omissis iis, qvæ uncis tenentur B cum suis legit:* Hann scal qveþia V bua til virþingar, oc gialda a enom næstom gialddögom verþit, enn þat heitir overateigr. Ef sa vill caupa þann teig er land a undir, oc er sa scyldr er a. Sva oc ef sa vill selia er a þann teig, oc er sa scyldr at caupa er land a undir: *Accolas qvinqve ad æstimandum evocet, pretiumqve in proxumis terminis persolvat; dicitur vero tractus inqvietus. Si fundi dominus hunc tractum emere voluerit, hujus dominus eum vendere debet, ut et si tractus dominus eum vendere optaverit, fundi dominus emere teneatur; cfr. Tit. VIII h. s.*

[2]) & [3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

hann qveþa, at ec stefni þer [1])N. of þat at þu hefir keypt mala land mitt, oc qveþa a landit, at ec stefni til rofs caupi þvi, oc tel ec mer landit, oc qveþa a þat, [2])[stemni ec til alþingis oc lög-stefno]. Eigi er scylt at sökia of land-sölo, nema hann vili.

Þar er maþr caupir malaland annars visvitandi, þa scal stefna til rofs caupino, oc lata varþa III marka [3])utlegþ. Nu caupir maþr mala land, oc eigi visvit-andi, þa verþr [4])hann utlagr III mörk-om, [5])er hanom seldi viþ hvarntveggia.

[6])Ef þeim manni er land boþit er malann atti a, enda kyss hann undir sec landit sumarsdaginn fyrsta, þa scal hann gialda verþit [7])[a eno sama ari], en Vta dag vico þann er IV vicor ero af sumri a mala landino sialfo, nema þeir eigi fyrr gialddaga saman, þa scal þar gialda, [8])[enda scal hann taca viþ landino sialfr,

habeat. Testes sibi denominet. Ad hoc, inqviat, testificandum, qvod te N. N. in jus voco, eo nomine qvod mihi jure proti-miseos obstrictum fundum emisti — fun-dum definiat — ad hanc emtionem-vendi-tionem rescindendam ago; mihi fundum — qvem definiat — arrogo; ad comitia generalia et legali citatione (tibi) diem dico. De venditione fundi agere, nisi voluerit, non tenetur.

Ubi qvis fundum alicui jure protimi-seos obligatum dato emit consilio, emtio ad rescissionem revocanda, trium marcarum multa adjecta. At fundum jure protimi-seos detentum, qvis nescius emit, tum ei vendens trium marcarum multa in utrum-qve tenetur (emtorem inscium et jus proti-miseos habentem).

Cum protimiseos jure gaudenti, fun-dus emendus objertur, qvi etiam primo æs-tatis die sibi eum habere eligit, pretium solvat eodem anno, qvinto hebdomadis die, cum qvatuor æstatis hebdomades peractæ sunt, et in ipso fundo obligato, nisi sol-vendi termini iis communes prius inciderint, ubi tum pretium expendatur. Fundum ipse

---

[1]) *B cum suis legit:* oc nefna hann, *nomine no-minato.*

[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[3]) *B cum suis legit:* secþ, *sensu eodem.*

[4]) *B cum suis legit:* hinn, *iste o: vendens.*

[5]) *B cum suis legit:* viþ hvarn þeirra, þann er keypti oc viþ þann er malann atti, oc handsals-slit viþ hvarntveggia, *in utrumqve, ementem scilicet et jure protimiseos gaudentem; utriqve præterea violatæ dextræ multam solvat.*

[6]) *B cum suis legit:* Ef sa kyss undir sic landit, er malann atti a; *Si jure protimiseos in fundo gaudens hunc sibi habendum elegerit, et primo æstatis die &c.*

[7]) *B cum suis omittit:* a eno sama ari.

[8]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

at enom nestom fardagom, en hann scal bua a þangat til, sem leigo maþr, oc sva a braut leysaz, en þo a hann landznytiar allar til fardaga, oc sva landz abyrgþ, sem mælt er of þann mann er selr land sitt a miþiom misserom]. Nu kyss hann siþarr landit undir sic en sumarsdag enn fyrsta, [1)][oc kyss þann en V dag viko er IV vikor ero af sumri, eþa a þvi mæli, er þar er a miþli, þa scal hann þo taca viþ landi, et sama var at fardögom], en þa scal hann verþit gialda annat sumar eptir meþ leigom enn V dag þann er VII vicor ero af sumri, oc gialda a bolstaþ þeim er malinn var a, nema þeir eigi gialdaga saman, þa scal þar gialda feit [2)].

[3)][Nu kyss hann landit siþarr undir sic en IV vicor ero af sumri, oc kyss hann a varþingi, eþa a þvi meli, er þar er a milli, oc scal hanom þa hafa verit boþit landit vico firi þingit, ef hann scal þar kiosa].

Ef caup þeirra varþ fast [4)][a varþingi, eþa a þvi mæli, sem nu var tint], þa scal sa a landi bua þau misseri er land

in proxumo migrationum tempore recipiat, eo usqve vero (prior fundi dominus) ut colonus conductitius ibi et habitet et inde migret, omnes tamen fundi proventus ad dies usqve migrationum et referat et ejus periculum sustineat, prout constitutum est qvoad eum, qvi mediis semestribus fundum suum vendit. Si (jure protimiseos gaudens) post primum æstatis diem vel qvinto hebdomadis die, cum qvatuor æstatis hebdomades peractæ sunt, vel termino intermedio, fundum sibi habendum elegerit, eodem vere, diebus migrationum eum tamen recipiat, tum vero æstate subseqventi pretium, cum locariis expendat qvinto die (hebdomadis), cum septem æstatis hebdomades præteriere. In fundo, qvi jure protimiseos obstrictus fuit, fiat solutio, nisi communis solvendi terminus iis alibi sit, ubi tum pecuniæ solvantur.

At qvarta æstatis hebdomade peracta, vel in comitiis vernalibus, vel in spatio his terminis intercepto, fundum sibi habendum eligit: tum unica ante comitia hebdomade facta sit oblatio, si animum suum ibi declarare obligatur.

Si in comitiis vernalibus, vel in spatio temporis modo definito, emtionis-venditionis contractus inter eos perficiebatur,

---

1) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

2) *B cum suis addit:* Sa er scyldr at vera heima sumardag enn fyrsta, ef hanom er sva heim stefnt til boþmala körs, sem nu var talit; *Primo æstatis die domi se continere debet, si de jure protimiseos oblato eligendo, ut jam allatum est, citatus fuerat.*

3) & 4) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

atti, sva sem a leigolandi, oc sva scal hann abyrgiaz viþ caupanda, hvegi er hann stafar fyrir, sem hann bui sialfr a, enda a seliandi allar landz nytiar a þeim misserom, oc abyrgiz hann viþ spellum viþ caupanda, sva sem buar virþa. En verþ scal gialda annat sumar i þvi eno sama landi leigolaust, en V dag vico, þa er VII vicor ero af sumri, nema þeir verþi a annat sattir.

[1])[Þar er maþr kyss mala land undir sic, þa scolo þeir jafnvanlega hafa vatta viþ þat landcaup, oc sva alt formæli, sem þa er hann caupir annat land, en eindagar scolo vera a mala landz verþi i öllom stöþom, þar er giöld ero mælt.

Þar er maþr ferr a braut af landi þvi er hann hefir selt, eþa gefit at fardögom, enda eigi hann þar eptir buskirfe i husom, eþa hey i hlöþom, eþa i heygörþom, þa scal hann þat sva a braut föra af landi þvi, hvart þat er mala land, eþa annat, sem mælt er of leiglending, at hann scal föra tac sitt oc hey af landi þvi, er hann bio a en nesto misseri aþr.

prior fundi dominus per ea semestria in fundo qvasi conducto habitet, et eum in modum fundi periculum erga emtorem sustineat, qvomodocunqve ille definierit, acsi ipse emtor ibi habitaverit, sed venditor etiam qvemcunqve fundi proventum iis semestribus referat, et ejus corruptionem, prout æstimant accolæ, emtori præstet, pretium vero, sine locariis, æstate subseqventi in eodem fundo et qvinto die (hebdomadis), cum septem æstatis septimanæ præteriere, solvatur, nisi in aliud consenserint.

Ubi qvis jure protimiseos obstrictum fundum sibi habendum eligit, ejus emtioni-venditioni non minori studio testes, omnesqve solitas formulas adhibeant (contrahentes), qvam si alium fundum emerit. Qvoad pretium fundi jure protimiseos obligati, terminus solvendi peremtorius ibidem sit, ubi solutionem fieri constituebatur.

Cum qvis diebus migrationum demigrat fundo, qvem vel vendidit vel dono dedit, ei vero superest vel supellectilis in domibus vel fænum in fæni repositoriis aut sepimentis, hæc, sive fundus jure protimiseos obstrictus fuerit, sive non ita, auferat ac leges definiunt colonum conductitium rem suam familiarem fænumqve a prædio, ubi per semestria antecedentia habitabat, auferre debere.

[1]) *Reliqvum tituli B cum suis omittit.*

Ef maþr a fe at manni, enda mæla þeir sva meþ ser, at hann scyli eiga fe þat i landi hans, oc scilia þeir þat eigi görr en sva. Nu görr hinn eigi gialda feit, þa a hann þann cost, ef hann vill, at stefna um feit, til gialdaga, oc til utgöngu, oc lata varþa utlegþ. Hann scal qveþia til heimilis bua V a þingi þess er hann sökir, of þat hvart hann ætti þat fe at hinom, þa er söc var höfþot. Siþan scal hann lata bera vætti þat er hann mælti ser fe i landi. Nu voro eigi vattar at fyrir öndverþo, eþa villaz hanom vattar sva at hann nai þeim eigi a þingi, þa scal hann qveþia enn ena sömo bua V of þat, sem hann hefir aþr qvatt, oc bera þeir þat þa er vattar scyldo, oc a þa domr at döma hanom slican lut landzins, sem verþr at fiartölo rettri, oc sva sem landbuar V virþa landit viþ boc, þeir er landeigendr se. Hann scal qveþia þa til virþingar, hvart hann vill heldr þar at domi eþa heima i heraþi ella.

Cum qvis debitum alicui exigendum habet, et inter eos convenit, ut creditor in debitoris fundo bona debita habeat, pactum initum accuratius non definientes, debitor vero stato tempore non solvit, creditor, si voluerit, jus habeat de bonis solvendis et expendendis actionem instituere, pœnæ pecuniariæ minis adjectis. Qvinqve ejus in qvem agit accolas domicilii evocet in comitiis, qvi dispiciant, anne actione instituta alteri has pecunias exigendas habuisset. Testimonium deinde produci faciat (denominatum), cum in prædio alterius bona sibi stipulabatur. At testes in initio (stipulationi) non adhibebantur, vel (agens) iis ita destituitur, ut in comitiis eorum copiam non habeat, tum eosdem qvinqve accolas antea evocatos (de pactis initis) dispicere provocet. Hi si comprobaverint, ea qvæ testes testificarentur judices creditori tantam fundi partem adjudicent ac juste respondet debito, juxta qvinqve fundi accolarum prædiatorum ad librum (sanctum) factam prædii æstimationem. Ad taxationem fundi eos provocet, sive voluerit judicio coram, sive domi in tribu.

Nu voro eigi vattar at þeim maldaga fyrir öndverþo, at hann scyldi feit eignaz i landino, oc er sa maldagi þviat eins rettr, ef innstöþa var minna fe heldr en landit halft, ef þat var bygt bol, en eigi ella. Ef hann vill scipta landi viþ

Pactum de bonis in prædio creditori deferendis initum testibus non confirmatum, ea tantum conditione legale erit, si caput minus sit, qvam prædii dummodo habitati pars dimidia, nec alia lege. Si fundi oppignorati loco debitor alium cre-

hinn, oc scal sva þar at þvi fara, sem i öþrom stöþom.

Nu fiþr maþr land meþ ser, eþa þeim manni er hann vill anqvista, enda mælir hann sva, at omaga eyrir scyli i þvi landi liggia meþan hinn þarf framförslo, enda verþr framförslan eigi end, eþa sva illa ella, at buum syniz eigi vært viþ, þa scal stemna til brigþar of landit, þeim er lyrit hefir fyrir landino, oc qveþia til landbua V a þingi hvart sa maldagi var görr i landit, eþa eigi, ef vattar villaz; en heimilis buar V omagans scolo scilia of framförslona, oc scal þa döma landit til framförslo omaganom, oc þeim manni er varþzveizlo stendr. Sa maþr a söc þa er fe fann meþ omaganom, eþa hans erfingi. Ef hvargi er þeirra viþ staddr, eþa vilia þeir eigi, þa a sa maþr er stendr til framförslonnar. Ef sa verþr eigi til a necqveria lund, þa a sa er helzt vill duga omaganom. Ef omagi fann sialfr fe meþ ser, oc sva þott aþrir syndi, þa a hann sialfr söc, ef hann cann raþa til fulz eyris, enda töki þeir eigi fyrr upp. Sa maþr er anqvist hefir omagann, a at beiþa ser biargqviþar, V heimilisbua omagans, at bera of þat, hvart hanom veri su vist fengin, er hanom veri vert viþ, ef hann þægi vel, sem hann

ditori addicere voluerit, id eodem modo instituatur ac alias solet.

At aliqvis vel in propriam vel in alius, cujus curam gerere vult, sustentationem fundum suum alicui addicit, simul præfiniens alimoniæ præmia, qvamdiu alendus sustentationis indiget fundo injuncta esse debere; posito porro sustentationem stipulatam vel ad finem non perduci vel tam parca manu præstari, ut mansionem alendo haud tolerabilem esse accolæ decidant: tum ad fundum reluendum actio in eum instituatur, qvi titulo dominii fundum tenet. Testibus deficientibus, qvinqve fundi accolæ in comitiis evocentur ad comprobandum an pactum, qvod prætenditur de fundo, initum fuisset, nec ne. Qvinqve alendi domicilii accolæ de alimoniæ præstitæ sufficientia dispiciant. (Si prius asseritur, hanc vero bene se habere comprobatum fuerit) judices fundum alendi sustentationi adsignent, et ei adjudicent, qvi alimonium alendo præbet. Hæcce causa ei competit agenda, qvi in alendi sustentationem bona constituit, ejusve hæredi. Si horum vel neuter adfuerit vel agere voluerit, causa ad eum devolvitur, ad qvem alendi sustentatio spectat. Hoc aliqvo modo deficiente causa ad eum devenit, qvi alendo primus succurrere vult. Si alendus ipse propriæ sustentationis præmia constituerit, ut et si alii ea præbuerint, causa agenda ad eum pertinet, modo bonorum

hefir vit til batz, oc at þeim maldögom, sem mæltir voro, oc hvart hinn gecc at sino raþi braut, oc brigþesc eigi land, ef þat berr qviþr i hag þeim er qvatt hefir.

suorum curam gerendi habilis sit, nec illi eum prævertant. Alendum sustentans ejus domicilii accolas qvinqve effati excusatorii postulet, ut decidant, anne talis ei suppeditata sit mansio, qvæ ei omnino tolerabilis fuerit, si æqvo animo ex optima scientia eam suscipere vellet et qvæ stipulatis respondeat; (definiant præterea) anne alendus proprio motu mansionem reliqvisset. Fundus non reluitur, si de hisce punctis in evocantis commoditatem definierint veridici.

Ef maþr a fe at manni, enda handsalar sa hanom land sitt, oc heimilar firi hveriom manni. Ef fe gelz eigi at gialddaga, oc verþr hans land, ef eigi gelz alt feit at maldaga þeirra þott hinn ætti lausn a, oc þarf eigi þann maldaga at lysa. Nu selr hinn landit öþrom manni, en hann missir fiarens at gialdaganom, þa scal hann ganga at heimilo til landzins. Nu vill sa eigi lata hann hafa er keypt hefir landit, þa scal hann stefna þeim til brigþar, oc fara sva a socn, sem fyrr var tint. Þeim varþar fiörbaugsgarþ er landi heldr, ef hann keypti visvitandi, oc sva hinom er seldi; þar er stefno söc hvartveggia, scal qveþia til heimilis bua IX a þingi þess er sottr er, oc söc til ens III þings.

Ubi qvis ære alieno obstrictus fundum suum creditori stipulatur; et evictionem in qvemcunqve (impugnantem) ei præstare pollicetur, debitum vero die constituta non solvit, tum fundus, si debitum juxta stipulata in totum non expenditur, creditori cedat. Jus retractus qvamvis creditori stipulatum fuerit, hoc pactum proclamare non necesse est. At debitor fundum tertio vendit, creditori vero in terminis solvendi debitum non expenditur, tum summo titulo fundum occupabit. At emtor fundi hunc ei cedere recusat, tum creditor in eum ad fundum reluendum agat actione ita instituta ac antea memoratur. Fundum retinens modo scienter emerit, exilii teneatur, et vendens itidem. Utriqve huic causæ citatio adhibenda, et novem ejus in qvem agitur domicilii accolæ in comitiis evocentur. Ad tertia usqve comitia jus agendi vigeat.

Nu letr maþr ser handsala land a

At creditor fundum clanculum sibi

hann en hinn selr þo at hvaro, þa a hann rifting til landzins, nema hann rifti a eno nesta alþingi.

Hvarvetna þess er maþr ferr eldi oc arni a annars mannz land olofat til abuþar, oc varþar þat fiörbaugsgarþ.

Ef maþr göriz heimildar maþr of land at brigþar manni, oc varþar þat fiörbaugsgarþ. Þat er stefno söc til III þings, oc (scal) qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er.

Ef maþr leggr veþ i land mannz, sa er hann a fe at öþrom, enda fari hann eigi at lögom meþ veþino, þa verþr engi heimting til landzins, oc sva til fiarins þess er hann lagþi veþ i landit fyrir].

XIV. Capituli.

Of landa scipti.

[1] Ef menn II eigo land saman, oc vill annarrtveggi þeirra orca landz deildar a annan, þa seal fara til heimilis þess mannz, [2] er hann vill [3] scilia land eign viþ, enn V dag þann er vica var til sumars; hann seal nefna ser vatta at þvi, at stefna hanom heim, at hann scyli heima a VII natta fresti vera, oc man ec þa coma at qveþia hann landzdeildar, eþa

stipulatur, debitor vero nihilominus eum abalienat, tum ille jure gaudeat retrahendi modo hoc in proxumis comitiis non exercuerit.

Qvi ignem et focum (suum) in alienum fundum nulla venia ibi habitaturus transfert, exilium luat.

Si qvis fundum retrahendi jure gaudenti auctorem sese præbuerit, exilium luat. Causæ ad tertia usqve comitia vigenti citatio adhibeatur, et novem ejus in qvem agitur domicilii accolæ evocentur.

Si qvis debitoris sui fundum pignore ceperit, nec legibus convenienter pactum pignoris exeqvitur, tam fundum qvam debitum, cujus causa fundum oppignoravit, exigendi jure destituitur.

Titulus XIV.

De fundis dividundis.

Cum duo fundum in condominio habent, qvorum alteruter alterum ad fundum dividundum provocare vult, ille ad domicilium hujus, cum qvo condominium dissolvere intendit, eat qvinto die hebdomadis, cum unica hyemis hebdomas superest. Testes de eo antestetur, qvod alterum domum provocat, ut septem noctibus præterlapsis domi adsit; tunc appaream, inqviat, vel ad

---

[1]) *B cum suis legit:* Ef menn eigo land saman, oc vil maþr orca &c.; *Si fundus in communione fuerit, et unus alterum &c.*

[2]) *B cum suis legit:* er hann vill scilia land at eign viþ, *cum qvo communionem, fundum dividendo, dissolvere cupit.*

[3]) *Cum cod. B lego:* scilia. *A habet:* selja.

itölu, ef eigi sia buar landzdeild. Nu comr hann þar, oc scal hann nefna ser vatta at þvi vætti at ec qveþ þic lögsciptis [1]) N. eþa itölu, ef buar sia eigi lögscipti [2]) [at landi þvi meþ ocr enn V dag þann er IV vicor ero af sumri, oc garþlags, ef hann vill þat lata fylgia. Hann scal qveþa a bolstaþinn hvar hinn scal tilcoma; þeir scolo þar coma hvarir fyr miþian dag.

fundum dividundum, vel ad justam cuiqve nostrum competentem juris utendi fruendi portionem definiendam, si nempe accolis termini non apparuerint. Eo veniens testes denominet, in id, inqviat, testificandum, qvod te N. N., vel ad legalem divisionem fundi nostri, qvinto die (hebdomadis) qvatuor æstatis hebdomadibus peractis suscipiendam, vel si termini accolis non apparuerint, ad utendi fruendi juris justam portionem cuiqve assignandam provoco, et ad sepimenti structuram, si hoc addere voluerit. Prædium definiat ubi alter appareat. Ante medium diei uterqve eo veniat.

Sa maþr er landi vill scipta scal qveþia til bua V landeigendr, [3]) VII nottom fyrir, eþa meira meli, þa er rettir se [4]) at tengþum viþ þa menn alla er hlut eigo i landi þvi er scipta scal lata. [5]) Sa maþr scal fara til heimilis buanna, oc nefna ser vatta at þvi at ec qveþ þic lögsciptis N., at scipta landi þvi meþ ocr N., [6]) [qveþ ec þic itölo, ef þu ser eigi lögscipti at landi], scipta oc husum meþ ocr oc engiom, oc coma þar

Qvi fundum dividere vult, qvinqve accolas prædiatos evocet septem vel pluribus antea noctibus, qvi propinqvitatis respectu in omnes fundi dividundi codominos juste se habent. Ad accolarum evocandorum domicilia porro se recipiat, et testes denominet in id, (inqviat,) testificandum qvod te N. N. ad legalem divisionem evoco, ut huncce fundum inter me et N. N. distribuas. Ad justam juris utendi fruendi portionem cuiqve assignandam te provoco, si termini in fundo tibi non apparuerint. Domos et prata etiam inter nos distributo;

---

[1]) *B cum suis legit:* um landit; oc nefna hann: *fundi, nomine nominato.*

[2]) *B cum suis omittit:* at landi þvi.

[3]) *B cum suis addit:* þa er þvi landi ero næstir er deila scal, *ad fundum dividundum proxume habitantes.*

[4]) *B cum suis legit:* i qviþom, *inter veridicos.*

[5]) *B cum suis legit et addit:* Hann scal fara til heimilis buans er hann vill qveþia at sciptalandino. Hann scal nefna ser vatta &c.: *Ad accolæ domicilium porro se referat, qvem ad fundum dividundum evocare vult. Testes denominet &c.*

[6]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

rir miþian dag, qveþ ec lögqvöþ, [1][oc al lysa qvöþ þa sem aþra].

Ef maþr er qvaddr landsciptis, oc rr hann eigi handsala, [2][hvatki er at ri þrytr, oc er þa syniat], oc varþar nom utlegþ III merkr, [3][scal qveþia heimilis-bua hans V a þingi], enda a mr at döma a hönd hanom at lata uppi ndsciptit, [4]XIV nottum eptir vapnac, oc sva feviti. Ef [5][hann hefir uppi tit landsciptit, en] buar coma eigi til, varþar þeim þat III marka utlegþ, da a domr at döma a hendr þeim at ipta landino, XIV nottom eptir vapna. [6]Ef þeir scipta eigi sva sem dömt, oc varþar þeim þat fiörbaugsgarþ. er dömt a hendr [7]landeigandanom iptit, þa scal qveþia til bua III nottom rir, [8][eþa meira meli, enda varþar im fiörbaugsgarþ, ef þeir coma þa eigi]. Ef hinn comr eigi til er dömt er a ndr, oc varþar hanom þat fiörbaugsrþ, enda scolo buarnir scipta þa land, sem aþr. [9][Nu vilia þeir eigi pta, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, enda rþa hanom þa þeir buar rettir til landzildar er hann getr helzt af innan her-

ante medium diei advenito. Justis formulis evoco. Hæc evocatio, ut alias solet, denuntietur.

Qvi ad fundi divisionem, provocatus qvamvis, manu juncta, qvalicunqve de causa eam tamen non stipulatur, renuisse censendus est, et trium marcarum multam luat. Qvinqve ejus in comitiis accolæ evocentur, et judices lata sententia ei injungant divisionem fundi concedendam et multam præstandam decemqvatuor post arma sumta (et soluta comitia) noctibus. Cum fundi divisionem condomino qvidem concedente accolæ non apparent, trium marcarum multam sibi contrahunt, et judices lata sententia iis injungant divisionem fundi suscipiendam, decemqvatuor post arma sumta (et soluta comitia) noctibus. Si juxta judicata non susceperint divisionem, exilium luant. At condomino fundi divisio concedenda per judicialem sententiam injungitur, tum tribus vel pluribus antea noctibus accolæ ad dividendum evocentur, qvi si non apparuerint exilium luant. Si non apparuerit condominus, cui divisionem concedendam judices injunxere, exilii teneatur, sed accolæ nihilominus divisionem perficiant. At dividere nolunt, tum exilii pæ-

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[2]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*
[3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[4]) *B cum suis addit:* þa er hann er sottr um, *de qva in eum agitur.*
[5]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[6]) *B cum suis legit:* En ef þeir coma eigi sva at scipta, sem dömt er; *Qvodsi juxta judicata ad divisionem peragendam non apparuerint.*
[7]) *B cum suis legit:* honom, *illi.*
[8]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[9]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

aþs]. Þat ero alt stefno sacir, [1]) oc scal qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er til fiörbaugssaka enn V til utlegþar.

Hvar þess er buar scolo landi scipta, eþa omagom, eþa hverio lögscipti er þeir scolo scipta, eþa virþingar hafa, [2]) oc scolo þeir avalt tilcoma fyr miþian dag, og vinna lögeiþa at; sva er sem omælt se ella, enda scal sa fa boc til er qveþr þa.

Sva scolo buar land deila meþ þeim mönnom öllom er þar eigo hlut i þvi landi, at sins megi hverr niota, oc scal þar serhveriom deila, enda scal engi þeirra reka kycfe sitt yfir annars land heiman, oc scalat husom scipta i gegn land. Nu er þar sumt land betra en sumt, oc scal þat þeim mun [3]) oviþara at jamngott se bæþi. Vatn scal oc falla til bolstaþa allra, enda scal allr saman fara hvers þeirra landz hlutr.

Ef maþr hefir til þess keypt i landi,

nam sibi contrahunt, et divisionem postulans ad fundum dividendum juste adhibet accolas qvoscunqve in eodem tribu in id adducere possit. Omnibus his causis citatio adhibeatur; in causis exilii novem, in causis multaticiis qvinqve ejus in qvem agitur domicilii accolis evocatis.

Ubicunqve accolæ vel fundo dividundo vel alendorum sustentationis oneri distribuendo adhibentur, vel qvalemcunqve divisionem vel æstimationem susceperint, semper ante medium appareant diem, et justa præstent juramenta; sin minus, pro indicto habeatur (qvicqvid constituerint). Eos evocans librum (sanctum) suppeditet.

Inter omnes codominos accolæ fundum ita dividant, ut sui qvisqve habeat copiam. Cuiqve qvod ejus est, (sic) attribuatur, ne qvis pecora sua per alterius fundum domo agere necesse habeat. Ne cui domus, ex opposito, a fundo ejus, latere, positæ attribuantur. At qvidam fundi tractus qvalitate alium præstat tum hic illum qvantitate in tantum superet, ut uterqve ejusdem fiat bonitatis. Aqvæ (necessariæ) ad domicilia qvæcunqve pertineant, et pars fundi, qvæ singulis assignatur, una cohæreat.

Si qvis eo consilio fundi alieni qvid

---

1) *B cum suis legit:* oc scal qveþia heimilisbua V til þess er sottr er, *qvinqve ejus in qvem agitur domicilii accolis evocatis.*

2) *Nonnullis usqve ad:* qveþr þa, *omissis B cum suis legit:* þa scolo menn lögeiþa vinna at boc eþr at crossi, *tum vel libro vel cruce adhibitis legalia præstent juramenta.*

3) *B cum suis legit:* viþara, *sensu eodem.*

t hann vildi þvi til sins landz lata scipta næst veri, þa scal þar hluta. Ef hann efir eigi til þess keypt, oc a hann þann lut þa at hafa er næstr er hans landi.)[Of þveran dal scal i sundr scipta, ef at er dalland, nema þar falli a su, er gi gangi fe yfir, enda se þeim jamngögt til, þa er rett at scipta at endlöngn dalnom].

Buar eigo oc husom at scipta at mnaþi, þeir eigo at þverkyrfa hus. :olot þeir at endlöngo deila hus. Nu :rþr hus mannz þar i annars landi, oc al þat hus þar vera meþan sa vill þat a, enda scal hann yr sino landi alt tilra at böta um. Ef hann vill husit or aþ föra, [2])[oc vill hann aca þat], þa al hann i sitt land föra.

Menn eigo oc at briota jorþ, ef þeir lia til taþna ser, eþa acra, þott fleiri gi saman, oc eigo þeir jamngoþri jörþ auca sina tavþo er siþarr auca. [3])[Þess oc costr þar er tunvelli er scipt, at una ut garþi, oc qveþia bua til, ef þeir :rþa eigi sattir a ella, nær þeir auca mno. Nu vilia sumir auca en sumir gi, þa scolo þeir gialda hinom þat land

emerit, ut qvod ipsius prædio adjacet ei adsignetur, sors ducenda est. Si emens hoc non intenderit, qvod ipsius fundo adjacet, habeat. Si fundus (dividundus) in valle situs fuerit, per vallem transversum fiat divisio, nisi amnis, qvem pecora transscendere neqveunt, per vallem (in longitudinem) dimanaverit, et tractum ex alio tantum latere situm acqvirere codominis idem adferat utilitatis, qvo casu in longitudinem vallem distribuere fas est.

Accolæ porro ad justam proportionem domus distribuant; ex transverso eas sejunctas cuiqve assignent. In longitudinem ne domos dividant. At domus alicujus in fundo alieno constituta est, tum hæc ibi permaneat, dominus ædificii qvamdiu optat, qvi tamen e proprio fundo advehat qvæcunqve domo reficiendæ inserviunt. Si domum movere et avehere voluerit, in proprium eam transferat fundum.

In prata stercorata vel agros incultam terram aperire (condominorum cuiqve) liceat, sed serius prata sua stercorata adaugentes, ejusdem bonitatis terram occupent. Ubi pratum stercoratum distribuitur, ejus sepimentum ampliare fas est, et accolas, ubi inter partes ipsos non aliter convenit, advocare ut definiant, qvando æqvalem occupavissent partem. At condominorum qvidam, (terræ incultæ sed communis ali-

[1]) & [2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[3]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

er til þeirra kemr, sem landhuar V virþa eþa mismuna, ef hann er].

Þar er buar sia eigi lögscipti at landi, þa scolo þeir scipta husom, oc engiom, oc töþom, oc acrlöndom, [1] [oc veiþom, oc recom, oc scogom], enda scolo þeir telia fe i haga, sva at þeir hyggi eigi at nytra moni, at færa se, enda se þo scipat til fullz. [2] [Þar scolo menn itölo hafa bufiar i haga, er buum litaz þær nætor fleiri, er fe gengr i annars land], þar scal telia þrevett naut viþ ku, [3] en III vetrgömol viþ. Scalat kalfa telia. Hross þrevett viþ kyr II eþa ellra, en tvævett hross viþ eina ku, eþa yngra; scalat fyl telia. Geitr V viþ ku, gamlir sauþir X viþ ku, lömb XX viþ ku. Eigi scal svin i land telia [4] ne hafa.

Ef þa er snær a jörþo er menn scolo landi scipta, eþa itelia, eþa garþlag retta,

qvid aperire et) suæ adjicere volunt, alii nolunt, tum illi his in pretio, qvod accolæ qvinqve definiunt, vel fundum occupatum, vel fundorum occupatorum differentiam, si qvæ adfuerit, restituant.

Accolæ, cum terminos legales in fundo non inveniunt, ipsi et domos et prata tam exteriora, qvam stercorata et agros et locos venandi et litora et sylvas distribuant. Pecoris itidem in pascuis habendi numerum ita definiant, ut persvasum habeant, pecora, pauciora qvamvis fuerint, pingviora tamen non futura, et pascua plura sustinere non posse. Pecora ibi numero definito pascuis immittantur, ubi accolis visum est alicujus pecora in alienis pascuis per plures versari noctes, (qvam in territorio ipsi proprio). Bovem trimum vel tres unius anni, vaccæ ibi respondere censendum est; vitulorum ratione habeatur. Eqvus trimus vel adultior duabus æqvivaleat vaccis; bimus vero vel junior unicæ respondet; pullorum eqvinorum ratio ne habeatur. Capræ qvinqve unicæ, verveces adulti decem unicæ, agni viginti unicæ vaccæ respondent. Sues in pascua nec dinumerandæ, nec immittendæ.

Si tempore, vel fundi dividundi, vel pecorum in pascua dinumerandorum, vel

1) *Omissis iis qvæ uncis tenentur B cum suis legit:* ef ero, *si qvi fuerint.*

2) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

3) *B cum suis addit:* eþr ellri, *vel adultiorem et deinde legit:* en tvævetur naut II viþ ku eþr yngri, *duosqve bimos vel juniores &c.*

4) *B cum suis legit:* ne haga, *pascuave.*

oc er þa rett at þeir biþi undz [1]) V vicor erö af sumri, nema þeim se sva kunnict land þar, sem þeir se alt þat.

[2]) [Ef maþr vill husom scipta at eins, oc scal hann finna hinn, þa er V vicor ero af sumri, oc nefna ser vatta at þvi at biþia hann heima vera a vicofresti, eþa coma þa til husa sciptis, ef hann a eigi þar vist; hann scal qveþia til husa sciptis bua V, III nottom aþr.

Nu vill maþr scipta viþ annan til eignar töþovelli, eþa engeteigom, eþa recom, þa scal stemna heim avalt vico fyrir, en buar scolo qvaddir til III nottom aþr. Ef maþr vill engiom eþa töþom scipta lata þat sumar eitt, eþa heyiom, þa scal enn et sama atfara, eþa scipta eptir alþingi. Nu vill hinn eigi handsala engia sciptit, þa scolo buar þo scipta til hlutfalla. Rett er oc at qveþia bua til scipta allra, horvetna þess er menn ero a eiginorþ sattir, enda er rett at qveþia mann heysciptis, eþa engia, III nottom firi, oc sva buana. Ef maþr er qvaddr lögscipta of þessi mal, oc vill hann eigi handsala, þa verþr hann utlagr III merkr, enda a domr at döma a hendr hanom at

sepimenti reficiendi, nix terram texerit, ut (accolæ) opperiantur fas est, qvinqve donec æstatis hebdomadæ præteriere, nisi hoc territorium iis tam notum sit, aesi occulis totum lustrassent.

Si qvis domos tantum distribuere voluerit, qvinqve æstatis hebdomadibus peractis condominum suum conveniat, et testibus admotis eum postulet, ut post unicam septimanam domi sese teneat, vel, si alibi ei fuerit domicilium, (in eodem termino) ad ædificia dividunda appareat. Tribus ante (divisionem suscipiendam) noctibus, qvinqve accolas ad dividendum evocet.

Si qvis prati stercorati exteriorisve, vel litorum condominium, divisione facta derelinqvere voluerit, domum citatio, unica semper in antecessum hebdomade manifestetur, sed accolarum evocatio tribus antea noctibus fiat. Si qvis divisione per unicam tantum æstatem servanda prata, vel exteriora vel stercorata, vel etiam fœna distribuere voluerit, idem obtineat, vel primum post comitia generalia procedat divisio. Si alter manu juncta pratorum divisionem concedere noluerit, accolæ tamen sortibus ductis distribuant. Inter condominos qvamvis conveniat, qvid cujusqve sit, accolas tamen ad omnes divisiones legales evocare fas est. Tribus ante divisionem suscipiendam noctibus ad fœna vel

[1]) *B cum suis legit:* VI, *sex.*

[2]) *Quæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

lata uppi sciptit, XIV nottom eptir þing, enda ma þo scipta, sem fyrr, ef hann vill. Buum varþar oc utlegþ, ef þeir vilia eigi scipta, enda ma lata döma a hendr þeim sciptit XIV nottom eptir þing, oc verþa þau domrof, sem önnor. Rett er oc scipti buanna, þott griþmenn se II i qviþnom, ef buar coma eigi til].

prata distribuenda et condominum et accolas provocare fas est. Si qvis aliqvo hic memorato modo, ad legalem divisionem provocatus, sed eam manu juncta concedere recusat, trium marcarum multam luat, et judices ei injungant divisionem concedendam esse decemqvatuor post comitia noctibus, nihilominus peragetur divisio eodem modo ac alias, cum consentit, solet. Accolæ etiam pæna tenentur pecuniaria, si divisionem suscipere noluerint, et judicum sententia iis injungat divisionem peragendam, decemqvatuor post comitia noctibus. Rei judicatæ neglectus hic eundem, ac alias solet, effectum habet. Accolarum divisio pro legali habenda, duo qvamvis operarii, colonis non apparentibus evocatis, adhibeantur.

Ef menn eigo acrlönd saman, þa scal sa þeirra er scipta vill lata, fara til heimilis annars, oc qveþia hann acrlanda sciptis, [1])oc sva taþna, VII nottom [2])[firir, eþa meira meli, en bua V scal qveþia til III nottom] firi sciptit, oc fara sva at öllo of acrlandz deild, sem þa er menn scipta husom eþa engiom.

Cum duo agros communes habent, divisionem optans condomini adeat domicilium, et ad agros prataqve stercorata dividunda eum provocet, septem vel pluribus in antecessum noctibus. Qvinqve vero accolæ tribus ante divisionem peragendam noctibus evocentur. Qvoad agrum dividundum eædem in cæterum serventur regulæ, ac de domuum vel pratorum divisione obtinent.

XV. Capituli.
Of garþlög.

Ef maþr vill beiþa annan mann garþlags

Titulus XV.
De sepe extruenda.

Qvi alium ad sepem (terminalem) struen-

[1]) *B cum suis legit:* oc sva taþs, *fimumqve.*

[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

hann scal sva upphefia stemno, sem þa er hann beiþir landz-sciptis, oc a þann veg scal qveþia bua til at deila garþlag meþ þeim, sva at þeir vinni lagþan a III sumrom, a meþal anna. Þeir scolo sva hafa hiu hvarr þeirra a sino landi at þat se at meþallagi. Eigi scal af selia ne önnor lönd viþ hafa fyrir þær sacar.

dam provocare vult, ita provocationem instituat, ac cum ad fundum dividundum provocat. Accolæ eodem modo evocentur, ad definiendum qvantum sepis qvisqve struat, ita, ut per tres æstates, tempore inter negotium vernale et fænisecii intercepto, suam portionem ponere possit. Ex proprii fundi conditione qvivis eorum operarios habeat. Sepis struendæ causa neqvis sui fundi qvid vendat, vel alienos fundos suo adjiciat.

[1])[Eigi er maþr scyldr at auca hiu sin til garþlags, meirr en fullscipat se land hans. Vercmenn scolo allir at vera, oc leggia garþinn, oc vinna ecki annars en reca smala heim, oc fa elldi-brannda meþan garþönn er]. A' miþil anna scal löggarþ gera.

Nemo ultra qvod ipsius fundi conditio poscit operariorum suorum numerum adaugere tenetur. Omnes operarii sepi struendæ adhibeantur, neqve dum sepis ducendæ negotium instat operarii alienis incumbant operibus, qvam pecora domum agere et lignationem suscipere. Inter negotia (vernalia et fænisecii) sepis legalis struatur.

Var-önn er fyrst, hon er unz manoþr er af sumri. En [2])löggarþz önn er siþan tva manoþr, [3])[þa er heyönn aþra tvo manoþr], en þa er [4])garþlagsönn enn efsta manoþ sumars.

Primum est negotium vernale, qvod ad primum æstatis mensem peractum durat. Sepis legalis struendæ negotium deinde per duos menses continuetur. Negotium fænisecii porro per alios duos menses instat. Sepis struendæ negotium demum æstatis ultimum mensem occupat.

[5])[Ef maþr er qvaddr i þeim stöþom garþlags a eino sumri, oc er hann eigi

Cum qvis duobus (diversis) locis ad sepem struendam eadem æstate provocatur, in utroqve loco sepem ducere non te-

[1]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*
[2]) *B cum suis legit:* garþsönn, *sepis struendæ negotium.*
[3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[4]) *B cum suis legit:* löggarþsönn, *sepis legalis struendæ negotium.*
[5]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

scyldr at leggia i böþom stöþom. Þann scal þann leggia er fyrr var kvatt].

[1])Ef maþr er beiddr garþlags, þa scolo þeir löggarþ göra. En löggarþr er V feta þiockr viþ jörþ niþri, en þrigia ofan, oc scal hann taca i öxl þeim manni af þrepi, er bæþi hefir gildar alnar oc faþma. [2])[Ef nocqvart fe hleypr löggarþ, oc utlegz eigandi eigi of þat en böta scal auvisla bötom, sva er oc ef löghliþ opnaz].

Buar scolo retta merki þeirra, oc jamna þar nesiom saman, en þott munr verþi nesia, oc eigo buar þo at scipta, ef þat er minna vert en V aura.

Hvergi ma scylda annan til garþlags, þar er eigi of tecr i hia torf, eþa griot, oc bera verþr til meþ eyc, eþa reiþa. Þeir scolo baþir hefia upp i einom staþ garþinn, oc girþa siþan til sins enda hvarr, nema þeir verþi a annat sattir. Sa maþr a oc cost þess at leggia lengra garþinn, ef hann vill er qvaddi.

Ef sa maþr vill eigi leggia garþinn er qvaddr var garþlagsins, þa scal sa leggia er qvaddi sinn hlut, enda varþar

netur. Eam struat ad qvam primum provocatus est.

Ad sepem struendam, cum qvis provocatur, legalem struat. Sepimentum legale qvinqve pedes inferne ad terram, tres superne in transversum teneat. In altitudinem porrigat ad axillum ejus in basi stantis, qvi et ulnas et orgyias legales tenet. Si qvæ pecora legale transsilierint sepimentum, eorum dominus multæ qvidem non tenetur, sed damnum resarciatur. Idem obtineat, cum ostium sepis legale aperitur.

Fines inter codominos accolæ definiant. Lingulas terræ ex utraqve parte invicem comparent, qvæ qvamvis magnitudine invicem differrent, accolæ divisionem nihilominus peragant, modo qvinqve unciarum differentia non adsit.

Sepem cui struendam injungere nullibi fas est, ubi glebæ et lapides (sepimento adhibendæ) in loco non adsunt, qvæ igitur eqvis vel trahis advehere necesse est. Pars utraqve in eodem loco sepem struere incipiat, et ex opposita deinde struant directione, nisi aliter inter eos convenerit. Ulterius sepem ducendi jus habeat provocans, si voluerit.

Ad sepem ducendam provocatus, si eam ducere recusaverit, suam attamen portionem provocans struat, sed hoc casu

---

[1]) *B cum suis incipit:* Þeir scolo löggarþ göra, *Sepimentum struant legitimum.*

[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

hanom þa eigi beitin, þo at fe hans sciotiz fyrir garþz enda. Hanom varþar utlegþ er eigi vill girþa, enda secz hann a beitinni, oc scal þa domr döma garþlagit a hendr hanom, enda a hann at böta auvisla hinom er girþi, ef hans fe gerir.

Ef maþr girþir minna garþ en mælt er i lögom, eþa syniar hann meþ öllo, oc se hann tilqvadr at lögom, oc varþar hanom jamnt bæþi.

Ef þar verþr tungarþr i garþlagi, en þat er tungarþr er töþovöllr gengr ut at garþi, þar a sa oc cost er völl a, at girþa einn, ef hann vill, oc taca þa utangarþs garþverkit. Ef hann vill at þeir girþi baþir, oc a hann cost at böta einn garþinn, ef hann vill, oc taca utan garþz garþbötrnar. Ef hann vill eigi einn böta garþinn, eþa girþa þar er tungarþr hans er, þa scal þaþan hvarr þeirra böta er gerþi, oc taca þar efni garþböta er þeir toco garþvirki.

Ef þar verþa höggscogar fyrir, [1][eþa eggver, eþa töþo völlr], þa scal fyr nes þar girþa. Ef þar ero risrif, oc scal i

multæ non teneatur ob depastionem fundi alieni ejus qvamvis pecora sepimenti extremitates circumierint. Qvi sepem struere recusat, et multa tenetur et depastione reatum sibi contrahit, judicumqve sententia sepem struendi obligationem ei nihilominus injungat, et damnum ipsius pecoribus causatum sepem struenti resarciat.

Et minorem qvam definiunt leges sepem struens, et legali modo provocatus, eam struere omnino denegans, eodem reatu teneatur.

Ubi prati stercorati sepimentum, cum sepi (terminali) ducenda coincidit — prati stercorati sepimentum dicitur, cum pratum stercoratum sepimento adjacet — prati dominus jus habeat solus, si voluerit, sepem ducere, et ad sepimenti latus exterius materiam sepis capere. Qvodsi optaverit, ut uterqve hoc ducat sepimentum, ipse tamen id reficiendi, si voluerit, et ad latus ejus exterius materiam conqvirendi jus habeat. Si sepimentum nec solus reficere, nec, ubi cum ipsius prati stercorati vallo coincidit, ducere voluerit, qvivis eorum inde sepimentum reficiat unde struxit, et materiam ejus reficiendæ ibi capiat, ubi ejus struendæ sumsit.

Si sepis ducenda in sylvam cæduam, ovifundium vel pratum stercoratum inciderit, sepimentum eorum lingulas circumflec-

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

gegnom þau girþa. Þat ero risbrif er menn rifa upp. Þat er höggscogr er menn höggva upp. Ef þar verþa engiar manna fyrir garþlagi, oc scal girþa et gegnsta þar, enda bæta þeim engiar sinar sva sem buar virþa viþ boc, at þeir hafi annat engi jamngott, oc jamnhögt oc jamnmikit.

Ef þar er garþr of þioþbraut þvera, þa scal liþ vera a garþi alnar oc faþmsmikit [1]) oc hiarra grind fyrir, sva at menn luci upp af hrossi, oc aptr ef vill. Þess a hann oc cost at föra garþz hliþ örscot, eþa scimra sva at se af þioþbraut, oc se þaþan jamngott at riþa. En ef þar er girþt of þioþbraut þvera, sva at eigi er hliþ a garþi, [2]) oc varþar þat en III marka utlegþ þeim er aptr lætr leggia hliþit, oc a hverr at sökia þa söc er vill, oc sva ef girt er of þioþbraut þvera.

[3])[Nu er löghliþ a garþi þeim, oc sva um buit, sem mælt er i lögom, þa

tat. Si sylva incædua occurrerit, trans eam ducatur sepimentum. Sylva incædua est qvæ manu evellitur, sed cædua qvæ cæditur. Si in aliena prata exteriora inciderit sepimentum, ibi qvam maxime in directum ducenda sepis. Prata confinibus restituantur juxta accolarum ad librum (sanctum) factam taxationem, ita ut alia referant prata ejusdem bonitatis, commoditatis et magnitudinis.

Si sepimentum viam publicam transscenderit, ostium in sepe constituatur, ulnæ et orgyiæ latum, qvod janua clathrata et cardinibus instructa ita claudat, ut eqvo insedentes eam et aperire et claudere, si voluerint, possint. Sepimentum struens jus habeat ostium per teli jactum vel minus a via publica declinare, dummodo inde non minus commode eqvitatur. Si via publica sepimento ita obstruitur, ut ostium non adsit, trium marcarum multam luat qvicunqve ostium (juste effractum) iterum obstruere facit. Hancce, ut et de via publica obstructa oriundam causam agat qvicunqve voluerit.

At ostium legale, juxta legum præscripta conditum, habet sepes, tum justum

[1]) *B cum suis legit:* oc hafa grind fyrir, *qvod janua clathrata ita &c.*

[2]) *B cum suis legit:* þat varþar utlegþ, enda er garþrian oheilagr, oc a at briota hliþ a þeim garþi þott heilact se, ef maþr ferr igegnum, en ef aptr er gert hliþit, þa a hverr at sökia þa söc er vill, ef eigi er hliþ a garþi; *hoc multa puniendum est et sepimentum immunitate destituitur, et juste effrangitur die etiam festo, cum qvis transit. Si ostium iterum obseritur, de sepimento ostii experti agat qvicunqve voluerit.*

[3]) *Reliqvum tituli B cum suis omittit.*

ero menn scyldir at luca löghliþ aptr a löggarþi. Ef sa maþr lycr eigi aptr hliþit, er eptir ferr igegnom þat, þa verþr hann utlagr of þat III merkr, oc a sa þat fe er hliþi scyldi hallda a garþinom. Nu er hliþ brotit nacqvat a löggarþi annarsstaþar, en aþr var tint, oc varþar þat en utlegþ, oc VI aura averki, oc böta auvisla, sem buar virþa. Þat ero alt stemno sakar, oc scal qveþia til heimilisbua V a þingi þess er sottr er.

Ef löggarþr rænar sa er merkigarþr er meþ mönnom, oc görr annarr eigi atgöra, þa varþar hanom slict, ef fe gengr yfir garþinn, sem þat er hann görþi eigi leggia garþinn. Nu vill maþr qveþia annann mann garþbota; þa er garþbot er meiri lutr stendr garþzins; þa scal hann beiþa hinn garþbota vico aþr IV vicor se af sumri, oc qveþia til heimilis bua V III nottom aþr. Ef hann vill þeygi böta sinn lut garþzins, þa varþar utlegþ III merkr, enda a domr at döma garþbotina a hendr hanom].

hocce ostium in legali sepimento reserare qvicunqve tenetur. Si serius ostium transmeans hoc non clauserit, trium marcarum multam luat, qvæ ei solvatur; qvi ostium sepimenti conservare debuit. At sepimentum legale alio, qvam antea definito loco effringitur, tum pœna pecuniaria reo injungenda, præter multam injustæ læsionis, et damni ab accolis definitam resarcitionem. Omnibus hisce causis adhibeatur citatio, qvinqve ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

Cum sepes legitima, qvæ in terminis constituta est humilior fit (qvam esse debet), nec alter eam restaurat, hic eodem, si pecora sepem transscenderint, tenetur reatu, ac si in longitudinem sepem non struxisset. Si qvis alium ad sepem reficiendam provocare voluerit — refectio sepis dicitur, cum major ejus pars remanet — eum ad sepem reficiendam provocet unica hebdomade ante qvartam æstatis hebdomadem peractam. Qvinqve domicilii accolæ tribus ante (refectionem suscipiendam) noctibus evocentur. Qvod si obligatus suam sepis portionem reficere noluerit, trium marcarum multam luat, et judicum sententia refectionem sepis ei (nihilominus) injungat.

XVI. Capituli.

Of bruar-görþ oc ferio-halld.

[1]) Ef ö scilr lönd manna, oc vill annarr þeirra gera bru of ana, þa scal hann bioþa hinom fyrst at göra bruna. Ef sa vill eigi göra, þa scal vellta böþom megom at osekio torfi til. Nu verþr hinom mein at götom þeim er fra göraz, þa scal sa er bru gerþi böta hanom þat [2]) sem buar V virþa enir næsto.

Nu vill sa maþr bru gera er hvarongi megin a land, þa scal hann bioþa þeim [3]) [fyrst] at gera. Þeir scolo taca til a XII manöþom enom nestom, ef þeir vilia bru gera [4]) [er lönd eigo viþ öna]. Ef þeir vilia eigi bru gera, þa scal hinn gera [5]) [at osekio], oc vellta böþom megom landi til. Hann scal böta þeim er lönd eigo viþ, sem buar V virþa, ef þeim verþr mein at götom þeim er þaþan geraz fra.

Sa maþr er bru gerir scal sva mæla fyrir henni, sem hann vill, [6]) at hvi neyt se; hann scal oc segia til þess [7]) i

Titulus XVI.

De ponte faciundo et cymba habenda.

Cum amnis fundos duorum disterminat, qvorum unus ei pontem imponere cupit, hic alterum ad pontem (communiter) ponendum primum invitet. Qvi si noluerit, glebæ ex utroqve amnis latere impune congerantur; si semitæ ad pontem ducentes recusanti aliqvid attulerint damni, pontem ponens hoc ei resarciat, ut qvinqve (ejus) proxumi accolæ ad librum (sanctum) æstimant.

At ex neutro amnis latere fundum tenens pontem amni imponere vult, tum ut ita faciant dominis fundorum adjacentium obferat primum. Hi si pontem facere voluerint, in primis duodecem mensibus incipiant. Si pontem ponere recusaverint, alter impune faciat, glebas ex utroqve amnis latere eruens. Si semitæ ad pontem ducentes, fundorum adjacentium dominis aliqvid damni intulerint, eum ponens iis hoc resarciat juxta qvinqve accolarum æstimationem.

Pontem amni imponens, tales ac ipsi lubet, leges qvoad usum ejus dicat; in clivo comitiali qvalem sanctitatem ei indicit pro-

---

[1]) *B cum suis legit:* Ef menn bua tveim megom ar, oc vill &c.; *Cum ex utroqve amnis latere habitantium alter ei &c.*

[2]) *B cum suis legit:* sem buar V virþa viþ boc, þess er scaþan feec af, *ut qvinqve ejus, qvi damno afficiebatur accolæ juramento in libro functi æstimant.*

[3]) *B cum suis omittit:* fyrst.

[4]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[5]) *B cum suis omittit:* at osekio.

[6]) *B cum suis legit:* at hvi hafa scal bruna, *ponte qvomodo utendum sit.*

[7]) *B cum suis legit:* i lögretto, *in dicasterio.*

þingbrecco hveria helgi hann leggr á, oc hvat varþa scal, ef af er brugþit. Hvargi a at banna öþrom þeirra manna er lönd eigo viþ öna at hafa scip a henni. Nu vill sa maþr hafa scip a önni er hvarongi megin a land viþ, oc er þat þviat eins rett, ef hann vill þar lata vera avalt, meþan öin er þiþ, oc meta eigi leigo. Sva er þar of götur, sem aþr var tint. [1])[Ef hann gerir annan veg, þa er hann utlagr III merkom.

Ef maþr varþveitir brq eþa scip þat er fe er tillagit, oc er hann utlagr, ef hann innir eigi maldaga, oc a þa söc hverr er fiars missir. Sa maþr a oc þa söc er fe lagþi til, eþa hans erfingi, oc verþr hinn utlagr III mörkom, oc gialda tva slic, sem ferio hnar V meta þa sysslo er hann endi eigi. A domr at döma a hendr hanom scips varþveizlona, oc varþar þa fiörbaugsgarþ, ef hann orökiz. Eigi scal scip þat onytaz sva af fyrningo, at eigi se annat til fengit aþr, ef sa scyldi scipino halda er feit varþveitir. Nu brotnar scip þat i vötnom eþa veþrom, þa scal hann tilfa annat scip, sem hann ma fyrst.

Ef sa maþr firi scipi er hann fecc til farningar, þa abyrgiz sa eigi er farþr

clamet, ut et qvali hanc violans reatu teneatur. Neuter fundos adjacentes tenentium, alterum a cymba amni adhibenda inhibere jus habeat. At aliqvis cymbam amni adhibere vult, cui ex neutro latere fundus est, hoc tantum liceat ea lege, si cymbam semper in amni, qvamdiu glacie non obducitur, habere voluerit, portorii ratione non habita. Qvoad semitas inde factas, qvæ antea memorantur obtineant. Si secus fecerit trium marcarum multam luat.

Si pontem cymbamve, pecuniis legatis institutas custodiens, constitutis non steterit, multetur. Causam suscipiat agendam qvicunqve vectura destituitur. Pecunias legans ejusve hæres agendi jure etiam gaudeat, reus vero trium marcarum multam luat, et juxta qvinqve cymbæ accolarum æstimationem in duplum restituat damnum, qvod neglecto suo officio intulit. Judicum sententia navis custodiam ei denuo injungat, qvam si negligenter gesserit, exilii teneatur. Vetustatis causa hæc navis neqvaqvam inutilis fiat, nova prius acqviratur, modo constitutum fuerit, ut pecunias legatas custodiens navim conservet. At fluviorum vel procellæ vi hæc navis contunditur, tum qvam primum fieri potest aliam suppeditet.

Si qvis ab ipso vectore constitutus navi præfuerit, vectus navis contusæ periculum

[1]) *Reliqvum tituli B cum suis omittit.*

var, þott scip lestiz, ef hann vildi vel. Syniat er þa fars, ef leigo er metiþ, þa er veita scyldi, oc a feriomenn at böta þeim er fara scyldi, sem huar V virþa, ef hann för auvisla af, oc a hann heimting til leigo, þott reitt se. Sa abyrgiz scip er hefir, sem annat lan.

Nu er bruar halld mælt a hendr manni, oc scilit eigi görr, þa scal hann at göra sva at haldi firir fyrnsco, en göra sem fyrst, ef ain brytr, oc scal sökia, sem aþr var tint, ef hann orökiz. Þat ero alt stemno sakar, oc scal qveþia til heimilisbua IX til fiörbaugssaca, en V til utlegþar].

XVII. Capituli.

Of engi-dom.

[1] [Ef menn eigo engi saman, oc verþa eigi sattir a, þa scolo þeir reyna scil til a þvi, oc fara sva at, sem aþr var tint, þar er menn verþa eigi a landa eigin sattir, at stemna til scila, oc til raunar.

Nu er þeim braþara til, oc ma þat þa gera of engi-verc, sa þeirra er heldr vill at fara til engis þess, oc setia upp

haud sustineat, modo dolose non egerit. Vectura denegatur, si, cum gratis suppeditetur portorium exigitur, vectorqve trajicienti, juxta qvinqve accolarum æstimationem, damnum, qvo afficitur, resarciat et vectus (insuper) portorium qvamvis solutum reposcendi jure gaudeat. Navi utens, commodati instar, ejus periculum sustineat.

At pontis custodia alicui injungitur, conditionibus, in cæterum accuratius non definitis, tum eam ita reficiat, ut vetustatis causa durare possit. Si amnis pontem fregerit, qvam primum denuo imponatur. Si officia sua (custos pontis) neglexerit, actione infestetur modo jam definito. Omnibus hisce causis adhibeatur citatio, in causis exilii novem, in multaticiis qvinqve domicilii accolis evocatis.

Titulus XVII.

De judicio pratensi.

Cum prata plurium simul jacent, orto dissidio, (condomini) de eo ad terminos definiendos judicio inter se contendant. Easdem servent regulas ac antea præscriptæ sunt, cum de dominio fundi contenditur; ad justum et verum probandum tendat citatio.

Urgente necessitate, eorum qvicunqve voluerit jus habeat pratensis fœnisecii tempore pratum qvæstionis adire, et signo ibi

---

[1]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

marc i engino, oc marka þar i hia domstaþ siþan þann er VI mönnom se högr at sitia i, oc fara at finna hinn siþan].

. . .

Ef maþr vill qveþia engia doms annan, þa scal hann fara til heimilis þess mannz, er hann er osattr viþ of engit, [1]) oc nefna ser vatta at þvi at hann qveþr hann at eiga viþ hann engi dom viþ marc þat a VII natta fresti, oc qveþa a engit, oc a dom, oc coma i domstaþinn þar sva at domr se nefndr firi miþian dag, qveþia lögqvöþ. Siþan scal hann nemna ser vatta at þvi vetti, scal hann qveþa at, ec stemni þer N. N. til brigþar oc til utgöngo of engi þat, oc tel ec mer engit, stemni ec lögstemno, oc til þess doms er ec lagþa þer domstefno. Rumhelgan dag scal doms qveþia [2]) [oc sva stemna, oc lysa hvarttveggia, ef eigi heyra lögfastir menn]. Siþan scal hann qveþia til doms þess engi-bua V, III nottom fyr eþa meira meli, at bera þar qviþo þa alla, er hann vill þa beitt hava, oc þeir ero rettir um at scilia. [3]) [Coma þar firi miþian dag, qveþia lögqvöþ]. Þeir scolo coma til doms þess hvartveggio firi miþian dag, sva at domr

excitato, locum judicii determinare tantæ capacitatis, ut viri sex commodam ibi resedendi facultatem habeant, qvo facto alterum conveniat.

Qvi ad judicium pratense alium provocare vult, ejus qvocum de prato contendere parat adeat domicilium et testes de eo antestetur, qvod eum provocat, ut in judicio pratensi secum experiatur post septem noctes peractas prope ad signum excitatum. Et pratum nomine definiat et judicium, et in loco hujus judicii ita appareat, ut ante medium diei judices denominati sint. Legalem provocandi formulam adhibeat. Testes porro denominet, in id, inqviat, comprobandum, qvod tibi N. N. ad pratum istud reluendum et reddendum diem dico; pratum meum esse contendo. Legalem adhibeo citationem ad judicium, qvod in citatione judiciali tibi declaravi. Die profesto et ad judicium provocandum et citandum est, et utrumqve denuntiandum, si sui juris homines non exaudierint. Ad hocce judicium porro evocet accolas prati qvinqve, tribus vel pluribus ante (judicium habendum) noctibus, ut effata veridicorum ibi proferant omnia, ad qvæ proferenda et eos provocare vult et habiles sunt; ante

[1]) *Seqventia usqve ad*; lagþa þer dom stefno, *B cum suis partim omittit, partim legit:* oc qveþia hann þar engidoms, oc leggia a VII natta stefno oc qveþa a engit oc a domstaþinn. Hann scal stefna hinom til brigþar oc til utgöngo oc telia ser engit; *et ad judicium pratense eum ibi arcessere, septem noctuum citationis termino adhibito. Locum judicii habendi pratumqve definiet, alterum ad retractum et traditionem in jus vocet, pratumqve suum contendat.*

[2]) & [3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

se þa nefndr. Hvarr þeirra scal hafa [1])IX menn meþ ser. Taca þar domendr af, oc öll gögn þau er þeir scolo hafa at domi þeim. Qviþmenn scolo at fornaþi vera. Hvarr þeirra scal coma til nesta hus engino, þess er a götu þeirra er, oc scal þar hvarr þeirra telia XX menn sins liþs [2])[um sic fram. Ef hann telr eigi, þa verþr hann utlagr III mörkom viþ hinn, nema hvargi geri scil a, þa verþr hvartveggi utlagr, oc a þa sa söc er vill.

medium diei ut appareant (præfiniat) legali evocandi formula adhibita. Pars utraqve ante medium diei appareat, ut hora meridiana constitutum sit judicium. Pars utraqve novem (l. viginti) secum adhibeat viros, de qvorum numero judices eligantur omnesqve in hocce judicio iis adhibendæ auctorites. Veridici insuper sint et eorum numero non comprehensi. Uterqve litigantium adeat domum in via eorum prato proxume adjacentem ibiqve qvivis viginti suos socios, ipso excepto, numeret. Qvod si non numeraverit trium marcarum multam alteri expendat, nisi neuter legum præscriptis satisfecerit, qvo casu uterqve multetur, et causa agenda defertur cuicunqve voluerit.

Nu hafa þeir menn jamnmarga, sem þeir eigo, oc verþa þa allz VII menn ens Vta tegar, þeir er til doms ero talþir.

At tot, qvot debent, adhibent viros, tum in judicium destinati summatim qvatuor decades et septem efficiunt.

Ef annarrtveggi reþr menn necqveria til þess at coma til doms at fulltingia ser, oc varþar hanom jamnmikit þat, sem þeir fylgi um XX menn fram. Ef menn dragaz til föroneytis þeirra obeþit, oc verþa þeir allir utlagir III mörkom, viþ þann þeirra er sott vill hafa, nema baþir reiþiz viþ, þa a hvarrtveggi söc. Utlegþar þessar allar er nu ero talþar, scolo sottar a eno nesta varþingi, ef þeir ero samþinga. Ef þeir ero eigi samþinga,

Si alteruter eorum subministraverit viros, qvi judicium aggressuri ei auxilium ferant, eundem hoc sibi contrahit reatum acsi ultra numerum vicenarium hi eum secuti fuissent. Si qvi ultro in itinere iis sese applicaverint, accedentium qvivis tres marcas expendat in eum, qvi de hoc agere vult, nisi uterqve indignatus sit, tum enim utriqve agendi jus defertur. Si actor et incusatus eandem inhabitaverit toparchiam, causæ illæ multaticiæ hic memoratæ in

[1]) *B cum suis legit:* XX, *viginti.*

[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

ęþa varþing ero eydd, þa scolo ullegþir sottar a eno nesta alþingi, þat ero allt stemno sacar, oc scal qveþia til heimilisbua V a þingi þess er sottr er].

Þria menn scal hvarr þeirra i dom nefna brigþandi oc haldandi engisins, enda a hvarr þeirra at bioþa öþrom til ruþningar of þa domendr, ¹)[sem þeir nefndo baþir]. Scal dom þenna hryþia, em XII qviþ.

²)[Nu vill veriandinn eigi nemna nn hlut domsins, þa scal brigþandinn emna allann domiñn, enda er þa engi ruþning til].

Sa scal bioþa til hruþningar qviþar qvaddi, oc scal qviþ þann hryþia, m aþra bua qviþo. Þat er oc rett at iþmenn verþi II i qviþnom, ef buar rþa hruddir. Buendr scal fyrr qveþia n griþmenn, ef þeir ro til, þa er stir ro þar, enda se ³) at tengþom tir, enda scolo þeir menn allir (eiþ) na er þar scolo lögscil mæla, ⁴)[jamt a a þinga domi]. ⁵) Þa scal sa er git brigþir, bioþa til eiþspiallz, oc eiþ

proxumis comitiis vernalibus peragantur. Si e diversa toparchia oriundi fuerint vel comitia vernalia peracta sint, actio de multis instituatur proxumis comitiis generalibus. Citatio omnibus hisce causis adhibenda, qvinqve ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

Uterqve tam actor qvam defensor circa dominium prati tres judices denominet, et ad judices, qvos eorum qvivis denominavit, rejiciendos unus alterum invitet. Dodecadis veridicorum instar judices illi rejiciendi.

At pratum defendens, sibi competentem partem judicum denominare recusat, tum id retrahere volens omnes denominet, qvo casu rejiciendi jus evanescit.

Qvi veridicos evocavit ad eos rejiciendos invitet; accolarum instar rejiciantur. Accolis rejectis operarios duos substituere fas est. Rustici, si qvi adfuerint et (prati) accolæ proxumi prius qvam operarii evocentur, si modo necessitudinis respectu juste sese habuerint. Ut in judiciis comitialibus solet omnes ibi justa judicialia persoluturi juramento fungantur. Pratum sibi vindicare parans ad juramentum (suum exaudiendum) deinde invitet et sacramentum

¹) *B cum suis omittit:* sem þeir — baþir.

²) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

³) *B cum suis legit:* at hærum, *sensu eodem.*

⁴) *Uncis inclusa B cum suis omittit, sed ejus loco legit:* at boc eþa at crossi, *ad librum vel crucem.*

⁵) *B cum suis legit:* Nu scal hann segia söc sina fram, sva scapaþa &c.; *Causam suam deinde enarret, iisdem, ac in &c.*

vinna, oc segia fram söc sina alengr, er hann hefir eiþ unnit, sva scapaþa, sem hann stefndi. Siþan scal lata bera stemno vetti. [1])[Nu hefir hann at erfþ tekit engit], þa scal hann bera lata qviþ þann [2])[i dom, er aþr scal qvatt vera], hvart sa maþr ætti engi þat a deyianda degi er hann toc arf eptir. Ef maþr hefir keypt engit, þa scal hann lata bera caups vætti sitt. Nu er þat eigi til, þa scolo enir sömo buar V scilia þat er vattarnir scyldo. [3])[Ef socnargögn ero eigi framförþ, þa scal hann framföra varnargögn er heldr engino.

Hvar þess er qviþr kömr til meþ þeim, oc scolo enir sömo buar V scyldir at scilia þa qviþo alla hvarr þeirra sem beiþir. Sva scal at socn oc vörn fara þar at öllo, oc sva of öll lögscil, sem a þinga domi. Ef veriandinn þarf þeirra bua er hinn hefir qvatt til socnarennar aþr, oc verþr engi hruþning til þeirra bua viþ veriandann. Ef menn halda þar gögnom at domi þeim, oc varþar þat fiörbaugsgarþ. Ef menn bera þar andvitni, oc varþar þat fiörbaugsgarþ. Ef domendr vilia eigi taca viþ gögnom eþa vörnom þeim er menn vilia þar framföra, eþa vilia eigi reifa mal manna, eþa doma

præstet, qvo functus, causam suam recitet, iisdem ac in citatione attulit circumstantiis instructam. Manifestatæ citationis testes porro produci faciat. Si pratum ei pridem hæreditate deferebatur, veridicorum antea evocatorum effatum judicio coram proferri faciat, qvo comprobetur, anne ille, cui hæres succedebat, die suo emortuali pratum jure dominii tenuisset. Si pratum emtione acqvisivit, emtionis-venditionis testes produci curet, qvibus deficientibus iidem qvinqve accolæ de iis dispiciant, qvæ testes probarent. Auctoritatibus actionis non prolatis, possessor prati defensionis auctoritates adferat.

Ubi veridici adhibentur, iidem qvinqve accolæ effatum decisivum proferre tenentur, qvæcunqve tandem pars eos primum evocaverit. Et actio et defensio et justa qvæcunqve judicialia hic ita procedant ac in judiciis comitialibus solet. Si defendens adhibere indiguerit veridicos qvos in usum actionis alter primum evocavit, eos defendentis respectu rejicere non fas est. Hocce judicio coram proferendas auctoritates, qvi retinent, exilium luant. Si qvi testimonium contrarium ibi tulerint, exilium luant. Si judices admittere recusaverint auctoritates vel exceptiones ibi proferendas, vel si recitare aut decidere noluerint

---

[1]) & [2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[3]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit, sed ejus loco habet:* einir buar scolo alla qviþo scilia um eingia brigþ, *de prato retrahendo iidem accolæ omnia effata proferant.*

um, oc varþar þat allt fiörbaugsgarþ. Þat ero allt stemnosacir er nu voro tindar, oc scal sökia a eno nesta alþingi, oc qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er.

Ef menn bera at domi þeim liugqviþo, eþa liugvætti, eþa leggia rangt undir þegnscap oc sva öll liugvitni þau er þar verþa borin, oc varþar þat allt fiörbaugsgarþ, oc scal sökia a eno nesta alþingi. Þat ero allt stemno sacar, oc scal qveþia til XIItar qviþar goþa þann, er sa er i þingi meþ er sottr er.

Ef a gögn verþr qveþit i domi þeim, oc scal þo domr döma, sem rett borin se gögn, en sa er a gögn qveþr, scal stemna til rofs dominom, oc a domr at rofna, ef at liugvitni verþa. Fiörbaugssakar þær allar er nu ero talþar, oc liugvitni öll, oc gagnahöld öll, scal sökia i þeim fiorþungsdomi, sem engi-domr var i fiorþungi].

[1])Þar er sökiandi oc veriandi föra fram gögn sin i engidom, þa scal domr döma þeim þeirra engi, er heldr berr

causas partium exilii teneantur. Omnibus modo memoratis causis adhibeatur citatio, et in proxumis comitiis generalibus agendæ sunt, novem ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

Si hocce judicio coram falsa veridicorum effata vel testimonia prolata fuerint, vel si falso per civilem existimationem ibi perseveratur, vel qvæcunqve tandem falsæ ibi allatæ sint auctoritates, exilio hoc puniatur; proxumis comitiis generalibus actio peragatur. Citatio hisce causis adhibeatur, prætore cujus curiam reus seqvitur, ad dodecadis veridicorum effatum proferendum evocato.

Cum auctoritates, hocce judicio coram prolatæ falsitatis arguuntur, judices qvidem acsi justæ allatæ sint auctoritates sententiam ferant, eas vero improbans ad sententiam rescindendam agat, qvæ etiam auctoritatum falsitate comprobata rescindatur. De omnibus hic memoratis causis exilii, falsis testimoniis et auctoritatibus retentis, actio instituatur in judicio qvadrantis in qvo judicium pratense habebatur.

Actoris et defensoris auctoritatibus prolatis, judicium ei eorum adjudicet pratum qvem majori jure id tenere debere

[1]) *B cum suis legit:* Ef fram ero förþ socnargögn, þa scal sa framföra varnargögn er heldr engino, oc sva öll lögscil framföra, sem at þinga-domi, en siþan scal domr döma þeim &c., *accusationis auctoritatibus prolatis, defensionis ille proferat, qvi pratum tenet, et justa qvævis judicialia hic non minus observanda sunt, qvam in judicio forensi. Judices deinde ei eorum adjudicent pratum &c.*

heimild til. Nu kömr annarr þeirra heimild sinni til, en annarr eigi, þa scal þeim döma eingis höfn er sinni heimild kömr til, enda scal þa at þinga domi reina eigin-orþ engissins. Ef þeir verþa eigi sattir a hvern dom þeir scolo döma, þa scal afl raþa meþ þeim. Þeir eigo at væfengia, ef III ero hvarirtveggio, oc fara sva at vefangi, sem at fiorþungsdomi. [1])[Þa scal hvarr þeirra stefna annars domöndom]. Ef þeir vefengia, oc scal þa reyna i fiorþungsdomi, þeim er domrinn var attr i fiorþungi. [2])[Ef þar verþr eigi vefengt, þa scal reyna i fimtardomi]. Nu er vefengt i engi dominom, þa scal sa hafa engit, er aþr hafþi, unz reynt er eigin-orþ at þinga domi. Þa scal engi-domr vera er engi er vaxit, oc scolo þeir þar vera unz þeir hafa domi sinom lokit. [3])[Ef þeir göra eigi sva, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, scal sökia a eno næsta alþingi], viþ IX bua qviþ, en stefna heiman. Þar at eins scal engi domr vera, er menn verþa sattir a hvarn land a undir. [4])[Ef þat er ogreitt, þa scal stemna til raunar oc til scila of engit, oc sökia at þingadomi.

comprobatur. At unus eorum auctoritatem suam adfert, alter vero non, tum usus prati ei adjudicetur, qvi auctoritatem suam attulit, sed in judicio comitiali de dominio prati experiendum. Si (inter judices) de sententia ferenda non convenerit, plurima valeant vota. Cum tres judices utramqve amplectuntur sententiam, in sententias discedendum est, discessione in sententias ita instituta ac in judiciis qvadrantum solet. Hoc casu singula pars partis contrariæ judices in jus vocet. Facta discessione, in judicio qvadrantis in qvo judicium (pratense) habebatur experiendum est. Discessione hic etiam facta in judicium qvinionis causa transferatur. In judicio pratensi facta discessione, qvi pratum hucusqve habuit, porro teneat, de dominio donec in judicio comitiali expertum est. Pratense judicium habeatur, cum pratum gramine obductum est, et ad latam usqve sententiam judices ibidem sese teneant. Si secus fecerint exilium luant, qvæ causa novem accolis veridicis instructa in proxumis comitiis generalibus agatur, citatione domi manifestata. Ibi solummodo pratense judicium habeatur, ubi de dominio fundi, (in qvo pratum est situm) inter partes convenit, qvod si in dubio fuerit, ad verum et justum de prato comprobandum tendat citatio, et in judicio comitiali agendum.

---

[1]), [2]) & [3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[4]) *Qvod superest tituli B cum suis omittit.*

Ef annarrtveggi þeirra hefir menn fleiri til doms en mælt se at sino raþi, oc varþar þat þeim III marka utlegþ viþ hann, en fiörbaugsgarþ, ef hann glepr dom þann, oc sva hveriom er þat görir. Þat ero allt stemno sakir, oc scal qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er en V til utlegþar.

Ef menn glepia dom þann eþa önnor gögn sva at mal þau mego þar ei lukaz, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, enda scolo mal þau öll fara i fiorþungsdom þann, er domr var i fiorþungi, enda ero gögn öll sialfqvödd þangat, oc sva gagna gögn, enda scal sva fara of alla heraþsdoma, ef þeir ero glaptir. Ef gögnom er þar haldit, oc varþar þat allt fiörbaugsgarþ, oc scal sökia, sem aþr var um tint].

Si pars una plures ex consulto judicio attulerit viros, qvam leges præfiniunt, tres marcas in alteram expendat. Exilii teneatur si judicium hocce turbaverit, ut et qvicunqve ita faciens. His causis adhibeatur citatio, novem, sed in causis mullatitiis qvinqve ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

Qvi hocce judicium vel alias (ibi proferendas) auctoritates ita turbant, ut eam ob rem controversiam dirimere non possibile sit, exilium luant. Qvæ omnes causæ in judicium qvadrantis deferantur in qvo judicium pratense habebatur. Eo omnes et auctoritates et auctoritatum principalium probationes reapse citatas esse tenendum est. Qvoad omnia judicia tributa, cum turbantur, idem obtineat. Cum auctoritates ibi retinentur exilii pœna semper irrogetur, actione in cæterum ita moderata, ut antea definitur.

XVIII. Capituli.
Of heyreka.

Ef sær eþa vötn eþa veþr recr hey manna saman fleiri en eins, þa scal sa þeirra er hey a, i annars hevi, oc a annars landi, fara til heimilis þess er land a undir þvi, oc qveþia hann heydeildar, rumhelgan dag, III nottom firi sciptit,

Titulus XVIII.
De fœno casu congesto.

Cum maris, fluviorum vel procellæ vi plurium fœna in unum congeruntur, ille cui fœnum est in fœno alieno et fundo, domicilium ejus adeat cui fundus est in qvo fœnum jacet, eumqve ad fœnum dividundum provocet die profesto, tribus vel pluribus ante fœni divisionem suscipiendam noctibus. Qvinqve accolas ad fœnum proxume habitantes, sed ejus non participes, evocet

eþa meira meli [1]. Hann scal qveþia til V bua þa er næstir ero heyui þvi, [2]) þeirra manna er [3]) [eigi] eigo hlut i heyui þvi, of þat, hvern hlut hann a i heyui þvi, [4]) oc vanda þa sem engi-sciptis bua. Þat scal hann alt göra III nottom firi sciptit. Ef maþr varnar heysciptis, oc varþar hanom þat [5]) [III marka] utlegþ, [6]) [oc scaþa bötr þær, sem hinn fær af þvi]. Ef hann nytir ser, þa er þat görtöki. Nu krefr hinn eigi fyrr sciptissins, en hann hefir heim fört heyit, [7]) [eþa saman], oc a sa þa þat, [8]) sem buar [9]) [V enir næsto] meta [viþ boc], at hey var vert, þa er hann krakaþi þat upp.

ut definiant qvanta pars fœni illius ad eum pertineat. Eodem studio conqvirendi sunt ac accolæ, qvi prato dividundo adhibentur. Hæc omnia tribus ante divisionem suscipiendam noctibus perseqvantur. Qvi fœni divisionem non concedere vult, trium marcarum multam sibi contrahit, et damnum alteri illatum insuper resarciat. Si qvis (fœnum indivisum) in suam converterit utilitatem, furtum minimum committit. At ad divisionem fœni non prius provocat aliqvis, qvam fundi dominus id vel domum vel in unum locum (arefaciendum) contulerat, tum (fœni pretii partem) capiat alter, juxta pretium fœni, qvod accolæ qvinqve proxumi ei, cum e congerie (casuali) evellebatur, fuisse constituunt.

Þeir menn er hey eigo rekin fra ser, scolo þerra hey sin i þess landi, er þau voro rekin, en eigi eigo þeir a braut at vega, *) aþr scipt se. Ef sa maþr ma eigi vega hey þat heim til sin, er a, þa scal hann löggarþ göra um heyit i þess landi er hann þerrþi þat, oc vinna þann

Illi qvorum fœna in unum casu congerebantur, ea arefaciant in fundo in qvo collata sunt, sed ante susceptam divisionem ne avehant. Si domino fœni hoc arefactum domum vehendi facultas non vacaverit, legali sepimento fœnum circummuniat in fundo in qvo hoc arefecit, qvod in

---

1) *B cum suis addit:* ef hann fiþr hinn sialfan at mali, en vico ella eþr meira meli, ef hann fiþr eigi hinn sialfan, *si alterum convenerit, sed ante hebdomadem vel prius, si eum ipsum non convenit.*

2) *B cum suis addit:* er hann qvaddi sciptis um, *de qvo dividendo provocavit.*

3) *B cum suis omittit:* eigi.

4) *Additis:* oc coma þa fyrir miþian dag, *ante meridiem ut veniant. B cum suis legit:* þa bua scal hryþia, sem engi-sciptis bua, *hi accolæ eodem modo rejiciendi sunt ac accolæ, qvi prato dividundo adhibentur.*

5) *B cum suis omittit:* III marka.

6) *B cum suis omittit uncis inclusa.*

7) *B cum suis omittit:* eþa saman.

8) *B cum suis interponit:* af heigiöldum, *fœni pretii partem.*

9) *B cum suis omittit:* V enir næsto &c. viþ boc.

*) *B cum suis addit:* eþr föra, *nec ferant.*

averca a landi hins, þar er hvartki se acr ne engi.

Ef hey recr a engi mannz, oc fer sa scaþa af þvi er engit a, þa scal hinn böta hanom þat, sva sem buar V virþa, þeir er nestir ero engino.

Ef hey recr i haga mannz, oc a sa þa at göra löggarþ um er hey a, oc sva at þerra.

alterius operetur territorio, ubi nec ager, nec pratum est.

Si in pratum alicujus alienum fœnum depellitur, unde prati domino damnum evenit, fœni dominus hoc ei resarciat, juxta qvinqve ad pratum proxume habitantium accolarum æstimationem.

Cum in pascua alicujus alienum fœnum compellitur, hujus dominus hoc et legali sepimento circummuniat et arefaciat.

XIX. Capituli.
Of selfavr.

Ef maþr hefir lönd fleiri undir bu sitt en eitt, oc vill hann fara þar i sel, yuir annars mannz land, oc a hann þar at fara meþ fe sitt tysvar a sumri, til sels, [1] en þviat eins optarr, ef þar verþa misgöngor fiar, þa a hann at reka heim smala sinn. Hann a fornar götor at fara, ef þær ero til. Ef hann ferr of engi mannz, þa scal hann i togi hafa et lausa hross. Ef þar ero keldor a göto hans, oc a hann at göra bruar þar ynr, oc vinna þau averc a annars mannz landi.

Ef maþr ferr yuir engi annars, oc hlytr hinn af þvi scaþa, þa varþar hanom þat utlegþ, enda scal hann böta hanom scaþa sva sem buar [2] V virþa viþ hoc.

Titulus XIX.
De æstivis petendis.

Si qvis dua prædia oeconomiæ suæ submittens, ad æstiva per alienum fundum iter facere voluerit, pecora sua bis unica æstate trans alienum agat territorium, ad æstiva, (et retro domum); ea tantum lege sæpius, si pecora ejus solitos transvagaverint terminos, qvo casu domum (ad æstiva) agat pecora. Antiqvas, si qvæ fuerint, semitas ire tenetur; pratum alienum si trajecerit, eqvum, cui non insedit ipse, freno ducat. Si paludes in ejus via occurrerint, pontes per eas faciat, qvod in alieno territorio operetur.

Si qvis, cum pratum ejus trajicit alter, damno affectus fuerit, multam ille luat, et damnum ei resarciat, ut accolæ qvinqve ad librum (sanctum) æstimant.

---

[1]) *B cum suis addit*, oc fra, *et retro.*

[2]) *B cum suis pro:* V, *legit:* hans, *ejus.*

XX. Capituli.

Ef maþr eyþir land sitt.

Engi maþr scal bolstaþ sinn leggia i leg, ef hann getr eigi leigo viþ, þa scal hann fara til huss þeirra manna, er þar bua nestir laudi þvi er þa er obygt, oc nefna ser vatta, oc bioþa þeim at leiga landit, þa er VII vicor ero af sumri et siþarsta, sva sem buar [1] [V] meta [viþ boc]. [2] [Þeir menn ero scyldir at leiga land þat er landz merki eigo viþ þat land. Nu vilia þeir eigi þat, oc verþa þeir þa utlagir sva of beitina, sem landit se bygt.

Ef sumir vilia scil agöra, en sumir eigi, oc varþar þeim einom er oscil göra]. Ef þeir leiga landit, þa scolo þeir þar ectia heyiom þeim, er þar faz a þvi landi, oc halda þar husum sva sem à leigolandi; scolo þeir sva at öllo halda landit, sem leigo land.

Ef þeir leiga þat eigi, þa a hann at veria lyriti þeim landit, oc fara sva meþ lyriti þeim, sem meþ stemno; þat er oc rett at hann veri þeim lyriti at lögbergi, en eigi sekiaz þeir a beitinni, aþr þeir fregna lyritinn.

[3] [Ef hann byggvir eigi landit, enda byþr hann eigi buum at leiga, sem nu

[1]) *B cum suis omittit:* V & viþ boc.

[2]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

Titulus XX.

Si qvis fundum suum incultum torpescere facit.

Neqvis prædium suum torpescere faciat. Si solario id elocare non potuerit, eorum, cum septem æstatis hebdomades peractæ sunt, nec serius, adeat domicilium, qvi ad prædium torpescens proximi habitant, et testibus denominatis iis fundum conducendum obferat solario, juxta qvinqve ad librum (sanctum) factam accolarum æstimationem. Hujus fundi confines hunc conducere tenentur. Qvod si noluerint, de fundo depasto eandem sibi contrahunt multam acsi prædium habitatum fuerit.

Si nonnulli juste et probe agere voluerint alii noluerint, illi solummodo reatum incurrunt, qvi injuste agunt. Si prædium conduxerint, fænum in eo fundo conqvæsitum ibi consumi faciant, ædificiaqve æqve ac in prædio conducto conservant; prædii conducti instar fundum omni modo tractent.

Si fundum non conducunt interdicto hunc iis inhibeat interdictum citationis instar moderans. Ut ad rupem jurisdicundi usum fundi interdicto iis inhibeat fas est, sed de interdicto adhuc inscii depastione fundi reatum sibi non contrahunt.

Si prædium (dominus) nec elocaverit, nec modo jam definito accolis conducen-

[3]) *Qvod superest tituli B cum suis omittit.*

var tint, þa verþr hann utlagr III mörkom, ef landit liggr i leg, enda verþr landit oheilagt viþ misgöngom smala þeirra manna er þar eigo merki viþ þat land, en öþrom mönnom varþar þar slict sem annarsstaþar.

Ef þeir menn reca fe sitt þangat i land er þar eigo merki viþ, eþa lata reka sva at þeir vildi þat land beita, oc varþar su beit öll slict her, sem a bygþo boli].

dum obtulerit, unde fundus torpescit, trium marcarum multam luat; fundusqve confinium pecoris impuni depastioni expositus sit, alii vero eodem ibi, ac alias solet, reatu teneantur.

Si fundi torpescentis confines pecora sua in hujus territorium vel immiserint vel immittere fecerint, eo consilio, ut fundus depascatur, talis depastio, eadem acsi in habitato territorio facta fuerit, pœna coerceatur.

XXI. Capituli.

Enn of selför.

[1]) Ef maþr ferr annan veg til sels of annars mannz land meþ smala sinn eþa klyfia hross en aþan var tint, oc verþr hann utlagr of þat III mörkom, oc böta auvisla, sem buar virþa viþ boc. Ef V aura scaþi verþr at eþa meiri, þa varþar fiörbaugsgarþ. Sakar þær allar er nu ero talþar, scolo sottar a eno þriþia alþingi, nema utlegþir fari einar saman, þær scal sökia et fyrsta sumar. Þat ero alt stemno sakar, scal qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er, til fiörbaugssaca, en V til utlegþa.

Titulus XXI.

Adhæc de æstivis petendis.

Si qvis alio qvam antea definito modo, per fundum alienum vel pecora sua agens vel eqvos clitellarios ducens, ad æstiva tenderit, trium marcarum multam luat, et damnum ex accolarum ad librum (sanctum) factam taxationem resarciat. Si qvinqve unciarum vel gravius evenerit damnum, exilii pœna adhibeatur. Causæ omnes hic memoratæ in tertiis comitiis generalibus peractæ sint, nisi multaticiæ tantummodo fuerint, qvæ in primis agendæ sunt comitiis. Citatio iis omnibus adhibeatur, in causis exilii novem, in multaticiis qvinqve ejus in qvem agitur, domicilii accolis in comitiis evocatis.

---

[1]) *Hunc titulum B cum suis omittit.*

XXII. Capituli.

Ef sina er brend.

[1]) Ef maþr vill brenna sino i landi sino, þa scal hann biþia lofs at, þa menn er næst bua, oc verþr hann þo utlægr III mörkum, ef eldr rennr i land þeirra, oc scal böta scaþa, en fiörbaugsgarþ varþar, ef hann brennir scog eþa hus. Þat varþar oc fiörbaugsgarþ, ef hann baþ eigi lofs at, ef eldrinn rennr i annarra manna lönd, en scoggang, ef þeim verþr kugildis scaþi at. Þat ero alt stemno sakar, oc scal qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er til fiörbaugssaka en V til utlegþar.

Titulus XXII.

De graminis aridi (in fundo) facta combustione.

Qvi gramen aridum in fundo suo adurere parat, proxume adhabitantium, ad ita faciendum, veniam expetat, sed nihilominus præter damni resarcitionem trium marcarum multa teneatur, si ignis eorum territoria irrepserit, sed exilii reus est, si sylva vel domus conflagraverit. Exilii etiam teneatur, si venia non expetita, ignis in aliena repserit territoria, et proscriptionem luat, si vaccæ valoris damnum accolis illatum fuerit. Omnibus hisce causis citatio adhibenda, in causis exilii novem, in multaticiis qvinqve, ejus in qvem agitur, domicilii accolis in comitiis evocatis.

XXIII. Capituli.

Ef maþr a engi i annars landi.

Ef maþr a engi i annars mannz landi, oc scal hinn varþa viþ engi þvi, en Vta dag þann er VI vicor ero af sumri, ar of morgin; en sa maþr er engit a i annars landi, hann scal þat lata fyrst yrkia,

Titulus XXIII.

Si qvis pratum in alieno fundo habuerit.

Si qvis pratum in alieno fundo habuerit, (dominus fundi) hoc a depastione (qvotannis) custodire incipiat mane diei qvinti hebdomadis (die Jovis) cum sex æstatis septimanæ præteriere; ille vero cui in alieno

---

[1]) *Paucis omissis, nonnullis immutatis, et additis hunc titulum B cum suis ita legit:* Nu vill maþr brenna sino i sino landi, þa scal hann biþia lofs þa er næstir bua, oc lönd eigo viþ fyrir utan, oc böta þeim þo, ef afgöriz. En ef eldr rennr i huss þeirra manna, er eigi hafa lofat, eþr lönd, eþr brenna fyrir þeim scogar, þa varþar fiörbaugsgarþ; *At gramen aridum in fundo suo adurere aliqvis parat, tum proxume adhibitantium veniam expetat, eorum nempe qvorum fundi proxume adjacent, et damnum tamen si qvid evenerit iis resarciat. Si ignis in eorum, qvi non concessere, vel domos, vel fundos irrepserit, vel sylvas eorum concremarit, exilii pœna adhibeatur.*

[1])[nema hann vili töþo sina fyrr yrkia]. Ef hann yrkir eigi sva engit, sem mælt er, oc vili hann þo ort hafa, þa varþar hanom þat utlegþ, enda er oheilagt hæþi heyit oc sva engit. Nu a hann engiar i fleiri manna löndom, þa scal hann sitt sumar sla hvert þeirra fyrst, en sla sva fremi heima, er þau ero öll slegin.

XXIV. Capituli.

Of veitugarþa.

Maþr a oc at göra stiflor i engi þvi [2])[er hann a i annars landi], ef hann vill, oc grafa engi sitt til, oc veita sva vatn a engit. Hann scal a sino engi uphefia veitona, enda scal þaþan falla vatn i enn forna farveg. Eigi scal hann annarra manna lönd meiþa i veitonni. [3])[Ef hann fellir eigi aptr vatn i fornan farveg, eþa meiþir i necqvero lönd manna af veitonni, oc verþr hann utlagr of þat hvarttveggia, oc böta auvisla, sem buar virþa. Ef V aura scaþi verþr at eþa meiri, þa varþar þeim þat fiörbaugsgarþ].

Ef fe annarra manna fær scaþa i forom þeim er hann grefr, oc a hann at gialda þat. [4])[Ef hann varnar gialdz, þa verþr hann utlagr].

[1]) & [2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[3]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

fundo pratum est, hoc primum demetiri faciat, nisi in prato suo stercorato fœnum prius succidere voluerit. Si pratum modo jam definito non demeterit, qvamvis demetere sibi proposuerit, multam luat, et tam fœnum in prato qvam pratum impuni depastioni expositum sit. Qvod si in plurium fundis ei prata fuerint, diversa æstate diversum pratum demetat, et singulo prato in totum demetito, domi fœnum secare incipiat.

Titulus XXIV.

De aqvæductus aggeribus.

Pratum, qvod qvis in alieno habet fundo, aggere ei, si voluerit, munire liceat, ut aqva pratum inundet; materiam aggeris e proprio prato effodiat. Aqvæductum in proprio incipiat prato, et inde in pristinum alveum aqvæ recedant. Fundos alienos aqvam ducendo ne lædat. Si in pristinum alveum (inundatione facta) aqvas non reduxerit, vel aliqvo modo fundos alienos aqvas ducendo læserit, utriusqve nomine multetur, et damnum enatum, ut accolæ taxant, resarciat. Si qvinqve unciarum vel gravius evenerit damnum, exilii teneatur.

Si pecora aliena, in cloacis qvas fodit, aliqvid detrimenti ceperint, hoc rependere tenetur. Si resarcitionem præstare recusarit, multam luat.

[4]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

Eigi a maþr at göra veitor i landi sino sva at hann spilli landi, eþa engi mannz þess er byr fyr neþan. Ef þeim verþr V aura scaþi af þvi eþa meiri, þa varþar þeim þat fiörbaugsgarþ er veitona görþi. Ef minni verþr scaþi en sva, þa varþar hanom utlegþ oc gialda auvisla.

XXV. Capituli.

At girþa of engi sitt i annars land.

Þess a maþr cost at göra löggarþ of engi sitt, ef hann vill, hvar þess er eigi liggia beito-teigir manna i, V aura verþir, eþa meira. Hann scal i sino engi-marki velta torfi til garþz, oc lata hliþ a garþi þeim. [1][Nu vill hann griotgarþ göra of engit, oc er hanom rett at briota þat upp i annars landi, horvetna þess er hinom verþr eigi at þvi V aura scaþi eþa meiri. Nu verþr scaþi at, oc þo minni en sva, þa scal hann böta þat, sem buar V virþa viþ boc, en hann er utlagr, ef hann vill þat. Rett er oc at hann seti garþ þann a hins landi, ef þar ro briostr, eþa hraun, ef þa verþa eigi þar innangarþa, eþa undir garþinom beito-teigir landeigandans V aura verþir. Ef hann görir annan veg en nu var tint, þa verþr hann utlagr]. Hanom verþr rett at

Ne qvis in proprio fundo aqvarum ductus ita instituat, ut inferius habitantis vel fundus vel prata aliqvid damni inde referant. Si qvinqve unciarum vel gravius inde in eos redundaverit damnum, aqvæductum instituens exilium luat. Si levius damnum evenerit, multetur et damnum resarciat.

Titulus XXV.

De prato in fundo alieno circumsepiendo.

Pratum suum legali sepimento munire cuiqve, si voluerit, liceat, dummodo qvinqve unciarum vel majoris pretii pascuorum tractus alieni intra terminos prati non siti fuerint. Intra proprii prati terminos, glebas ad sepem struendam effodere debet, ostiumqve in hoc sepimento instituat. Qvod si saxea sepe pratum circummunire voluerit, lapides in alieno fundo hunc in finem eruendi jus habeat, dummodo in alterum non inde redundaverit damnum qvinqve unciarum vel gravius. Si aliqvid damni, sed levius tamen inde evenerit, hoc resarciat, prout accolæ qvinqve ad librum (sanctum) æstimant; multam luat, si damnum intenderit. Ut (prati dominus) in alieno fundo sepimentum struat fas est, si ibi vel glabreta vel salivæ adfuerint, nec qvinqve unciarum digni, ad fundi dominum pertinen-

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

byrgia aptr garþinn, ef hann vill [1])[en Vta dag viko], þann er VI vicor ero af sumri, [2])[þa er sol er miþmunda norþrs oc landnorþrs]. Hann scal oc hirt hafa hey sitt or garþinom, oc upp lokit garþinn er IV vikor lifa sumars, þa a sa maþr beitina er land a undir, enda er þa oheilagt engit, oc sva heyit, ef þa er eigi hirt, oc scal þa sa upp luca hliþom er beitina a. Ef maþr slær eigi sva engit þat er hann a i annars landi, [3])[sem mælt er], eþa girþir hann eigi löggarþ umb, [4])[þott girt se], þa er engit oheilagt viþ þess mannz fe er beit a a landi þvi er engi þat er a.

tes pascuorum tractus, sepimento vel intercipiantur vel subjiciantur. Si secus, qvam hic præscriptum est, sese gesserit, multetur. Ostium sepimenti occludere, si voluerit, jus habeat qvinto hebdomadis die, cum sex æstatis septimanæ peractæ sunt, et sol inter septentrionem et cæciam in medio versatur. Fænum suum sepimento interceptum in unum congerere peragat, et sepimentum aperiat, cum qvatuor æstatis hebdomades supersunt, a qvo tempore domino fundi pastio in prato competit, pratumqve huic impuni expositum, ut et fænum nondum congestum. Fundi dominus ostia tum aperiat. Si qvis juxta legum præscripta pratum, qvod ei in fundo alieno est, non demessuerit, vel si, sepimentum qvidem struens, legale tamen non struxerit, pratum ejus impuni depastioni expositum sit a pecoribus illius, ad qvem pastio in fundo, ubi pratum situm est, pertinet.

XXVI. Capituli.

At girþa of hey sitt i annars landi.

Maþr scal oc göra löggarþ of hey sitt i annars landi, oc grava i sino engi-marki torf til. Ef garþr fellr sa, [5])[eþa þrutna svell up i hia], þa scal sa maþr göra orþ

Titulus XXVI.

De fæno in fundo alieno circummuniendo.

Legali sepimento fænum suum in alieno fundo qvicunqve circummuniat. Intra prati sui terminos glebas ad sepimentum struendum effodiat. Hoc sepimentum, si conciderit, vel si glacies circumcirca intumesce-

[1]) & [2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[3]) *B cum suis omittit:* sem mælt er.
[4]) *B cum suis omittit:* þott gert se.
[5]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

eiganda er beit a [1])um garþinn, þeim manni er hey a i garþinom, oc varþar viþ sino fe viþ heyvi hins, en sa scal til fara þegar er hann fregn. Ef hann ferr eigi sva til, þa er heyit oheilagt viþ þess mannz fe er beit a of garþinn. Ef snæ leggr at garþinom, þa scal hann göra orþ hinom er garþ a, eþa moka sialfr um ella. Nu görr sa eigi til fara er hey a, þa er hann fregn sne of garþinn, oc verþr þa oheilact heyit, jamt sem þa er garþr var fallinn. [2])[Nu varþar hann eigi viþ, eþa gerr eigi orþ, sem mælt er, þa verþr hann utlagr of þat III merkr, nema V aura scaþi se eþa meiri, þa varþar fiörbaugsgarþ].

rit, ille, cui jus pasturæ competit circa sepimentum, et qvi pecora sua ab alterius fæno abstinet, eum de hoc faciat certiorem cujus fænum sepimento servatur, qvo cognito, hic appareat. Qvod si non apparuerit, fænum ejus pecoribus expositum sit, cui jus pasturæ sepimentum circumcirca competit. Si nivis acervi ad fænile congeruntur, vel dominum sepimenti de eo faciat certiorem vel ipse nivem palá egerat. At fæni dominus, nivem fænile cingere sciens, non apparet, tum eodem modo immunitate destituitur fænum, acsi sepimentum concidisset. Qvod si (dominus fundi) fænile (a pecorum invasionibus) non custodierit, vel juxta legum præscripta alterum certiorem haud fecerit, tres marcas multæ nomine expendat, nisi qvinqve unciarum graviusve evenerit damnum, qvo casu exilium luat.

XXVII. Capituli.

Ef engi-teigr liggr þriu sumur.

[3]) [Ef maþr letr liggia engi sitt III sumor, oc erat hinn þa scyldr at veria er land a, nema hann segi hanom firi fardaga þat at hann vill sla engit.

Titulus XXVII.

Si tractus prati per tres æstates incultus jacuerit.

Si qvis pratum suum (in alieno fundo situm) per tres æstates torpescere siverit, dominus fundi id custodire non tenetur, nisi alter ei ante migrationum dies declaraverit futurum, ut prati gramen ea æstate succidat.

---

[1]) *B cum suis legit:* um stacgarþinn, *circa sepimentum fæni congesti.*

[2]) *Reliqvum tituli B cum suis omittit.*

[3]) *Hunc titulum B cum suis omittit.*

Ef maþr byr sva nær engi sino, þvi er hann a i annars mannz landi, at hann vill heiman beita, oc sla eigi, oc a hann þess kost. Hann scal mann hafa at fe sino, oc halda sva at eigi gangi i land hins].

Si qvis tam prope ad proprium, in alieno fundo situm, pratum habitaverit, ut gramen prati a pecoribus, qvæ domi tenet, depasci, qvam hoc secare prætulerit, ita facere ei liceat. Pastor pecora ejus (inter depascendum) custodiet, ita servans, ne in alterius fundum transeant.

XXVIII. Capituli.

Of stakgarþ i avrskotz helgi i annars land.

Manni er oc scylt at göra löggarþa of hey sin i sino landi, [1] [þau er standa] i örscoz helgi viþ annars mannz merki, ef hann vill hey sin helga. En ef eigi er löggarþr of þau heyin [2] [er maþr a i annars mannz landi, eþa þau] er sva nær ero annars merki, at i örscoz helgi ero viþ, þa ero heyin oheilög viþ þess mannz fe er sva nær byr, [3] [enda verþr hann utlagr III merkr viþ þann er beitina a. Þat er stemno söc, scal qveþia til V bua a þingi].

Titulus XXVIII.

De septo fæni congesti, intra teli jactum a fundo alieno (in proprio fundo) exstruendo.

Fæna sua, qvi a læsionibus immunia præstare cupit in ipsius fundo, sed a terminis alterius intra teli jactum constituta, legali sepimento circummunire tenetur. Qvodsi legali sepimento munita non fuerint fæna in alieno fundo congesta, vel tam prope ad alienos terminos, ut intra teli jactum constituta sint, fæni cumuli ejus, qvi tam prope eos adhabitat, pecoris depastioni impuni expositi sint, et dominus fæni trium marcarum multam expendat ei, cui jus pasturæ in fundo (propinqvo) competit. Citatio causæ adhibeatur, qvinqve accolis in comitiis evocatis.

XXIX. Capituli.

Ef fe tröþsc at heyfi.

Ef fe þess mannz treþz i garþi þeim

Titulus XXIX.

Si pecora ad fænum irruerint.

Si pecora ejus, ad qvem jus pasturæ in

---

1) *B cum suis omittit:* þau er standa.
2) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
3) *Reliqvum tituli B cum suis omittit.*

[1])[er beitina a sva nær, sem aþr var tint], er eigi er lögstakgarþr um, en löggarþr scyldi vera, þa a sa þat fe at gialda, sem buar V virþa er garþ a oc lögstakgarþ scyldi halda.

fundo, tam prope ac modo definitur, sito pertinet, in fœnili qvod legali sepimento non munitur, sed munitum esse debuit, pedibus conteruntur, dominus fœnilis, et legali sepimento id circummunire obligatus, hæc pecora juxta qvinqve accolarum æstimationem resarciat.

XXX. Capituli.

Of hlöþor.

[2])[Ef hey er fört i hus eþa hlöþor, oc se þat i örscotz helgi viþ haga annars mannz, oc scal of þær sva bua at fe comiz eigi at heyvi. Ef husit fellr ofan, þa scal beitar maþr göra hinom orþ er a, oc veria viþ fe sino unz hinn kemr til er hey a, eþa göra ella upp sialfr. Nu görr hinn eigi til fara, þa er hann fregn er husit a, eþa byrgir hann eigi dyrr, eþa vindaugo, svat at fe megi eigi inn falla, oc verþr hann utlagr of þat, enda abyrgiz hann, ef fe hins treþz at heyvino, eþa fær scaþa af husino. Nu vill sa er heygarþ a, eþa hlöþo vist eigi gialda scaþa bötr þeim manni er beit a of garþinn, ef fe hins hefir troþiz, eþa fariz a þa lund, sem nu var tint, þa scal sa er feit hefir att et dauþa eþa et lama, stemna hanom of þat at hann hafi eigi haft lögstacgarþ of hey sitt, þat er fe hans hefir troþiz at;

Titulus XXX.

De fœni repositoriis.

Si in domus vel tecta fœni promtuaria intra teli jactum a pascuis alienis sita fœnum congeritur, illa tam caute tegantur ne pecora ad fœnum penetrare possint. Si domus corruerit, jure pasturæ gaudens illius dominum de eo certiorem faciat, pecora sua interim, dominus fœni donec apparet, caute abstinens, vel etiam domum ipse reficiat. At dominus cellæ, admonitus qvamvis, non apparet, vel ostia cellæ fenestrasve non ita contegit ne pecora incidant, tum multam luat et periculum sustineat pecoris alieni, si vel ad fœnum ruens conteritur, vel domo corruente læditur. Qvod si dominus fœnilis vel cellæ refractariæ recusaverit ei damni resarcitionem præstare, qvi fœnile circumcirca jus pasturæ tenet, pecora hujus qvamvis modo jam definito vel conculcata vel enecata fuerint, dominus pecoris enecati vel debilitati istum in jus

---

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[2]) *Hujus tituli, præter ultimam legem, B cum suis nihil habet.*

oc hann atti beit i örscotz helgi viþ, oc telia hann utlagan III mörkom, oc stefna til gialda oc til utgöngo of jamnmikit fe, sem buar virþa scaþa þann at domi, nema þeir hafi aþr virt er fe hans hefir troþiz. Hann scal aqveþa til hvers þings hann stefnir, oc stefna lögstefno, oc qveþia til heimilis-bua a þingi þess er sottr er.

vocet eo nomine, qvod fœnum suum, in qvod pecora ejus ruentia conterebantur, vel qvod circumcirca jus pasturæ ad eum pertinebat, legali sepimento non muniisset. Trium marcarum multa reum teneri contendat, agatqve ad tantum pecuniæ solvendum et expendendum, qvantum accolæ, judicio coram, damnum hoc illatum æstimant, nisi pecore conculcato æstimaverint. Ad qvænam comitia citat, definiat, legalem citandi formulam adhibens et ejus, in qvem agitur, domicilii accolis in comitiis evocatis.

Ef vötn falla umhverfis hey manna, þau er netnæmir fiscar ganga i, oc er fyr þvi eigi gert um, oc er þo þegar heyit oheilagt, er is leggr a vatnit, oc sva, ef fe hleypr yvir, eþa veþr].

Si fluvia qvæ pisces retibus capiundi freqventant, fœni congeriem circumfluunt, qvamobrem sepimento non munitur, fœnum nihilominus, fluvio glacie obducto, immunitate destituitur, ut et si pecora vel fluvium transsilierint vel vado trajicerint.

Ef menn eigo sambeit, oc ero hey slegin a þvi landi, oc er þeim mönnom scylt at hafa löggarþa um hey sin, er þau hey eigo.

Si jus pasturæ ad plures communiter pertinuerit in fundo ubi fœna aliena succisa jacent, horum domini fœna sua legali sepimento munire tenentur.

XXXI. Capituli.

Ef hris vex i engi eþa höggscogr eþa eggver.

Hverr maþr a engi-vöxt i sino engimarki. Nu vex þar engi viþara, oc a sa maþr þat engi er land a undir. Nu vex viþr i engi mannz, þar er annarr a land undir, oc er rett at sa rifi upp þann viþ

Titulus XXXI.

Si in prato, vel frutices betulæ, vel sylva cædua creverit, vel ovifundium fuerit.

Qvicqvid intra terminos prati terra provenit, dominum prati seqvatur. Qvod si gramina pratensia extra terminos prati provenerint, ad fundi dominum pertineant. At sylva intra terminos prati, qvod in alieno fundo alicui est, crescit, hanc, si incædua

er engit a, [1][ef þat er rifbris], enda scal sa þo hafa viþinn allan er land a undir. [2][En þat er rifbris er sciotara er at rifa upp en sökia öxi, en þat er höggscogr er mönnom er sciotara at höggva öxi, en rifa up]. [3]Ef höggscogr göriz i engi mannz, þvi er hann a i annars landi, þa a landeigandi at bioþa þeim, er engit a, verþ viþ engino slict, sem buar V virþa viþ boc, þeir er nestir bua engino. Nu vill sa eigi selia engi sitt, þa scal landeigandi bioþa hanom engi þat firi, er buum syniz jamngott hanom at hafa, sem hitt er viþrinn vex i. Ef hinn vill eigi þat er engit a, þa eignaz landeigandi engit, oc sva scoginn. Nu vill landeigandi hvartki caupa engit, ne fa annat engi fyrir, oc scal hinn þa hafa bæþi engi sitt, oc sva scoginn.

[4]Ef engi þat spilliz er maþr a i annars landi af eggveri, þa a landeigandi slica costi at bioþa þeim manni er engit

fuerit, ut fundi dominus evellat fas est. Sylva incædua est, qvæ manu citius evellitur, qvam ascina cæditur; sed cædua dicitur sylva, qvæ ascina citius cæditur, qvam manu evellitur. Si in prato alicujus in alieno fundo sito sylva cædua provenerit, fundi dominus, domino prati tantum hujus pretium obferat, qvantum accolæ qvinqve ad pratum proxume habitantes, libro (sancto) manum admoventes æstimant. Si dominus prati hoc vendere noluerit, fundi dominus ei obferat pratum, qvod accolæ æstimant ei tantum utilitatis adferre posse ac pratum in qvo sylva proveniebat. Si dominus prati hoc recusaverit, pratum cum sylva fundi dominum seqvatur. Qvod si dominus fundi pratum nec pretio emere, nec prato commutare voluerit, alter pratum suum cum sylva enata retineat.

Si pratum alicujus in alieno fundo situm in ovifundium mutatum vitiatur, dominus fundi, si ovifundium sibi habere vo-

---

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[2]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[3]) *B cum suis legit:* En ef þat gïöriz höggscogr, oc scal sa hafa scog er land a undir, oc fa hinum engi þat er buum þeim V syniz hinom jamgott at hafa er næstir bua engi þvi er viþrinn vox i; *Si vero in sylvam cæduam evaderit pratum, fundi dominus sylvam habeat, alteri vero reddat pratum, qvod qvinqve coloni pratum in sylvam cæduam versum proxumi adhabitantes, ei par utilitatis adferre posse æstimant.*

[4]) *B cum suis legit:* Ef engi þat spilliz af eggveri er maþr a i annars mannz landi, oc a landeigandi at fa hanom jamgott engi, ef hann vill eggverit nyta. Ef engit onytiz, þa scal sa hafa engit er land a, scal hann fa hinom þat engi, er buum syniz at hanom se jamgott at hafa, sem hitt var aþr eggverit görþiz; *Si pratum alicujus in alieno fundo situm in ovifundium mutatum vitiatur, fundi dominus ei pratum ejusdem fertilitatis reddat, si ovifundium sibi habere voluerit. Cum pratum inutile redditur fundi dominus id habeat, sed alteri tradat pratum, qvod accolæ æstimant ei tantum utilitatis allaturum, qvantum prius in ovifundium nondum immutatum.*

a, ef hann vill nyta eggverit, sem þa at höggscogr öxi i engino. Sva scolo buar virþa engit, sem þeim þotti vert aþr þat spilliz af scogi, eþa eggveri. Ef sa vill hvarngi kostinn er engit a, oc scal hann þa hafa altsaman engit oc eggver. Nu vill landeigandi hvartki fa engis-manni annat engi slict, sem hitt var aþr þat spiltiz af eggveri, ne slica aura, sem buar virþa engit aþr þat versnaþi, þa eignaz hinn bæþi engi sitt oc eggver.

XXXII. Capituli.

At veita vötnum.

Menn eigo vötnom þeim at veita er spretta upp i landi mannz, oc i sini landi hverr. Ef þat ero brunnar manna, þa scal hverr fella i enn forna farveg af sino landi. Ef þo geriz at meini þeim er aþr var brunnlöis, oc scal eigi þa veita. [1][Ef maþr görir eigi sva, sem nu var tint, þa verþr hann utlagr of þat, oc auvisla bötr, enda ero ohelgar stiflor þer allar viþ broti, eþa forar er hann hefir görvar meþ vatzveitonni, enda a domr at döma a hönd hanom, at fella aptr vatnit i enn forna farveg, sva sem aþr var tint, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, sem önnor domrof, er hann görir oscil a. Stefno

luerit, prati domino easdem obferat optiones acsi sylva cædua in prato provenerit. Accolæ pratum æstiment in statu, qvo fuit anteqvam, vel in sylvam, vel in ovifundium mutatum corrumpebatur. Si dominus prati neutram eligere voluerit optionem, alter et pratum et ovifundium in totum habeat. At dominus fundi alteri nec pratum ejus reparare vult, qvale fuit anteqvam in ovifundium conversum vitiabatur, nec pretium ei expendere, qvantum accolæ æstimant prato nondum corrupto, tum hic et pratum suum et ovifundium habeat.

Titulus XXXII.

De aqvis ducendis.

Aqvas in proprio fundo scaturientes intra proprii fundi terminos ducere cuiqve liceat. Si aqvæ illæ ad fontes domesticos pertinuerint, qvisqve eas e fundo suo ad pristinum alveum dirigant. Si qvid, his aqvis ductis, detrimenti in eos, qvi (illis) pro aqvariis domesticis non antea utebantur, redundare possit, non ducendæ sunt. Si qvis aliter qvam hic definitur fecerit, multetur et damnum resarciat, aggeresqve et colliciæ ad aqvas ducendas factæ impuni rescissioni expositæ sint, et judicum sententia ei injungat obligationem aqvas in pristinum alveum juxta antea constituta reducere. Si justa non præstiterit exilium luat, ut de

[1]) *Reliqvum tituli B cum suis omittit.*

söc er of utlegþ þa, oc scal qveþia til heimilisbua V a þingi þess er sottr er].

rei judicatæ violatione solet. Causæ huic multaticiæ citatio adhibeatur, qvinqve ejus, in qvem agitur, domicilii accolis in comitiis evocatis.

XXXIII. Capituli.

At scipta vatni.

[1]) Ef menn eigo merki vötn saman, oc vill annarrtveggi veita vatni þvi a engi sitt, eþa acr sinn. Ef þeim manni þickir mein at, er halft a vatnit, þa scal sa þeirra, er heldr vill, stemna hinom heim vico firi sciptit, eþa meira meli. En hann scal qveþia til bua V, III nottom fyrir, þa er nestir bua engino, at scipta vatnino meþ þeim viþ boc. [Ef hann vill eigi sciptit uppi lata, eþa vilia buar eigi scipta, þott þeir se qvaddir, oc verþa þeir utlagir of þat III merkor hvarirtveggio, enda scal domr döma a hendr þeim sciptit, enda ma hinn þo lata scipta vatnino, sem aþr, ef hann vill, þa er hann hefir qvatt til sciptisins, þott hinn vili eigi handsala. Sva er oc þott buar göri hanom oscil, þa scal hann aþra bua fa i staþinn. Rett er at griþmenn se II, ef buar vinnaz eigi til].

Titulus XXXIII.

De aqvis dividundis.

Si aqvæ terminales duobus communes fuerint, qvorum unus has aqvas in pratum suum agrumve ducere vult, sed alter, cui dimidia aqvarum pars est, hoc in suum detrimentum tendere opinatur, eorum qvicunqve potius voluerit alterum unica ante divisionem aqvæ suscipiendam hebdomade, vel pluribus domum citet. Accolas qvinqve evocet ad pratum proxume habitantes, tribus vel pluribus in antecessum noctibus, ut libro (sancto) adhibito aqvam inter eos distribuant. Si unus divisionem concedere noluerit, vel si accolæ, evocati qvamvis, divisionem suscipere recusaverint, tres marcas utriqve luant, et judicum sententia divisionem nihilominus iis injungat, alter vero, provocatione facta, si voluerit, distributionem susceptam curare jus habeat, pars contraria qvamvis divisionem manu juncta stipulari noluerit. Idem si accolæ injuste in eum egerint obtineat, qvo casu alios eorum loco evocet accolas. Si patresfamilias defuerint, duos operarios adhibere fas est.

[1]) *B cum suis legit:* Ef menn veita merkivötn a engi sin, oc þickir þeim mein at, er halft a vatnit, þa scolo buar V scipta vatnino meþ þeim; *Si qvi aqvas terminales in prata sua duxerint, iis indignantibus, qvibus dimidia aqvarum pars est, accolæ qvinqve aqvam inter eos distribuant. Cætera omittit usqve ad:* vinnaz eigi til.

Ef vatn er sva litit [1])at þeim þickir eigi of scipta meiga, þa scal sina vico hvarr hafa.

Si aqva (terminalis) tantula fuerit, ut divisioni eam non subjiciendam esse condominis videatur, qvisqve eorum per singulam hebdomadem totam teneat.

Menn eigo at æia hrossom sinom i annarra manna landi of sumar þar er mötiz slatta oc sina; eigi scal i slatto æia.

Tempore æstivo eqvos suos (proficiscentes) pastura recreandi jus habeant in locis, ubi tractus (antecedenti æstate) demessi cum gramine arido tectis conveniunt. Ubi prata sunt ad fænisecium comparata eqvis recreandis statio haud eligatur.

Hverr maþr a groþr a sino landi. Ef þar briota merki vötn svarþfast land af landi mannz, oc a sa holm er aþr atti, oc a hann at nyta ser þat land, sva sem hann vill, en eigi scal hann lyriti veria. Hann scal fella vatn, ef hann vill, aptr i enn forna farveg. Eigi scal [2])hann reka fe sitt i þat land, en eigi varþar hanom, þott þangat verþi misgöngor fiar. Ef engi er i þvi landi, oc scal hann sva viþ varþa, sem i hans landi se [3])[annars engi], en eigandi scal sva yrkia, sem i annars landi se [4])[hans engi]. Ef engi vex i vatz farvegnom forna, þa a halft hvarr þeirra þat, er lönd eigo viþ þar.

In proprio territorio enatas fruges qvisqve capiat. Si aqvæ terminales, alveum pristinum derelinqventes, per continentem gramine tectam eruperint, insula fundi dominum seqvatur. Ex propria voluntate hanc terram in propriam convertat utilitatem, sed interdicto eam ne claudat. Aqvam in alveum pristinum dirigat, si voluerit. Pecora sua (alter ripæ oppositæ dominus) eo haud agat, sed eo qvamvis erraverint, reatum non incurrit. Si pratum in insula fuerit, ita hoc custodiat, acsi alienum pratum in ipsius fundo situm fuerit, dominusqve prati hoc iisdem cautelis utatur, ac si in alieno fundo ei pratum fuerit. Si pratum in alveo pristino evenerit, dimidia pars ejus ad qvemvis dominorum confinium pertineat.

---

[1]) *B cum suis legit:* at þeim hlyþir eigi at scipta, *ut eam distribuere iis non expediat.*

[2]) *B cum suis legit:* hinn, *iste.*

[3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[4]) *B cum suis omittit:* hans engi.

XXXIV. Capituli.

Of scoga.

[1])[Ef II menn eigo scog saman, oc scal hvarrtveggi þeirra neyta scogar þess viþ sec sem þarf, en hvargi scal lofa öþrom mönnom, nema baþir lofi. Nu lofar annarr þeirra, oc verþr hann þa utlagr III mörkom, oc VI aura averc, ef hann veit at þeir eigo baþir; en ecci varþar hanom elligar, oc ecki, ef hann hugþi, at hinn mundi heimilt vinna, oc berr þat qviþr. Eigi ma til þysþar föra, til görtökis ma föra, ef vill].

[2])Ef menn höggva scog þann at eins mannz lofi, er II menn eigo saman, eþa fleiri, oc verþr sa sotr um er hio, þa a hann at beiþa biargqviþar, at bera of þat, hvart hann hygþi, at hinn einn etti scoginn er hanom lofaþi eþa eigi. Ef þat berr qviþr [3])[i hag honom], þa vinnr hanom þat þörf til varnar [4])[fyr sic], en sa verþr secr III mörkom, er lofaþi hanom scogar höggit viþ þa er eigo meþ hanom i scoginom, oc scal

Titulus XXXIV.

De sylvis.

Si duo sylvam communem habuerint, uterqve eorum in suam eam convertat utilitatem, nullo consulto; neuter eorum, nisi utroqve concedente, aliis usum sylvæ concedat. At alter tantum concedit, tum (utens) multæ nomine tres marcas expendat et ob læsum fundum sex uncias, modo sylvam duobus communem esse cognoverit; qvod si nesciverit reatum evitat, ut et si opinatus sit concedentem jure concedendi gaudere, qvæ ejus opinio veridicorum effato comprobatur. Non furti, sed, si libet, furti minimi utentem insimulare fas est.

Qvi uno tantum concedente sylvam duobus pluribusve communem cædit, et eo nomine in jus vocatur, excusatorium sibi evocet effatum veridicorum, qvo definiatur an commodantem solum sylvæ dominum esse opinatus fuisset, nec ne. Si hoc effato excusatur, ad eum ab actione liberandum hoc sufficiat, sed sylvam cædere concedens trium marcarum multam luat in sylvæ condominos, sed cæsum in

---

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[2]) *B cum suis incipit:* Menn eigo eigi at höggva i scogi þeim, er II eigo saman eþr fleiri; ef menn höggva þann scog at eins mannz lofi, oc verþr sa &c.; *Sylvam duobus pluribusve communem cædere nemini liceat; si qvis uno tantum concedente cæderit, et eo nomine &c.*

[3]) *Omissis:* i hag honom, *B cum suis legit:* at hann hygþi at hinn ætti einn, *eum opinasse sylvam concedentis tantummodo fuisse.*

[4]) *B cum suis omittit:* fyr sic.

hann gialda tvennom giöldom, hveriom þeirra slict, sem tilkömr.

XXXV. Capituli.

At scipta scogi.

Ef menn eigo scoga saman II eþa fleiri, oc þyckir þeim manni er þar a scog viþ annan, of mikil nautn a scoginum. Nu vill sa orka deilþar a scoginn, er miþr neytir, þa scal hann fara til heimilis þess mannz, er hann vill scogi scipta viþ, oc finna at mali, XIV nottom fyrr, oc nefna ser vatta at þvi, at hann stemnir hanom heim [1]N. N. a vico fresti, til scogsciptis, [2]þa er IV vicor ero af sumri, eþa fyrr, oc scal qveþia hinn scogsciptis VII nottom fyrir. Hann scal nefna vatta [3][II eþa fleiri]. Nemni ec, scal hann qveþa, i þat vætti at ec qveþc deildar a of scog þann, er viþ eigom baþir saman, oc qveþa a scoginn, at coma þar a VII natta fresti fyrir miþian dag. Qveþ ec þic lögsciptis. Hann scal hansala hanom tilqvamo sina, ef hann vill uppi lata scogarsciptit. Ef sa lætr eigi uppi scogsciptit, oc varþar hanom þat [4][III marka] utlegþ. Ef hinn qveþr eigi sva scogarsciptis, sem nu var tint, þa scal biþa til haustz, oc scal eigi fyrr þa scipta scogin-

duplo restituat pretio, cuiqve dominorum, ex parte ei competenti.

Titulus XXXV.

De sylva dividunda.

Si duo pluresve communes habuerint sylvas, et codominorum aliqvis, ultra qvod par est, cæteros sylva uti opinaretur, ea minus utens, ad eam dividundam provocare volens, domicilium ejus adeat, cum qvo divisionem sylvæ instituere vult, eumqve conveniat decemqvatuor antea noctibus; testibus contestatis, qvod eum, nomine nominato intra hebdomadis terminos domum citat ad sylvam dividundam qvatuor æstatis hebdomadibus peractis vel antea. Septem vel pluribus antea noctibus ad sylvam dividundam evocetur alter. Duos pluresve testes denominet. In id, inqviat, testimonio probandum testes denomino, qvod ad sylvam, qvæ nobis communis est, et definietur, dividundam te provoco, ut intra terminos hebdomadis et ante merediem eo venias. Ad legalem divisionem te provoco. Juncta manu præsentiam suam alter, si divisionem sylvæ concedere voluerit, ei stipuletur. Qvod si divisionem sylvæ concedere noluerit, trium marcarum multam luat. Si modo jam definito alter ad sylvam dividun-

---

[1]) *B cum suis legit:* oc nefna hann, *nomine nominato.*

[2]) *B cum suis interponit:* oc hafa heim stefnt, *citatio domum manifestata sit, qvatuor &c.*

[3]) *B cum suis omittit:* II eþa fleiri.

[4]) *B cum suis omittit:* III marka.

om, en eptir helgi þa er IV vicor lifa sumars aþr.

dam non provocaverit, divisio ejus ad autumnum usqve differatur, nec prius suscipiatur, qvam post dominicam, qvæ proxime incidit, cum qvatuor æstatis septimanæ supersunt.

Sa er scipta vill lata [1])[scogi], scal qveþia til bua V landeigendr, þa er scogi þeim ero næstir, III nottom fyrr, oc nefna ser vatta i þat vetti, at ec qveþ þic N. N. at fara til scogarsciptis, at scipta meþ ocr, [2])oc nemna þa baþa, oc com þar fyrir miþian dag oc scipta scogi meþ ocr, qveþ ec lögqvöþ.

Qvi sylvam dividere vult, rusticos qvinqve prædiatos ad sylvam proxume habitantes, tribus ante (divisionem suscipiendam) noctibus evocet, testesqve denominet, in id, (inqviat) testimonio probandum, qvod te N. N. evoco, ad sylvæ divisionem, eamqve dividundam inter nos, — utrumqve nomine nominet — ante medium diei ad sylvam inter nos dividundam, appareas. Legali formula evoco. —

Buar scolo sva scipta scogi, at þeir scolo rioþr deila þeim er meirr hefir neytt scogar. Ef eigi er rioþrom högg-vinn scogrinn oc er valeþr, þa scolo buar sva scipta at hinn hafi þeim mun viþara er miþr neytti, at þeim þicki jamn hlutr þeirra.

Accolæ sylvam modo seqventi dividant: ei qvi sylva magis utebatur, loca arboribus nudata assignent. Si nulla loca cædendo arboribus omnino nudata sint, sed hic et illis optimæ excisæ, accolæ ita dividant, ut ille, qvi sylva parcius utebatur, ex usus ratione latiorem sylvæ capiat partem, ita ut pars utraqve æqvalis fiat.

Ef buum syniz sva at hinn hafi meirr neytt, en sins hlutar scogar, oc verþr hann secr of þat III mörkom, enda scal hann allt þat gialda tvennom giöldom, sem buar þeir virþa V [3])[landeigendr] er nestir bua scogi.

Si accolis visum fuerit unum condominorum ultra, qvod portio ipsi debita tolerare potest, sylva usum fuisse, trium marcarum multam luat, et juxta qvinqve rusticorum prædiatorum ad sylvam proxume habitantium æstimationem in duplum resarciat, qvicqvid immodice cæsum est.

---

[1]) *B cum suis omittit:* scogi.
[2]) *Pro:* oc nemna þa baþa, *B cum suis habet:* N. N.
[3]) *B cum suis omittit:* landeigendr.

[1])[Heyggva scal maþr keyrivönd at osekio, ef hann vill i annars mannz scogi, bæþi ser oc öþrom]. Ef maþr ferr of scog annars meþ sleþa, eþa klifsbera, eþa viþbönd, eþa vagn, eþa vagir, oc bilar reiþi hans, þa a hann at höggva til þess, sem hann þarf at böta þat, oc lata eptir hræ, [2])[ef hann hefir eigi til þess ætlat at hann mundi briota]. Hann scal segia til þess a næsta bö, þar er a leiþ hans se, hvat hann hefir höggvit; hann scal handsala þeim manni er scoginn a, verþ slict sem buar virþa. Hann scal hafa golldit a XIV nottom enom næstom, ella verþr eigi heimilt [3])scogarhöggit.

Tam sibi qvam aliis mastigem virgultorum in sylva aliena cuiqve volenti impune cædere liceat. Cum qvis per alienam sylvam transmeat, rhedam vel clitellos vel vimina sylvestria, vel plaustra vel vehiculum ferens, instrumentaqve ejus portatoria deficiunt, ligna ille cædat, qvæ ad hoc reficiendum necessaria sunt, sed fragmenta (deficientis in sylva) relinqvat, dummodo data opera non fregerit. In primo in ejus via occurrenti prædio qvid cædisset declaret, et domino sylvæ pretium cæsi, qvod accolæ definiunt, (manu juncta) stipuletur. Intra decemqvatuor proxumos noctes pretium persolvat, sin minus arbores nullo jure eum cædisse censendum est.

Ef maþr rifr hris i landi mannz, oc verþr hann utlagr of þat III mörkom, oc VI aura averc, oc ma föra til þysþar, þegar er Illia alna er vert, ef hann nytir ser eþa til görtökis.

Si qvis virgulta in fundo alieno manu evellerit, trium marcarum multa teneatur, et sex uncias fundi læsi nomine expendat. Furti vel majoris vel minimi eum insimulare fas est, si virgultæ evulsæ, qvas in suam convertit utilitatem, trium ulnarum pretium habuerint.

[4])[Ef maþr brennir kol i annars land, oc er hann utlagr nema hann föri a brot fyrir vetrnætr. Ef hann förir eigi colin a braut a XII manöþom enom nestom, þa eignaz sa col er land a. Nu brenþr þar viþara en hann vildi, oc verþr hann secr um III merkor; ef V aura

In fundo alieno, si qvis carbones adurerit, multam luat, nisi ante noctes hyemis initiales abstulerit. Si in duodecem proxumis mensibus carbones non abstulerit, fundi domino cedant. Qvod si latius qvam intendit igne sylva consumitur, tres marcas multæ nomine expendat; qvinqve

[1]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*
[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[3]) *B cum suis legit:* viþarhöggit, *materiem — cædisse —*
[4]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

scaþi er eþa meiri, þa varþar fiörbaugsgarþ].

Ef maþr höggr tre I eþa II i scogi annars oc förir eigi a braut, þat varþar [1][III marka] utlegþ oc VI aura averki, oc scolo scogar buar [2][V] bera of þat qviþo. Ef hann förir a braut, þa a sa kost er scog a, at föra til görtökis oc stefna til gialda tvennra, oc lata varþa III marka secþ, oc hafa til heimilis-bua V þess er sottr er.

Ef maþr höggr tre i scogi annars I eþa II oc hylr stofn, oc hefir a braut tre or scogi, þa a sa II costi er scog a, þann annan er aþr var talþr, en annan þann at föra til þyfþar þeim er stofn huldi, [3][oc lata varþa scoggang], oc hafa til XIItar qviþ goþa þess er sa er i þingi meþ er sottr er.

Ef maþr höggr tre III i annars scogi eþa fleiri, oc förir a braut or scogi, þa a sa er scog a ena sömo kosti, sem þa at stofn veri huldr.

Ef maþr höggr scyli högg a viþi, [4]eþa scefr svat spell se at, þat varþar utlegþ oc VI aura averki. Nu vinnr

unciarum vel graviori damno enato, exilio puniatur.

Si qvis in aliena sylva duas pluresve ceciderit arbores nec avehit, multæ nomine tres marcas et fundi læsi nomine sex uncias expendat, de qvo accolæ sylvæ veridicorum effata præstent. Si (arbores cæsas) abstulerit, sylvæ domino liceat eum furti minimi insimulare, in duplum agere, et trium marcarum multam intendere, qvinqve ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

Si qvis arborem unicam duasve in sylva aliena ceciderit, et stirpe occultata e sylva avehit, domino sylvæ duplex defertur optio, una qvæ antea memoratur, altera eum, qvi stirpes occultavit, furti insimulare, ad proscriptionem agere, et ad dodecadis veridicorum effatum præstandum prætorem provocare, cujus curiam reus seqvitur.

Si qvis tres pluresve arbores in aliena ciderit sylva eos avehens, domino sylvæ idem juris defertur acsi stirps occultata fuisset.

Si qvis arbores verberando decorticaverit, vel ita corraserit, ut damnum inde eveniat, multam luat et arboris læsæ nomine qvinqve uncias expendat. Si ita fa-

---

1) *B cum suis omittit:* III marka.
2) *B cum suis omittit:* V.
3) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
4) *B cum suis legit:* eþr scefr, *sensu eodem.*

hann V aura scaþa at þvi eþa meira [1]), þat varþar fiörbaugsgarþ [2]).

[3]) Ef maþr höggr merki-biörc, eþa landz merki eþa engia, oc varþar þat fiörbaugsgarþ viþ hvern þeirra er þar a marc til, oc scal [4])[stemna þeim sökom öllom heiman], oc qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er [5])[til fiörbaugssaca, en V til III marka saca, en XIItar qviþar scal qveþia til scoggangssaka].

Ef maþr a scog i annars landi, oc a hann at neyta scogar þess, sem i hans landi sialfs se at höggi. Hann scal eigi hafa hross of nætr þar. Hann scal göra þar kol, oc hafa a braut förþ fyrir vetrnætor enar næsto, oc hylia grafar svat eigi liggi fe i. Ef hann hylr eigi grafarnar sva, þa verþr hann utlagr III mörkom, enda scal gialda fe þat er þar fær scaþa af gröfom þeim, sem buar V virþa, þess er sottr er.

Ef maþr vill ser nyta lim þat, þa scal hann bera þat saman i kösto, oc sva fausca oc stofna, oc hafa fört a braut a XII manöþom enom nestom. Ef maþr vill ser nyta stofna, þa scal hann hafa um rött fyrir vetr-nætor enar næsto. Ef

ciendo qvinqve unciarum damnum vel etiam gravius intulerit exilio puniatur.

Si qvis betulam terminalem exsciderit, vel terminos fundi vel pratorum (moverit), exilium luat in qvemcunqve eorum, qvi ad hosce terminos confines sunt. In omnibus hisce causis citatio domo adhibeatur, in causis exilii novem, in trium marcarum causis qvinqve ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis. Causis proscriptionis dodecadis veridici adhibeantur.

Si cui in fundo alieno sylva fuerit, hac cædendo ita utatur, acsi in proprio fundo fuerit constituta. Per nocturnum tempus eqvos ibi haud teneat. Carbones ibi aduret, qvos ante hyemis noctes initiales proxumas auferat, foveis ita tectis ne pecora ibi immersa hæreant. Si foveas ita non texerit, trium marcarum multam luat, et pecora ob hasce foveas pessumdata resarciat pretio, qvod qvinqve ejus in qvem agitur accolæ definiunt.

Si ramusculos arborum amputatos sibi habere voluerit, in unum eos congestos curet, ut et ligna exsucca, stirpesqve, qvæ omnia in duodecem proxumis mensibus avehat. Stirpes in utilitatem suam convertere cupiens, intra proxumas noctes

---

1) *B cum suis addit:* eþr höggr hann merkibiörc, *vel si betulam terminalem cæderit.*

2) *B cum suis addit:* viþ hvern þeirra er þar a mark i biörk þa, *in unumqvemqve qvorum limites hac betula determinabantur.*

3) *B cum suis legit:* Ef maþr förir scogarmarc eþr afretta eþr engia eþr landzmerki; *Si qvis terminos vel sylvarum vel tesqvorum compascuorum vel pratorum vel fundi moverit &c.*

4) & 5) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

þa er eigi rött um stofna, eþa er eigi lim samanborit, eþa fauscar, oc a sa þann viþ, er land a undir, þott i kösto se borinn viþrinn, oc varþar þeim manni utlegþ, er köst a, ef eigi er a braut förþr a XII manöþom enom nestom, oc a sa viþ sinn er saman bar, hvart sem þat er hrar viþr, [1]) eþa þurr.

[2])[Ef maþr höggr scog annars mannz til hlutar, oc scal halda aqveþin orþ öll meþ þeim. Ef þa scilr a of grafa görþ, oc vill sa eigi lata göra i sino landi, oc varþar hanom þat utlegþ, enda scal hinn þo göra gravarnar at osekio, sem þar er mælt, er maþr a scog i annars landi.

Ef annarrtveggi vill eigi sciptit uppi lata of kol, eþa kolviþo, þa scal sa er scil vill a göra, stemna hanom til sciptisins vico fyrr eþa meira meli, en bua scal qveþia til V, III nottom fyrr, eþa meira meli, þa er næstir ro þvi rioþri er hann göiþi. Ef hann vill eigi sciptit uppi lata, oc verþr hann utlagr of þat III mörkom, enda a domr at döma a hendr hanom sciptit, XIV nottom eptir vapnatac. Rett er hanom at buar scipti viþ boc, þa er þeir ro tilqvaddir, ef hann vill þat heldr. Þat ero alt stemno sakir, oc scal qveþia

hyemis initiales eradicet. Si hoc termino vel stirpes non eradicatæ, vel ramusculi amputati, lignaqve exsucca in struem non congesti fuerint, fundi dominum seqvantur. Hæc ligna in struem qvamvis collata fuerint, sed per duodecem menses proxumos non ablata, dominus struis multam luat, sed ligna, sive cruda fuerint sive exsiccata, congerentem seqvantur.

Si qvis ad participationem pactitiam alienam ceciderit sylvam, qvæcunqve inter eos stipulata serventur. Si de foveis faciundis dissiderint, et (dominus sylvæ) in suo fundo eas fodere prohibuerit, multandus est, alter vero nihilominus ibi impune faciat, juxta ea qvæ de sylva in fundo alieno (antea) constituuntur.

Si horum alteruter vel carbonum vel lignorum adurandorum divisionem concedere noluerit, ille qvi dividere cupit, ad divisionem suscipiendam eum provocet unica vel pluribus in antecessum hebdomade, accolæ vero qvinqve, ad locum ab eo arboribus nudatum, proxume habitantes, tribus vel pluribus antea noctibus evocentur. Si divisionem concedere noluerit, trium marcarum multam luat, et judicum sententia ei injungat divisionem peragendam, decemqvatuor post arma sumta (et soluta comitia) noctibus. Ut accolæ evocati libro (sancto) adhibito dividant fas est, si pars alterutra id magis

---

[1]) *B cum suis legit:* eþr annarr, *sive alia qvævis.*

[2]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

til heimilisbua V a þingi þess er sottr er til utlegþa en IX til fiörbaugssaka.

Ef viþr vex of þioþbraut þvera, sva at fyr þeim sökom ma þar eigi aka, eþa klyfiar bera, oc er rett at höggva upp viþ þann, oc casta i scog fra göto].

Sa maþr a at beita i scogi annars, er land a undir, meþan fe bitr meirr gras en viþ. Ef sa maþr sitr sva nær scogi þeim er hann a, þa a hann at beita fe sino scoginn, er meirr bitr scog, en sino. Ef þa er beitt i scogi, er fe bitr meirr scog annars en sino, oc varþar þeim manni þat utlegþ, er fe a, oc böta auvisla, sem buar V virþa. Ef maþr recr fe sitt, eþa lætr reka i scog annars, oc verþr af þvi V aura scaþi, eþa meiri, þat varþar alt fiörbaugsgarþ [1]). Ef maþr beitir þa i scogi þeim er hann a i annars landi, ef fe bitr meirr sino en scog, þat varþar hanom utlegþ [2]) viþ þann er land a undir. Ef sa maþr recr fe sitt i scog mannz, eþa lætr reka, er hvartki a scog ne land undir, þa verþr hann utlagr viþ hvern hinna, [3])[er land a, oc scog]. Ef V aura scaþi verþr a scogi, eþa meiri,

optaverit. Omnibus hisce causis adhibeatur citatio, in causis multaticiis qvinqve et exilii novem ejus in qvem agitur domicilii accolis evocatis.

Si ex transverso per viam publicam arbores ita provenerint, ut vehendi, vel eqvos clitellarios ducendi facultas impediatur, has betulas cædere et a via in sylvam projicere fas est.

Dominus fundi in sylva aliena pecora sua pascat, qvamdiu gramen magis qvam frondes et folia arborum depascuntur. Si dominus sylvæ ad hanc sat prope habitaverit, in sylva pecora sua pascat, cum frondes et folia arborum magis, qvam gramen aridum depascuntur. Si qvis pecora in sylva paverit, cum magis frondes et folia arborum qvam gramen aridum depascuntur, multam luat damnumqve resarciat juxta qvinqve accolarum æstimationem. Si qvis pecora sua egerit vel agere fecerit in sylvam alienam, ubi qvinqve unciarum vel gravius evenit damnum, exilii teneatur. Si qvis in propria sylva, in alieno fundo sita, pecora paverit, cum gramen aridum magis qvam frondes et folia arborum depascuntur, in fundi dominum multam luat. Si qvis in alienam sylvam pecora sua pastum egerit vel agere fecerit, cui nec sylva est nec fundus, in utrumqve et

[1]) *B cum suis addit:* oc a sa söc er scog a, *et actio competit ei ad qvem sylva pertinet.*

[2]) *B cum suis legit:* oc a sa söc er land a undir, *et fundi domino jus agendi defertur.*

[3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

sa er fe hans görir, þat varþar fiörbaugsgarþ viþ þann er scog a.

Hverr maþr a viþar vöxt i scogarmarki sino, meþan hann a fornan viþ þar necqvarn. Ef þeim manni er grunr a þvi, er land a undir viþinum, at hann neyti miþr viþarins, en þa mundi hann, ef hann ætti sialfr landit undir, þa a landeigandi kost at stemna hanom, [1][sva at hann heyri, eþa at heimili hans], til scila, [2][oc raunar], oc telia hann af vextinom, [3][þviat hann neytir miþr viþarins, en þa mundi hann, ef hann see eigi til vaxtarins, oc qveþia til scogarbua V a þingi of söc þa. Nu berr þat qviþr at hann neytti miþr scogar, en þa mundi hann, ef hann see eigi til vaxtarins, þa er hann af vextinom], oc a sa vöxt er land a, en sa a enn forna viþ sinn er aþr atti.

Ef menn höggva scog þann upp allan er II menn eigo saman, eþa fleiri, þa scolo þeir scipta meþ ser merki-biörkom, oc höggva þær efstar. [4][Þetta ero alt

dominum fundi et sylvæ pœnam luat pecuniariam. Si qvinqve unciarum vel gravius ejus pecoris depastione causatum evenerit damnum, in sylvæ dominum exilii teneatur.

Qvicunqve arbuscula intra propriæ sylvæ terminos crescentia habeat, aliqvid arborum antiqvarum qvamdiu superest. Si dominus fundi, in qvo sylva crescit, suspicatus fuerit dominum sylvæ ea minus uti, qvam fecisset, si fundus ei proprius esset, hujus dominus jus habeat eum vel ipso exaudiente vel ad ejus domicilium in jus vocare ad præstandum et probandum; eum arborum incrementa capiundi jure cecidisse contendens, eam ob causam qvod sylva eum in modum non usus sit, ac fecisset, si incrementa sylvæ ei non propria fuissent. Qvinqve hac de causa sylvæ accolæ in comitiis evocentur. At probant veridici eum sylva in tantum non uti, in qvantum fecisset, si sylvæ incrementa ad alium pertinuerint, tum hæc ei adjudicentur, et ei adscribenda, ad qvem fundus pertinet, sed arbores antiqvæ dominum suum pristinum seqvantur.

Si duo pluresve sylvam communem habentes eam in totum ceciderint, betulas terminales inter se dividant et eas ultimas cædant. Omnibus hisce causis adhibeatur

---

1) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
2) *B cum suis omittit:* oc raunar.
3) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
4) *Reliqvum tituli B cum suis omittit.*

stefno sakir, oc scal qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sökir til fiörbaugssaka, en V til III marka saka, en XIItar qviþar til scoggangssaka þeirra allra er taca berse; en of þær scoggangssacir er maþr görir öþrom kugildis-scaþa, eþa meira, i auvisla nockorom þeim, er her er tindr, eþa öþrom þvilicom, þat ero þa alt stemno sacir, oc scal qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er].

XXXVI. Capituli.

Of afrettu.

Ef menn eigo II eþa fleiri afrett saman, oc scolo þeir reka fe sitt i afrett er VIII vicor ero af sumri, oc reka i miþian afrett [1)][scal feit, eþa reka þat fyrr þanngat, þa ero þeir utlagir III mörkom viþ þa menn er næstir bua afrettinni. Eigi varþar viþ lög þott nacqvat fe standi eptir, ef þeir meigo eigi finna. Eigi scolo menn bufe reca i afrett, nema itala se. Ef þeir reka, þa varþar þat utlegþ]. Eigi eigo menn at lofa i afrett, nema itala se, þa a hverr at fylla itölo sina.

1) *B cum suis omittit, quæ uncis tenentur, sed eorum loco habet:* oc hafa or rekit afrettinni er IV vicor lifa sumars, *et e tesqvis compascuis*

citatio, in causis exilii novem, in trium marcarum causis qvinqve ejus, qvi agit, domicilii accolis in comitiis evocatis, sed in causis proscriptionis, ubi furtivam oblationem adesse probatur, dodecadis veridici evocentur. In causis proscriptionis inde enatis, qvod qvis alteri hic memorato modo, vel alio tali vaccæ valoris, vel gravius damnum infert, citatio adhibeatur, novem ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

Titulus XXXVI.

De tesqvis compascuis.

Si duobus pluribusve tesqva compascua fuerint, pecora sua (sterilia) in hæc pascua agant, octava æstatis hebdomade peracta. In media tesqva compascua agant pecora. (Si pecora qvo debent in pascua non egerint) vel prius eo egerint, qvam definiunt leges, trium marcarum multam agentes expendant iis, qvi ad hæc tesqva compascua proxume habitant. Legum violatarum crimine non tenentur, qvamvis pecora qvædam domi resideant, si cum cætera agebantur, ea invenire non potuere. Pecora lactantia in tesqva compascua neqvis agat, nisi pecora certo numero agere cuiqve adsignatum sit; si qvis hæc egerit mulctetur. Aliena pecora in tesqva compascua neqvis

domum agant, cum qvatuor æstatis hebdomades supersunt.

[1])[Nu lofa sumir, þa verþa þeir utlagir viþ þa alla er meþ hanom eigo].

Eigi scal sel göra i afrett. [2]) Ef gört er þa er sel oheilact], oc eigo þeir at briota sel er afrett eigo, enda verþr sa utlagr er sel görþi, eþa göra let, viþ þa alla er afrett eigo, oc sinni utlegþ viþ hvern þeirra.

Engi maþr scal beita afrett þær vicor II er a miþil ero þess er VI vicor ero af sumri oc VIII vicor ero af sumri. Þeir menn er næstir bua afrett eigo at beita avalt afrett bufe sino, nema fra þvi er VI vicor ero af sumri, oc til þess annars dags vico er IV vicor lifa sumars, þvatdaginn aþr. Ef menn beita afrett þær vicor [3])er fra ero scilþar, þat varþar oc utlegþ viþ hvern þeirra manna er þann afrett a. Þat varþar oc utlegþ, ef menn beita afrett or seliom, [4])[viþ hvern] þeirra manna er þann afrett eigo.

Ef aþrir menn reka fe sitt i afrett

suscipiat, nisi in participationem pascuorum per numerum definitum missi sint; qvisqve enim numerum ei adsignatum adimpleat. At nonnulli condominorum hoc concedunt, tum illi multa teneantur in omnes reliqvos condominos (contradicentes).

Æstiva in tesqvis compascuis ne habenda; ibi exstructa impuni destructioni exposita sint, et ea demolita curent domini pascuorum; æstiva struens vel ædificata curans in omnes pascuorum dominos multa, et in singulos eadem, tenetur.

Per duas illas hebdomades, a sexta æstatis hebdomade peracta ad octavam peractam, tesqva compascua neqvis depasci faciat. Ad tesqva compascua proxume habitantes ibi pecora sua lactantia alere semper jus habeant, nisi inde a sexta æstatis hebdomade præterita ad secundum usqve diem hebdomadis, cum, die lavationis novissime elapso, qvatuor æstatis hebdomades supersunt. Si qvi tesqva compascua per hebdomades prohibitas depasci fecerint, multam luant in qvemcunqve pascuorum dominum. Si in æstivis versantes tesqva compascua depasci fecerint, in qvemcunqve pascuorum dominum multa etiam teneantur.

Si qvi nulla dominii jura in tesqva

---

[1]) *B cum suis omittit, qvæ uncis tenentur, sed ejus loco legit:* Ef fe manna verþr eptir í afrett, oc er þat vitilaust þeim er eigo; *Pecora in tesqvis compascuis qvamvis relinqvantur, (tesqvorum) dominis id reatum non adfert.*

[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[3]) *B cum suis legit:* er hann a sycn at liggia, *in qvibus e pastione immunis jacere debet.*

[4]) *B cum suis omittit:* viþ hvern.

n eigo, oc hafi þeir eigi allra lof til eirra manna er afrett eigo, þa verþa eir utlagir [1])[III mörkom] viþ alla þa ienn er olofat hafa.

[2])Ef menn sla afrett oc varþar þat I marka utlegþ oc VI aura averki, enda oheilact heyit. Ef maþr förir abraut eyit, þa eigo þeir orþi at raþa umb, er rett eigo. [3])[Sa maþr a oc at beita of tr i afrett er hlut a i henni, ef hann rf eigi at reka of land annars manna , en þat er afrettr er II menn eigo man eþa fleiri hverngi hlut, sem hverr irra a i].

compascua habentes pecora sua (sterilia) eo egerint, non omnibus iis concedentibus qvibus pascua sunt, trium marcarum multa teneantur in qvemcunqve non concedentem.

Si qvis in tesqvis montanis fœnum secuerit, multæ nomine tres marcas et ob læsa pascua sex uncias expendat; fœnum commissum sit. Si fœnum secans hoc avexerit, pascuorum domini qvanti volunt criminis eum insimulare jus habeant. Per tempus hyemale pecora sua in pascuis montanis alere condominorum cuiqve liceat, dummodo trans alienum fundum pecora sua eo agere non necesse habeat. Tesqva compascua dicuntur qvæ duobus pluribusve communia sunt, qvantamcunqve portionem qvivis condominorum habuerit.

XXXVII. Capituli.

Of einkunnir.

[Þat er oc at menn scolo einkynt fa fe sitt alt nema hross, þa er VIII or ero af sumri. Eina einkunn scal þr hafa a öllu fe sino, utlagr er hann hann görir eigi sva. Hann scal erfþa kunn hafa, ef hann a. Ef fleiri ero

XXXVII. Capituli.

De notis in pecore disjunctivis.

Legibus porro cautum est qvemcunqve pecoribus suis cujuscunqve generis, eqvis tamen exceptis, octo æstatis hebdomadibus peractis, notam disjunctivam imponere debere. Unam eandemqve notam in omni suo pecore adhibeat; si secus fecerit mul-

[1]) *B cum suis omittit:* III mörkom.

[2]) *B cum suis legit:* Eigi scolo menn sla i afrett, en þat varþar utlegþ, enda er &c., *in tesqvis compascuis fœnum ne succidatur, qvod pœna pecuniaria coercendum est; fœnum commissum &c.*

[3]) *Qvod superest tituli B cum suis omittit.*

[4]) *Cum hocce titulo et tribus seqventibus conferendi sunt tituli sectionis de commerciis XIus, XIIus, XIIIus, XIVus, XXus, XXIus, XXIIus et XXIIIus, ubi etiam lectiones variantes, e Codice B collectæ, et ad hancce materiam pertinentes, adferuntur. In cæterum Titulus XXXVIus hujus sectionis, cum Titulo XLIo cohærere videtur.*

jamncomnir til erfþa einkunnar, þa scal deila hana, sem annan arf.

tam luat. Nota hæreditaria, si qvæ ei fuerit, utatur. Si ad plures eodem jure successionis nota hæreditaria pertinuerit, hæreditatis instar distribuatur.

Ef maþr vill göra ser marc, oc scal hann segia til þess fyrir buum sinom V, oc siþan a varþingi, þvi er hann heyr i þingbrecko, hveria einkunn hann vill hava, en hann scal þa einkunn hafa, er eigi eigo aþrir mann i þvi heraþi, eþa sva nær at fiargöngor þeirra komi saman.

Notam disjunctivam siqvis sibi fingere voluerit, qvinqve suis accolis hoc declaret, et in comitiis vernalibus qvæ ipse agit, in clivo comitiali indicet deinde qvanam nota disjunctiva posthac usurus sit. Talem sibi eligat notam disjunctivam, qvali nullus ejusdem tribus incola, vel tam propinqvus, ut pecora eorum misci sperandum sit, utitur.

Ef maþr görir ser marc, oc vacnar engi viþ a varþingi, en necqver verþr til siþan, þa scal hann þo lata af markino.

Cum qvis notam sibi fingit disjunctivam, qvam nemo qvidem in comitiis vernalibus suam esse contendit, sed aliqvis postea eam sibi arrogat, fingens hanc nihilominus remittat.

Ef fe er omerct þa er VIII vicor ero af sumri, þa a hverr buandi, er vill, at leggia sina einkunn a, þeirra er þessconar fe a. Ef dilc-ær ero, þa er eigi scylt at merkia dilkinn. Cost a maþr þess at lia öþrom marcs, ef hann er sauþlauss, oc taca sialfr þegar er hann a fe til. Ef hann lær engom oc se hann sauþlaus, þa er af hans eiga, þott erfþa marc hans se.

Pecoribus, qvæ octava æstatis hebdomade peracta non signata sunt, colonorum, qvicunqve voluerit, et ejus generis pecora habens, notam suam imponendi jus habeat. Ubi oves fæminæ agnos subrumos ducunt, his notam disjunctivam imponere nemo tenetur. Notam suam disjunctivam alteri commodare ei liceat, qvi ipse ovium expers est, qvas si acqvisiverit, notam illico recipiat. Ovium expers qvamvis nemini commodaverit, dominium notæ etiam hæreditariæ omittit.

Ef lömb ero mismörcoþ i stec, þa scal sa er markaþi finna fyrir annat lamb omarkat, eþa ella verþ lambsins. Hinn

Cum qvis in agnili, errore ductus, notam disjunctivam agno alieno imponit propriam, notam imponens (agni domino) sol-

a oc kost at hafa sialfr lamb sitt, oc föra til sins mares.

Ef fe kömr i fe mannz oc er hanom rett at miþiom vetri at lata virþa bua III et fæsta, ef feit hefir verit þar aþr halfan manuþ siþan er til var sagt, oc virþa feit at þvi sem þa var þat er þangat kom. Hann scal segia til fiarins oc til marcs, a varþingi, III vör, oc reiþa þeim verþ er a. Ef engi kömr eptir firi vetrnætor enar þriþio, þa a sa enga heimting til er feit atti. Ef hinn lætr standa meþ markino sama, þa scal hann eigi loga oc segia til III vör, oc loga firir at þriþia hausti, sem hann vill. Nu kömr engi maþr eftir fe þvi, er hann hefir alit of vetrinn, oc latit eigi virþa, oc scal hann þa hafa ull af oc nyt, oc lömb undan öum, oc kiþ undan geitom, oc kalfa undan kuum. Segia scal hann til þess at þar er einkynt fe, hvart sem þat ero naut, eþa sauþir, oc sva til þess hvar einkunn a var, i þingbrecko a varþingi þvi er hann heyr sialfr, oc lata verþ uppi er eptir er komit. Sva scal hann segia til III vör. En þa er at hausti kömr eignaz hann feit at vetrnottom, scal þa virþa hvart meira

vat vel agnum non signatum ejusdem probitatis, vel agni signati pretium. Hujus dominus etiam jus habeat proprium retinere agnum, et notam in suam transmutare.

Cum pecora palantia gregi alicujus immiscent sese, hic jus habeat illa, a tribus, si non pluribus, accolis æstimata curare, cum per semimensem, postqvam ea advenisse indicabatur, ibi versata sunt. Pecus juxta ejus cum advenit statum æstimetur. Et pecora ipsa et eorum notam disjunctivam indicet in comitiis vernalibus per tria vera (contigua) et domino (si apparuerit) pretium solvat. Si nemo ante tertiæ hyemis noctes initiales vindicans apparuerit, pecoris domini jus præcluditur. Si nota disjunctiva non mutata pecora palantia servaverit aliqvis, hæc-ne alienet, sed per tria indicet vera et in tertii autumni tempore pro lubitu (nullo reclamante) ea abalienet. Cum ad pecora, qvæ qvis per tempus hyemale sed non æstimata aluit, vindicanda nemo apparet, custodienti cedit lana cum lacte et agni ovium, et hædi caprarum et vituli vaccarum. Nota disjunctiva — qvæ qvalis sit definiat — signata pecora, sive boves, sive oves ibi adesse proclamet, tempore vernali in clivo comitiali comitiorum vernalium, qvæ ipse agit, pretiumqve, si qvis (juste) reqvirit, expendat. Per tria vera pecora ita proclamet. Tertio autumno pecora ei cedunt, ad noctes hyemis initiales, qvo tempore taxationi

er nyt, eþa fulga, oc scal engo böta, þott nyt se meira verþ.

Ef fe kömr i fe mannz of haust, eþa of vetr, oc veit maþr eigi hverr a, þa scal hann lata segia til þess at kirkio socnom eþa a samqvamom, a þeim halfom manaþi enom næsta, er hann vissi at fe kom þangat, ella ræþr sa orþi a er a. Öngva fulgo scal hann hafa, ef fyrir solhvörf er eptir komit, enda scal hann þviat eins a braut hafa eptir solhvörf, ef hinn vill gialda slika fulgo, sem buar virþa, ef þar væri til fardaga. Ef feit hevir þar verit halfan manuþ siþan, er sagt var til, þa er manni rett a enni fyrsto vico þorra at lata bua virþa feit viþ eiþ, oc scolo þeir at þvi virþa feit, sem þat var þa vert er þangat kom. Buar scolo vera III, ef sauþr er einn eþa II. Ef sauþir ero III eþa fleiri eþa annat fe, þa scolo buar vera V, oc a hann þa cost at leggia sina einkunn a.

subjiciatur, qvid majoris habendum sit, proventus an pabulum pecoris. Proventus qvamvis pluris fuerit, hoc non remuneretur.

Si tempore autumnali vel hyeme pecora palantia gregi alicujus sese applicaverint, hujus dominus, illa cujusnam sint nescius, in conventu parochiali vel alia hominum freqventia, in primo, postqvam ea advenisse certior factus est, semimense, de iis publicet; si secus fecerit, eorum dominus pro lubitu illum criminis insimulare jus habeat. Si ante solstitia pecora palantia reclamantur (custos eorum) pabuli nomine nihil capiat, sed solstitiis peractis ea tantum conditione pecora auferat (dominus), si tanta pabuli præmia solvere recipit, qvanta accolæ æstimant reponenda, si ad dies usqve migrationum ibi sustentata fuerint. Cum pecora palantia (solstitiis peractis suscepta) per semimensem post factam (in tribu) proclamationem in eodem loco versantur, eorum curam gerens jus habeat ea in qvarti mensis hyemalis hebdomade prima, ab accolis juratis æstimanda curare, qvi inter æstimandum respectum habeant ad pecoris cum excipiebatur pretium. Ovem vel unicam vel duas tres accolæ taxent. Si oves vel tres pluresve fuerint vel qvæ alius generis pecora, qvinqve accolæ adhibeantur. Facta taxatione custos pecoris nota sua disjunctiva id signare jus habeat.

Eigi varþar manni viþ lög, þott ær leiþi dilca omercþa, oc scal þar moþir bera vitni hverr a, oc sva scal et sama, þott kyr, eþa gyltr, eþa geitr, leiþi dilca; sva er oc of alt fe, ef hann ma eigi henda til einkunnar, at eigi varþar viþ lög, þott omerct gangi, enda a hann heimting til þess fiar, sem merct væri, ef qviþr berr at hann eigi.

In leges commissi delicti nemo tenetur, oves ejus fœminæ qvamvis agnos subrumos, nota disjunctiva non signatos duxerint, ibi enim mater de agni domino ferat indicium. Idem obtineat cum vaccæ vitulos, scrophæ nefrentes, capræ hædos ducunt subrumos, ut et de pecore cujuscunqve generis, qvod dominus nota signandum manu capere neqvit; legum violatarum reatu haud teneatur, qvamvis hæc pecora non signata vivant. Ea, æqve acsi signata fuerint, sibi vindicandi jure gaudeat, dummodo accolæ probaverint hæc ei propria esse.

Nu eigo II menn einkunn saman, oc scal þa afbregþa er eigi a erfþa einkunn. Nu er sa þangat farinn i heraþ er erfþa einkunn a, er hinn er fyrir, oc scal sa afbregþa. Nu a annarr caupamarc, eþa giafa-marc, en annarr a görþar-marc, oc scal sa maþr þa afbregþa er görþar-marc a. Nu verþr sa maþr [1])er sauþi a oc erfþa marc a, oc sva þott annat se markit, enda byþr hann engom manni um at halda upp einkunninni meþan, oc a hann þa eigi til at taca siþarr meirr, ef annarr maþr tecr upp meþan.

At duo eadem utuntur nota disjunctiva, tum ille notam variet ad qvem hæreditate non devenit. Qvodsi notam hæreditariam habens in tribum migraverit, ubi alter (qvi notam eandem hæreditate non nactus est) habitat, ille notam variare tenetur. Si unus notam disjunctivam vel emtu vel dono acqvisitam habuerit, alter vero fictitiam, hic suam variet. At notam hæreditariam vel aliam qvamcunqve habens, ovibus in totum destituitur, nec alteri eam ad interim servandam commendat, tum eam serius, ab alio interea adhibitam, suscipiendi jure destituitur.

Nu eigo menn baþir erfþa-marc, eþa hvargi þeirra, oc scal sa bregþa af er færi sauþi a.

Qvod si notam disjunctivam vel uterqve vel neuter hæreditate ceperit ille suam variet cui oves sunt pauciores.

---

[1]) *Legendum est:* öreauþi er erfþamarc a.

Ef II menn eigo saman einkunn, oc verþr öþromtveggia mistekit til, þa scolo þeir sva scipta heimting meþ ser et næsta haust, er þeir verþa varir viþ at marc kömr saman, at jammargra se hvaromtveggia vant þeirra af jammörgo fe. Sa scal fara, er markit a at halda, til fundar viþ þann er af scal bregþa, oc beiþa hann meþ vatta at bregþa af marki, oc segia þat at einkunn kömr saman meþ þeim. Ef hinn vill eigi af marki bregþa, þa scal sa maþr er marc a at hafa, heimta sitt fe allt hvert haust, ef sauþir coma sva af fialli til. Sa maþr verþr utlagr III mörkom er eigi görþi af marki bregþa, oc scal hann heimta þa eina sauþi er þeim manni gengr af sinni tölo, er marc atti at hafa.

Ef sauþir ero goldnir manni, oc scal hann af marki bregþa en sama dag oc föra sem næst sino marki. Nu ero naut goldin, oc scal af marki bregþa þa a XIV nottom enom nestom. Nu bregþr hann eigi sva af, oc verþr hann utlagr III mörkom, ef hinn lofar hanom eigi, at en sama einkunn se a. Sa eignaz er einkunn a, ef meþ hans marki gengr lengr. Nu kallar hann til, oc varþar hanom þat III marka utlegþ, en ecci, ef hann kallar eigi til. Eyrna möro scolo vera, en eigi önnor möro, af þvi at ecki

Si duobus eadem nota disjunctiva fuerit, qva alteruter errore inductus utitur, tum proxumo autumno, postqvam notam communem iis esse comperiunt, oves e pascuis montanis recuperatas ita inter se dividant, ut ex eodem numero utriqve totidem oves desint. Notam retinendi jus habens eum conveniat, qvi notam variare tenetur, et testibus admotis, ut notam immutet postulet, indicans simul iis notam disjunctivam omnino eandem esse. Si hic notam disjunctivam variare noluerit, eam tenendi jus habens oves suas qvovis autumno omnes recipiat, si tot e pascuis montanis redierint. Trium marcarum multam luat, qvi (obligatus qvidem) notam disjunctivam tamen non immutavit, et eas tantum capiat oves, qvæ notam tenere jus habentis numerum exeedunt.

Cum oves alicui solvuntur, notam in iis disjunctivam immutet eodem die, et ad propriam qvam proxume transferat. Bobus expensis nota disjunctiva in decemqvatuor proxumis diebus immutetur. Si (novus pecoris dominus) notam tali modo non immutaverit et alter (dominus prior), ut pristinam adhibeat notam non concesserit, trium ille marcarum multam luat. Domino notæ pecora, hanc alterius ferentia cedant; qvi tamen ea reclamans, trium marcarum multa tenetur, qvod si non fecerit, reatum evitat. Notæ disjunctivæ auribus imponantur, neqve alio loco, notæ

er lögmarc, nema a eyra se. Scilr þa mörc, ef eyrna scipti er.

XXXVIII. Capituli.
Of alstyfinga.

Þat varþar fiörbaugsgarþ, ef sa maþr a alstyfinga, er eigi er lofat i lögretto. Eigi scal þat marc at erfþom fara, nema lofat se. Hafa scolo erfingiar þess er fra er fallinn a eno gamla fe alstyfinga þvi öllo er aþr var merct, en merkia öþro marki et unga fe. Fiörbaugsgarþ varþar, ef maþr merkir fe annars, en scoggang, ef hann leggr sina einkunn a. Ef maþr merkir fe buanda annars mannz marki oc rögir hann þa sva saman, oc varþar hanom þat fiörbaugsgarþ viþ hvarntveggia.

Ef maþr lætr molka malnyto annars mannz visvitandi, oc a þa hinn erþi at raþa um viþ hann er fe þat atti, þat scal sökia viþ XIItar qviþ, oc sva þat er maþr merkir fe manna at oscilom. Eigi varþar hanom, ef hann vissi eigi at molcat var. Þat varþar III marka secþ griþmönnom, ef þeir selia ær til ostz, oc eigo buendr söc þa, oc a sa þeirra söc þa er fyrst vill sott hafa.

Eigi scolo rettir fyrr vera en IV

enim disjunctivæ non nisi auribus impositæ legales sunt. Auris dextræ notam in sinistram transferendo ipsa nota variatur.

Titulus XXXVIII.
De auribus abscissis.

Exilium luat, qvi dicasterii veniam non habens abscissarum aurium notam adhibet. In talem notam non nisi venia acqvisita qvis succedat. Hæredes demortui abscissarum aurium notam in adulto pecore, tali nota jamjam signato, adhibeant; pecora primæ ætatis alia signent. Exilii tenetur, qvi alieno pecori (ex consulto et nulla venia) notam tertii imponit disjunctivam; si propriam, proscriptionem luat. Si qvis notam tertii disjunctivam, eo consilio alicujus pecori imposuerit, ut simultas inter eos oriatur, exilii tenetur in utrumqve (et pecoris et notæ dominum).

Si qvis pecora alterius lactantia data opera mulgeri fecerit, dominus pecoris cujusnam vult criminis eum insimulet. Dodecadis veridici huic causæ adhibeantur, ut et cum qvis improbitate ductus pecora aliena nota disjunctiva signat. Reatu liberatur, si pecora eo nescio mulgentur. Operarii si oves lactantes ad caseos parandos elocant, trium marcarum multam expendant. Rusticis causam in eos agere competit, et illorum primis, qvi primi agere volunt.

Ovium sterilium recollectio e pascuis

vicor lifa sumars. Hverr maþr scal, er sauþi a, lata ganga eitt sinn a fiall, oc of landeign sina, scipa sva at öllu öþru of göngor, sem þeir raþa. Sa maþr er utlagr er eigi gengr um landeign sina, viþ þa menn alla er þar eigo sauþi viþ, enda abyrgiz hann sauþina, ef þar voro senir i landi hans, þa er hann atti gönguna. Nu koma sauþir i sauþi mannz eptir rettir, þeir er hann veit eigi hverr a, oc scal hann þa segia hver einkunn er a sauþom þeim at kirkio socnom, eþa at mannfundom. Nu koma hrutar, eþa hafrar i sauþi mannz, þeir er heimtir hafa verit, oc verþr sa utlagr of þat III mörkom er a, oc scal hann böta scaþa þa alla er af hefir görz.

Nu kömr sa hrutr eþr hafr er eigi var heimtr, oc abyrgiz hann eigi þann. Nu geldir maþr hrut eþr hafr, oc varþar hanom þat ecki viþ lög, þott sa sauþrinn verþi dauþr af þvi, ef hann hevir sva at farit, sem hann mundi þa, ef hann ætti, enda geldir hann eptir vetrnætr. Ef

montanis ne prius habeatur, qvam qvatuor æstatis hebdomadis restantibus. Qvicunqve oves habens, semel ad oves per montes et territorium suum recolligendas mittat, ita in cæterum ovium recollectionem instituens, ac constituunt (recollectionis moderatores). Qvi per suum territorium oves non colligit, multam expendat cuiqve eorum, qvi oves suas ibi inveniendi probabilitate gaudent, oviumqve sustineat periculum, si qvæ oves, tempore qvo eas collectum circumire debuit, in ipsius visæ fuerint territorio. Si ovium recuperandarum septis habitis, oves palantes gregi alicujus, qvæ hic cujus sint nescit, applicaverint sese, notam ovium disjunctivam in conventu parochiali vel in alia hominum freqventiâ indicet. Si arietes vel hirci, qvos dominus e pascuis montanis recuperavit, ovibus alienis immiscuerint sese, hic trium marcarum multam luat, et damna qvævis inde enata resarciat. At aries hircusve tempore autumnali e pascuis montanis non recuperati, inter oves alienas deveniunt, tum dominus eorum inde enata haud sustineat pericula.

Si qvis (hunc) arietem hircumve castraverit, in leges commissi delicti non tenetur, ovis hic qvamvis emoriatur, si eodem hoc fecerit modo acsi ei proprius fuerit, et dummodo peractis noctibus hyemis initialibus castraverit. Si ante noctes hyemis initiales arietes vel hirci ovibus alicujus

hrutar eþa hafrar koma i sauþi mannz firi vetrnætr., oc þyckir hanom mein at, þa er hanom rett at setia inn, oc ala sem sitt fe, oc segia buum til, oc hvert marc a er, hanom er rett at lata sauma fyrir. Hvartki a maþr at gelda hrut, ne hafr firi vetr.

applicaverint sese, hic id ægre ferens jus habeat oves illos palantes ovili includere et proprii pecoris instar alere, accolis simul indicans notam disjunctivam qvalem ferunt. Impedimentum, ne oves fœminas salire possint, ventro eorum assuere etiam fas est. Nec arietem, nec hircum ante noctes hyemis initiales castrare liceat.

XXXIX. Capituli.

Of merkingar.

Þat varþar utlegþ, er maþr merkir eigi fe sitt, ef sa smali er, er maþr ma finna, eþa finna lata oc ahenda; oc a þa buandi kost sa hverr er þesskyns fe a, at taca þat fe i landi sino, oc syna heimilisbuum sinom V at fe omarkat er gengit i land þat, er hann a grasnautn a, hvartki fe (sem) er, þat er merkia scal, oc leggia a sina einkunn, þa a hinn enga heimting til er a, enda er hann utlagr, ef hann kallar til.

Titulus XXXIX.

De notis disjunctivis imponendis.

Multa tenetur, qvi pecora sua nota disjunctiva non signat, modo ea sint pecora, qvæ vel invenire, vel invenienda curare et manu capere potest. Rusticorum qvivis ejusdem generis pecora habens, illa (non signata) in suo territorio manu capiendi jure gaudeat. Qvinqve sui domicilii accolis exhibeat hæc pecora non signata in territorium, cujus fructus graminei ad eum pertinent, palata esse, sua deinde nota disjunctiva hæc pecora signet, qvaliscunqve generis tandem fuerint, dummodo ea signare necessarium. Ille, cui pecus est, vindicandi jure tum cadit, sed multa tenetur (dominus territorii), si postulat.

XL. Capituli.

Of dilça.

Ef dilkar villaz i rett, oc scilr menn a of eigin-orþ, þa scolo þeir beiþa soiptis þa menn er til telia; scal hverr þeirra

Titulus XL.

De agnis subrumis.

Cum agni subrumi in septo ovium recuperandarum a matribus distrahuntur, nec cui singuli jure dominii adscribendi sint,

syna þa sina sauþi er þess veri von, at þa dilka mundi leiþa, buum V, þeim er næstir bua rettinni, þeirra manna er þar se, oc scolo þeir scipta dilconom þeim öllom meþ þeim, er eigi kennaz ær viþ. Nu verþa dilkar eptir þeir er eigi kennaz ær viþ, enda se eigi sciptisins til beitt, at enni efsto rettinni, þa a buandi sa er rettina varþveitir, at syna buum sinom V, oc leggia a sina einkunn, oc eignaz hann þa. Nu villaz þeir þaþan a braut, þa a at einkunna hverr er vill, er sauþi a, i sino landi. Sva scal fara þott ellri sauþir (se) eþa annat fe, þat er engi kannaz viþ, eþa hann mætti merkia, ef hann gefr gaum at.

Ef sauþir verþa mercþir, eþa annat fe þat er omerct geck i lönd manna, oc spyrr sa er eiga þickiz, þa scal sa stemna þeim manni er eignaz hevir, til gialda oc til utgöngo, oc qveþia til a þingi heimilisbua sina V at bera of þat, hvart þat fe hefþi undir þvi kycfe aliz, er hann atti avöxt af, eþa eigi, oc hvart þat fe gengi af þvi omerct, at hann matti eigi merkia eþa eigi. Ef þat berr qviþr i hag hanom, þa scal hinn lata racna feit, er mercþi, oc er þa vitislaust hvar-

(inter dominos præsentes) convenit, ad distributionem provocent omnes, qvi pro dominis sese gerunt. Horum qvivis deinde oves illas fœminas, qvas agnos subrumos duxisse contendit, qvinqve septo ovium recuperandarum proxume habitantibus et præsentibus accolis exhibeat, qvi omnes illos agnos subrumos matribus non agnitos inter eos distribuant. At in supremo septo ovium recuperandarum agni subrumi matribus non agniti supersunt, nec distributio reqviritur, tum rusticus hujus septi custos, accolis suis qvinqve (hos agnos) exhibeat et sua nota disjunctiva signet, qvo facto ei cedant. Qvodsi (nondum signati) inde palati fuerint, qvicunqve voluerit, et oves habens in suo territorio notam suam disjunctivam iis imponat. Idem obtineat oves qvamvis adultiores vel qvæ alia pecora, qvæ vel nemo pro suis agnoscit, vel dominus si curasset, signare potuisset.

Cum vel oves vel qvæ alia pecora, nota disjunctiva non signata in alienis territoriis palantia (modo jam definito ab alio) signantur, pro domino pristino sese gerens, eum, qvi sibi arrogavit pecora, ad ea solvenda reddendaqve in jus vocet, suis in comitiis domicilii accolis qvinqve evocatis, qvi definiant, an pecora, de qvibus qværitur, nata sint pecoribus, qvorum partus et proventus ad eum pertinuere, nec ne; et illa pecora an ideo non signata palata fuissent, qvod notam iis imponendi facultatem non

omtveggia. Nu vill sa a halda þot hvaro er mercþi, þa a hinn orþi at raþa um viþ hann. Þat ero alt stefno sacir er nu hafa tindar verit, oc scal qveþia til heimilisbua IX a þingi þess mannz er sottr er til fiörbaugs-saka, en V til utlegþa].

habuissent, nec ne? Si veridici ei in commodum effatum edixerint, alter pecora reddat, sed uterqve a reatu immunis. Si nota sua signans nihilominus pecora perfracte retinere voluerit, alter criminis pro lubitu eum insimulet. Omnibus hic memoratis causis citatio adhibeatur, in causis exilii novem, in causis multaticiis qvinqve domicilii accolis in comitiis evocatis.

XLI. Capituli.

At telia fe i afrett.

Ef fe er eigi talit i afrett [1])[þar er sumarhagi manna er], eþa sva þott i se talit oc se [2])afrett versnoþ sva miöc, at fe mundi þa verþa feitara, ef færa væri i afrett. Nu vill maþr lata telia fe i afrett, þa scal hann fara i þingbrecko a varþingi, þvi er hann er sialfr þingfastr i, oc nefna ser vatta, [3])[nefni ec] i þat vetti [scal hann kveþa], at ec qveþ þa menn alla at fara til afrettar þeirrar, er ver eigom saman, oc qveþa a afrettina, oc nefna necqveria menn, oc koma þar firir miþian dag, oc qveþa a þat hvar þeir scolo at finnaz, a XIV natta fresti, oc qveþ ec þa menn alla itölo, er eigo afrett þa, oc mon ec þa hava qvadda bua til at telia fe i afrettina, [4])[qveþ ec lög-

Titulus XLI.

De pecoribus in tesqva compascua definiendis.

Si pecora in tesqva compascua, ubi adhabitantes æstiva sua pascua habent, numero non definiuntur, vel definiuntur qvidem, sed tesqva compascua ita (pridem) in deterius abiere, ut pecora qvæ ibi aluntur, si pauciora fuerint, pingviora fieri sperandum sit: Si qvis (porro) tesqvis illis compascuis per numerum assignata optaverit, in clivum comitialem comitiorum vernalium, ad qvæ ipse pertinet, eat, et testibus denominatis, in id, inqviat, testificandum denomino, qvod eos omnes — qvos nomine nominet — provoco, ut in tesqva illa nobis compascua — qvæ etiam definiat — veniant. Ante medium appareant diem, decemqvatuor noctibus præterlapsis — ubi conveniant definiat — horum tesqvorum

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[2]) *B cum suis semper legit:* afrettr *(in masculino).*

[3]) *B cum suis omittit:* nefni ec & scal hann qveþa.

[4]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

qvöþ. Þat er oc rett at maþr qveþie menn itölo, sva at þeir heyri, eþa at heimili þeirra, XIV nottom fyrir, oc lysa sem stefno]. Y bua scal hann qveþia til at telia i afrett, þa er næstir bua afrett, oc þeim staþ er þeir scolo finnaz, oc landeigendr se VII, [1])[IV] nottom fyrr, eþa meira meli. Þa bua scal qveþia er ecki eigo i afrett, oc rettir se [2])at tengþom viþ hann sialfan. Eigi scal qveþia feþr, ne broþr, ne sono þeirra manna er afrett þa eigo meþ hanom.

compascuorum dominos omnes provoco, ut per numerum pecora in pascua definiri concedant. Eodem tempore accolas, qvi justum numerum definiant, adhibeam. Legali formula provoco. Condominis exaudientibus vel in ipsorum domiciliis eos ad pecorum in tesqva compascua mittendorum numerum definiendum, qvatuordecem in antecessum noctibus provocare fas est, qvæ provocatio citationis instar denuntietur. Qvinqve præterea, ad tesqva compascua locumqve, ubi conveniant, proxume habitantes, et prædiatos, septem vel pluribus antea noctibus, evocet accolas, qvi numero definiant pecora, qvæ et omnes et singuli in tesqva compascua mittant. Accolæ tantum evocentur, qvi nullam compascuorum partem tenent, et necessitudinis respectu, qvoad ipsum (evocantem), juste se habent. Nec patres, nec fratres, nec filii eorum evocentur, qvibus in tesqvis compascuis portio eocum competit.

Sa maþr er bua vill qveþia itölo, scal nemna ser vatta, nefni ec i þat vetti scal hann qveþa, at ec qveþ þic N. N. at fara til at telia fe i afrett ora, a VII natta fresti, koma þar fyr miþian dag, qveþa a hvar hann scal til coma. Rumhelgan dag scal bua qveþia oc sva itelia. Eiþa scolo þeir vinna allir, [3])[jamt sem

Accolas, ad pecoris in tesqva compascua mittendi numerum definiendum, evocare parans, testes sibi denominet, in id, inqviat, testificandum vos denomino, qvod te N. N. evoco, ut septem dehinc noctibus peractis, ad pecoris in compascuis nostris habendi numerum definiendum appareas. Ante medium diei appare, in-

[1]) *B cum suis omittit:* IV, *et sic „septem„ cum „noctibus„ conjungere necesse habet.*

[2]) *B cum suis legit:* at heyrom, *sensu eodem.*

[3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

at þinga domi]. Til þeirra eiþa allra, er menn vinna eigi a þingi, þa scal sa fa boc til, eþa kross, er qveþr, þeirra mala, er eiþa scal um vinna.

Buar scolo sva itelia, at þar verþi eigi fe at feitara at þvi er þeir hyggia at færa se i afrett þeirri, enda hyggi þeir þat at þo se scipoþ til fullz.

I scal talit i afrett aþr VIII vicor se af sumri. Sina itölo scal hverr maþr fylla þeirra, hvart sem hann vill sino fe, eþa annars mannz. Sa þeirra er fleira fe hevir i afrett, en itölu sina, varþar utlegþ viþ alla hina aþra, er afrett eigo saman, er i var talit.

Buar scolo kugildom telia fe i afrett, jamt sem i buland. Eigi scal svin hafa i afrett, oheilog ero þau þar.

[1])[Nu vilia þeir eigi til coma er qvaddir ro at telia fe i afrett, oc hlut

qviat, definiatqve ubinam. Die profesto et accolarum evocatio et pecoris in tesqva compascua immittendi numerus definiatur. Juramenta, ut in judiciis comitialibus solet, qvivis eorum præstet. Ad qvævis juramenta in comitiis non præstita, librum crucemve suppeditet evocans, in causis nempe qvibus juramenta adhibeantur.

Accolæ tot pecora compascuis immittenda præfiniant, ut pauciora qvamvis his tesqvis compascuis immissa fuerint, pingviora attamen haud futura opinentur, ita tamen, ut pleno numero occupata sint pascua.

Ante octavam æstatis hebdomadem peractam pecorum tesqvis compascuis immittendorum numerus definiatur. Condominorum qvivis numerum ei adsignatum, siqvid voluerit, propriis sive alienis pecoribus, adimpleat. Qvi ultra numerum ei adsignatum pecora tesqvis compascuis immittit, multam luat in qvemcunqve condominum compascuorum, in qvæ pecora dinumerabantur.

Accolæ per valores vaccæ pecora compascuis immittenda dinumerent, ut qvoad territoria domestica fieri solet. Sues in tesqvis compascuis ne habeantur; securitate ibi destitutæ sint.

Qvod si partem tesqvorum compascuorum tenentes aliqvi, provocati qvamvis ad

---

[1]) *Qvæ uncis tenentur B. cum suis omittit.*

eigo i afrettinni, þa verþa þeir utlagir III mörkom, oc a domr at döma a hönd þeim, XIV nottom eptir vapnatac, at lata telia fe i afrett, enda er hinom rett er beiddi þa, at lata þo telia feit, sem þa at hinir veri þar komnir. Ef buar ero comnir, þeir er qvaddir ro til, oc mego þeir þo luca þvi mali, oc a þa hverr þat i þeirri tölo, sem til tesc at bua virþingo.

Ef buar coma eigi þeir er qvaddir ro, þa ero þeir utlagir III mörkom, enda a domr at döma a hönd þeim, at þeir teli fe i afrett, XIV nottom eptir vapna tac, enda ero hanom rettir aþrir buar i staþinn, ef þeir ro þar heldr komnir, enda se þeir rettir at lengþ i IX bua qviþ fra afrettinni, oc landeigendr. Nu koma landeigendr III þar er hann qvaddi fyr öndverþo, en II eigi, þa er rett at hann hafi II bua, þa er eigi se landeigendr i staþ þeirra, er ocomnir ro. Þat ero alt stefno sakir er nu voro tindar, oc scal qveþia til heimilisbua V a þingi þess er sottr er].

Ef menn ero osattir a afrett, þa scal sa fara i þingbrecco er scil vill a göra, þann dag er fyrstr er rumheilagr, i þvi þingi er hann er þingmaþr i, oc nefna

numerum pecoris iis immittendi definiendum non apparuerint, trium marcarum multam luant judicumqve sententia iis injungat dinumerationem pecoris concedendam, qvatuordecem post arma sumta noctibus, et eos provocans nihilominus jus habeat pecora eodem modo dinumerata curare, acsi cæteri adfuissent. Accolæ evocati, si apparuere, hocce negotium peragant et juxta factam dinumerationem, ex accolarum constitutis, condominorum qvivis iis assignatam numeri portionem capiant.

Accolæ evocati, si non apparent trium marcarum multa tenentur, et judices iis injungant dinumerationem pecoris in tesqva compascua suscipiendam, qvatuordecem post arma sumta noctibus. Contumacium loco evocans alios jure adhibet accolas, si ibi adfuerint, et dummodo respectu distantiæ a tesqvis compascuis novem veridicis juste annumerandi et prædiati sint. At accolæ tres prædiati primitus evocati, non vero duo apparent, tum alios duos accolas prædiatos eorum loco, qvi nondum apparuere, jure adhibet. Omnibus hic memoratis causis adhibeatur citatio, qvinqve ejus, in qvem agitur, domicilii accolis in comitiis evocatis.

Si de tesqvis compascuis dissidium oritur, huic finem facere volens in clivum comitialem primo die profesto eat comitiorum, qvæ ipse seqvitur, duosqve vel plures testes denominet; in id, (inqviat), testificandum denomino, qvod eos omnes, qvi horum tes-

ser vatta [1])[II eþa fleiri]. Nemni ec i þat vætti, at ec qveþr þa menn alla oc beiþig, er ser telia hlut i afrett þeirri, oc eiga lataz, at hluta meþ ser hverr domi scal halda upp viþ mic, oc hafa hlutat sva at þeir kunni segia mer a leiþ, oc qveþa a afrettina. Ef þeir vilia scil a göra, þa scolo þeir fara til leiþar, oc hluta þar, ef eigi er aþr hlutat, oc scal sa handsala oc er hlaut.

qvorum compascuorum partem sese tenere contendunt, et qva tales se gerunt, posco postuloqve, ut sortibus ductis inter se definiant, qvinam eorum in judicio mecum experiatur. Sortilegium ita peragant, ut in conventu promulgatorio, (qvinam sit) mihi peragere possint; tesqva hæc compascua qvænam sint definiat. Dissidio finem facere cupientes conventum adeant promulgatorium et ibi sortes ducant, si non antea ducebantur, et ille, cujus sors prima exiit, juncta manu a cæteris agendi competentiam capiat.

Nu bioþa sumir hluton en sumir coma eigi til, oc ero þeir varþir söc, er til coma oc scil bioþa, en hinir allir utlagaz [2]) viþ hann, ef oscil göra a. [3]) Ef þeir göra (eigi) scil a hverr domi scal uphalda viþ hann, svat hann viti a leiþ þeirri, er goþi sa heyr, er hann er i þingi viþ [4]) hann, þeirra manna er i afrett þeirri a, oc segia i þingbrecco, eþa þar er menn segia up nymæli, nema sa se þar, þa scal hann segia hanom sialfom, hann scal meþ vatta segia oc sva kiosa.

At sortilegium alii ultro offerunt, nonnulli vero non apparent, tum apparentes et justa præstare offerentes reatum effugiunt, sed omnes justa judicialia non præstantes multæ in eum tenentur. Si tali modo non definierint, qvi in judicio cum provocanti experiatur, ut hic de eo certior fiat, in conventu promulgatorio, qvem prætor, cujus curiam seqvitur, agit, (ipse provocans eligat, qvi in jus eat) eocum, eorum qvi partem tenent compascuorum, qvod in clivo comitiali, vel ubi foripetæ novellas proclamant, indicet, nisi eligatus ipse in comitiis adsit, qvo casu ei ipsi hoc declaret. Testibus adhibitis et declaret et eligat.

---

[1]) *B cum suis omittit:* II eþa fleiri.

[2]) *B cum suis legit:* viþ þann er beiddi, *in eum qvi æqvam pecudum in tesqva compascua dinumerationem appetebat.*

[3]) *B cum suis legit:* ef þeir göra eigi &c., *Si non ita &c.*

[4]) *B cum suis bene interponit:* hann a kiosa þa hverr domi scal upphalda viþ hann &c., *ipse (provocans) eligat, qvi in jus eat eocum.*

Sa maþr er doms vill qveþia, scal fara til heimilis þess mannz, er hann vill eiga dom viþ, oc nefna ser vatta. Nefni ec i þat vetti, at ec qveþc þic, N. N. afrettar doms, at eiga viþ mec, oc coma til a XIV natta fresti, oc qveþa a domstaþinn, oc coma þar fyr miþian dag, qveþc þic lögqvöþ. Hann scal sva scilia a qvöþ sina, at þeir eigi dom annan dag vico, þann er þvatdaginn aþr en nesta lifa IV vicor sumars [1]). Ef sa dagr er lögheilagr er XIV nottom er firi dominn, þa scal qveþia enn næsta dag rumhelgan aþr. [2])[Merkia scal maþr domstaþ aþr domr se attr, sa er domz beiddi, eþa merkia lata, aþr domendr setiz niþr, utlagr er sa III mörkom ella].

Qvi in judicium provocare vult, ejus adeat domicilium, cum qvo legibus experiri cupit, et testes denominet. In id, (inqviat), testificandum denomino, qvod te N. N. ad judicium tesqvorum compascuorum in me habendum provoco, ut qvatuordecem abhinc noctibus, et ante medium diei appareas — locum judicii definiat — Formulis justis te provoco. In provocatione sua ita præfiniat, ut judicium habeant secundo die hebdomadis, cum lavationis die proxume elapso qvatuor æstatis hebdomadæ supersunt. Si dies per qvatuordecem noctes judicium habendum antecedens, legaliter festus fuerit, in die profesto, hunc proxume præcedenti provocatio fiat. Ad judicium provocans, hujus habendi locum prius designet vel designatum curet, judices priusqvam resedeant; qvod si neglexerit trium marcarum multa tenetur.

Sva scal maþr doms qveþia er rumheilact se, þa er hann leggr domstefno, oc sva enn næsta dag eptir. Ef þeir verþa siukir eþa sarir, er þar scyldo halda domi up, oc eigo þeir at selia öþrom manni i hönd domstemno, oc sva þau möl öll, er þeir scyldo framföra at

Ad tesqvorum compascuorum judicium ita provocandum est, ut et dies, qvo judicium habeatur, et proxume subseqvens profesti sint. In hocce judicio experturi si vel morbo vel vulneribus laborare cœperint, et judicium habendum et omnes hoc judicio coram proferendas auctoritates alii

---

[1]) *B cum suis addit:* ef sa er rumheilagr, enn ef sa er heilagr, þa scal en næsta dag eptir rumhælgan. Rumhælgan dag scal doms qveþia, en ef sa dagr er &c., *Si profestus fuerit; qvod si festus esset, tum proxumo die profesto (evocandum est). Die profesto ad judicium provocandum est; qvod si dies, per qvatuordecem &c.*

[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

domi þeim. Scal bera lata vætti þan i dom, er enn siuki seldi öþrom manni möl sin. [1])Dom þann scal hryþia, sem aþra doma viþ þann er qvaddi, oc sva viþ þann er qvaddr var. Ef sa görr eigi dom nemna er qvaddr var, [2])þa scal sa nemna allan er qvaddi, [3])enda er þa engi hruþning til domsins.

Ef þeir coma baþir til doms er nemna scyldo, þa scal VI menn hvarr þeirra nemna i dom. Ef sa kömr eigi til, er qvaddr var, þa scal sa nemna XII menn i dom er qvaddi. Hvarr þeirra a hruþningina meiri viþ annan of dom þann er domi halda upp, enda scal enscis þeirra faþir ne sonr ne broþir i domi, er þar eigo hlut i afrett. [4])[Hinn verþr utlagr III mörkom, er doms var qvaddr, ef hann vill eigi nefna].

Sa maþr, er doms qvaddi, scal qveþia þangat bua V, þa er nestir ero afrett, [5])[oc landeigendr se], VII nottom fyrir eþa meira meli. Þeir menn allir er eigo afrett, þa scolo qveþia heimildar vatta sina VII nottom fyrir aþr, eþa meira meli, til doms þess. Ef eigi ero vattar

commendent. Testes, qvi probant ægrotantem alii litem suam commendasse, judicio coram proferre curandum est. Judices illi, aliorum judicum instar rejiciendi et provocantis respectu et provocati. Si provocatus judices (ex dimidia parte) denominare supersederit, provocans omnes solus denominet, qvo casu judices rejiciendi jus evanescit.

Cum in judicio uterqve rejiciendi jure gaudens apparet, sex judices uterqve denominet. Provocato non apparente, provocans duodecem judicii assessores eligat. Qvicunqve litigantium qvoad judices majoris rejectionis jure, partis contrariæ respectu gaudeat; nec cujusdam eorum, qvi partem tenent tesqvorum compascuorum, pater, filius fraterve judicum numero adhibeatur. In judicium vocatus trium marcarum multam luat, si judices denominare recusat.

In judicium provocans qvinqve eo evocet accolas tesqvorum compascuorum proxumos et prædiatos, septem vel pluribus antea noctibus. Qvivis tesqvorum compascuorum partem habens septem vel pluribus antea noctibus in hoc judicium evocet testes ad dominum suum comprobandum.

---

[1]) *B cum suis legit:* En viþ þann scal dom ryþia er qvaddr var, *citati vero respectu judices rejiciantur.*

[2]) *B cum suis addit:* at hælmingi, *ex dimidia parte.*

[3]) *B cum suis addit:* oc er þat þa jamnrett, sem þeir nefndo baþir, *qvod æqve justum acsi uterqve judices denominasset.*

[4]) & [5]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

til, þa scolo þeir qveþia vatta þa at domi, i staþ vatta, er til doms voro qvaddir, at bera um þat hvern hlut hverr þeirra a i afrett. [1][Ef buar coma eigi til doms, þeir er qvaddir ro, oc verþa þeir utlagir III mörkom, enda ero aþrir buar þa rettir i staþinn, þott þeir se eigi landeigendr, eþa siti fyrr, en þeir er qvaddir ero.

Ef buar coma færi til doms en V, eþa ero þeir hruddir sva or qviþnom, at þa ero eigi V buar eptir at domi þeim, þeir er at tengþom se rettir, at scilia of afrett þa, hvern hlut hvergi a i, þa scal þo bera þar qviþo alla, sem menn þurfo at beiþa þa, þott griþmenn se II i qviþnom, ef buar ero III einir til.

Nu ero þeir buar sumir at domi þeim er rettir ero at tengþom, viþ suma menn, þa er hlut eigo i afrett, en viþ suma eigi, oc scolo þeir þo avalt qviþo bera heldr en griþmenn, þar er þeir ero rettir at tengþom.

Ef vattar mannz coma eigi til doms, þeir er hann qvaddi, oc verþa þeir þa utlagir III mörkom; hann scal qveþia þa bua til sins mals, þess er vattar scyldo bera. Nu kömr vattr mannz einn til

His deficientibus, evocatorum loco, judicio coram, alios evocet, qvi definiant, tesqvorum compascuorum pars qvanta ad singulum condominum pertineat. Accolæ evocati judicio coram non apparentes, trium marcarum multam sibi contrahunt, et alios qvamvis non prædiatos vel evocatis remotius a tesqvis compascuis habitantes adhibere fas est.

Si pauciores qvam qvinqve in judicio apparuerint accolæ, vel si ita reprobati fuerint assessores judicii, ut qvinqve non supersint, necessitudinis respectu justi ad definiendum; qvanta pars tesqvorum compascuorum qvemcunqve condominorum seqvatur, hi tamen effata qvævis necessario adhibenda proferant, duo qvamvis inter veridicos adfuerint operarii, cum nempe tres coloni solummodo in præsto habentur.

Qvod si accolæ qvidam in judicio adfuerint, qvi necessitudinis respectu qvoad nonnullos tesqvorum compascuorum dominos juste se habent, qvoad alios vero non illi tamen præ operariis, qvamvis necessitudinum respectu justis, veridicorum numero adhibeantur.

Si testes alicujus citati qvamvis judicio coram non apparuerint, trium marcarum multam luant, ille vero accolas veridicos causæ suæ a testibus (prius) comprobandæ tum adhibeat. At unus citatu

[1]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

doms, sa er qvaddr var, en annarr qvaddr vattr berr fyr þvi eigi vætti, at hann verþr siucr, eþa sarr, eþa omali, eþa dauþr, a þvi meli er hann var qvaddr, þa scal sa vattr bera vætti fram i dom, er þar er kominn, en hinn er qvatt hevir vættis, scal fa til V menn, þa er hanom se rettir i stemno vætti, at styþia vætti hans. Þeir scolo allir vinna þegnscapar lagningar eiþ; en alengr er vetti er framborit, þa scal einn þeirra V manna sva mæla: Ver leggiom þat undir þegnscap varn, at sa var i þvi vetti nefndr, er nu er eigi her kominn, oc nemna hann er sia bar fram, oc mundi þau orþ öll hafa i vætti sino, ef hann veri nu her til at bera þat vætti, sem sia bar fram, er su þegnscapar lagning var allra, en hinir scolo gialda samqvæþi a IV. Hann scal lata bera qvaþar vætti þat i dom, er hann qvaddi þann vatt, er eigi er kominn. Ef qvaþa vattar ero eigi þar, þa scal hann qveþia bua til i staþ vattanna].

Þeir II. menn eige hruþningar er domi halda upp. Þeir menn allir, er þar scolo lögscil framföra at domi þeim, scolo eiþa vinna, [1][jamt sem a þinga

testis judicio coram apparet, alter vero testium citatorum idcirco testimonio non fungitur, qvod vel morbo vel vulneribus vel loqvelæ deliqvio laborat, vel etiam decedit termino a citatione manifestata ad judicium habendum intermedio; tum testis apparens judicio coram testimonio fungatur, eum vero citans, qvinqve citationis manifestatæ testes jure adhibendos conqvirat, qvi testimonium illius corroborent. Hi omnes per civilem suam existimationem asseverent. Testimonio prolato, illorum qvinqve unus sic verba faciat: Per civilem nostram existimationem asseveramus eum ad hoc testimonium proferendum, qvod ille protulit, provocatum, qvi modo non adest — qvem nomine nominet — in testimonio suo (absens), si hic ad testimonium, qvod præsens tulit, ferendum adfuerit, omnia eadem verba allaturus fuisset, qvæ hic præsens adhibuit. Hoc nos omnes per civilem nostram existimationem asseveramus; reliqvi qvatuor dictis ejus suffragentur. In judicio prolatum curet testimonium de citato teste, qvi non apparuit. Testibus citationis deficientibus eorum loco accolas veridicos evocet.

Pars utraqve litigans jure rejiciendi gaudeat. Omnes hoc judicio coram justa judicialia prolaturi juramento fungantur, ut in judiciis comitialibus solet. Juramento

[1]) *B cum suis omittit:* jamt — þingadomi.

domi], oc scal þat hverr þeirra fela undir eiþ, at ec mon þat telia mer i afrett þessi, sem ec hygg at ec eiga. Siþan scal qviþr bera, hvart hverr þeirra a sva sem telr, eþa minna. [1][Scal hverr föra fram gögn sin, þau er til hævir].

Vattar oc [2]griþmenn oc domendr allir scolo eiþa vinna, jampt sem a þinga domi. Bua þa, er þangat voro qvaddir, scal qveþia þar til þess, at telia fe i afrett þa, ef eigi var aþr i talit.

[3][Sva scal þar fara at domi þeim, oc at reifingom öllom, sem sculda domi]. Þat scal domr döma hveriom þeirra, sem gögn baro til. [4]Þeim mönnom öllom er eigi föra gögn fram at domi þeim, scal ecki döma. Frumgögn scolo borin i dom þann [5]aþr stiarna komi a himin. Þeir scolo döma þa nott, nema þeir vili allir heldr of daginn eptir. Lokit scal domi þeirra fyr miþian dag annan dag eptir. [6][Þat varþar fiörbaugsgarþ, ef menn glepia dom þann. Oc sva varþar buum þeim, er þangat voro qvaddir, oc koma eigi, enda megi af þvi eigi dominn eiga, at þar verþi engir buar til at bera qviþo of mal manna. Ef menn varna

id qvicunqve corroboret, qvod (inqviat) horum tesqvorum compascuorum tantum mihi arrogam, qvantum meum esse opinor. Veridici deinde definiant an cuivis, qvantum contendit, minusve sit. Pars qvæcunqve adferat auctoritates, qvas in præsto habet.

Testes et operarii et judices omnes juramentis ibi fungantur, ut in judiciis comitialibus solent. Veridici eo evocati provocentur ad dinumeranda pecora, cuiqve in tesqvis compascuis habenda, si hoc prius non factum est.

In hocce judicio omnia sic moderanda et rejectiones instituendæ ac in judicio debitorum exigendorum solet. Tantum cuiqve condominorum adjudicent judices, qvantum auctoritates (eorum esse) comprobant. Iis qvi auctoritates hoc judicio coram non proferunt, nihil assignandum. Auctoritates judicio coram prolatæ sint, stella priusqvam in cælo oritur; in eadem nocte ferant sententiam, nisi die subseqventi eam potius ferre inter omnes convenerit. Ante medium diem subseqventem peractum sit judicium. Hocce judicium turbans exilio puniatur. Eandem pœnam luant veridici evocati sed contumaces, dummodo eam ob causam judicium habere impossibile fiat,

1) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
2) *B cum suis legit:* qviþmenn, *veridici.*
3) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
4) *B cum suis legit:* af þeim mönnom, er eigi föra gögn sin fram at domi þeim, scal ecci döma, *in eorum detrimentum, qvi auctoritates suas judicio coram non protulere, haud feratur sententia.*
5) *B cum suis legit:* aþr sol se undir sol, *priusqvam occidit.*
6) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

þess at ganga þar i dom, þeir er til ero beþnir, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, ef domr verþr af þvi eigi fullr. Nu verþr domr þo fullr, þa varþar III marka secþ. Þat ero allt stemno sakir til alþingis, oc scal sökia i fiorþungs domi þeim, er afrettardomr scyldi vera i fiorþungi. Nu var domr settr at fiorþunga moti, þa scolo malin koma i þann fiorþungsdom, sem buar ero fleiri qvaddir or fiorþungi, enda scal afrettar domrinn þa hefiaz i fiorþungsdominom, oc ero gögn öll sialfqvödd þangat, þau er eigi voro af hendi leyst at afrettar domi, oc sva gagna gögn. Þar scal qveþia til þeirra saka allra heimilis-bua IX a þingi þess er sottr er til fiörbaugs-saca, en V til III marka saka.

qvod veridici de causis partium effata prolaturi desint. Si in judicium denominati apparere recusaverint exilium luant, modo eam ob causam debitus judicii habendi numerus non adimpleatur. Qvod si judicium nihilominus pleno componitur numero, trium marcarum multam luant. Omnes hæ causæ, citatione adhibita, in comitia generalia transferantur, et peragantur in judicio qvadrantis ubi judicium tesqvorum compascuorum habere instituebatur. At judicium in terminis qvadrantum compositum est, tum causæ deferendæ sunt in judicium qvadrantis, unde plurimi veridicorum evocabantur, qvo casu judicium de tesqvis compascuis in hocce qvadrantis judicio instituendum, qvo etiam omnes auctoritates principales et principalium probationes secundarias suapte evocatas esse tenendum est, qvæ nempe in tesqvorum compascuorum judicio non prolatæ sunt. In omnibus hisce exilii causis novem, in trium marcarum causis qvinqve ejus in qvem agitur domicilii accolæ in comitiis evocentur.

Sva scal fara of þer sakar allar er nu voro tindar, i þesso mali, þott þær yrþi fyrir dominn.

Qvoad omnes hic memoratas causas, ejusdem generis, ante judicium qvamvis evenerint, idem obtineat.

Ef nockor möl ero þa þar, þau er þeir verþa eigi asattir a dom sinn, þa scal afl raþa meþ þeim. Ef þeir ero jamnmargir er sitt vilia hvarir döma, þa scolo þeir vefengia, oc fara sva at vefangi, sem at fiorþungsdomi. Siþan scal

Si qvæ fuerint causæ, de qvibus decidendis (in judicio tesqvorum compascuorum) inter judices non convenit, plurima valeant vota. Cum qvamcunqve sententiam totidem amplectuntur, in sententias discedendum est, discessione, ut in judi-

hverr þeirra er þau mal eigaz viþ, en vefengno, stemna annars domöndom, oc lata varþa utlegþ, oc stemna til rofs dominom. Scal stemna til alþingis, oc til þess fiorþungsdoms er afrettardomr var i fiorþungi, þa scal reyna i fiorþungsdominom, nema þar verþi enn vefengit, þa scal lucaz i fimtardomi.

I þann hlut afrettar scal domr vera, er næstr er bygþom, oc scal eigi firr vera bulandi, en i örscotz helgi viþ. Scal merkia domstaþinn aþr maþr stemni til þangat. Nu liggr afrettin firr bulöndom, en sva megi vera, sem nu var tint, þa scal domrinn vera i örscotz helgi viþ tungarþ þess mannz, er næstr byr afrettinni, þar er hvartki se acr ne engi. Sa scal kiosa bö til doms, er qveþr hann, ef fleiri bygþir berr jamnær].

Nu ero þeir menn i omegþ, eþa af landi farnir, er afrett þa eigo, er domr var a, oc var mal þeirra eigi tilbuit, þa scolo þeir heimta sitt at þinga domi, oc stefna þeim mönnom öllom um, er þa

ciis qvadrantum solet, instituta. Qvivis deinde de causis, in qvibus facta est discessio, litigantium, partis contrariæ judices in jus vocet, exilii pœnam iis intendens, et ad latam eorum sententiam rescindendam agens. In comitia generalia citatione manifestata transferatur, et in judicium qvadrantis in qvo tesqvorum compascuorum judicium habebatur. In qvadrantis judicio partes tum contendant; qvod si discessio hic etiam fiat, in qvinionis judicio lis tandem decidatur.

In ea tesqvorum compascuorum parte habeatur judicium, qvæ ad tractus habitatos proxume jacet, nec ab illis remotius qvam intra jactum teli a pascuis domesticis. Locus judicii habendi, citatione nondum manifestata, delineatur. Qvod si tesqva compascua a pascuis domesticis remotius posita fuerint, qvam ut hic præscripta obtinere possint, judicium habeatur intra terminos teli jactus a prati stercorati sepimento ejus, qvi ad tesqva compascua proxume habitat, et in loco, ubi nec ager nec pratum adest. Ad judicium provocans, ejus habendi prædium eligat, si plures terræ habitatæ pariter remotæ fuerint.

Si qvi tesqvorum compascuorum, ubi judicium habebatur, codomini vel pubertate non egressi fuerint vel peregrinarentur, nec eorum, judicio habito, res agebatur, illi adultæ ætatis facti, vel peregre reversi in judiciis comitialibus suum vindicent, omnes

afrett eigo, [1][oc qveþia til heimilisbua V a þingi, þa er nestir bua afrettinni, hvern hluta þeir ætti i afrett, þa er domr var, oc mundo eignaz, ef mal þeirra veri til buit at lögom. Niota scolo þeir vattorþa i öllom stöþom þess er þau ero til. Scal þeim þa döma slican hlut, sem gögn baro til, at þeir mundi eignaz at afrettar domi, ef þa væri möl þeirra, sem annarra manna tilbuin. Allir scolo þeir jamnt racna lata, er jamnt höfþo tekinn þeirra hlut. Ef sumir hafa meira haft af þeirra hlut en sumir, þa scal at slicom hlut hverr þeim böta, sem þat reyniz. Nu höfþo sumir ecki af, þa scolo þeir eingo böta er ecki höfþo].

tesqvorum compascuorum condominos eum in finem in jus vocent, qvinqve accolis, ad tesqva compascua proxume habitantibus evocatis, qvi definiant, qvanta cum judicium habebatur pars iis fuerit tesqvorum compascuorum, vel iis assignanda, si causa eorum legibus convenienter acta sit. Testimonia, si qvæ in præsto fuerint, adhibeant. Tanta iis adjudicetur portio qvantam comprobant auctoritates iis assignatam iri in judicio tesqvorum compascuorum, si ibi eorum, ut cæterorum condominorum causa fuisset acta. Omnes qvi tantumdem eorum portionis occupavere, tantumdem etiam remittant. Si nonnulli eorum portionis magis, qvam alii occupavere, illorum qvivis tantum iis restituat qvantum in rem eorum versum esse comprobatur. Qvodsi aliqvi nihil alienum occupaverint, hi nihil pro nihilo reddant.

XLII. Capituli.

Of vetrhaga oc at telia fe i afrett.

[2][Ef menn eigo vetrhaga saman, þann er hross manna, eþa sauþir, eþa naut ganga sialfala i, enda verþi þeir eigi sattir a eigin-orþ, þa scal sa maþr fara i þingbrecko, er scil vill a göra, oc beiþa afrettardoms þa menn alla, er hlut eigo i

Titulus XLII.

De pascuis hyemalibus et pecoribus ad pascua communia computandis.

Si plures compascua habuerint hyemalia ubi eqvi, oves bovesve eorum libere palantur, de cujusvis dominii portione cum oritur dissidium, hujus finem facere cupiens, clivum adeat comitialem, omnes horum compascuorum condominos ad judicium ha-

---

[1]) *Qvod superest tituli B cum suis omittit.*

[2]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

haga þeim, oc fara sva at þvi mali öllo of þann haga, sem of þa afrett, er sumarhagi manna er, oc geldfiar höfn. Dom þann scal eiga annan dag vico, þa er IV vicor lifa sumars aþr þvatdag enn næsta. Hann scal sva qveþia doms þess at öllo, oc sva bua til, sem annars afrettar doms. Scolo hinir er eigo hagann meþ hanom, svá sciptaz viþ at halda domi upp viþ hann. Sva scal þar at öllom lögscilom fara at domi þeim, sem at öþrom afrettar domi. Sva scal domr sa vera nær bulöndom, sem aþr var tint, oc i þann hlut afrettar.

Nu vill maþr lata telia fe i vetrhaga, oc er þat rett at domi þeim, at beiþa þar bua til þess, oc scolo þeir sva tilætla, at fe mundi eigi hafaz at betr, at meþal-vetri, at föra veri, oc se þo scipat til fulz, þar scal telia viþ tvævetr hross eþa ellra tvav hross vetrgömol, en fyl IV, en annat fe, sem i buland.

Rett er maþr beiþi itölo a leiþ, eþr þar er hann hittir þa alla at mali er eigo XIV nottom fyrr].

bendum provocet, omnino eodem modo qvoad hæc compascua res suas moderans ac compascuorum æstivorum respectu, ubi pecora sterilia tenentur, præscriptum est. Hocce judicium habeatur secundo die hebdomadis, cum die lavationis proxume elapso qvatuor æstatis hebdomadæ superfuere. Modo eodem ad hoc judicium provocet, idqve ipsum ita instituat, ac tesqvorum compascuorum judicium solet. Cæteri eocum pascuorum condomini, qvinam in eum legibus contendat simili modo inter se distribuant. Justa qvævis judicialia hoc pascuorum judicio coram ita persolvantur, ut in judiciis tesqvorum compascuorum solet. Tam prope ad pascua domestica hoc judicium habeatur, et in eadem tesqvorum compascuorum regione ac antea constitutum est.

Si qvis pecora in pascua hyemalia dinumerare voluerit, ut id hoc judicio coram fiat fas est. In id sunt accolæ evocandi, qvi ita disponant, ne pecora in mediocriter sæva hyeme, pauciora qvamvis ibi melius agant, pascua tamen plane occupata sint. Cum bimis vel adultioris ætatis eqvis, unius anni eqvi æqviparandi, pulliqve eqvini qvatuor. Qvoad alia pecora relatio eadem valeat ac in pascuis domesticis observatur.

In conventu promulgatorio, vel ubi omnes pascuorum condominos, qvatuordecem antea noctibus convenit, ad dinumerationem pecoris in pascua provocare fas est.

Ef fe mannz gengr i engiar eþa i andvirki manna, þat er hann hevir i afrett rekit, oc utlegz hann eigi of þat.

Ef fe manna gengr or afrett i land þess mannz, er nestr byr afrett, þa a sa III kosti, þann einn at reka fe aptr i afrett miþia, en annan þann at hafa i sino landi, þann enn þriþia at reka feit heim til þess er a. Ef hann recr feit i annars land, þa utlagaz hann viþ þann. Sa a slica costi ena sömo, er þa er fe i land rekit, eþa þat gangi sialfkrafa, sem hinn er nest byr, oc sva hverr þeirra manna er þat fe kömr i land. Þann kost eigo þeir enn, at lata þat fe ganga þangat er þat vill.

Ef maþr recr geldfe annars sva, at V aura scaþi verþi at, eþa meiri, oc er þat spellverc et meira, varþar þat fiörbaugsgarþ, a sa söc þa er fe a viþ þann er rac feit, eþa reka let. [1][Nu recr hann sva geldfe annars mannz at kugildis scaþi verþr at, eþa meiri, þa varþar scoggang, oc sva varþar öll spellvircni, þar er spellvircni bersc, sem nu var tint, oc sva greiniz i öllom stöþom of sacarnar, sem her var tint of geldfiar recstrinn. Þat ero alt stemno sakir er nu voro tindar, scal qveþia til heimilis-bua IX a

Si in prata aliena vel fœna congesta palantur pecora, qvæ qvis in tesqva compascua (jure) egit, pœnam pecuniariam non incurrit.

Si pecora aliena in tesqvis compascuis constituta in ejus vagaverint fundum, qvi ad hæc tesqva proxume habitat, tres ei competunt optiones: prima est, pecora in media tesqva compascua reagere, secunda in proprio fundo ea pasci sinere, tertia ad dominum ea domum agere. Si in fundum alienum pecora egerit, multa tenetur in hujus dominum. Illi in cujus territorium vel aguntur pecora vel suapte palantur, idem, ac proxume habitanti, juris defertur, et cuiqve in cujus territorium hæc pecora deveniunt itidem. Hæc pecora qvorsum volunt vagari sinere jus demum habeant.

Si qvis pecora aliena sterilia ita egerit, ut qvinqve unciarum vel gravius eveniat damnum, hoc pro majori damno injuria dato habendum, et exilio puniatur, qvam causam in agentem vel agere curantem dominus pecoris suscipiat. Si qvis aliena pecora sterilia ita egerit, ut vaccæ valoris majusve eveniat damnum, proscriptionem luat. Omne damnum injuria datum, qva tale comprobatum, eadem hic præfinita pœna coerceatur, et ubiqve causæ modificantur juxta tenorem ejus, qvod hic de acto pecore præscribitur. Omnibus

[1]) *Reliqvum tituli B cum suis omittit.*

þingi þess er sottr er til fiörbaugssacar, oc scoggangs, en V til III marka saka].

hic memoratis causis adhibeatur citatio in causis exilii et proscriptionis qvinqve, in trium marcarum causis qvinqve ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

XLIII. Capituli.

Of sveltiqvi viþ afrett.

Þat ef maþr vill göra sveltiqvi, sa er næstr byr afrett, [1])þa scal hann segia til þess i þingbrecko a varþingi, þvi er (hann) var sialfr þingmaþr i, at hann man sueltiqvi göra i landi sino til afrettar, fra bolstaþ sinom, eþa sva, ef hann hefir görva. Hann scal nemna ser vatta at tilsögonni, oc neyta [2])[þess vættis], þa er hann er sottr of þat, at feit sueltr i quiinni. Hann scal sva göra sueltiqvi at eigi drucni fe þeirra manna, [3])eþa troþiz, oc lata hliþ a, oc grind firi, [4])oc hurþ sva at aptr of luki. Hann a [5])þvatdaga at setia i geldfe, þat er or afrett gengr firir non. Ef fe þat tröþz i qviinni i sauri, eþa i þröng, eþa drucnar, eþa fellr garþr a, þa abyrgiz sa er inn let feit. Ef V aura scaþi verþr at oc varþar þat fiörbaugsgarþ. Þoat fe suelti,

Titulus XLIII.

De claustris familicis ad tesqva compascua exstruendis.

Si ad tesqva compascua proxume habitans claustrum famelicum exstruere voluerit, in clivo comitiali comitiorum vernalium, qvæ ipse seqvitur, indicet se claustrum famelicum e domicilio suo ad tesqva compascua exstructurum vel jam extruxisse. De facta indicatione testes antestetur, qvorum adhibeat testimonium, cum de pecore in claustro esuriente in jus vocatur. Claustrum famelicum ita exstruat ne pecora aliena ibi inclusa vel aqvis suffocentur vel conculcentur. Foribus, clathrisqve et janua, qvæ suapte clauditur, claustrum instruat. Pecora sterilia in diebus lavationis ante tertiam horam pomeridianam a tesqvis compascuis vagantia claustro includat. Si pecora hæc in claustro, limo inhærentia vel angustiis pressa aut conculcantur aut merguntur, aut sepimento claustri ruente contunduntur, ea includens eorum sustineat

---

[1]) *B cum suis interponit:* oc a hann þat, *hoc ei conceditur.*

[2]) *B cum suis omittit:* þess vættis.

[3]) *B cum suis addit:* er þar eigo, *eorum qvi pecora ibi habent.*

[4]) *B cum suis legit:* eþr hurþ sva at upp umluk eþr aptr, *vel janua ita comparata, ut suapt vel aperiatur vel operiatur.*

[5]) *B cum suis legit:* laugardagin, *sensu eodem.*

eþa stangiz [1])sva at deyi, oc abyrgiz sa eigi þat er innlet.

Menn scolo ut lata fe sitt or qvi þeirri þott heilagt se. Eigi scolo þeir draga ut, ef heilagt er. Annattveggia scolo þeir utlata allt feit, eþa inni allt ella, ef draga þarf ut.

Ef menn lata fe or sueltiqvi, þa er þeim scylt at reka fe þat i afrett miþia, eþa lengra. Ef þeir lata ut feit, oc reca eigi sva, þa utlagaz þeir a beitinni, ef þeir beita land hins, þoat maþr reki fe sitt i afrett miþia, en hann lati annarra manna fe ganga of land hins, þat er neþ hans fe var inni, þa er hann let sitt fe ut, oc utlagaz hann þa viþ þann er qvina a.

Rett er at maþr göri hvart sem hann vill, at lata ut allt feit, oc reka i afret miþia, eþa sitt eitt, oc byrgia hitt er inni er. En utlagaz hann of allt, ef af þvi beitiz land hins, at hann laue upp qvina.

—

Ef maþr brytr sueltiqvi, oc varþar at utlegþ oc VI aura averki, oc böta uvisla. Ef V aura scaþi verþr at, eþa

periculum. Qvinqve unciarum damno enato exilium luat. Pecora qvamvis esurierint vel ad mortem usqve cornibus invicem pugnaverint, includens hæc in se suscipere non tenetur.

Domini pecora sua etiam die festo claustris illis emittant; die festo ne manu extrahant; qvod si manu extrahere necesse fuerit, aut omnia emittant pecora aut nulla.

Pecora e claustris famelicis remittentes in media tesqva compascua vel a (terris habitatis) remotius abagant. Pecora emittentes, si ea tali modo non abegerint, depasto alterius territorio pœnam sibi contrahunt pecuniariam. Imo propria pecora qvamvis aliqvis in media tesqva compascua egerit, aliena vero, cum ipsius, cum emittebantur claustris inclusa pecora, per territorium alterius vagari sinit, in claustri dominum multam luat.

Qvicunqve pro lubitu suo jus habeat vel omnia pecora claustris emittere, et in media tesqva compascua abagere vel propria solummodo, qvo casu cætera inclusa iterum occludat. Totius pecoris respectu multetur, si fundus alienus ea de causa depastus fuerit, qvod claustra aperuit.

Si qvis claustra famelica fregerit, multam luat et eorum læsorum nomine sex uncias expendat, damnaqve enata

[1]) *B cum suis addit:* i qvi þeirri, *in hocce claustro.*

meiri, þat varþar fiörbaugsgarþ, [1])[en scoggang, ef kugildis scaþi er eþa meiri. Þat ero allt stemno sakir, oc scal qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er til fiörbaugssaca oc scoggangs, en V til utlegþar].

resarciat. *Qvinqve unciarum graviorive damno enato exilii pœna irroganda est, sed proscriptionis, si vaccæ valoris graviusve damnum inde oriatur. Omnibus hisce causis adhibeatur citatio, in causis exilii et proscriptionis novem, in multaticiis qvinqve ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.*

XLIV. Capituli.

Of garþlag viþ afrett.

[2]) Ef maþr vill beiþa garþlags, er næst a land afrett, en þat er afrettr er II menn eigo saman eþa fleiri, hann scal fara i þingbrecco a varþingi, þvi er hann er sialfr þingmaþr i, sva at þar se meiri lutr þingheyianda, oc nefna vatta rumhælgan dag, i þat vætti, at ec qveþ oc beiþi þa menn alla garþlags, er afrett þann eigo, oc qveþa a afrettinn, at leggia löggarþ a milli landz mins oc afrettar þeirra, coma fyrir miþian-dag, XIV natta fresti, oc qveþa a hvar þeir scolo finnaz, mun ec þa hafa qvadda bua til, þa er næstir ero þvi, sem garþlag scal vera, oc nefna vatta, oc qveþia at deila garþ a milli sin oc þeirra manna

Titulus XLIV.

De sepe ad tesqva compascua exstructa.

Ad tesqva compascua (sed aliena) proxume habitans, si ad sepem struendam provocare voluerit — tesqva compascua sunt, qvæ duo pluresve in communione habent — in clivum comitialem comitiorum vernalium, qvæ ipse seqvitur, eat, et die profesto in maxima foripetarum freqventia denominet testes, in id (inqviat) testificandum, qvod omnes horum tesqvorum compascuorum — qvæ definiat — condominos ad sepem struendam provoco postuloqve, ut legale struant sepimentum intra propria tesqva compascua et meum territorium. Deeemqvatuor abhinc noctibus et ante medium diei appareant — ubinam conveniant definiat — qvo termino accolas ad sepis

[1]) *Reliqvum tituli B cum suis omittit; additis tamen:* Eigi scal hross setia i spelttiqui, *eqvi claustris famelicis non sunt includendi.*

[2]) *Hunc titulum A omittit; cum vero in ejus argumentorum elencho, huic sectioni præfixo, nominetur, ex recensione codicis B eum hic adferimus; ubi duos efficit titulos hujus sectionis tricesimum qvartum et qvintum, qvorum uterqve inscribitur:* um garþlag, *de sepe struenda.*

er afrett þann eigo. Buar scolo qvaddir VII nottom fyrir, eþr meira meli. Þeir scolo halfan garþ leggia er afrett eigo, en sa halfan er qvaddi. Scolo þeir sva langan leggia sem hann vill, oc sva scolo þeir hvarir þann böta, sem þeir lavgþo.

Ef þeir vilia beiþa garþlags er afrett eigo, þann mann er land a næst, þa scolo þeir fara til heimilis hans, oc qveþia hann garþlags, oc sva at, sem a millom bolstaþa scyldi gerþa lavggarþ. Sva scal gerþa þann garþ, sem buar sia at hann ma orka a III sumrom, er bolstaþa, en afrettar menn halfan viþ hann. Ef buum syniz at lengra þurfi garþinn en sa orki halfom er qvaddr var, þa scolo afrettar menn gerþa þann lut, er hann orkar eigi a III sumrom. Þar scal lögbliþ a garþi, oc sva umbuit, ef þar er þioþleiþ at garþi.

Menn eigo þat at vinna viþ löggarþ at fa ser elldibranda, oc reka heim smala

struendæ locum proxume habitantes evocatos adhibeam. Et testes provocet et evocet (accolas) ad sepem inter eum et dominos tesqvorum compascuorum distribuendum. Accolæ septem vel pluribus ante (divisionem suscipiendam) noctibus evocentur. Tesqvorum compascuorum domini dimidiam sepimenti partem, provocans dimidiam ponat. In longitudinem illi sepimentum in tantum producant, in qvantum hic optat. Qvivis partem suam sepimenti qvam struxit, reficere tenetur.

Tesqvorum compascuorum domini, si proxume habitantem ad sepem ponendam provocare voluerint, ejus adeant domicilium, et ad sepem struendam provocent, ita in cæterum omnia moderantes, acsi inter prædia ponatur sepimentum. Ita sepes struatur, ut per tres æstates, sepimenti structuram proxume habitanti adsignatam, eam peragere posse accolis videatur, dimidiam sepimenti partem tesqvorum compascuorum domini ponant. Si accolis visum fuerit longius sepimentum necessario reqviri; qvam ut proxume habitans ejus dimidiam partem struere possit, tesqvorum compascuorum domini id sepimenti ponant, qvod per tres æstates ille ponere non valet. Legitimum in sepimento constituat ostium, legali modo paratum, si via publica per sepimentum ducit.

Legale sepimentum struentibus et lignari et pecora sua lactantia domum agere

sinn; eigi scolo þeir sva reka aþra syslo at þat dveli garþlagit. Hvarir sem oscil göra öþrom um garþ þann, þa scal sva fara socn, sem þar er menn ero garþlags qvaddir amilli bolstaþa.

Menn ero scyldir at luca löghliþ aptr a löggarþi, ef sva er umbuit, sem i lögom er mælt. Ef sa lycr eigi aptr hliþ er eptir ferr i gögnom, þa verþr hann utlagr um þat, oc a sa þat fe, er hliþ scyldi halda a garþi. Hvargi er hliþ er brotit a garþi varþar þat utlegþ, oc VI aurar at böta auvisla.

Þar er löggarþr er görr ameþal afrettar oc bols þess er næst er afrett, þar scal eigi vera sveltiqvi a þeim bolstaþ.

Ef maþr recr fe manz or afrett oc kömr eigi aptr, þa verþr hann utlagr um þat viþ hinn, oc abyrgiz hann feit.

liceat. Ne aliis negotiis ita sese implicent, ut structura sepimenti impediatur. Si qvi ex parte alterutra sepis ponendæ occasione in alterum injuste egerint, ita in eos instituatur actio, ac cum ad sepem inter prædia terminalem struendam provocatio facta est.

Ostium sepimenti legalis, modo legibus præfinito comparatum (transeuntium qvisqve) occludere tenetur. Si ostium serius transmeans hoc non clauserit multam luat, qvæ ei solvatur, qvi ostium sepimenti servare debuit. Ostium sepimenti effringens multetur, et sex uncias (injustæ læsionis nomine expendat) damnaqve resarciat.

Legali sepimento inter tesqva compascua et prædium proxume situm exstructo, claustrum famelicum in eodem prædio haud instituatur.

Si qvis e tesqvis compascuis aliena egerit pecora, qvæ non revertunt, multa in eorum dominum teneatur et pecorum periculum sustineat.

XLV. Capituli.

Of leigo lönd.

[1]) Ef maþr leigir land at leigomali retto oc at lögmali, þa scal hann coma þangat [2]) [þegar at a var at varyrkia, er hann

Titulus XLV.

De fundis locatis-conductis.

Cum qvis justis conducendi formulis et modo legali fundum conducit, in verno tempore ad negotia vernalia exeqvenda, eo

---

[1]) *Hic B novam incipit sectionem de colonis conductitiis, qvæ inscribitur:* Leiglendingaþattr.

[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

vill, en bygþom scal hann fara til landz], er VI vicor ero af sumri, ef hann vill, oc er hanom þa heimill hagi, oc sva föt sin inn at böra, oc scolo þeir sva miþlaz husrum viþ, ef eigi viþr þeim baþom, þa a sa fyrst heimul fiarhus [1][III netr]. Þvi at eins a sa, er þa scal a landi bua, smala sinn inni at hafa til þvatdagsins, ef hinn lofar [2][er fyrir sitr], eþa þarf eigi alt husrum, en siþan a sa fyr landi at raþa, oc husum, er leigt hevir, en þegar er VI vicor ero af sumri, þa a hinn eigi, er aþr bio, at beita engiar hins. Hafa a hann hross þar til drottinsdagsins i haga [3][en annan smala unz liþr helgina. Rett er oc at sa se þar of drottinsdaginn meþ hiu sin, er aþr bio þar, oc ero hanom þa heimil fiarhus til innivistar, ef þeim vinna eigi baþom inni hus; scal hann þviat eins þa hafa smala sinn inni, ef þeim vinnr baþom husrum, oc fara a braut annan dag vikunnar, nema þa se lögheilact, þa scal hann nott siþarr fara meþ smala sinn allan, oc busgagn sitt alt, eþa hann scal leggia þat i uthysi ella, hafa a braut fört aþr VII vicor se af sumri oc byrgia colgrafar. Ef hann

cum optat migret, sed lares suos eo transferat, si voluerit, cum sex æstatis hebdomadæ peractæ sunt. Tum pascuis jure uti cæpit et supellectilem in domos transfert. Si ad utriusqve necessitates non sufficiunt domus, iis in communione pro rata utantur. (Qvi antea in prædio habitavit) per tres noctes oviariis uti jus habeat. Qvi lares suos in fundum nuper transtulit ea tantum lege pecora sua ad diem usqve lavationis domubus pecuariis includat, si antea ibi habitans hoc concedit, nec omnium domuum opus habet. (Novissime) conducens dehinc et fundi et domuum potestate gaudeat. Sexta æstatis hebdomade peracta, antea in fundo habitans prata successoris sui ne depasci faciat. Ad dominicam usqve eqvos in pascuis tenere ei liceat, reliqva sua pecora ad dominicam usqve peractam. Pristinus fundi habitator, per diem dominicam cum famulitio suo ibi agere jus habeat. In domubus pecuariis sese continere ei liceat, si ædes ipsæ ad utriusqve necessitates non sufficiunt. Ea tantum lege pecora sua in domubus teneat, si ad utriusqve coloni necessitates sufficiunt. (Pristinus habitator in totum) e prædio demigret, secundo die hebdomadis, nisi hic legaliter festus fuerit, qvo casu nocte subseqventi præterlapsa, et pecora sua omnia

[1]) *B cum suis omittit:* III netr, *sed addit:* er aþr bio a landino, enn hvarrtveggi innihus, *qvi antea in prædio habitavit — sed uterqve habitaculis utatur.*

[2]) & [3]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

görir eigi sva, þa er hann utlagr III mörkom].

et supellectilem cujusqve generis avehat, sin minus in domus solitarias hunc inferat, avehatqve ante septimam æstatis hebdomadem consummatam. Carbonum adurendorum foveas teget. Si secus fecerit trium marcarum multam sustineat.

[1])Ef maþr leigir land at manni, oc kömr eigi til landzins, þa er VII vicor ero af sumri, þa verþr hann utlagr [2])[III mörkom] oc [VI aura] handsals slit, [3])[ef handsalat var], enda scal landzdrottinn þa selia land sitt a leigo þeim manni er hann vill, eþa lata sialfr yrkia ella. [4])[Costr er at stemna þa þegar til alþingis, eþa varþings, eþa til alþingis annat sumar, enda er kostr at lata döma a hendr hanom tilför til landzins, oc varþar þa fiörbaugsgarþ, ef hann görr eigi til fara, oc scal heimta landzleigo, þott hann fari eigi til].

Si qvis fundum ab alio conducens septima æstatis hebdomade peracta in prædium non migrat, trium marcarum multam luat, et dextræ fide data ejus violatæ nomine sex uncias expendat, fundi vero dominus prædium suum vel elocet cuicunqve voluerit, vel ipse cultum curet. Ad comitia generalia vernaliave illico citatione publicata causam deferre fas est. Ad comitia generalia proxuma æstate agendam caussam citare etiam liceat. Dominus fundi jus habeat demigrationem in fundum judicum sententia ei injunctam curare, qvod si alter nihilominus migrare supersederit exilium luat, et solarium ei qvamvis non migranti exigendum.

Ef leiglendingr selr landit a leigo meþ ser [5])[öþrom manni], oc varþar þat fiörbaugsgarþ baþom þeim viþ landeiganda, [6])þeim er landit seldi oc hinom er leigþi, oc elþi oc jarni for a land

Si colonus conductitius fundum ei locatum tertio sublocaverit, in fundi dominum uterqve exilii teneatur et sublocans et conducens, igniqve et ferro in fundum alienum domino invito sese transferens. At

[1]) *B cum suis legit:* Nu ef sa kömr eigi til landz er leigt hevir, þa er VI ero af sumri; *Si sex æstatis hebdomadibus præterlapsis conductor prædium non advenerit.*

[2]) *B cum suis omittit:* III mörkom & VI aura.

[3]) *B cum suis omittit:* ef handsalat var.

[4]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[5]) *B cum suis omittit:* öþrom manni.

[6]) *B cum suis melius legit:* þeim er at hanom leigþi oc hinom er seldi oc arni oc elldi for a land hans, *et eo sublocante conducens, et ipse sublocans, in ejusqve fundum focum et ignem transferens.*

mannz at olöfi hins. Nu ferr sa maþr af landino, er at [1])landeigandanom leigþi, oc eyþir landit, oc varþar þat enn fiörbaugsgarþ.

Sa maþr er land leigir a grasnautn alla a landi þvi, oc sva a hann at vinna alt a þvi, sem hann vill, þar er hvartki se acr ne engi, þat er þarf, til at botsama um hus, eþa garþa, eþa bua um andvirki sitt. Sva scal hann oc hiu taka ser, at hann geti ortar vel engiar [2])[fyr þær sacar]. Ef hinn yrkir eigi landit, sem þarf, oc liggia engiar oslegnar, þat varþar hanom [3])[III marka] utlegþ, oc handsals slit, oc böta auvisla, [4])[sem landbuar virþa], ef scaþi verþr at. Ef V aura scaþi verþr at, eþa meiri, ef hann spillir landino, oc varþar þat fiörbaugsgarþ [5]).

Sa maþr er leigir land, [6])scal hafa hus, sem hann þarf, oc halda husum oc abyrgiaz viþ handvömmom sinom öllom, [7])enn landzdrottinn verþr utlagr III

fundum ab initio, domino locante, conducens e fundo demigrat, eumqve desertum reliqvit, hoc etiam exilii pœna vindicandum.

Fundum conducens omnibus gramineis proventibus in fundo fruatur. Omnia porro ad domus sepesve reparandas, vel ad fœni acervos muniendos necessaria in fundo, ubi nec ager nec pratum est, pro lubitu operetur. Tot adhibeat operarios, ut ejus rei causa prata (ad fundum pertinentia) legali modo colere possit. Qvod si cultum debitum fundo non præstiterit, unde prata torpescunt, tres marcas pœnæ pecuniariæ nomine expendat, multamqve dextræ violatæ, et, damno enato, juxta fundi accolarum æstimationem hoc resarciat. Si qvinqve unciarum graviusve, fundo vitiato, evenerit damnum, exilium luat.

Fundum conducens domus habeat necessarias, qvas sartas tectasqve conservet et earum, sua negligentia causatum damnum sustineat. Fundi vero dominus trium

---

1) *B cum suis legit:* landzdrottinum, *sensu eod.*

2) *B cum suis omittit:* fyr þær sacar.

3) *B cum suis omittit:* III marka.

4) *B cum suis omittit:* sem landbuar virþa.

5) *B cum suis his subjungit:* Nu kömr hann eigi til landzins er VII vicor ero af sumri, þa a landzdrottinn cost, at lata liggia landit leigolaust, oc sökia hinn til fiörbaugsgarþz, ef hann vill þat helldr enn hafa leigona. Slicann cost a leigomaþrinn viþ hann, ef hann selr landit undan hanom viþ verþi eþr a leigo, oc sökia hann til fiörbaugsgarþz; *Si septem æstatis hebdomadibus peractis in fundum conductum non transmigrat, fundi domino conceditur facere, ut fundus incultus torpescat et ad exilium alteri irrogandum agere, si id solario exigendo prætulerit. Idem juris conducenti in fundi dominum defertur, si fundum ei conductum tertio vel pretio vendiderit vel solario evocaverit, et ad exilium ei irrogandum agat.*

6) *B cum suis legit:* scal halda husum abyrgio viþ handvömmom sinom, *qvo ad negligentiæ suæ culpam, domuum in se recipiat periculum.*

7) *B cum suis legit:* enn landzdrottinn a at fa hanom viþ, ef hann krefr at styþia &c., *domi-*

mörkom, ef hann fær hanom eigi viþ, til at styþia hus sva at se hans se ohætt [1][oc mönnom, en leigomaþr a þa at abyrgiaz hus, at eigi falli ofan, ef hanom ero steþor tilfengnar, oc hefia upp of faþm saman, oc hlaþa sva veggi.

Ef leiglendingr hevir hus gör þar ny, scal hann ofan briota þat hus fyrir fardaga, oc taca or viþ sinn, ef hann vill viþinn eignaz. Nu hafþi leigomaþr laginn viþ sinn i þau hus, er aþr voro þar, þa scal hann abraut taca fyr fardaga, oc böta aptr, sem aþr var. Sa eignaz viþinn, er land a, ef hann tecr eigi yr husum aþr].

Leigomaþr scal sva meþ eldi fara eþa fara lata, sem hann eigi sialfr husin, [2][oc abyrgiz sa þo er land hevir leigt, ef eldr kömr i hus, eþa i andvirki, ef af hans handvömmom verþr, eþa þeirra manna er hann scal varþa orþ oc verc fyrir]; ef hann ferr ogetelegarr meþ eldi, eþa lætr fara, en sva, oc brenna husin, þa varþar hanom þat fiörbaugsgarþ. [3][Scal stemna heiman, oc qveþia til heiman heimilisbua IX a þingi þess er sottr er].

marcarum multa tenetur, si ei materiem non suppeditat ad domus ita sustinendas, ne qvid periculi ejus pecoribus vel hominibus inde immineat. Columnis suppeditatis colonus ipse curet ne domus corruant, singula vice unicam (tecti) orgyiam sursum tollat et parietes struat.

Si colonus conductitius novas in fundo exstruxerat domos ante dies migrationum has demolietur, materiemqve suam capiat, si hanc sibi habere optat. At colonus conductitius propriam materiem in domus fundi pristinas posuit, tum hanc ante dies migrationum recipiat, domos in pristinum restituens statum. Fundi domino materies cedit, si ante tempus hic definitum non aufertur.

Colonus conductitius ita ignem et ipse tractet et tractatum curet, acsi domus ei propriæ fuerint. Si ignis vel domus vel fœni cumulum ejus negligentia eorumve, qvorum verbis et factis prospicere debet, corripuerit, fundum conducens hoc periculum sustineat. Si magis incaute qvam hic præfinitur ignem tractaverit, unde domus comburuntur, luat exilium. Domo citandum est novem ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis domo evocatis.

---

nus vero fundi ei postulanti materiem suppeditit ad domus sustentandas.

[1] & [2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[3]) *B cum suis legit:* nema qviþr beri at hann villdi brenna husin, þa varþar scoggang, *nis comprobaverint veridici eum domos comburere voluisse, qvo probato, proscriptionem luat.*

Ef menn beita engiar leiglendings, oc þo at þeir beiti haga hans, þa a hann at sökia of þat, eþa selia söc öþrom manni, ef hann vill. Nu vill hann hvartki þeirra, þa a landeigandi sökina, [1][oc sva þa söc, ef jörþo er scatt].

Ef leigo landi hevir fylct fiscveiþr, eþa foglveiþr, [2][eþa eggver], oc a leigomaþr þat alt i þvi, er eigi er fra numit, [3][oc sva þat, ef þar recr fisca, eþa fogla, eþa sela oc hascerþing oc hniso]. Ef viþ recr a leigolandz fiöro, þa a leigomaþr at draga viþ þann yr flöþarmali, oc marka viþinn þess marki er fiöro a, [4][oc festa, sem hann eigi], enda a hann at föria farma þar [5]af fiöro hins. [6]Nu recr hval a fiöro þa, oc scal hann festa hval þann, sem hann eigi, oc hafa hlass af, ef hvalr er tvitogr [7][eþa lengri einskyns. Ef hann bergr verr at hval, eþa viþi en nu er tint, þa verþr hann utlagr, oc scal hann abyrgiaz scaþa þann allan viþ landeiganda, er af oröcþ hans verþr, enda a hann þar allar veiþar, þær

Si qvi prata imo etiam pascua coloni conductitii depasta intenderint, ille de hoc vel ipse agat, vel, si voluerit, causam alii agendam demandet. Qvod si neutrum facere voluerit, ad fundi dominum hæc causa, ut et de fundo læso agenda devolvitur.

Jus vel piscandi vel aucupii vel ova legendi ad fundum conductitium pertinens, nec exemtum, colonum conductitium seqvatur, ut et (jus litoris), si pisces vel aves vel phocæ vel sqvalus (lamia?) vel delphinus (phocæna) e mare ejiciuntur. Cum in fundi conductitii litus e mare materies ejicitur, colonus conductitius eam supra terræ et malinæ terminum trahat, litoris domini signum ei imponat, et propriæ instar continenti alliget. Dominus fundi ex alterius litore onera navis vehat. At balæna in fundum (conductum) fertur, tum colonus conductitius hunc ita continenti alliget, acsi ei propria fuerit. Si balæna viginti ulnarum vel longior ejusdem generis fuerit unicam ejus vehem colonus capiat. Si negligentius, qvam hic definitur, vel balænam vel materiem in tutum constituerit, multetur, damnumqve fundi domino præstet totum, qvod ejus incuria eveniebat. Animalia qvævis (fera), qvæ in fundo versan-

1) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
2) *B cum suis omittit:* eþa eggvert
3) & 4) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
5) *B cum suis bene legit:* a land hins, *in istius fundum.*
6) *B cum suis legit:* Ef hvalr rekr a fiöru þa, oc a hann at hafa hlass af hvalnum slict, sem einn eykr ma draga, ef hvalr er XX; *Si balæna in littus ejicitur, tantam ille ejus capiat vehem, qvantam jumentum trahere valet, modo balæna viginti ulnarum fuerit.*
7) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

er þvi landi fylgia, nema eggvers fogla, þa scal engva veiþa.

Nu verþa þar alptir fyrir fardaga, aþr hann fari a braut, oc a hann þar hvartki egg ne unga, hinn scal þat þa eignaz, er þar scal næst bua, en hann a þat er et fyrra varit var i þeim munom].

Sa maþr er land hevir leigt, a oc torf at scera i landino, sem hann þarf til eldi-branda ser, þari hia er aþr var scorit, oc fella saman torfgrafar. En ef torfmor er eigi at landino, [1])þa a hann viþi at elda, ef aþr var viþi ellt et nesta, oc hvärotveggia, ef sva hefir aþr verit. Sva a hann oc elldingo at scipa, sem aþr hevir verit, [2])et nesta, nema þeir hafi annan veg scilit meþ ser.

Ef scogr fylgir landi, þa scal leigomaþr höggva ser þar i scogi þeim sloþahris oc sassgirþi oc smæri, oc göra ser þar ledengþar kol. Sva scal hann [3])[þvi öllo hagvircliga scipa, oc sva] neyta þar eldibranda, sem þa mundi hann, ef hann scyldi þar lengr bua. [4])Nu vill hann a braut fara af landino, at öþro vari, oc

tur, venandi jus ad colonum pertineat, nisi aves ovifundii qvas venari nefas sit.

Cum cygni ante dies migrationum, et prius qvam colonus lares suos transfert, in fundo conducto nidificantes ova pariunt, ille nec ova nec pullos capiat. Hæc ad eum pertineant, qvi in fundo proxume habitat, prior vero, qvod vere antecedenti ejus generis ibi inveniebatur, habeat.

Qvi fundum conducit, terræ bituminosæ qvantum ad ignem alendum reqviritur eruat, ad loca ubi antea eruebatur, foveasqve faciat contiguas. Si in fundo (qvem conduxit) terra bituminosa non invenitur, ligna igni nutriendo adhibeat, dummodo anno proxume elapso ita factum sit. Utrumqve adhibeat, si hoc antea obtinuit. In tantum ignis faciat in qvantum novissime facti sunt, nisi inter eos aliter stipulatum fuerit.

Cum sylva ad fundum pertinet, colonus conductitius in ea sylva cædat arbores trahæ adhibendas, ut et vimina ad vasa majora minoraqve, carbones etiam ad falces acuendos aduret. Tam apte et commode hæc omnia ordinet lignisqve utatur, ac fecisset, si ibi diutius habitaret. Si ei a prædio vere subseqventi migraturo ligna

---

[1]) *B cum suis addit:* þvi er hann hevir leigt, *qvem conduxit.*

[2]) *B cum suis legit:* et næsta misseri, *semestre proxume elapso.*

[3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[4]) *B cum suis male legit:* Nu vill hann eigi a braut fara &c., *Si ei — non migraturo &c.*

ganga hanom eldibrandar af, oc a landz drottinn þa at hafa.

Ef maþr byr a leigolandi þvi er reki fylgir, a hann at taka þar alnar kefli af fiöro. Ef hann vill böta bus buluti sina, þa a hann at hafa viþ til þess, hvart sem hann vill or scogi [1]) eþa af fiöro, oc lata eptir liggia hræ. Nu vill hann göra nya buluti, oc a hann at göra, ef hann vill, oc lata eptir þar er hann ferr a braut, vanda sva viþ til, sem þa mundi hann, ef hann ætti sialfr scog eþa fiöro. Ef hann a ker inni þar scal hann ut hafa fört þat, oc sva annat gagn sitt, þvatdag et siþarsta i fardögom, nema hinn lofi hanom lengr at hafa þar; þvi at eins scal hann hus briota til at föra ker sitt ut, ef hann bötir aptr jamnvel, sem aþr var, en elligar a hann i stöfom ut at föra. Ef hann hefir eigi a braut fört [2]) buskerfi sitt, er VII vicor ero af sumri, þa verþr hann utlagr [3])[III mörkom], nema hinn lofi.

[4])[Leigomaþr scal eigi loga fe sino til þess af, at hann vili hey selia; utlagr er hann, ef hann lætr til þess af. Nu gengr hanom hey af, þa er hanom rett at

supersunt, hæc ad fundi dominum pertineant.

Qvi in fundo conducto, ad qvem jus litoris pertinet, habitat, unius ulnæ baculos ejectos capiat. Suppellectilem suam si reficere vult, materiem sive e sylva sive e litore (ad fundum pertinentibus) desumtam huic adhibeat; fragmenta relinqvat. Qvod si novam facere voluerit supellectilem, hanc qvidem pro lubitu fabricet, sed e fundo demigrans eam relinqvat. Materiem, qvam fabricatis adhibet, tam diligenter eligat acsi sylva litorisve ejectamenta ei ipsi propria fuerint. Si qvæ vasa ei intra domos conductos fuerint, hæc omnemqve suam suppellectilem demum efferat die lavationis in tempore migrationum, nisi alter (successor ejus), ut diutius ibi habeat, concesserit. Ea tantum conditione domos ad vasa efferenda lædat, si in pristinum eas restituit statum, sin minus, in assulas dissoluta vasa efferat. Si vasa sua supellecticaria ante septimæ æstatis hebdomadis finem non extulit, tres marcas multæ nomine expendat, nisi concesserit alter.

Colonus conductitius eo consilio pecora sua haud abalienet, ut pabulum vendere possit. Qvod si eum in finem abalienaverit (vel mactaverit) multetur. At fæna pabulatoria (verno tempore) ei supersunt,

[1]) *B cum suis addit:* ef fylgir, *si ad fundum pertinuerit.*

[2]) *B cum suis legit:* buferæci, *sensu eodem.*

[3]) *B cum suis omittit:* III mörkom.

[4]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

selia þat. Eigi er hann scyldr at taca leigofe til].

Ef leigomaþr a hey eptir þar, er hann ferr a braut i husom eþa heygörþom, þa scal hann a braut hafa fört fyri mitt sumar, [1][eþa fyrr, ef hinn þarf sva heyrumit], nema þeim vinniz baþom [2][hlaþan, eþa] garþrinn. Hann a at bua um hey sitt, oc vinna þat a landi þvi, þar er hvartki se acr ne engi. [3][Nu görr hann eigi ut föra, þa abyrgiz sa maþr eigi er a landi scal bua, þott hann casti ut. Nu a hinn i heystacgörþom þeim hey, er hann hugþi eigi þurfa mundo, en þess hey verþr þa eigi rum er þar scal bua, þa a hann at göra hinom orþ, er hey a. Ef sa gerr eigi göra annan garþinn of heyit, þa abyrgiz sa eigi, er á landi byr, þott hann kasti heyvino or garþinom]. [4]Ef hann vill annan vetr ettia heyvi þvi, er hann let þar eptir, þa scal hann reca fe sitt þangat til heyssins, þa scolo landbuar V [5][scipa þvi viþ eiþ, hve mart fe þat scal vera. Þeir scolo] ætla til heys, en eigi til haga, sva sem þeir ætla rettaz [6].

hæc vendere ei liceat; ad ea (in ipso prædio) edenda, aliena pecora conducere non tenetur.

Si colono conductitio, cum e prædio migrat, fæna, vel in repositoriis tectis vel in sepimentis superfuerint, hæc ante mediam æstatem, si non prius, avehat, si modo successor ejus loco, ubi fænum servatur, indiget, nisi vel tecta fæni repositoria vel sepimenta in utriusqve necessitatis suffecerint, (qvo casu fænum avehere non tenetur). Fænum suum circummuniat, qvod in eodem fundo, ubi nec ager nec pratum est, faciendum. At fænum non avehit, tum in prædio habitaturus, hujus, ejecti qvamvis, periculum haud sustineat. Qvod si migrans in fæni munimentis pratensibus, qvæ ab altero non adhibenda opinabatur, fænum habuerit, sed idcirco in prædio habitaturi fæno non sat spatii relinqvitur, hic illum (fæni dominum) de hoc faciat certiorem. Qvo si novo sepimento fænum suum munire neglexerit, alter, in fundo habitans, fænum qvamvis ejecerit, hujus periculum ne sustineat. Si fæni relicti dominus hyeme subseqventi pecora sua hoc alere voluerit, ea ad fænum agat, qvinqve vero fundi accolæ juramento functi definiant,

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[2]) *B cum suis omittit:* hlaþan eþa.
[3]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*
[4]) *Nonnullis omissis B cum suis legit:* Nu vill hann fe sitt reka þangat &c., *si istuc pecora sua agere voluerit &c.*
[5]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[6]) *B cum suis addit:* oc scolo þeir eiþ vinna aþ at boc eþa crossi, *et juramentum ad librum crucemve antea præstent.*

Hann scal kaupa gæzlo [1])eyri a X kyr eþa kugildi, en landeigandi scal fa husrum til fiarins, oc gezlo, oc abyrgiaz at eigi deyi af vangezlo, eþa meyri, [2])[eþa uti verþi. Ef hann vill eigi taca viþ feno, [3])[eþa sa er þar gæti, þeirra manna er ohættr se sculdonautr], þa ma hinn a braut föra hey sitt, ef hann vill til fiar sins hafa. Nu vill hann selia heyit, þa scal landeigandi fyrst eiga kost at caupa [4])[meþ jömno verþi. Ef hann vill hanom eigi selia heyit, eþa byþr hann eigi, at lata þangat fara feit, eþa gerr hann eigi föra, þa verþr hann utlagr viþ landeiganda], oc böta scaþa þann allan, er af þvi geriz, er land verþr þa verr tatt, sva sem landbuar V virþa viþ eiþ. Ef þa verþr eigi att öllo heyvino, enn efra vetrinn fir fardaga, þa scal hann hafa a braut fört þaþan heyit fyrir þa fardaga, ella verþr hann utlagr viþ landeiganda. [5])[Hvarr þeirra sem eigi görir sva, sem nu var tint, verþr avalt utlagr III mörkom.

qvot pecora admoveat. Pabulo non pastione, prout maxume justum opinantur, eà sustinenda præfiniant. Decem vaccarum vel vaccæ valorum custodiam unica remuneret uncia, fundi vero dominus domos et custodiam pecori alendo præstet, et periculum ejus sustineat, si vel incuria ejus vel macerie contabescit, vel tempestate perit. Si vel ipse vel alius qvis custodiam suscepturus et debitor idoneus pecora recipere noluerit, fænum suum auferat, si pecoribus suis alendis fænum adhibere optat. Qvod si vendere voluerit, dominus fundi pari pretio (ac tertius offert) jure protimiseos gaudeat. Si vel huic vendere noluerit vel non obtulerit pecora in fundum transferenda, vel ea oblata qvidem non transtulerit, in dominum fundi multa teneatur, et juxta qvinqve juramento functorum accolarum æstimationem resarciat damnum, inde enatum, qvod fundus non tanto, ac alias, fimo saturatum fuerat. Si hyeme primo, ante migrationum dies fænum non consumtum fuerit, qvod superest ante illos migrationum dies auferat, sin minus in fundi dominum multa teneatur. Qvivis eorum hic præscripta non servans, trium marcarum multa semper teneatur.

Ef maþr selr land sitt öþrom manni, enda a hann þar hey eptir, er hann ferr

Cum qvis fundum suum vendit, et inde migrans vel fænum in tectis reposito-

---

[1]) *Pro* eyri *B cum suis legit:* VI alnum vaþmals, þess er hæft se til klæþa, *sex panni vulgaris, ad vestimenta habilis, ulnis.*

[2]) *B cum suis omittit,* eþa uti verþi.

[3]) *&* [4]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[5]) *Qvod superest tituli B cum suis omittit.*

a braut i blödom eþa heygörþom, eþa a buskerfi eptir þar i husom, oc scal sva þa alt fara hans a miþli oc landeigandans, eþa þess er a landi byr, sem mælt var aþr til handa leiglendingi, þar er hann for af landino].

XLVI. Capituli.

Of sciptingar eþa virþingar bua.

[1] [Þat er oc mælt of sciptingar eþa virþingar bua i öllum stöþum, þess er buar ro qvaddir til sciptinga, eþa virþinga, hvart sem þat er heima eþa a þingom, oc verþa þeir utlagir avalt III mörkom, of þat, er þeir orökiaz viþ; a domr at döma a hendr þeim, XIV nottom eptir þing, þat er (þeir) voro sottir a, at þeir komi þa æ til virþinga eþa sciptinga; enda varþar þeim þa avalt fiörbaugsgarþ, ef þeir coma eigi til, oc scolo þeir þo gialda utlegþina sem aþr; enda er sva sem þeir mæli eigi þeim mölom, nema þeir vinni eiþa at; oc öngom mölom scolo buar sva mæla þeim, er þeir ro beiddir, at eigi fylgi eiþar; enda scal sa fa avalt boc til eþa kross er qveþr þeirra mala, oc ero rett mal þeirra avalt, þar er þeir scolo virþingar hafa eþa sciptingar a miþil manna buarnir, þott þa se lögheilact, eþa langa fasta, hvorvetna

riis sepimentisve relinqvit vel vasa supellecticaria in domubus ei supersunt, omnia eadem inter eum dominumqve fundi vel conductorem obtineant, qvæ coloni conductitii e fundo demigrantis respectu antea constituebantur.

Titulus XLVI.

De accolis ad dividendum vel æstimandum denominatis.

Ubicunqve accolæ vel ad dividendum vel ad æstimandum evocantur, sive hoc domi fit, sive in comitiis, definiunt leges, eos, qva divisores vel æstimatores trium marcarum multam sibi semper contrahere, ubi qvid debitum negligunt. Judicum sententia iis injungat, ut ad taxationes divisionesve peragendas semper appareant decemqvatuor post comitia, in qvibus actione infestabantur, noctibus. Tempore præfinito non apparentes, exilio ubiqve puniantur, et multam nihilominus expendant. Æstimatio eorum vel divisio jurejurando non firmatæ pro indictis habeantur; nec qvid eorum ad qvæ evocantur accolæ nisi jurati definiant. Ad hæcce negotia eos evocans librum vel crucem suppeditet. Accolarum sive in æstimando sive in dividendo inter cives factæ constitutiones pro justis habeantur, in tempore legaliter festo vel longo jejunio, dummodo non in comitiorum tributorum tempo-

[1]) *Hunc titulum B cum suis omittit usqve ad:* hve lengi sökia scal.

þess er eigi ero heraþsdomar. Þat er oc rett at þeir se eigi qvaddir til, ef þeir heita til at fara, oc varþar þeim slict þa, ef þeir enda eigi.

Þat er oc rett, ef buar coma eigi til sciptinga eþa virþinga, þa er rett at aþrir se i staþinn þeirra er eigi coma, þeir buar er öngvir verþi IX nerri aþr en hinir er qvaddir voro. Nu coma buar III, þa er rett at griþmenn se II til fulltings meþ þeim, ef eigi nair buum til, þeim er sva se nalægir, sem aþr var tint. Þeir scolo griþmenn vera, ef þeirra þarf til, er þeim se eigi minni kunn leicr a, helldr en nabuum.

Sva er enn oc ef þau mal verþa er maþr a at heimta scaþa bötr þær, er bua virþing kömr til, eþa mannfulgor, oc hvergi fe-viti er þau ero er bua virþing kömr til, þa a maþr tvenna kosti sa er sökia scal. Sa er annarr at lata bua virþa heima, sem nu var tint, oc stemna of þat fe, sem buar göra til gialda eþa til utgöngo, scal qveþia til heimilishua a þingi þess er sottr er, sva marga sem þarf; enda er rett at sökiandinn stemni um þegar til jamnmargra aura, sem buar virþa at domi scaþa bötr þess er görr var eþa mannfulgor eþa hverigar vanlycþir er þær ero, er buar scolo jamna hlut manna; þa scolo enir sömo buar göra wartveggia, hafa þa virþing, oc bera

ribus, qvamvis susceptæ fuerint. Si accolæ, qvamvis non evocati, apparere tamen receperint, sufficiet, et eodem tenentur reatu, si pactis non steterint.

Cum accolæ evocati ad dividendum vel æstimandum non apparent, alios contumacium loco adhibere fas est, eos nempe accolas, qvi post primum evocatos inter novem proxumos numerantur. At tres (tantum) apparent accolæ, tum duos, qvi iis succurrant, operarios adhibere fas est, si modo accolas tam propinqvos, ac modo est definitum, conqværere non est possibile. Tales, cum necesse est, adhibeantur operarii, qvi rei (æstimandæ vel dividundæ) non minori qvam accolæ pollent notitia.

Leges porro constituunt, ut si qvæ evenerint causæ, qvarum occasione resarcitio damni accolis definienda venit, vel præmia alimoniæ, vel si qvæ fuerint multæ ab accolis æstimandæ, agenti duplex competit optio. Harum altera modo jam definito, domi æstimationem ab accolis susceptam curare et ad bona ab accolis constituta solvenda et expendenda in jus vocare; qvotqvot necessario reqviruntur, ejus in qvem agitur domicilii accolæ in comitiis evocentur. Sed etiam actori liceat ad tantas pecunias exigendas mox agere, qvanti judicio coram accolæ æstimant vel illati damni resarcitionem vel præmia alimoniæ, vel si qvæ alia minus expedita negotia fuerint, qvibus per æqvum et justum expli-

qviþo of þat, hvart hinn eigi þat se at gialda er sottr er, en þat ero heimilisbuar þess er sottr er.

Þat er oc mælt of þau möl öll er a er qveþit hve vera scal, en eigi a þat qveþit hvat varþa scal, þa varþar avalt III marka utlegþ, enda scolo nu III marka utlegþir einar vera, þar er XII aura utlegþir höfþo verit, eþa halfrar merkor utlegþir.

Þat er oc mælt at hvervetna þess er utlegþir fara einar saman, oc sva þott afang fylgi, eþa VI aura averki, þa scolo þær sakar sottar a eno næsta varþingi, ef þeir ero samþinga. Nu ero þeir eigi samþinga eþa ero varþing eidd, þa scolo utlegþir sottar a eno nesta alþingi, þat ero allt stemno sacir, oc scal qveþia til heimilisbua V a þingi þess er sottr er. Þa er sva mælt of utlegþir, ef þær coma upp fyrir þa stemnodaga, sva at aþili veit, oc ma til comaz, ef hann vill.

Þat er oc mælt of fiörbaugs-sacir oc scoggangs-sakir þær, er her ro talþar i landabrigþis þetti, oc sva of þær utlegþir er auvisla-bot en meiri fylgir, oc sva

candis accolæ adhibentur. Iidem accolæ tum utrumqve faciant et res æstiment, et veridicorum effato probent in jus vocatus qvantas solvendas habeat pecunias, ejus nempe in qvem agitur domicilii accolæ.

Ubi qvid obtineat leges qvidem definiunt, sed qvantum legis violatio adferat reatum non definitur, præfiniunt leges trium marcarum multam semper esse irrogandam. Jam trium marcarum adhibendæ sunt multæ, ubi duodecem unciarum vel semimarcæ antea fuerunt.

Legibus porro cautum est causas mere multaticias, etiam cum multarum additamenta ob injustam rei contrectationem vel sex unciarum ob rei læsionem adjiciuntur, in proxumis comitiis vernalibus agendas esse, dummodo pars utraqve eandem seqvitur toparchiam. At utraqve pars ad eandem toparchiam non pertinet, vel comitia vernalia peracta sunt, tum causæ multaticiæ in proxumis peragentur comitiis generalibus. Hisce omnibus causis citatio adhibeatur, qvinqve ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis. Hæc qvoad causas multaticias in leges relatum est, cum ante dies citationis ita eveniunt, ut actori competenti innotescant, et, modo voluerit, apparere potest.

Qvoad causas exilii vel proscriptionis hic in sectione de fundis retrahendis commemoratas, ut et qvoad pœnas pecuniarias, majori damni resarcitione, vel etiam levio-

þott enn minni auvisli se at; þat ero alt þriggia þinga sakar sva at sott se a eno þriþia alþingi et siþarsta, þaþan fra er aþili fregn, ef hann spyrr laugardag i fardagom eþa fyrr. Ef hann spyrr siþarr, eþa göriz sökin siþarr en sva, þa a hon at standa til ens IVa þings.

Of þær einar sakar er þetta mal i þessom þætti er aþr er eigi aqveþit hve lengi sökia scal].

Þat er oc mælt of þat alt er til laga afbrigþa göriz [1]) i landabrigþis þætti, [2])[þess er nu er eigi tint, viþ hver gögn sökia scal], at þeim sökom öllom scal stemna heiman, oc qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er of fiörbaugs-sakir oc scoggangs-sakir, en V bua þar, er feviti liggia viþ.

ris damni (resarcitione) conjunctas, in leges tandem relatum est eas per tria comitia agendi facultatem adesse, ita ut in tertiis comitiis generalibus, si non antea peractæ sint, inde a tempore qvo actor competens eas resciscit, dummodo in die lavationis, qvi in dies migrationum incidit, vel antea cognoverit. Si serius vel causæ notitia ad eum pervenerit vel causa fuerit orta, ad qvarta usqve comitia generalia vigeat.

Hæc constitutio tantum valeat, qvoad causas hujus sectionis, de qvibus antea, in qvantum temporis vigeant, non præfinitur.

Ubi tandem qvid in hujus de fundis retrahendis sectionis præscripta committitur, neqve hic definitum est, qvænam auctoritates causis adhibeantur, præfiniunt leges (in genere) eas causas per citationem domo instituendas, in causis exilii et proscriptionis novem, in causis multaticiis qvinqve ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

XLVII. Capituli.

Of veiþar oc almenningar.

Veiþa a hverr maþr fugla oc fisca a landi sino [3])[nema heimildum se annan veg farit]. Nu tekr hann fugl einkunn-

Titulus XLVII.

De venatione (in genere) et locis (venandi) communibus.

Aves piscesqve in proprio territorio qvisqve venetur, nisi justo titulo hocce jure alius gaudeat. Qvod si avem nota disjunc-

[1]) *B cum suis legit:* i þessu mali, *hac in materia.*

[2]) & [3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

aþan i sino landi [1])[visvitandi, oc verþr þat spellvirki, en eigi varþar viþ lavg elligar], ef hann byr um sva at eigi spilliz, oc görir orþ þeim er a. Sa a orþi um at raþa er fugl a, ef hann nytir ser fuglinn.

tiva signatam dato consilio in proprio cepe-rit fundo, hoc pro damno injuria dato ha-bendum est, sed legum violatarum reatum effugit, si (avem) conservat ne perdetur, et avis dominum de hoc facit certiorem. Si avem capiens, eam in suam convertit utili-tatem, dominus avis ex proprio arbitrio causam decidat.

[2])[Ef maþr ferr leiþar sinnar ifir annars mannz land, oc a hann þa at taka omerkþa fugla, ef a gavto hans ero at osekio, ef hann vill, hvart sem ero fleygir eþa eigi, hvarskyns sem þeir ero, ef þar er eigi veiþistavþ, oc sva a hann at stanga fisca, ef a brotum liggia oc a gauto hans, enda se þat eigi veiþistavþ hins. Eigi scal hann göra heiman för til þess at þvi eino örendi, hann scal oc eigi fara viþara til þess i land hins, en taca þat, sem a leiþ hans verþr. Ef maþr ferr til þess i land annars mannz at taka fugla or reiþri, þa er fiar þiokia verþir, þa a sa orþi um at raþa er land a. Rett er manni at veiþa i annars mannz landi örno oc rafna, smirla oc lör, oc spoa oc alla smafugla, þa er eigi fliota a vatni nema riupor. Vali scal eigi veiþa oc alptir oc gæs oc andir; þar er rett at taka egg undan þeim fuglum, er hann scal veiþa at osekio Sæfugla scal hann enga taca i annars

Per fundum alienum iter faciens aves non signatas in via sua, sive volatiles, sive non et cujuscunqve generis impune, si voluerit, capiat, nisi intra alterius termi-nos venatorios fuerit. Pisces itidem in va-dis et via ejus obvenientes pungendi jure gaudeat, nisi in alterius piscandi terminis fuerit. Hunc in finem et hoc solummodo agens ne domo proficiscatur, nec per fun-dum alienum latius hoc consilio vagetur, sed qvod in via ipsius occurrit capiat. Si qvis ad aves, cujusdam pretii, e nido ra-piendos in alienum fundum transierit, fundi dominus ex proprio arbitrio causam deci-dat. In alieno fundo qvicunqve jus ha-beat venari aqvilas, corvos, falcones (la-narios), charadrios, scolopaces, omnes-qve aves minoris notæ, in aqvis non na-tantes, præter tetraonem lagopum. Nec falcones (rusticolas) nec anates cygnos, anseres vel boscades venari fas est. Ova impune leguntur avium, qvas capere licet.

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit et deinde legit:* þa scal göra ord þeim er a oc varþveita sva at eigi spilliz, *tum avis dominum certiorem faciat, custodiatqve (avim) ne vitietur.*

[2]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

landi, eþa i veiþistavþ. Veiþa a maþr i annars landi at osekio melracka oc biörno, oc a sa biörn, er fyrst kömr banasari a. Eigi scal veiþa gæs ne andir ne æþar ne þerner i örscotz helgi viþ eggver mannz, þott hann veiþi i sino landi. Eigi scal maþr þa fugla veiþa sva miöc i sino landi þoat firr se eggveri hins en i örscotz helgi viþ þat, at qviþr beri þat, at af þeim söcom spilliz eggver hins. Ef maþr veiþir annan veg en nu er tint, oc a sa orþi um at raþa er eggver a.

Ef maþr selr land sitt fyrir fardaga, oc verþi þar alptir i þvi landi fyrir fardaga, oc a sa, er landit seldi, hvarki þar egg ne unga, ef ecki er um scilit, en hann a þar veiþar allar til fardaga, en þyrma scal hann eggvers fuglom i þvi landi].

[1])Ber oc savl eiga menn at eta, sem vilia at osekio, i annars landi, enn þeir verþa utlagir III mörkom, er til þess taca at ibrot vilia hafa olofat. Þat

Aves marinas in alieno vel fundo vel venandi locis neqvis capiat. In alieno fundo impune qvisqve venatur vulpes et ursos; ursus ad eum pertinet, qvi eum primus mortali vulnere affecit. Intra teli jactum ab alterius ovifundio, qvamvis in proprio fundo, neqvis venetur anates anseres, boscades vel mollissimas, nec sternas. hirundines. Hacce aves neqvis in proprio fundo qvamvis ab alterius ovifundio remotius qvam intra jactum teli ita venetur, ut contendant veridici eam ob causam alterius ovifundium corrumpi. Si qvis secus qvam hic præscribitur, aucupium exercuerit, (proxumi) ovifundii dominus ex proprio arbitrio causam decidat.

Cum qvis prædium suum ante dies migrationum vendit, cygni vero in eo territorio ante domiciliorum mutandorum tempus nidificant, fundi venditor eorum nec ova nec pullos capiat, nisi (in emtionis-venditionis contractu) stipulatum fuerit, ad dies vero migrationum venandi jure gaudeat, ovifundii avibus in hocce fundo attamen parcat.

Baccas algamqve (sachariferam) in alieno fundo pro lubitu impune qvisqve edat, sed eum in finem legentes, ut nulla venia auferant, trium marcarum multa puniantur. Si qvis angelicas (archangeli-

[1]) *B cum suis incipit:* Hverr maþr a jarþaravöxt i sino landi allan; *Proventus terræ in proprio fundo, cujuscunqve generis fuerit, fundi domino cedat.*

varþar [1])utlegþ [oc VI aura averk], ef maþr tekr hvannir i annars mannz landi. [2])Föra ma til þyfþar, ef IIIa alna scaþi er görr eþa meiri.

cas) in alieno fundo effodierit, pœnam luat pecuniariam, sex unciarum multæ, ob læsum fundum, conjunctam. Si trium marcarum graviusve evenerit damnum furti reum insimulare fas est.

XLVIII. Capituli.

Um fugla-drap.

[3]) [Ef maþr drepr mercþan fugl i sino landi oc vill ser nyta, þa ræþr sa orþi er fugl atti. Nu vill hann eigi ser nyta, þa er hann utlagr III mörkom. Nu vissi hann eigi at fuglinn var merkþr, oc varþar hanom þa eigi viþ lavg.

A fitiom scal fugla merkia, oc syna bum, ecki er þar lögmark nema a fitiom se markat. Nu veiþir hann einkyndan fugl, þa scal hann göra orþ þeim er fuglinn (a), oc varþveita sva at eigi spilliz, en ef hann görir eigi sva, eþa nytir hann ser fyrir vitorþ eþa vilia þess er atti, þa ræþr sa orþi um er fuglinn atti].

Titulus XLVIII.

De aucupio avis alienæ.

Cum avim nota disjunctiva signatam in proprio fundo qvis occidit animo sibi habendi, dominus fundi cujusnam arbitrio causam decidat. Qvodsi avim sibi habere noluerit, trium marcarum multam luat. At avim signatam fuisse nescivit, tum legum violatarum reatu non tenetur.

In membranis pedum aves signentur, notaqve accolis exhibeatur. Non nisi membranis pedum imposita nota legalis est. Cum qvis avem signatam venatur, hujus dominum de eo faciat certiorem, avemqve custodiet, ne qvid detrimenti capiat. Si vel secus fecerit vel avem domino inscio invitoqve sibi habere intenderit, hujus arbitrio causa decidatur.

XLIX. Capituli.

Um veiþar i vötnom.

[4]) [Þar er menn eiga merki vötn saman, þa a hverr at veiþa fyrir sino landi].

Titulus XLIX.

De piscatione (venatione in aqvis).

In aqvis terminalibus juxta proprium fundum qvisqve piscetur.

---

[1]) *B cum suis addit:* III marka, *trium marcarum, sed omittit:* oc VI aura averk.

[2]) *B cum suis legit:* En ef III alna ero verþar, þa a eigandi at raþa orþi um, *Qvod si trium ulnarum pretium habuerint, arbitrarie a domino fundi causa decidatur.*

[3]) *Hunc titulum B cum suis omittit.*

[4]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[1]) Ef maþr vill veiþa i vötnom þeim er fleiri menn eiga veiþi i, en þeir er saman veiþa, þa scal hann hvartki ellta or annars mannz veiþi-stavþ fugla ne fisca, en þott fyrir hanom stavqvi or hans veiþistavþ oc i annars vötn, eþa i annars mannz land, þa a hann þo at veiþa at osekio.

Nu ferr maþr i veiþistavþ annars mannz olofat, [2])[eþa tekr i landi annars mannz fugla eþa fisca eþa egg], þa a eigandi at raþa orþi um.

[3]) Ef menn eiga veiþistavþ saman eþa merki a, þa eiga þeir [4])allir at veiþa at odeildo oc draga vaþ at hvaro landi, sem þeir vilia, en eigi scolo avþrom lofa [5])[nema þeir verþi allir asattir]. [6])Sa þeirra er þat vill. scal. sciptis beiþa at veiþistavþ, oc scal hann leggia a eigi scemra mel en vico stefno, oc qveþia til

Cum qvis in aqvis, ubi piscatura pluribus, qvam simul venantibus, communis est, pisaes capere vult, ex alienis ad venandum idoneis locis nec aves nec pisces trudat. Qvod si (pisces avesve) venantem fugientes ex ipsius ad venandum idoneis locis in alienas transsilierint aqvas vel territorium, ibi eos impune capiat.

Qvod si qvis, nullo permittente, in alienum venandi locum (venaturus) iverit, vel in alieno territorio aves, pisces vel ova ceperit, fundi domini arbitrio causa defertur decidenda.

Si plures locum ad venandum idoneum, amnemve terminalem in communione habuerint, ii omnes communiter venentur, tragulamqve ad fundum, qvemcunqve voluerint, trahant, sed aliis non nisi omnium (condominorum) consensu venari sinent. Eorum qvicunqve optaverit ad locum venandi dividundum provocet,

[1]) *B cum suis legit:* Ef maþr vill veiþa fugla a vötnom þeim, er þeir eigo fleiri saman, hann scal fyrir sino landi roa fyrst, en þott þeir fari; oc taci hann þa viþ annat land, eþr a annars manz landi, þa er hanom heimil veiþrinn. Eigi a hann at ellta fugla or annars mannz veiþistöþ, *Si qvis in aqvis communibus aves capere voluerit, juxta fundum proprium primum remiget; qvod si aves aufugerint, et ille eos ad fundum alienum vel in fundo alterius deinde ceperit, captura pro juste acqvisita habeatur. Ex alienis ad aucupium idoneis locis aves ne trepidet.*

[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[3]) *B cum suis incipit:* Ef merkiar ero, *si amnes terminales fuerint.*

[4]) *B cum suis legit:* baþir, *uterqve.*

[5]) *Omissis iis qvæ uncis tenentur B cum suis addit:* at veiþa i anni, *in amni piscaturam exercere.*

[6]) *B cum suis legit:* Nu ef annarr þeirra þickiz vera vanluti viþ annan, þa scal sa beiþa deildar þann er a ana viþ hann at coma til a VII natta fresti, oc qveþia bua V, III nottom fyrir þat er deila scal ana, eþr meira meli; *Qvod si eorum alteruter ab altero se justa parte defraudatum putaret, amnis codominum divisionem postulet, ut septem noctibus præterlapsis appareat; accolas præterea qvinqve evocet, tribus vel pluribus ante amnem dividundam noctibus.*

heimilisbua V, III nottum aþr eþa meira meli, þa er næstir bua veiþistavþinni, i þeim staþ er hann hefir aqveþit, at þeir scolo finnaz. Hann scal þa bua qveþia er næstir bua anni [1] [eþa veiþistavþinni]; en þot buar scipti eigi fleiri en III [2] oc verþr þo rett; þeir scolo scipta vikom eþa smærom, oc eiga þeir at raþa er lengrom vilia scipta. Þat scipti scal halda þat sumar, oc a þa hvarr þeirra at veita öþrom mönnom veiþina, ef vill [3].

Eigi eigo menn at leggia net um þvera a, ne göra teinor i, eþa gera garþa eþa ker, nema einn maþr eigi alla ana. En hvatki sem þess er þar gört, er þat banni fiscför, þa verþr oheilög su umbuþ, enda varþar III marka utlegþ viþ hvern þeirra er veiþina a [4]. Rett er manni at leggia net strandlagi i ana, [5] [viþ þat land, sem hann a sialfr].

L. Capituli.

Ef a breytir farveigi sinom.

[6] [Þar er a brytz i nyian farveg oc

nec hebdomade breviorem præfiniat terminum. Qvinqve accolas ad locum venandi proxume habitantes evocet tribus vel pluribus antea noctibus, ut conveniant in loco ubi præfiniebat conveniendum. Accolas evocet, qvi ad amnem locumve venandi proxumi habitant. Qvamvis tres tantum accolæ divisioni adhibeantur, sufficiet. Per anfractus vel minutius distribuant, et eorum qvi per longiores particulas dividere volunt, votum prævaleat. Facta divisio inter condominos ea æstate vigeat, qvo tempore cuiqve eorum aliis, si voluerint, venationem concedere liceat.

Per transversam amnem retia tendere vel sufflamina ducere, vel in ea aggeres vel lacunas struere nemini liceat nisi omnis tota unius dominio subjecta fuerit. Sed qvicqvid (in casu contrario) tale agitur, ut piscium accursus impediatur, totus ille apparatus impune exscindendus, et (faciens) trium marcarum multa tenetur in qvemcunqve eorum ad qvem jus piscandi (superius) pertinet. In longitudinem amnis ad proprii territorii litus retia tendere cuiqve liceat.

Titulus L.

Si amnis alveum derelinqverit.

Cum amnis in novum prorupit alveum,

1) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
2) *B cum suis legit:* oc er þo rett deild þeirra, *eorum tamen divisio legalis erit.*
3) *B cum suis addit:* oc at sinum luta hvarr *unusqvisqve ex propria parte.*
4) *B cum suis addit:* fyrir ofan, *superius.*
5) & 6) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

breytir falli sino, sva at þa a einn maþr land baþum megum arinnar, en II atto lönd viþ aþr hon breytti fallino, oc a sa þa veiþina einn er löndin a viþ. En ef ain er veitt þa enn i enn forna farveg, þa eiga þeir þar er aþr atto].

Nu ero qvislir fleiri, oc scal eigi banna fiscfavr i einni qvisl, nema þar se minni fiscfavr en i annarri, oc eigi bann einn kvirslina fyrir ofan.

lapsumqve suum ita flectit, ut unus et idem ex utroqve amnis latere territorium habeat, duo qvamvis, lapsu nondum mutato, habuerint, piscandi jus adjacentium fundorum dominum seqvatur. Si amnis in pristinum alveum reducitur, ad pristinos etiam dominos (piscandi jus) revertit.

Cum flumen in pluria distribuitur brachia, in uno eorum piscium accursum sufflaminare necui liceat, nisi freqventior piscium accursus in uno sit qvam altero, et brachii pars superior etiam sit sufflaminantis.

LI. Capituli.

Ef maþr fiþr grip annars mannz.

[1]) Ef maþr fiþr grip mannz eþr annat fe, oc veit hann i hvers landi hann hevir fundit, þa scal hann þeim manni föra til varþveizlo er a landi byr, enn sa scal varþveita, oc halda upp at mannamotom, oc a varþingi oc a alþingi. Nu görr sa eigi uphalda er til varþveizlo er sellt, þa a sa söc er fe a. Nu gerr sa eigi upphalda er fiþr, þa a (sa) söcna er land a. Nu fiþr maþr i landi sino, eþr i jörþo, þa scal hann segia buum sinom til enda a þingi. Nu grof sa maþr niþr er atti land, eþr sa er bio a landi, oc a sa þa er niþrgrof, ef fyrir vetrnætr finnz. Nu finnz a alþingi, þa scal selia þeim til varþveizlo er þar byr. Sa eignaz þar er

Titulus LI.

Si qvis rem alienam invenerit.

Si qvis rem alienam vel bona cujuscunqve generis invenerit, in cujusnam territorio invenit sciens, rem inventam ad territorii inhabitatorem deferat, qvi eam conservet, et in conventibus hominum, in comitiis et vernalibus et generalibus eam inventam proclamet. Qvod si ille, cui res custodienda demandatur, rem non proclamaverit, causa rei domino agenda competit. Si inveniens rem non proclamat, causa ad fundi dominum devolvitur. At in proprio fundo terrave qvis aliena bona invenit tum accolis suis, etiam in comitiis, hoc publicet. Si ipse fundi vel dominus vel habitator defodiebat, bona ante primas hyemis noctes inventa ad defodientem revertant.

---

[1]) *Hunc titulum e Codice B desumtum hic apponimus. Cod. A eum omittit.*

fiþr, (ef) eigi verþr eigandi at. Nu fiþr maþr a heiþom uppi, þa scal hann selia þeim manni at varþveita, er næstr byr göto; hann scal uphalda þa, en sa eignaz er land a næst fiallino.

Ef fe finnz a varþingi eþr a leiþ, oc scal þar uphalda oc selia þeim manni at varþveita er næstr byr þar. Sa a, er land a, ef eigi kannaz annarr viþ. Nu eigo þingonautar þar land, þa a sa er fiþr. Nu fann utanþingsmaþr, þa eigo þingonautar. Nu finnz i almenning, þa scal sa upphalda er fann. Eignaz hann ef eigi verþr eigandi at.

Qvod si in comitiis generalibus inveniuntur, demandanda sunt ei, qvi in fundo habitat. Domino non detecto inventori ibi cedant bona. Cum qvis in tesqvis montanis qvid invenit, ad semitam proxume habitanti id custodiendum demandet. Tum rem proclamet sed ad montem proxume habitanti, (domino non detecto) cedit.

Si vel in comitiis vernalibus vel in conventu promulgatorio inveniuntur bona, ibi proclamentur. Si rem inventam nemo pro sua agnoscit, fundi (in qvo inveniebatur) domino cedat. Qvod si omnibus toparchiæ incolis fundus in communione fuerit, cedat inventori. At alienæ toparchiæ incola inveniebat, tum toparchiæ incolis defertur. Cum in negativæ communionis fundo qvid invenitur, inveniens hoc proclamet, et jure dominii acqvirit, si dominus non detegitur,

LII. Capituli.

Recaþattr.

Hverr maþr a reka fyrir landi sino viþar oc hvala oc sela, fisca [1] [oc fugla oc þara], nema þar se savlom selt fra landi, eþa gefit eþa goldit öþrom manni, oc a þa þat hverr, sem heimild hefir til.

Ef viþr kömr a fiöro mannz, þa scal

Titulus LII.

Sectio de ejectamentis.

Qvicunqve qvod in ipsius fundum ejicit mare, materiem, balænas, phocas, pisces, aves et fucos, algasqve capiat nisi (jus litoris) a fundo alii vel venditum vel dono datum vel solutum fuerit, qvo casu qvisqve, qvod auctoritatibus suum probare potest, habeat.

Cum materies in litus alicujus e mare

---

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

hann marka viþ þann viþar marki sino, [1])[þvi er hann hefir synt aþr buum sinom V, eigi er lögmark ella, enda a hann þa viþinn þott ut flioti, oc komi a annars manns fiöro; en þot hann marki viþinn, oc hafi eigi synt buum aþr markit, þa scal hanom ecki þat mark helga]. Rett er oc at maþr vaþi til, ef tre er sva mikit at hann kömr þvi eigi or flöþar mali, [2])[oc merki þat viþar-marki sino, ef tre kennir grunnz, enda se þat viþ þa fiöro er festa ma reka a], oc a hann þa treit þott þat comi a annars mannz fiöro. En sa er fiöro þa a, er tre er a komit, [3])[oc hann veit at lögmark er a treno], þa scal hann göra orþ þeim manni er treit merkti [4])[ef hann veit þat, enn segia til a manna fundum ella, utlagr er hann III mörkom, ef hann görir eigi sva. Sa maþr er tre þat mercþi verþr oc utlagr III mörkom, ef hann förir þat eigi a brot a XII manaþom enom næstom fra þvi er hann veit].

defertur, propria eam signet materieī nota disjunctiva, qvam qvinqve accolis suis antea exhibuit. Pro nota legali non alia lege habeatur. His factis materies e litore soluta, et in alienum fundum qvamvis delata, ejus esse non desinit. Signum qvamvis, accolis antea non exhibitum, materiei imposuerit, hoc ei materiem non vindicat. Si truncus ejectitius tantæ fuerit magnitudinis, ut e mare in terram eum subducere unus neqveat, in mare vadere fas est, et propriam materiei notam ei imponere cum in fundo sedit, si modo litori adfuerit, cui res ejectitias alligare est possibile, qvo facto materies, etiam in alienum fundum delata, ad eum pertineat. Ille vero in cujus litus materies delata est, sciens nota legali eam signatam esse, signantem de hoc certiorem faciat, si eum cognoscit, sin minus, in conventu hominum hoc proclamet. Si secus fecerit, trium marcarum multam luat. Qvi materiem ejectitiam nota signavit, trium marcarum multa tenetur, si eam in duodecem proxumis, postqvam (de ea translata) certior factus est, mensibus non aufert.

Ef viþ eþr hval rekr igegnom merkiom up a land, oc a sa maþr þann viþ [5])[eþa hval] er land a firir ofan.

Si materies vel balænæ trans sinus terminales in terram feruntur, dominus fundi, sinus finem adjacentis, materiem balænasve habeat.

[1]), [2]) & [3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[4]) *B cum suis addit:* þa er hann ma, *qvam primum potest — Sed uncis inclusa omittit.*

[5]) *B cum suis omittit:* eþa hval.

[1])[Ef vötn eþr lon ganga fyrir ofan fiöro mannz, enda kasti hvalum eþa viþi ifir malarkamb eþa eyrar tanga i vatn, eþa lon, oc a sa maþr þa er vatn a eþa land fyrir ofan, ef a land rekr. Helgar þar festi hval, en mark viþ, sem annarsstaþar].

Nu brytr nyia osa ut i gögnum fiöro mannz oc rekr siþan upp viþ [2])[eþa hval] igegnum þann os a land, oc a sa maþr viþ þann [3])[eþa hval] er fiöro a firir utan. [4])[En þoat brioti nyia osa igögnom fiöro mannz, oc scal hinn forni oss raþa merki sem aþr. Nu verpr tre eþa hval a gras upp, oc a sa maþr þat hvarttveggia er reka a. En ef þar er jörþ groin ifir viþi eþr beinom, oc a sa maþr þa er land a].

[5])Þar er tre ero i jörþo half, oc ofarr en nu gangi floþ til, oc a sa maþr þau tre [6])[eþa bein] er land a fyrir ofan. En ef tre [7])[eþa bein eþa talkn] ero i flöþar mali, þoat sandi se orpit, eþa i grioti fast, oc a sa maþr þat alt [8])er fiöro a. [9])Nu ero osar at merkiom þa

Cum aqvæ vel stagna supra litus alicujus jacent, balænæ vero vel materies trans dorsum glareosum vel lingulas sabulosas in aqvas vel stagna feruntur, ad dominum aqvæ pertineant, vel fundi, si in terram ibi ejiciuntur. Ligamina hic, pro more, balænam vindicant, ut et nota disjunctiva materiem.

At litus alicujus novis perforatur anfractibus, qvo facto vel materies vel balænæ trans ostia enata in terram ejiciuntur, tum et materies et balænæ pertineant ad dominum litoris ulterioris (et perforati). Nova ostia litus alicujus qvamvis perruperint, ostium pristinum æqve ac antea limites finiat. At materies balænave in terram gramine tectam projiciuntur, jure litoris gaudens hoc utrumqve habeat. Qvod si vel materies vel ossa balænæ cæspite viridi obducta fuerint ad fundi dominum pertineant.

Cum trunci ejectitii ex dimidio terra teguntur, sed in loco editiore qvam ut æstus maris, eo tempore, hunc alluere possit, hæc materies ossave (balænarum) seqvantur dominum fundi supra jacentis. Materies vel ossa, branchiæve (balænalæ) in confiniis maris et terræ constitutæ,

[1]) *Hanc legem B cum suis omittit.*

[2]) & [3]) *B cum suis omittit:* eþa hval.

[4]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[5]) *B cum suis legit:* þar er tre ero hulþ i jörþo, *ubi ligna ejectitia terra occultantur.*

[6]) *B cum suis omittit:* eþa bein.

[7]) *B cum suis omittit:* eþa bein, eþa talkn.

[8]) *B cum suis legit:* er fiöro a fyrir ofan, *cui litus supra adjacens competit.*

[9]) *B cum suis legit:* Ef viþ rekr i gegnum merkiosa uppa land, oc a sa þann viþ er land a fyrir ofan; *Si materies in terram per ostia fir-*

a hverr þeirra reka allan til miþs ossins, enn ef rekan festir i miþiom osinom, þa a halft hvarr þeirra. Nu rekr viþ eþa hval upp eptir osinum, oc verpr a svarþfast land eþa festir i vatz böckom fyrir ofan reka mark, þa a sa maþr er land a, eþa eyrar, ef þar festir, nema festi i miþio vatnino, þa scal jamnt hverfa rekinn allr til hvarstveggia landz hvatki sem rekr.

Ef birki-viþ rekr út at merki osum, oc a sa maþr þann viþ er land a fyrir ofan reka þann, [1][er treit kömr a]. En ef viþ rekr at am ofan, oc festir i eyrom eþa rekr a land up, þa a sa maþr er land a eþa eyrar, nema einn maþr eigi allan scog fyrir ofan, [2][þa a sa er scog a. Nu festir tre i miþri a, þa eigo jamt þeir allir, er jamner eiga lönd].

Ef maþr tekr tre eitt eþa tvav af fiöro mannz skemri en IIIa alna bæþi samt, oc varþar þat IIIa marka secþ, oc

arena qvamvis obrutæ vel lapidibus detentæ, ad litoris dominum in totum pertineant. At sinus breviorum fundos duorum disterminant, uterqve maris ejectamenta ad lineam sinus medianam capiat. Qvod si ejectamentum in medio sinus sedit, æqvis portionibus hoc uterqve habeat. At materies balænave per sinum breviorum delatæ in terram vivo cæspite tectam ejiciuntur, vel affiguntur aqvarum ripis, supra litoris terminos jacentibus, tum hæc ad dominum, fundi vel oræ sabulosæ, si huic insidebant, pertineant, nisi in mediis subsisterent aqvis, qvo casu utriqve fundo ejectamenta cujuscunqve generis æqvis portionibus deferuntur.

Cum betulæ deorsim per ostia terminalia feruntur, hæc materies pertineat ad dominum fundi, supra litus oui ingerebantur, jacentis. Qvod si materies (betulæ) per fluvia deorsim lata, vel oris sabulosis affixa, vel in terram projecta fuerit, ad dominum vel fundi vel oræ sabulosæ pertineat, nisi omnis supra jacens sylva unius fuerit, tum enim sylvæ domino defertur. At in medio fluvio betulæ subsistunt, tum omnes confines pariter capiant.

Si qvis unum duosve ex alieno litore surripuerit truncos ejectitios, qvi simul in longitudinem tres ulnas non efficiunt, trium

---

minum terminalium ejiciuntur, ejus erit materies cujus est fundus adjacens.

[1] & [2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

gialda tvennom giöldum [1])[sem buar V virþa]. En ef maþr tekr tre af fiöro mannz IIIa alna löng, eþa lengri, eþa sva þoat skemri se, oc se III alna öll saman, þa a sa maþr orþi at raþa, er viþ a. [2])[Ma þa sökia til scoggangs, ef vill viþ XII qviþ].

Ef menn roa fyrir land fram, oc briota arar eþa þilior eþa farcost sinn, þa eiga þeir at taka viþ af fiöro mannz, [3])[ef eigi var til þess ætlat], oc böta farscost sinn, oc lata eptir liggia hræ. Hann scal segia til viþar tökonnar at bygþ þeirri er næst er þeirra, er þeir coma til huss. Þeir scolo gialda hanom fyrir viþinn, þa er þeir finnaz, sva sem buar [4])[V] virþa [viþ bok], þeir er fiöro ero næstir, eþa handsala ella, [5])[oc gialda heima at hins, a enom næstum gialldögum]. En ef þeir segia eigi til viþar tökonnar [6])[sva sem nu var tint, eþa velia þeir eigi sva viþ til, sem þeir mundi þa, ef þeir ætti reka], eþa lata þeir eigi hinom verþ uppi er viþinn atti at giöldum eþa at handsölom, [7]) þa

marcarum multa tenetur, et in duplo restituat pretio, juxta qvinqve accolarum æstimationem. Qvod si trium ulnarum vel longiores truncos ejectitios ex alieno litore surripuerit aliqvis, ut et si singuli fuerint breviores, modo omnes simul tres effecerint ulnas, truncorum dominus ex proprio arbitrio causam decidat. Ad proscriptionem, dodecadis veridicis admotis, si voluerit, ei agere fas est.

Si qvi juxta litora navigantes, remos suos, tabulas vel qvæ alia instrumenta navigatoria fregerint, sed non ex data opera, materiem ex alieno capiant litore, instrumentaqve sua reficiant, fragmenta relinqventes. Ablationem materiei publicent domum delati, in prædio ipsorum proxumo. Domino materiei eam, cum conveniunt, in pretio restituant, juxta qvinqve ad litus proxume habitantium accolarum æstimationem, vel etiam juncta manu solvere stipulentur, qvod et in ipsius domicilio, et terminis faciant proxumis. Qvod si modo jam præscripto ablationem materiei non indicaverint vel eam legerint aliter, qvam si ejectamenta iis fuerint propria, vel si domino materiei pretium nec solvendo, nec stipulando expenderint, hac materiei

[1]) *B cum suis omittit:* sem buar V virþa.
[2]) & [3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[4]) *B cum suis omittit:* V & viþ bok.
[5]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[6]) *Uncis inclusa B cum suis omittit sed addit:* at næsta husi er þeir coma til, *ad domum qvam primum adveniunt.*
[7]) *B cum suis legit:* þa sekiaz þeir a tökonni, *tum hac (materiei) ablatione reatum sibi contrahunt.*

skiaz þeir a viþinom, sem a annarri viþartöko.

[1])Hverr maþr a at flytia oc at fenyta ser viþ þann allan er hann finnr a floti fyrir annars mannz landi ut fra rekamarki.

Taka a maþr viþ oc hval þar viþ land mannz at flytia er eigi (er) van at festi, nema sva nær se fiöro mannz þeirri er festa ma reka a, at sia mundi meiga þaþan fisk a borþi, ef eigi bæri land firir [2]). Sva a allar flutningar at taka, sem nu var tint.

ablatione æqve ac aliis reatum sibi contrahunt.

Qvieqvid materiei juxta alienum fundum, sed extra terminum litoralem (in mare) qvis invenit, hoc et avehere et sibi habere ei liceat.

Et materiam et balænam ibi ad fundum alienum vehendas capere cuiqve liceat ubi eas fundo alligandi facultas non adest, nisi alicui ejus litoris parti, ubi ejectamenta alligare possibile est, tam prope adsit, ut asellum in tabula navis marginali expositum, inde videre, si terra non impedierit, possibile sit. Modo jam præfinito omnes vecturæ, in mare, sunt capiundæ.

LIII. Capituli.

Um viþar flutning.

Ef maþr flytr viþ sinn a annars mannz fiöro, oc scal sa viþr eigi þar lengr liggia, en III nætor, ef þat er reka fiara, [3])[nema hann se veþrfastr, eþa verþr hann siukr eþa sarr, eþa nokor nauþsyn beri til þess]. [4])En ef hanom er meina-

LIII. Capituli.

De materiei vectura.

Materies qvam qvis in alienum litus transvehit, ibi haud diutius jaceat, qvam tres noctes, si litus est ejectamentis freqventatum, nisi vehens vel tempestatibus vel morbo vel vulneribus detineatur, vel qvæ alia adsit necessitas. Nullo impedimento

---

[1]) *Pro:* Hverr maþr — rekamarki *B cum suis legit:* Maþr a at flytia viþ þann er hann fiþr a floti fyrir utan þat, er fisk ser af borþi oflattan fyrir annars mannz landi. Þat scal þorscr vera. Sa scal sva mikill vera at hann (se) alnar i eyxarþærom flattr; sa fiscr heitir gilldingr. A þvi borþi scal sia þann fisc er til landz veit, þaþan or fiöro, er fyrvir utarst; *Qvicunqve materiem jure vehit, qvam natantem invenit remotius a terra aliena, qvam ut piscem exossatum, et in tabula expositum inde videre possibile sit. Asellus huic adhibeatur, tantæ magnitudinis ut exossatus (ex transverso) per extremitates ventris unius sit ulnæ. Talis plenivalens dicitur. E latere navis ad continentem vergente hic piscis exponatur videndus e litore, ubi mare maxime recedit. (Qvoad balænam idem constituitur in Tit. LXVII).*

[2]) *B cum suis addit:* oc sva hval, *ut et balænæ.*

[3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[4]) *Omissis usqve ad:* brautförslo viþarins, *B cum suis legit:* enn ef þar liggr lengr, þa verþr sa utlagr, *si vero ibi diutius jacuerit, multetur.*

laust, þa verþr hann utlagr III mörkom, ef viþr liggr þar þrim nottom lengr, enda a domr at döma a hönd hanom brautförslo viþarins. Þess a maþr kost oc at föra viþ sinn a land upp or fiöronni, oc hafa i brot fört a XII manaþom enom næstom. [1])[Nu förir hann eigi sva i brot viþinn af landi hins, þa er hann utlagr III mörkom. Þat ero bæþi stemno sakir, oc scal qveþia til heimilisbua V a þingi þess mannz er sottr er].

Allir menn eigo at veiþa fyrir utan netlög at osekio, ef vilia. Þar ero netlög utarst i sæ er selnet stendr grunn XX mavsqva diupt [2])[af landi eþa af skeri], oc comi flar upp [3])[or sianom] at fiöro, [4])[þa er þinorr stendr grunn, enn fyrir þat utan a hverr at veiþa at osekio er vill].

detentus trium marcarum multam luat, si ultra tres noctes materies ibi jacet, judicumqve sententia ei ablationem materiei injungat. Advehens etiam jus habeat materiem e litore in continentem subducere, et inde intra duodecem proxumos menses auferre. At tali modo materiem non aufert, tum marcas tres multæ nomine expendat. Utriqve huic causæ citatio adhibeatur, qvinqve ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

Extra retium ponendorum locum venari cuiqve volenti impune liceat. Retium ponendorum loci maris extremi sunt, ubi viginti macularum (altæ) plagæ, ad phocas capiundas e continente vel scopulo (maris) expositæ, in fundo ita consident, ut asserculæ retis (natantes), ad sulaciorum tempus, e mare emineant, cum funiculus expansorius inferior in fundo sedit.

LIV. Capituli.

Ef maþr kaupir reka af landi mannz.

[5]) Þar er maþr kaupir reka af landi annars mannz, oc scilia þeir eigi þat mal

Titulus LIV.

Si qvis jus litoris in alieno fundo emerit.

Cum jus litoris ad alienum fundum pertinens qvis emit, nec in contractu accuratius

1) & 2) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
3) *B cum suis omittit:* or sionom.
4) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
5) *Hunc titulum B cum suis omittit, huc modo referendum videtur qvod legit:* Landeigandi a elligar hascerding oc hniso oc sela oc fisca oc fogla oc þara. Scothvals þriþiung a landeigandi enn annann flytiendr, en hinn þriþia sa er scaut. En scotmannz lut scal landeigandi varþveita, sem þa at reka-hvalr veri; *Ad fundi dominum cæterum pertinet sqvalus (carcharias) delphinus phocina, phocæ, pisces avesqve & fuci. Fundi domino tertia pars balænæ jaculatæ est adscribenda, pars tertia iis qvi terræ advehunt, et pars tertia jaculatoribus competit. Jaculatoris portionem fundi dominus tum custodiet acsi balæna ejectitia fuerit.*

görr, enn hann kaupi af landino rekann at retto lögmali, þa scal sva fara, sem nu mun ec tina. Landeigandi a at hafa af fiöro þeirri alnar-löng kefli öll oc smærri, hann a oc þara allann oc fugla alla oc sela alla oc rostunga oc haskerþing oc hniso oc fiska, ef þa rekr V senn eþa þaþan af færi, enn ef fleiri rekr senn enn V fiska, þa a þat reka-maþr. Landeigandi (a) oc sela þa þo at þeir se drepnir. Þetta alt, sem nu var tint, a sa maþr er land a fyrir ofan. Hann a oc flutningar allar þar, oc at varþveita scotmannz lut oc hafa þar a-goþa lut, oc varþveita vagrek alt, oc hvala þa alla a hann at þriþiungi er firir mönnom laupa a land, oc veiþar allar a hann i netlögom oc sva i fiörunni, hann a oc firir utan netlög oc fyrir innan almenning hvala oc viþo oc alt þat er þar flytr, þat sem eigi eiga aþrir menn aþr; enn sa er reka keypti af landino, a þar allan viþreka annan utelgþan, oc hvala alla þa er kvikir laupa a land upp, nema menn valdi. Oc hann a þa hvala alla oc er þar rekr upp, oc sva þann er menn flytia or almenning, oc sva viþ þann, oc alt þat er flytr i netlögom, hvart sem net er lagt af landi, eþa af skeri. Hann a oc fiska þa er fleiri rekr enn V senn, nema kaup þeirra se a annan veg scilt,

præfiniunt stipulata, qvam (dicendo) illum jus litoris ad fundum pertinens justis formulis emere, qvæ mox adferam obtineant. Dominus fundi litoris ejectamentorum capiat baculos unius ulnæ vel minores; eum etiam seqvantur fuci omnes (ejecti) et aves et phocæ et trichechi rosmari et sqvalus (lamia?) et delphinus (phocæna) et pisces, si qvinqve pauciores simul ejiciuntur. Si plures qvam qvinqve simul ejecti fuerint, ad eum pertineant, qvi jure litoris gaudet. Fundi dominus etiam phocas occisas habeat. Hæc omnia jamjam memorata fundi litus adjacentis domino deferuntur. Vecturas porro omnes ibi capiat, conservetqve portionem jaculantis, et ejus proventibus fruatur. Bona naufraga (et ejecta) etiam curet. Omnium balænarum, qvæ hominibus pulsi terram incurrunt, tertiam habeat partem. In retium ponendorum locis et in ipso litore venandi jure gaudet. Extra retium ponendorum locos, sed intra loca communia capiat balænas et materiem et qvicqvid ibi natat ad alios prius non pertinens. Qvi jus litoris emit omnem ejectam materiem non asciatam capiat, omnesqve balænas, qvæ non hominum causa vivi in terram incurrunt. Omnes porro balænas e mare ejectas, et e locis communibus delatas, materiemqve habeat et qvicqvid intra plagarum ponendarum locos natat, sive e continenti, sive e scopulis tenduntur plagæ. Pisces porro, si plures qvam qvinqve simul

þa scolo sem i öþrom stöþom haldaz þar öll aqveþin orþ.

Sva er oc mælt, ef sker eþa eyiar liggia fyrir landi mannz, oc a sa maþr þat oc reka þann er fylgir, er meginland a næst, nema kaupom se annan veg keypt.

Ef menn veiþa rostung a landi mannz, eþa i netlögom, oc a halfan landeigandi, en halfan þeir er veiþa. En fyrir utan netlög a hverr maþr veiþi sina, oc er þat veiþr, er menn föra a scipi til landz, en flutning ella.

ejiciuntur, eum seqvantur, nisi contractus eorum aliter sese habuerit, qvo casu hic, ut ubiqve, omnia stipulata serventur.

Legibus porro cautum est, insulas et scopulos fundum adjacentes, ut et jus litoris illis attinens seqvi debere dominum continentis proxumi, nisi stipulatis aliud fuerit constitutum.

Si trichechi rosmari in alieno capiuntur fundo, hujus dominus dimidiam ejus capiat partem, venantes dimidiam. Extra plagarum ponendarum locos capturam suam qvisqve ipse habeat. Captura dicitur qvod navibus ad terram fertur, sin minus, vecturæ nomine venit.

LV. Capituli.
Um hvalreka.

Þat er oc mælt, ef hval rekr a fiöro mannz at hann a at festa hval þann [1]) þott et meira hald se a dögrino, enda a hann at skera hvalinn, ef eigi ma festa, oc sva er þa rett at flytia hval.

Rett er manni at festa hval fornom festum, enda er rett at hann festi þeim festom er hann ristr af hval, oc beri þar festar um stocka eþa steina. Hann a oc at skera þann hval. Ef fiosir slitr at

Titulus LV.
De balænis ejectitiis.

In leges relatum est, qvod cuiqve licitum sit balænam in litus ejus ejectam fundo alligare, majori sanctitate dies qvamvis præcelluerit; ut (iisdem temporibus) balænam laniet fas est, si eam fundo alligere impossibile fuerit. Balænam tum etiam vehere liceat.

Antiqvis retinaculis balænam litori alligare non minus fas est, qvam illis loramentis qvæ ab ipsa balæna scinduntur. His retinaculis vel trabes vel saxa alligando circumvolvat. Hanc balænam ut

---

[1]) *B cum suis legit:* þott drottinsdagr se, sva at honom þycki ohætt at utsliti, *qvamvis dies fuerit dominica, ita ut balænam terræ avelli non posse pro certo habeat.*

fyrir hanom [1])[eþa talkn, eþa bein], oc rekr a annars mannz fiöro, oc a sa maþr þat alt er fiöro a, ef lengra er fra fiöro marki [2])[þess mannz er hvalinn a] enn ördrag, en eigi a hann, ef nærr er markino. [3])[Sva scal oc fara et sama um garnar oc seymi, oc alt þat er femætt slitr ut af hvalnom].

secando laniet fas est. Si offæ adipales vel branchiæ vel ossa ad eum pertinentes e mare ablata in alienum litus ejiciuntur, hæc omnia litoris domino cedant, si modo ab ejus, ad qvem balæna ipsa pertinet, litoris termino remotius absint, qvam teli jactus efficit. Qvod si ad terminum propius adfuerint ei non cedant. Idem qvoad intestina balænæ tendinesqve tenendum est, ut et qvicqvid balænæ, alicujus pretii dignum, in mare retrahitur.

Ef hvalinn slitr ut meþ festum, oc rekr a annars mannz fiöro, oc a sa þann hval er a þeirri fiöro atti er festar voro fyrst i bornar, ef sumr festarstufr er a landi, [4])[en sumr i hval], enda beri þat qviþr, [5])at sa maþr hygþi halda mundo er festi, oc halda mundi i slico veþri, sem þa var, er þeir festo hvalinn, [6])[enda se festar eigi usterkari en reip þau X er tveggia manna afli haldi hvert. Eigandi scal sökia hvalinn meþ scipi eþa rossi a annars mannz fiöro, oc neyta enskis nema vatz. En ef þat berr qviþr, [7])at hvalrinn var verr festr enn nu var tint,

Balæna qvæ unacum retinaculis e littore avellitur, et in alienum ejicitur litus, eum seqvatur, cujus et fuit in litore ubi primum retinaculis fundo alligata est, dummodo aliqva retinaculorum disruptorum pars in litore remaneat, altera vero balænam avulsam seqvatur, probentqve veridici alligantem opinasse retinacula tenere posse, idqve eadem tempestate qvæ instabat, cum balænam alligabant. Retinacula vero non minoris sint firmitatis qvam restes decem, qvorum singula duobus viris non rumpitur. Balænam suam dominus e litore alieno vel navi vel eqvis auferat. Præter aqvam nulla re ibi utatur. Qvod si probaverint veridici balænam minus valde qvam hic præscriptum est, terræ alligatam fuisse, pro non

---

[1]), [2]) & [3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[4]) *B cum suis omittit:* en sumr i hval.
[5]) *B cum suis legit:* at sva var festr hvalrinn; *balænam ita terræ alligatam fuisse.*
[6]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[7]) *B cum suis legit:* at eigi mundi halda, *alligamenta non tenere posse.*

þa er sem ofestr se, oc a sa þa ecki af er festi, ef ut slitr.

LVI. Capituli.

Um hvalreka a leigolandi.

[1] [Sva er oc mælt, ef hval rekr a fiöro þa er leigo landi fylgir, þa scal leiglendingr festa hval þann, sva sem hann eigi oc aþr var tint, enda a hann at hafa af hvalnum samfengnum blass-hval, þat er einn eykr ma draga a þa a slettum velli, ef hvalr er tvitugr eþa lengri. Hlass-hvalr scal nu vera VI VIII fiorþunga vettir, halft hvart spik oc rengi, ef þess kyns hvalr er, en ef hvalr er skemri, eþr skerþr sva at hann se minni en heill þess kyns hvalr XXgr, þa scal leiglendingr ecki hafa af hvalnom, en jamnscyldr er hann at festa inn minna hval, sem hinn meira, oc alt scal hann þat föra or flöþarmali er fe-mætt rekr a fiörona, sva sem þa mundi hann, ef hann ætti landit eþa rekann. Nu festir hann verr hvalinn eþa varþveitir verr rekann en her er tint, þa verþr hann utlagr III mörkom, enda scal hann gialda landeiganda hvalinn allan, sem buar V virþa viþ bok, oc sva allt þat er af hans oröcþ flytr ut eþa fersk, þa scal hann gialda. Þat ero allt stemno sakir, oc

alligata habeatur, et ejus avulsæ alligans tum nihil habeat.

Titulus LVI.

De balænis in fundum locatum conductum ejectis.

In *leges relatum est colonum conductitium, cum balæna in fundum conductum ejicitur, hanc litori ita alligare debere, acsi ipsi propria fuerit, et modo antea definito. Balænæ vero, si viginti ulnarum longiorve fuerit, delectu non adhibito, capiat vehem, unicum jumentum qvantam in planitie terræ regelatæ trahere sustinet. Modo definitæ longitudinis balæna vehes (colono conductitio debita) jam sit sex octaginta librarum pondera, ex dimidio adeps, ex dimidio lardum durius. Qvod si balæna vel minor fuerit, vel ita diminuta, ut ejusdem generis balænam viginti ulnarum non exæqvet, colonus conductitius ejus nihil capiat, sed minorem æqve ac majorem balænam litori alligare modo eodem tenetur, omniaqve cujusdam pretii in litus ejecta e mare subducere obligatus est, modo eodem ac fecisset, si fundus litusve ei propria fuerint. At vel balænam negligentius alligat, vel ejectamenta minus curat, qvam hic præfinitur, tum trium marcarum multa teneatur, et fundi domino integram balænam, juxta qvinqve accolarum, libro (sancto) adhibito, factam*

---

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

scal qveþia til heimilisbua V a þingi þess er sottr er.

Nu er hvalr skerþr oc er þo ecki minni en XX hvalr oskerþr þess kyns, þa a leiglendingr þo at hafa þar hlass af, sem aþr var tint, enda hafi hann festan sem aqveþit er. En þoat utsliti hinn oskorna, oc abyrgiaz þeir eigi er festo hvalinn, ef þat berr qviþr, at þeir festi sem þeir mundi þa, ef þeir ætti, eþa festar se eigi osterkari enn þær se X, en hverr mundi halda II manni afli, þeir abyrgiaz, ef verr er festr hvalrinn, oc scolo sva böta landeiganda, sem aþr er ritaþ].

[1])Ef hvalr kömr a leigolandz fiöro, þa scal leiglendingr senda mann þann er fari fullom dagleiþum [2])til fundar viþ landeiganda, eþa þann mann er hvalreka a, fyrr enn hann gangi a at skera hvalinn. Hanom er þa rett at skera hvalinn þegar er maþrinn er sendr, oc sva þeim öllom er at hans raþi skera, oc skera til

taxationem restituat in pretio, ita qvicqvid per ejus negligentiam a fluctibus retrahitur vel pessumdatur rependat. Omnibus hisce causis citatio adhibenda, qvinqve ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

Balæna qvamvis deminuta fuerit, sed viginti ulnarum ejusdem generis balænam tamen exæqvat, colonus conductitius ex ea vehem nihilominus capiat, ut antea præfinitur, si modo, ut antea constitutum est, eam litori alligaverat. Balænæ non laniatæ, qvamvis e litore avulsæ, periculum haud sustineant alligantes, si comprobant veridici eos eam qvasi propriam alligasse, retinaculaqve non minoris fuisse validitatis, qvam si decem fuissent, qvorum singulum a duobus viris non rumpitur. Si minus valide litori alligata fuerit balæna, alligantes eam præstent, et fundi domino restituant (in pretio), ut antea memoratur.

Balæna in fundum conductum ejecta, colonus conductitius prius qvam eam dilaniare incipiat, ad fundi dominum vel litoris jure gaudentem mittat hominem unius diei integra itinera qvotidie peragentem. Hoc emisso, ut balænam laniare incipiat fas est, et ipse et omnes eo auctore secantes. Ad qvartam secti partem obtinendam laniant,

---

[1]) *B cum suis legit:* Ef hval rekr a fiöro þa, er leigolandi fylgir, þvi er leigomaþr byr a, hann a at festa hval þann, oc senda, *Cum balæva in litus ad fundum conductitium, a colono conductitio habitatum, pertinens ejicitur, ille balænam terræ alligare debet, mittatqve &c.*

[2]) *B cum suis legit:* til fundar viþ þann mann er fiöro a, *ad eum qvi dominus est litoris.*

fiorþungs, sva at þeir hafi enn fiorþa lut er skera, þar til er sa kömr til er hval a, enn þa a hann at raþa fyrir þeim hval er oskorinn er. Þeir abyrgiaz inn skorna hval er skaro [1][viþ þvi at ut flioti, oc sva viþ þvi öllo, er þeir varþveita hvalinn verr en þa mundi, ef þeir ætti allan hval, enda scolo þeir eigi fyrr scipta hvalnum en sa kömr til er a, eþa þeir er hann bauþ um fyrir sina hönd]. En ef þann slitr ut er oscorinn er, oc abyrgiaz þeir eigi þann hvalinn, ef þat berr qviþr, at þeir festi sva er scaro, sem þa myndi, ef þeir ætti. [2]En ef þeir fa eigi þann biargqviþ, þa abyrgiaz þeir allan hvalinn er scaro hann viþ eiganda, sva sem buar V virþa viþ boc hinir næsto.

ita ut omnes secantes qvartam habeant partem, dominus balænæ donec apparet, qvi adveniens balænæ parti non laniatæ ipse prospiciat. Secantes curent ne frusta secta a fluctibus retrahantur, eorumqve omni respectu sustineant periculum, si ea negligentius servaverint, qvam fecissent, si balæna integra iis propria fuerit. Frusta secta neqve prius in partes distribuant qvam vel balænæ dominus, vel ipsius mandatarius, adest. Si balænæ qvod laniare restat, ruptis retinaculis avellitur, hujus periculum ne sustineant secantes, si comprobant veridici, eos propriæ instar eam litori alligasse, qvo effato purgatorio destituti secantes totam balænam domino restituant in pretio, qvod accolæ qvinqve proxumi, libro adhibito, æstimant.

LVII. Capituli.

Ef annarr maþr a land enn fiöro.

Ef þar rekr hval er annarr maþr a land fyrir ofan, en annarr a fiöro, þa a hverr maþr at skera þann hval, er sa lofar er land a fyrir ofan, nema hinn hafi umboþit öþrom manni aþr, er fiörona a, oc scal sa þa raþa fyrir [3][er um er boþit].

Titulus LVII.

Si uni fundus alteri jus litoris fuerit.

Cum balæna ejicitur in litus qvod ad alium qvam fundus adjacens dominum pertinet, hanc balænam laniet qvicunqve fundi adjacentis dominus permittit, nisi dominus litoris alicui tertio suas vices agere commiserit, qvo casu hic, qva mandatarius, balænæ prospiciat.

---

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit, sed legit:* viþ þann er a, *in dominum balænæ.*

[2]) *B cum suis seqventia ita legit:* En ella abyrgiz þeir, ef eigi berr þat qvöþ, *qvod si veridici non probaverint, periculum in se recipere tenentur.*

[3]) *B cum suis omittit:* er um er boþit.

Sa maþr er land a fyrir ofan scal sva [1][hval festa oc skera oc] orþ göra þeim manni er fiöro a, oc sva at öllo fara, [2]sem mælt var til handa leiglendingi, oc sva scal leiglendingr göra, ef hann byr þar, er þann veg er til farit, sem nu var tint.

Fundi adjacentis dominus eodem modo balænam et litori alliget et laniet et litoris domino nuntium mittat et omnia tandem moderet, ac qvoad colonum conductitium constituebatur. Colonus conductitius, si in prædio, qvod modo jam definito sese habet, itidem faciat.

LVIII. Capituli.

Um samreka.

Nu eigo fleiri menn reka saman, oc koma eigi allir til, [3][oc er eigi scylt at göra þeim orþ meirr enn einom, þott þeir se eigi þar, enn lut þeirra scal bera or flöþarmali, oc abyrgiaz þeir viþ þvi at ut reki er skaro hann oc uppbaro], [4]enda scolo þeir selia, sem sinn hval. [5]Ef þeir coma eigi allir til, er hvalinn eiga, eþa scilr þa a um sciptit, [6]þa scolo þeir qveþia til bua V þa er næstir ero III nottom aþr eþa meira meli, at scipta hvalnom, oc öllo þvi er þar er femætt viþ bok, [7]oc scal þa sva et sama,

Titulus LVIII.

De jure litoris communi.

At jure litoris plures communiter gaudent, nec apparent omnes condomini, tum absentium uni tantum nuntium mittere debitum est, sed non apparentium portio supra summæ malinæ terminos feretur; et secantes et ferentes ei, ne a fluctibus retrahatur, prospiciant, eamqve propriæ portionis instar vendant. Si vel omnes balænæ domini non apparent vel inter eos non convenit, qvinqve proxumos evocent accolas tribus vel pluribus antea noctibus, ut adhibito libro offas balænarias distribuant, omniaqve cujusdam pretii digna. Idem obtineat, si portionem jaculatoris æstimare necesse fue-

---

1) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

2) *B cum suis legit:* sem þa er leigomaþr byr fyrir ofan þess manns fiöro er landit a þat er hann byr a, *ut cum colonus conductitius superne a ejus litore habitat, cujus fundus est, qvem inhabitat.*

3) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

4) *B cum suis legit:* þa scal sva selia annars lut, sem sinn, *tum aliena portio propriæ instar vendenda est.*

5) *B cum suis addit:* en ef allir coma til oc scilr þa a eiginorþ oc scal eigi til meira calla enn a, enn ef nockorr hevir meira enn a, oc varþar þat görtöki, *si omnes advenerint, nec inter eos de proprietate convenerit, nemo ultra qvod par est reqvirat; si vero aliqvis plusqvam ei competit reportaverit, improbæ contrectationis reus erit.*

6) *B cum suis legit:* oc scolo þa V buar enir næsto scipta viþ boc öllo þvi er fe er i, *et accolæ qvinqve proxumi, juramento in libro defuncti, omnia cujusdam pretii dividant.*

7) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

ef scothval þarf at virþa. Rett er þoat þeir buar se eigi laudeigendr.

Nu kallar nockorr meirr en til sins lutar, oc scal þo scipta til handa hanom, sem hann vill, ef hann kallar eigi meirr enn til halfs, en vita þeir þat at hann a nokot i hval.

Eigendr scolo stefnaz um til scila oc til maldaga raunar, oc qveþia til bua V a þingi; þa er næstir bua rekanom. Ef nokorr hefir til meira kallat enn a, oc se hanom scipt til handa, þa eigo þeir orþi at raþa viþ hann er eigo meþ hanom, siþan er skil oc sannindi ero reynd um þat mal a þingi].

Ef hvalr kömr a merki þat er scilr fiöror manna, þa a halfan hval hvarr þeirra viþ annan, ef sumr liggr a miþio marki, hvart sem meiri er fra [1]).

LIX. Capituli.

Um hvalarir oc scotmannz lut.

Þat er en mælt, ef hvalr rekr a land

rit; illi accolæ justi, qvamvis non prædiali fuerint.

At aliqvis ultra debitam portionem sibi arrogat, ei qvidem, qvod optat, assignandum, si non ultra dimidiam balænæ partem suam contendit, et ei aliqvid balænæ esse divisoribus innotescit.

Condominorum vero unus alterum in jus vocet ad justa præstanda et comprobanda instrumentis acqvisitoriis, qvinqve ad litus proxume habitantibus accolis in comitiis evocatis. Si qvis ultra qvod ei debebatur sibi arrogaverit, qvi etiam hoc in distributione assecutus est, ejus condomini causam ex proprio arbitrio decidant, postqvam in comitiis justa et vera sufficienter comprobata sunt.

Si in terminos, qvi diversorum litora disterminant ejecta fuerit balæna, hujus æqvalem qvisqve eorum capiat portionem, si modo aliqva balænæ pars in mediis terminis jacuerit, qvamvis ex uno qvam altero (mediorum terminorum) latere major pars fuerit constituta.

Titulus LIX.

De jaculis cetariis et portione jaculantis.

In leges relatum est, balænam in fundum

---

[1]) *B cum suis addit:* Ef hvalr er i sæ i netlögum, oc a sa er land a, enn ef utarr er, oc ma sia þo fisc a borþi, oc a sa enn þo dauþan hval er land a, *Si balæna in locis marinis ubi plagas exponere solitum est, invenitur, ejus erit cujus est fundus, si vero extra hæc loca fuerit constituta, ubi tamen piscem in tabula expositum (e terra) videri potest, dominus fundi*

mannz, [1]) oc a fiöro maþr hval þann allan, ef eigi er scot i, en ef scot er i hval þeim, þa a sa maþr hvalinn halfan er scot a i, er hann kömr til at skera. En sva scal maþr scotz leita, sem hann ætti scotz van i hval a annars fiöro, [2])[enda scal sa maþr hafa vett spiks af skotmannz lut er fyrstr finnr skot. En ef fiöromaþr eþa sa er fyrir ræþr skurþinom leitar eigi skotzins, eþr lætr verr leita en nu var tint, oc varþar hanom þat fiörbaugsgarþ; þat er stefnosöc, oc scal qveþia til heimilisbua IX a þingi þess mannz er sottr er. Sa a söc þa er hval þann hefir scotiþ, ef þat reyniz i nökvi at aflaga se gört um þat mal.

Nu vita menn eigi hverr hval þann scaut, þa a söc þa hverr scotmaþr er vill þeirra manna er van mætti eiga skotz i hval þeim, oc fyrstr vill sott hafa].

[3])Ef fiöromaþr veit hverr scot a, oc scal hann göra orþ þeim [4])[er scot a], ef sa er sva nær, at fara ma tvivegis þannig þann dag, sem þa er. [5])[Nu görir hann

ejectam ad litoris dominum totam pertinere, si jaculum ei non inest. Qvod si jaculum in ea inveniatur, dominus jaculi, ad laniandum apparens dimidiam habeat balænæ partem. Ita laniantium qvisqve jaculum qværat acsi in balæna in alieno litore proprium jaculum sese inventurum speraverit. Qvi jaculum primus invenit octaginta librarum pondus ex adipe, jaculatoris portioni detractum, capiat. Si dominus litoris vel laniationem balænæ moderans, vel jaculum (omnino) non qværit, vel negligentius qværere facit, qvam hic definitur, exilium luat. Huic causæ adhibeatur citatio, novem ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis. Balænam jaculanti causa agenda competit, si aliqvatenus in hacce materia injuste actum fuisse comprobatur.

At qvi balænam jaculo cædisset non apparet, tum causam agendi jus competit cuiqve volenti jaculatorum, qvos in hacce balæna jaculum habere probabilitas adest, et qvi primus actionem instituere vult.

Si litoris dominus cujus jaculum sit cognoverit, huic nuntium mittat, si tam prope adfuerit, ut in eodem die eo ire et inde redire possit missus. Qvod si modo

---

(proxumi) hanc balænam modo mortuam, habeat.

[1]) *B cum suis legit:* oc a hann allan, *tota ejus erit.*

[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[3]) *B cum suis legit:* Ef hann veit hverr &c., *Si ille (cujus jaculum sit) cognoverit &c.*

[4]) *B cum suis omittit:* er scot a.

[5]) *Reliqvum tituli B cum suis omittit.*

eigi scotmanni orþ sva, sem mælt er, oc verþr hann utlagr III mörkom viþ skotmann, enda a scotmaþr slict at hafa of hval þeim, sem hann ætti, ef hanom veri at lögom orþ ger. Þat er stemno söc, oc scal qveþia til heimilisbua V a þingi þess er sottr er.

Landeigandi scal skera scotmannz lut til fiorþungs, þar til er scotmaþr kömr til, enda a hann at abyrgiaz þann hval viþ scotmann er hann skerr. Nu kömr skotmaþr til, oc scal hann raþa þa sinom luta enom oskorna, oc abyrgiaz sialfr þann lutinn.

Nu verþa þeir eigi asattir hvart hann a scotit eþa eigi, þa scal scotmaþr hafa til II menn meþ ser, oc vanda sem stefno vatta, þa er þat leggi undir þegnscap sinn, at hann atti þat scot, þa er þeir visso, oc hann hefir þat eigi gefit ne goldit ne sölom selt siþan, sva at þeir viti. Eiþa scolo þeir allir vinna jamt sem at þinga domi. Ef hinn vill eigi trua at hellr, oc göriz hanom þat þa at görtöki um hvalinn, oc verþr hann sekr um þat III mörkom, oc scal hann gialda tvennom giöldum allan skotmannz lut, sem buar V virþa viþ bok. Þat er stefno

præscripto jaculatorem certiorem non fecerit, trium marcarum multa in eum teneatur, qvi etiam balænæ tantam habeat portionem, qvantam habuisset, si modo legali ad eum missus fuerit nuntius. Causæ citatio adhibeatur, qvinqve ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

Jaculatoris portionem fundi dominus ad qvartam ejus partem obtinendam laniat, jaculator ipse donec apparet; sed hujus portionis dilaniatæ damnum ille jaculatori præstet. Jaculator dein apparens parti balænæ non laniatæ prospiciat, et ejus ipse sustineat periculum.

At inter dominum litoris et jaculatorem non convenit, an jaculum hujus sit, nec ne, tum jaculator duos secum adferat viros, non minori qvam citationis manifestatæ testes cura qvæsitos, qvi per civilem suam asseverent existimationem, jaculum cum (novissime) resciverunt ei proprium fuisse, qvod qvantum sciunt postea, nec dederat, nec persolverat, nec vendiderat. Ut in judiciis comitialibus solet juramentis omnes fungantur. Qvod si alter (dominus litoris) nihilominus huic fidem habere noluerit, furti minimi ob balænam contrectatam reatum incurrit, et trium marcarum pœnam luat totamqve jaculatoris portionem in duplo restituat pretio juxta qvinqve ad librum (sanctum) factam taxationem. Causæ citatio adhibeatur, qvin

sök, oc scal qveþia til heimilisbua V a þingi þess er sottr er.

Nu nair skotmaþr eigi at sia mörk a scotino, þa er hann kömr til, oc scal hann þa beiþa meþ vatta, at hinn syni hanom scotiþ. En ef hann vill eigi þa syna scotiþ, oc varþar hanom þat fiörbaugsgarþ, scal stefna heiman, oc qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er].

qve ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

At domino jaculi apparenti notam ejus disjunctivam videndi facultas non conceditur, tum testibus adhibitis, ut alter ei jaculum exhibeat postulet. Si jaculum ei nihilominus exhibere noluerit, exilii reatum incurrit. Domi manifestetur citatio, novem ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

LX. Capituli.

[1]) Havrvetna þess er scotmaþr kömr sva til scothvals at sumr er scorinn, oc a hann þa jafnan at raþa enom oscorna hval, enn hinn er scar, scal hafa fiorþung þess er hann scar, oc scal sva fara i hverio sinni þar er scotmaþr kömr fyrr til, en hans hlutr se allr virþr oc veginn.

Ef fleiri menn kalla til scoz enn einn, þa er rett at halda scotino til doms, nema nokkorr komi til meþ kennendr II,

Titulus LX.

Ubicunqve jaculi dominus ad balænam jaculatam primum pervenit, cum qvædam ejus pars est laniata, non adhuc laniatæ semper prospiciat, secans vero frustorum sectorum qvadrantem capiat; qvod etiam semper obtineat, ubi dominus jaculi prius apparet, qvam tota ipsius portio æstimata est et ponderata.

Si plures jaculum suum esse contenderint, id judicum sententiæ subjicere fas est, nisi eorum aliqvis duos admoverit cognitores, qvi per civilem suam asseverant

[1]) *Usqve ad:* allra er eigi coma, *B cum suis legit:* En scothval scolo V buar virþa pundara veginn, en landeigandi scal scera scotmannz lut til hælmingar, ef sa kömr eigi til, er scaut; enn ef hann kömr til, er sumr er scorinn, oc a hann at raþa cnom oscorna avalt, en hinn er scar scal hafa fiorþung þess er hann scar, en ef þa scilr a scotit, oc scolo II menn sanna þat meþ þegnscapar-lagniugo sinni meþ hanom, oc hans scot se er til telr: *Balænam vero jaculo captam accolæ qvinqve statera ponderatam æstiment, dominus vero fundi jaculatoris portionem ad dimidiam ejus partem obtinendam laniet, dummodo jaculator non apparuerit; qvod si aliqva balænæ parte jamjam laniata advenerit, de parte nondum laniata semper disponat, lanians vero qvartam laniati partem obtineat. Si de jaculo inter eos non convenerit, duo qvidam, civilem suam æstimationem interponentes, asseverando probent, ejus jaculum esse, qvi id suum contendit.*

þa er þat leggi undir þegnscap sinn at sa maþr eigi þat skot, sem þa kallar til.

Nu kömr engi maþr at kalla til scotz þess er þar var fundit i hvalnom, þa scal landeigandi varþveita scotiþ, enda scal hann skera þa scotmannz lut til helmingar. En ef hann vill at aþrir skeri, oc scal hann koma caupi sino viþ scurþar menn, sem hann ma, en scothval scolo buar V virþa viþ bok, a pundara veginn, oc virþa til vaþmala. Ef buar vilia eigi veita virþingina, þa scal landeigandi qveþia þa til, III nottom fyrir eþa meira meli. Buar verþa utlagir III mörkom, ef þeir coma eigi til at virþa hvalinn, ef þeir ero qvaddir, enda er rett at griþmenn se II, ef buar coma eigi fleiri en III einir til at virþa hval þann. Rett er oc at aþrir buar se i staþ þeirra allra er eigi coma.

existimationem, jaculum ei proprium esse, qvi tum suum esse contendit.

At nemo ad jaculum, qvod in balæna inveniebatur, sibi vindicandum apparet, tum fundi dominus jaculum servet, et jaculatoris portionem dilaniando ex dimidia parte acqvirat. Qvod si aliis balænam laniare concederat, tam æqvum qvam potest, cum laniantibus ipse ineat pactum, sed balænam jaculatam accolæ qvinqve libro adhibito æstiment, statera majori ponderatam. Ad panni vulgaris pretium æstiment. Si accolæ æstimationem suscipere noluerint, fundi dominus eos provocet tribus vel pluribus antea noctibus. Trium marcarum multa tenentur accolæ, si provocati qvamvis ad balænam æstimandam tamen non apparent. Operarios duos adhibere fas erit, si ad balænam illam æstimandam accolæ tres tantum apparent. Accolarum contumacium loco alios accolas evocare fas est.

Ef skot ero fleiri i hval [1][enn eitt], [2]oc a sa maþr þa hvalinn, er fyrst com þvi skoti a hann, er hann feck bana af, oc synt er at lögbergi meþ hinom samum mörkum, a tre eþa a jarni. [3][Ecki sakar hval, ef i spik kömr at eins.

Si plura balænæ infuerint jacula, ad eum pertineat, qvi primus eam feriit jaculo, unde mors ei afferebatur, si modo eadem nota vel ferro vel ligno incisa signatum antea in dicasterio exhibitum est. Nil balænæ nocet, si jaculum adipem tantum penetraverat.

---

1) *B cum suis omittit:* enn eitt.

2) *B cum suis legit:* oc eignaz or þvi eina scoti er at bana hevir orþit, *et hoc unico jaculo acqviritur qvod mortem attulit.*

3) *B cum suis addit:* hvarz a einn maþr eþa fleiri scotit, *jaculum sive unius, sive plurium fuerit. Reliqvum tituli omittit.*

Ef maþr veiþir þann hval er aþr er banvænn af þingborno skoti, oc a sa maþr þo skotmannz lut, er fyrir öndverþo scaut hvalinn].

LXI. Capituli.

Um scot.

Sva er oc mælt, ef skot finnz eigi i hval, en þo finnz i fiósum, þa scolo þeir buar 1)[V] virþa hvalinn er næstir bua þvi, sem scotiþ finnz. 2)[Nu finna menn skot þa er þeir fara til huss eþa i hibylum heima, þa scolo þeir buar virþa hvalinn, sem þar ero næstir].

Ef scot finnz a sandi eþa i iþrom a hino sama fiöro marki eþa i örscotz helgi a annars mannz fiöro, 3)[eþa finnz scot þa er hann er allr i brot seldr af fiöro], oc scolo þa reka buar virþa hval, oc scal þa qveþia til III nottom 4)[fyrr eþa meira meli].

Ef bein eþa talkn 5)[eþa garnar eþa seymi] finnaz a eno sama fiöro marki, eþa i örscavtz helgi a annars mannz fiöro, oc scal þat alt fara, sem hvalrinn sialfr.

Cum qvis balænam per jaculum in comitiis exhibitum lethali vulnere prius sauciatam capit, portio jaculatoria ei deferatur, qvi balænam jaculo prius feriit.

Titulus LXI.

De jaculatione.

Cum in ipsa balæna non, sed in frustis adipalibus jaculum invenitur, definiunt leges, accolas balænæ æstimandæ adhibendos, qvi ad locum proxume habitant ubi jaculum inveniebatur. At vel domum redeuntes vel domi in ædificiis inveniunt jaculum, tum ibi proxume habitantes balænam æstiment.

Si jaculum in arena vel in intestinis intra ejusdem litoris fines vel intra jactum teli in litore alieno invenitur, vel (tandem), si primum invenitur, cum tota vendita est balæna, litoris accolæ hanc æstiment, qvi evocentur tribus vel pluribus antea noctibus.

Si balænæ ejectæ ossa vel branchiæ vel intestina vel tendines intra ejusdem litoris terminos vel intra teli jactum in litore alieno inveniuntur, hæc omnia ipsam balænam seqvantur.

---

1) *B cum suis omittit:* V.

2) & 3) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

4) *B cum suis legit:* fyrir virþingina, *ante æstimationem suscipiendam.*

5) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

LXII. Capituli.

Um scotmannz lut.

[1]) [Sa maþr a at varþveita scotmannz lut er land a, ef annarr a reka, en at helmingi a hvarr þeirra bein oc talkn.

Landeigandi a heimting viþ rekamann, ef hvalr er selldr aþr scot finnz, en scotmaþr viþ landeiganda. Ef scot finnz eigi i hvalnum, þa er scorinn er, oc finnz i fiosum siþan, er heim er förþr hvalr, oc scal landeigandi þo lata bua V virþa hval þann allan er ologat er, oc qveþia til um þann staþ, sem hvalr liggr mestr saman, sa er ologat er, hvargi sem þat er, en landeigandi scal segia buum til hverio hann hefir logat af hvalnum, oc vinna eiþ at. Buar scolo siþan virþa sva þann hval er selldr er, at þar se slict verþ a þeim hval, at sino hofi, sem hinom er oselldr er þa.

Hvarvetna þess er hvalr er virþr sva sem nu er tint, oc scal þa vera scorinn scotmannz lutr til helmingar, en til forþungs, ef uvirþr er].

Ef hval slitr ut [2]) þann er skorinn er, oc menn hafa a haldit, oc finnz skot i hvar sem a land kömr, þa a scotmaþr heimting til sins lutar, at öllom þeim

Titulus LXII.

De portione jaculantis.

Fundi dominus portionem jaculatoriam servet, cum jus litoris ad alium pertinet. Ossa et branchias æqvis portionibus habeant.

Cum balæna jaculo nondum invento vendita est, fundi dominus (portionem jaculatoriam) a litoris jure gaudenti postulet, jaculator vero a fundi domino reposcat. Si jaculum balæna laniata non inveniebatur, sed in frustis domum delatis postea invenitur, fundi dominus frusta omnia nondum alienata ab accolis qvinqve æstimata curet, qvos evocet locum circumcirca, ubi balænæ pars maxima nondum alienata constat, ubicunqve hoc tandem fuerit. Dominus fundi juramento functus accolis declaret qvantum balænæ abalienavit (vel consumsit). Venditam balænæ partem accolæ porro ita æstiment, ut ex eadem relatione venditæ et nondum venditæ portionis pretium constituatur.

Ubi modo jam definito æstimatur balæna portionis jaculatoriæ, dimidiam partem secantes habeant, si non æstimatur, qvartam.

Si balæna (aliqvatenus) dilaniata, et ab hominibus manu tractata fluctuum vi retrahitur, et jaculum in ea, ubi (denuo) ejecta est, invenitur, jaculator suam por-

---

[1]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[2]) *B cum suis legit:* þann er menn hafa scorit, *ab hominibus laniatam.*

mönnom er fiöror atto þar er sa hvalr kömr, hverso i marga staþi, sem hann kömr, oc sva þott han skeri a floti eþa a skeri.

[1])[Nu skera menn hval þann er ut flaut, oc scot var i annarri fiöro eþa a floti eþa a skeri, annathvart aþr scot veri fundit eþa siþarr, oc scolo þeir jafnan þar varþveita scotmannz lut, er þa eignaz hval, oc selia oc skera til helmingar.

Nu verþa þeir menn er hvalinn eiga suman eþa allan eigi varir viþ at skot hafi funniz i hvalnom aþr seldr er allr, oc scal scotmannz lutr þa vera til fiorþungs scorinn].

tionem postulandi jure gaudeat, a qvoqve litoris domino ubi ejicitur, in qvotqvot tandem loca devenerit balæna, ut et qvamvis vel in mare natans, vel in scopulos maris delata, laniata sit.

At balænam jaculo trucidatam, et fluctuum vi ab aliqvo litore avulsam, qvi laniant vel in alio litore vel natantem in mare, vel in scopulis, idqve vel ante vel post jaculum repertum, tum portionem jaculatoriam ibi semper illi conservent ad qvos balæna pertinet; eam vendant et lanient ad dimidiam partem obtinendam.

At balænam hanc vel exclusive vel in communione tenentes non prius jaculum repertum fuisse comperiunt qvam in totum vendita est, tum portio jaculatoria in qvartam partem obtinendam dilaniata sit.

LXIII. Capituli.

Um varþveizlo scotfiar.

[2])[Landeigandi scal hafa scotmannz lut til alþingis et næsta sumar eptir, ef hann kömr sva at hann geti verþ viþ aþr VIII vicor se af sumri, en annat sumar ella,

Titulus LXIII.

De jaculi portione custodienda.

Dominus fundi portionem jaculatoriam, æstate proxume subseqventi ad comitia generalia deferat, dummodo tam tempestive eam vendere potuerit, ut octava æstatis hebdomade peracta pretium ei sit persolutum, sin minus, æstate secunda (ita faciat); ad rupem jurisdicundi et jaculum et

---

[1]) *Qvod superest tituli B cum suis omittit.*

[2]) *Omissis iis qvæ uncis tenentur B cum suis legit:* En maþr scal hvalsverþit, VI alna aura hafa til alþingis, oc segia þar til scotzins oc verþsins at lögbergi &c., *Pretium vero balænæ venditæ, trium ulnarum uncias numeratas, ad comitia generalia secum ferat et ad jurisdicundi rupem jaculum et summam pretii proclamet.*

oc segia þar til scotzins oc til verþzins at lögbergi, oc scolo þat vaþmal vera.

Sa maþr er scot hefir oc scotfe til alþingis, hann scal segia til marka a scotino at lögbergi, oc sva til fiarins, þess er hann hefir til meþfarar oc scotino fylgir, oc seal hann segia til nafns sins oc sva hvar hann er i buþ, oc biþia þann mann koma þangat er þat scot þickiz eiga.

Ef aþrir menn hafa þau fe nokor at varþveita er þvi skoti eiga at fylgia, oc scolo þeir oc segia til þess fiar allz at lögbergi, þa er hinn hefir sagt til scotzins aþr, enn ef þeir segia eigi til fiar þess allz, eþa hafa eigi til þings, oc scal scotmaþr sva at socn fara viþ þa menn, sem viþ þann mann er skotiþ varþveitir. Nu er sagt til scotfiar] at lögbergi, þa scal sa maþr, er scot a, ganga til buþar, oc segia til marka sinna, enn ef hinn tortryggvir, þa scal hann hafa sannaþar menn IIa, sem heima [1])[at sino mali], eþa heimilisbua sina V ella.

Ef engi maþr verþr til [2])[viþ at kannaz, sva at eigi þat scot, þar at lögbergi, eþa umboþ hafi af eiganda ella], þa scal hann hafa heim feit oc segia til [3])[scozins] III sumor [4])[at lögbergi. Ef maþr ferr sva at öllo meþ skoti, sem nu

(portionis jaculatoriæ) pretium proclamet; qvod pannis vulgaribus solvatur.

Qvi jaculum bonaqve jaculatoria ad comitia generalia defert, ad rupem jurisdicundi proclamet et notam jaculi disjunctivam et bona jaculatoria qvæ secum fert, et ad jaculum pertinent. Tam nomen suum declaret, qvam tabernam in qva habitat, qvo eum venire invitet, qvi pro jaculi domino sese gerit.

Si qvi alia bona qvædam ad jaculum pertinentia servaverint, hæc omnia tum primum indicent ad rupem jurisdicundi, cum ille jaculum jamjam proclamaverat; qvod si vel non indicaverint (bona jaculatoria) vel ad comitia non detulerint, jaculator in illos eodem modo ac in jaculi curatorem actionem instituat. Bonis jaculatoriis ad rupem jurisdicundi proclamatis, jaculi dominus ad tabernam eat, et notas suas disjunctivas indicet, qvod si alter falsum suspicaretur, duos, prout domi, dictis suis vel comprobatores vel qvinqve sui domicilii accolas adhibeat.

Qvod si nemo ad rupem jurisdicundi vel jaculum pro suo agnoverit vel ejus domini mandatum habuerit, bona (jaculatoria servans ea) domum deferat, et per tres (contiguas) æstates ad jurisdicundi rupem jaculum proclamet. Si jaculum modo jam

---

[1]) *B cum suis omittit:* at sino mali.
[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[3]) *B cum suis omittit:* scozins.
[4]) *Reliqvum tituli B cum suis omittit.*

var tint, oc kannaz engi viþ, þa scal hann hafa fe þat allt leigolaust, þar til er sa kömr til er a, en ef engi kallar til, þa eignaz hann innstöþo].

præscripto proclamatum nemo agnoscit, id servans bona qvævis seqventia, locariis non augenda teneat, donec justus dominus ea vindicat. Qvodsi nemo reclamaverit, ipsum caput cedit servanti.

LXIV. Capituli.

Um virþing a hval.

Ef hvalr er virþr, oc kömr eigi verþ fram þa a skotmaþr kost at stefna um miþvikodag i mitt þing, hvart sem hann vill at lögbergi eþa i bonda kirkiogarþi, til gialda, oc til utgöngo fiarens, oc lata varþa III marka secþ. Sa er stemno staþr rettr hvar þess er menn reiþa eigi af hendi verþ hvals, sem mælt er [1]) miþvikodag i mitt þing.

Ef hvalr verþr seldr sa er scot var i fundit [2]) [oc virþr eigi siþan], þa scal sa hafa verþit til alþingis er sellt hefir sva mikit, sem scotmannz lutr verþr or þeim hval, er til fiorþungs var scorinn. En ef eigi er til þings haft feit, þa a scotmaþr heimting til allz andvirþis hvalsins, [3])en hinn verþr sekr III mörkom, oc scal gialda tvennom giöldum allt [4]) þat

Titulus XLIV.

De balæna æstimanda.

Cum portio jaculatoria æstimata est, sed pretium tamen non persolvitur, jaculator jus habeat de eo in judicium vocare mediæ hebdomadis die, ad media comitia, sive voluerit ad rupem jurisdicundi, sive in coloni (qvi in fundo comitiali habitat) cæmiterio, ad bona jaculatoria solvenda et expendenda, trium marcarum multam intendens. Hic citationis manifestandæ locus justus est, ubicunqve pretium balænæ mediæ hebdomadis die ad media comitia modo jam definito non persolvitur.

Balæna, in qvo jaculum inveniebatur, vendita, qvæ nec postea æstimatur, vendens ad comitia generalia tantum pretii deferat, qvantum portioni jaculatoriæ respondet, cum in qvartam partem obtinendam secabatur. Qvod si pecuniæ in comitia non deferuntur, jaculator totius suæ portionis pretium exigendi jure gaudeat, et retinens trium marcarum multam

---

[1]) *B cum suis legit:* inn fimta dag viko, *qvinto hebdomadis die.*

[2]) *B cum suis omittit:* oc virþr eigi siþan.

[3]) *B cum suis addit:* þat er ogoldit er, *non solutum.*

[4]) *B cum suis legit:* þat sem ogoldit er, *qvicqvid non persolutum est.*

sem goldit er, oc ma stemna um, hvart sem vill at lögbergi eþa i bonda kirkiogarþi, [1])[miþvikodag i mitt þing].

luat, et duplo persolvat pretio qvicqvid solvitur. Citationem manifestare fas erit, si qvid agens voluerit, ad rupem jurisdicundi, sive in coloni (in fundo comitiali habitantis) cæmiterio, mediæ hebdomadis die ad medium tempus comitiale.

LXV. Capituli.

[2])[Ef scot-hvalr er virþr, enda hafi þeir menn eigi feit til alþingis, er varþveita þat sumt eþa allt, enda segi þeir eigi til scotzins, oc verþr þat görtöki, oc a scotmaþr þa cost at stemna hinum um þat at hann hafi eigi haft fe þat til alþingis, er skoti þvi atti at fylgia, er hann a, oc sagt eigi til scotzins, oc gört sva görtöki af fe þvi, oc lata varþa III

Titulus LXV.

Cum portio jaculatoria æstimata est, sed pretium, vel totum vel aliqvam ejus partem servantes ad comitia non deferunt, nec jaculum proclamant, injustæ usurpationis crimen commissum est et jaculator jus habeat eos in jus vocare eo nomine, qvod pecunias ad jaculum suum debito pertinentes in comitia generalia non detulissent, nec ipsum jaculum proclamassent, et injusta usur-

---

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[2]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit, sed eo referendum videtur qvæ legit:* Sa er scot a at varþveita, scal virþa lata hvalinn, oc vega meþ pundara, sva at þeir allir se, er fiörna atto þar, er sa hvalr com, eþr af scipi scaro. Ef þeir spyria fyrr at scot var i, enn þeir hafi seldan, hvart sem þeir scaro iþann hval fyrstir eþr siþarstir, þeir buar scolo virþa, er þar ero næstir er hvalrinn com a land. Þeir menn allir er af þessum hval höfþo lut, oc þeir vito at scot var i, scolo hafa verþ, sva mikit, sem scotmanninom byriar, hver af sinum lut, til alþingis. Nu hafa þeir eigi sva mikit verþit, oc verþr þat görtöki, oc scolo þeir gialda tvinnom giöldom, þat er ascortir a verþit, oc er þat stemno söc, oc scal qveþia heimilisbua a þingi þess er sottr er. Cost a sa er scot a at lata varþa scoggang hinom er leynir scotino, oc scal qveþia heimilisbua hans IX a þingi. Slican cost a hann viþ þann er hvalinn nytir ser, oc veit at scotino er leynt; *Qvi jaculum custodiet, balænam æstimari faciat, et statera ponderari, ut omnes litoris, ubi balæna ejiciebatur, domini, vel e navi lanientes videant. Si prius certiores fiunt jaculum in balæna fuisse qvam eam vendidere, sive prius, sive serius eam laniaverint, accolæ eam æstiment, qvi ad locum ubi in terram ferebatur, proxumi habitant. Omnes balænæ participes et scientes jaculum in ea fuisse, pretium jaculatori debitum ferant in comitia generalia, pro rata propriæ portionis. Si tantum in comitia non detulerint pretium, improbæ contrectationis rei erunt, et residuum pretii in duplo restituant. Citatio causæ adhibeatur, ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis. Dominus jaculi jus habeat jaculum occultanti proscriptionis pœnam intendere, novem ejus domicilii accolis in comitiis evocatis. Idem juris ei defertur in eum, qvi sciens jaculum occultatum fuisse, balænam in suam utilitatem convertit.*

marka secþ, oc stemna til gialda tvennra oc þar i dom.

Nu hefir maþr scot til alþingis, oc segir til at lögbergi, enda segir hann þar til þess fiar allz, er fylgir skotino, en hann hefir þo eigi þar feit, oc er þat eigi görtöki, ef hann vill þo gialda feit, þa ma scotmaþr stemna um feit, ef hann vill til gialda, oc til utgöngo, oc lata varþa III marka secþ.

Ef skotmaþr sökir eigi til fiarins, þat sumar sem hinn er scyldr at hafa feit til alþingis, oc scal hann heiman stemna, ef hann vill siþarr sott hafa, eþa lysa ella at þinglausnum.

Þat er rett, ef scotmaþr ferr eigi til alþingis, at hann seli öþrom manni i hönd, at heimta scotfe sin a þingi, af öllom þeim mönnom, er þat sumar eiga scotfe til þings at hafa, oc sva sakar, ef eigi geldz feit, þoat eigi nefni þeir menn til þess at hafa eina vattnefno.

Hvalskyti hverr scal syna buum sinum V mörk a scoti þvi er hann vill hafa, enda lata siþan fara scotiþ til alþingis, oc syna þar at lögbergi, nema hann hafi keypt þingborit skot, eþa se hanom gefit eþa goldit, oc þarf hann þa eigi annars

patione has pecunias ita sibi arrogassent. Ad trium marcarum multam irrogandam agat, et ad duplum persolvendum, causamqve ibi in judicio peragendam intendat.

At jaculum qvis in comitia generalia defert et ad rupem jurisdicundi proclamat, indicatqve omnes ad jaculum pertinentes pecunias, qvas tamen ibi in præsto non habet, tum injustæ usurpationis reatum evitat, si pecunias nihilominus expendere paratum sese offert: jaculator tum, si voluerit, ad pecunias solvendas et expendendas eum in jus vocet, trium marcarum multam intendens.

Si jaculator æstate, qva alter pecunias ad comitia generalia deferre tenebatur, actionem non instituerit, serius agere volens, domi citationem manifestet, vel in solutis comitiis denuntiet.

Legibus convenit, ut jaculator, si ipse comitia generalia non freqventat, pecunias jaculatorias in comitiis alicui commendet exigendas a qvoqve eadem æstate ad pecunias jaculatorias in comitia deferre obligato, ut et causas in eos agendas, qvamvis non testificati fuerint, utrumqve per eosdem fieri testes.

Qvicunqve balænas jaculo figere solitus, qvinqve suis accolis exhibeat notas disjunctivas jaculi, qvod adhibere vult. Dein jaculum in comitia generalia mittat, et ad jurisdicundi rupem id indicet, nisi in comitia delatum jaculum emisset vel dono

enn nefna vatta at þvi at hinn heimilar hanom scotiþ er aþr atti.

Scotmaþr a þess kost, ef menn leyna þingborno scoti þvi er hann a, at föra til þyfþar um hvalinn, oc lata varþa scoggang, oc qveþia til a þingi XII qviþar goþa þann, er sa er i þingi meþ er sottr er]. Þess a scotmaþr oc kost at lata varþa görtöki, oc seez hinn III mörkom, er skotino leyndi, oc scal hann gialda tvennom giöldom allan scotmannz lut. 1)[Su er önnor at stemna um þat at hinn hafi leynt scotino, oc lata varþa fiörbaugsgarþ, oc qveþia til IX bua a þingi þess er sottr er]. Slikan kost a hann viþ þa menn er hvalin nytto ser, oc visso at scotino var leynt. Þeir menn er i hvalnom eigo oc vito eigi at skotino var leynt, scolo hioþa, þegar er þeir verþa varir viþ at jarn hefir verit i hvalnom, scotmönnom slican lut hverr verþzins firir hvalinn, sem þeir hafi til fiorþungs scorit. En ef þeir fresta til þess er hann hyr sakir a hendr þeim, oc scolo þeir þa gialda verþ slict, sem scotmaþr hefþi scorit þegar sialfr 2)[hvalinn i öndverþo], en ef hann þarf at sökia þa um,

datum vel expensum accepisset, qvo casu tantum necesse habet testes de eo antestari, qvod pristinus dominus hoc ei jure tenendum tradit.

Jaculator, cum ejus in comitia delatum jaculum dolose occultatur, jus habeat de balæna furto erepta agere, proscriptionis pœnam reo intendens, et prætore, cujus curiam reus seqvitur, ad dodecadis veridicorum effatum præstandum evocato. Jaculatori etiam liceat injustæ usurpationis reatum intendere, qvo casu jaculum occultans, trium marcarum multam luat et duplo pretio portionem jaculatoriam in totum restituat. Secunda ei defertur optio de eo actionem instituere, qvod jaculum alter occultavit, cui exilii pœnam intendat, novem ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis. Idem juris ei defertur in omnes, qvi scientes jaculum occultatum esse balænam sibi habuere. Qvi nescientes jaculum occultatum esse balænæ partem cepere, mox ferrum in balæna fuisse certiores facti, jaculatoribus tantam qvivis offerat pretii partem, acsi ad qvadrantem obtinendam (portionem jaculatoriam) dilaniassent. Qvodsi (oblationem) distulerint, donec actionem in eos instituit, tantum expendant pretium, acsi jaculator ipse balænam primo laniasset. Si in eos agere necesse habuerit, domi citatio mere

1) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

2) *B cum suis omittit:* hvalinn i öndverþo.

þa scal [1])[stemna heiman], oc qveþia til heimilisbua þeirra V [2])[a þingi].

festetur, qvinqve eorum domicilii accolis in comitiis evocatis.

LXVI. Capituli.

Um heimting scotfiar.

[3])[Ef scotmaþr selr öþrom manni i hönd at heimta scotfe sin um land vart allt eþa sumt, oc scal þat haldaz, sem þeir verþa asattir. En ef scotmaþr selr fleirum mönnom ena sömo heimting, sva at hanom var eigi aptr selld a milli, oc er þat sem osellt se at þvi, at sa ma hvergi at lögom heimta er siþarr tok af scotmanni heimtona, en scotmaþr verþr utlagr III mörkom, viþ þann er fyrr tok umboþ, oc sva sa er siþarr tok heimtona, ef hann vissi at öþrom var fyrr sellt, þa er hann tok.

Nu finnz skot i hval oc kömr skotmaþr eigi sialfr til aþr hans lutr er virþr, en sa kömr til fyrr er heimtona hefir tekit um skotfeit, oc scal skotmannz lutr jamt þa vera til helmingar scorinn, sem engi kalli til, enda scal þa þviat eins hafa a brot hval þann er scotmannz lutr verþr, ef hann lætr vetti bera til, at hanom var i hönd sellt at heimta fe þat, eþa landeigandi lofi hanom ella brotförslona.

Titulus LXVI.

De jaculi portione exigenda.

Si jaculator alicui pecunias suas jaculatorias, per totam nostram civitatem vel aliqvam ejus partem, exigendas commendaverit, qvicqvid inter eos stipulatum est, servetur. Qvodsi jaculator idem pecunias exigendi jus, qvod ad eum interim non devolvebatur, pluribus commendaverat, hoc mandatum nullius habeatur, eatenus, qvod leges ei pecunias exigere non concedunt, qvi serius a jaculatore mandatum cepit, mandans vero tres marcas expendat mandatario priori; qvi serius mandatum cepit itidem, si cum hoc accipiebat alteri id commendatum esse scivit.

Cum in balæna jaculum invenitur, nec jaculator ipse prius apparet qvam portio ejus æstimata est, ille vero prius apparet, qvi pecunias jaculatorias exigendi jure instructus est, portio jaculatoris in dimidium laniata sit, acsi nemo pecunias exegisset; balænæ vero segmenta jaculatoris portioni assignata ea tantum lege referat, si testimonio probatum curat, jus pecunias exigendi sibi mandatum fuisse, vel si fundi dominus portionis ablationem, his non probatis, concesserit.

---

[1]) *B cum suis omittit:* stemna heiman.
[2]) *B cum suis omittit:* a þingi.
[3]) *Hunc titulum B cum suis omittit.*

LXVII. Capituli.

Um fliotandi hval.

Þat er mælt, ef maþr finnr hval a floti, at hann scal flytia hval þann, sem hann vill, ef þat (er) utarr [1] [fyrir annars landi], enn fisk se af borþi. [2] Þat scal þorskr vera alnar i öxar þærom, oc heitir sa fiskr gildingr. Af þvi borþi scal fisk þann sia er til landz veit, þaþan fra or fiöro, sem fyrvir utarst.

Ef menn koma þa til [3] [er hann hefir festar i bornar], oc er hann þa eigi skyldr at taca viþ þeim, ef hann ma þo flytia hvalinn, en ef hinir bera þo festar i oc eignaz þeir þo eigi at heldr hvalinn, ef buar bera þat, at hann mætti flytia meþ þat liþ er hann hafþi [4] [aþr til, en þar scal qveþia til bua V a þingi, þa er næstir ero þvi er hann com a land, at bera um þat, hvart þeir mundo koma mega einir hvalnom til landz, er nitto liþi hinna. Nu koma þeir menn eigi til landz hvalnom er nitto liþi annarra manna, þa scolo þeir gialda hinom slikan lut verþz fyrir hvalinn, sem þeim

Titulus LXVII.

De balæna, qvæ mortua in maris superficie natat.

Cum balæna mortua in mare natans invenitur, præfiniunt leges, ut ex lubitu suo inveniens balænam vehat, modo a fundo alieno remotius absit, qvam e tabula navis marginali piscem videre possibile sit. Asellus hic adhibeatur tantæ magnitudinis, ut (exossatus, ex transverso) per extremitates trunci unius sit ulnæ, qvi etiam piscis plenivalens appellatur. E latere navis ad continentem vergente hic piscis exponatur videndus e litore, ubi mare maxime recedit.

Si qvi balæna jamjam retinaculis fundo alligata advenerint eos recipere veheus non tenetur, cum balænam nihilominus solus vehere potest. Qvod si nova retinacula balænæ nihilominus intulerint illi, hoc balænam iis minime vindicat, si accolæ comprobaverint, eum suis, qvos antea habuit, sociis (balænam) vehere potuisse. In comitiis qvinqve hic evocentur accolæ proxume habitantes ad locum ubi ad continentem applicavit, qvi definiant an oblatum auxilium recusantes proprio marte balænam ad terram trahere potuissent (nec ne). At auxilium ab aliis oblatum recusantes balænam ad terram trahere non valent,

---

[1]) *B cum suis omittit:* fyrir annars landi.

[2]) *Pro:* þat scal — fyrvir utarst, *B cum suis legit:* gillding, þaþan af landi er festa ma, *plenivalentem, inde ad terram, ubi alligari potest.*

[3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[4]) *Reliqvum tituli B cum suis omittit.*

biriaþi at mann-tali, ef þat bæri kviþr at þeir mondo komit fa til landz hvalnom, ef þeir veri allir at. En þat scolo scilia, oc sva hvalinn virþa buar V a þingi, þeir er þvi bua næstir, sem þeir toko hvalinn].

tum cæteris (recusatis) tantum balænæ pretium reddant, qvantum, juxta numerum opitulantium, ad eos devenisset, si comprobaverint veridici eos junctis viribus balænam ad terram trahere potuisse. De hoc dispiciant, ut et balænam æstiment accolæ in comitiis qvinqve, ad locum, ubi balænam assumsere, proxume habitantes.

LXVIII. Capituli.

Um hvalscipti.

[1])Þess hvals er fluttr er eigo flytiendr þriþiung en landeigandi tva luti, [2])[ef eigi er scot i hvalnom. En ef scot er i, þa a scotmaþr einn þriþiung enn landeigandi annan, en flytiendr hinn þriþia; oc scal landeigandi varþveita skotmanna lut, sem þa at reka hvalr veri, oc sva orþ göra skotmanni, oc skera til helmingar hans lut, ef skotmaþr kömr eigi sialfr til, oc sva scal at öllo meþ þvi scotfe fara, sem þa at hval ræki upp].

Ef landeigandi er at flutningo, oc a hann cost at flytia til sins landz, en ef þangat er lengra, þa abyrgiz hann viþ sina lagsmenn; [3])[ef þeir coma eigi hval þangat, en þeir mætti coma annars-

Titulus LXVIII.

De balæna dividenda.

Balænæ, in qva jaculum non invenitur, vectores trientem capiant, sed fundi dominus duas partes. Qvod si jaculum in balæna fuerit, jaculatori prima triens cedit, fundi domino secunda, et vehentibus tertia. Fundi dominus portionem jaculatoriam eodem modo servet, acsi balæna fuerit ejectitia. Eodem modo et jaculatorem certiorem faciat, et ejus non apparentis portionem ad dimidiam partem obtinendam laniet; et bona jaculatoria eodem in cæterum tractentur modo, acsi balæna ejectitia sit.

Si qvis colonus prædiatus vecturæ adfuerit, in proprium territorium balænam vehere ei liceat, qvod si hoc remotius abfuerit, socios suos indemnes præstare tenetur, si balænam eo ducere non sustinent,

---

[1]) *B cum suis legit:* þann hval a landeigandi þriþiung enn II luti þeir er flytia, *hujus balænæ dominus fundi trientem capiat, duas vero partes vehentes.*

[2]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

staþar, oc scolo þat um flutning oc sva virþa heimilisbuar V hinir næsto].

Ef landeigendr ero fleiri at flutningo en einn, þa scal a þess land flytia, er næst a land þeirra manna, er rett komnir se til. [1])[Ef a annars manns land er flutt enn nu er tint, oc varþar þat fiörbaugsgarþ, þeim er þat göra, oc a sa þo hvalinn, sem aþr, ef rett fluttr veri.

Nu biþþa menn mönnom fe til, eþa gefa þat til þess at þeir flyti hval a annat land enn þeir mundo ella, eþa mæla flytiendr ser fe til þess, eþa taca þeir fe til þess, oc varþar þat fiörbaugsgarþ allt þeim er þat göra. Þat ero allt stemno sakir, oc sva, ef hvalr er a annat land fluttr enn vera a, oc scal qveþia til IX bua a þingi fra þvi er hvalr kom a land.

Ef menn skera hval þann eþa nyta ser, er eigi (er) rett fluttr, þa a sa maþr orþi at raþa viþ þa alla er land a, þat sem hvalr veri rett fluttr a. Nu hafa þeir menn af hvalnom er eigi visso at rangfluttr veri, þa scolo þeir hafa scorit til fiorþungs, enda bioþa hinom þegar er þeir vito, verþ þat, sem buar V hinir næstu virþa hvalin, en ef eigi er sva meþfarit, þa verþr þat at görtöki um hval allan], [2])þo at annarr maþr eigi

sed in alia loca valuissent. De hacce vectura qvinqve domicilii accolæ proxumi disjiciant.

Si plures vecturæ interfuerint coloni prædiati, in ejus territorium vehendum est, qvi inter vecturæ jure gaudentes proxumum habet fundum. Si in alius qvam hic definitur fundum vehitur, ita facientes exilium luant, sed balæna nihilominus ejus sit cujus et fuisset, si legali modo vecta fuisset.

At aliqvi pecunias vehentibus vel obferunt vel conferunt, eum in finem, ut in alium fundum balænam vehant, qvam alias fecissent, vel vehentes eodem consilio pecunias aut sibi stipulantur aut accipiunt, hæc siqvis fecerit exilio puniatur. Citatio his causis adhibeatur, ut et si balæna in alium qvam fas est fundum vehitur, in comitiis novem evocentur accolæ loci, ubi balæna terræ jungebatur.

Si qvi balænam injuste vectam laniaverint vel sibi habuerint, illius arbitrio causa in omnes vehentes decidenda relinqvitur, cui fundus est in qvem vehere debitum fuit. At balænam injuste vectam fuisse nescientes aliqvid balænæ capiunt, tum ad qvadrantem occupandum eos laniasse censendum est, si modo mox (de injusta vectura) certiores facti obferunt pretium balænæ ab accolis qvinqve proxume habitantibus constitutum. His non observatis totam balæ-

[1]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

[2]) *B cum suis legit:* Ef annarr maþr a land, enn

fiörn, oc eignaz sa eigi at heldr hvalin flotfundinn, nema hann havi keypt meþ öllom göþum [1] [rekann af landino].

riam injuste contrectatam esse censendum est. Jus litoris quamvis alii (qvam fundus) fuerit, ille tamen balænam, qvæ in mare natans invenitur, non habeat, nisi omnia ad jus litoris pertinentia jura accessoria simul emisset.

LXIX. Capituli.

Um flutning.

Ef griþmenn mannz finna hval [2] [a floti], oc a bondi verk þeirra allt, þa eignaz hann hvalin, en ef hann atti fiski þeirra at eins, oc eignaz hann eigi meira þa enn þat er buar V virþa at fiskin dvaldiz meþan [3] [oc sysla er hann atti] oc lut af scipi sino oc abyrgiaz þeir þo scip, sem aþr.

[4])Þeir menn er fyrstir koma at hval þeim, er fluttr er or almenning at landi, eiga at hafa af hval þeim, oc af þeim þriþiungi er flutningar menn eiga XXX vetta samfengins hvals, ef hvalr er tuttögr eþa meiri uscerþr, eþa sva scerþr, at hann se þa eigi minni en heill XXgr þess kyns hvals, enda scolo VIII fiorþunga vettir einar vera finnanda spik. Þar scal finnanda spik vera er menn

Titulus LXIX.

De vectura.

Si operarii, qvorum opera qvævis hero sunt elocata, natantem balænam invenerint, hæc illi tota cedit; qvod si piscatura eorum tantum ad herum pertinuerit, hic nihil (balænæ) capiat, præter (resarcitionem) ejus qvod piscatura, vel alia ei debita negotia (vecturæ causa) retardabantur, et portionem qvæ ejus defertur navigio, cujus (vehentes) tamen sustineant periculum.

Qvi balænam e communibus locis ad terram vehendam primi occupant, hujus et vehentium trientis capiant triginta pondera (octoginta librarum), delectu tamen non habito, modo balæna integra viginti ulnarum vel major fuerit, vel si non integra sit tamen ejusdem generis, viginti ulnarum balænæ integræ non cedat. Portionis invenientis pondus qvodvis octoginta libras contineat. Portio invenientis invenientibus cedit:

annarr maþr eigi fiörona eþa reka, *Si uni fundus, alteri vero litus vel jus litoris fuerit.*

[1]) *B cum suis omittit:* rekann af landino.

[2]) *B cum suis omittit:* a floti.

[3]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[4]) *Usqve ad:* vera finnanda spik, *B cum suis legit:* menn eigo finnanda spik af tvitogum hval odeildom eþr meira, enn þat ero XXX vetta, *viginti vel plurium ulnarum balænæ indivisa invenientis portio capiatur; hæc tricies octuaginta pondo est.*

flytia hval, eþa bera festar i, þo at þeir megi eigi einir flytia, enda eiga þeir jamt þa er fyrst fundo hval, þoat aþrir menn beri festar i, meþan þeir fara at liþi ser. [1][Ef þeir menn er fyrstir finna hval, oc taka hann til flutningar, skera af hvalnum a skip sin, enda flytia þat, sem eptir er, þa scolo þeir þat hafa fyrir finnanda spik, sva sem þat vinnz til, er þeir hafa a scipit scorit. En ef meira er af hvalnum a scip lagit, en þvi gegni, þa scal þat fara, sem önnor flutning.

dat, ubi balænam vehere incipiunt, et funes ei ingeruntur, qvamvis soli eam vehere non valeant. Primi balænæ inventores idem habeant juris, qvamvis alii ei funes inseruerint, dum illi auxilia sibi comparant. Cum primi balænæ inventores et eam vehere incipientes navibus suis frusta qvædam dissecata imponunt, reliqvum vehentes, hoc, qvod navibus fertur, in qvantum efficit, portionem invenientium liqvidet. Si ultra portionem invenientibus debitam navibus impositum fuerit, qvod eam excedit remulco vectum esse censendum est.

Nu flytia menn hval or almenning til landz, oc eignaz þeir eigi hvalinn at heldr, nema þeir beri fyrr festar a land, enn þeir lati hval lausan, oc festi eigi verr, en tint er um rekhval. En ef þeir fylgia eigi festum þeim til landz, er fastar ero i hvalnom, oc festa þeir hann verr enn nu er tint, þa er þetta reka hvalr, oc a sa maþr þann hval allan er fiöro a, ef eigi er skot i]. Nu rekr hann sva fyrir veþri eþa fyrir straumi, at hann ræþr skipino, en eigi skipit hanom, þa er sem þeir hafi ofundinn hvalinn.

Qvi balænam e locis (maris) communibus ad terram remulco vehunt, hujus attamen nihil habeant, nisi retinacula in terram prius tulerint, qvam balænam missam faciant, nec minus valide eam terræ alligaverint, qvam de balæna ejectitia præscribitur. Qvodsi balænam remulco trahentes vel retinacula in terram non tulerint, vel negligentius, qvam nuper definitur, eam terræ alligaverint, pro ejectitia habeatur, et tota cedat domino litoris, nisi jaculum in ea inveniatur. At balæna (remulco vecta) ita vel vento vel lapsu maris fertur, ut illa navim ducat, sed navis non illam, tum eos balænam non invenisse censendum est.

Ef menn flytia hval þaþan fra landi

Qvi a territorio alicujus balænam inde remulco vehunt, unde (e litore) asellum in tabula navis marginali expositum videre

---

[1]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

mannz er sia ma fisk af borþi, oc verþr þat görtöki.

[1])[Ef menn flytia hval or almenningo, oc scolo þeir hanom fylgia til landz, meþan þeim er ohætt oc farskosti þeirra firir boþum eþa brimi. Nu sciliaz þeir viþ hval firir þeim söcom, oc eignaz þeir þo hval, ef hann rekr a land þat, sem þeir villdo til flytia, enn ef hval rekr annarsstaþar, oc er þa rekhvalr.

Nu hafa þeir lent skipi annarsstaþar, oc scolo þeir þo skyldir at festa hval, þegar er þeir mego, ella eignaz þeir eigi. Nu coma aþrir til oc festa hval, meþan þeir biarga skipi sino, oc eignaz þeir þo hval, ef þat berr qviþr, at þeir dveldi eigi förina].

possibile est, injustæ contrectationis rei sunt.

Qvi balænam e locis maris communibus remulco vehunt, ad terram illam seqvantur, qvamdiu et ipsi et eorum navigia a syrtium et fluctuum æstuantium vi tuti agunt. Qvod si tale qvid metuentes balænam reliqverint, hæc illis nihilominus cedit, si in litus ejicitur, in qvod eam vehere sibi proposuere. Balæna hæc in alia loca delata ejectitia sit.

At navim suam alibi (qvam ubi balæna admovebatur), ad terram appulere, tum statim ac iis possibile est balænam terræ alligent, si secus fecerint, illius nihil habeant. Qvod si qvidam interea, dum navim suam subducunt, advenientes balænam terræ alligaverint, hæc nihilominus illis cedat, modo comprobaverint veridici, eos inutiles moras non nexisse.

LXX. Capituli.
Um flutning.

I fiörþum eþa i sundum þar er maþr flytr hval þaþan er sia ma fisk af borþi af fleirom löndum en eino, oc eigo þeir allir jamt, [2])[er sva nær eiga lönd, sem nu var tint, þoat einhverio landi se nok-

Titulus LXX.
De vectura.

Cum balæna inventa in sinubus vel fretis, unde e pluribus qvam unico litore asellum in tabula (navis marginali) expositum videre possibile est, remulco vehitur, hæc omnibus, tam prope qvam hic definitur adjacientium fundorum dominis cedat, qvamvis uni propius adsit qvam alteri, vel ve-

---

[1]) *Reliqvum tituli B cum suis omittit.*

[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

oro næst] eþa þoat einnhverr flyti a sitt land [1])[þann hval].

Ef menn reka hvala a land manna, þa eignaz þeir IIa luti, en landeigandi þriþiung. [2]) Ef menn finna hval i vökum utarr enn fisk ser a borþi, þa a sa maþr, er finnr fyrst, hvalinn allan þann er hann kömr a isinn up. Nu koma menn til oc bera vapn a hvala, oc festa viþ isbrun sva at eigi mego niþr savcqva þa eiga þeir er veiþa. En ef þeir nita fulltingi annarra manna, oc abyrgiaz þeir þa hvalinn viþ hina, [3])er þeir vilþo eigi liþsinni af þiggia, sva mikin, sem þeim byriaþi at manntali af þeim hval, [4])ef qviþr berr þat at þeir mundi veiddan fa þann hval, ef þeir veri allir at, [5])[en þa sliti i braut].

[6])[Nu finnr maþr hval i isum sva nær landi, oc þo fyrir utan netlög, þa a hann halfan, ef kvikr er, enn landeigandi a allan, ef dauþr er, oc sva ferr þa et sama, ef hvalr er kvikr i netlögum oc i vökom]. Nu gengr vavk allt til landz su er menn scera hvala i fyrir utan netlög, oc renna hvalarnir a land upp, þa a sva at fara, sem menn reki þa meþ

hentium aliqvis in suum hanc balænam deveherit fundum.

Qvi balænas in fundum alicujus agunt, duas earum partes capiant, fundi dominus trientem. Si balæna in apertura glaciei, remotius a terra, qvam asellus in tabula conspici possit, invenitur, primus inventor habeat qvicqvid in glaciem subducere potest. Qvod si qvi venientes balænas armis confectas oræ glaciei, ne demergant, alligaverint, capientibus illæ deferuntur. Si aliorum oblatum auxilium illi recusant, ii qvorum ope uti noluere, tantum balænæ pretium præstent, qvantum juxta numerum personarum præsentium iis competit, dummodo comprobaverint veridici, eos si omnes adfuissent, balænam, jam avulsam, capere potuisse.

Si intra terminos modo definitos, sed extra plagarum ponendarum locos, in aperturis glaciei balæna invenitur, hujus, si vivit, pars dimidia inventorem seqvatur; mortua fundi domino tota cedit. Si balæna intra plagarum ponendarum locos et in aperturis glaciei viva invenitur, idem obtineat. At aperturæ glaciei, in qvibus extra plagarum ponendarum locos balænæ

---

[1]) *B cum suis omittit:* þann hval.

[2]) *B cum suis legit:* Ef hvalar verþa i vökom utarr enn fisc ser a borþi, þa a hverr slict er nyta ma ser af; *Si balænæ in aperturis glaciei includuntur ultra terminum, ubi piscem in tabula expositum (e terra) videre possibile est, hujus balænæ tantum habeat qvisqve, qvantum occupare potest.*

[3]) *B cum suis legit:* er þeir nitto, *qvos denegavere.*

[4]) *B cum suis addit:* er tapaþiz, *qvi amittebatur.*

[5]) & [6]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

scipom up, [1])[at þeir eignaz IIa luti er hvalarnir stavcqva undan, en landeigandi þriþiung].

•

Ef menn sciota þingbornum scotum at hvalum i vökum, oc eiga þeir eigi heldr en aþrir menn, nema dauþa reki a land hvalana, þa eiga þeir scotlut.

Hverr maþr a veiþi sina fyrir utan netlög, [2])[en þat er veiþr, ef menn feria a scipi til landz en flutning ella.

Ef maþr veiþir hval i reka marki, þar er fisk ser a borþi, oc fyrir utan netlög þa a sa allan. Ef menn veiþa rostung a landi mannz eþa i netlögom, oc a landeigandi halfan, en halfan þeir er veiþa].

LXXI. Capituli.
Um vagrek.

[3])Sva er mælt i lögum, at þat heitir vagrek er kömr a land mannz lik eþa vara eþa fe eþa scipviþr; þa er sa maþr scyldr at föra þat allt or flöþarmali, er

laniantur, terram contingunt, unde balænæ in terram incurrunt, tum idem obtineat acsi navibus actæ fuissent, eatenus, qvod duæ partes iis deferuntur qvos balænæ fugiunt, tertia vero pars fundi domino cedit.

Qvi jaculis in comitia delatis balænas glaciei aperturis inclusas feriunt, præ aliis eas haud capiant, præter qvod earum, si mortuæ in terram ejiciuntur, portionem jaculatoriam habeant.

Extra plagarum ponendarum locos capturam suam qvisqve habeat. Captura dicitur qvicqvid navi impositum ad terram fertur, sin minus vecturæ nomine venit.

Qvi balænam intra terminos litoris, sed extra plagarum ponendarum locos capit, totam habeat. Si qvi in alieno fundo vel in locis plagarum ponendarum trichechum rosmarum ceperint, hujus pars dimidia ad fundi dominum pertineat, dimidia ad capientes.

Titulus LXXI.
De rebus naufragis.

Definiunt leges id res naufragas dici, cum in litus alicujus funera, vel merx vel bona (alia) vel tabulæ navis ejiciuntur. In fundo habitans hæc omnia in terram

---

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[2]) *Reliqvum tituli B omittit.*
[3]) *B cum suis incipit:* Ef likom kastar a land oc fe, oc a sa, er næstr byr, at föra lik or flæþarmali; *Cum funera et bona naufraga in terram ejiciuntur, proxume habitans funera e mare subducere tenetur.*

byr a landi þvi, oc göra orþ þeim manni, er land a þar, at sa varþveiti feit, oc föri lik [1])[til kirkio] meþ hinom, ef sa hefir eigi liþ til einn saman, [2])[en ef hann görir eigi sva, þa verþr hann utlagr III mörkom viþ landeiganda, enda abyrgiz hann feit, ef þat slitr af hans uröcþ ut. Nu a annarr maþr land en annarr a rekann fyrir landino, þa scal sa varþveita vagrekit er land a]. Landeigandi scal taka af þvi fe til legkaups oc liksaungs kaups, [3])[oc bua um lik], oc scal hann syna [4])buum hvat hann tekr af feno til þessa, oc sva þat, sem eptir er. Hann scal syna heimilisbuum sinom V, oc lata þa virþa þat allt er van er at spilliz, oc selia þat, ef hann vill. [5])[Hann scal slict verþ fa erfingium, sem buar virþa vagrekiþ viþ bok, hvart sem hann selr þat fe dyrra er virt var eþa odyrra, oc sva þoat hann nyti ser]. Þat fe heitir vagrek er meþ likom kastar a land. [6])[Slict et sama scal fara um þat fe, ef siar kastar a land], oc menn ætla alla þa meþ fariz hafa, er fe þat atto, þoat engum kasti likum upp a land meþ fe þvi.

subducere tenetur, et fundi dominum de hoc certiorem faciat, ut hic res ejectas custodiendas suscipiat, et funera ad domum sacram ferat ipsius auxilio, modo (in fundo habitans) id solus facere non valeat. His neglectis in fundi dominum trium marcarum multa tenetur, et bonorum naufragorum sustineat periculum, si ipsius negligentiæ causa a fluctibus retrahuntur. Qvod si uni fundus, alteri jus litoris fuerit, fundi dominus res naufragas custodiet. Fundi dominus e bonis naufragis sepulcrale capiat et cantus feralis præmium et pretium loculi et pallæ sepulcralis. Accolis exhibeat qvid hoc nomine bonis naufragis detrahit, et qvantum superest. Qvinqve sui domicilii accolis et exhibeat et eos æstimare faciat, qvicqvid in deterius abire posse sperandum est, idqve vendat, si voluerit. Tantum hæredibus reddat pretium, qvantum libro (sancto) adhibito æstimant accolæ, sive majori, sive minori qvam æstimatum fuit, vendiderit pretio, vel etiam in proprias utilitates converterit. Res naufragæ dicuntur bona qvæ cum funeribus in terram ejiciuntur. Idem obtineat qvoad bona qvæ mare in terram ejicit, cum omnes ejus dominos simul periisse probabilitas adest, nullum cadaver qvamvis unacum bonis ejectum sit.

---

[1]) *B cum suis omittit:* til kirkio.
[2]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[3]) *B cum suis omittit:* oc bua um lik.
[4]) *B cum suis legit:* hinom, *alteri.*
[5]) & [6]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[1])[Nu verþa menn i scipsbroti, eþa fyrir afölloin, oc tina se sino oc heitir þat þo vagrek, oc sva er a hverngi veg er sior blendr saman fe manna, sva at engi veit hvat a, oc scal þat fara, sem annat vagrek]. Landeigandi (scal) sva varþveita fe þat, sem þa mundi hann, ef hann ætti, enda a hann eigi þa at abyrgaz feit, [2])[ef hann selr eigi].

[3])Ef menn þiekiaz vita hverir þar hafa fariz, oc kalla erfingiar til fiar eþa ripa, oc scolo þeir hafa fe þat allt, er eir hafa til kennendr IIa, þa er i hrörm se rettir. Þeir scolo eiþa vinna at vi at leggia þat undir þegnscap sinn, at eir menn baro fe þat a skip, eþa sa aþr, ef hann er einn. [4])[Nu kalla eiri menn til enn einn, þa er rett at alda feno til doms]. [5])Ef menn vita gi hvat hvergi þeirra atti, þa scolo fingiar þeirra stefna hinom um, er feit fir þat meþ höndom, oc um sva mikit sem hverr þeirra ræþr a at qveþa, oc fna til gialda [6])[oc til utgöngo]. Þeir

Qvod si qvi, vel naufragium passi vel fluctuum rabie vexati, bona sua amiserint, hæc etiam naufraga dicuntur, (amittentes qvamvis in vivis teneantur). Qvocunqve tandem modo bona hominum mare ita miscuerit, ut qvid cujusnam sit, non appareat, qvæ de rebus naufragis præscripta sunt obtineant. Fundi dominus hæc bona ita custodiet acsi ei propria fuerint, sed eorum periculum ne sustineat, si ea non tradit.

Cum qvinam naufragio periere innotescit, hæredesqve bona vel certa cimelia reclamant, hi recipiant qvicqvid per duos cognitores, necessitudinum respectu justos, suum probare possunt. Juramentis funguntur, per suam civilem existimationem asseverantes, qvod demortui hæc bona in navim suam deportavere, vel demortuus, si unicus tantum fuerit. At plures bona reclamant, tum ad latam usqve sententiam hæc retinere fas est. Si qvid cuiqve emortuorum fuerat non innotuerit, hæredes bonorum possessorem in jus vocent de tantis pecuniis, qvantas qvisqve definire audit, ut has solvat expendatqve. In comitia gene-

[1]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[2]) *B cum suis omittit:* Ef hann selr eigi.

[3]) *B cum suis legit:* Ef erfingiar koma til þeirra manna, er þat fe hafa att, oc scolo þeir hafa til kennendr IIa, þa er i heyrom se rettir, er þat visso at fe þat baro a scip; *Si hæredes eorum ad qvos bona illa naufraga pertinuere apparuerint, duos adhibeant cognitores, justos qvoad cognationem, qvi demortuos hæc bona in naves deportasse sciverunt.*

[4]) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

[5]) *B cum suis legit:* þar er erfingiar koma til fiar þess, oc a hverr þeirra at stefna hinom um &c.; *Hæredes ad bona recipienda apparentes, singulatim bonorum possessorem in jus vocent &c.*

[6]) *B cum suis omittit:* oc til utgöngo.

scolo til alþingis allir stefna, oc scal hverr þeirra qveþia til XII qviþar goþa þann [1]), er sa er i þingi meþ er sökir, at bera um þat hve mikit fe sa maþr bar a skip [2]) [er forsk], þat er hann atti, [3]) oc sökiandi er nu arfi eptir. Sva scal hverr þeirra fara þvi mali, er til þess fiar kallar, [4]) [sem nu var tint]. Goþinn a at bera slict, sem hann hyggr rettast, [5]) [oc qveþa sva at orþi i qviþnum, at hinn bar sva mikit fe a scip eþa meira], enda scal sva mikit fe döma [6]) a hendr varþveizlo manni fiarins, sem qviþr berr, nema varnir comi fram. Sa maþr, er sottr er, a oc at beiþa ser biargqviþar, V heimilisbua sina, at bera um þat viþ hve miclo fe hann toc, oc eigo þeir þat at bera. [7]) [Nu hafa utlendir menn fariz þar, þa scal sa maþr, er fe varþveitir, qveþia til XII qviþar goþa þann, sem hann er i þingi meþ, hve mikit fe þeir atto, oc scal hann varþveita þat fe, er þeim berr til handa.

. . . . .

Sa a viþ þann allan er telgþr er, sem land a, hvegi er kaupum er keypt, nema kennendr se til eþa qviþr beri öþrom]. Ef hann hefir af hendi ser

ralia omnes citent, ad dodecadis veridicorum effatum præstandum evocato prætore, cujus curiam agens seqvitur, ut illi (duodecem) definiant, qvanta bona sibi propria, et hæreditatis jure ad agentem devoluta, demortuus in navim portasset. Modo jam definito prætendentium qvivis actionem suam instituat. Prætor qvæ verissima opinatur proferat, in effato suo his verbis usus, qvod alter (mortuus) tanta plurave bona in navim detulit. Tot bona custodienti solvere injungendum, qvot veridicorum effata (eum accepisse) comprobant, nisi exceptiones adsint peremtoriæ. Qvi actione infestatur, qvinqve sui domicilii accolas ad effatum excusatorium præstandum provocet, ut definiant, qvanta ille bona accepisset, de qvo illi dispiciant. At peregrini aliqvi naufragio ibi periere, tum bona naufraga curans, prætorem, cujus curiam ipse seqvitur, ad dodecadis veridicorum effatum præstandum provocet, ut definiat qvanta iis fuissent bona; qvæ illis competit custodiet.

Materiem omnem asciatam, qvomodocunqve stipulatum fuerit, fundi dominus habeat, nisi cognitores vel veridici ad alium eam pertinere contenderint. Si bonorum

1) *B cum suis legit:* er þeir ero i þingi meþ er feit heimta; *cujus curiam bona reclamantes seqvantur.*

2) *B cum suis omittit:* er forsk.

3) *B cum suis legit:* er sa telr til arfs, *cujus hæredem ille se profitetur.*

4) *B cum suis omittit:* sem nu var tint.

5) *Uncis inclusa B cum suis omittit.*

6) *B cum suis legit:* a hendr hanom, *ei (solvere) injungendum &c.*

7) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

reitt nokot fe aþr at þeim lögum, sem nu var tint, þa scal hann þeim mun minna reiþa. En ef hann hefir a annan veg [1])sellt af hendi nokot fe, en tint er, [2])þa er heimting til þess allz.

Sva scolo þeir menn heimta sitt fe sem nu er talit, er a þvi scipi hafa fe att, þoat þeir fylgi eigi sialfir.

Nu berr buaqviþrinn minna feit enn XII qviþrinn beri aþr, þa scal alla aura jamt scerþa. En ef sumir verþa siþarr varir viþ þeir er til fiarins telia, oc scolo þeir þa lysa a hendr hinom öllom er fe hafa tekit, [3])[oc qveþia til XII qviþar goþa þa, er þeir ero i þingi meþ, hve mikit fe þeir atto at heimta firir öndverþo, oc eigo þeir at lata rakna allir, er aþr hafa tekit feit, sva at jafns missi hverr þeirra af jafnmiclo fe. Nu hefir eigi allt feit raknat undan landeiganda, af þvi at aþrir kölloþo til minna enn hann töki viþ, þess fiar er islendzkir menn hafa att, eþa erfingiar þeirra er tilkalla, þa scolo þeir er siþarr heimta, þar heyia heimting, sem hann er, oc heimta þvi at eins at hinum, er tekit hafa feit, ef eigi verþr jafn lutr þeirra

naufragorum aliqvid, juxta modo memorata legum præscripta, persolverat, tanto minora jam præstet. Si aliter qvam hic præfinitur bonorum aliqvid alienaverit, ea in totum postulare fas est.

Modo jam præfinito bona sua reposcant, qvi ea in navi illa (perdita), qvamvis ipsi non præsentes, habuere.

At accolæ veridici bona naufraga pauciora fuisse contendunt, qvam dodecadis veridici antea probavere, tum omnium portionibus pro rata detrahatur. Qvod si reclamantium nonnulli serius qvam alii, (aliqvid ad se pertinere) animadverterint, in omnes illos, qvi bona cepere, suum postulent. Ad dodecadis veridicorum effatum proferendum evocent prætores, qvorum curiam seqvuntur, (ut probetur), qvantæ iis in initio debebantur pecuniæ; tum omnes, qvi bona antea cepere, aliqvid remittant, ita ut totidem pecuniis tantumdem detrahatur. At fundi dominus omnia bona naufraga propterea non expendebat, qvod qvidam Islandorum naufragorum bona reclamantes hæredes pauciora reclamavere, qvam ille primum accipiebat, tum serius reclamantes in eum postulata forment, et ea tantum lege a cæteris bona prius accipientibus aliqvid repetant, si alio modo sibi debitam portionem non obtinere possunt, nec

---

[1]) *B cum suis interponit:* sellt eþr, *vendiderit vel &c.*

[2]) *B cum suis legit:* þa eigo erfingiar heimting til þess, *tum hæredibus id vindicare liceat.*

[3]) *Qvæ uncis tenentur B cum suis omittit.*

ella, oc vinnr þat eigi til þess feit er undir landeiganda var eptir.

Sva scal oc fara, sem nu var tint, ef þeir menn voro i barnösko, eþa af landi farnir er þar atto fiarvan, oc var þeirra mal af þvi eigi tilbuit].

Ef meiri lutr vagrecsins hefir komit a varþveizlo landeiganda, heldr en hann hafi af hendi reitt at lögum, þa a hann at varþveita þat III vetr, oc segia til at lögbergi, enda scal hann lata virþa [1]) viþ bok eþa cross feit oc niota af leigna. En ef menn koma til siþan at heimta feit, þa scal ut ganga innstöþan, [2]) [oc sva leigor, ef eigi er at lögum virt. Þat fe scal III vetr liggia, er þeir vito eigi hverr a, sva at eigi scal or þeim eyri föra, sem aþr er, nema spillaz vili. En ef landeigandi ferr annan veg meþ vagreki, en nu er tint, þa eigo þeir orþi at raþa viþ hann, er fe atto at hanom].

LXXII. Capituli.

Um almenninga.

Þat er mælt at almenningar ero a landi her. Þat er almenning er fiorþungsmenn eigo [3]) [allir] saman, þar eiga menn at fiskia oc fygla sva, at koma þangat er manaþr lifir vetrar, oc vera

bona apud fundi dominum residua in id non sufficiunt.

Qvæ hic præscripta sunt obtineant, si bona naufraga reclamandi jure gaudentes, vel impuberes fuerint, vel peregre egerint, unde eorum res non agebatur.

Si ad dominum fundi plura bona naufraga custodienda devenere qvam legum præscriptis convenienter reddidit, residuum per tres custodiet hyemes, et ad jurisdicundi rupem proclamet; ad librum (sanctum) vel crucem id taxari faciat et proventibus ejus fruatur. Si qvi deinde reclamaturi apparuerint, illi et caput ipsum et locaria capiant, modo æstimatio facta illegalis fuerit. Bona, qvæ cujusnam sint nesciunt, per tres hyemes custodient, pretio non immutato, nisi ea qvid detrimenti capere sperandum sit. Si fundi dominus alio qvam hic memorato modo bona naufraga tractaverit, hæc reclamantium arbitrio causa in eum relinqvitur decidenda.

Titulus LXXII.

De litore communi.

In leges relatum est, litora communia in nostra civitate obtinere. Litus commune dicitur, qvod ejusdem qvadrantis incolis omnibus eodem jure competit. Ibi et piscatio et aucupium exerceatur. Eo veniant

---

[1]) *B cum suis interponit:* heimilis-bua sina V, *qvinqve sui domicilii accolas.*

[2]) *Qvod superest tituli B cum suis omittit.*

[3]) *B cum suis omittit:* allir.

þar VII manaþr. Þa scal almenning liggia V manaþi, sva at sa einn scal þa beita er næstr byr. Þar eigo menn at höggva viþ oc telgia oc föra til skips eþa buþa, oc er þa heilagr viþrinn.

Nu coma menn þangat a öþro skipi, oc fa þvi eigi farm, en hinir hafa meirr en farm sino skipi, þa er rett at þeir taki farm sino scipi, [1][er siþarr qvamo].

[2][Nu kömr hvalr meþan þeir ero i almenningo, oc er þa sva um hann mælt, sem um viþ]. Nu kömr hvalr, þa er þeir ero eigi i almenning, þa scal skera krossa [3][sa er næst byr], oc lata fara a alla vega abrot, [4]sem dagr deiliz. Verþr sa utlagr III mörkom er eigi lætr fara crossinn, ef fört er, þar scal skera hverr er vill hvalinn oc hafa i brot. Nu coma menn þangat sva at aþrir hafa meirr scorit, en þa þegar megi i brot hafa, oc eigo þeir at taca þat, er hinir mego eigi meþ fara; hvart sem menn koma eptir (a) skipum eþa rossum, þa scal hverr i

(participantes) cum unica hyemis mensis superest, et per septem menses ibi se contineant. Per qvinqve menses litus commune deinde jaceat, nec, præter colonum proxume habitantem, qvis litoris fundum interea depascendi jus habeat. Ibi truncos ejectitios cædere et asciare fas est, et ad naves vel tentoria dein deferre, qvo facto materies juri communi exemta est.

At alia eo devenit navis, qvæ onus debitum obtinere non potest, primi vero ultra, qvod navis eorum portare sustinet, occupavere, tum serius venientes, ut navim suam onerent fas est.

Qvod si balæna, dum in litore communi commorantur, e mare ejecta fuerit, idem qvoad eam et materiem obtineat. At iis domum reversis balæna ejicitur, tum proxume ad litus commune habitans cruces exsculptas undiqvavorsum emittat, dies qvamdiu suppetit. Trium marcarum mulctam luat qvicunqve crucem, tempestate non inhibitus, promovere supersedit. Balænam qvicunqve volens et laniet et auferat. At adveniunt aliqvi, cum primi jamjam plura secavere, qvam ipsi auferre possint, tum illi (serius venientes) ea capiant, qvæ primi avehere non potuere. Sive in navibus, sive eqvis advenientes balænam ave-

[1] *B cum suis omittit:* er siþarr qvamo.
[2] *Uncis inclusa B cum suis omittit.*
[3] *B cum suis omittit:* sa er næst byr.
[4] *B cum suis omittit:* sem dagr deiliz.

brot hafa, sem ma meþ fara, [1])[jamt hvart sem er viþr eþa hvalr.

Ef scot finnz i hval i almenning, þa scolo þeir menn varþveita er lönd eigo næstir.

Nu kömr þar hvalr, er engi maþr hefir land numit fyrir öndverþo, þa scolo en þeir menn varþveita scotmannz lut, er land eiga næst.

[2]) Ef menn flytia hval or almenningo, oc scolo þeir hanom — *usqve:* tilförina].

here intenderint, qvivis tantum vel materiei vel balænæ auferat, qvantum potest.

Cum jaculum in balæna in litus commune ejecta invenitur, fundorum proxumorum domini bona jaculatoria capiant custodienda.

Cum balæna ibi in litus ejicitur ubi nemo terram adhuc occupavit, fundorum proxumorum domini portionem jaculatoriam etiam conservent.

Si qvi balænam e locis communibus detulerint, illi — "usqve: moras non nexisse. (cfr. Tit. LXIX in fine").

Um scipa-meþferþ.

I Capituli: um abyrgþ.
II Capituli: um hafscip.
III Capituli: um scipa-caup.
IV Capituli:

Sectio Xa.
De re nautica.

Titulus I: de (navis) periculo sustinendo.
II: de nave mercatoria.
III: de navis emtione.
IV:

Um scipa-meþferþ.
I. Capituli.
Um abyrgþ.

[3]) Hverngi griþ, er maþr hefir at lani annars mannz, oc abyrgiz sa er meþferr. Ef maþr ler manni scips, oc hefir hann

Titulus I.
De (navis) periculo sustinendo.

Rei cujuscunqve ab alio commodatæ periculum ea utens sustineat. Cum qvis alteri navim commodat, qva commodatarius nec

---

[1]) *Qvod superest tituli B cum suis omittit.*

[2]) *Hæc lex supra in tituli sexagesimi octavi fine legitur.*

[3]) *Sectionem de re nautica, ut et partiunculae de Norvegiae regis juribus in Islandia et Islandorum privilegiis in Norvegia, Codex A non habet, sed e Codice B desumtas eas hic apponimus.*

sua lengi, sem hanom er lett oc eigi viþara, þa abyrgiz sa er meþferr. Engom manni scal hann lea ne a leigo selia scipit, enda er sva, sem olofat se, ef hann hefir lengr eþr viþara enn þeir voro sattir. Hann scal sva um scip bua, sem þa var, er hann toc, oc þar uppsetia, nema þeir veri a annat sattir. Ef hann hefir sva litit liþ, at hann kömr eigi up scipino, sua at ohætt se, þa scal hann göra orþ þeim er a, oc segia deili a, oc bioþa tilför sina. Ef sa ferr til sem ma fyrst, þa abyrgiz hinn scipit, til þess er eigandi kömr til eþr hann mætti til comaz, ef hann vildi, en eigi lengr en sva.

Ef manni er lett scips, oc scal hann hafa menn sva marga, sem hann vill meþ ser a scipino, en farma scal hann eigi feria a, nema honom se þat lofat.

Ef maþr dregr scip mannz fram or staþ olofat, oc varþar utlegþ oc afang, ef hann gengr a. Slict et sama varþar manni, ef hann ferr a ena minni för, þott annarr dragi fram. Ef maþr hrindr ut scipi annars mannz, oc lætr reka abrot, oc varþar fiörbaugsgarþ, scal qveþia IX bua til a þingi þess er sottr er.

Ef maþr fellir scorþo undan scipi mannz, eþr tecr abrot, oc varþar utlegþ, oc abyrgiz sa scipit, enda scal hann gialda

diutius nec latius, qvam concessum erat, utitur, eam agens, ejus periculum sustinere tenetur. Navim tertio nec commodandi, nec elocandi jure gaudeat. Qvod si vel diutius vel latius qvam stipulatum fuit navim egerit, pro non commodata habeatur. Navim reddens eam ita muniat et ibi subducat, ut antea fuit, nisi aliter inter eos convenerit. Si ad navim in tutum locum subducendam ei vires defuerint, dominum navis de eo faciat certiorem, causam interserens, et seipsum adjuturum offerens. Si ille qvam primum potest advenit, commodatarius navis sustineat periculum, dominus donec apparet, vel si vellet, apparere potuisset, nec diutius.

In nave commodata commodatarius, qvot optat, homines ferat, onera vero, præter qvod concessum erat ei, haud imponat.

Qvi nulla venia navim alienam e statione educit pœnam pecuniariam luat, et injustæ usurpationis, si eam conscendit. Eodem reatu tenetur, qvi minoris notæ navigationem ea facit, alter qvamvis deduxerit. Qvi navim alienam a terra abstrudit, et in mare abagi facit, exilium luat. Novem ejus in qvem agitur accolæ in comitiis evocentur.

Qvi fulcra navis aliena vel dejicit vel aufert, multandus est. Et navis periculum sustineat, et damni injuria dati, si

auvizla bötr, ef scaþi verþr at. En ef V aura scaþi verþr eþr meiri, þa varþar fiörbaugsgarþ.

Ef menn taca scip mannz at görröþi sino, oc fara a þvi um fiörþo, eþr sua um III böi fyrir land fram, at III böir ero a aþra hönd, oc varþar scoggang, scal sva sökia, sem um hrossreiþ ena meiri. Ef þeir fara scemra meþ scipit enn um III böi, eþr scemra enn um fiörþ þveran, oc varþar þat utlegþ oc afang, scal qveþia til heimilisbua V a þingi þess, er sottr er.

Ef scip mannz hefr upp oc lystr a annars mannz scip, þa abyrgiz sa hæþi, er þat festi, er uphof. Sva scal fara et sama, ef viþi mannz castar a scip annars.

Ef maþr tecr arar eþr þilior fra scipi mannz, eþr annat reiþi þat, er þar fylgir, oc varþar utlegþ, ef hann lætr aptr coma. Nu nytir hann ser, þa varþar görtöki, oc gialda tvinnom giöldom. Of alt þat er maþr meiþir at scipi mannz oc varþar utlegþ, oc averc, oc böta auvisla, en fiörbaugsgarþ varþar, ef V aura scaþi verþr eþr meiri.

Ef maþr dregr scip annars mannz or nausti sino, hann. a sva at festa, sem þa mundi hann, ef hann atti.

qvod evenerit, multam luat. Si qvinqve unciarum graviusve evenerit damnum, hoc exilio puniendum.

Qvi navim alienam ex propria libidine capiurit, et per sinum transversum ea feruntur, vel si litora legentes præter tria prædia ex alio latere posita navigant, proscriptionis rei sunt, et actio instituatur eodem modo ac de majore eqvitatu solet. Si brevius qvam præter tria prædia vel per sinum transversum navi feruntur, pœnam pecuniariam et injustæ usurpationis multam luant. Qvinqve ejus in qvem agitur domicilii accolæ in comitiis evocentur.

Si navis alicujus (turbine) sursum tollitur et alterius navi illiditur, sursum elatam navim muniens utriusqve periculum sustineat. Idem, si unius materies alterius navi illiditur, obtineat.

Qvi navi alienæ remos, tabulas vel qvæ alia instrumenta navalia eripit, sed reddit, multetur, qvod si sibi habere voluerit, improbæ contrectationis reus erit, et in pretio duplo (ablata) restituat. Qvi navim alienam aliqvatenus lædit, pœna pecuniaria tenetur, et injustæ læsionis multam, damniqve resarcitionem expendat. Qvinqve unciarum vel graviori damno enato exilium luat.

Qvi alienam navim e proprio navali deducit, eam ita munire tenetur acsi ipsi propria fuerit.

II. Capituli.

Um hafscip.

Ef II menn eigo hafscip saman, oc vill annarr i för bua, enn annarr vill eigi, þa scal sa er i för vill bua scipit, fara at finna þann, er scip a meþ hanom, oc beiþa hann meþ vatta at coma til scips XIV natta fresti, oc þess at hann jati (lati) honom uppi virþing um scipit, þa sem buar virþa, oc þat scipti, sem þeir scipta. Hann scal qvadda hafa V bua landeigendr, þa er næstir bua scipino V nottom fyrr, enn þeir scolo scipta, þa bua er rettir se i qviþom, oc at herum, at þeir scyli meta, oc virþa viþ eiþ, scip þat meþ þeim, oc allt þat reiþi scolo buar þeir enir sömo meta, er þvi scipi fylgir, bæþi viþe oc vatnker, oc ackeri, oc sva allt, er þeir eigo baþir saman. Buar scole virþa scip þat til vöro, eþr til brennz silfrs, oc virþa þann dag, sem þeir voro qvaddir. En lengr er þeir hafa virt scipit buarnir, oc scal sa kiosa er fara vildi, hvart hann vill hafa scip eþr verþ. Ef hann vill verþ heldr enn scip, þa scal hann sökia verþit til heimilis hins XIV natta fresti, oc ef hann lyss scipit, þa scal hann gialda verþ hinom VII natta fresti þar at scipino.

Ef buar ero qvaddir til at virþa scip

Titulus II.

De navi mercatoria.

Cum duo navim mercatoriam communem habent, et unus eam ad peregrinandum parare optat, alter vero nolit, navim ad peregrinationem parare volens, condominum suum conveniat, et testibus admotis eum postulet, ut decemqvatuor noctibus peractis ad navim appareat, et sibi concedet æstimationem navis et divisionem ab accolis faciundam. Accolas qvinqve ad navim proxume habitantes et prædiatos evocet, qvinqve ante divisionem suscipiendam noctibus; accolas nempe veridicis, necessitudinum respectu, juste annumerandos, ut illam navim inter eos, juramento functi, æstiment et taxent. Accolæ iidem omnia ad hancce navim pertinentia, rudentes, armamenta lignea, amphoras aqvarias et ancoras æstiment, ut et qvicqvid iis commune est. Ad normam mercis (legalis) vel argenti defecati accolæ navim æstiment, et eodem, qvo evocati sunt, die, taxationem peragant. Accolarum taxatione peracta peregre navigare volens eligat, utrum navim an pretium magis habere vellet. Si pretium qvam navim habere præoptaverit, ad alterius domicilium post decemqvatuor noctes peractas, pretium petat, si vero navim habere prætulerit, pretium alteri ad navim post noctes septem persolvat.

Accolæ, cum ad navim æstimandam

oc ero þeir scyldir til at fara, enn utlegþ varþar þeim, er eigi coma til, oc scal döma virþingina a hendr þeim XIV nottom eptir vapnatac, oc varþar þa fiörbaugsgarþ, ef þeir coma þa eigi til. Ef buar coma til III, þott sumir comi eigi til, þa scal qveþia griþmenn til, at virþa meþ þeim, sva at V se allz.

Þat er mælt um þau scip, er her ero um vetrinn, eþr um þau, er sva snemma coma ut, at raþrum verþr a at sökia et sama sumar buana um þat, ef þeir varna lögsciptis. Ef styrimaþr varnar sciptis um scipit, oc gerr eigi handsala, þa scal sva sökia hann, sem buana, oc slict varþar honom, sem þeim. Ef eigi er raþ-rum at at sökia et sama sumar, þa varþar þeim þegar fiörbaugsgarþ, styrimanni, er hann er beiddr sciptis oc varnar hann oc sva buonom, ef þeir ero qvaddir, oc coma þeir eigi.

Ef maþr lætr eigi (uppi) sciptit um scipit, þa scal sa þeirra, er fara vill, fara sva at malino, sem þa at hinn leti uppi sciptit, enn alengr er buar hafa virt scipit, þa scal hann selia verþ i hönd einom þeirra buanna, VII natta fresti, þaþan fra er þeir virþo, oc verþr hans þa scipit, enn hins verþ.

Ef styrimenn vilia baþir fara, oc scilr þa um hald, eþa vilia þeir eigi

evocantur, apparere tenentur, et qvi non apparent, multam luant iisqve, judicum sententia, injungatur taxatio suscipienda decemqvatuor post soluta comitia noctibus, tum si non apparent, exilio puniantur. Cum accolæ tres tantum apparent, nonnulli vero absunt, operarios ad taxationem iiscum peragendam evocare fas est, ut qvinqve in totum adhibeantur.

Hæc constituta sunt qvoad naves hic hyemantes, vel qvæ tam tempestive huc peregre revertuntur, ut eadem æstate in accolas, legalem divisionem denegantes, actionem instituendi facultas adsit. Cum navis gubernator eam dividere denegat, nec dividendi facultatem stipulatur, eodem modo in eum ac illos instituatur actio, et eundem ille reatum sibi contrahit. Si actionem eadem æstate suscipiendi facultas non vacaverit, uterqve exilii tenetur, et gubernator ad divisionem provocatus sed denegans, et accolæ evocati sed contumaces.

Cum divisio navis non conceditur, condominorum ille, qvi peregre navigare optat, res suas ita moderet, acsi alter divisionem concessisset, divisione vero navis peracta, pretium alicui accolarum tradat, septem noctibus ab æstimatione præteritis, qvo facto eum navis alterum pretium seqvatur.

Si uterqve navis dominus peregre abire voluerit, sed qvorsum eant, inter eos non

saman eiga scipit, þott þeir vili kyrrir vera baþir, oc scal fara at virþingo, sem talit er aþr, enn þeir scolo luta, hvarr scip scal hafa eþr verþ.

Ef maþr festir verþ fyrir scip oc hefir eigi reitt, þa scal hinn halda abyrgio scipino til þess, er dregit er scipslengþ.

Ef maþr lætr framdraga hafscip at osatt þess, er a scipit meþ honom, oc varþar þat fiörbaugsgarþ. Ef maþr ferr a brot meþ, oc varþar þat scoggang. Bæþi um framdratt scips oc brotför þess, scal qveþia IX bua a þingi, þa er næstir bua höfninni.

Ef maþr tecr fleiri menn til scips sins, enn scip beri vöro þeirra, oc scolo þeir afganga, er siþarst coma til scips meþ föt sin, oc minnzt bua at scipino. Styrimanni varþar utlegþ viþ hvarn þeirra, er fari hafa tecit, oc af urþo at ganga. Menn scolo afganga til þess, er scip er fört. En þeir er afganga scolo hafa leigor þær er þeir scyldo reiþa, oc sva þat er þeir hafa reitt til buþar-gagna, eþr til strengiar. Þa er scip at farlögom hlaþit, er þat er fim-deillt, þrir lutir i kafi, enn II fyrir ofan vatn, oc mæla i miþio scipi.

Ef menn coma eigi til scips, þeir er

convenit, vel si navim in communione habere noluerint, uterqve qvamvis hic remanere optaverit, taxatio modo antea memorato instituatur, sed pretium vel navis cuinam cedat sortem ducendo definiant.

Cum qvis navis pretium solvere qvidem stipulatur sed non expendit, alter navis periculum sustineat, donec in qvantum ipsa longa est, ad mare deducitur.

Qvi condomino suo invito navim mercatoriam deducere facit, exilium luat, sed proscriptionis tenetur, si eam avehit. De navi tam deducta qvam ablata, novem evocentur accolæ ad portum proxume habitantes.

Cum qvis plures in navim suscipit epibatas, qvam ut navis eorum sarcinas capere possit, illi recedant, qvi ultimi ad navim vestimenta sua detulere, et qvi navi minimum auxilium ferre sperandum est. Navclerus in qvemcunqve vecturam stipulantem, sed recedentem, multa tenetur. Recedant epibatæ, navis donec ad navigationem par fit. Recedentes (vecturæ stipulatæ) præmia iis solvenda capiant, recipiantqve qvicqvid, ut locaria spatii tabernarii vel retinaculorum expendere. Juxta præscripta juris nautici oneratur navis, cum in qvinqve portiones distribuitur, qvarum tres tegit mare, duæ eminent. In media navi hæc dimensio fiat.

Qvi vecturam sibi stipulabantur, si

fari hafa tekit, þa varþar þeim utlegþ viþ styrimann oc handsalsslit, enda eigo styrimenn heimting til leigna, oc til allz þess, er þeir verþa asattir. Ef þeir eyþa scipit sva at ofört se, þa varþar fiörbaugsgarþ þeim öllom, er sva ganga af, at þvi berr auþnina.

Ef menn ero qvaddir til scipsdrattar VII nottom fyrir eþr meira meli, oc coma eigi til, varþar þeim utlegþ. Rett er at qveþia a manna motom, oc qveþa a utmerki oc rett þott heilact se. Þeir scolo scyldir allir til at fara, böndr þeir er þingfararcaupi eigo at gegna, oc eigi ero einvirkiar. Þeir scolo fara meþ huscarla sina, nema smala menn. Ef böandinn dvelr huscarl sinn fra, þa utlagaz hann, en hinn elligar. Griþmenn scolo sialfir fa ser hross, ef þeir eigo til, ef þeir eigo eigi til hross, þa scal boandi fa þeim hross. Eigi er boanda scylt at fa griþmanni hross aþr VII vicor ero af sumri, oc eigi siþarr enn IV vicor lifa sumars. Sva scal bua qveþia, at allir spyri eþr göra þeim orþ ella, þar er fyrþir ero fyrir, eþr sund, þa scal boandinn fa þeim scip, enda ero þeir scyldir at fara, þott styrimenn fai þeim. En styrimenn scolo föþa þa i tvav mal. Styrimenn eigo hrofi at sciota, oc hlunn til at fa, oc festar, oc umbua at öllo viþ haseta fullting. Nu coma menn til scips

ad navim (stato tempore) non veniunt, in nauclerum pœnam pecuniariam et dextræ violatæ multam expendant, sed nauclerus nihilominus naulum et omne stipulatum exigendi jus habeat. Si navim ita devastant, ut ad navigandum non par sit, exilium luant omnes navim ita derelinqventes, ut ideo ea desolata comprobetur.

Qvi septem vel pluribus antea noctibus ad navim subducendam provocati non apparent, multam luant. In hominum conventibus, etiam die festo, provocare fas est, loci signis definitis. Rustici omnes ad profectionis comitialis tributum solvendum obligati, nec famulitii expertes, apparere tenentur. Operarios suos etiam præter pastorem adferant. Si rusticus operarium ne appareat retinuerit, mulctetur, ipse contra (operarius, si ire noluerit). Operarii ipsi eqvos sibi subministrent, si qvi iis fuerint; sin minus, rusticus iis eqvos suppeditet. Nec ante septimam æstatis hebdomadem peractam, nec serius, quam ut qvatuor æstatis hebdomadæ supersint, rusticus eqvum operario subministrare tenetur. Ita rustici evocentur, ut omnes de eo, vel aliorum indicio, vel per missum nuntium, certiores fiant. Ubi sinus vel freta interveniunt, heri iis (operariis) naves suppeditare debent. Naucleri quamvis naves iis tradiderint, apparere tamen obligati sunt. Naucleri iis (qvotidie) jentaculum et cœnam præbeant. Naucleri et

drattar, oc firra þeir sic utlegþ, ef þeir taca a festom þrisvar, af öllo afli sva at styrimenn ero tilbunir. Ef scip gengr eigi upp, þa abyrgiaz þeir scipit, er at lögom ero tilqvaddir, oc eigi coma til. Þar er stefno-staþr i höfninni viþ þa er fari hafa tekit, oc eigi coma til, enda er rett at lysa at lögbergi þær sacir, oc sökia et sama sumar. Þar scal qveþia til heimilisbua V a þingi þess er sottr er, nema menn eyþi scip fyrir styrimönnom, þa scal qveþia til hafnarbua IX a þingi, oc sva at virþa scaþa þann, ef scip lestiz af þvi at menn coma eigi til scipsdrattar, sem qvaddir ero.

Þar scolo menn halda til hafna, er scipa uppsat hafa verit fyrr, ef comaz mego, oc eigo þeir at neyta þar vatz oc haga, bæþi þeir oc sva þeir menn, er til caupa coma viþ þa. Scalat enn sami maþr þar lengr vera til caupa viþ þa samfast enn III nætr meþ hross sin.

Allir menn scolo gialda hafnartoll, nema Noregsmenn, öln vaþmals eþr ullarreyfi, þat er VI göri hespo, eþr lambsgæro. Landeigandi scal þat fe hafa, enda scal hann fa husrum til reiþis þeira, enda

machinas motorias struant et phalangas restesqve suppeditent, et nautarum ope omnia præparent. Qvi ad navim ducendam apparent pœnam pecuniariam evitant, si naucleris paratis, funi (tractoriæ) totis viribus ter insistunt. Si navis subducenda non movetur, ejus periculum illi sustineant, qvi modo legali provocati non apparent. Justus eos citandi locus in portu est, qvi vecturam sibi stipulantes tamen non apparent. Ad rupem jurisdicundi hasce causas eadem æstate agendas denuntiare etiam fas est. Qvinqve ejus in qvem agitur domicilii accolæ in comitiis evocentur, nisi navis gubernantium desolata sit, qvo casu portus accolæ novem evocentur in comitiis, ut et ad taxandum damnum, cum navis ideo læditur, qvod provocati ad eam subducendam non apparent.

Ibi portum nautæ petant, ubi stationes navium antea fuere, si modo eo devenire possunt. Ibi et aqvis et pascuis utantur tum ipsi cum omnes, qvi ad mercaturam iiscum faciendam eo veniunt. Unus et idem, mercaturam iiscum exercens, ultra tres contiguas noctes eqvos suos ibi haud contineant.

Portorium omnes præter Norvegos ibi solvant, panni vulgaris ulnam, vellus unicum qvorum sex gyrgillum efficiunt vel sisyram agninam. Fundi dominus hæcce capiat bona, qvi etiam armamenta eorum

scolo styrimenn reiða uppsatzeyri landeiganda IX alnar fyrir scip. Hann scal bua um scip sitt torfi oc grioti, oc vinna þau verc þar a landi hins, þar er hvarki se acr ne engi. Hasetar eigo at veita lið styrimanni, oc bera vöro hans a scip oc af. Þeir scolo fylgia scipi hans til hlunnz, oc biða hans XIV nætr at þvi, enda föra reiði til hirzlo með hanom.

Styrimenn scolo bua sva scip sitt at öllo at væl se fört, at reiði öllo, oc at vatni, eigi minna vatn, enn VI menn se um salld.

Styrimenn eignaz buðar-gagna leigo, þegar er neytt er buðargagna, en scips halfa, þegar er þeir hafa segls neytt, enn alla, þegar er þeir coma til annarz landz sva at nes ganga af megin landi ut um scutstafn þeim, eðr i ackeris sat.

Ef menn ero sva staddir i hafi, at meiri lut manna þyckir rað at casta, þa scal þvi fyrst casta, er ofarst er höfga vöro, enn jamt scal allra scaði verða, þat er castat er, þott fáir hafi att. Alla aura scal jamt scerða. Sa maðr er eigi vill reiða scaða bötr þeim, er atti þat er castat var, varðar utlegð, oc gialda tvav

navalia in domos suscipiat, naucleri vero stationis navalis præmium novem ulnas pro qvavis nave fundi domino persolvant. Glebis et lapidibus navim suam nauclerus (in statione) muniat, qvæ in alterius fundo, ubi nec ager, nec pratum est, operetur. Nautæ nauclero ferant opem, mercemqve ejus navi et inferant et efferant. Navi ejus subducendæ adsint, qvem in finem per decemqvatuor noctes eum exspectent. Armamenta navalia in repositoria eocum deferant.

Naucleri qvovis respectu navim suam ita adornent, ut ad navigationem omnino par sit, tum qvoad instrumenta navalia cum aqvam. Aqva non minor sit, qvam ut sex hominibus amphora destinata sit.

Tabernarum usu peracto, earum locaria cedunt naucleris; vecturæ præmiorum dimidiam capiant partem, cum vela vento sunt data, reliqvam vero cum perveniunt vel tam prope ad terram peregrinam, ut promontoria continentis puppim navis prætervehisse videantur, vel in loca ad ancoras ponendas idonea.

Si in oceano constitutorum res eo pervenerint, ut nautarum pars major jacturam facere necessarium duxerit, merx ponderosa superne jacens primum ejiciatur. Ejecta qvamvis paucis propria fuerint, jacturæ damnum æqvabiliter in omnes distribuatur. Omnibus (in navi vectis) bonis pro rata detrahatur. Qvi ejecti domino

slic, sem til hans com i giäldino. Rett er at stefna þeim mönnom þar, er þeir bera föt sin af scipi, enda er rett at lysa at lögbergi, at sökia et sama sumar.

Hverr maþr scal huþir fa um vöro sina sva at jammargir seckir se undir jammikilli huþ.

Ef maþr höggr scylihögg a hafscip manz, oc varþar fiörbaugsgarþ, oc sva hvatki er maþr meiþir at scipino, eþr at reiþino, eþr at viþom, nema V aura scaþi se agörr eþr meiri, þa varþar scoggang; þat er stefno söc, oc scal qveþia til heimilisbua IX a þingi þess er sottr er.

Jafnscylt er bæþi at draga scip upp oc fram, ef at lögom er til qvatt. I höfninni at scipi er stefnostaþr viþ þa menn, er eigi coma til scipsdrattar. En til saca þeira scal qveþia a þingi V heimilisbua þess er sottr er. Eigi ero menn scyldir optar a eino sumri enn eitt sinn, at fara til scipsdrattar ens sama seips. Slict et sama er mælt um framsetning scips.

III. Capituli.
Um scipa caup.

Þat er mælt i lögom orom at menn scolo eigi kaupa dyrra auströnan varning, at

damnum resarcire nolit multetur, et in duplo restituat, quæ ad eum solvenda devenere. Pertinaces cum sarcinas suas e navi efferunt in jus vocare fas est, sed etiam ad rupem jurisdicundi causam eadem æstate agendam denuntiare liceat.

Navigantium qvisque exuvias (bubulas) ad mercem suam tegendam ita suppeditet, ut totidem sacci pari pellis portione tegentur.

Qvi navim alterius mercatoriam plaga permanenti cædit exilium luat, ut et si aliqvatenus navim, rudentes vel armamenta lignea lædit, nisi qvinqve unciarum graviusve evenerit damnum, qvo casu ita faciens proscribatur. Citatio causæ adhibeatur, novem ejus in qvem agitur domicilii accolis in comitiis evocatis.

Navim et subducere et deducere pariter debitum est, si legali modo provocatur. In portu ad navim justus eos citandi locus est, qvi (provocati) ad navim ducendam non apparent. Ad hasce vero causas in comitiis evocentur accolæ qvinqve, ejus in qvem agitur. Non sæpius qvam semel eadem æstate ad eandem navim subducendam qvis obligatus est. Idem de nave deducenda leges definiunt.

Titulus III.
De navi emenda.

In leges nostras relatum est mercem orientalem (o: Norvegicam) non pluris ad naves

scipom, at farmönnom, enn þeir menn raþa at leggia III, er til ero tecnir i hverio heraþs tacmarki. Tacmarc er fra Langanesi til Lonsheiþar, fra Lonsheiþi til Arnarstacsheiþar, fra Arnarstacsheiþi til Þiorsaros, fra Þiorsarosi til Reikianess, fra Reikianesi til ...

. . .

Þeir scolo leggia lag a miöl, oc a lerept oc viþ oc vax oc tiöro, enn þar scolo liggia viþ XII mercr vaþmala, ef menn caupa dyrra, enn lag er a lagt. Þeir scolo lag hafa alagt a enom næsta halfom manaþi, er scip er landfast ordit. En ef fyrr er keypt enn lag er a lagt, eþr er dyrra keypt, þa eigo þeir menn söc þa, er fyrir caupom scolo raþa. Scal sa stefna þeirri söc heima at sins sialfs, a þeim halfom manaþi, er hann hefir spurt kaupit, oc sökia at hreppadomi. Hann scal qveþia heimilisbua sina V landeigendr III nottom fyrir dominn. Domr scal vera XIV nottom siþarr, enn stefnan var. En sa scal verþa varr viþ, vico fyrir dominn, er sottr er. Þar scal XII manna domr vera. Slict varþar þat, ef sa varningr fylgir kaupino er spilla þickir a nockora lund. Domr scal döma XII mercr at gialda sacar aþilia, enn hann a cost at minea fegiald þat, ef hann vill, oc taca VI mercr, enn eigi minna fe.

a mercatoribus emendam esse, qvam tres illi definiunt viri, qvi eum in finem in qvavis provincia constituuntur. Provincia sit a Langaneso (promontorio longo) ad Lonsheidam (tesqva stagni); a Lonsheida ad Arnarstacsheidam (tesqva rupis aqvilinæ); ab Arnarstacsheida ad Thiorsarosum (ostium amnis Thiorsa); a Thiorsaroso ad Reikianesum (promontorium fumorum); a Reikianeso ad ...

Pretium illi præfiniant farinæ et linteorum et materiei et ceræ et picis, sed duodecim panni vulgaris marcas multæ nomine expendat qvicunqve ultra taxam constitutam emit. Proxumo postqvam navis mercatoria terram appulit semimense taxam constituant. Cum vel taxa nondum constituta emitur, vel pluris emitur (qvam taxa concedit), causa illis agenda defertur, qvi emtiones moderent. Domi in proprio domicilio citationem manifestet, proxumo postqvam de emtione certior factus est semimense, et in judicio pagano causam agat. Domicilii sui accolas qvinqve prædiatos, tribus ante judicium habendum noctibus evocet. Decemqvatuor post citationem manifestatam noctibus judicium habeatur. Unica ante judicium habendum hebdomade reus citatione admoneatur. Duodecem assessorum judicium ibi habeatur. Idem reatus adest, si merx aliqvatenus nocua esse suspicatur. Actori competenti duodecem marcas expendendas definiat judicum sen-

Sacar aþili a cost at selia öþrom manni söc, ef hann vill, oc scal sa sva meþfara, sem sialfr sacar aþili, enn ef þeir vilia eigi sökia a þeim halfom manaþi þa söc, þa a hverr, er vill, innan-heraþs manna i þvi takmarki söc þa at sökia meþ eno sama atferli.

En ef fleiri scip coma i eina höfn, eþr i eno sama tacmarki, þa scolo enir sömo forraþsmenn raþa, hvi muna scal caup viþ hveria scipqvamo, hafa raþit a vico fresti, þaþan fra er scip verþa landföst. Eigi scal caupa þa viko aþr lag er a lagt. Eigi er rangara at bua þau mal til þings eþr til varþings, ef þat vill heldr. Rett er at bua mal til þessa heraþsdoma a hendr utanlandz mönnom um vigsacir oc um averca, oc um legorþz sacir, oc um ran. Scal mal höfþa at heimili einshvers mannz þess er fyrir scipa caupom scal raþa, a halfom manaþi þeim, er sacar aþili spurþi mal. Scal qveþia IX domstaþar bua III nottom fyrr eþa meira meli, enn domrinn scal vera. En XII (manna) domr scal döma um söc þa XIV nottom siþarr enn mal er höfþat. Þar scal döma um omaga oc um fe, oc slic gögn öll framföra, sem at feransdomi, en eigi scal hann vera. Þar scal sacar aþili taca viþ satt, ef þar kömr

tentia, ille vero multæ aliqvid remittere et sex marcas tantum, non tamen minus, exigere jus habeat. Actoris competentis optioni relictum est alteri, si voluerit, causam agendam committere, qvi ita actionem moderet ac ipse actor competens fecisset. Qvod si in eodem semimense causam hanc agere supersederint, qvivis volens in eodem tribu et provincia habitans incola actionem eodem modo instituere debet.

Si plures in eandem portum vel in eandem provinciam devenerint naves (mercatoriæ) iidem præfecti definiant, qvomodo qvavis nave adveniente taxa varietur. Hoc prima postqvam naves terram appellunt hebdomade definiant. Ea hebdomade, taxa nondum definita, emtiones haud fiant. Tam in comitia generalia qvam vernalia, si id magis placuerit, hasce causas parare fas est. Ad comitia illa tributa causas in peregrinos de cæde et læsionibus et stupris et rapinis parare liceat. In alicujus eorum, qvi peregrinorum mercaturæ prospiciant, domicilio, in proxumo semimense, postqvam de causa orta actor competens certior factus est, actio instituatur. Novem loci judicialis accolæ evocentur tribus vel pluribus ante judicium habendum noctibus. Decemqvatuor post actionem institutam noctibus dodecadis judicium causam decidat. Ibi de alendis et ære alieno ferenda sententia, prolatis auctoritatibus qvæ ad debitorum exigendorum judicium solent, qvod vero

fram; at domi scal einnhverr þeirra manna satt göra, er fyrir scipa caupom raþa, oc scal vinna at fimtardoms eiþ, at hann mundi eigi meira fe göra ser til handa fyrir slica söc. En sacar veriandi scal þaþan tilbioþa oc erat sacaraþili satt ella scyldr at taca, nema sva se boþit.

IV. Capituli.

Fimtan dagar ero þeir a XII manaþom, er eigi scal hafscip framdraga eþr upp, ef til hlunns er raþit aþr.

Of þann mann, er hann kömr eigi til at setia scip fram, ef hann er qvaddr, eþr upp, ef þess þarf heldr, oc verþr hann secr um þat VI mercr, ef eigi gengr scip fram eþr upp, oc eigo styrimenn söc, oc er rett at stefna enn næsta dag rumhælgan eptir, sva at þeir menn heyri, er þat hafa tekit far, sva sem mælt er i lögom. En ef þeir heyra eigi oc scal lysa firir III buum þar.

Öll scolo caup haldaz meþ mönnom vattlaus, nema IV. Ef maþr caupir land eþr goþorþ, eþr hafscip, eþr fastnar ser kono. Fiörbaugsgarþ varþar, ef maþr bregþr þeim malom, enn III marca ut-

non habeatur. Actor competens ibi transactionis facultatem, si offertur, capiat, sed aliqvis taxarum conficiendarum præfectus transactionem faciat, et qvinionis judicii sacramento functus juret se majores multas, in talem causam, sibi ipsi non constituturum fuisse. Defensor causæ (transactionem) ibi offerat, nec actor ad eam nisi ibi oblatam concedendam tenetur.

Titulus VI.

Decemqvinqve (alias: decemqvatuor) in qvibusvis duodecem mensibus occurrunt dies, qvibus navis mercatoria, qvamvis antea ad phalangam destinata nec deducatur nec subducatur.

Qvi provocatus qvamvis ad navim vel deducendam vel si necesse fuerit subducendam non apparet, sex marcarum multam luat, si navis non ad mare vel e mare movetur. Causa gubernatoribus competit agenda et proxumo die profesto citatio manifestetur, ut in legibus præscriptum est, iis exaudientibus, qvi vecturam sibi stipulati sunt. Qvi si non exaudierint, tribus accolis coram ibi denuntietur citatio.

*Qvicunqve inter cives stipulati contractus, absqve testibus valeant præter qvatuor, cum qvis (nempe) vel fundum vel præturam, vel navim mercatoriam emit, vel uxorem sibi despondet. Exilium luat, qvi in hisce contractibus stipulata violat, aliæ vero stipulationum violationes trium

legþum önnor kaup, hvervetna þess er buar bera at keypt var, eþa vattar.

Fra rett Noregs konúngs a Islandi.

Sa er rettr konungs or Noregi a Islandi, at sialfstefnt scal söcom hans vera, oc at lögom þar landzmanna sökia. Lög oc rett scolo hans menn þar hafa, slican sem landzmenn. Arf scal taca a Islandi frændi eþr felagi, enn ef þeir ero eigi til, þa scal hiþa þaþan erfingia.

Um rett Islendinga i Noregi.

Islendingar eiga at hava havldzrett i Noregi. Arf eigo at taca i Noregi af Islandi æsta bröþra, slict konor sem karlar, eþa nanari menn. Eiþr þriggia manna scal sanna frændseimi þa, er menn vilia þess beiþa. En ef eigi er her arftökomaþr, þa scal halda her fe þat, sa boandi vetr þria, er hann var i husom

marcarum multam adferunt, ubi nempe vel accolæ vel testes probant contractum perfectum fuisse.

De Norvegiæ regis juribus in Islandia.

Regi Norvegiæ id juris in Islandia competit, qvod ejus causæ eo ipso in jus ibi deferantur, et juxta incolarum leges peragantur. Subditi ejus eadem ac incolæ et jure et legibus ibi gaudeant. Hæreditatem in Islandia capiat propinqvus (demortui) vel socius, qvibus deficientibus hæres e Norvegia exspectetur.

Islandorum in Norvegia privilegiis.

Islandi in Norvegia rustici odelici juribus fruantur. Islandorum in Norvegia hæreditatem capiant (demortui) in tertio lineâ collateralis æqvalis gradu cognati vel propinqviores, tam fœminæ qvam viri. Trium virorum juramentum propinqvitatem, si id postulatur, comprobet. Si hic hæres non adfuerit, colonus, cujus domum demortuus inhabitavit, bona relicta per tres hyemes hic conservet, nisi in tertio lineæ collatera-

meþ, nema fyrr komi næsta bröþri, eþa nanari maþr.

Islendingar scolo engi toll gialda i Noregi, nema laudaura eþr varþmönnom i caupum. Karlmenn frialsir þeir er fullan rett eigo, scolo gialda landaura VI feldi oc VI alnir vaþmals, eþa halfa mörc silfrs, þa er comit til þess gialds, er menn coma i ackeris sat, eþr i landfestar.

Islendingar eigo i Noregi at niota vatz oc viþar, en þar at eins eiga þeir at höggva viþ þann allan, er þeir vilia, er konungs mörc er.

Þa ero Islendingar scyldir utfarar meþ konungi, er herr er viss i Noregi, oc almenningr er uti, þa scal eptir sitia hinn þriþi hverr, enn II fara. Noreg ero Islendingar scyldir at veria meþ konungi en eigi til lengri herferþa.

Eigi scal taca þat fe af Islendingum i Noregi, er tömiz i annars konungs veldi.

Utför eigo Islendingar til Islandz, nema viss se herr i Noregi. En Islendingar eigo at fara af sino landi til hverz landz er þeir vilia.

En ef Islendingar gialda landaura i

lis æqvalis gradu conjunctus qvis (vel propinqvior) prius apparuerit.

Islandi nulla in Norvegia tributa solvant, præter portoria et præmia auctorum in emtionibus-venditionibus adhibendorum. Viri ingenui et sui juris portorii nomine solvant sex exuvias et sex ulnas panni vulgaris, vel semimarcam argenti. Cum in ancoræ ponendæ loca, vel ad funes e terra retinentes perventum est, hasce pecunias exigendi jus adest.

Islandi in Norvegia aqva et materie fruantur, sed in regia tantum sylva materiem omnem, qvam optant, cædere iis liceat.

At expeditionem militarem cum rege (Norvegiæ) faciundam Islandi obligati sunt, cum nempe inimica incursio in Norvegiam certo speratur, et generalis evocatio fit. Tum (Islandorum) tertius qvisqve remaneat, sed duo expeditionem seqvantur. Norvegiam tantum Islandi cum rege defendere tenentur; ad expeditiones remotiores haud obligati sunt.

Islandis in Norvegia ne eripiantur bona qvæ in alio regno hæreditate ad eos deveniunt.

In Islandiam (e Norvegia) redeundi facultatem Islandi semper habeant, nisi incursio inimica certo speranda sit. E propria terra in qvamcunqve optaverint Islandi libere navigent.

Cum Islandi in insulis vel in Hialt-

eyiom, eþr a Hialtlandi, þa ero þeir eigi scyldir at gialda aþra landaura i Noregi, nema þeir fari ut a milli.

Karlmaþr hverr a utan at fara heill oc hraustr, er landaura ma gialda. En buferla eigo utan at fara, þeir er omögom sinom mego vörþ umveita, oc utgerþir þær göra. Oc kona hverr su er fylgir boanda sinom, eþr feþr, eþr söni, eþr broþor, ef hon a III merkr fiar.

Ef utlendr maþr andaz her, þa scal husboandi taca af VI aura talþa til þurftar hanom, en siþan scal hann lata husfasta menn IV, þa er næstir ero a tvær hendr, virþa fe þat. Ef næsta bröþri eþr nanari maþr kömr til, þa scal hann æsta tacs at Biarceyiar retti til motz. Tacsæstingar vattar ero eigi scyldir at vinna eiþa, ef husboandi gengr igegn tacsæstingo, a moti. Frændsemi scal sa maþr telia, er fe heimtir, meþ ser, oc enom dauþa, oc vinna eiþ at, oc sva at þvi, at hann tecr þat fe til uthafnar, oc vill erfingiom föra a næsta sumri, ef hann ma. Sannanarmenn hans II scolo eiþa vinna, at su er frændsemistala sönn, oc ero þeir eigi scyldir at telia frændsemi, oc eigi at fela fleira undir eiþ. Þa eigo byiar menn at leggia dom a, oc veita vapna tac at; siþan scal husboandi reiþa fe af hendi,

landia portoria solvunt, in Norvegia altera vice portoria solvere non tenentur, nisi in patriam interim redierint.

Qvicunqve sanus valensqve vir et ad portorium solvendum idoneus peregrinandi jure gaudeat, sed lares suos peregre (in Islandiam) libere transferant, qvi alendis suis debitam curam præbere et eo pertinentia expensa sustinere valent; uxor etiam maritum suum vel patrem vel filium vel fratrem secuta, si ei tres marcæ fuerint.

Si qvis alienigena hic emoriatur, herus ejus sex uncias numeratas ad justa ei præstanda bonis ejus relictis detrahat; qvatuor deinde ex utroqve latere habitantes et fixo domicilio utentes viros bona relicta æstimare faciat. Qvod si qvis in tertio lineæ collateralis æqvalis gradu (cum mortuo conjunctus) vel propinqvior apparuerit, (hæres) ad conventum in vico habendum, juxta juris Biarköensis præscripta fidejussorem (de bonis emortui) postulet. Fidejussionis postulatæ testes juramenta præstare non tenentur, si herus in conventu vici eam postulatam annuerit. Bona hæreditaria postulans, propinqvitatis gradus inter se et demortuum computet, et juramento probet, ut et confiteatur se bona illa in Islandiam transferenda accipere, qvæ in proxuma æstate, si possibile fuerit, justis hæredibus tradet. Duo ejus comprobatores juramentis functi probent allatum propinqvitatis computum verum esse. Pro-

oc leggia eiþ a at þat fe allt (er) af hendi goldit, er hinn dauþi atti.

Ef maþr tynir sva fe sino at hann a eigi hag at gialda alla landaura, þa er hann eigi scyldr at gialda.

Ef þeir menn verþa sæhafa i Noreg er vart hafa til Grönlands, eþr fara i landaleitan, eþr slitr þa ut fra Islandi, þa er þeir vildo föra scip sin milli hafna, þa ero þeir eigi scyldir at gialda landaura.

Þann rett oc þau lög gaf Olafr hinn hælgi conungr Islendingom, er her er merkþr. Gitzor Byscop oc Teitr filius ejus, Marcus, Hreinn, Einarr, Biörn, Guþmundr, Daþi, Holmsteinn. Þeir svoro þess, at Isleifr byscop oc menn meþ hanom, svorþo til þess rettar, sem her er mercþr, at þann rett gaf Olafr hinn hælgi Islendingom eþa betra.

pinqvitatem computare non tenentur, nec plura juramento suo probent. Vici incolæ sententiam deinde ferant, et armorum sumtione suffragentur. Herus deinde bona persolvat, jurans, bona omnia, qvæ demortuo fuerunt, se reddidisse.

Qvi bonorum suorum ita jacturam facit, ut portorium solvendi facultate destituatur, ad id solvendum non tenetur.

Si in Grönlandiam navigaturi vel ad novas terras inveniendas expeditionem suscipientes, vel ab Islandia, cum naves suas inter portus transferre volunt, avulsi, tempestatum vi in Norvegiam abripiuntur, ad portoria solvenda obligati non sunt.

Privilegia et leges hic memoratas Olaus rex sanctus Islandis dederat. Gissurus episcopus et ejus filius Teitus, Marcus, Hreinus, Enarus, Biörno, Gudmundus, Dadius, Holmsteinus sacramento functi comprobavere, Isleifum episcopum cum viris delectis hic memorata privilegia juramento sanxisse, (et probasse) qvod Olaus sanctus hæc privilegia, vel etiam magis favorabilia, Islandis concesserat.

Addenda et corrigenda.

Pars secunda.

pag. 4 lin. 17. heradsleygjar *l.* heradfleygjar
— 8 — 13. *perstingveretur sed etc. l. perstringeretur. Sed etc.*
— - — 7. *cohibitur l. cohibetur*
— 14 — 3. *alciscendi l. ulciscendi*
— - — 1. var tint. Ef *etc. l.* var tint, ef *etc.*
— 16 — 26. *alterutrum neutrum l. alterutrum vel neutrum*
— 18 — 15. sár lýsa en ben *etc. l.* sár lýsa, en ben *etc.*
— 31 — 13. *post: coram accolis loci, adde: qvinque*
— 39 — 22. nokkorr *l.* nokkorir
— 42 — 14. *retis respondit l. rete respondet*
— 43 — 18. *in uno eodemque l. in una eademque*
— 45 — 13. *eorum l. eocum*
— 62 — 8. *occisori l. occisore*
— 69 — 22. *puniendas l. punienda*
— 84 — 20. *confligaverint l. conflixerint*
— 89 — 10. *non habens l. habens*
— 90 — 24. *plagæ l. plagas*
— 92 — 7. *copit l. cupit*
— - — 25. *destituatur vir adultus l. destituatur; vir adultus*
— 96 — 8. *tum l. tamen*
— - — 9-10. *causas — ortas — denuntietur, l. causæ — ortæ — denuntientur*
— 98 — 24. *voluerint l. noluerint*
— 99 — 20. *repudiendæ l. repudiandæ*
— 100 — 3. *reliqveas l. relinqvens*
— - — 21. *filium l. filio*
— 102 — 15. *septimum l. septimam*
— - — 23. *edsdem l. eosdem*
— 112 — 23. *aliqvo l. alicui*
— 113 — - Tit. LXII *l.* Tit. LXXII
— 119 — 16. *post: ipse sibi prospiciat, adde: item pecoribus catenam ingredientibus cænis dominus ne prospiciat*
— 123 — 4. *post: qvod alterum conficiebat, adde: istæ causæ eodem modo agendæ acsi armis occidisset*
— 129 — 18. *torqverit l. torserit*
— - — 20. *adurevit l. adusserit*
— 137 — 13. *cæso l. cæsus*
— - — - *si modo res furtivæ proscriptionis habiles fuerint l. si modo furtum proscriptione puniendum fuisset*
— 139 — 8. *judicium l. judicio*
— - — 11. ok eigi or *l.* ok eigi ero or
— 144 — 13. *excipi l. accipi*
— 145 — 8. *nullominus l. nihilominus*
— 149 — 23. *foventibus l. faventibus*
— 152 — 22. *cæde l. cædi*
— 175 — 12. *patre l. matre*

pag. 177 lin. 15. taeca *l.* taca
— - — penult. systrongom *l.* systrongar
— 189 — 16. sama sumar þess *l.* sama sumar; þess
— 192 — 26. nema *l.* nemna
— 194 — 6. ok *l.* or
— 202 — 10. *post: hæreditate, adde: sive dono*
— 208 ad ult. *lineam hæc adde: Qvodsi fundum vel maximi qvam potuit non vendiderit, vel non obæratus sit, ut jam allatum est, vel si fundi conductitii vel servitutes præsto fuerint, qvorum venditio ad debita solvenda et in alendorum sustentationem sufficeret, tum fundus juste retrahatur et reluenti adjudicetur.*
— 210 — 11. leiglending *l.* leiglendingr
— 214 — 14. *post: dimidiam nempe, adde: vel*
— - — 27. ef hann sá vill *l.* ef hann vill
— 216 — 6. *alendos, sustentandos l. alendos sustentandos*
— 220 — 28. *clausam l. clausum*
— 221 — 18. *indicatur l. vindicatur*
— 227 — 10. manoþr *l.* manoþi
— 230 — 9. *paravumve l. pratumve*
— 236 — 26. *pignus legalia l. pignora legalia*
— 238 — 18. sclt *l.* scylt
— 252 — 16. *sotvit l. solvit*
— 258 — 20. *ratione l. ratio ne*
— 274 — 14. þar verdr eigi vefengt *l.* þar verdr vefengt
— 275 — 25. hevi *l.* heyvi
— 277 — 13. *dug l. duo*
— 278 — 7. *post: domicilium, adde: eorum*
— 284 — 10. *pala egerat l. pala agat*
— 288 — 1. *post: evellat fas est, adde: sylva [si virgultis evellendis constet] prati dominum seqvatur*
— 294 — 8. com *l.* coma
— - — 20. *illis l. illic*
— 295 — 14. *proxumos l. proxumas*
— 300 — 25. *adjudicentur l. abjudicentur*
— 316 — 23. *duos accolas prædiatos l. duos accolas non prædiatos*
— 317 — 8. *sint l. sit*
— 319 l. ult. *dominum l. dominium*
— 326 — 28. *unius anni eqvi l. unius anni duo eqvi*
— 331 — 29. *constituat l. constituatur*
— 336 — 9. *exstruxerat l. exstruxerit*
— 338 — 18. *ignis l. ignes*
— 340 — 10. *necessitatis l. necessitates*
— 360 — 9. *post: capiuntur fundo, adde: vel in plagarum ponendarum locis*
— 377 — 32. *id vindicet l. id exhibeat*
— 393 — 16. *e mare l. e mari*

INDEX

verborum, in lege Islandorum antiqva, qvæ GRÁGÁS nominatur, occurrentium, et phrasium rariorum.

A.

A *vel* at, *particula negans, qvæ verbis subjungitur,* erat (*pro:* er ekki) manni skylt, *nemo tenetur.*

Ábyrgð, *f., periculi vel eventus in sese receptio; thema:* á, *in, et:* ek berg, *servo, incolume reddo, unde:* borg, *locus incolumis, arx, urbs.*

Ábyrgja, *f., idem;* at halda ábyrgjo skipino, *navis periculum in se recipere; hæc forma verbi raro occurrit; idem th.*

Ábyrgjast, *verbum deponens, rei periculum præstare, idem th.*

Adal-ból, *n., prædium naturale vel primarium; th.* adall, *natura, vel qvod in suo genere primarium est,* ból, *locus habitatus:* ek by, *habito.*

Ádan, *adv. temporis, prius, interdum etiam nuper; th.* ádr, *antea.*

Adild, *f., forsan optime: naturalis agendi competentia, jus principaliter causas agendas suscipere; th.* adall, *vide:* adalból.

Adili, *m., actor naturalis vel principalis; id. th.*

Áefángi (*scribitur etiam* áfángi), *m. statio vel locus, ubi proficiscens eqvos suos recreat; th.* ek ái, *vel* ægi, *eqvos recreo, &c.* fáng, *assumtio,* ek fæ, *capio. Hoc nomine hodie gaudet iter unius diei, qvatenus eqvis peragitur.*

Áfall sakar, *n., reatus insimulatio vel injunctio; th.* á, *in & fall, casus:* ek fell, *cado; reatus enim reo qvasi supervenit & impingitur.*

Áfáng, *n., rei contrectatio, injusta usurpatio, etiam injustæ usurpationis mulcta; th.* á, *in &* fáng, *vide* áefángi.

Afbrigð, *f., vel* afbrigði, *n. pl., declinatio a regula præscripta; th.* af, *de vel ex et:* ek bregð, *declino, flecto.*

Afglapa ek, *v., perturbo; vitio,* at afglapa gjörð, *litis decisionem vel transactionem vitiare CS* 76; *th.* af, *de via et* ek glep, *turbo, alterius attentionem impedio.*

Afglöpun, *f., turbatio,* mála *vel* þíngs afglöpun, *causæ vel judiciorum perturbatio, passim; id. th.*

Afheyrandi, *adj., qvi absens est, et ideo prolata verba exaudire non potest, non audiens; th.* af, *ex vel de,* ek heyri, *audio; verba enim aperte prolata absentem audivisse præsumitur, qvatenus eum attingunt.*

Afhrapi, *m., ruina et ruinæ seqvelæ; th.* af, *ex et* ek hrapa, *ruo, dicitur de alendis inqvilinorum, qvos iis deficientibus suscipiat ille, qvi nulla incolarum venia eos in vicum recepit.*

Afl, *n., proprie: vis vel vires, copia, facultas, hic sæpissime numerus, qvia numerosiores sæpius potentiores;* ok skal afl ráda med þeim, *plurima inter eos vota valeant (de judicibus passim).*

Aflaga, *adverb. irregulariter, injuste,* at gjöra aflaga, *jus alterius vel leges sancitas violare CS* 51, *et pass. Th.,* af, *ex vel de, et* lag, *certa regula, vel* lag, *pl.* lög, *leges, genit.* laga, *hic ut sæpius genitiv. adverbii vices sustinet.*

Aflát, *n., amotio, cessatio, hic mactatio pecoris,* aflát leigofjár, *pecoris conducti mactatio; th.* af, *ex vel de et* ek læt, *factum curo.*

Áflæt, ek, *v.*, *macto*, *ejusd. th.*

Áfleif, *vide:* búss afleif.

Aflóga, ek, *v.*, *abalieno;* þar skal madr engo aflóga, *neqvidqvam abalienetur HS* 9; *th.* af, *ex et*, ek lóga, *abalieno*, *consumo.*

Afnám, *n.*, *proprie exceptio*, *detractio*, at taka at afnámi, *prærogativa capere*, *divisione nondum facta rem aliqvam sibi arrogare; th.* af, *ex et:* ek nem, *sumo*, *capio*, *mihi arrogo.*

Afrètt, *f.*, afrèttr, *m.*, *tesqva compascua*, *locus pecorum pastioni per tempus æstivum expositus th.* af, *ex et* rèttr, *jus*, *forsan per depravatam pronunciationem formatum ab:* afrektr, *pro* afrekstr; *eo enim incolarum pecora e tractibus cultis aguntur.*

Afskipti, *n. pl.*, *cura*, *curatio*, ef hann veitir sèr engi afskipti, *si curandum sibi non assumserit*, *JcS* 76; *th.* af, *ex et* ek skipti, *divido*, *qvia res plurimas curans*, *inter eas seipsum qvasi distribuit.*

Aftaka, *f.*, *amolitio*, *ablatio*, *necatio;* aftaka leigofjár, *pecoris conducti mactatio; hinc hodie* aftökustadr, *locus ubi condemnati decollantur*, at taka af, *summum supplicium irrogare; th.* af, *ex et* ek tek, *capio.*

Áföll, *n. pl.*, *insultus*, *invasio*, *irruptio*, at verda fyrir áföllum, *fluctuum rabie vexari*, *fluctus irruptionem pati FrS* 71; *th.* á, *in*, *et* ek fell, *cado irruo.*

Áhendi ek, *v. manibus contrecto*, *manu capio*, er hann má áhenda, *qvæ manu capere potest FrS* 40; *th.* á, *in et* hönd, *manus.*

Áheyrandi, *adj.*, *exaudiens*, *præsens; th.* á, *in:* ek heyri, *audio.*

Aka, ek, *v. vide:* ek ek.

Akkeri, *n.*, *ancora*, *cfr.* ἄγκυρα, *ancora.*

Akr, *m.*, *ager.* *Agrorum in Islandia sæpe fit mentio.*

Aktamr, *adj.*, *jugo vel vecturæ adsvetus*, *ad arandum mansvefactus*, nema gridúngur sè aktamr, *nisi taurus ad arandum fuerit mansvefactus JcS* 78; *th.* ek ek, *aro*, *veho*, tamr, *adsvefactus q. a.* ec tem, *mansvefacio.*

Aladsfestr, *m.*, *arrha vel pignus alimoniæ qvam exilii damnatus solveret*, *ut vitali securitate non omnino destituatur*, *nec eum alentes reatum sibi contrahant. Si enim hoc alimoniæ pignus*, *unicam unciam efficiens*, *non persolvebatur*, *exul in proscriptum non alendum mutabatur*, *a qvovis et ubiqve jure occidendum; th.* ek el, *alo et* ek festi, *stipulo*, *ratum statumqve facio.*

Aldaadall, *m.*, *proprie primaria vel maxima pars seculorum*, *hinc tempus qvam maxime longum*, *perpetuum*, frá aldaödli, *a tempore immemorali*, at selja at aldaödli, *in totum et perpetuum et nulla retractus conditione vendere; th.* öld *(genit. pl.* alda), *seculum*, *et* adall, *qvod primarium est. Vide* adalból.

Aldartrygdir, *f. pl*, *fides in totum seculum data*, ævintrygdir oc aldartrygdir, *fides in ævum et fides in æternum data JcS* 113; *th.* öld *(genit.* aldar), *seculum et* trygd, *fides.*

Álengr, *adv. temp. postqvam*, álengr er þeir hafa virt fèit, *bonorum æstimatione facta*, *postqvam bona æstimavere*, *pass. th.* á *particula intensiva et* lengr, *longius*, lángr, *longus.*

Alfari, *adj.*, *in totum aliqvorsum delatus*, *qvi omnem suam suppellectilem in locum aliqvem transtulit*, *ut fixam ibi habeat mansionem; th.* allr, *totus et* farinn *profectus.*

Alibjörn, *m.*, *ursus cicuratus*, *qvos veteres interdum tulisse historiæ testantur; th.* ek el, *alo*, björn, *ursus.*

Alin, *f.*, *ulna vel mensurata vel pretii*, *illam ad hamburgicam ulnam proxume accessisse opinor*, *hæc vero duos in se continuit pisces*, *qvorum qvisqve duas stetit libras; sex ulnæ pretiales unicam legaliter effecerunt unciam*, *sed harum viginti centenarium unicum; de qvo vide sub* hundrad. *Di-*

citur etiam öln, *in nominativo singulari, qvod vide;* at kaupa álnum, *mercem mensuratam vel mensurabilem emere.* Sex álna aurar, *sex ulnarum unciæ, ɔ. legales, cfr.* ὠλένη, *ulna.*

Alinn, *adj., vel perf. partic. pass. v.* ek el, *alo v. pario,* til arfs alinn, *ad hæreditatem capiundam natus, capax hæreditatis.*

Áljótt, *subst. n., læsio corporalis aspectum corporis deformans,* eda hann ygdi sèr áljótt, *vel læsionem corporalem timeret; th.* á, *in et* ljótr, *deformis; hinc:*

Áljótarád, *n. pl., consilia circa talem læsionem inferendam th.* ráð, *consilium.*

Allsvaldandi, *adj. participale, omnipotens; est epitheton Dei optimi maximi; th.* allr *(genit.* alls), *omnis et* vald, *potentia.*

Álnarkebli, *n., baculi lignei e mari eiecti unicam ulnam non excedentes, qvi colonum conductitium seqvantur; th.* alin, *ulna et* kebli, *baculus.*

Alstýfing, *f., et* alstýfingar, *m. pl., signum aurium abscissarum, qvod pecoribus imponere prohibitum.* Alstýfingarmark, *idem. Th.* allr, *totus,* ek stýfi, *amputo, abscindo et,* mark, *signum.*

Alsýkn, *adj., ab omni reatu liberatus, insons; dicitur de iis, qvi antea condemnationem minorem subiere, sed ab ea etiam tandem liberantur; th.* allr, *omnis et* sykn, *insons, a culpa vacuus.*

Alsættir, *f. pl. (sing.* alsætt), *integra reconciliatio, transactio litis perfecta et plena; th.* allr, *omnis, totus, integer, et* sátt, *transactio litis, reconciliatio.*

Alþing, *n., comitia generalia Islandorum, in orientali insulæ parte, intra toparchiam Arnesensem, habita ab anno inde 928 ad 1800 usqve, cum hoc antiqvitate venerandum institutum demum abrogatum est; th.* allr, *omnis et,* þing, *comitia, huc enim maxima pars populi in initio confluere consveverat.*

Alþingisdómr, *m., idem qvod,* fiórdúngsdómr, *qvod v.*

Alþingismál, *n., esse potest causa in comitiis generalibus decidenda, sed sæpius denotat placita comitiorum generalium;* at alþingismáli rètto, *juxta comitiorum generalium placita et instituta integra.*

Alþingisnefna, *f., jus adsessores dicasterii in comitiis generalibus denominandi. Hoc jure gaudebant prætores tantum, qvi antiqvas tenebant præturas; harum præturarum qvatuor in qvadrante Islandiæ boreali, in cæteris qvadrantibus tres tantum inveniebantur, sed ex qvovis qvadrante nihilominus duodecem venirent dicasterii adsessores, unde necesse fuit prætores in parte boreali tres viros e qvavis prætura eligere, cum cæteri e qvavis prætura qvatuor adsumerent; hinc præturæ boreales vere dicuntur:* fiórdúngi skèrd at alþingisnefno vid full godord önnur öll á landi hèr, *ɔ: ex qvarta parte imminutæ, qvoad jus denominandi adsessores dicasterii, in relatione ad cæteras insulæ hujus præturas DS; th.* allr, *omnis et* þing, *comitia et* ec nefni, *denomino.*

Alþyda, *f., populus; th.* allr, *omnis et* þiód, *populus, natio, distingvendum ab* almúgi, *plebs.*

Álægja, *adj., qvod in fæminino genere solummodo adhibetur. De eqvis dicitur qvando coeundi pruritu tenentur; th.* á, *in et* ek ligg, *hæreo, jaceo, vel ex verbo impersonali,* mèr liggr á, *opus habeo, indigeo.*

Álög, *n. pl., multæ adjectitiæ; sic dicebantur pecuniæ, qvas expenderet ille, qvi pactis solutionibus non steterat, fuerunt vero* handsalsalit *et* hardafáng, *qvæ vide, utraqve sex uncias tenens, et adhæc unciæ sex ad remuneranda creditoris in exigendo expensa; hæc omnia* álög *nominata; th.* á, *in et* ek legg, *pono.*

Ambátt, *f., ancilla; thema mihi non innotescit, nisi idem sit ac* annbátt, *ita ut ab* önn, *labor assiduus derivandum sit, qvasi* annvirki, annbod *etc.*

Ánaud, *f, servitus,* at vera í ánaud, *in statu ser-*

vili esse; th. á *in et* naud, *necessitas, coactio, servi enim ad agendum qvamvis inviti coguntur.*

Ánaudigr, *adj., in statu servili constitutus, id. th.*

Andadr, *adj., demortuus, etiam perf. p. p. verbi dep.,* ek andast, *morior.*

Andskoti, *m., adversarius, qvi contra pugnat.* Andskota flockr, *pars vel agmen adversarii;* at vera í andskota flocki, *contra aliqvem stare, partes contrarias seqvi; th.* and, *præp. insep. contra et:* ek skýt, *jaculo.*

Andvirdi, *n., rei cujusdam in pretio æqvivalens; th.* and, *præp. insep. contra et,* verd, *pretium; æqvivalens enim rei pretio respondet.*

Andvirki, *n., vide,* annvirki.

Andvitni, *n., testimonium contrarium; th.* and, *contra et,* vitni, *testis, cfr. Arnes. isl. Retterg. p.* 220.

Áníng, *f., recreatio eqvorum in stationibus; th.* ek ái, *vel* ægi, *eqvos recreo.*

Anmarki, *m., vitium, nævus, malum aliqvid notatu dignum,* at þeir anmarkar væru at henni, *ut ei id vitii fuerit; th.* an *pro* and, *in vel contra et* mark, *nota, observatio; vitia vel nævi observanti sese qvasi opponunt; cfr. Dan. Anmærkning, hinc etiam derivatur:*

Anmarkalaus, *adj., a nævis liber, integer, sanus. Th.* anmarki, *et* laus, *liber.*

Ann ek, *v. concedo, non invideo;* ann ek honum iseto í dómi, *eum judicio adsedere volo, non invideo.*

Annara brædra, *m. pl., est qvidem genit. pl., adjectivi* annar *alter vel secundus et* bródr *frater, et ideo proprie significat: fratrum secundorum. Sic dicebantur qvi in qvarto lineæ collateralis æqvalis gradu cum aliqvo, vel cæso v. demortuo, cognati fuerant; cfr. vocabula* bródr brædrúngr, næsta brædra, þridja brædra.

Annast, ek, *v. dep. curam gero, negotium gerendi curam in me suscipio; th.* önn, *negotium.*

Annir, *f. pl., proprie: negotia, ærumnæ, a nominat. sing.* önn, *cura, negotium, sed cum tempore fænisecii operarii Islandorum qvam maximo et gravissimo distrahantur labore, simpliciter denotat: tempus fænisecii, qvod etiam interdum dicitur* heyannir, *negotia fæni.*

Annvirki, *n., opus negotiosum vel etiam opus tempore fænisecii factum, cfr.* annir, *mox antea; hinc etiam denotat fænum in metas majores congestum,* at reida saman meira lut annvirkis síns, *maxumam fæni sui partem congerere;* nema fé gángi í annvirki, *nisi pecora fænum congestum conculcaverint;* at brjóta annvirki, *fænum congestum dispergere; th.* annir, *tempus fænisecii et,* verk, *opus.*

Anqvista ek, *v. curam gero, sustentationem præbeo,* sá er anqvist hefir ómaga, *qvi alendo sustentationem præbuit.*

Aptan, *m., posterior pars diei, vesper;* at aptni, *vesperascente cælo; th.* aptari, *posterior.*

Aptrreki, *adj., qvi repellitur pl.* aptrreka; *th.* aptr *retro vel iterum et* ek rek, *pello.*

Áqvædi, *n. pl., pacta, constituta, conventa,* ok skolo haldast öll áqvædi med þeim, *omnia inter eos pacta serventur CS* 75; *th.* á *in et* ek qved, *dico;* ek qved á, *definio.*

Ár, *f., remus,* ár at midla oc austurskoto, *remum et sentinæ situlam communem habere JcS* 113.

Ár, *adv., mane,* ár um morgun, *mane diei.*

Árdeigis, *adv., mane diei; th.* ár, *mane et* dagr, *dies.*

Arduruxi, *m., bos aratorius v. jugalis; th.* ek er, *aro et* uxi, *bos v. taurus.*

Arfborinn, *adj., ad hæreditatem natus, capax hæreditatis; th.* arfr, *hæreditas et* borinn, *natus,* ek ber, *pario.*

Arfgeingr, *adj., capax hæreditatis, cui hæreditatem adire licet; th.* arfr, *hæreditas et* ek geing, *eo.*

Arfkaup, *n., proprie emtio hæreditatis, pretium hæreditatis speratæ, qvæ vendebatur;* en arfkaupit

á aptr at hverfa med vöxtum undir þann er reidt hafdi, *pretium vero hæreditatis, proventibus adjectis ad eum recidat, qvi id solverat; th.* arfr, *hæreditas et* ek kaupi, *emo vel commuto.*

Arfr, *m., hæreditas, bona relicta; sæpissime imo semper denotat portionem bonorum relictorum, qvæ unicuique hæredum defertur, ideo multas illas significationes hæreditatis, qvas jurisprudentes sibi fingunt, hic ignoramus; th.* ek erfi, *succedo.*

Arfsal, *n., proprie venditio vel traditio hæreditatis, contractus hæreditatis vel alimoniæ, qvia alimonia bonis relictis vel relinqvendis qvasi emitur; th.* arfr, *hæreditas et* ek sel, *vendo vel trado.*

Arfskot, *n., jaculatio hæreditatis, defraudatio hæreditatis, hac enim bona, justo hærede nescio, ad alium furtim transmittuntur;* at ráda til arfskota, *defraudationem hæreditatis intendere HS* 11; *th.* arfr, *hæreditas et,* ek scyt, *jaculo, transmitto.*

Arftak, *n., hæreditatis susceptio, contractus alimoniæ, qvia hæreditas ab alente hoc modo suscipitur;* at taka arftaki, *per alimoniæ contractum aliqvem suscipere; th.* arfr, *hæreditas et* ec tek, *capio.* Arfsal *ad tradentem,* arftak *vero ad recipientem referatur.*

Arftaka, *f., jus succedendi vel bona relicta capiundi,* Godi sá er til arftöku er taldr, *prætor in bona relicta missus vel ad succedendum idoneus HS* 6; um arftökur manna, *de hæredum successionibus HS* 18; *idem th.*

Arftökomadr, *m., jure succedendi gaudens; th. liqvet.*

Arfvon, *f., spes hæreditatis, hæreditas sperata;* eigi á madr at selia arfvon sína, *speratam hæreditatem neqvis vendat;* þat sama sumar er arfvonin skiptist, *eadem æstate, qva spes hæreditatis immutabatur HS* 10; *th.* arfr, *hæreditas et* von, *spes.*

Áritin, *n. pl., inscripta;* er heilög ord ero áritin, *cui sacra verba inscripta sunt IoS* 27; *th.* á, *in et,* ek rita, *scribo, cfr. Angl. to writ.*

Arn, *m., focus, lares domestici;* at fara eldi ok arni á annars jördo, *ignem et focum in prædium vel fundum alienum transferre FrS* 13 (*Aa male:* járni, *pro:* arni).

Árnadarord, *n., intercessio;* oc árnadarord allra heilagra, *omniumque sanctorum intercessio; th.* árnadr, *votum,* ek árna, *opto et* ord, *verbum.*

Ásáttr, *adj., consentiens; th.* á, *in et* sáttr, *pacatus, concors.*

Ásýnt, *n., signatum,* at eigi verdr ásýnt eptir, *qvod signum læsionis non relinqvit IcS* 11; *th.* á, *in et* ek sýni, *præbeo, ostendo.*

At, *præp. apud,* at sín, *in domicilio suo CS* 40.

Atburdr, *m., casus, eventus v. circumstantiæ,* allir vita atburdi um missætti þeirra NN. oc NN, *circumstantiæ dissidii (v. enatum dissidium) inter NN. et NN. omnibus notæ sunt. IcS* 112; *th.* at *ad, et* ek ber, *fero;* þat ber at, *id defertur vel evenit.*

Atferli, *n., modus agendi;* at hafa öll sömu atferli, *eodem modo res suas moderare IcS* 16, *FrS* 3; *th.* at, *ad et* ek fer, *eo, adgredior.*

Atort, *sup. v. neutr., verbis definitum, constitutum, pactum;* hvar svo er atort, *ubi tali modo constitutum est CS* 75; *th.* at, *in et* ordtr, *verbis definitus.*

Átoþýfi, *f., furtum cibariorum;* hvars átoþýfi er meiri edr minni, *furtum cibariorum, sive majus sive minus fuerit; th.* áta, *res esculenta, qvod ab:* ek et *edo, et* þýfi, *res furtiva a* þjófr, *fur.*

Atqvedit, *sup., idem qvod,* atort, *qvod vide; th.* at, *ad et,* ek qved, *dico, pacta enim verbis definiuntur.*

Atqvedi, *v.,* atqvædi, *n., definitio, notio rei;* fyrir utan atqvedi, *notio (criminis) tantum differat IcS* 115; *th.* at, *ad et* ek qved *vel* ek qved at, *definio.*

Átt, *f., proprie plaga mundi, sed cum pro* ætt *ponitur, denotat familiam unde qvis est oriundus.* Ef ei má skipta i áttir, *si in familias dis-*

tribuere non possunt ÆS 3. *Familia est qvasi plaga illa coeli unde qvis in mundum provenit, hinc utraque vox cognata.*

Áttarmót, *n., occursus familiarum, propinqvitas remotior, per eam enim familiæ qvasi occurrentes in unum coalescunt; th.* átt *vel* ætt, *cfr. mox antea et* mót, *occursus*, ek mæti *occurro.*

Áttrædr, *adj., octogenarius; th.* áttatíu, *octoginta et,* ár, *annus, qvasi,* áttatíærdr, *unde, per transpositionem litterarum et omissis,* ati *fit* áttrædr.

Atvinna, *f., sustentatio, alimentum; th.* at, *ad et* ek vinn, *operor; in suam sustentationem qvis maxime operatur.*

Atvist, *f., præsentia, opitulatio; th.* at *ad, et* vist, *habitatio.*

Audn, *f., proprie: locus desertus, non habitatus et incultus et relictus, indigentia, insufficientia ad sustentationem alendis suis præbendam.* En ef þar ber audn, *qvod si insufficientia ibi comprobatur JoS* 20, *ÆS* 7, ef bólstadr er lagdr i audn, *si prædium desertum relinqvitur FrS* 2; *th.* audr, *vacuus*, ek eydi, *evacuo.*

Audnahús, *n., domus in locis desertis extructa; th.* audn, *et* hús, *domus.*

Aúdæfi, *n. pl., proprie: divitiæ, bona, sæpe servitutes ad prædium aliqvod pertinentes;* oc svo ef adrir menn eigo í þat land audæfi, *ut et si aliis in fundo (vendito) servitutes fuerint FrS* 2, med þau audæfi er hann hefir til, *cum bonis suis; th.* audr *multitudo vel divitiæ,* af *ex et* fè, *pecus vel bona qvasi:* audr af fè; *sic sæpe,* audr fjár, *copia pecoris, ɔ: divitiæ.*

Auknefni, *n., nomen adjectitium, cognomen;* ef madr reidir auknefni til hádúngar, *si cognomen in alterius contumeliam qvis ei imposuerit ICS* 105; *th.* auk, *præter ea:* ek eyk, *augeo et* nafn, *nomen.*

Áunnin, *adj., n. pl., signum relinqventia,* er áunnin verk verda med mönnum, *ubi facta signum relinqventia, ɔ: læsiones mutuæ fiunt; th.* á, *in et:* ek vinn, *operor,* ek vinn á, *lædo.*

Austmadr, *m., vir orientalis, Norvegus, qvia Norvegia prope orientem versus ab Islandia posita est; th.* austr, *plaga orientalis et,* madr, *homo.*

Austr, *adv. loci, orientem versus, ɔ: in Norvegia, sæpe etiam ponitur promiscue pro:* erlendis; *th.* austr, *plaga orientalis.*

Austrænn, *adj., orientalis,* úr austrænum vidi, *ex materie orientali, ɔ: norvegica CS* 55; austræn varníngr, *merx orientalis, ɔ: norvegica; th.* austr, *plaga orientalis.*

Auvirda, *f., noxa, vitium, qvicqvid pretium rei imminuit.* Hann ábyrgist vid þeim auvirdum öllum, *omne pretii detrimentum præstet CS* 30; *th.* au, *non (gr. ου), et* verd, *pretium.*

Austrskota, *f., situla ad sentinam hauriendam et ejiciendam adhibita; th.* austr, *sentina,* ek eys, *haurio et:* ek scýt, *jaculo, ejicio.*

Auvisli, *m., damnum injuria datum, depopulatio, qvodvis damnum, tam lucro cessante, qvam bonorum imminutione, illatum.* Ef hann fær auvisla af, *si aliqvid damni inde ceperit FrS* 16, oc bæta auvisla sem búar virda, *et damnum inde enatum, juxta colonorum æstimationem resarciat CS* 15; *compositum videtur et contractum ex* audr, *vacuus et* vinsla, *factum, actio, qvasi sit,* audvinnsli; *cognatum est,* usli, *qvasi* ausli, *vel* audsli.

Auvislabætr, *f. pl, nom. sing.,* auvislabót, *damni illati resarcitio; th.* auvisli, *q. v. et* bót, *repensio,* ek bæti, *restauro, rependo, resarcio, multam expendo.*

Ávallt, *adv., semper, qvasi* óvallt, *non caducum; th.* á, *vel* au *v.* ö, *particula negationis et* valtr, *caducus.*

Áverki, *m., læsio, signum læsionis; th.* á *in, et* verk, *factum, actio.*

Ávextir, *m. pl., a nom. sing.* ávöxtr, *fructus, pro-*

ventus, med ávöxtum öllum, *cum omni proventu; th.* á, *in et* ek vex, *cresco, provenio.*

Ávon, *f., spes, probabilitas*, oc hafi sagt hönum ávon þessa, *eiqve indicaverit hæc in spe esse.*

Áþèttisord, *n, dicta graviora.* Ef madr mælir vid mann áþèttisord, *si qvis dictis gravioribus alterum lacesserit JcS* 104; *th.* á *in, et* þèttr, *gravis, compactus et* ord, *verbum.*

B.

Bakmæli, *n., proprie: dictum ad posteriora, hinc calumnia, qvia calumniator absentem sæpissime impudico ore lacessit.* Oc er þat bakmæli, *hoc pro calumnia habeatur JcS* 104; *th.* bak, *pars posterior corporis, et* mæli *vel* mál, *dictum, facultas loqvendi.*

Bálkr, *m., sectio (hodie sepimentum).* Kaupabálkr, *sectio juris Islandici de commerciis hominum.* Ómagabálkr, *sectio de alendorum sustentatione.*

Banarád, *n. pl., interdum sing., consilium mortis vel cædis consilium mortiferum.* At ráda banarádum um einn, *mortem alicui machinari, consilia ad aliqvem occidendum dare JcS* 75; *th.* bani, *mors a* ben, *vulnus lethale et* ek ræd, *consiliis adjuvo.*

Banasár, *n., vulnus mortis, vulnus lethale;* at veita einum banasár, at fá banasár, *vulnus lethale alicui inferre, vulnere lethali affici JcS* 18; *th.* bani, *mors,* ben, *vulnus lethale, et* sár, *vulnus.*

Band, *n., vinculum, catena,* band á hundi, *catena canis JcS* 76.

Bani, *m., mors,* at fá bana, *confici (vulneribus) JcS* 18; *th.* ben, *vulnus lethale.*

Banvænn, *adj., mortem sperans, morti propinqvus, immedicabilis, moribundus,* sem ádr er banvænn, *qvi antea morti propinqvus fuit FrS* 60; *th.* bani, *a* ben *et* von, *spes.*

Barn, *n., proles, soboles;* at eiga barn i vonum, *prolem in spe habere HS* 4, at vera med barni, *uterum ferre; th.* ek ber, *pario.*

Barnbær, *adj, f., prolifera, qvæ suscipiendi facultate non destituta est,* barnbær kona, *AS* 31, *FcS* 12; *th.* barn, *proles et,* ek ber, *pario.*

Barngètnadr, *m., procreatio liberorum;* at leyna barngètnadi sínum, *graviditatem suam dissimulare HS* 23; *th.* barn, *proles et,* gètnadr, *susceptio,* ek get, *suscipio, nanciscor, cfr. postea.*

Barnlaus, *adj., improlis, prole destitutus; th.* barn, *proles et,* laus, *liber, vacuus.*

Barnómagi, *m., qvi juventatis ergo seipsum alere neqvit, impuber, ætate tener; th.* barn, *proles et,* ómagi, *qv. v.*

Barnæska, *f., ætas puerilis, infantia.* At vera í barnæsko, *in ætate puerili versari, ephebis non egressus esse; th.* barn, *qv. v. et,* æska, *juventus ab,* ærr, *parvulus, comparat.* orri, *qvod ab,* ár, *annus, qvasi* ærr *sit annuus.*

Barsmíd, *f., verbotenus: fabricatio pulsatione, verberatio, flagellatio,* ádr barsmídin veri, *ante factam flagellationem CS* 46; *th.* ek ber, *verbero et* smíþ, *fabricatio ab:* ek smída, *fabricor.*

Bast, *n., funis, cuticula arboris, cfr.* heilabasti *postea.*

Batnadr, *m., melioratio, revalescentia,* sem batnadar er ei at von, *in qva (infirmitate) revalescentiæ nulla spes est IcS* 26; *th.* betri, *melior comparat. a* gódr, *bonus.*

Baugatal, *n., recensus annulorum. Sic dicitur particula juris Islandorum antiqvi de multis homicidii, simul exponens, qvomodo inter cognatos cæsi,*

multa; et inter cognatos occisoris; solutio, distribuatur; th. baugr, *annulus qv. v. et* tal, *numerus*, ek tel, *numero, expono.*

Baugbót, *f., in pl.*, baugbætr,, *cædis multæ additamentum.* Adilinn rædr sik af baugbótum, *annuli additamenta actor competens amittit, si etc. Ra.* Baugbót, *ut opinor dicebantur* þveiti *et* baugþak, *qvæ ipsis annulis multaticiis adjiciebantur, de qvibus infra; th.* baugr, *annulus et*, bót, *resarcitio vel augmentum*, ek bæti, *augeo vel multas expendo.*

Baugbætendr, *m. pl., annulos solventes, qvi cædis multæ annulos solverent; th.* baugr, *qv. v. et* ek bæti, *multas expendo.*

Bauggildi, *n., sic dicebatur propinqvitas agnatorum cum cæso vel cum occisore, qvatenus illi annulos multaticios vel caperent vel solverent, opponitur*, nefgildi, *qv. v. th.* baugr, *annulus et* ek gèld, *expendo.*

Baugrígr, *m., fæmina annulipota. Sic dicebatur filia cæsi unica, qvæ annulos multaticios et caperet et solveret; th.* baugr, *annulus et* rígr, *fæmina, poetice. Sic Gunnlaugus Vermilingvis cecinit:* alin var rygr at rógi *etc.; sic Thorvaldus Vidförlius:* enn vid einga svinnu, aldin rígr vid skáldi — gall úr heidnum stalla.

Baugr, *m., annulus, multa cædis. Diversi fuerunt annuli illi multaticii, de qvo Recensus annulorum perlegendus est. Proximi et cæsi et occisoris propinqvi annulum maximum et capiebant et solvebant, sed remotiores minoris pretii annulos reportavere; fuerunt nempe:* þrímerkíngr, tvítugauri, tvímerkíngr, tólfeyríngr, *qvæ verba suis locis qværenda; th.* ek beygi, *incurvo, annulus enim lineam curvam efficit.*

Baugþak, *n., qvid sit me nescire ingenue fateor, per annulinstratum verti, verborum, unde conflatum est*, baugþak, *valorem secutus, thema enim est*, baugr, *annulus et*, þak *tegmentum qvod ab:* ek þek, *tego. Hic alias conferendum putamus factum Niali, cum injecerat, forsitan ut annulinstratum, sericam laciniam, qvæ cum exigui esset pretii, Flosius in sui contumeliam factum opinabatur. Hist. Niali Cap.* 124. *Nialus, qva juris peritus, legum præscriptis omnino satisfacere voluit.*

Baugþiggendr, *m., pl., annulos capientes, qvi annulos cædis multæ deferrent; th.* baugr, *qv. v. et*, ek þigg, ek þádi, *accipio, refero.*

Beidandi, *m., expetens, rogans.* Enda beidandanum verdr rètt, *fas est ut (pacem) expetens etc. IoS* 15, *est præs. partic. act. v.* ek beidi, *expeto*, ek bid, *rogo.*

Beinbrot, *n., ossifragium;* at veita einum beinbrot, *ossifragio alterum afficere IcS* 12; *th.* bein, *os et:* ek brýt, *frango.*

Beit, *f. depastio*, ok sekst hann eigi á beitinni, *nec depastionis nomine reatum sibi contrahit; th.* ek bít, *mordeo, pecora enim gramina mordent.*

Beitsltamr, *adj., freno adsvetus.* Ef hross beitsltamt rennr eptir manni á næsta bæ, *si eqvus freno adsvetus ad prædium proximum aliqvem insecutus fuerit CS* 34; *th.* beitsli, *frenum*, ek bít, *mordeo et* tamr, *mansvetus*, ek tem, *domo; nisi legendum sit*, beygsli, *tum enim derivandum ab*, ek beygi, *incurvo.*

Beitutelgr, *m., tractus depastionis v. depastioni expositus, tractus pascuorum; th.* beit, *qv. v. et* teigr, *tractus.*

Ben, *f., vulnus lethale;* sár þat er at ben gjördist, *vulnus qvod lethale factum est;* benjalýsíng, *vulnerum lethalium denunciatio;* benjavetti, *de vulneribus lethalibus testimonium.*

Bendr, *adj., intentus.* At skjóta af bendum boga, *arcu adducto jaculari IcS* 15; *th.* ek bendi, *intendo, adduco.*

Berfè, *n., verbotenus pecuda parientia, pecuda generis fœminini.* Ef madr leidir berfè sitt til grad-

fjár annars, *si qvis pecora sua fœminea alterius masculis admoverit CS* 23; *th.* ek ber, *pario et* fè, *pecus.*

Berg ek, *v., servo, opitulor,* oc bergr honum þat, *hoc eum a reatu liberat;* oc bergr hann þá sökinni, *tum causæ suæ vitium reparat.*

Beystr, *adj., contusus, contritus,* en ef sá verdr beystr eda bitin, *qvod si vel contusus vel morsus fuerit IcS* 75; *th.* ek beysti, *contundo, cfr gr.* κατασσω.

Bjargleysi, *n., defectus alimentorum,* en ef ómagin verdr úti daudr af bjargleysi, *qvod si alendus defectu sustentationis sub dio obierit AS* 3; *th.* björg, *qv. v. et* laus, *vacuus, non habens.*

Bjargqvidr, *m., effatum excusatorium.* Ef hann getr þann bjargqvid, *si effato veridicorum excusatorio probare possit; th.* björg *et* qvidr, *qvæ v.*

Bjargrád, *n. pl., consilia in alicujus salutem, consilia opifera;* at ráda einum bjargrád, *aliqvem consiliis opiferis adjuvare,* órádandi öllum bjargrádum, *consiliis auxiliariis non adjuvandus FcS* 49; *th.* björg, *qv. v. et* rád, *consilia.*

Bjarkeyarrèttr, *m., jus Biarkeyense; hujus in legibus Islandicis sit mentio Privil. Isl., cfr. Paus's Samling af gamle norske Love.*

Bid ek, (at bída) *conseqvor, potior,* at bída skada, *damnum pati.*

Biskup, *m., episcopus,* Biskupsstólar, *sedes episcoporum,* at rádaz til biskupsstóla, *sedibus episcoporum sese addicere HS* 18; Biskupsfundr, *conventus episcopi,* at bjóda til biskupsfundar, *aliqvem invitare ut episcopum conveniat FcS* 17, *cfr. gr.* επισκοπος.

Biti, *bucella, offa, offula,* at beidaz bitum, *bucellis mendicare AS* 23; *th.* ek bít, *mordeo.*

Björg, *f., opitulatio, etiam alimentum, alimonia,* at eiga IV missira björg, *in qvatuor semestria alimoniam in præsto habere HS* 10; *th.* ek biarga, *opitulor.*

Blástrjárn, *n., ferrum rudum, argilla ferrum continens; ferrum ex hac antiqvitus factum esse testantur historiæ, inprimis vero historia Egilli Skallagrimi filii, cujus pater magnum habuit* raudablástr, *follicationem nempe ad ferrum rudum defecandum; th.* blástr, *follicatio,* ec blæs, *spiro et* járn, *ferrum.*

Blóta ek, *v., sacra facio, dicitur semper de ethnicorum cultu religioso,* heidnir menn hof blóta, *ethnici fana freqventant JcS* 113; *th.* blód, *sangvis, hoc enim sacrificiis ethnicorum maxime adhibebatur. Hodie,* ek blóta, *denotat maledico, qvam verbi significationem catholicorum zelo religioso debemus, qvi, ut cultum ethnicum exosum facerent, teterrimam significationem qvovis ad ethnicorum cultum pertinenti verbo subposuere; sic ex eorum voluntate Othinus ipsum diabolum significaret etc.*

Blæja, *f., stragula vel palla sepulcralis HS* 13; *th. forsitan* blár, *cæruleus*

Blæsma, *adj., f., dicitur de ovibus fœmineis coitum oppetentibus.*

Bogi, *m., arcus,* at scjóta af bendum boga, *arcu adducto jaculare IcS* 15; *th.* boginn, *incurvatus,* ek beygi, *incurvo.*

Bók, *f., liber,* at virda fè vid bók, *libro [sancto] adhibito bonorum æstimationem facere.* Hann scal bók hafa þá meiri sè enn hálsbók, *librum adhibeat libro collari majorem, cfr.* hálsbók, *postea.*

Bóklærdr, *adj., libris edoctus,* Bóklærdir menn, *viri docti JcS* 112; *th.* bók *et* lærdr, *doctus.*

Bólstadr, *m., locus habitatus, prædium,* bygdr bólstadr, *prædium habitatum FcS* 6, 21 *th.* ból, ek by, *habito, et* stadr, *locus.*

Bordfæri, *n., qvid sit sane nescio. Occurrit IcS* 76; eda tekr sér bordfæri, *qvod per: vel abstersorium sibi capientem, exposui, qvasi sit* borfæri, *compositum a* bora, *foramen qv. v. et* færi, *copia, facultas, medium qvod adhibetur. Antecedentia*

et subseqventia docent hocce vocabulum tali vel qvodam simili modo esse vertendum.

Bora, *f., foramen, apertura*, ok bora kömr inn til heilabasta, *et* er bora kömr inn til hinnunnar, *ubi apertura ad cerebri membranulam, v. ad membranulam (cavitatis) adest JcS* 51.

Bótsama ek um, *v., restauro, reparo; th.* bót *pl.* bætr, *reparatio.*

Brád, *f., edulia, esca ferarum*, blódug brád, *cruenta edulia JcS* 116; *cognatum videtur cum* braud, *panis.*

Brádla, *v.*, brálla, *adv., cito, brevi vel nulla mora; th.* brádr, *vehemens, celer, incitatus.*

Brauthöfn, *v.*, brotthöfn, *f., ablatio; th.* braut, *via vel* braut *et* brott, *in viam et* ek hef, *capio, fero etiam traho.*

Brecka, *f., simpliciter clivus, locus declivis*, þíngbrecka, *clivus comitialis ubi foripetæ in colloqvium conveniebant; th.* brattr, *arduus qvasi sit* brettka.

Bregd ec, *v., muto, immuto, moveo, finem facio*, at bregda af marki, *notam (in auribus pecoris) disjunctivam immutare, ne cum aliorum colonorum notis conveniat CS* 5, 19, *FrS* 38, at bregda bui, *rusticationis suæ finem facere CS* 60, at bregdaz frumhlaupum vid, *incursiones alternare, alternis vicibus facere incursionem.*

Bregd ek, *v., cavillor*, at bregda bríxlum, *conviciis aliqvem lacessere JcS* 105.

Brek, *n., fractio, vitium, leve damnum, dolus*, breksecþ, *condemnatio dolosa JOS* 40, brekbod, *oblatio dolo malo facta FrS* 13, gridabrek, *pacis violatio JcS* 15, breklaust, at breklauso.

Brendr, *adj., crematus, combustus, defecatus*, brendt silfr, *argentum defecatum HS* 13; *est p.p.p. verbi:* ek brenni, *uro.*

Brenna, *f., incendium, combustio, comburium*, brennustaþr, *locus ubi combustio instituitur id. th. et* stadr, *locus.*

Bretakóngr, *m., rex Britannorum; th.* breti, *Britannus et* kóngr, *rex qv. a* konr, *vir.*

Brigd, *f., immutatio, revocatio, retractio, reluitio; th.* ek bregd, *qv. v. et vocab.* landabrigd, *hinc:*

Brigda ek, *v., retraho*, at brigda land, *fundum retrahere FrS* 1, at brigda fèit, *bona revocare HS* 4.

Brigdandi, *præs. partic. act., v.*, ek brigda, *fundum reluo.*

Bríngspalir, *f. pl., sternum cum radiis; th.* brínga, *sternum et* speli, *radius.*

Brjósk, *n., cartilago.* En þat er scorit er sceþþr bein edr brjósk, *secatum dicitur, cum os vel cartilago læditur VSL* 7.

Brjóstdreckr, *m., mammas lactans, infans lactans; th.* brjóst, *mamma, pectus (προσθιος anterior) et* ek dreck, *bibo.*

Bríxl, *n., opprobrium, convicium qvamvis verum.* At bregda bríxlom, *conviciis aliqvem lacessere; th.* ek bregd, *verto, muto, celeriter moveo, qvasi* brigdsli.

Bródrsonr, *m., fratris filius, nepos ex fratre*, bródrsonar baugr, *annulus nepotis ex fratre, vide* tvímerkíngr; *th.* bródir, *frater; cfr. gr.* πρωτος, *primus, primarius, qvi primas tenet, et* sonr, *filius.*

Brot, *n., destructio.* Búdir göngomanna ero óhelgar vid broti, *mendicorum tabernæ destructioni expositæ sint Ob* 8; *th.* ek brýt, *frango.*

Brott, *adv. a loco, in viam pro* brot *vel* braut, *qvod est accusativus absolutus a* braut, *via, vide* þjódbraut.

Brúdgumi, *m., sponsus; th.* brúdur, *sponsa, nova nupta, et* gumi, *vir, pl.* gumar, *poetice.*

Brúdkaup, brullaup, *n., rectius forsan* brúdlaup, *emtio sponsæ, accursus sponsæ, nuptiæ.* At hafa brúdkaup inni, *nuptias celebrare, convivium nuptiale in domicilio suo habere Fþ.* 12; *th.* brúdr, *nova nupta, et* kaup, *emtio.*

Brúdför, *f., profectio (convivarum) ad nuptias*, brúdfararhestr, *eqvus huic profectioni adhibitus Eb.* 36; *th.* brúdur, *et* för, *profectio* (ek fer, *eo*).

Brúdmadr, *m. (in pl.* brúdmenn), *convivæ nuptiarum; th. liqvet.*

Brunnr, *m., fons, puteus,* brunnlækr, *rivus scaturiens ab aqvario domestica Llb* 32, *cfr. gr.* βοθρος, *literis transpositis.*

Bryggja, *f., ponto, pons navalis.* **Bryggjospordr** *extremitas pontis, pontonis cauda,* at liggia i bryggjo lagi, *pontonem navigaturus adjacere* Þþ. 34.

Brýt ek, *v., frango, prosterno,* at brjóta annvirki, *vide* annvirki. At brjóta jórd til tadna, *terram in prata domestica aperire Llb* 14, at brjóta cono til svefnis, *fæminam ad concubitum vi prosternere.*

Brytjan, *f., in frusta secatio, cibariorum distributio; th.* brýt ek, *qv. v.*

Brædra, *genit. pl. mask., a* bródr, næsta brædra, annara brædra, þridja brædra, *vi vocis: fratrum proximorum, secundorum, tertiorum. Hæc verba, qvam maxime obscura, exposui per: in tertio, qvarto vel qvinto lineæ collateralis æqvalis gradu conjunctus, qvod etiam ex antecedentibus et subseqventibus, in* Baugatali, *innotescere opinor. Huic sententiæ etiam suffragatur nota* 57, *ad Kristnisagam pag.* 38, *cfr. gr.* πρωτος, *primarius, qvi primas tenet.*

Brædrúnga, *f., (in pl.* brædrúngor) *filia patrui fp* 32.

Brædrúngr, *m., (in pl.* brædrungar) *fratruelis, filius patrui; th.* bródr, *frater, vide* brædra.

Bú, *n., villicatio, rusticatus, etiam pecora qvævis ad rusticatum pertinentia.* Bú allt, *tota pecuaria; th.* ek by, *habito, rusticor.* (βους, *bos*).

Búandi, *m., contractum* bóndi, *villicus, colonus, præs. participii act., v.,* ek bý, *substantivi loco positum.*

Búd, *f., taberna.* At tjalda búdir, *tabernas velis obducere, tabernas inhabitare id. th.*

Búdargagn, *n., usus tabernarum.* **Búdargagnaleiga**, *locaria pro usu tabernarum solvenda Smf* 2; *th.* búd, *qv. v.* gagn, *utilitas et,* leiga, *qv. v.*

Búdarrúm, *n., spatium tabernæ, locus certus in tabernis alicui designatus; th.* búd, *qv. v. et,* rúm, *spatium, lectus, qv. v.*

Búdfastr, *adj., fixus in taberna, incola tabernæ; th.* búd, *et* fastr, *fixus* (ek festi, *firmo, figo).*

Búdseta, *f., sessio in taberna, habitatio in taberna etc.*

Búdsetomadr, *m., inqvilinus; th.* búd, *qv. v.* seta, *sessio* (ek sit, *sedeo) et* madr, *vir, homo.*

Búdunautr, *m., (in pl.* búdonautar) *tabernis fruentes, socii tabernæ, incolæ tabernæ; th.* búd, *qv. v. et* ek nýt, *fruor (not utilitas).*

Búfè, *n., pecora villicationis, genit. sing.* búfjár; búdsetomen scolo eingir vera, þeir er búfjárlaust búa, *tabernarum inqvilini, qvi sine pecuariis habitant, haud tolerandi, Ob.* 31, *th.* bú, *qv. v. et* fè, *pecus, bona.*

Búfjárgángr, *m., ambulatio vel vagatio pecoris (in pascuis); th.* búfè, *qv. v. et* gángr, *itus* (ek geing, *eo).*

Búhlutr, *m., (in pl.* búhlutir) *res rusticæ, utensilia ad rusticatum pertinentia,* búsbúhlutir *idem th.* bú, *qv. v. et* hlutr, *res.*

Búi, *m., (in pl.* búar) *vicini, accolæ.* At qvedia búa heiman, *vicinos domi evocare, pass. Gragasa ubiqve facit ad stabiliendum qvod sub* búi *adfertur in indice Nialæ, pag.* 654, *qvamvis non conveniat cum indice Hungurvakæ, pag.* 400, *sub* bú; *th.* bú, *qv. v.* (ek bý).

Búlaus, *adj., rusticationis expers; th.* bú, *qv. v. et* lauss, *expers, solutus.*

Búlki, *m., strues mercis, cumulus oneris nautici,* ef fè er í búlka, *si bona (demortui) in struem mercium congesta fuerint* Aþ. 13.

Búr, *n., penuarium, cfr. indicem* Vígalúmssögæ *sub* stokkabúr, *p.* 225.

Búrád, *n. pl., potestas rei familiaris administrandæ,*

at ráda burádom, *rusticatui præesse; th.* bú *et* ek ræd, *rego, qv. v.*

Bússafleif, *f., proventus rusticatus nondum consumti; th.* bú, *qv. v. et* ek leifi, *relinqvo,* ek leifi af, *reliqvum habeo, (cfr. gr. λειπω, relinqvo).*

Býsskèrfè, *n., vasa ad villicationem pertinentia; th.* bú, *qv. v.* kèr, *vas et* fè, *res alicujus pretii, pecus.*

Búverk, *n. sing. v. pl, operæ villicæ, ad rusticationem pertinentes; th.* bú, *qv. v. et* verk, *opus, factum.*

Býd ek (at bjóda), *v., impero, obfero, invito.* At bjóda fè undan einom, *bona ab aliqvo vindicare vel reclamare Aþ.* 9, at bjóda til varna, til hlutfalla, til rudnínga, *ad exceptiones proferendas, sortes ducendas, testes, veridicos, judices reprobandos invitare; th.* bod, *mandatum, oblatio.*

Bygdarleyfi, *n., venia habitationis, in pago habitandi,* at bidia ser bygdarleyfis, *veniam (in pago) habitandi sibi expetere Kb* 47; *th.* bygd, *habitatio, tractus habitatus, et* leyfi, *venia,* (ek leyfi *vel* lofa, *concedo).*

Byggjandi, *adj., vel futur. partic. pass. v.* ek byggi, *habito,* frændsemi byggjandi, *propinqvitas habitabilis, ad matrimonium contrahendum licita Fþ.* 2.

Byrgi ek, *v., claudo, occludo, præcludo.* At byrgja einn inni, *aliqvem intus (in domo) occludere Vl* 68; *th.* borg, *locus undiqve munitus.*

Bæarmadr, *m., urbis vel vici incola oppidanus; th.* bær, *vicus, urbs* (ek by) *et* madr, *vir, homo.*

Bægi ek, *v., impedio.* Ef eigi bægja naudsynjar þeirra, *si necessario iis exeqvenda non impediunt; th.* bágr, *difficilis, arduus, reluctans.*

Bælt; *n., adj.,* bæll, *habitabilis; th.* ból, *locus habitatus, prædium* (ek bý).

Bænahús, *n., domus precium, sacellum; th.* bón *v.* bæn, *(in genit. pl.* bóna *v.* bæna) *preces, et* hús, *domus.*

Bær, *m., urbs, vicus, oppidum; th.* ek bý, *habito.*

Bæsingr, *m., antrigena, sic dicitur proles ab uxore proscripta cum insonti suo marito suscepta; th.* bás, *loca inter cautes angustiora, antrum, spelunca, his enim locis uxores proscriptas sese tenuisse, et prolem ibi susceptam esse præsumitur. Inde etiam,* at bæsa *v.* bása, *boves in stationes in bovili disponere. Sic Enarus Thambaskelfir ad* Kalfum, *Arnæ filium:* fyrr á gömlum uxa at bæsa enn kálfinum, *bos adultus in claustrum prius deducendus qvam vitulus, G. Andr., sub* bás.

Böllr, *m., membrum virile, penis.*

(C vide K.)

D.

Dagakaup, *n., merces dierum, v. diurna.* At fara med dagakaup, *mercede diurna operas facere Kb* 59, *th.* dagr, *qv. v. et* kaup, *merces* (ek kaupi, *emo).*

Dagleid, *f., iter diei,* at fara dagleidom, *unius diei iter facere Ob* 10; *th.* dagr *et* leid, *qv. v.*

Dagr, *m., dies,* deyandi dagr, *dies emortualis, vitæ supremus Llb.* 17; *cfr. græc.* δαιω, δαος, δαη, δαιρος.

Dagstundarleid, *f., diurni temporis conventus promulgatorius, conventus ad leges promulgandas per unum tantum diem habitus; th.* dagr, *qv. v.* stund, *hora et* leid, *qv. v.*

Dánarfè, *n., bona mortui, bona relicta; th.* ut

opinor, dá *vel* dáun *(genit.* dánar *contr.) deliqvium animæ, mors. Hæcce vox mihi primitiva, unde* ek dey, dauði, *qvasi* dáun *vel* dáuð, *unde adjecta terminatione masculini* i, *fit* dauði. *Hinc etiam Danorum* Dannefæ, *cfr. gr.* θανειν, *mori;* θανατος, *mors.*

Deildr, *adj. partitus, divisus, vel perf. partic. pass., v.* ek deili, *divido, qv. v.*

Deili, *n., differentia, nota characteristica,* at vita deili á, *dignoscere* Δþ. 18, *cfr.* ek deili.

Deili ek, *v., dispicio, distribuo, divido,* þa scal honum arf deila, *tum portio hæreditatis ei adsignetur* Δþ. 3, at hann kunni ei at deila, *ut dispicere non possit.* Ef í því deilir, *si in eo aliqvid discriminis fuerit,* þar er vötn deila af milli hèraða, *ubi aqvæ (fluvia) tractus habitatos dirimunt, cfr. gr.* διελειν, *dividere.*

Dengi ek, *v., falcis aciem tundendo extenuo* (dynr *et* dynkr, *sonitus).*

Dilkr, *m., agnus subrumus, lactans, cfr. gr.* θελγω, *mulceo.*

Dilkær, *f., ovis fœmina agnum subrumum ducens; th* dilkr *et* ær, *ovis fœmina.*

Djúp, *n., profundum maris,* á djúpi, *in alto.*

Dómhríngr, *m., circulus judicialis, heliæum.* At sitia i dómhríng innan, *intus in circulo judiciali sedere* þþ. 28, *cfr. Egilssaga Cap.* 35; *th.* dómr, *qv. v. et* hríngr, *circulus.*

Dómnefna, *f., judicii vel judicum denominatio.* At eigi dveli þat dómnefno fyrir godom, *ne denominationem judicum a prætoribus suscipiendam id retardet* þþ. 4; *th.* dómr, *qv. v. et* ek nefni *vel* nemni, *nomino,* nafn *vel* namn, *nomen, cfr. gr.* ονομα, *nomen.*

Dómrof, *n., judicii turbatio, rei judicatæ turbatio, neglectus vel violatio; th.* dómr *et* rof, *qvæ v.*

Dómruðning, *f., judicii vel judicum reprobatio, ab agente vel defendente instituenda, respectu judicum denominatorum cognationis vel affinitatis tam naturalis qvam spiritualis cum reo vel actore competente et naturali; th.* dómr, *qv. v. et* ruðning, *rejectio, reprobatio* (ek ryð, *rejicio).*

Dómr, *m., sententia vel judicum vel arbitrorum, ad rem controversam dirimendam; judicium seu judices omnes collective sumti, (unicum tantum judicem hancce vocem denotare nullibi invenio).* At nefna dóm, at nefna menn i dóm, *judices in judicium eligere vel denominare.* At ryðja dóm, *judices reprobare.* At setja dóm, *judices componere, judicium ordinare,* at ryðja einom ur dómi, *aliqvem e judicum numero reprobare,* svo at dómendr heyri um dóm þveran, *ut judices per judicium transversum exaudiant (judices in circulum sedebant)* áðr dómr ferr út til saka, *judices priusqvam ad causas exaudiendas exeunt Ob* 7.

Dómsett, *n. pl., adj.,* dómsettr, *jus in judicio adsedendi habens.* At eiga dómsett (dómsætt), *in judicio adsedendi jure gaudere pp* 21; *th.* dómr, *qv. v. et* sæti, *sedes* (ek sit), *sedeo, qv. v.*

Dómstaðr, *m., locus, judicii.* Dómstaðarbúar, *accolæ ad locum judicii proxime habitantes; th.* dómr, *qv. v. et,* staðr, *locus,* (στάω, *sto).*

Dómstefna, *f., citatio judicii, ad judicium, conventus judicialis.* At leggja dómstefno heima at sín, *in domicilio suo conventum judicialem habendum indicere; th.* dómr, *qv. v. et* stefna, *citatio vel locus præfinitus, vide gloss. Eddæ Sæmundinæ sub v.* málstefna.

Dómvarðsla, *f., custodia judicii.* Dómvörðslomaðr, *vir ad judicium a vi conservandum constitutus pp.* 22; *th.* dómr, *qv. v. et* varðsla, *custodia* (ek ver, varði, hefi varit, *servo, custodio), cfr. gr.* ουρος, *custos.*

Dómsuppsaga, *f., sententiæ pronuntiatio.* Dómsuppsögovetti, *sententiæ pronuntiatæ testimonium, testimonium de sententia pronuntiata; th.* dómr *et* uppsaga, *qvæ v.* (ek segi upp, *sursum*

dico, proclamo, proclamans enim elata voce loqvitur).

Dreg ek, *v., traho (in pass.* dregst ek), at dragast til föroneytis með einom, *alicui socium itineris sese adjungere Llb.* 17, *cfr. gr.* δρασσω *vel* δραττω, *prehendo.*

Drep ek, *v., verbero, percutio.* Nú vænist hinn því at hann hafi drepit hann, *at (aggressor) se alium ictu affecisse jactat Vsl* 13, *cfr. gloss. Eddæ Sæm. sub hac, voce.*

Drep ek, *ictus verberatio,* at hefna drepi dreps, *ictum ictu vindicare,* þvi drepi skal svo stefna, *de hoece ictu, ita in jus vocandum est, cfr. gr.* δρεπω, *decerpo, arbores succido, inde.*

Dreprád, *n. pl., consilia de ictu infligendo.* At ráda dreprádom, *consilia de ictu infligendo struere, vide* rád, *consilium.*

Drottinn, *m., dominus, herus, et*

Drottníng, *f., domina, hera, dicuntur respectu rerum vel servorum. Hodiedum primo nomine Deus optimus maximus a nobis salutatur. Intermediante* drótt, *cohors, comitatus, a verbo* ek dreg, *forsitan derivandum.*

Dræpr, *adj., jure necandus, impune occidendus; th.* ek drep, *qv. v.*

Dyl ek, *v., dissimulo, celo, falsa præfero; th* dul *et* dulr, *dissimulatio, item falsa persvasio, cfr. gr.* δολοω, *fallo, decipio.*

Dæmíng, *f., judicatio, judicum sententia.* At dæmíngo eðr eidfærslo, *per judicum sententiam vel juratam oblationem* Oþ. 1; *th.* ek dæmi, *judico.*

Dægr *vel* dögr, *n., nycthemerion, nox vel dies; th.* dagr, *dies, qv. v.*

E.

Efníng, *f., præstatio promissi,* með inníngo oc efningo, *cum pactis præstandis et probe servandis; th.* efni, *bona, facultates vel res, unde aliqvid fit; cfr. gr.* αφνος, *divitiæ.*

Efstr, *m., summus, supremus, postremus,* fyrstr, þarnæstr eðr efstr, *primus secundus vel postremus Ob*5. *Est qvidem superlativus ab* efri, *superior qv. ab* yfir, *super. Verosimillime scribendum est* eptstr, *qvando supremum vel ultimum denotat, et tum derivandum ab* eptri, *posterior.*

Eggelníngr, *m., (falx) cujus acies ulnam tenet.* Stæltr eggelníngr, *falx chalybe indurata Eb* 85; *th.* egg, *acies et* öln *vel* alin, *qv. v.*

Egníngarkvidir, *m, effatum irritationis vel calumniæ. Sic dicebantur veridici evocati eum in finem vel ab actore vel reo producti, ut qvid a causa pendenti alienum, vel ad ejus decisionem nihil faciens definirent pp* 16; *th.* egníng, *irritatio* (ek egni, *allicio, irrito,* agn, *esca, illecebræ) et* kvidr, *qv. v.*

Eidfæri ek, *v., (alendum) juramento functus defero; th.* eidr, *juramentum et* ec færi, *fero.*

Eidfæríng, *f., (alendi) cum jurejurando facta delatio, id. th.*

Eidfall, *n., casus juramenti, detrectatio juramenti; th.* eidr, *jusjurandum et* fall, *casus* (ek fell, *cado).*

Eidspjall, *n., juramenti elocutio, solemnis juramenti præstatio; th.* eidr *et* spjall, *locutio, sermo,* (ek spjalla, *loqvor), sic* gudspjall, *verba Dei.*

Eidunníng, *f., idem th.* eidr *et* ec vinn, *qv. v.*

Eiginord, *n., nuptiæ, contentio se dominum rei esse.* Ef hann lýsir at festamálum eðr at eiginordi, *si vel sponsalitiis vel ad nuptias id declaraverit* Aþ. 2, fþ 2, þa scilr a um eiginord, *de dominio rei inter eos non convenit kb* 14; *th.* eiginn, *proprius* (ek á, at eiga, *possideo) et* ord, *factum, dictum.*

Eignarlýrittr, *m., jus dominii, dominium exclusivum, jus alios a proprietate et usu rei excludendi; th.* eign, *dominum* (ek a, 'at eiga, *teneo) et* lýrittr, *qv. v.*

Eikr, *m., jumentum, bos aratorius, eqvus vectorius; th.* ec ek, *qv. v.*

Einbyrni, *n., proles unica; th.* einn, *unus, cfr. gr.* εἱς, *et* barn, *proles* (ek ber, *pario).*

Eindaga ek, *vel diem unicam vel oculatam constituo, terminum solvendi peremtorium alicui præfigo; th.* einn, *unus et* dagr, *qv. v.*

Eindagi, *m., dies oculatus, terminus solvendi peremtorius,* í eindaga, *die oculata, id. th.*

Einfærr, *adj., solus sibi sufficiens, proprie: qvi solus ire potis est; th.* einn, *unus, unicus, et* færr, *facultatem habens, rei par, sufficiens, a* færi, *facultas* (ek fer, *eo).*

Einglakóngr, *m., rex Anglorum; th.* Einglar *(genit. pl.* Eingla) *et* kóngr, *rex, a* konr, *vir, cujus femininum est* kona, *fœmina.*

Eingidómr, *m., judicium prati, vel pratense, in prato, de qvo contenditur, constitutum; th.* eingi, *pratum, et* dómr, *qv. v.*

Eingjaverk, *n. pl., opus pratorum, fœnisecium in pratis; th.* eingi, *pratum (genit. pl.* eingja) *et* verk, *opus, factum.*

Eingishöfn, *f., usus prati; th.* eingi, *pratum et* höfn, *usus* (ek hef, *habeo).*

Einkaleyfi, *n., et* einkalof, *n., venia specialis, privilegium, dispensatio; th.* einkar, *unice et* leyfi *vel* lof, *venia* (ek leyfi *vel* lofa, *concedo).*

Einkènni ek, *et* einkynni ek, *v., speciatim signo, notam disjunctivam impono; th.* einkunn, *qv. v.*

Einkunn, *f., nota disjunctiva, signum dominii exclusivum; th.* einn, *unus, unicus et* kunnr, *qv. v.*

Einmánudr, *m., mensis solitarius. Sic dicitur ultimus hyemis mensis; th.* einn, *unicus et* mánudr, *mensis* (máni, *luna), cfr. gr.* μηνη, *luna.*

Einnefni ek, *v., denomino.* Edr þá menn er hann hefir einnefnda med ser, *vel eos, qvos secum denominavit; th* einn, *unus et* ek nefni, *vide* alþíngisnefna, dómnefna.

Einstígi, *n., via unico homini permeabilis, fauces non perviæ; th.* einn, *unus et* stígr, *trames* (ek stíg, *calco, pedibus tero).*

Einyrki, *v.,* einvirki, *m., qvi solus operatur, colonus famulitii expers vel solitarius; th.* einn, *unus, solus et* ek orka, *efficio, qveo; vel* verk, *opus.*

Einugi *vel* einogi, *legitur et* enugi *pro* eingo, *adj., nullo, nihilo (minus, secius); th.* eingi, *nullus, qvasi* einn eigi, *non unus.*

Ek ek, *v., veho, currum vel rhedam ago, imperf.* ek ók, *cfr. gr.* οχεω, *veho, porto,* οχος, *currus.*

Ekkja, *f., vidua, cfr. Ihre in v.* enka.

Eldi, *n., sustentatio; th.* ek el, *alo, sustento.*

Eldíng *vel* eldíng, *f., in igne facta metallorum defecatio, excandescentia, usus ignis,* oc stendst eldíng, *et excandescentiam sustinet vel ea non immutatur,* oc skipti svo eldíng sem ádr hefir verit, *et in tantum ignem adhibeat ac antea factum est Llb* 45; *th.* eldr, *ignis.*

Eldi ek, *v., ignem foveo, igni nutrimenta addo.* At elda vidi, *ligna igni fomentum adhibere, id. th.*

Eldibrandur, *m., ligna combusta ut et comburenda; th.* eldr, *qv. v. et* ek brenni, *uro.*

Eldr, *m., ignis, mihi derivandum ab* eldr *(obsolete), vetus;* eldri elstr, *qvasi igni major tribuatur vetustas, qvam cæteris elementis, cum res omnes eo continentur, et animalia et herbæ eo aluntur et proveniunt. Hic etiam facit adjectivum hodie et prius usitatum* eldgamall, *ejusdem ætatis ac ignis, perantiqvus.*

Elst ek, *pass. verbi* ek el, *pario.* Börn sem alast, *liberi qvi pariuntur Aþ.* 4.

Enda, *conj. et præterea, et tamen, nihilominus.*

Endilángr, *adj., totus intra extremitates, per longi-*

tudinem, fyrir endilángan Noreg, *per totam Norvegiam Vsl* 112.

Eng, *n., pro* eingi, *pratum, cfr. supra,* eingidómr, eingjaverk, eingishöfn; þar sem hvörki er akr nè eng, *ubi nec est ager nec pratum Kb* 7.

Eptirbaugar, *m. pl., annuli seqviores. Sic dicebantur pecuniæ, qvas occisor solveret cognatis et agnatis cæsi, graduum remotiorum qvam fratrueles, consobrini et amitini; th.* eptir, *post et* baugr, *qv. v.*

Eptirrás, *f., insecutio, cursitatio; th.* eptir, *post et* rás, *cursus* (ek renn, rann, *curro).*

Erfíngi, *m., hæres, successor bonorum; th.* ek erfi, *succedo,* arfr, *hæreditas.*

Erfd, *f., hæreditas relicta. Sæpissime idem qvod* arfr; erfd tæmist, *hæreditas relinqvitur Aþ.* 4; *id. th.*

Erfdarómagi, *m., alendus hæreditati inhærens vel ei injunctus; th.* erfd *et* ómagi, *q. v.*

Erfdamark, *n., nota disjunctiva per hereditatem alicui delata; th.* erfd *et* mark, *qv. v.*

Erlendis, *adv., peregre.* Erlendisvíg, *cædes peregre commissa, ɔ: extra Islandiam; th.* er *vel* ör *vel* ur, *ex et* land, *terra.*

Et ek, *v. (infinit,* at etja), *porrigo, propello* (et ec, *infinit* at eta, *edo, cibum capio),* at etja heyom, *fœnum vel pabulum pecori projicere Ub* 20.

Eyar, *f. pl. (in sing.* ey), *insulæ. Sic per eminentiam dicuntur Orcades, Hebrides et Færöæ Aþ.* 4.

Eykd *vel* eykt, *f., trihorium.*

Eykdhelgr, *adj.* (dagr), *sic dicebatur dies, ob festum subseqvens, a qvarta hora pomeridiana dimidiata festus, cfr. Hist. eccl. Isl. T. I. pag.* 153. *Societ. litt. Islandicæ scripta, Tom. II pag.* 113, *Fb* 5.

Eyrir, *m., uncia, vicesima pars centenarii majoris, in pl.,* aurar, *bona, facultates* At ráda til fulls eyris, *integræ unciæ potestatem habere Aþ.* 3. Sex álna eyrir, *sex ulnarum uncia (hæc tantum legitima). Centenarius major numeratas* 120 *ulnas continebat vel* hundrad *et* alin. *Centenarius argenti etiam viginti tenuit uncias, sed tum qvævis uncia tres ortugas vel sexaginta nummulos habuit, et vel paulo plus qvadruplo vel fere octuplo majoris pretii fuit, qvam uncia numerata, prout argentum fuit vel tantum legitimum vel defæcatum vel* silfr; *th.* eyr, *æs.*

Eyrisbót, *f., compensatio unciam continens; th.* eyrir, *qv. v. et* bót, *compensatio, resarcitio, multa Vsl* 114.

Eyriskaup, *n., emtio venditio, unciam (minime) continens; th.* eyrir, *qv. v. et* kaup, *emtio* (ek kaupi, *emo).*

Eyrkatlar, *m. pl. (in sing.* eyrkètill), *lebes aheneus; th.* eyr, *æs et* kètill, *lebes.*

Eyrnascipti, *n., aurium vicissitudo Lb.* 37, *cum auris dextræ nota disjunctiva (in pecoribus) in sinistram transfertur; th.* eyra, *auris gr.* ους *æol.* ωαρ *et* scipti, *vicissitudo, immutatio* (ek scipti, *immuto).*

Eys ek, *v. (infinit.* at ausa), *haurio.* At ausa eldi, *ignem haurire vel projicere (in aliqvem).*

Eyrindi *vide* Örendi.

F.

Faderni, *n., paternitas,* at handsala faderni at barni, *prolis paternitatem manu juncta recipere Fþ.* 45, at sanna faderni, *paternitatem prolis comprobare, ibid. th.* fadir, *pater.*

Fallsótt, *f., pestis ingruens vel letifera; th.* fall, *casus* (ek fell, *cado) et* sótt, *morbus qvasi* sókt, *qvod alium infestat* (ek sæki, *infesto, lacesso, aggredior).*

Falr, *adj., venalis; th.* ek fala, *aliqvid emendum expeto, cfr. gr.* πωλεω, *vendo.*

Fángakvidr, *m., veridici hinc et illinc qvæsiti, sc. non accolæ tantum, locum rei gestæ proxime adhabitantes, sed qvicunqve agens vel reus in veridicos acqvirere potuerunt; th.* ek fánga, *capio, nanciscor* (ek fæ, *nanciscor) et* kvidr, *qv. v.*

Far, *n., navigium, facultas navigandi,* at taka sèr far *et* fari, *peregre proficiscendi facultatem nancisci,* at beidast fars, *navigandi facultatem expetere, Eb.* 70, 71; *th.* ek fer, *eo, proficiscor.*

Fararbeini, *m., itineris directio, adjumentum profectionis; th.* för, *genit.* farar (ek fer, *eo), profectio, et* beinn, *rectus.*

Farardvöl, *f., mora, impedimentum profectionis; th.* för, *genit.* farar (ek fer, *eo), profectio, et* ek dvel, *intransit. moror, transit. moram facio.*

Farbeidsla, *f., navigandi facultatis expetitio; th.* far, *qv. v. et* ek bid, beiddi (bad), *rogo, peto.*

Fardagr, *m., dies profectionis, migrationis, domiciliorum mutandorum tempus, in pl.* fardagar; *incidit primus eorum in diem Jovis, cum sex æstatis septimanæ peractæ sunt (in initio mensis Junii), cfr.* sóknardagr, *et Hist. Ecclesiast. Isl. T. IV p.* 29, *Arnesens Isl. Retterg. pag.* 84. *Th.* för *(in genit.* farar, *et contracte in constructione* far), *profectio, mutatio loci, migratio et* dagr, *qv. v.*

Farinn, *adj., (vel perf. p. p. verbi* ek fer), *cessans, absolutus, profectus,* þar ero baugar farnir, *ibi annuli multaticii cessant, Vsl.* 114.

Farkostr, *m., navigium, instrumenta navigii necessaria; th.* far, *qv. v. et* kostr, *facultas, optio, conditio* (ek kýs, *eligo).*

Farlög, *n. pl., leges nauticæ, jus navale; th.* far *et* lög, *qv. v.*

Farmadr, *m., (genit. pl.* farmanna), *vir navigii, negotiator, nauta,* farmannaerfdir, *f. pl., successiones nautarum,* farmannalög, *n. pl., idem qvod* farlög, *qv. v.; th.* far *et* madr, *vir, homo.*

Farmr, *m., onus navis; th.* far, *qv. v., vel* ek færi, *fero.*

Farnadr, *m., itus, profectio peregre,* til farnadar oc til ferdar, *ad peregrinationem et profectionem, Vsl.* 15; *th.* far, *qv. v.*

Farning, *f., vectura, ablatio peregre.* Stýrimönnum vardar fjörbaugsgard fyrir farníng, ef þeir ferja, *gubernatores, si qvem peregre aveherent, vectura sibi exilii pœnam contrahunt Ob.* 9; *id. th.*

Farvegr, *m., viæ vestigium, alveus amnis,* farvegr odds, *cuspidis vestigium Vsl.* 73; *th.* far, *vestigium* (ek fer, *eo) et* vegr, *via* (ek veg, *veho).*

Fastna ek, *v., sponsam spondeo v. despondeo; th.* fastr, *qv. v.*

Fastnadr, föstnud, fastnat, *adj., vel partic. pass., verbi antec.*

Fastnandi, *m., v. præs. partic. act. ejusdem v., pronubus, sponsor.*

Fastr, *adj.,* föst, fast, *fixus, firmus,* þræll fastr á fótum, *servus glebæ adscriptus, qvasi pedibus terræ adhærens, denotare etiam potest: jure ubiqve occidendus Vsl.* 117.

Fauskr, *m., ligna exsucca, stipes putris et aridus Llb.* 35.

Fè, *n., pecus, bona maxime mobilia, opes, facultates, pecuniæ, genit. sing.* fjár; at afla fjár, *facultates acqvirere,* at eiga fè undir ödrum, *bona habere alterius curatelæ commissa Aþ.* 4.

Fèbætr, *f. pl. (in sing.* fèbót), *bonis facta resarcitio, mulcta; th.* fè, *qv. v. et* bót, *resarcitio, mulcta* (ek bæti).

Fèbóttr, *adj., pecuniis v. bonis compensatus; th.* fè, *qv. v. et* ek bæti, *melioro, restauro, resarcio, multam expendo* (betri *comparat. adj.* gódr, *bonus), cfr. seqv.*

Fèbod, *n., oblata pecunia, largitio; th.* fe, *qv. v. et* bod, *oblatio* (ek býd, at bjóda, *offero).*

Fègjöld, *n., bonorum solutio.* Ef fègjald er mælt á

hendr einom, *si bonorum solutio alicui injuncta fuerit; th.* fè, *qv. v. et* ek gèld, *solvo, expendo.*

Fègrid, *n. sing. v. pl., securitas, immunitas qvoad bona; th.* fè *et* grid, *qv. v.*

Fel ek, *v. condo, abscondo, celo, committo, commendo, trado.* At fela ómaga inni, *alendum alicui committere Ob.* 9; at fela inni fè ómaga, *alendi bonorum curam alicui commendare Eb.* 80. At fela ómaga á braut, *alendum suum non domum recipere, sed alteri committere Kb.* 62. At fela einom ábyrgd á hendi, *eventum rei alteri committere; priori significationi respondet Dan.* at fiele, *posteriori* at befale, *qvæ utraqve verba hinc deducenda, cfr. gr.* φωλεον, *latibulum.*

Fèlag, *n., bonorum applicatio, communio.* At gjöra fèlag, at leggja i fèlag, *bona in communionem conferre; th.* fè, *qv. v. et* lag, *compositio* (ek legg, *pono, compono). Dan.* Fællig.

Fèlagi, *m., bona communia habens, socius, conjux, id. th.*

Fèlagsgjörd, *f., bonorum in communionem collatio, id. th. et* gjörd, *factum, constitutio* (ek gjöri, *facio*).

Fèlagshross, *n. sing. v. pl., eqvus communis; th.* fèlag *et* hross, *qv. v.*

Feld ek, *v. caput calantica more muliebri obvelo, hinc* faldr, *velamen capitis linteum, fæminis in Islandia usitatum; th. ut opinor,* ek fel, *qv. v., cfr. gloss. Nialæ sub* faldinn.

Feldr, *m., pellis, (cui cognatum) vide* vararfeldr.

Felling, *f., dejectio, in terram arietatio; th.* ek felli, *sterno, in terram dejicio, cfr. gr.* βαλλω, *jacio.*

Fèmætr, *adj., bonis compensandus, alicujus pretii; th.* fè, *qv. v. et* ek mæti, *occurro, obviam eo, qvasi qvod pecuniis emitur, v. ab* ek met, *æstimo, taxo, unde* mætr, *æstimabilis, prætiosus.*

Fènýti ek, *v. in bonis habeo, in utilitatem converto; th.* fè, *qv. v. et* ek nýti, *utor, unde* not, *utilitas.*

Fer ek, *v., proprie eo.* At fara einhverjo, *pergere in proposito.* At fara at lidi síno, *propriis viribus niti.* At fara sýkno sinni, *vitæ suæ immunitatem perdere.* At fara med sér, *res suas moderare.*

Ferdarómagi, *m., alendus circulatorius, qvi ex constitutione paganorum prædia legendo sustentationem sibi qværat; th.* ferd, *profectio* (ek fer) *et* ómagi, *qv. v.*

Ferjandi, *fut. partic. pass. v.* ek ferja, *veho; sic dicebantur exules, qvos peregre avehere fas fuit; th.* far, *qv. v.*

Fèránsdómr, *m., bonorum occupandorum judicium, qvod in domicilio condemnati, ad bona ejus publicanda haberetur; th.* fè, *qv. v.,* rán, *genit.* ráns, *rapina, privatio* (ek ræni, *privo, rapio*) *et* dómr, *qv. v., cfr. Arnesens Isl. Retterg. p.* 359.

Fèsátt, *f., reconciliatio per pecunias, transactio causæ de mulcta solvenda; th.* fè *et* sátt, *qv. v.*

Fèsekr, *adj., pecuniis mulctatus; th.* fè, *qv. v. et* sekr, *sons, noxius* (sök, *qv. v*).

Festi, *f., retinacula, ligamenta Ub.* 56, *in pl.* festar; *th.* fastr, *qv. v.*

Festar, *f. pl., sponsalitia, et*

Festamál, *n. pl., idem, v. festivæ et solemnes sponsalitiorum formulæ;* at festamálom, *in sponsalitiis; th.* fastr, *qv. v.* (ek festi, *figo, statum ratumqve reddo*) *et* mál, *qv. v.*

Festarkona, *f., fæmina constituta, sponsa, id. th. et* kona, *qv. v.*

Festarvitni, *n., et* Festarvottr, *m., testis de sponsaliis; id. th. et* vitni *v.* vottr, *testis, vide* vetti *v.* vætti.

Festarhælar, *m. pl., in sing.* festarhæll, *palus retinaculi (navalis); th.* festi, *qv. v. et* hæll, *palus, cfr. gr.* ἡλος, *clavis. Qvod* hæll *in Grg. sit filius nothus ex sonte natus, ut dicit G. Andreæ, nullibi invenitur.*

Festarstúfr, *m., pars disrupti retinaculi, qvo balæna, e mari ejecta, terræ alligatur Ub.* 55; *th.*

festi, *qv. v. et* stúfr, *rupti vel fracti particula detruncata, unde Dan.* Stub. (ek stýfi, *trunco).*

Fétaka, *f., pecuniæ sumtio, largitionis captatio; th.* fè *et* ek tek, *capio.*

Fjallnárr, *m., montimortuus, sic dicebatur, qvi in montes violenter delatus, ibi mortem oppetebat Vel.* 90; *th.* fjall, *mons* (ek fel, *qv. v.) et* nárr, *cadaver corporis humani, cfr. gr.* νεκρος *et* νεκυς *et gloss. Nialæ.*

Fjara, *f., pars litoris, cum mare recedit, exsiccata, littus; th.* fjarr *v.* firr, *remotius, mare enim cum recedit, a terra qvasi removetur.*

Fjárfar, *n., status vel conditio bonorum; th.* fè, *genit.* fjár, *qv. v. et* ek fer, *eo, incedo.*

Fjárheimting, *f., exactio bonorum, jus bona exigendi, reqvisitio nominum s. pecuniæ debitæ; th.* fè, *qv. v. et* ek heimti, *postulo, exigo, etiam recupero (qvo sensu Dan.* at hente, *qvasi* at hemte), *derivandum ab* heim, *domum, postulare suum, idem est ac domum revocare; invenitur et* Fjárheimt *et* fjárheimta, *idem.*

Fjárlag, *n., bonorum constitutio, contractus de bonis expendendis, etiam taxa bonorum v. pecorum.* Fjárlög öll þau er arfscot er í, *contractus omnes, de bonis expendendis ad defraudationem hæreditatis initi Æþ.* 21; *th.* fè, *qv. v. et* ek legg, *pono, constituo.*

Fjárnyt, *f., utilitas pecoris in genere, lac pecoris in specie; th.* fè, *qv. v. et* nyt, *utilitas* (ek nota *v.* nýti, *utor, in utilitatem mihi converto).*

Fjárreidur, *f. pl., (sing.* fjárreida), *expensio pecuniarum vel bonorum.* At eiga fjárreidur saman, *bonorum expensiones communes habere, in communione vivere Fþ.* 19; *th.* fè, *qv. v. et* reida, *expensio (Dan.* Rede), ek reidi, *veho, affero, promo, expendo.*

Fjártala, *f., dinumeratio pecoris in pascua communia; th.* fè *et* tala, *numerus* (ek tel, *numero), cfr. gr.* τελεω, *numero, censeo.*

Fjártekja, *f., idem, et ejusd. th. ac* fètaka, *qv. v.*

Fjárvardveitsla, *f., custodia v. cura bonorum a; th.* fè, *qv. v.* vördr, *custos* (ek ver, *custodio), et* veitsla, *qv. v.*

Fjárvardveitslomadr, *m., curator bonorum, idem th., et* madr, *vir, homo.*

Filsni, *n. sing. v. pl., latebræ; th.* ec fel, *qv. v.*

Fimmdeildr, *adj., in qvinqve partes divisus; th.* fimm, *qvinqve, et* ek deili, *divido, qv. v.*

Finn ek, *v. invenio, trado, solvo, expendo,* at finna fè med sèr, (med ómaga), *pecunias in alimoniam sui (alendi) suppeditare;* at finna fè, verd, aura fyrir, *pecuniis, pretio, bonis rem compensare.* Ek hefca fè fundit, og ek munka finna, *nec bona erogavi, nec erogabo,* Þþ. 28, *cfr. gloss. Nialæ ad hoc v.*

Finnr, *m., nomen gentis, Finnus, Finnlandus.*

Finnanda-spik, *n., lardum invenientis, lardi cetarii invenienti competens particula; th.* ek finn, *qv. v. et* spik, *lardum.*

Fingr, *m., digitus.* Ef fingrom gegna a breidd, *si, qvoad latitudinem, duas tenent cubitorum ulnas, cum scilicet cubitorum ulnis adhibitis, utriusqve digiti medii extremitates tanguntur invicem. Hic locus Kb.* 82, *probare videtur, qvæ P. Vidalinus in glossariis ad legem Islandicam,* Jónsbók, *adfert, sub* alin, medalmadr, *de Islandorum ulnis antea adhibitis. Probat nempe ulnam cubiti non multum abesse ab ulna tum usitata, qvam Vidalinus asserit fuisse ulnâ Hamborgica ex septima parte breviorem, seu tenuisse* 19¼ *pollices, a qva mensura hominis mediocris staturæ ulnam cubitus non multum abesse pro certo habeo. Cæterum* fingr, *mihi derivandum ab* ek finn, *invenio, sentio, percipio, digitis enim sensus tactus qvam maxime inest, qvasi sit* fingr *v.* finnugr, *sensilis, irritabilis, cfr. Lex. G. Andreæ, sub* fingr.

Fjórdúngr, *m., mensura aridorum v. fluidorum, qvaternam partem efficiens mensuræ, qvæ* mælir *di-*

citur, continet decem v. pondo v. sextarios; th. fjórdi, *qvaternus* (fjórir, *qvatuor).*

Fjórdúngr, *m., qvaterna pars. Sic dicitur qvadra qvævis Islandiæ, adjecto nomine plagæ; ex. gr.* sunnlendíngafjórdúngr, *qvadra australium v. australis,* austlendíngafjórdúngr, *qvadrans orientalium, vel orientalis,* vestfyrdíngafjórdúngr, *qvadra sinuum occidentalium,* nordlendíngafjórdúngr, *qvadra borealium; idem th.*

Fjórdúngsdómr, *m., judicium qvadrantis, ɔ: huic vel illi Islandiæ qvadranti assignatum, et ex eo nomen sortiens; th.* fjórdúngr *et* dómr, *qv. v.*

Fjórdúngsmadr, *m., cujusdam Islandiæ qvadrantis incola; th.* fjórdúngr, *qv. u., et* madr, *vir, homo.*

Fjórdúngsómagi, *m., alendus non certo pago, sed toti qvadranti injunctus; th.* fjórdúngr *et* ómagi, *qv. v.*

Fjósir, *f. pl., offæ adipis cetarii, hodie dicitur* þjósir, *sed utriusqve etymon me fugit.*

Firnari, *comparat. adj.* firn, *remotus.* Firnari at frændsemi eda mægdom, *cognationis vel affinitatis gradu remotiore conjunctus, a* firr, *comparat. adverbii temporis, vel loci* (first, *superlativus). Si adverbium est temporis, denotat: prius, primum, si loci, pro* fjærr, fjærst, *usurpatur (remotius, remotissime).*

Firri ek, *v. privo, subduco.* At firra einn festarkono sinni, *sponsa sua aliqvem privare F*þ. 6. *In passivo.*

Firrist ek, *amoveor, recedo, me subduco.* En ef hann vill firrast þat, edr flýa, *si vero se subducere aut aufugere conatus fuerit Ob.* 1; *th.* firr, *pro* fjærr, *vide* firnari.

Firvir (þat), *v. impersonale, mare recedit;* þadan frá or fjöro, sem firvir utarst, *e litore, ubi mare maxume recedit Llb.* 67; *th.* fjara, *qv. v.*

Fiski, *f., piscatura, halieutica, captura piscis; th.* fiskr, *piscis, de qvo vide Gloss. Eddæ Sæm. P. I. pag.* 491.

Fiskiskáli, *m., casa piscationis, a piscatoribus inhabitata; th.* fiski, *qv. v., et* scáli, *cubile, tectum* (ek scýli *tego, cfr. gloss. Landnamæ).*

Fiskibúdir, *f. pl., idem; th.* fiski, *qv. v. et* búd, *qv. v.*

Fit, *f., palmula sive membranula inter digitos avium, cui notam disjunctivam imposuerunt veteres.* Fit, *antiqvitus fuit planta pedis, qvo sensu occurrit in* Höfutlausn Egils, *Stropha* 6, *et inde derivandum videtur* fet, *vestigium, et* fótr, *pes; sed ex similitudine plantæ cum digitis avium, per membranulam conjunctis, significatio vocis* fit, *ad aves tantum aqvaticas delata est.*

Fjölskyldi, *n., officiorum multiplex occupatio, multitudo alendorum alicui injuncta. Hodie* fjölskylda, *f., idem; th.* fjöld, *multitudo, cfr. gr.* πολυς *et* πληθος, *litteris transpositis, et* skylda, *obligatio* (ek scal, *debeo).*

Fjör, *n., vigor vitalis, vita;* at verja fjör sitt, *vitam suam protegere, tutela inculpata uti, cfr. gr.* βιος *et indic. Landnamæ.*

Fjörbaugr, *m., annulus vitæ, seu vitalis; unicam efficiebat marcam, qvam e bonis exulis ad judicium bonorum occupationis, caperet prætor, judicium denominans; qvæ marca si non solveretur, exul in proscriptum, vitæ securitate omnino destitutum, abiit; th.* fjör *et* baugr, *qv. v.*

Fjörbaugsgardr, *m., proprie: sepimentum annuli vitalis, etiam mulcta vel pœna exilii. De variis, hoc verbum explicandi, modis lege beati J. Erichsonii notam ad Arnes. Isl. Rettergang, pag.* 629 seqq, *et F. Johannæi Hist. eccl. Isl. I. pag.* 140; *sed si mihi licuerit conjecturis jamjam factis, novam adjicere, hancce vocem compositam opinor a* fjör, *vita,* beygr, *timor et* gardr, *sepimentum, terminus, ut sit* fjörbeygsgardr, *terminus vitæ timoris vel timendæ, ɔ: intra qvem reus, si venerit, vitæ securitate non fruitur. Sic* fjörbeygsmadr, *exul, qvi de vita sua timere necessarium habet; et sane pro* fjörbaugsmadr, *et* fjörbaugsgardr, *sæpissime in*

codice nostro legitur, fjörbeygsmadr *et* fjörbeygsgardr. *Cæterum th. (ex lectione solita)* fjörbaugr, *qv. v. et* gardr, *sepimentum, de qvo confr. glossarium Eddæ Sæm. T. II, p.* 635.

Fjörgrid, *n. sing. v. pl., vitæ securitas; th.* fjör *et* grid, *qv. v.*

Fjörlöstr, *m., labes v. vitium vitæ, vitæ dispendium, internecio.* At gjöra einom fjörlöst, *alicui necem inferre Aþ.* 6; *th.* fjör, *qv. v. et* löstr, *defectus, vitium* (laus, *solutus, levis).*

Fjörrád, *n. pl., consilia circa vitam, insidiæ vitæ alicujus structæ.* At ráda fjörrádom, *insidias struere, vel consilia internecionis alicui machinari; th.* fjör *et* rád, *qv. v.*

Fjörrán, *n., rapina vitæ, nex; th.* fjör, *qv. v. et* rán, *rapina* (ek ræni, *rapio).*

Fjöromadr, *m., homo littoris, qvi jus litoris habet Lb.* 59; *th.* fjara, *qv. v. et* madr, *vir, homo.*

Flá, *f., asserculus retis, sustinaculum reti alligatum.*

Fleinn, *m., hasta, spiculum.* Scal þat fè bæta, en eigi flein rjóda, *id pecuniis resarciendum, spiculum sangvine haud madefiet Vsl.* 113; *th.* ek fleygi, *mitto, jacio* (ek flýg, *volo), cfr. gr. βλεω, jacio.*

Fljótandi, *præs. partic. act. v.* ek flýt, *nato.* Á fliótandi furo, *in abiem natantem, o: navim.*

Flód, *n., illuvies, æstus maris cum maxime accedit; th.* ek flói, *inundo, fluo, cfr. gr. βλυω, mano, scaturio.*

Flot, *n., natatio.* Ef madr finnr hval á floti, *si qvis balænam (mortuam) in mare natantem invenerit Lb.* 69; *th.* ek flýt, *nato.*

Flotfundinn, *adj., qvi natans invenitur, dicitur de balænis mortuis; th.* flot *et* ek finn, *qv. v.*

Flutning, *f., in pl.* flutningar, *et interdum* flutningr, *m., vectura. Sic dicebatur,* 1) *qvidqvid in mare inventum navibus ad terram non fertur, sed trahitur,* 2) *ipse actus trahendi sive balænas mortuas, sive materiem; th.* ek flyt, *fero, veho (distingvendum ab* ek flýt, *fluo); hinc:*

Flytjendr, *præs. part. act., in pl., vectores.*

Flædarmál, *n., terminus ad qvem mare accedit æstuans; th.* flód *et* mál, *qv. v.*

Fóli, *m., res furtiva; th.* ek fel, *qv. v., cfr. gr. φωλεον, latibulum.*

Fólagjöld, *n. pl., rei furtivæ reparatio; th.* fóli *et* gjöld, *qv. v.*

Forad, *n. (in pl.* foröd), *palus inpervia, cænosa; th.* for, *lutum et* ek ved, *vado, unde* vad, *in pl.* vöd, *vadum. Sic etiam hodie ille dicitur,* at hafa fyrsto forrvöd *v.* foröd, *qvi opportunitatem mox in initio arripit; qvæ phrasis inde originem ducit, qvod qvi per sinus minores, unde mare recedit, arena et fundo nondum omnino exsiccatis, itus facere parant, latum et coenum vadere cogantur.*

Forir, *f. pl. (sing.* for), *lutum cloaca, fossæ.*

Foristosaudr, *m., vervex gregis anteambulo, vervex sectarius; th.* forista, *præcessio, præfectura* (for, *ante, præ, gr. παρα, et* vist, *mansio,* at vera, *esse,* ek er, *sum) et* saudr, *in genere ovis, in specie vervex.*

Formæli, *n., dictum præcedens, formulæ, verba concepta;* oc svo allt formæli, *omnesqve (emtionis, venditionis) formulas solemnes Lb.* 13; *th.* for, *præ, ante et* ek mæli, *dico, constituo, definio.*

Fornadr, *m., exceptio,* at taka at fornadi, *prærogative capere; th.* for, *præ, ante, et* ek næ, ek nádi, *capio, nanciscor.*

Foróttalaust, *adv., nullo timore impellente (sic Cod. A. Fþ.* 15, *qvod rectius opinor qvam* forurtalaust, *qv. v.); th.* for, *præ,* ótti, *timor et* lauss, *liber, solutus.*

Forrád, *n. sing. v. pl., potestas rei alicujus, moderatio, regimen, præpotentia, imperium, cura, tutela, administratio; th.* for, *ante et* rád, *qv. v.; hinc:*

Forrádandi, *adj. participale, rem custodiens v. moderans, curator, et*

Forrádsmadr, *m., tutor, curator; th.* forrád, *qv. v. et* madr, *vir, homo, in pl.* menn.

Forurtir, *f. pl., causæ sufficientes* (forurtalaust, *sine causa sufficienté, proprio motu, metu non impellente, vide* foróttalaúst), *sic Codex A., sed plurima ejus exscripta legunt* forvittir, *qvod pravum opinor.* Ef honum þyckja forurtir til þess, *si causas sufficientes adesse arbitratur F*þ. 54; *prima lectio si genuina fuerit, vox derivanda a* for, *præ, ante et* ek verd, *fio,* hefi ordit, *factus sum. Causa causato prior.*

Forvedi, *m., pignus commissum; (revera est substantivum adjectitium, ut* fulltídi, heilundi, holundi *etc., qv. v.).* Oc er gripr þegar forvedi, *et res (oppignorata) creditori statim cedit, commissa est; th.* for, *ante, præ, et* ved, *discrimen, periculum, etiam pignus; res enim oppignorata discrimini qvasi exponitur, cfr. gloss. Nialæ sub* ved; *cognatum, si non eandem vocem, opinor* forvida, *cum qvis ob urgens discrimen perturbatur, cfr. gloss. Nialæ.*

Forverk, *n., villicatio, inspectio operarum rusticarum.* Ef madr kaupir manns man til forverks sèr, *si qvis servum alienum sibi in villicum emerit O*þ. 18; *th.* for, *ante, præ et* verk, *opus, gr.* ἔργον *(villicus qvoad opera domestica suscipienda aliis qvasi præcedit), cfr. ind. juris ecclesiast. novi seu Arnæani, pag.* 245.

Fóstra *et* **Fóstri**, *nutrix et nutritor active; th.* ek fóstra, *educo qvasi* fódstra *a* fódr, *alimentum, cfr. gr.* βόω, *pasco.*

Fóstr, *n., nutritio, educatio, idem th., hinc:*

Fóstrlaun, *n. pl., præmia vel compensatio nutricationis, nutricia; th.* fóstr *et* laun, *præmia, merces.*

Frágánga, *f., abitus, decessio a loco; th.* frá, *ab, ex et* ek geng, *eo.*

Frálauss, *adj., solutus, liber.* Oc ero þeir þó frílausir, *illi a caussa liberantur Kb.* 75; *th.* frí, *a v. ab et* lauss, *liber.*

Fram á leid, *adverbialiter, ulterius in via, in ceterum, porro.* Ella er jöfn söc vid hann fram á leid, *eadem actione eum porro persequi fas est F*þ. 11.

Frammi (svo) *et* fremmi (svo), *adv., tum primum, eatenus, ea ratione, ea conditione.* Svo frammi á karlmadr arf at taka, *ea tantum conditione vir hæreditati immittitur A*þ. 4; *th.* fram, *gr.* πέραν.

Framdráttr, *m., protractio, productio, deductio navis in mare; th.* fram, *porro, ulterius* (πέραν) *et* dráttr, *qvasi* drágtr, *deductio,* (ek dreg, *qv. v).*

Framfæri, *n., sustentatio, alimonia; th.* fram *et* ek færi, *fero, cfr. gr.* φέρω.

Framfærsla, *f., idem; ejusd. th.*

Framfærslolaus, *adj., alimoniæ expers, qvi certa sustentatione nullibi fruitur; th.* framfærsla, *qv. v. et* lauss, *solutus.*

Framlögur, *f. pl., in sing.* framlaga, *expensio, impensæ,* at gegna framlögom, *impensas sustinere Kb.* 64 *(sic Cod. A; ibi Cod. B legit* tillögom, *sensu eodem); th.* fram, *vide* frammi *et* ek legg, *qv. v.*

Framsala, *f., traditio, proditio; th.* fram, *vide* frammi *et* ek sel, *trado, vendo.*

Fránuminn, *adj., exemtus, exceptus.* Fránumnar tídir, *tempora v. dies exempti o: nefasti F*þ. 13; *th.* frá, *ex, et* ek nem, *capio.*

Frètt, *f., interrogatio, qvæstio.* Er mik þat undir frètt þessi, *hacce qvæstione id volo* þþ. 3; *th.* ek frètti, *rogito, qvasi* fregti, *per diplasiasmum euphonicum* (ek freg, frág *v.* frá, at fregna, *qværo, interrogo); cfr. Dan.* at fritte.

Frjálsborinn, *adj., liber natus, ingenuus (de liberis); th.* frjáls, *liber et* borinn, *natus* (ek ber, *pario).*

Frjálsgjafi, *m., libertatis donator, patronus;* þá á þat fè enn aptr at hverfa undir frjálsgjafann, *bona eorum relicta (libertinorum improlium) ad patro-*

num itidem deveniant Aþ. 6; *th.* frjáls, *liber et* ek gef, *dono.*

Fridr, *adj., pulcher, vivus, animatus.* Frídir aurar, *bona animata.* Lögsculdarmadr er arfi ens frída, en eoki ens ófrída, *æris alieni causa, legali modo alicui addictus, hæres sit (bonorum) animatorum, non mortuorum* Aþ. 17. Frídr, *etiam denotare potest: præclarus, insignis, præstans; sic in Vigaglúms Saga Cap.* 11, *Thorgrimus Thorari filius dicitur* frídr madr, *homo præclarus, cum de ejus formositate nihil tamen inveniatur. Sic in* Sólarljód V, 6, sofandi myrdi, frídan fjölvaran, *dormientem interemit, præstantem et providum. Qvo sensu res animatæ etiam dici possunt* frídir aurar, *cum rebus inanimatis sint præstantiores.*

Frumhlaup, *n., cursus primus, incursio, aggressio violenta;* lögmætt frumhlaup, *aggressio legibus definita, ex in Vsl.* 1 *et* 3, *enumerantur aggressiones violentæ novem; th.* frum, *qvod in constructione denotat qvicqvid initiale est et* hlaup, *cursus* (ek hleyp, *curro).*

Frumqvidr, *m., veridici principales vel primarii; th.* frum, *qvod initiale est et* qvidr, *qv. v.*

Frumsök, *f., causa principalis vel primaria, (opponitur causis secundariis e principali ortis);* oc bergr hann þà frumsöcinni, *causam principalem vitio tum liberat, salvam servat; th.* frum, *qvod principale est et* sök, *qv. v.*

Frumvottar, *m. pl., in sing.* frumvottr, *testes principales, causæ principali adhibiti; th.* frum, *qvod principale vel initiale est et* vottr, *testis* (ek veit, *scio).*

Frændlauss, *adj., cognatis destitutus; th.* frændi, *propinqvus, etiam amicus, cfr. gloss. Niala et* lauss, *solutus, expers.*

Frændsemi, *f., cognatio; cfr. antea* frændlauss, semi, *tantum est determinatio substantivalis.*

Frændsemisspell, *n., in pl.* frændsemisspjöll, *violatio cognationis, cum qvis in gradibus cognationis inhibitis, vel contrahit matrimonium, vel prolem procreat; th.* frændsemi, *qv. v. et* spell, *vitium, labes* (ek spilli, *vitio, deterioro); cfr. gr.* σπίλος, *labes, macula, it.* sifjaspell *et* sifjaslit.

Fúlga, *f., alimonia, victus alendo vel pabulum pecori pascendo constituta.* At inna fulla fúlgo, *totam v. legalem præstare alimoniæ remunerationem.* At meta eigi fúlgo vid ómaga, *alimoniam præstitam alendo condonare Ob.* 9; *th.* ek fel *(in præterito* hefi fólgit), *protego, committo, commendo, qv. v. Alendus altori protegendus commendatur.*

Fúlgomáli, *m., contractus alimentarius de alendo sustentando.* At fúlgomála rèttom, *legali pacto de alendo v. pabulando Kb.* 30; *th.* fúlga, *qv. v. et* máli, *qv. v.*

Fúlgofè, *n., bona in alimoniam alendi v. pabulum pecoris pascendi, collata; th.* fúlga *et* fè, *qv. v.*

Fullnadr, *m., satisfactio.* Edr halda eigi til fullnadar, *vel plenam satisfactionem exigere supersedunt Vsl.* 66; *th.* fullr, *plenus, perfectus, adjecta terminatione substantivi, cfr. gr.* βυλλος, *confertus.*

Fullrètti, *n., plena juris personalis vel realis violati satisfactio; th.* fullr, *cfr. mox antea, et* rèttr, *qv. v.*

Fullsætti, *n., plena et perfecta reconciliatio; th.* fullr, *vide* fullnadr, *et* sótt.

Fulltídi, *subst. adjectitium, qvoad tempus: perfectus, adultus; legitur et:*

Fulltída, *adverbialiter et indeclinabile, temporis perfecti;* fulltída madr, *vir adultæ ætatis, majorennis; th.* fullr, *vide* fullnadr, *et* tíd *(in genit. pl.* tída), *tempus, ætas. Hic, ut sæpissime, genitivus absolutus adverbii vices sustinet; sic* vídra vegar, *longe lateqve.*

Fulltýngi, *n., consensus, auxilium.* At falla í fulltýng med, *in sententiam alterius pedibus ire* Lemþ.; vid háseta fulltýng, *ope nautarum Smfd.* 2. At fulltýngja, *hodie: auxilium ferre; mihi derivandum*

a fullr (*vide* fullnadr) *et* túnga, *lingva, ita ut hujus verbi significatio primaria sit: lingva vel verbis alium juvare, consentire. Huc aliqvid facit locus, e* Lögsögomannsþætti *allatus, ut et svecum,* tyga *et* fulltyga, *qvod nostro* fulltýngja *respondet, et denotat: testimonium perhibere, plene testari, convincere, cfr.* illtýngdir, *postea.*

Fura, *f., abies;* á fljótandi furo, *in abiem natantem ɔ: navim; th.* furr *v.* fur, *ignis (obsol.).*

Fylki, *n., comitatus, provincia; th.* fólk, *poet. et antiqv. pugna, cfr. indic. legum Gulathingensium Magni Leg. Reformat. et gloss. P. Vidalini Cod. Jonsb. sub* fylki.

Fyrirstada, *f., propugnatio, protectio; th.* fyrir, *præ, pro et* stada, *statio* (ek stend, hefi stadit, *sto).*

Fyrníng, *f., labefactatio tempore facta.* Eigi scal scip þat ónýtast svo at fyrníngo, *vetustatis causa navis hæc neqvaqvam inutilis fiet Ub.* 16; *th.* forn, *antiqvus, vetustus.*

Fyrnist ek, *v. pass., consenesco, obsolesco, in act.* fyrni ek, *vetustati mando, antiqvo; th.* forn, *vetustus.*

Fæli ek, *v., trepido, terreo, hinc Dan.* fæl, *fædus.*

Færandi, *fut. part. pass. v.* ek færi, *fero, ferendus, traducendus.* Eigi á vetr færandi, *(pecora) hyemi haud destinanda Kb.* 27.

Færi ek, *v., fero, porto.* At færa fram, *sustentare.* At færa úr höfdi sèr, *castigare Vel.* 32. *Unde hæcce phrasis, qvæ proprie denotat: aliqvem e capite suo ferre, originem ducat, haud facile dictu, sed conjiciendum eam cognatam esse et conjungendam cum alia, hodie usitata:* at standa uppi í hári á einhvörjum, *alicui contumacem sese præbere, proprie: crinibus alterius capillaribus instare; unde qvi castigatur, recte et apte dici potest: capite alterius ferri, ne contumacem sese præbeat, seu crinibus ejus insistat; th. gr.* φερω, *fero.*

Færi, *n., facultas, potestas, possibilitas;* at hafa fè edr færi til, *bonis et facultate (ad rem exeqvendam) pollere; legitur et* föri; *th.* fær, *pervius* (ek fer, *eo).*

Færileysi, *n., impossibilitas, defectus facultatis; th.* færi, *qv. v., et* lauss, *expers, liber, solutus.*

Födurfadir, *m., pater patris, avus paternus; th.* ek fædi, *pasco, ut gr.* πατηρ *a* παω.

Födurfödurbaugr, *m., annulus avi paterni. Sic dicitur viginti unciarum annulus in* Baugatali, *seu mulcta homicidii, qvæ ab avo tam paterno qvam materno et nepotibus ex filio et filia occisoris solveretur cognatis occisi ejusdem propinqvitatis; cfr.* tvítugauri; *th.* fadir *et* baugr, *qv. v.*

Födurmódir, *f., mater patris, avia paterna; th.* fadir, *vide* födurfadir *et* módir, *mater, cfr. gr.* μητηρ.

För, *f., ambulatio, mendicatio, etiam peregrinatio;* at koma á för, *ad mendicationem redigi;* at koma úr för, *peregre reverti; th.* ek fer, *eo, proficiscor.*

Föri, *vide* færi.

Fördr, *pro* færdr, *perf. partic. pass. v.* ek færi, *qv. v.*

Föroneyti, *n., profectionis subsidia, socii itineris, comitatus; th.* för, *qv. v., et* ek nota *v.* neyti, *utor.*

Föstodagr, *m., dies jejunii, dies veneris; th.* fasta, *jejunium, et* dagr, *dies.*

Föstoinngángr, *m., initium jejuniorum; th.* fasta *et* inn, *intus,* ek geng, *eo.*

Föt, *n. pl., in sing.* fat, *vestes, vestimenta, utensilia, sarcinæ, et interdum in genere: res.*

G.

Gagn, *n.*; *utilitas, usus, supellex*, at færa gagn sitt, *suppellectilem suam transferre. In compositione* búsagagn, *idem; in pl.* gögn, *qv. v.*

Gagndagar, *m. pl.*, *dies utilitatis (publicæ), feriæ emolumenti (legitur et* gángdagar, *dies amburbalium vel processionis. Jus Eccl. vetus sev Thorl. Ketill. Cap.* 14). *Sic dicebantur dies sancti, qvi incipiebant qvinta hebdomade post festum Paschatos peracta, in id instituti ut preces pro salute publica, terræ fertilitate, paceqve fierent; th.* gagn, *qv. v. et* dagr, *dies, cfr. Arnes. isl. Retterg. pag.* 87. *Bernonis Jonæ filii tract. de feriis* gagndagar, *Havn.* 1784, 8*vo et F. Johann. Hist. Ecl. Isl. T. I. pag.* 152, 158; *T. II pag.* 360, *T. III pag.* 113.

Gagnnefna, *f.*, *denominatio contraria, cum pars utraqve arbitros denominat.* Ef gagnnefna er með mönnom, *qvodsi partes in vices arbitros denominaverint Kb.* 77; *th.* gagn *v.* gègn, *contrarie et* ek nefni *v.* nemni, *nomino.*

Gagnkvöð, *f.*, *evocatio contraria, cum partium uterqve veridicos evocat; th.* gagn *v.* gègn, *contrarie et* ek qveð, *evoco.*

Gagnsök, *f.*, *causa contraria; th.* gagn *v.* gègn, *contra, et* sök, *qv. v.*

Gálgnárr, *m.*, *cadaver patibuli, qvi in patibulo suspensus moritur; th.* gálgi, *patibulum et* nárr, *vide* fjallnárr, Gálgi, *est originis incertæ, tamen cognatum esse opinor cum* gálkn, *bestia, bellua, gigas, hostis, perditor. Patibulum proprie dici potest perditor, hostis, cfr. etiam gr. γαγγλιον vel juxta Hesych. γαγγαλιον præter naturam contortio, qvod per literarum transpositionem ad nostrum* gálgi *proxime accedit.*

Gángverar, *m. pl.*, *vestimenta qvibus qvis iens utitur, vestimenta diurna,* hvörsdags gángverar, *qvotidiana vestimenta diurna; th.* gángr, *itio* (ek geng, *eo) et* ver, *involucre, velum, pannus, vestimentum* (ek ver, *protego); in* Ægisdrecka XXXIII 2, 3, *mulieres dicuntur,* varðir vera, *pannorum v. vestimentorum custodes et servatrices.*

Garðhlið, *n.*, *ostium sepis v. sepimenti, qvod qvale legale sit vides in* löghlið; *th.* garðr, *cfr. gloss. Vigaglums. et Nialæ, et* hlið *(Dan. Led) ostium.*

Garðlag, *n.*, *sepimenti exstructio, positio; th.* garðr, *cfr.* garðhlið *et* ek legg, *pono.*

Garðsbætur, *f. pl.*, *(in sing.* garðsbót), *materia sepis reficienda; th.* garðr *v.* garðhlið *et* bót, bætur, *restauratio* (ek bæti, *reficio,* betri, *melior).*

Garðvirki, *n.*, *materia sepis primarie struendæ; th.* garðr *v.* garðhlið *et* ek verka, *efficio, facio.*

Garðönn, *f.*, *negotium sepis (struendæ); th.* garðr, *v.* garðhlið *et* önn, *qv. v.; cfr.* heyönn, löggarðsönn.

Gatnamót, *n.*, *occursus semitarum, compitum.* At gatna móti, *in compitis; th.* gata, *semita et* mót, *occursus, conventus* (ek mæti, *occurro).*

Gaungumaðr, *m.*, *homo itionis, viator, mendicus circumiens; th.* gánga, *genit.* gaungu, *itio, itus* (ek geing, *eo) et* maðr, *homo, vir.*

Gaumr, *m.*, *attentio.* At gèfa gaum at, *attentionem adhibere, attendere; th.* ek geymi, *servo* (ek gái, *attendo), cfr. gr. κομεω, curo.*

Gègni, ek, *v.*, *me objicio, sustineo, expendo etiam respondeo.* At gègna skuldom, *æs alienum solvere Eb.* 9. At gègna þíngfararkaupi, *pretium profectionis comitialis persolvere Aþ.* 11; *th.* gagn *v.* gègn, *contra, e regione.*

Gègnsta, *superl. adv.* gègn, *contra, in directum, ex transverso,* oc skal girða sem gègnsta þar *Llb.* 15, *etiam verti potest et ibi sepes, qvam æqvissime v. commodisse, ducenda; et tum* gègnsta, *derivandum a* gègn, *mansvetus, æqvus, affabilis, urbanus.*

Gèldfè, *n., oves steriles, verveces, oves qvæcunqve in pascua montana aguntur; th.* gèldr, *qv. v. et* fè, *pecus, bona, pecuniæ.*

Gèldíngr, *m., vervex, aries castratus; th.* ek gèldi, *castro.*

Gèldmjólk, *adj., fœminin. gen., tantum de vaccis usitatum. Vacca lactaria sed non forda; th.* gèldr, *qv. v. et* mjólk, *lac* (ek mjólka, *lacto, transit. et intransit.).*

Gèldr, *adj. (hodie,* gèldtr), *castratus,* nema gèldr sè fadir barna, *nisi pater liberorum (illegitimorum) castratus fuerit O*Þ. 34. *Sic Hrimgerda in* Helgaqvido Haddingiascata: gueggja mundir þú Atlì, ef þú gèldr nè værir, *mihi adhinnires Attale, ni castratus esses; th.* ek gèldi, *castro.*

Geng ek, *eo, mendico.* At gánga med húsom, *ostiatim mendicare Ob.* 35. At gánga med einom *(de fœminis, cum aliqvo consvetudinem habere A*Þ. 4. At gánga at eiga einn, *matrimonium cum aliqvo inire, ibid.* At gánga ígègn, *profiteri (hodie: negare) O*Þ. 15. At gánga vid, *idem.* At gánga ei í gègn, *inficiari Vsl.* 49.

Gèrla *v.* gjörla, *adj., exqvisite, perfecte; contracte pro* gjörliga; *th.* ek gjöri, *facio.*

Gèrr, *contr. pro* gèrir *v.* gjörir, 3 *pers. præs. ind. act. v.* ek gjöri, *facio,* ÞÞ6.

Gèrdarmadr, *m. v.* gjördarmadr, *arbiter; th.* gjörd, *qv. v. et* madr, *homo, vir.*

Gèrsemar, *f. pl. (in sing.* gèrsemi), *res pretiosæ, cimelia.* Eigi scal gèrsimar nè vöro einga til skadabóta telja, *nec cimelia nec merx ulla, cujuscunqve generis fuerit, resarciendis annumerantur Kb.* 49. *Origo vocis deducenda a* gjör *v.* gèr, *exqvisite, perfecte (vide* gèrla) *et* ek sem, *compono, facio, elaboro, qvasi sit res exqvisite et perfecte elaborata. Voces* görsum, görsumma, gersume, gersim, gersimi, *qvæ in codice juris jutici (edit. Ancheriana) II,* 19, *III,* 16, *Lege Sellandica Erici Regis (edit. Kolderup-Rosenvingiana) III,* 62, *ut et in scriptis Anglo-Saxonicis et antiqvis, leguntur, cum nostro* gèrsemi *unum faciunt, qvamvis primo intuitu aliqvid ab eo diversum denotare videantur. De* görsum *v.* görsom *v.* görsume etc., *in loco legis Sellandici citato apparet;* gèrsemi *enim in genere denotat qvicqvid pretiosum, sive exqvisitæ elaborationis, sive varietatis causa; unde accipenser sturio, cum rarus sit, recte* gèrsemis fiskr, *nominari, et ad* kóngsgèrsemar, *(regalia) referri potest, de* görsum *in Codice juris Jutici, Jurisconsulto primario Kof. Ancher. hoc magis dubium videbatur (vide eius Ordforklaringer ad finem Cod. jur Jut. pag.* 317, 318), *unde ad hancce vocem derivandam, aliam ingressus est viam, Lexic. Isl. G. Andreæ, sed hac in via, præter consvetudinem, aliqvid a vero aberravit; qvamvis enim* görsum, *locis Cod. Jut. citatis sine dubio denotat additamenta qvædam homicidii multæ ordinariæ, ad placandos in totum animos propinqvorum cæsi, tamen nihil obstat* görsum *in hacce significatione, ad originem suam et solitam denotationem revocari posse. In Codice Jut. nullibi legitur qvot pecunias* görsum, *sive hæc lytri ordinarii additamenta efficiant, imo in Libr. III C.,* 16, *dicitur,* aghæ valdær mest görsum, *metus ad* görsumi *magnitudinem definiendam qvam maxime operatur, unde colligitur hæc cædis multæ ordinariæ additamenta semper arbitraria fuisse, et a cognatis, sive occisi sive occisoris, pro eorum præpotentia, esse definita. Qvæ cum ita sint, maxime verosimile, unicam tantum rem pretiosam, pluresve, re ita ferente,* görsumi *nomine solutam esse, unde non mirandum hæc multæ ordinariæ additamenta cimelii v.* görsums *vel* gèrsemis, *nomine venisse. Ex eadem ratione* Baugr *in Haconis Haconis filii Gulensibus et aliis antiqvis Norvegiæ legibus, ut et in Gragasa nostra denotat multam cædis, non qvia* baugr, *multa cædis ordinaria et* baugr, *annulus, dua di-*

versa sint, vel diversæ originis, sed qvia bangr, *in sensu priore cum* baug, *in sensu posteriore sæpissime solvebatur, unde multa cædis etiam annuli nomen mutuata est. Hæc pauca Daniæ legum antiqvarum studiosos mihi condonare devotus voveo.*

Gèt ek, *v. possum, acqviro, nanciscor.* At gèta af *v.* at einom, *ex aliqvo acqviri posse, aliqvem ad aliqvid persvadere, perducere,* Þþ. 35, *Eb.* 61. At gèta sèr mat, *cibum acqvirere Ob.* 30. At gèta þann qvid, *id veridicorum effatum producere posse* Fþ. 3. At gèta mann fyrir sic, *alium in suum locum substituere* Þþ. 5. At gèta verd vid, *pretium rei persolvere v. persolvendi facultatem habere Llb.* 62. At gèta gögn til, *probationes causæ adferre posse. Angli suo* to get, *fere eodem modo utuntur; cfr. gr.* γονω, γεννομαι.

Gèt ek, *v. concipio, suscipio partum. Revera cum verbo antecedente unum facit, et* at gèta barn, *prolem suscipere, inter eius phrases est numerandum; inde*

Gètinn, *adj. v. perf. p. p., susceptus, conceptus.*

Gjalddagi, *m. (legitur et* gjaldhagi, *sed prave), dies ad debitum solvendum constitutus, dies oculatus, terminus solutionum; th.* gjald, *solutio* (ek gèld, *solvo, expendo) et* dagr, *dies.*

Gjaldandi, *præs. partic. act, v.* ek gèld, *solvo, expendo.*

Gjáhamarr, *m.,* vestri, *chasmatis rupes occidentalis* Þþ. 5. *Chasma horrendum permagnæ longitudinis et altitudinis ad locum comitiorum generalium invenitur ex directione a Cæcia ad Vulturnum; hujus chasmatis ripa sev rupis occidentalis hic innuitur. Chasma vero ipsum* almannagjá *dicitur, sev chasma omnium popularium, foripetæ enim ibi sæpe ad consultandum convenerunt; th.* gjá, *chasma et* hamar, *malleus, etiam ripa v. rupès prærupta;* hamarr *mihi derivandum ab* ek hef, *elevo, qvasi sit* hafarr *hodie* hamarr, *ut antiqve,* hifinn *hodie* himin, *coelum, qvod ejusdem originis esse contendo.*

Gildra ek, *v. machinor, laqveos vel insidias struo.*

Gildr, *adj., repensandus.* Þá er gildr 8 aurum, *octo unciis repensandus est, octo sex ulnarum unciæ capiti ejus imponuntur Vsl.* 47; *th.* ek gèld, *expendo, persolvo.*

Gildr, *idem qvod* gèldr, *qv. v.*

Gifting, *f., mansio in loco non domestico, pernoctatio, alendos sustentandi obligatio.* At jafnmikil verdi gistíng a hundradi hvörjo skuldlauso, *ut qvicunqve centenarius ære alieno non obstrictus, æqvali egenos alendi obligatione gravetur Eb.* 39; *th.* ek gisti, *pernocto* (gèstr, *hospes), cfr. gloss. Nialæ sub* ek gisti.

Gjædi ek, *v. donis honesto, muneribus orno, dono, largior,* at gjæda dætor sínar meira fè, *filias suas ulterius muneribus ornare* Aþ. 11; *th.* gódr, *bonus.*

Gjætsla, *f., custodia; th.* ek gjæti, *servo, custodio* (ek gái, *attendo).*

Gjætslomadr, *m., homo custodiæ, custos, in legibus Jut.* Gesleman; *th.* gjætsla, *qv. v. et* madr, *vir, homo.*

Gjætslosótt, *f., morbus custodiæ, insania, delirium; th.* gjætsla, *qv. v. et* sótt, *morbus* (ek sæki, *vexo, infesto), qvasi* sókt.

Gjöld, *n. pl. (in sing.* gjald), *expensæ, solutiones.* At stefna til gjalda oc til útgaungo, *ad bona solvenda et reddenda citare; th.* ek gèld, *solvo.*

Gjörd, *f., decisio litis per arbitros facta,* at taka mann til gjördar, *arbitrum denominare v. eligere.* At lúka gjörd, *decisionem litis peragere.* At segja upp gjörd, *litis decisionem pronuntiare; th.* ek gjöri, *facio, constituo.*

Gjöri ek, *v. facio, constituo.* At gjöra heiman meira fè, *plura bona dotalitia largiri* Aþ. 2. At gjöra saud til, *ovem mactare Eb.* 15. At gjöra fyrir hrut,

arietem cohibere, ne oves fæminas salire possit ibid.

Gjörrædi, *n., consilium faciundi, libido.* At gjörrædi sino, *proprio motu; th.* ek gjöri, *qv. v. et* ek ræd, *rego; proprio motu agens actiones suas ipse moderat.*

Gjörtæki, *n., totalis ablatio, dolosa v. furtiva contrectatio,* at færa til gjörtækis, *furtivæ contrectationis crimine aliqvem insimulare Vsl.* 115. *Cæterum mihi non satis liqvet anne* gjörtæki *furtum rei minimæ denotet, præsertim cum* hvinn *et* hvinska *in Gragasa non inveniatur; th.* gjör *vel* gèr, *vide* gjörla *et* ek tek, *capio, rapio. Res minores rapiens in totum eas aufert.*

Glep ek, *v. vitio, turbo, confundo.* At glepja sókn, vörn, gjörd, *actionem defensionem v. decisionem causæ vitiare* Fþ. 55, *Eb.* 69, *hinc:* .

Glöp, *n. pl., perturbatio, violatio, vitiatio (act.), etiam significatione intransit. inconsiderantia, dementia.*

Godalýritti, *n., interdictum prætorianum; th.* godi *it.* lýriti, *qvæ vide, cfr.* lýriti *et* löglýriti, *ut et not. in vers. Nialæ pag.* 172-4.

Godi *v.* Gudi, *m., prætor, præfectus præturæ; th.* god, *numen, deus* (Coda, *idem* Samscr.).

Godord, *n., prætura, sev triens toparchiæ,* godord fullt oc fornt, *prætura perfecta et antiqva (antiqvitus constituta), vide* þíng *et* alþíngisnefna; *th.* godi, *qv. v. et* ord, *verbum, auctoritas.*

Gradfè, *n., pecus masculum; th.* gradr, *non castratus, admissarius et* fè, *pecus.*

Gradúngr, *m., taurus; th.* gradr, *admissarius, cfr. gloss. Landn.*

Grafnárr, *m., speluncæ cadaver. Sic dicebatur qvi vivus in foveam immissus mortem ibi subiit; th.* gröf, *fovea, spelunca* (ek gref, *fodio*) *et* nárr, *vide* fjallnárr.

Graftarkyrkja, *f., templum cœmiterii v. cœmiterio instructum; th.* gröftr, *fodina, item pus, sanies* (ek gref, *fodio*) *et* kyrkja, *templum* (οικια κυριακη, *domus domini*).

Gramr, *adj., subiratus, severus, austerus.* Þeim er gud gramr er því nítir, *si qvis hoc inficias ierit, ira Dei tenetur* Fþ. 43, *Vsl.* 15.

Grefleysíngr, *m., a ligone v. a fodiendo liber, servus qvidem manumissus, sed non in jura receptus, statu liber;* grefleysíngar *tamen a juris romani statu liberis differebant juxta definitionem Pauli in L.* 1 *D. de statu liberis* (*XL.* 7), *qvamvis cum iis proxime sint comparandi; th.* ek gref, *fodio* (*cfr. gr.* γραφω) *et* leysíngr *v.* leysíngi, *manumissus* (ek leysi, *solvo,* laus, *solutus*); *hic conferendæ Haconis Haconidis leges Frostathingenses p.* 12 *Cap.* 42, oc tók hann hvörki til reidis nè til reko, *qvi nec restim nec ligonem tractavit.*

Greidi ek, *v. expendo, solvo, missum facio, dirigo.* At greida fè, *pecunias expendere.* At greida för, *profectionem alicujus dirigere, subsidia itineris subministrare, est idem ac* reidi ek, *qv. v. sæpe enim lit. G. consonanti initiali præponitur ut in* gnógr *pro* nógr, gnýpa *pro* nýpa, *etc.*

Gremi, *indignatio; th.* gramr, *qv. v.*

Grid, *n., pax, securitas, secura mansio, domicilium.* At setja grid, *pacem constituere,* at taka sèr grid, *domesticam mansionem sibi capere.* At vera i gridom, *in Vsl.* 118, *diversum est ab* at vera undir gridom, *illud enim denotat in pace constituta comprehendi, et ideo per eam tutus esse qvasi nominatim in id nominatus, hoc vero denotat, per pacem inter partes constitutam servari, qvamvis non nominatim nominatus, propter conjunctionem cum parte alterutra., cfr. gr.* χαρις.

Gridabrek, *n. sing. v. pl., pacis constitutæ violatio; th.* grid, *qv. v. et* ek bráka, *frango, cfr.* βραχω, *fragorem edo.*

Gridamál, *n. pl., pacis constituendæ formulæ; th.* grid *et* mál, *qv. v.*

Gridarof, *n., idem qvod* gridabrek; *th.* grid *et* ek rýf, *rumpo.*

Gridbrjótr, *m., pacifragus; th.* grid *et* ek brýt, *frango.*

Gridfáng, *n., domicilii sumtio; th.* grid, *qv. v. et* ek fánga, *capio* (ek fæ, *nanciscor).*

Gridfángadagar, *m. pl., dies ad domicilia capiunda constituti; th.* gridfáng, *qv. v. et* dagr, *dies.*

Gridmadr, *m., domesticus, operarius, famulitium; th.* grid, *qv. v. et* madr, *vir, homo.*

Gridníþíngr, *m., idem qvod* gridbrjótr; *th.* grid, *qv. v. et* níþíngr, *homo sceleratus, neqvam* (ek nídi, *violo), cfr. gr.* ονειδος *probrum, contumelia.*

Gridtaka, *f., idem qvod* gridfáng; *th.* grid, *qv. v. et* ek tek, *capio.*

Grjótgardr, *m., sepes lapidibus exstructa; th.* grjót, *lapides, cfr. gloss. Edd. S. p. II, et* gardr, *sepimentum* (ek girdi, *cingo).*

Gripr, *m., in genere: res, in specie: cimelium, res pretiosa; th.* ek gríp, *prehendo, cfr. gr.* γριπος, *rete,* γριπιζω, *piscor.*

Grunnr, *m., fundus maris,* at standa grunn, *in fundo consedere (de retibus); cfr. gloss. Nialæ in* grunnfall, *et gloss. Eddæ S. in* grund, *p.* 1.

Grunr, *m., suspicio.* Ef manni verdr grunr á, *si qvis suspicatus fuerit Ob.* 9; *th.* ek gruna, *suspicor.*

Grædi ek, *v. crescere facio, lucror,* at græda fè, *pecuniis ditescere; th.* ek græ, *cresco.*

Grænaland, *n., Grönlandia, terra viridis, sic dicta ab ejus primo inventore Erico Rufo; vide Grœnlandiam Arngrimi Jonæ, Skalholti* 1688. *4to.*

Gröf, *f., fovea; th.* ek gref, *fodio.*

Gudsifji, *m., cognatus spiritualis; th.* gud, *Deus et* sif *in pl.* sifjar, *affinitates, cfr. Ionæ Olavii Diatr. Historico-Ecclesiast. de cognat. spirituali Havniæ* 1771. *8tavo. Anglosaxonice est* godsibbe.

Gudsifjar, *f. pl., cognatio vel affinitas spiritualis. Hæc in jure processuali magni momenti fuerat, cum cognatio vel affinitas spiritualis cum parte alterutra tam judices, qvam veridicos inhabiles redderet. Triplices nominantur* Gudsifjar, *cum alteruter alterum sub primam Christanismi signationem* (primsignan), *vel aqvam lustraticam* (skírn), *vel manum episcopi* (biskopshönd) *susceperit* Þþ. 6, 16; *idem th.*

Gudsþackir, *f. pl. (in sing.* Gudsþöck), *gratia Dei, opera misericordiæ, pia instituta.* At leggja til Gudsþakka, *in pia instituta, v. opera misericordiæ aliqvid referre; th.* Gud, *Deus et* ek þacka, *gratias habeo, ago v. refero.*

Gögn, *n. pl. (in sing.* gagn, *qv. v.), utilitates, qvicqvid causæ agendæ v. defendendæ inservit.* At qveda á gögn, *auctoritates causæ probare* Þþ. 22. Ef gögn ero til, *si auctoritates (probationes) non defuerint* Fþ. 17.

Göltr, *m., aper, verres; th.* ek gèll, *rudo; hinc etiam* gylta, *porca, cfr. gloss. Edd. Sæm. p.* 1, *sub* göltr.

Görr, *comparat adv.,* gör, *perfecte, penitus pro* gjör *v.* gèr *v.* gjörla *v.* gèrla, *qv. v.*

Görr, *contractum pro* gjördr *v.* giörr, *factus, consummatus, perf. partic. pass. v.* ek gjöri. Sidan er samgángr þeirra var görr, *a tempore initi matrimonii* Fþ. 17.

Görrædi, *n., v.* giörrædi.

Görtöki, *n., vide* gjörtæki.

H.

Háidr, *adj., inchoatus, institutus etiam peractus,* fyrir háda dóma, *ante judicia instituta* Þþ. 58. At hádom dómum, *judiciis institutis v. peractis* Þþ. 61. Þá er leid hád er upp er sagt, *conven-*

tus promulgatorius peractus dicitur, cum omnia promulganda promulgata sunt v. cum discessus solemniter conceditur, ibid; est perf. partic pass. v. ek hái, *qv. v.*

Haf, *n., profundus, pelagus, oceanus; th.* hár, *altus, profundus, cum articulo suffixo* hávi, háfi.

Hafr, *m., caper, nomina cognata.*

Hafskip, *n., navis pelagi v. mercatoria; th.* haf, *qv. v. et* skip, *navis, cfr. gr.* σκυφος, *scyphus et* σκαφη, *scapha.*

Hafnartollr, *m., tributum portus, portorium; th.* höfn, *portus* (ek hef, *habeo) et* tollr, *tributum, cfr. gr.* τελος.

Hagabeit, *f., depastio pascuorum; th.* hagi, *pascua et* beit, *depastio* (ek bít, *mordeo).*

Hagr, *m. possibilitas, facultas, commoditas,* Þá er madr á ei hag til, *cum qvis facultate destituitur Ob.* 7.

Hái ek, *v. incipio, instituo.* At heija heimting, féránsdóm, alþíng, leid, *postulationem, judicium bonorum occupandorum, comitia generalia, promulgatoria, instituere. Legitur et* ek heyi, *qv. v.*

Hald, *n., retentio, custodia, servatio.* Þá verdr ei rètt haldit, *tum retentio pro injusta habeatur* Fþ. 6. Ef et meira (minna) hald er a deginom, *si dies majore (minore) sanctitate servatur; th.* ek held, *teneo.*

Hálfa, *f., dimidia pars, altera pars.* Af annari hálfu, *ex altera parte; th.* hálfr, *dimidius.*

Hálfmörk, *f., semimarca; th.* hálfr, *dimidius et* mörk, *qv. v.*

Hálfrètti, *n., jus dimidiatum, dimidia multa juris violati, injuriæ verbales leviores, dimidia juris personalis violati multa expiandi.* Hálfrètti er þat ord er færa má til hvörstveggia góds oc ílls, *injuriæ verbales leviores, dimidia juris personalis violati multa expiandi, sunt dicta, quæ tam in bonum qvam malum sensum excipi possunt Vsl.* 104; *th.* hálfr, *dimidius et* rèttr, *qv. v.*

Hálsbók, *f., liber collaris.* Meiri enn hálsbók, *libro collari majorem Ob.* 7 *et passim; th.* háls, *collis et* bók, *liber de cujus themate, cfr. gloss. Eddæ Sæm. p. II. Hebræorum, Persarum, Græcorum, Romanorum Phylacteria, amuleta et ligaturæ literatæ diversæ corporis parti affixæ omnibus innotescunt. Borealibus hæc superstitio cum cœteris communis, qvi igitur runas sev characteres qvosdam, diversum in finem, partim utensiliis insculpserunt, partim membris corporis sui vel alligavere vel incidere. De qvo legendum* Sigurdrífomál *sev* Brynhildarqvida *I in Edda Sæmundina. Borealium Papæcolis hæc superstitio non evanuit, sed augebatur, qvi vero pro runis et characteribus ethnicis usitatis reliqvias sanctorum, cruces et alia adhibuerunt et partim in collo suspenderunt, partim in pectore gestaverunt vel etiam articulis annexere. Libellos, dicta qvædam religiosa, symbola, imo forsitan nomina tantum vel Dei vel sanctorum continentes in collo gestasse loca plurima Gragasæ testantur nomine* Hálsbók, *liber collaris. Hunc minimum fuisse testantur verba adjecta de libro jure jurando adhibendo, qvi magnitudine librum collarem excedat,* (þá meiri sè einn hálsbók).

Hamraskard, *n., hiatus rupium (locus qvidam ad comitia generalia Islandorum); th.* hamarr *vide* gjáhamarr *et* skard, *clivus, fissura, hiatus* (ek skèr, *seco) qvasi* skarid *v.* skorid, *secatum.*

Handfesti, *n., firmitas manuum, junctio manuum ad aliqvid stipulandum.* Med handfesti varri, *manibus nostris junctis; th.* hönd, *manus (cfr. gloss. Nialæ hac v.) et* festi, *qv. v.*

Handmegn, *n., vis v. vires manuum, labor manufactus, operæ,* sem þau hafa handmegn til, *pro suorum ad laborem comparatarum virium mensura Ob.* 3; handmegnis ómagi, *alendus qvi operis v. operarum mercede (qvamvis bona defuerint) sustentetur Ob.* 29. *Legitur et* handmegin, *n.,*

idem; th. hönd, *manus et* megn *v.* megin, *vis, robur, qvod mihi derivandum ab* ek má, *rectius,* ek mág, at mega, *valeo, unde etiam* magn, magt, máttr, *rectius,* mágtr, *cfr. gr.* μεγας.

Handnuminn, *adj., e manibus raptus; th.* hönd, *manus et* ek nem (hefi numit), *capio.*

Handrán, *n., rapina manibus, crimen manus expilatæ; th.* hönd, *manus et* rán, *rapina* (ek ræni, *spolio, rapio).*

Handsala ek, *v. manu trado, junctis manibus stipulor; th.* hönd, *manus et* ek sel, *trado, vendo; hinc*

Handsaladr, *adj, v. p. p. p. manu traditus, manum junctione stipulatus.*

Handsalsmadr, *m., vir stipulationis, stipulans; th.* handsal, *stipulatio,* hönd, ek sel *et* madr, *vir, homo.*

Handsalsslit, *n., ruptio v. violatio stipulationis; id. th. et* ek slít, *rumpo.*

Handsalsvetti, *n., testimonium (testes) de facta stipulatione; id. th. et* vetti *v.* vætti, *qv. v.*

Handseldr, *adj., idem qvod* handsaladr, *est etiam p. p. p. v.* handsel ek, *idem qvod* handsala ek, *et ejusdem th.* handseld sök, sókn, vörn, *causa, actio, defensio demandata et suscepta.*

Handsöl, *n. pl. (in sing.* handsal), *traditio v. stipulatio dextras jungendo facta v.* handsala ek.

Handvömm, *f., vitium v. culpa manuum, neglectus, incuria; th.* hönd, *manus et* vömm, *vitium.* Vömm, *hodie, f., antiqve, n. pl., in sing.* vamm, *cfr. gloss. Eddæ. Sæm. Huic cognatum est* vámr, *hodie,* vomr, *homo detestabilis, impudicus, impurus, qvod unacum* vömm *v.* vamm, *cfrendum gr.* εμεω, *vomo.*

Happ, *n., prosperitas, eventus fortunatus,* til happs oc til heilla sátta, *ad prosperam et probam transactionem; Angl.* hap; *th.* ek hef, *habeo, qvasi sit* hafp *vel* hæfp, *ab* ek hæfi, *scopum attingo, nanciscor, cfr. gr.* απτομαι.

Hapt, *n., compes eqvis adhibita ne aberrent, pedica; th.* ek hepti, *coerceo, impedio, cfr. gr.* απτω, *potest etiam derivari ab* ek hoppa, *salio, salto (eqvi enim pedibus anterioribus convinctis saliunt), qvod G. Andreæ iterum ducit ab* ἱππος.

Harđafáng, *n., dura vel difficilis acqvisitio, injusta rei v. debiti detentio; th.* hardr, *durus et* fáng, *acqvisitio* (ek fæ, *nanciscor).*

Háreysti, *f., vox elata, vociferatio; th.* hár, *altus et* raust, *vox* (ek reysi, *elevo).*

Háseti, *m., ad scalmum sedens, remex, nauta, socius navalis præter gubernatorem; th.* hái *v.* hár, *scalmus et* ek sit, *sedeo.*

Háskèrdíngr, *m., qvi ad scalmos navis imminuitur v. secatur, sic sqvalus carcharias dicitur, qvasi qvi a piscatoribus scalmis alligatus secatur; th.* hái *v.* hár, *scalmus et* ek skèrdi, *imminuo* (ek skèr, *seco).* Hákall *in Gragasa nullibi invenitur.*

Hauss, *m., caput, cranium, vel etiam occiput, cfr. gr.* κοσση, *caput, pro* κοττη.

Hef ek, *v. sursum fero, elevo,* hef ek yfir, *prætereo;* hef ek upp, *incipio, instituo*

Hefi ek, *v. habeo;* fèit hefst betr ad, *pecus melius habetur (saginatur) Llb.* 42.

Heilagr, *adj., contracte* helgr, *sanctus,* of heilagt er, *si dies festus fuerit Ob.* 30. Sem heilög ord ero áritin, *cui verba saucta inscripta sunt* Þþ. 27; heilagr dómr, *hodie,* helgidómr, *res sanctæ. Sic etiam dicebantur reliqviæ sanctorum, qvasi* háligr, *altus, eminens, sublimis ab* hár, *altus vel* heidligr, *sudus, serenus, in serenitate versans, clarus, qvod posterius mihi magis arridet, qvamvis res eodem recedat cum* heid, *sudum derivandum sit ab* hæd, *altitudo, et hæc iterum ab* hár, *altus.*

Heilabasti, *m., membranula cerebrum continens; th.* heili, *cerebrum et* bast, *cortex vel cuticula arborum, spartium in Volundarqv.* 7, 14, *ut et Codice legum* Jónsbók *Llb.* 33, *vinculum v. funicu-*

lum denotat ex spartio factum, unde verosimillime deducendum ab ek bind (ek batt), *ligo.*

Heileygr, *adj., oculis sanus, visu integer;* heileygr madr i liósi, *homo sani visus in luce (diurna); th.* heill, *sanus, totus, integer (cfr. gr.* ὅλος*) et* auga, *oculus, cfr. gr.* αυγη, *lux.*

Heilindi, *n., sanitas; th.* heilt, *qv. v.*

Heill, *adj., integer, sanus,* heilt rád ok heimilt, *conditio integra et jure acqvisita* Fþ; *th.* ὅλος, *totus.*

Heilund, *f., vulnus cerebri, vulnus lethale cerebro inflictum; th.* heili, *cerebrum et* und, *vulnus lethale, hinc*

Heilundi, *m., (etiam considerare potest, ut substantivum adjectitium) cerebri vulnere afflictus.*

Heimanfylgja, *f., qvæ a domo seqvuntur, dos profectitia, pherna.* At leggja til heimanfylgjo, *in dotem profectitiam aliqvid conferre; th.* heiman, *a domo (a Pers.* hem, *ufia, gr.* αμα*) et* ek fylgi, *seqvor.*

Heimangjörd, *f., idem; th.* heimann *et* ek gjöri, *facio, qvod etiam solvendi v. expendi significationem admittit.*

Heimankvöd, *f., evocatio testium v. veridicorum a domo v. domi facta; th.* heiman *et* ek qved, *qv. v.*

Heimaseta, *f., testium v. evocatorum veridicorum domiremansio; th.* heima, *domi et* ek sit, *sedeo.*

Heimbod, *n., invitatio domum; th.* heim, *domum et* bod, *oblatio* (ek býd, *obfero, invito).*

Heimild, *f., auctoritas, justus titulus.* At villa heimild, *titulum dominii turbare Vsl.* 115, at hafa heimild til, *justum ad rem tenendam titulum habere, ibid.; th.* heimill, *justo titulo possessus, a* heim, *domum, Pers.* hem, *una, gr.* αμα.

Heimildarmadr, *m., auctor, iustum titulum in alterum deferens; th.* heimild, *qv. v. et* madr, *vir, homo.*

Heimili, *n., domicilium; th. v. sub* heimild.

Heimilisbúar, *m. pl., accolæ domicilii; th.* heimili *et* búi, *qv. v.*

Heimilisfáng, *n., actus qvo qvis certam domesticam mansionem sibi capit; sumtum domicilium; th.* heimili, *qv. v. et* fáng, *assumtio* (ek fæ, *nanciscor).*

Heimildr, *p. p. p. verbi* ek heimila, *titulum rei spondere, deferre, præstare, pro* heimiladr *contracte.*

Heimill, *adj, justo titulo in alium delatus. Res tenentis respectu* heimill *dicitur, sed qvoad auctorem* heimiladr *v.* heimildr, *vide* heimild.

Heimskr, *adj., fatuus, stolidus, non sanæ mentis Ob.* 4; *th.* heima, *domi qvasi* heimiskr, *qvi domi semper hæret.*

Heimtandi, *præs. partic. act, v.* ek heimti, *postulo (substantivi loco positum), postulator, exactor; th.* heim, *vide* heimild.

Heimting, *f., postulatio,* at heya heimting, *postulationem instituere, id. th.*

Hel, *f., mors, internecio.* At drepa einn til heljar, *ictu mortifero aliqvem afficere Vsl.* 20, *cfr. gr.* ὕλη, *perniciosa et Gloss. Eddæ. Sæm. sub hoc v.*

Helgadr, *adj. v. perf. p. pass. v.* ek helga, *vide* heilagr.

Helgavika, *f., hebdomas sancta, septimana sedata. Sic dicta est septimana, qvæ dominica Pentacostes incipiebat, in ea enim nec matrimonia inire, nec dicas dicere licitum fuit, nisi de pecuniis in diem constitutis ad comitia generalia; hinc sedata omni jure vocatur. Sed sancta, non minus justa audit Papicolis, cum, præter festum Pentacostis, in hanc septimanam etiam inciderent qvatuor temporum dies tres æstivi, jejuniis celebrandi, tanta rigiditate, ut sex unciarum multam lueret, qvicunqve non rite esuriret; th.* helgr *pro* heilagr, *qv. v. et* vika, *hebdomas.*

Helgi, *f., sanctitas, securitas vitalis, immunitas a læsione hinc; etiam: dies festus v. festum.* En-

gir hundar eigo helgi á sèr, *canes securitate vitali destituuntur, Vsl.* 76, þegar lídr helgina, *die festo peracto; th.* helgr *v.* heilagr, *qv. v.*

Helsi, *n., cingulum collare*, milli staurs oc helsis, *palum inter et collare Vsl.* 76; *th.* háls, *collis.*

Helsótt, *f., morbus lethalis; th.* hel, *qv. v. et* sótt, *morbus qvasi* sókt (ek sæki, *invado, infesto, vexo)*, sjúkr, *morbo correptus*, sýki, *morbus*, hann sýktist *(qvasi* sóktist), *morbo laborare incipiebat.*

Hepti ek, *v. compede vincio, impedio, coerceo; th.* hapt, *qv. v.*

Hèrad, *n., tractus, tribus, rus*, heima í hèradi, *domi in tribu (opponitur: in comitiis); th.* her, *exercitus et* ek reidi, *suppedito, expedio, cfr. indic. leg. Gulathing, Mag. leg. Reformat. et Gloss. Pauli Vidal. in Cod. Jónsbók sub* hèrad.

Hèradsfleygr, *adj., per tribum volitans, per tribum delatus*, hèradsfleygar sacir, *causæ per tribum delatæ, ɔ: tribus incolis notæ; th.* hèrad, *qv. v. et* ek flýg, *volo.*

Hèradsfærslor, *f. pl. (in sing.* hèradsfærsla), *migrationes v. translationes per tribum v. e tribu; th.* hèrad, *qv. v. et* færsla, *delatio* (ek færi, *qv. v)*.

Hèradsmadr, *m., homo tribus, incola tribus, tribuarius; th.* hèrad, *qv. v. et* madr, *vir, homo.*

Hèradsrækr, *adj., qvi e tribu agi par est (de pecoribus); th.* hèrad, *qv. v. et* rækr, *agendus, pellendus, v. qvi agi potest* (ek rek, *ago)*.

Herdar, *f. pl., humeri (in sing.* herd, *qvod inusitatum) forsan derivandum ab* hardr, *durus, strenuus, fortis, humeri enim baculationi serviunt.*

Herför, *f., expeditio militaris; th.* her, *exercitus et* för, *profectio* (ek fer, *eo)*.

Herhlaup, *n., incursio militaris v. hostilis; th.* her, *exercitus et* hlaup, *cursus* (ek hleyp, *curro)*.

Hernadr, *m., militia, prædiatio, latrocinium; th.* her, *exercitus.*

Hernadarrád, *n. pl., consilia de latrocinio suscipiendo, v. qvibus latrocinium promovetur; th.* hernadr *et* rád, *qv. v.*

Hervígi, *n., cædes militaris, pugna.* En þat er hervígi, er menn verda alls sárir edr vegnir 3 edr fleiri, *pugna dicitur cum tres pluresve ex utraqve parte vulnerantur, Vsl.* 72; *th.* her, *exercitus et* víg, *qv. v.*

Hespa, *f., fila girgillo deducta; th. mihi ignotum.*

Heydeild, *f., fœni (casu coacti) divisio; th.* hey, *fœnum et* deild, *divisio*, (ek deili, *divido)*.

Heyi ek, *v. vide* hái ek.

Heyrandi, *præs. partic. act., v.* ek heyri, *audio, exaudio.* I heyranda hljódi, *in exaudientium silentio; th.* eyra, *auris, gr.* ους, *æolice* ωρ, ωαρ.

Heyrinn, *adj., idem qvod* heyridr *v.* heyrdr, *auditus.* Heyrin ord, *verba exaudita. Sic antiqve* mann, *hodie*, madr; d *enim punctum sæpissime literæ* n *vices sustinet; id. th.*

Heyönn, *negotium fœnisecii; th.* hey, *fœnum (gr.* εια, *gramen) et* önn, *qv. v. in pl.* heyannir, *qvod sæpissime denotat tempus fœnisecii, per qvartum et qvintum æstatis mensem durans, cfr.* sumardagr fyrsti.

Hjálmr, *m., galea (in genere qvodvis indumentum militare); th.* ek hilmi, *tego, cfr. gr.* ελυμα, *tegmen.*

Hjarragrind, *f., janua clathris et cardinibus instructa; th.* hjarri, *qv. v. et* grind, *claustrum ostii, foris* (ek greini, *secerno.)*.

Hjarri, *m., cardo.* At loka hurd ok hjarra um kono, *janua et cardine (janua cardinata per* hendyadin) *fœminam præcludere, interdicto fœminæ detentionem inhibere; th.* hjör, *cardo, cfr. gr.* αιρω, *tollo, porto; cardines januam portant.*

Himna, *f., membranula (hodie,* himna), ef bora kemr inn til himnunnar, *si ad membranulam (cavitatis) usqve fissura transit Vsl.* 51, *cfr. gr.* ὑμενιον, ὑμην.

Hingat, *adv. loci, hic (hodie denotat: huc) legitur et*

hegat, *videtur conflatum esse, ab* hinn veg at, *illa via huc ducente.*

Hjón, *n. pl., conjuges, etiam sæpe domestici, operarii, famulitium; th.* hýi, *qv. v. legitur et* hjún, *qvasi* hjúin *v.* hjú.

Hjónaskilnadr, *m., separatio conjugum, divortium; th.* hjón, *qv. v. et* skilnadr, *separatio* (ek skil, *separo, secerno, vide* skil).

Hirdi ek, *conservo, custodio, cfr. gr.* ερυω *v.* ωρεω.

Hirdis-rismál, *n. pl., tempus pastoris surgendi,* hann skal fundit hafa fê sitt er sól er i austri midjo, þat heita hirdis rismál, *pecora sua recollecta habeat, cum sol in media plaga orientis versatur, qvod momentum pastoris surgendi tempus dicitur Llb.* 5. *Ex hoc loco patet horam sextam antemeredianam dictam fuisse* hirdis-rísmál; *sed si origo vocis cum hoc loco confertur, probari possunt, qvæ adfert Dr. Finn. Johannæus in sciagraph. horol. island. veteris & novi ad finem Rimbeglæ §* 4, 10, *qvamvis ipsa tam Gragasæ qvam codicis Jonsb. inde in Llb.* 16 *(non* 17*), delata verba sententiæ ejus repugnent; th.* hirdir, *custos, in specie opilio* (ek hirdi, *qv. v.*), ek rís, *surgo et* mál, *qv. v. Conjicere mihi porro liceat* hirdir, *si non* hirdi *(cognatum* hjörd, *grex), in hac constructione denotare pecora, sicut* smali *denotat non tantum opilionem, sed etiam ipsa pecora. Qvod si verum fuerit, sententia erit: horam* 6 *antemeredianam esse commodissimam ad pecora, per noctem decubantia, excitanda et congreganda. Hæc sententia si non accipitur, contradictio haud facile explicanda oritur, inter vocem* hirdis-rísmal, *et ejus in utraqve codice adjectam definitionem.*

Hirdsla, *f., custodia, etiam locus, qvo aliqvid custoditur, scrinium, cista; th.* ek hirdi, *qv. v.*

Híri ek (vid), *v. moror, maneo, segniter excedo. Cognatum opinor* ek hjari, *vitam produco.*

Hjú, *n., conjuges, operarii domestici, prima significatio* Fþ. 22, *bis occurrit.* At rada sèr hjú, *operarios conducere; th.* hýi, *qv. v.*

Hjúskapr, *m., matrimonium; th.* hjú, *qv. v. adjecta finitione substantivali statum denotante.*

Hizik *v.* hizig, *adv. loci, ibi.* Ef hann festir eigi hizig framfærslona, *si sustentationem alendo ibi acqvirere non possit Ob.* 7.

Hlass, *n., vehes, qvantum traha vel currus portat; mihi derivandum ab* ek hled, *struo, qvasi,* hlads.

Hlasshvalr, *m., vehes balænæ, portio balænæ ejectitiæ colono conductitio competens.* Hlasshvalr þat er einn eykr má draga á slettom velli, *vehes balænæ (est) qvod unicum jumentum in plano trahere sustinet; th.* hlass, *qv. v. et* hvalr, *cete, balæna.*

Hlaupár, *n., annus intercalaris, bissextilis; th.* hlaup, *saltus, cursus (*ek hleyp, *curro) et* ár, *annus, etiam tempus, cfr. gr.* ωρα.

Hleckist á, *v. pass., vitium capio, infirmitate vexor;* þá er kononni hleckist á, *cum fæmina vitiatur Ob.* 25; *th.* hlickr, *angulus, curvatura.*

Hljód, *n., silentium.* I heyranda hljódi, *in audientium silentio; th.* ek hlýdi, *exaudio, cfr. gr.* κλυω.

Hlunnr, *m., phalanga navi subducendæ v. deducendæ subjecta.* At ráda scipi til hlunns, *navim ad deductionem v. subductionem destinare,* ɔ: *navim deducere v. subducere Smfd.* 4.

Hluta ek *v.* luta ek *v. divido, distribuo, sortes duco,* oc skolo þeir luta, *sortes ducant, sortibus inter se distribuant; th.* hlutr, *qv. v. hinc:*

Hlutadr, *perf. p. p., verbi præced. sortibus ductis divisus.*

Hlutfall, *n., casus sortis, sortilegium; th.* hlutr, *qv. v. et* ek fell, *cado.*

Hlutr *v.* lutr, *res in genere, sors, pars, portio.* At bera hluti í skaut, *sortes sinui ingerere.* At summ um luta, *ex aliqva parte.* Goda lutr, *scotmanns*

lutr, *portio prætori, portio jaculatori competens, cfr. Indic. Vigagl. Sögu.*

Hlutun, *f., divisio per sortilegium facta; th.* hlutr, *qv. v.*

Hlýdi ek, *v. exaudio, attendo, obedio.* At hlýda til, *exaudire.*

Hlýdir þat, *v. impers., decet, convenit cum regula, etiam sufficit, rem expedit; qvasi a* hlýdi ek, *morem gero.*

Hnecki ek, *v. male habeo, repello, infringo.* Eda er þeim hneckt á annan veg, *vel si alia qvadam ratione male habentur Ob.* 30; *th.* ek hneigi, *incurvo* (ek hníg, *nuto, vergo*), *cfr. gr.* νευω, νενευκα.

Hnefi, *m., pugnus.* At hvata hnefa at ödrom, *pugno alium ferire v. pugnum in alium incitare, legitur interdum* knefi, *unde mihi cognatum videtur cum* kneif, *genus qvoddam hami piscatorii magis, qvam solet, aduncum, unde cum pugno maximam habet similitudinem;* at kneifa, *mordaciter aliqvid tenere, coarctare,* knefi *vero est manus coarctata v. constricta,* ek ký, *pulso, agito, tundo, cfr. gr.* κινεω, *moveo.*

Hnicki ek, *v. rapto.* Ef madr hnickir hetti af höfdi manni, *si qvis pileum ex alterius capite raptaverit Vsl.* 92; *th.* hnika ek, *commoveo, inflecto (unde* hnikill, *glomus ex filo), cfr.* hnecki ek, *antea.*

Hnísa, *f., delphinus phocæna; th.* ek hníg, *cado, mergo, nuto, qvia e mare emergens statim submergens capite nutat; si scribitur* hnýsa, *derivandum ab* ek hnýs, *nuto, lapso, qvod eodem redit.*

Hof, *n., fanum.* Heidnir menn hof blóta, *ethnici fana venerantur Vsl. III.; th.* ek hef, *exstruo, extollo.*

Hóf, *n., mediocritas, proportio.* At þvi hófi, *ex ea proportione Vsl.* 114.

Hófr, *m., ungula eqvina, vide* horn.

Hol, *n., cavitas, una ex tribus corporis cavitatibus, caput, pectus v. venter, á v.* í hol, *in cavitatem, cfr. gr.* κοιλα, *cava laterum, ilia,* κοιλος, *cavus.*

Hold, *n., caro, pingvedo (in pecoribus),* en þat standi eigi fyrir holdum, *ne emacescant* þþ. 54; *th.* ek hyl (huldi), *tego, abscondo. Ossa enim carne teguntur.*

Hollandi, *m. (in pl.* hollendr), *est substantivum participale et adjectitium, fautor, protector, particeps.* Hyggendr ok hollendr, *probe affecti fautores; th.* hollr, *qv. v.*

Hollr, *adj., benignus, propitius.* Sè gud mèr hollr, ef ek satt segi, gramr ef ek lýg, *mihi vera loqventi deus propitius sit, mendaci severus vindex Vsl.* 112, til hollrar veitslo, *ad auxilium fidele et benignum Vsl.* 15. *Si ab* hylli, *benevolentia, benignitas, gratia, derivatur, propius accedit ad gr.* ιλαρος, *propitius.*

Holund, *f., vulnus lethale cavitati inflictum; th.* hol *et* und, *qv. v.*

Horfi ek, *v. specto;* þat horfir honom til handa, *hoc ad eum spectat Ob* 7; þat horfir undir hann, *ad eum pertinet Ob.* 25; *th.* ek hverfi; *converto, facies enim ad id convertitur qvod spectamus. Verbum intransit.* ek hverf, *etiam adferri potest qvod denotat, vertor, confero me ad aliqvid, cfr. gr.* χωρεω.

Horn, *n., cornu.* Hvörr madr skal sik ábyrgjast vid hornsgángi ok hófs, *a cornu et ungula (solida) qvicunqve sibi ipse caveat, cfr. gr.* κερας.

Hornúngr, *m., parvulus anguli, in angulo susceptus, anguligena. Sic dicitur proles suscepta ab uxore ingenua cum servo, qvem eum in finem manumisit, ut contubernium secum ineat* Aþ. 4; *th.* horn, *angulus cornu, et* úngi *v.* úngr, *qvod vel est determinatio substantivalis, vel parvulum denotat. Significatio vocis, qvam statuit* Húngurvaka *in historia Thorvaldi peregrinatoris Cap.* 1

pag. 256, *posthabenda, cum Gragasa Hungurvabæ integro fere seculo antiqvior sit.*

Hrang, *n., tumultus, clamor.* Hrang ok háreysti, *tumultus et vociferatio Lsþ. Hancce vocem nullibi me audisse vel legisse memini, nec in lingva vernacula aliqvid mihi occurrit huc deferendum, nisi forsitan* hrani, *homo petulans et garrulus et* hranaligr, *lingva intemperans, garrulus, præcipitans, cfr. gr.* ρεγχω *v.* ρεγκω, *sterto, strido.*

Hrár, *adj., crudus, incoctus,* hrár vidr, *ligna cruda, nuperrime cæsa et nondum exsiccata Llb.* 35.

Hrata ek *v.* rata ek, *proruo, procido, irruo, præceps agor.* At hrata á vopn, *in arma aliena improvisa procidere; th.* ek hrýt, hraut, at hrjóta, *procido. Utrumqve hoc verbum intransitivum, sed transitiva cæteris cognata sunt:* ek hreyti, *sterno, sparsim projicio, et* ek hrind (ek hratt, *in imperf.*), *protrudo. Ad hæc* ek hrasa *vel* rasa, *pedem illido, titubo, hinc deducendum, cfr. gr.* ʽρασσω *v.* ʽραττω, *cum impetu procido.*

Hraun, *n., salivæ, aspretum.* Ef þar ero hrjóstr eda hraun, *si ibi vel glabreta vel salivæ adfuerint Ll.* 25. *Index* Kristni-sagæ, *derivat ab* ek hryn, *ruo. Mihi cognatum videtur cum* hrönn, *fluctus, etiam amnis nomen, in Grimnismálum* 28, *et utrumqve deducendum ab* ek renn, rann, hefi runnit, at renna, *profluo. Ejectamenta enim montium ignivomorum, fluvii instar, sæpissime profluunt, donec congelantur et rigescunt cum* το hraun *dicuntur, et tum etiam sæpissime fluviorum in diversa brachia abeuntium speciem præ se ferunt, cfr. gr.* ʽρεω, *fluo,* ʽρυμα *v.* ʽρευμα, *fluentum.*

Hreppr, *m., pagus v. tribus certæ extensionis, in id institutus, ut coloni eum inhabitantes ad pauperes et invalidos alendos et sustentandos unum faciant, vide* Löghreppr. *Plures pagi in unica toparchia.* Hreppr, *respondet Danorum:* Fattigdistrict *et sæpissime legitur* reppr, *vide Arnesens isl. Retterg. p.* 359, 400, 439, 442-43, 468. *G. Andreæ vocem derivat ab* ek reifi, *qv. v.*

Hreppadómr, *m., judicium paganum, in pago constitutum; th.* hreppr *et* dómr, *qv. v.*

Hreppamál, *n. pl. (in sing. idem), constitutiones paganæ, a paganis et pagi rectoribus acceptæ et sancitæ* At öllo sem mælt er i hreppamálom, *omnino juxta constitutionum paganarum præscripta Ob.* 30; *th.* hreppr *et* mál, *qv. v.*

Hreppamót, *n., occursus pagorum, confinia pagorum.* Ef madr sitr at hreppamóti, *si qvis in pagorum confiniis habitaverit Eb* 39; *th.* hreppr, *qv. v. et* mót, *occursus, etiam conventus* (ek mæti, *occurro, appareo*).

Hreppatal, *n., numeratio pagi, dinumeratio colonorum ad pagum constituendum.* Allir er til hreppatals ero taldir, *coloni omnes ad pagum constituendum numerati Kb.* 39, *vide* löghreppr; *th.* hreppr, *qv. v. et* tal *v.* tala, *numeratio, numerus* (ek tel, *numero*).

Hreppsfundr, *m., conventus paganus, v. paganorum, a pagi rectoribus indictus, ad consultandum de pauperum negotiis et sustentatione in posterum, decimas et eleemosynas distribuendas etc.; vide Ljósvetningasaga Cap.* 6; *th.* hreppr, *qv. v. et* fundr, *conventus* (ek finn, *qv. v.*).

Hreppsfundarbod, *n., indicium conventus pagani habendi; th.* hreppsfundr, *qv. v. et* bod, *nuntius, mandatum, etiam invitatio, convivium* (ek býd, *obfero, invito, mando*).

Hreppsmadr, *m., pagi incola, paganus; th.* hreppr, *qv. v. et* madr, *vir, homo.*

Hreppstjóri, *m., et*

Hreppstjórnarmadr, *m., rector pagi, qvi pauperum negotiis bonæqve politiæ in pago prospiciat. Reppagogus interdum audit; islandico* reppr *et græce* αγωγος, *inepte conglutinatis; th.* hreppr

qv. v. stjórn, *regimen* (ek stýri, *rego*) *et* madr,

Hreppsvist, *f., mansio v. habitatio in pago*; *th.* hreppr *et* vist, *qv. v.*

Hríf ek, *v. lacero, ungvibus frico, rado.* Ef madr bítr mann edr hrífr edr klípr, *siqvis alterum momorderit, laceraverit vel contorqverit Vel.* 93. (*Hodie aspiratione abjecta dicitur* ríf ek), *cfr. gr.* τρίβω *et* ῥήσσω, *lacero, lanio, qvod per aphæresin ad nostrum proxime accedit.*

Hriggr, *m., dorsum,* hriggr á vadmáli, *medium panni, dorsum, cum pannus per longitudinem duplicatur Eb.* 82; *cur potius* hryggr, *scribendum sit, rationem in promtu non habeo, cum hujus vocis derivationem plausibilem non invenio. Si* hryggr *genuinum fuerit, qvod minime nego, mihi derivandum ab* at rugga, *qvod intransitive denotat: in lateres titubare, vacillare, et de dorso humano, vertebrarum auxilio, undiqve flexibili non inepte dicitur. Dan.* Ryg *dorsum et* at rygge *inconstans facere, facere ut aliqvid titubet, similitudine sua communem originem arguunt, cfr. gr.* ῥικνος, *curvus et* ῥαχις, *spina dorsi.*

Hrindi ek, (hratt) *v. protrudo, impingo.* Ef madr hrindir manni á stocka edr steina, *si qvis alium in ligna vel lapides protruderit (impigerit) Vel.* 91, *cf. gr.* ῥαιω *v.* ῥαττω, *dejicio, ut et* ῥιπτω, *præcipito.*

Hringi ek, *v. tintinnio, tintinnabulo signum do; clamor tintinnabuli huic verbo originem dedit.*

Hrjóstr, *n., glabreta, loca graminis expertia, infructuosa; mihi derivandum ab* hrjón, *scabretum, qvasi sit* hrjónstr, *cfr. gr.* ῥιον, *cacumen montis, promontoria, qvæ semper scabra et graminis expertia sunt.*

Hrísrif, *n., fruticeta, sylva incædua, qvæ manibus evellitur, sed non cæditur; th.* hrís, *frutex, virgultum* (*cfr. gr.* ῥωψ, *frutex vel* ῥαψ, *virgultum*) *et* ek ríf, *evello, rumpo.*

Hrísingr, *m., parvulus in sylva conceptus, sylvigena.* (*G. Andreæ legit* hryssúngr, *sed male*). *Sic dicitur parvulus in utero servæ, antequam manumittitur, vitam adeptus* Aþ: 4. *Ratio sufficiens, qvamvis non appareat, derivandum a* hrís, *cfr. voc. anteo. et* úngi *v.* úngr, *de qvo vide* hornúngr.

Hróf, *n., machina ad naves majores movendas applicata (mihi). A plurimis vertitur: navale, statio navis, structura vilis, casa, sed G. Andreæ addit: machina levis. Constitutio Gragasæ in* Scipamedferd *in codicis Jonsbok* farmannalög, *Cap.* 3 *migravit, verbis pauliper immutatis; ita ut* hróf *hic navalem stationem denotare videatur; sed in* Farmannal. *Cap.* 5 *legitur* ok gjöra hróf ok hlada vegg fyrir skip sitt; hróf *ibi faciant et navi sua parietes struant, unde* hróf *et navale ibi ut dua diversa ponuntur. Ubi* hróf, *in Gragasa occurrit* (um scipamedferd, *Cap.* 2), *nihil de statione navali loqvitur, sed tantum de præparatione ad navim subducendam, de machinis motoriis, phalangis his et navi subjiciendis, restibusqve qvibus auxiliatores convocati trahentes uterentur.* At scjóta hrófi, *mihi igitur esse videtur: machinas motorias struere, si non applicare. Verbum* at scióta *vel* scióta á, *sæpe denotat: aliqvid raptim struere v. instituere, mox demoliendum a* skiótr, *velox,* σχεδιος, *extemporaneus, subito factus, qvod in navale non omnino qvadrat.* Hróf *in Vilkinasaga denotat cristam galeæ, qvæ huc et illuc movetur, et vocis originem opinor verb.* ek hreifi, *moveo, e loco transfero.*

Hross, *n., eqvus (generatim) Eb.* 11, *sæpissime eqva (speciatim) Eb.* 85; *a* rás, *cursus, derivant,* (ek renn, *curro*).

Hrudníng, *f.* (*in pl.* hrudníngar), *rejectiones, reprobationes judicum, testium v. veridicorum* (*hodie adspiratione abjecta* rudníngar), hrudníngar um qvidin, *rejectiones v. reprobationes veridicorum; th.* ek hryd *v.* rýd, *amoveo rejicio, qv. v.*

Hrýd *v.* rýd ek.

Hrýt ek, *v. proruo, procido, prosilio.* At blód hrjóti úr munni edr nösum, *ita ut sangvis ex ore v. naso prosiliat Vsl.* 6, *cfr. gr.* ῥάσσω *v.* ῥάττω, ῥίπτω, ῥοθέω.

Hræ, *n., cadaver, fragmentum, rudus.* At fundnom hræom, *cadavere reperto.* At hylja hræ, *cadavera tegere Vsl.* 49, ok láta eptirliggia hræ, *et fragmenta deficientis (in sylva) relinqvat Ll.* 35; *th.* hrárr, *crudus, cfr. gr.* ῥαίω, *corrumpo,* ῥέω, *pereo, labor.*

Hrærur *v.* hærur *v.* hörur, *f. pl., necessitudo respectu vel cognationis vel affinitatis,* kennendr þeir í hrærum sè rèttir, *cognitores necessitudinum respectu justi Llb.* 71. *Vox mihi ignota, et incertæ tam formationis qvam originis.*

Hrör *pro* ör, *f., cicatrix,* fyrir utan þat er hann sækir um hrör *(sic lego), præter qvod de cicatrice hic tantum agatur. Exscriptæ Codicis A absurde legunt* hiör, *ipsa membrana repugnante. Sententia est: de vulnere peregre inflicto vulneratus hic qvidem agat, si partes non reconciliati fuerint, sed cum vulnus tempore intermedio verosimiliter obductum fuerit, non qvidem de ipso vulnere, sed de cicatrice actio instituatur. Sic Sachsenspiegel in eodem casu constituit I,* 63: *tum secundo accuset eum, qvod ipse ei plagam et talem injuriam apposuisset, qvas poterit demonstrare per vulnera, et si sanata fuerint, per cicatricem.*

Húd, *f., pellis, corium.* Ok sýna hold ok húdir fjár þess sem af er farit, *carnes et coria pecoris demortui exhibeat Eb.* 48.

Huga ek (at), *v. animadverto, attendo; th.* hugr, *animus.*

Hundrad, *n., centum, centenarius major; viginti uncias, continens, vide* eyrir. *Differebant* hundrad talid, *centenarius numeratus, (mercis et pecorum) et* hundrad vegit, *centenarius ponderatus, qvi etiam dictus fuit* hundrad silfrs, *centenarius argenti, de qvo vide tractatum ad calcem Kristnisagæ. Centenarius numeratus fuit qvantitas qvædam pretii imaginaria et nominalis, eo fundamento innitens, qvod constitutum fuerit vaccam statu optimo centenarium esse numeratum, cui igitur in pretio æqviparatæ sunt res omnes usui qvotidiano inservientes, sive animatæ sive inanimatæ. Ulnam mensuratam panni vulgaris sev inqvilini* (vadmál), *etiam ulnam in pretio effecisse mihi plurimis argumentis probari posse visum est, unde centum viginti ulnæ hujus panni mensurati, centum viginti ulnas in pretio sev centenarium majorem efficiebant, et qvod priori magis plausibile et naturale suppeditat fundamentum tum denominationis* hundrad, *cum omnium cæterarum rerum pretii cum hoc qvasi paradigmate æqviparatione. Sed hanc meam sententiam de panni vulgaris unius ulnæ mensuratæ cum ulna numerata paritate, plurimorum sententiæ repugnare scio, cujus argumenta hic ulterius eruere nec tempus nec locus est. P. Vidalinum tamen mecum facere patet ex eius commentatione in vocem* alin verdaura, *in isl. Lærd. Lista* Fèlags. *Rittum. II. pag.* 113, *cfr. Grág. Llb.* 62, *Kb.* 85, *Jónsb. Kb.* 5. *Statut. decim. Gissuri episcopi* 1096 *etc. Qvoad Centenarium argenti, si cum centenario numerato confertur, distingvendum inter argentum legitimum, cujus uncia paulo plus qvam qvattuor uncias numeratas stetit, et argentum defecatum fere duplo majoris pretii v. Kb.* 3 *&* 84; *argenti legitimi Centenarius tenuit* 60 *ortygas et* 1200 *nummulos; vide* ortygr, penningr.

Hurd, *f., janua; qvidam a* hiör, *cardo, alii a* hardr, *durus, derivant, mihi ab* ek hverfi, *qværendum videtur, qvod denotat verto, circumago qvasi sit* hverfd, *fæm., partic. passivi, janua enim vertitur et circumagitur, cfr gr.* θύρα, *janua, ostium.*

Húsavidr, *m., materies ad domum struendam aptata; th.* hús, *domus (conferri potest gr.* οικος*), et* vidr, *materies.*

Hússbruni, *m., domus combustio; th.* húss, *genit. sing. ab* hús, *domus et* bruni, *ustio, combustio* (ek brenn *intransit.*, ek brenni *transit.*).

Húskarl, *m., domesticus; th.* hús, *domus et* karl, *vir, hodie senex.*

Húsfastr, *adj., fixus in domicilio, certum domicilium habens; th.* hús, *domus & fastur, firmus fixus* (ek festi, *figo*).

Hússgángr, *m., in domos itio, mendicatio circulatoria.* At koma á hússgáng, *ad incitas redigi; th.* hús, *domus et* ek geing, *eo.*

Hússgángsmadr, *m., homo domos lagens, mendicus; th.* hússgángr, *qv. v. et* madr, *homo, vir.*

Hvalskyti, *m., balænæ jaculator; th.* hvalr, *balena et* et skýt (at skjóta), *jaculo, vide* skotfé, *postea.*

Hvars, *adv. loci, ubicunqve. Contractum a* hvar, *ubi et* sem, *pronomen relativum, vel particula indeclinabilis ejus loco posita, relationem semper indicans subseqventium ad nomen subjectivum antecedens, annexum particulis pro* es *v.* er *v.* sem, *ponitur sæpissime, ut etiam in*

Hvats *pro* hvat es *v.* er *v.* sem, *qvodcunqve.*

Hvata ek, *v. instigo, incito, vide* hnefi; *th.* ek hvet, *exacuo, instigo, propello, cfr. gr.* ωθεω, *trudo, pello, si hoc non potius referendum sit ad nostrum* ek hóta, *minor, nisi* ek hóta *et* ek hvata, *cognata sint, qvod fere crediderim; adferri etiam possit gr.* οτρυνω, *instigo, impello, incita.*

Hvatki *pro* hvat, *qvicqvid. Encliticon* ki, gi *et* ci, *pronominibus et particulis sæpe suffixum, supervacare videtur.*

Hvegi *pro* hve *v.* hvat *v.* hvörsu, *qvam (indefinitum)* slikt vardar hvegi leingi er hann er leyndr, *idem obtinet in qvantumcunqve temporis ab eo occultatur* *F*þ. 35; hvegi nær þingi er þat er, *qvam prope ad comitia fieri potest Eb.* 74.

Hveim *pro* hvörium, *cui v. qvibus.*

Hverf ek, *v. intransit. evanesco, dispareo, cedo, abeo, locum permuto.* Ef skip hverfr, *si navis disparuerit* *A*þ. 16; þá skolo ómagar hverfa af fé manns, *tum alicujus facultates alendis liberentur Ob.* 28, þá skal þat hverfa á hendr frændum, *tum ad consangvineos migret Ob.* 29, at hverfa í ætt, *familiæ adscribi* *A*þ. 5; *cfr. gr.* χωρεω, *cedo.*

Hvergi *pro* hverr *v.* hvörr, *qvi, qvicunqve* (gi *superfluo*).

Hvergi, *adv. loci, ubicunqve,* hvergi sem þau ero stödd, *ubicunqve locorum fuerint constituti* *F*þ. 19, *videtur positum pro* hvar, *ubi* (gi, *superfluo*).

Hverdagsklædi, *n. sing. v. pl., vestimenta qvotidiana; th.* hverr, *qvisqve (genit.* hvers), dagr, *dies et* klædi, *vestis, vestimentum, pannus.*

Hvetvetna, *n., pronominis, qvodcunqve.* Ecki ero búar skyldir at bera um hvetvetna, *de re qvacunqve accolæ effatum edere haud tenentur* þþ. 62; *th.* hvörr, hvör, hvat, *qvisqvis, qvicunqve et* vættr, vetr, *res, cfr. gloss. Eddæ. Sæm. h. v.*

Hvimsi, *adj., perculsus, attonitus, timidus, perturbatus,* at verda hvimsi vid, *consterni Vsl.* 29; *th.* ek hvima, *huc et illuc me converto. Videtur derivandum a dativo sing. v. pl.* hveim, *pro* hvörjum *(cfr. antea), cui? v. qvibus? qvasi perturbatus nesciat qvo se convertat.*

Hvítabjörn, *m., ursus albus, ursus; th.* hvítr, *albus et* björn, *ursus.*

Hvolfi ek, *v. everto, subverto.* At hvolfa skipi, *navim subvertere Vsl.* 90; *th.* hvel, *convexitas, cfr gr.* κοιλος, κοιλοτης.

Hvörgi, *adv. loci, ubiqve, cfr.* hvergi *(supra).*

Hýbýli, *n., domicilium; th.* hýi, *qv. v. et* býli, *domus habitata* (ek bý, *habito*).

Hýdi ek, *v. excorio, flagello.* At hýda fullri hýd-

ing, *flagellatione exacta castigare Kb.* 46; *th.* húd, *qv. v.*

Hygg ek, *v. autumo, opinor.* Hygg ek hann sannan at sök, *eum criminis vere insimulatum opinor; th.* hugr, *animus.*

Hyggendr, *m. pl. (in sing.* hyggjandi), *præs. part. act. v.* ek hygg, *qv. v. Videtur Vsl.* 15 *esse exponendum per: bene affecti (fautores), cfr.* hollandi, *supra.*

Hyggindi, *n., mens sana.* Ef honum batna hyggindi, *si ad sanam redierit mentem Ob.* 3; *th.* hugr, *animus.*

Hýi, *m, domesticus familiaris, servitium.* Ei scal madr qvid bera um hýa sinn, *de domestico suo veredicorum effatum neqvis ferat Vsl.* 24. *Hanc vocem nemo nostratium (qvantum scio) observavit, qvamvis tam in compositis suis:* Hýnótt, hýbýli, hývíg *et derivatis* hjú, hjúskapr hjón etc., *si non etiam in* hús, *cum suis compositis, fere palpabilis sit.* Hýnótt *in* Skírnisför, *XL* 11, 6 *G. Pauli bene vertit per: nox conjugalis v. connubii (cfr. gloss. Eddæ Sæm. P. I. sub* hýnótt), *qvamvis mihi potius denotet: nox consvetudinis familiaris, et ibi indicare videtur nox qva Freyerus cum Gerda conveniat. Ejus cum ea conveniendi desiderium naturaliter eo magis augebatur, qvo momentum gaudii expectati magis appropinqvabat, sed ante mediam noctem ejus compos fieri haud sperabat, unde ei* opt mánadr minni þótti enn sjá hálf hýnótt, *hinc* hý, *in hac constructione ad Dan.* hige, *v. Ebr. iva et ava referre non necesssarium. Vox* hýi, *mihi conferenda et cognata videtur cum gr.* υιος, *qvod non tantum filium familias, sed etiam famulum, familiarem v. domesticum denotat.*

Hývíg, *n., cædes servitii, v. domesticorum.* Ef madr vegr fyrir manni þræl edr ambátt þat heita hývíg, *siqvis servum servamve alienam occiderit, hoc cædes famulitii dicitur Vsl.* 108; *th.* hýi, *vide mox antea et* víg, *qv. v.*

Hæd, *f., altitudo, collis, loca elata; th.* hár, *altus.*

Hæfi ek, *v. scopum attingo;* þat hæfist á, *id invicem collidit Vsl.* 28; *th.* hóf, *qv. v.*

Hæfiliga, *adv., mediocriter, decenter, id. th.*

Hæli, *n., latibula, latebræ, receptacula, perfugium,* hvergi er þeir hafa hæli, *ubicunqve tandem receptacula habuerint Vsl.* 95; *th.* hola, *spelunca, cfr. gr.* κοιλος, *cavus.*

Hæli ek, *v. laudibus effero.* Hælist ek um, *glorior; th.* hól, *adulatio, laudes, cfr. gr.* κολακευω, κολαξ.

Hættleikr, *m., periculositas, loca periculosa.* Eda heptir hross i hættleikum, *vel in locis periculosis eqvum compede coercuerit F*þ. 58; *th.* hætta, *periculum adjecta terminatione substantivali* leiki *v.* leikr; *th.* hátt, *sublime, præcipitium.*

Höfda ek, *v. vi vocis: caput impono, incipio, instituo, suscipio.* At höfda mál, sök, sókn, *litem, causam, actionem suscipere, instituere; th.* höfut, *caput* (ek hef, *elevo, sursum fero*).

Höfgr, *adj., gravis, magni ponderis,* bindi hann sèr svo höfga birdi, *tanti ponderis onus sibi contrahat Vsl.* 112; höfg vara, *merx magni ponderis Smfd.* 2; *th.* ek hef, *elevo.*

Höfutbaugr, *m., annulus capitalis, annulus trimarcalis (in recensu annulorum multaticiorum), sev reparatio qvæ cæsi patri, filio et fratri offertur ab occisoris patre, filio et fratre; th.* höfut, *caput et* baugr, *qv. v., cfr.* þrímerkingr.

Höggskógr, *m., sylva cædua; th.* ek högg, *cædo et* skógr, *sylva.*

Höldr, *m., colonus odalicus, v. fundum avitum tenens, cfr. Magni leg. Reformat. leges* Frostoþ. *et* Gulaþing. *Llb.* 63; *th.* ek held, *teneo.*

Hölf, *n. pl., adj.,* hálfr, hálf, hálft, *dimidius.*

Hönd, *f., manus.* At fæ ra of höndum *v.* á hönd, *ab alendos sustentandi obligatione aliqvem libe-*

rare, v. alendos alicui injungere; th. confer gloss. Nialæ et præterea adferri potest: gr. χανδανω, *capio ut et* χωων, *capiens.*

Hörund, *n., cutis; th.* hár, *pilus.*

Höttr, *m. (in dat. sing.* hetti, *pl.* hettir), *pileus (hodie* hattr), at hnickja hetti af höfdi manni, *pileum ex capite alterius raptare Vsl.* 95, *mihi derivandum ab* höfut, *caput* (ek hef, *elevo), qvasi sit* höftr.

I. J.

Jadar, *m., margo, præcipue in pannis et linteis, cfr gr.* ιτυς, *rotæ circumferentia.*

Jadarflár, *adj., in margine crispus (de pannis); th.* jadar, *qv. v. et* flár, *solutus, laxus, non adstrictus, inde crispus et per metaphoram non sincerus, falsus, cfr. gr.* φηλος; *cur potius* flárr *qvam* flár, *in masc. scribendum sit, non percipio, cum nota masculini ad fœmininum discernendum nihilominus abjiciatur.*

Jafnadr, *m., æqvitas;* at iafnadi, *ex sorte æqvali, æqvabiliter; th.* jafn, *æqvalis, cfr. gr* ὁμος, ὁμοιος, *par, æqvalis.*

Jafngjörla, *adv., tam exqvisite, tam accurate; th.* jafn, *æqvalis &* gjörla & gèrla, *qv. v.*

Jafnheilagr *v.* jamheilagr, *adj., tam sanctus, tam immunis a læsione; th.* jafn, *æqvalis, et* heilagr, *qv. v.*

Jafnlengd, *f., æqvalis longitudo, annus vertens.* At jafnlengd, *anno vertente; th.* jafn, *æqvalis et* leingd, *longitudo* (lángr, *longus).*

Jafnmæli, *n., æqvalis dimensio, æqva conditio.* Ef jafnmæli berst, *æqvis modo conditionibus pactum initum videatur v. probetur; th.* jafn, *æqvalis et* mæli *v.* meli, *qv. v.*

Jafnnáinn, *adj., æqve propinqvus, in eodem propinqvitatis gradu; th.* jafn, *æqvalis et* náinn, *propinqvus* (ek næ, *attingo, adseqvor).*

Jafnrædi, *n., æqvalis conditio (dicitur inprimis de personis nubendis); th.* jafn, *æqvalis et* rád, *qv. v.*

Jarl, *m., comes,* á jarlsjörd, *in territorium comitis; de vocis themate, cfr. gloss. P. Vidalini in voces difficiliores Cod. Jonsb. in* isl. Lærd. L. fèl. Rit. III. *pag.* 250.

Járn, *n., ferrum, cfr. indic. Kristnisagæ.*

Járnburdr, *m., ferri portatio, ferri candentis gestatus (ordaliorum genus);* nú býdr hún járnburd, *qvodsi ferri candentis gestatum obtulerit; th.* járn, *ferrum et* burdr, *gestatus* (ek ber, *porto, fero).*

Ifa ek, *v. dubito; th.* ef, *si (conj. cond.), gr.* ει, *si.*

Ifalaust, *adv., indubie; th. id. et* laus, *liber, solutus.*

Ifasök, *f., causa dubia, incertum qvid; th. id. et* sök, *q. v.*

Ifast ek, *v. dep. dubito, hæsito.* Ef hann ifast rádanna, *qvod si matrimonium inire hæsitaverit, idem th.*

Ígánga, *f., initio, ingressio, negotii susceptio.* At játa ígaungo í málit, *causam suscipere, subire; th.* í, *in et* gánga, *itus* (ek geing, *eo).*

Ígángr, *m., initium.* Ígángr lángaföstu, *jejunii longi (qvadragesimalis), initium,* þþ. 41; *id. th.*

Ílit, *n., coloris immutatio.* Svo at hvörki verdi af örkumbl nè ílit, *ut neqve plagam inde referat nec cutis color immutetur* fþ. 33. *Apographa pleraqve Cod. A. legunt* illt, *sed male, nec ubiqve Vsl. Cap.* 75 & 76, *invicem collata, qvid sit* ílit, *indicant; th.* í, *in et* litr, *color* (ek lít, *aspicio).*

Illmæli, *n., maledictum, probrum, infamia, calumnia; th.* illr, *malus et* mæli, *sermo, rumor, cfr.* mál.

Illverk, *n., malefactum, scelus; th.* illr, *malus et* verk, *opus* (ek orka, *efficio).*

Illvirki, *n., idem, ejusd. th.*

Illvirki, *m., homo sceleratus, latro, id. th.*

Illtýngdir, *f. pl., malæ lingvæ dicteria, calumniæ.* scal eigi henda illtýngdir, *calumniarum nulla habeatur ratio; th.* illr, *malus et* túnga, *lingva.*

Imbrodagahald, *n., celebratio dierum qvatuor temporum. Papicolæ qvotannis duodecim dies, qvi* Imbrudagar *dicebantur, festos celebravere; horum tres in septimanam sedatam (vide* helgavika) *incidebant, ad æstatem pertinentes; tres, ad autumnum destinati, incipiebant die mercurii, proximo post crucis exaltationis festum, tres hyemales in tertiam adventus natalitiorum (jejunii jolensis) hebdomadem sunt delati; tres vernales in secundam jejunii qvadragesimalis septimanam incidebant; Jus eccl. novum sev Arnæanum Cap.* 30. *De vocis themate, confr. beati J. Erichsonii annot. ad Arnes. isl. Retterg. pag.* 88-92, *in cujus verba jurare nullus dubito.*

Innihöfn, *f., intus detentio, domi retentio;* ok banna innihafnir hans, *ejusqve domesticam consociationem præhibeat Ob.* 30; um innihafnir sculdamanna, *de domi retentione debitorum aliis addictorum* Þþ. 25, *th.* inni, *intus et* et hef, *habeo, teneo.*

Inníng, *f., solutio, traditio.* Med inníng oc efníng, *cum pactis illis præstandis et probe servandis* fþ. 7; *th.* ek inni, *expendo, etiam dico, pronuntio, cfr. gr.* ἐννομαι.

Innstædi, *m., sors, caput, capital;* oc skal hann innstædan einn hafa, *sortem (reditibus non adjectis) solummodo capiat* Aþ. 4; *th.* inni, *intus et* ek stend, *sto, maneo.*

Innstæda, *f., idem, ejusdem th.*

Jól, *n. pl., festum natalitiorum, festum jolense; G. Andreæ a jubilo Hebræorum vocem ducit, alii a Julio (Cæsare); qvidam a* hjól, *rota (cum circa tempus jolense sol ad boreales, solstitiis peractis, qvasi recurrit) vel Anglosax.* giuli, *conversio, ex eadem ratione. Sed plurimi et optimi J. Olavius, P. Vidalinus, Hickesius etc., vocem hanc ad* öl, *convivium, festivitas, etiam cerevisia, deferunt; Cum qvibus lubens facio.*

Jólafasta, *f., jejunium jolense, adventus natalitiorum. Jejunium jolense incipit, juxta præscripta juris eccl. Arnæani Cap.* 29, *die dominica, qvi festum Andreæ* (30 *Novembris) proxime vel antecedit vel subseqvitur, nisi festum Andreæ in diem dominicam inciderit; cum jejunium jolense cum festo Andreæ coincidit; th.* Jól, *qv. v. et* fasta, *jejunium.*

Írakóngr, *m., Rex Hibernorum; th.* íri, *Hibernus et* kóngr, *rex* (konr, kona, *vir, fæmina).*

Íseta, *f., sessio, consessus in judiciis.* Ann ek honom (eigi) í dómi, *eum judicio adsedere (non) volo; th.* í, *in et* seta, *sessio* (ek sit, *sedeo), cfr. gr.* ἕδος, *sedes.*

Ítak, *n., participatio, servitus in fundo alieno; th.* í, *in et* ek tek, *capio.*

Ítala, *f., innumeratio, dinumeratio pecoris in pascua communia pro qvantitate juris dominii cujusqve condominorum facienda; th.* í, *in et* tala, *numeratio* (ek tel, *numero).*

Ítel ek, *v. pecora in pascua dinumero pro jure condominorum, id. th.*

K.

Kalldyr, *f. pl., fores citationis, plerumqve legitur* karldyr, *fores virorum v. fores ædium primariæ, cfr.* Gunnlaugs Ormt. saga *Cap. II, qvæ opponuntur* kvenndyrum, *foribus fæminarum, per qvas ancillæ sæpissime iverunt; th.* kall, *vocatio, ci-*

tatio (ek kalla, cfr. gr. καλεω) et dyr, fores, cfr. gr. θυρα, ostium.

Kamar, m., latrina, cfr. gr. καμαρα, camera.

Karlsift, adverb., virili cognatione; er karlsift ero kommir, qvi e viro sunt oriundi Vsl. 114; th. karl, vir, hodie senex, et sif in pl. sifjar, qv. v. karl olim etiam denotasse videtur senem, sev virum vilioris conditionis ut in Harbardsliód I. 3, hvörr er sá karl karla, qvod aliqva dedignatione dictum esse videtur. Sigurdarkvida II. 18, nú mátto kalla karl af bjargi unde karl, ad gr. καρ, homo, nihili non immerito refertur.

Karnadr, m., contubernium, concubinatus, concubitus; rètt er at madr kaupi ambátt til karnadar sèr, ancillam sibi in concubinam emere cuiqve liceat fþ. 43, in var. Hæc vox, alias mihi inaudita, derivanda a kör (genit. karar), senies v. morbus, qvo qvis longinqvo tempore langvescit et tabescit, unde karlægr, kararmadr, karmannligr (Niála) forsitan etiam karmr, angulus v. pars ædium (ubi ægrotantes et senis confecti decubant). B. Halth. Lex. Isl. qvidem habet karnadr, sed id dicit esse fornicatio vel laqveare. Karnadr, concubitum denotans ut et kör, optime convenit gr. καρος, sopor cum gravedine, torpor, marcor, καροω, soporem v. marcorem affero.

Kasa ek, v. condo, congero; th. kös, congeries. Adferri potest gr. θις, acervus, cumulus.

Kasta ek, v. jacio, projicio. At kasta gjöldum í knè frændum, cognatis in sinum pecunias solvendas projicere, ɔ: jus homicidii multam exigendi, et obligationem eam solvendi, cognatis suis cedere Vsl. 114; cfr. gloss. Nialæ sub. voce, kast.

Katlamálsskjóla, f., situla ad lebetes metiendos justificata; th. kètill et mál, qv. v. skjóla, situla qvod derivandum ab ek skýli, tego, servo, qvod fluida ne profluant in ea servantur, vide Eb. 85.

Kattarskinn, n., pelles felinæ (in subdititium vestibus prius ut et hodie adhibitum); th. köttr, felis et skinn, pellis.

Kaup, n., contractus (in genere) emtio venditio (in sp.), etiam pretium operarum. At eiga kaup vid einn, commercium cum aliqvo habere Vsl. 111. Ok er ei fast kaup þeirra, contractus eorum dissolvatur Aþ. 19; at fara med kaup sín, operas suas collocare Eb. 55; th. ek kaupi, emo.

Kaupafè, n., bona v. pecora emta, id. th. et fè, pecus, etiam bona in gen.

Kaupaleg, n., videtur legendum esse kaup á leg Aþ. 13, pretium cubilis, pretium sepulcreti; th. kaup, qv. v. á, in et leg, cubile v. sepulcrum (ek ligg, jaceo, decumbo.

Kaupi ek, v. paciscor, emo; at kaupa álnom, vættum (mercem), ulnis mensuratam, v. stateris ponderatam emere Aþ. 13, at kaupa kono mundi, uxorem antiphernis coemere.

Kaupmáli, m., pactum in gen. v. contractus cum omnibus pactis adjectis, emtio venditio in sp.; th. kaup et máli, qv. v.

Kaupstadr, m., locus emtionis venditionis, emporium; th. kaup, qv. v. et stadr, locus.

Kaupstefna, f., conventus ad emendum; th. kaup, qv. v. et stefna, citatio, etiam conventus (ek stefni, vide gloss. Edd. Sæm. sub v. málstefna).

Kaupsvottr, m., testis de emtione venditione; th. kaup, qv. v. et vottr, testis, vide vetti.

Kèlfd, adj., in fæminino usitatum de vaccis fordis; th. kálfr, vitulus vid. gloss. Eddæ Sæm. II. sub kálfr.

Kènní ek, v. nosco, cognosco, agnosco, etiam culpam alicui insimulo. At kènna sèr, pro suo habere, agnoscere. At kènna ödrum sitt barn, propriæ prolis paternitatem alii injungere, hinc

Kèndr, perf. partic. pass., notus, cognominatus, injunctus, kèndr vid, cognominatus þþ. 22, einhvörjom kèndr at syni, cujus paternitas alicui injuncta est, Vsl. 71, et

Kennendr, *m. pl., præs. part. act., noscentes, cognitores, qvi de rerum proprietate dispiciant.*

Kètill, *m., lebes.* At taka i kètil, *lebeti (aqvæ ferventis) manum ingerere, cfr. gloss. Eddæ Sæm. et gr.* κοτυλη.

Keyrisvöndr, *m., mastix virgultorum; th.* ek keyri, *flagello eqvos impello, cfr. gr.* κρουω, *pulso per metathesin et* vöndr, *fasciculus virgultorum.*

Kjarnhafr, *m., hircus nucis, hircus certo modo castratus, cum scilicet nux vel interior pars testiculorum adimitur, a nonnullis* Kjarnhafr, *dicitur esse hircus admissarius omnino non castratus, qvam sententiam in latina versione secutus fui. Eb.* 85, *sed prima vocis significatio pro vera habetur in* Búalögum, Hrappseyæ 1775 *pag.* 105; *th.* kjarni, *nux, cfr. gr.* καρυα *v.* καρυον, *nux, fructus, et* hafr, *hircus, cfr. gr.* καπρος.

Kippi ek, *v. repente subduco, rapto.* At kippa at sèr hendi, *manum retrahere* fþ. 46.

Kista, *f., cista, arca, cfr. gr.* κιστη.

Kjæfdr, *adj. (v. perf. p. p. v.* ek kjæfi), *in profundo suppressus, suffocatus; th.* kaf, *qvod tam denotat profundum aqvarum, maris, nivis etc., qvam fumum densissimum, cfr. gr.* καπνος, *fumus.*

Kjör, *n., electio.* At fá einn til kjörs fyrir sik, *alium sui loco ad eligendum mittere Llb.* 12; *th.* ek kjöri, *eligo, capio, cfr. gr.* χωρω, *capio.*

Klámhögg, *n., ictus ignominiosus, contumeliosus, probrosus;* at höggva klámhögg um þjó þver, *ictu contumelioso per nates transversos aliqvem afficere Vsl.* 7; *th.* klám, *obscœnitas, cfr. gr.* κλαμβος, *mutilatus et* högg, *ictus.*

Klif, *f., sarcinæ eqvis vehendæ.* At bera klifjar á, *sarcinas eqvis ferre* Kb. 36. *Nonnulli scribunt* klyf *et ab* ek klýf, *scindo, derivatum volunt, cfr. gloss. Nialæ; mihi ab* ek klifa, *scando, sarcinæ enim eqvis clitellariis portatæ, iis incedentibus, in vices scandere videntur, cfr. gr.* θλιβω, *premo.*

Klifberi, *m., sarcinarum portator, sagma, clitellæ; th.* klif, *qv. v. et* beri, *verbale agentis, portator* (ek ber, *fero*).

Klucka, *f., campana. Sonus campanæ tintinnans voci originem dedisse videtur; cfr. tamen gr.* χαλκος, *æs. Adferri etiam meretur nostrum* ek klaka, *clango, garrio, glocio, Dan. klukke, Germ. gluchsen, Angl. cluck et gr.* κλαγγω.

Knèrunnr, *m., nodus in caule plantarum, hinc gradus consangvinitatis, linea, familia.* En þat er knèrunnr at telja frá systkynom, *linea vero a sororibus vel fratribus computatur* Aþ. 1. Skal jafnt hverfa í alla knèrunna, *æqvis portionibus cuiqve familiæ adsignetur Vsl.* 114; at telja knèrunnom, *per gradus consangvinitatem computare* þþ. 6; *th. (mihi)* knè, *genu, nodus in caule plantarum, cfr. gr.* γονυ, *genu et* ek renn, rann, hefi runnit, *curro, mano, etiam cresco; unde* knèrunnr, *mihi e vi vocis est: nodis crescens, qvæ significatio a plantis ad gradus consangvinitatis non inepte transfertur.*

Kona, *f., fœmina, uxor;* at liggja med kono, *rem cum fœmina habere;* at gánga kono at eiga, *uxorem ducere. Est fœmininum a* konr, *vir.*

Konarmundr, *m., arrha, sponsalitia qva sponsus uxorem sibi qvasi emeret, a patre vel tutore legitimo; diversum est a* heimanfylgia, *dote sev phernis et a* vidgjöldum *v.* gagngjaldi *(vide* vidgjöld), *antiphernis. Alias notandum est qvod significatio vocis* mundr *et* konarmundr, *magnopere vacillet, et sæpe dos proprie sic dicta his nominibus veniat, qvamvis minus accurate, vide* mundr, *th.* kona *et* mundr, *qv. v., cfr. gloss. Nialæ h. v.*

Kóngsmörk, *f., sylva Regis v. Regi competens; th.* kóngr, *Rex* (konr, *vir*) *et* mörk, *sylva.*

Kononám, *n., raptus fœminæ v. uxoris; th.* kona, *qv. v. et* nám, *raptus* (ek nem, *violenter capio, rapio*).

Kostnadr, *m., sumtus, impensæ.* At leggja kost-

nað fyrir, *sumtum facere; sustinere* fþ. 26; *th.* **kostr**, *victus*, *cfr. gr.* χορτος, *cibus*.

Kraka ek, *v. hamo attraho, vello; th.* **ek kræki**, *idem* (**krókr**, *hamus, uncinus*).

Kristr, *m., Christus.* **Sè Kristr firstr í griðum, þvíat hann er bastr**, *in pace pangenda, Christus, qvia optimus est, primum memorandus; th.* χριστος (χριω, *ungo*).

Kristni, *f., cœtus Christianorum, christianismus, fides Christiana; th.* **kristr**, *qv. v.*

Kross, *m., crux, signum crucis, qvod tum in jurejurando cum ad conventum indicandum adhibebatur.* **Hann skal hafa hvatz' er hann vill kross eðr bók**, (*jurans*), *crucem vel si voluerit librum adhibeat Ob.* 7. **Hann skal skèra kross ef hann þykist hrepsfundar þurfi**, *conventum paganum haberi optans crucem (conventus indicem) secet Eb.* 40.

Krossför, *f., crucis (conventus habendi indicis), portatio.* **At dvelja krossförina**, *cruci portandæ mores facere Eb.* 40; *th.* **kross**, *qv. v. et* **för**, *itus* (**ek fer**, *eo*).

Kuðr, *adv., pro* **kunnr**, *qv. v.*

Kúgildi, *n., valor vaccæ, tantum pecoris qvantum ex taxa generali cum vacca æqvivalet; bona alia ut et damna resarcienda ad vaccæ valorem referebantur, cfr.* **hundrað**; *th.* **kýr**, *vacca qvod olim verosimillime in nominativo sing. fuit* **kú** *et* **gildi**, *valor* (**ek geld**, *expendo*).

Kúgildisskaði, *m., vaccæ valoris damnum; th.* **kúgildi**, *qv. v. et* **skaði**, *damnum, cfr. gr.* σκεδαω, *disspergo, dissipo.*

Kunnleikr, *m., notitia, cognitia.* **Er þeim sè ei minni kunnleikr á**, *ne minori polleant notitia, qvam etc.; th.* **kunnr**, *qv. v.*

Kunnr, *adj.* (**kunn, kunnt**), *notus.* **En þá er þó rètt, ef þeim er svo kunnt**, *imo justum erit, si (bona oppignorata) iis tam nota fuerint* þþ. 42; *th.* **ek kann**, *calleo, nosco, cfr. gr.* γνοω.

Kyn, *n., genus, familia, cognatio.* **At villa kyn**, *circa genus v. familiam in errorem ducere* aþ. 7, *cfr.* γονος, γονη.

Kyrkja, *f., templum domini, ædes sacra; th. gr.* κυριακος *qvasi* οικος κυριακος.

Kyrki ek, *v. fauces contorqveo, strangulo, suffoco; th.* **kverk**, *faux, cfr. gr.* γαργαρεων, *guttur v.* κερχνος, *asperitas gutturis.*

Kyrking, *f., strangulatio, suffocatio; th.* **ek kyrki**, *qv. v.*

Kyrkjogarðr, *m., sepes templi, cœmiterium,* **í búanda kyrkjogarði**, *in cœmiterio rustici,* ɔ: *ejus qvi in prædio* **Thingvellir** *habitavit, ubi comitia generalia habebantur, et templum extructum fuit; th.* **kyrkja**, *qv. v. et* **garðr**, *sepimentum.*

Kyrkjolægt, *n., adj.*, **kyrkjulægr**, *jus sepulturæ in cœmiterio habens, n., adj., hic ut sæpe pro supino v. etiam adv. participiali habendum est.* **Tel ek hann ekki eiga kyrkjulægt**, *eum in sancto templi cœmiterio non sepeliendum esse urgeo; th.* **kyrkja**, *qv. v. et* **ek ligg**, *jaceo, decubo.*

Kyrkjosókn, *f., communio ad ædem sacram pertinens, parochia; th.* **kyrkja**, *qv. v. et* **sókn**, *insecutio* (**ek sæki**, *sector, inseqvor, etiam in locum tendo*).

Kyrkjotjald, *n., velum templi, aulæum, tapetium templi; veteres ædium primariarum parietes aulæis acu pictis obduxerunt; th.* **kyrkja**, *qv. v. et* **tjald**, *velum, aulæum.*

Kyrkjoveggr, *m., ædis sacræ paries.* **Sá er merktr er á kyrkjovegg á þíngvelli**, *in templi Thingvallensis pariete justificatus (de ulnis, qvæ in lapide angulari et fundamentali templi Thingvallensis, cui ulna originaria et cæterarum* παραδειγμα *incisa fuit, justificabantur. Hic lapis cum ulna incisa adhæc visibilis est); th.* **kyrkja**, *qv. v. et* **veggr**, *paries, agger.*

Kýs ek, *v. eligo.* **At kjósa undir sik** *et* **undan sèr**, *sibi habendum eligere, a se abdicare* Aþ. 10.

Kyssi ek, *v. osculor.* At kyssa kono á laun, *fœminam clanculum osculari; th.* koss, *osculum, cui sonus, qvem dant labia osculantium, originem dedisse videntur, cfr. gr.* κυσσαι *pro* κυειν.

Köri ek, *v. eligo pro* kjöri ek, *idem v.* kjör, *supra.*

Köstr, *m., congeries; th.* ek kasta, *jacio.*

L.

Lag, *n., certa dispositio, ordo, taxa generalis, pretium rei definitum (in plurali* Lög, *qv. v)*, at leggja lag á, *taxare, pretium rerum præfinire Smfd.* 3. Ef menn kaupa dýrra enn lag er álagt, *si qvi ultra taxam constitutam emerint, ibid.* At því lagi sem þar gengr, *juxta taxam ibi usitatam* Aþ. 15; *th.* ek legg, *qv. v.*

Lagalöstr, *m., vitium legibus definitum (in pecoribus), crimen lege sancitum; th.* lög, *qv. v. et* löstr, *vitium* (ek lesti, *vitio, lædo), cfr. gr.* λιαζω, *vexo,* λαιοθη, *turpitudo,* λασθη, *contumelia.*

Lagsmadr, *m. (in pl.* Lagsmenn), *homo consvetudinis, lecti particeps, contubernalis, socius; th. v.* ek ligg, *cubo vel* ek legg, *pono, confero et* madr, *vir, homo, qvasi sit homo bona sua in communionem conserens, qvod inter nautas, qvibus hæc vox maxime usitata, non rarum fuit.*

Lamabarning, *f., verberatio, qva membra et vires franguntur.* Nú ber madr þræl manns lamabarníng, *qvod si qvis servum alienum verberibus fere confecerit Vsl.* 108; *th.* lamr, *qv. v. et* barníng, *verberatio* (ek ber, *verbero), cfr. gr.* δερω *v.* παιω, *ferio.*

Lamdr, *perf. par. p., verbi* ek ber, *verbero.*

Lamr, *adj., debilitatus, viribus deficiens; th. id.*

Lán, *n., commodum.* At hafa at láni, *rem commodatam habere; th.* ek léna, *commodo* (ek læ *v.* ljæ, *idem).*

Land, *n., fundus, territorium, terra.* At brigda land, *fundum retrahere (reluere) Llb.* 1. Ef úngum manni tæmist land, *si fundus ad adolescentem devenit ibid.* At kenna sèr land, *fundum pro suo agnoscere (habere velle), ibid.,* land ferr at sölum, *fundus emtionibus venditionibus dominos mutat (alienatur), ibid.* at hafa ítök í annara manna lönd, *in fundis alienis servitutes habere, ibid.* Ef ómagi andast á landi manns, *si alendus in alicujus territorio obierit* Aþ. 8. At koma á land úr för, *ex peregrinatione in terram (patriam) redire.* Hèr á landi alinn ok uppfæddr, *hac in terra (Islandia) progenitus et educatus Llb.* 1.

Landabrigd, *f., reluitio fundi; th.* land *et* brigd, *qv. v.*

Landabrigdaþáttr, *m., sectio juris de fundis reluendis; th.* Landabrigd *et* þáttr, *qv. v.*

Landaleit, *f., terras ignotas indagandi tentamen, navigatio ad terras indagandas; th.* Land, *qv. v. et* leit, *qvæsitio* (ek leita, *qværo).*

Landaurar, *m. pl., terræ bona, qvæ terra primaris produxit, inprimis hoc nomine veniunt proventus pecudis nondum fabricati, ut lana, pelles, sevum v. arvina liqvefacta, etiam butyrum, et opponitur* vara *v.* vöruaðidi *v.* varningr. Landaurar, *etiam denotat tributum, qvod mercatores pro portus et fundi usu solverent; th.* land *et* eyrir, *in pl.* aurar, *qvæ vide.*

Landbúar, *m. pl. (in sing.* landbúi), *fundi accola; th.* land *et* búi, *qv. v.*

Landdeild, *f., fundi vel territorii communis divisio.* At orka landdeildar á einn, *ad territorium commune dividendum aliqvem provocare Llb.* 14; *th.* land, *qv. v et* deild, *divisio* (ek deili, *divido),*

cfr. gr. δεῖλον (*aor.* 2 *ind. v.* διαιρέω), *cujus præsens* δείλω *verosimillime aliqvando extitit.*

Landeigandi, *m.*, *dominus fundi, colonus prædiatus, si non odelicus; th.* land, *qv. v. et* eigandi, *dominus rei* (ek á, *in infinit.* at eiga), *dominum rei habere.*

Landfastr, *adj.*, *in terra fixus, terram appulsus.* At verda landfastr, *ad terram pervenire, appellere; th.* land *et* fastr, *qv. v.*

Landfestar, *f. pl.* (*in sing.* landfesti), *alligatio ad terram* (*maris ejectamentorum inprimis materiei et balænarum*); *th.* land *et* festi; *qv. v.*

Landflótti, *m.* (*substantivum adjectitium*), *terram fugiens, exul, publica securitate destitutus.* At verda landflótti, *publica securitate destitui; th.* land, *qv. v. et* flótti, *fuga* (ek flý, *fugio*) *cognatum est:* ek flýg, *volo.*

Landi, *m.*, *incola terræ cujusdam, coterraneus;* vora landa, *nostrates* (*acc.*), hans landi, *ei conterraneus; th.* land, *qv. v.*

Landsala, *f.*, *venditio fundi; th.* land *et* sala, *qv. v.*

Landsbú, *n.*, *habitatio in prædio, rusticatus, politia publica.* At sjá fyrir lögom orum oc landsbúi, *legibus nostris et politiæ publicæ prospicere; th.* land *et* bú, *qvæ v.*

Landseti, *m.*, *in fundo sedens, habitans, colonus conductitius; th.* land, *qv. v. et* ek sit, *sedeo.*

Landsofríngi, *m.* (*Sic codex A.*), *terra superfluus, inutile pondus terræ, frugiperda otiosus, circumforaneus.* Landsofríngi rèttr, *frugiperdæ otiosi nomine jure salutandus* Aþ. 8; *th.* land, *qv. v. et* of *v.* ofr, *nimium, qvæ particula idem est ac* yfir, *supra*, ingi, *mihi tantum est terminatio substantivalis.*

Landvært, *adv. participale, qviete in terra, cum publica securitate.* At eiga landvært, *publicâ securitate frui* Aþ. 13; *th.* land, *qv. v. et* værr, *qvietus* (ek er, *infinit.* at vera, *sum, maneo*).

Lángafasta, *f.*, *jejunium longum sev qvadragesimale.* Sic revera dicebantur 6 *festum Paschatos antecedentes septimanæ, qvibus a carnibus vescendis abstinere Papicolæ severe tenebantur. Sed cum hæ sex hebdomades qvadraginta duos tantum haberent dies, dies vero dominici sex in computum non venerint, qvasi qvibus abstinentia alias fuerit necessaria, qvatuor dies ab hebdomade hoc jejunium antecedente mutuati sunt ad qvadraginta dies adimpleandos, in similitudinem jejunii qvadragesimalis, qvod ante tentutionem Christum sustinuisse narrant Evangelistæ. Hoc jejunium cum inter jejunia maximæ esset durationis, per septem nempe septimanas,* κατ' ἐξοχὴν, lánga fasta, *dictum est; th.* lángr, *longus et* fasta, *jejunium.*

Lánhross, *n.*, *eqvus commodatus; th.* ek lána, *commodo* (ek læ *v.* ljæ, *idem*) *et* kross, *qv. v.*

Lás, *m.* (*in pl.* lásar), *sera;* at lúka lásom upp, *seras reserare* Vsl. 118; *cfr. gr.* κλεὶς, *clavis.*

Last, *n.*, *probrum; th.* ek lasta, *vitupero, cfr. gr.* λαιςὴ, *turpitudo.*

Lastalaus, *adj.*, *vitiis liber, nævis expers; th.* löstr *vide* lagalöstr *et* laus, *solutus, liber.*

Lastmæli, *n.*, *dictum probrosum, opprobrium; th.* last *et* ek mæli, *qv. v.*

Laugardagr, *m.*, *dies lavacri, dies saturni; th.* laug, *balneum, lavacrum* (ek lauga, *lavo*), *cfr. gr.* λύω *et* dagr, *dies.*

Launa, *n. pl.*, *remuneratio.* At sjá til launa, *remunerationem* (*donando*) *intendere; th.* ek læ *v.* ljæ, *concedo.*

Laun, *f.*, *occultatio.* At leggja laun á, *occultare* Kb. 21. At hylja hræ til launar, *cadaver ad cædem occultandam tegere,* Vsl. 49; á laun, *occulte; th.* ek leyni, *occulto, cfr. gr.* λανθάνω.

Launbarn, *n.*, *parvulus occultationis, filius illegitimus; th.* laun, *qv. v. et* barn, *proles* (ek ber, *pario*).

Laungètinn, *adj.*, *occulte susceptus v. procreatus,*

sonr laungètinn, *filius illegitimus; th.* laun, *qv. v. et* ek gèt, *procreo.*

Launkoss, *m., osculum in occulto, svavium, stuprum; th.* laun, *qv. v. et* koss, *osculum* (ek kyssi, *qv. v.*)

Lausakjör, *n. pl., sortes solutæ, pacta simulata; th.* lauss, *solutus et* kiör, *qv. v.*

Lèdeingíng, *f., falcis aciei, malleolo pulsando, extenuatio; th.* Liár, *falx fœnilis (in compositione* Liá *v.* lje *v.* lè) *et* deingíng, *pulsatio* (ek deingi, *pulso) cui sonus, qvem ferrum tenue cum pulsatur edit, originem dedisse videtur, si ad latinum tundo, non sit referendum.*

Leg, *n., recubatio, torpor, defectus culturæ (qvoad terram), etiam locus qvo qvid recubat, locus sepulturæ (vide* kaupaleg); eingimn skal land sitt leggja i leg, *nemo fundum suum incultum torpescere faciat Llb.* 20; *th.* ek ligg, *jaceo, cubo, cfr. gr.* λεγω, λεχος.

Legg ek, *pono, constituo, statuo.* Edr ef vid sumar er lagt, *vel si æstati qvid adjicitur* Þþ. 41 *(accessio æstatis ex computo semestrali antiqvo, cfr. Rimbeglam P. II. Cap.* 3 § 26). At leggja fyrir ómaga, *alendo pecunias alimentarias constituere Ob.* 2, *cfr. v. antec.*

Lögkaup, *n., idem qvod* kaupaleg, *ejusd. them.*

Legord, *n., stuprum.* At koma legordi fram, *stuprare, stuprum committere; th.* ek ligg, *cubo et* ord, *dictum, etiam factum, causa, de qvo tamen consule J. Olavii gloss. Synt. de Baptismo, cujus copiam ipse non habeo.*

Legordssök, *f., causa v. actio stupri.* Legordssök eingi fyrnist sù er barnsgetnadr fylgir, *causa v. actio stupri conceptione partus consummati haud antiqvatur.* Ok á hann þá legordssökina, *actio stupri tum ad eum pertineat* Aþ. 18, fþ. 8; *th.* legord *et* sök, *qv. v.*

Leid, *via, etiam conventus promulgatorius, qvem prætores, e comitiis generalibus reduces vel redeuntes, in tribu habebant, ad placita nova, constitutionesqve comitiorum generalium, aliaqve scitu necessaria promulganda coram iis, qvi comitiis non interfuerunt; ab* ek líd, *mano, eo, derivant, cfr. tamen ind. Landnamæ h. v.*

Leidarmál, *n. pl., constitutio de conventu promulgatorio, cfr. mox antea, th.* leid *et* mál, *qv. v.* Leidarmál *leguntur* Þþ. 41.

Leidarleingd, *f., longitudo viæ, distantia,* þá er rèttir se at leidarleingd *(veridicos), qvi respectu distantiæ (a loco rei gestæ), juste se habent. Accolæ enim ad locum rei gestæ proxime circumcirca habitantes in veridicos fuerunt evocandi; th.* leid, *qv. v. et* leingd, *longitudo* (lángr, *longus*).

Leiga, *f. (in pl.* leigor), *locarium, solarium.* At selja á leigo, *elocare Eb.* 1, Aþ. 6, *Ob.* 8; *th. mihi ignotum.*

Leiglendíngr, *m., colonus conductitius; th.* leiga, *solarium et* land, *q. v.*

Leigoból, *n., prædium solarii, s: conductum; th.* leiga, *qv. v. et* ból, *locus habitatus v. habitabilis,* (býli, *prædium minoris notæ,* ek bý, *habito*), *cfr. gr.* βους.

Leingr, *idem qvod* áleingr, *qv. v.*

Lembd, *adj., in fœminino tantum usitatum de ovibus fœminis prægnantibus; th.* lamb, *agnus.*

Lesti ek, *v. labefacto, debilito, lædo.* Lestist ek, *labefio, mihi derivandum ab* ek leysi, *solvo,* laus, *solutus, cfr.* λιαζω, *vexo.*

Leysíngja, *f., liberta; idem th.*

Leysíngr, *m., libertus; idem th.*

Léyti, *n., loca elatiora inter humiliora terræ, specula.* Enda beri ei leyti fyrir nè hædir, *si nec speculæ nec colles intercederent. Johnsonius scribit* leiti *et ab* ek lít, *adspicio, derivat. Sed cum G. Andreæ et B. Halthori facio, qvi ab* laut, *vallicula, locus depressior, derivant; th. et* lýt, laut, at lúta, *me inclino.*

Lið, *n., auxilium, socii, vires, cœtus, copiæ, numerus.* At gèfa til liðs sèr, *auxilium donis sibi comparare* Þþ. 56. At gjöra lið ámóti, *copias contra adversarios emittere, ibid.* At vanda lið, *socios suos anxie eligere.* At fara at liði sino, *propriis viribus niti.* Scolo þeir menn II í því liði, *inter eos (ex eorum numero) duo adsint viri, qvi etc.* Aþ. 7.

Líð ek, *v. intr. vergo, labor, cedo, transeo. Cum accusativo sine præpositione ponitur*, þegar líðr ena helgo viko, helgina, *cum hebdomas sancta, festum transit, sed subintelligenda videtur præpositio* yfir, *trans, cfr. gr.* κλινω, *vergo, antiqve enim fuit* glíð ek *(ut* glíkr *pro* líkr), *et littera* g, *adhæc remanet in dan.* glide, *Angl. glide, Germ. gleiten.*

Liðskostr, *m., facultas auxilii v. auxiliatorum.* Es hitt hefir ei liðskost til, *si alter (conjugum) facultatem non habuerit; th.* lið, *qv. v. et* kostr, *facultas, optio* (ek kýs, *qv. v).*

Lifi ek *v. vivo, duro, supersum,* þá er VIII vikor lifa sumars, *cum octo æstatis septimanæ supersunt; th.* líf, *vita, forsan cferendum gr.* λειπω.

Lík, *n., corpus humanum defunctum, funus. Alias etiam corpus, forma, unde adferenda videntur* líkr, *similis, gr.* εικελος.

Líksaungskaup, *n., præmium cantus funebris; th.* lík, *qv. v.,* saungr, *cantus* (ek sýng, *cano), cfr.* Φθεγγος, *sonus, et* kaup, *qv. v.*

Lim, *n., virgulæ arborum (inprimis betulæ), sarmentum; th.* limr, *membrum, cfr. gr.* κλημα, *virga.*

Ljós, *n., lux, dies, vita.* Hjálpi mèr svo guð i þvísa ljósi oc öðro, *a: Deus mihi in hacce luce et alia (in hac et alia vita) tam propitius esto.* Heileygr maðr í ljósi, *homo sani visus in luce (diurna)* Aþ. 3, 4.

Ljósta ek, *verb. verbero, verbera impingo, cfr. gr.* λαστα*ω*, *flagellum, ut et nostrum* lesti ek, *qv. v.*

Ljúgggögn, *n. pl., falsæ autoritatis causæ agendæ vel defendendæ adhibitæ; th.* ek lýg, at ljúga, *mentior et* gögn, *qv. v.*

Ljúgkviðr, *n. pl., falsi veridici; th.* ek lýg, *mentior et* kviðr, *qv. v.*

Ljúgvitni, *n., testimonium falsum; th.* ek lýg, *mentior et* vitni, *testis* (ek veit, *scio).*

Ljæ ek, *v. commodo.*

Loðinn, *adj., pilosus, villosus,* ær loðin ok lembd, *ovis fœmina villosa & prægnans Kb.* 85.

Lof, *n., concessio, venia specialis, exceptionem a legibus concedens privilegium;* fyrir lof biscups fram, *venia episcopi speciali non acqvisita;* at ráða fyrir lögom ok lofom, *leges et privilegia ferendi potestatem habere* Lrþ.

Lof, *n., laudes,* hvörki á maðr at yrkja um mann lof nè last, *in alterius nec laudes nec contumeliam carmen (famosum) qvis pangat Vel.* 106. *Utramqve vocem* lof, *venia, privilegium et* lof, *laudes, laudatio, eandem tamen esse opinor, veniæ enim et privilegia sæpissime meritorum intuitu et adeo in ejus laudem cui deferuntur, data sunt; utraqve habet verbum primitivum* at lofa, *concedere laudare,* at leyfa, *idem, qvamvis* at leyfa, *laudare, hodie minus usitatum sit.*

Lóga ek, *v. consumo, abalieno, conficio, macto.* En landeigandi skal segja til hvörjo hann hefir lógat af hvalnom, *fundi dominus vero declaret, qvantum balænæ abalienaverit Llb.* 62, nema strax lógi af, *nisi statim mactet Eb.* 23; *annø conferendum gr.* φλογοω, *inflammo v.* λυω, *solvo.*

Lok, *n., finis, exitus negotii, etiam sera.* At fella lok a mál, *liti finem imponere, causam decidere* Þþ. 22; *th.* ek lýk, *claudo, finem facio (mihi* at lúka *et* at ljúka, *peridem est).*

Lopt, *aer, sublime,* á lopti *(adverbialiter) in pendenti, cfr. gr.* λοφος, *eminentia,*

Lostinn, *adj., v. perf. partic. p. verbi* ek ljósta, *qv. v.*

Lukill, *m.*, *clavis; th.* ek lýk, *qv. v.*, *cfr. gr.* κλεις, κλειδος.

Lund, *f.*, *modus, etiam indoles animi.* Á nockra lund, *aliqvo modo Ob.* 24, á þá lund, *taliter, eo modo Vsl.* 15.

Lúta ek, *vide* hluta ek.

Lutfall *v.* hlutfall.

Lutun *v.* hlutun.

Lutr *v.* hlutr.

Lýdi ec *v.* hlýdi ek.

Lýk ek, *v. claudo, finem facio, persolvo, solvo.* At lúka dómi sínum, *sententiam ferre, pronuntiare.* At lúka upp gjörd, *litis decisioni finem facere.* At lúka skuldir, *debita persolvere* fþ. 31. At lúka lásom upp, *seras reserere.*

Lýrittr *v.* Lýritr, *m.*, *v.* Lýritti, *n.*, *interdictum, titulus dominii*, godalýrittr, *interdictum prætorianum.* At verja lýritti, *interdicto inhibere Llb.* 1, at færa fram lýritt sinn, *interdictum suum proferre.* At selja lýritti fyrir annars þridjúngsmann, *alienæ trientis incolæ jus interdicendi concedere* þþ. 39, *cfr. adhæc* eignar-lýrittr, godalýrittr, löglýritti; *th.* læ, *fraudes et vel* ek ripta, *annihilo, disrumpo, cohibeo, vel qvod mihi magis arridet* ek rètti, *ad justum et æqvum dirigo, corrigo, emendo, qvasi sit* lærèttir *v.* lærètti, *interdicta enim ad alterius injustas et fraudulentas actiones inhibendas et emendandas adhibebantur, cfr. gloss. Nialæ h. v. et Arnes. isl. Rettergang pag.* 258, 259.

Lýrittnæmr, *adj.*, *interdicti capax*, lýrittnæmar sakir, *tanti pretii causæ ut interdicti capaces sint* þþ. 6, *Vsl.* 114; *th.* Lýrittr, *qv. v. et* næmr, *capax, vel potius qvi capi potest* (ek nem, *capio*).

Lýsi ek, *v. declaro, publico, manifesto.* At lýsa einom á hönd, *alicui injungere.* At lýsa sök, *causam denuntiare, cfr. gloss. Nialæ h. v.; th.* ljós, *qv. v.*

Lýsingar, *f. pl. (in sing.* lýsing), *denuntiationes causarum, legum v. constitutionum promulgationes,* ádr lýsingum sè lokit, *promulgationibus nondum peractis* Aþ. 10; *idem th. et* ek lýsi, *qv. v.*

Læríng, *f.*, *institutio, informatio, doctrina.* At leggja fè til læríngar, *(ad filium suum) edocendum bona suppeditare; th.* ek læri, *doceo (hodie intransit. denotat disco).*

Læt ek *v. gestio, autumo, persvasum habeo, insto, urgeo, etiam, adverbiis adjectis: præsto, suppedito, solvo, missum facio.* Læt ek at þá dæmi vèr lögdóm, *tum nos legibus consentaneam sententiam ferre mihi persvasum erit* þþ. 22. Læt ek at dæma eigi skilnat med þeim, *divortium inter eos faciendum esse urgeo* þþ. 49. At láta verd uppi, *pretium rei præstare.* At láta fè af, *pecudes mactare Eb.* 28, *cfr.* afslát; *de hujus verbi multiplici et diverso usu, cfr. gloss. Eddæ Sæm. sub* ek læt *et* at láta, *ut et indices G. Ormstungusögu, Vigalúmssögu, Kristnisögu etc.*

Lög, *n. pl. Leges statuta.* Rèttir til at fylla lög ok lof, *ad leges et venias speciales (privilegia) perficiendas idonei* Lrþ. *est revera pluralis, e singulari* lag, *qv. v.*

Lögaurar, *m. pl.*, *a sing.* Lögeyrir, *qv. v.*, *bona legalia, ɔ: qvorum in taxa generali pretium constituebatur. Hic notandum videtur, hanc vocem, ut etiam simpliciter* aurar, *inprimis denotare bona in genere; cum contra* eyrir *et* lögeyrir, *singulariter sæpissime denotat vicesimam centenarii partem, sev unciam, ut in his vocibus videndum est; th.* Lög *et* eyrir, *qv. v.*

Lögbaugr, *m.*, *annulus legalis, legibus definitus, multa cædis legibus definita; th.* lög *et* baugr, *qv. v.*

Lögberg, *n.*, *saxum legum, rupes jurisdicundi. Sic dicebatur locus in comitiis Islandorum generalibus, ubi causæ agerentur e rupe proclivi, ibi*

adstante; th. lög, *qv. v. et* berg, *saxum, cfr. gr.* πετρα, πετρος.

Lögbod, *n., legalis reclamatio.* At bjóda undan lögbodi, *legali reclamatione sibi vindicare* Aþ. 10; *th.* lög, *qv. v. et* bod, *mandatum, oblatio.*

Lögbú, *n., legalis villicatio (cum colonus pecora habet lactaria, cfr.* þþ. 58), *th.* lög *et* bú, *qv. v.*

Lögdómr, *m., judicium legale.* At nefna lögdóm, *legale judicium denominare, vide* dómr.

Lögeidr, *m., jusjurandum legale, cum nempe jurans v. crucem vel librum sanctum libro collari majorem tenet; th.* lög *et* eidr, *qv. v.*

Lögeyrir, *m. (in pl.* Lögaurar, *qv. v.), uncia legalis, lege definita, sex ulnas in pretio continens, unciæ enim, sev vicesima pars centenarii, ex contrahentium consensu plures vel pauciores ulnas continere potuit; th.* lög *et* eyrir, *qv. v.*

Lögfadmr, *m., orygia legalis (tres ulnas in longitudine continens); th.* lög, *qv. v. et* fadmr, *orygia qvod idem est ac* badmr, *sinus, amplexus et conferendum est cum gr.* βαθμος, *gradus, passus.*

Lögfasta, *f., jejunium legale, legibus institutum. Jejunia lege instituta sev ordinaria fuerunt: jejunium qvadragesimale, adventus, qvatuor temporum, aliaqve minoris notæ, qvæ* bodföstur, *jejunia indicta appellabantur, cfr. jus eccl. vetus sev Thorlaco-ketillianum Capp.* 19-22, 25, 26; *th.* lög, *qv. v. et* fasta, *jejunium.*

Lögfastr, *adj., legibus fixus, in leges receptus, sui juris, mansionem habens legalem; th.* lög *et* fastr, *qv. v.*

Lögfóstr, *n., alimentatio legalis; th.* lög *et* fóstr, *qv. v.*

Lögfrètt, *f., qvæstio legalis, ɔ: juxta formulas processuales facta; th.* lög *et* frètt, *qv. v.*

Lögföstum, *f., idem qvod* lögfasta, *qv. v. et ejusd. th.* lögfasta, *tamen sæpe de tempore, qvo jejunium durat, utitur.*

Löggardr, *m., sepes legalis tam qvoad altitudinem qvam latitudinem ex præscriptis Llb.* 15; *th.* lög, *qv. v. et* gardr, *sepimentum, vide:* gardhlid.

Löggardsönn, *f., negotium sepis legalis struendæ, qvod per secundum et tertium, si non etiam per sextum æstatis mensem instabat; th* löggardr *et* önn, *qv. v.*

Löggrid, *n., mansio legalis, domicilium justum; th.* lög *et* grid, *qv. v.*

Lögheimili, *n., idem; th.* lög *et* heimili, *qv. v.*

Löghelgr, *adj., ex legum præscriptis festus.* Löghelgar tídir, *tempora legaliter festa; th.* lög *et* helgr *v.* heilagr, *qv. v.*

Löghlid, *n., ostium (qvoad latitudinem) justum, qvale sit, vide Llb.* 15; *th.* lög, *qv. v. et* hlid, *ostium, cfr. gr.* κλειδοω, *claudo.*

Lögkaup, *n., merces operariorum legibus definita, vide* þþ. 56; *th.* lög *et* kaup, *qv. v.*

Lögkènnendr, *m. pl. (in sing.* lögkènnandi), *justi cognitores; th.* lög *et* kènnendr, *qv. v.*

Lögleidi ek, *v. in leges duco, in civilem societatem recipio, adopto, manumitto; th.* lög, *qv. v. et* ek leidi, *duco.*

Lögleiga, *f., locaria justa, lege definita in Eb.* 1. At leggja lögleigur á fèit, *justa locaria bonis (elocatis) imponere* Aþ. 9; *th.* lög *et* leiga, *qv. v.*

Löglýriti, *n., interdictum justum et legale; th.* lög *et* lýrittr, *qv. v.*

Löglýsing, *f., justa denuntiatio; th.* lög *et* lysing, *qv. v.*

Lögmadr, *m., jurisconsultus, nomophylax, qvi leges rogaret et proclamaret et qvid justum sit et legibus consentaneum in casu qvæstionis declararet etc, cfr.* Lamþ.; *th.* lög *et* madr, *homo, vir.*

Lögmál, *n., lex, legum constitutio,* ádr hafdi þat lögmál á verit, *olim id juris obtinuit* fþ. 3; *th.* lög *et* mál, *qv. v.*

Lögmáli, *m., pactum legale, in sp. pactum de jure protimiseos; th.* lög *et* máli, *qv. v.*

Lögmálastadr, *m., v. locus, ubi contentiones forenses aguntur v. locus ubi debitum solveretur ex pacto partium*, oc verst hann þá lögmálastödum Kb. 6, *a contentione in foro liberatur, v. in locum ad solvendum constitutum venire non tenetur. Hoc forsan præferendum; th. v.* lögmál *v.* lögmáli, *qv. v. et* stadr, *locus.*

Lögmark, *n., nota disjunctiva legalis (in pecudibus); pecora in auribus, aves in membranulis pedum notanda, aures tamen pecudum non abscindendæ; th.* lög *et* mark, *qv. v.*

Lögmetandi, *m., justus æstimator, qvi bonorum taxationi juste adhibetur; th.* lög *et* metendr, *qv. v.*

Lögmætr, *adj., legalis, legibus definitus, qvasi* lögmetinn, *legibus æstimatus; th.* lög *et* ek met, *qv. v.*

Lögpundari, *m., statera justa (qvalis sit, vide Kb.* 83); *th.* lög, *qv. v. et* pund, *pondo, libra.*

Lögkvöd, *f., evocatio (accolarum in veridicos), juste instituta.* At qvedja lögkvöd, *legali evocatione evocare; th.* lög *et* kvöd, *qv. v.*

Lögrádandi, *m., tutor legitimus, justus desponsator; th.* lög, *qv. v. et* rádandi, *præs. p. act. v.* ek ræd, *rego.*

Lögreingd, *f., justa, ex legibus facta, reprobatio (vel judicum vel veridicorum);* þaret lögreingd rètt er til ydar komin, *qvod juste reprobati estis.* Nema lögrengd rètt komi til, *nisi (denominatus) legitime rejiciatur; th.* lög, *qv. v. et* reingd, *reprobatio, falsiloqvii insimulatio* (ek reingi, *qv. v.*

Lögreppr, *m., pagus legalis, pagus ubi qvis sustentari debet.* En þat er lögreppr er XX búendur ero í edr fleiri, *pagus legalis dicitur, ubi viginti pluresve coloni habitant Kb.* 39, *altera significatio occurrit Eb.* 44; *th.* lög *et* reppr, *qv. v.*

Lögrètta, *f., dicasterium, proprie: locus ubi leges corriguntur, i: ubi eæ vel abrogantur vel iis subrogatur, derogatur et obrogatur; th.* lög, *qv. v. et* ek rètti, *rectifico, in ordinem digero* (rèttr, *rectus, justus*).

Lögrètt, *f., septum v. claustra legitima, ubi oves suas, in montibus per æstatem errantia pecora, recipiunt domini Eb.* 13; *th. idem.*

Lögrèttofè, *n., bona dicasterio competentia, ob venias speciales ad matrimonia in gradibus inhibitis ineunda; th.* Lögrètta *et* fè, *qv. v.*

Lögrèttomadr, *m., adsessor dicasterii, scabinus; th. liqvet.*

Lögrèttoseta, *f., adsessio in dicasterio, jus in dicasterio in scamnis scabinorum sedendi.* At eiga lögrèttosetó, *jus in dicasterio adsedendi habere; th.* Lögrètta, *qv. v. et* seta, *sessio* (ek sit, *sedeo*).

Lögsaga, *f., jurisdictio, munus jurisdicundi.* Oc skal þá luta, í hvörn fjórdung lögsaga skal hverfa, *munus jurisdicundi, cui quadrantum adscribendum sit, sortilegio definiatur* Lsmþ.; *th.* Lög, *qv. v. et* saga, *dictio, narratio* (ek segi, *dico*).

Lögsamkoma, *f., conventus legalis; th.* lög *et* samkoma, *qv. v.*

Lögskilnadr, *m., divortium justum, matrimonii dissolutio,* þótt hann gjöri ei lögskilnat þeirra, *eorum matrimonium qvamvis in totum non dissolvat* fþ. 54; *th.* lög *et* ek scil, *qv. v.*

Lögskipti, *n., divisio legalis v. justa; th.* lög *et* ek skipti, *divido, distribuo, vide* skipti.

Lögskuld, *f., debitum legale, addictio æris alieni causa; th.* lög *et* skuld, *qv. v.*

Lögskuldarkona, *f., fæmina æris alieni causa creditori addicta; th.* Lögskuld, *qv. v. et* kona, *fæmina.*

Lögskuldarmadr, *m., homo v. vir ob debitum legale cuidam addictus; th.* lögskuld, *qv. v. et* madr, *homo, vir.*

Lögskyldr, *adj., ex legibus obligatus; th.* lög, *qv. v. et* skylda, *obligatio* (ek skal, *verbum auxiliare futuræ significationis*).

Lögsegendr, *m. pl. (in sing.* lögsegjandi), *justi denuntiatores; th.* lög, *qv. v. et* ek segi, *dico, narro, denuntio.*

Lögsekt, *f., condemnatio legalis v. legibus definita. Condemnationes legales tres fuerunt: Proscriptio vitæ securitate destituta, exilium spe postliminii, et exilium nulla spe redeundi* Þþ. 40. Eigi fylgir lögsekt lengr einni til enr þridja alþingis, *condemnatio legalis (causam stupri) ad tertia tantum comitia generalia sequitur* fþ. 35; *th.* lög *et* sekt, *vide* sektardómr.

Lögsjándi, *m., inspector justi et oculatus; th.* lög *et* sjándi, *vide* sjáendr.

Lögsilfr, *n., argentum legale, qvale sit Eb.* 84, *indicat, cfr.* scor; *th.* lög *et* silfr, *qv. v.*

Lögspurning, *f., idem qvod* lögfrétt; *th.* lög, *qv. v. et* spurníng, *quæstio* (ek spyr, *qværo, vi vocis: vestigia lego, investigo*), *unde a* spor, *vestigium mihi derivandum. Qværens dicta et responsa alterius secutus veritatem quasi investigat, cfr. gr.* σφυρον, *malleolus pedis.*

Lögstackgardr, *m., sepes legalis fæno congesto circumdatus; th.* lög, *qv. v.* stackr, *congeries, fæni acervus (cfr. gr.* στηκω, *firmiter sto) et* gardr, *qv. v.*

Lögstefna, *f., citatio legalis v. legitima.* Stefni ek lögstefno, *legalem dicam dico; th.* lög *et* stefna, *qv. v.*

Lögsögumadr, *m., idem qvod* Lögmadr, *qv. v., hoc tamen illo magis amplum habere potest significationem, ut qvemcunqve jurisconsultum denotet; th.* lögsaga, *qv. v. et* madr, *vir, homo.*

Lögtidir, *f. pl., tempora legalia, tempora sacra, sacra qvæ sacerdos peragit Eb.* 58; *th.* lög, *qv. v. et* tid, *tempus,* tidir, κατ᾽ ἐξοχην, *sacra, qvæ statis temporibus peraguntur.*

Lögtiund, *f., decimatio legalis v. legibus injuncta cum sc. decima pars proventuum ad usus publicos solveretur, opponitur,* tiund hinni meiri, *decimis majoribus ex* fþ. 55 *faciendis, qvæ centenarium minime efficiebant; th.* lög *et* tiund, *qv. v.*

Lögved, *n., pignus legale.* At leggja lögved í *v.* á land, *jure pignoraticio fundum obstringere.* At eiga lögved í eign annars, *res alienas oppignoratas tenere Llb* 12; *th.* lög *et* ved, *qv. v.*

Lögvextir, *m. pl. (sing.* lögvöxtr), *fructus (usuræ v. locaria) legales et justi.* At taka lögvöxtu af, *legales reditus ex re percipere* Aþ. 10; *th.* lög *et* vöxtr, *vide* vextir.

Lögvilla, *f., error circa leges, ignorantia juris (intransit.), tricæ forenses (active).* En þat er lögvilla ef madr svarar ödro enn er, *tricæ forenses sunt, si aliud qvam verum est qvis responderit* Þþ. 3; oc vardar lögvilla slíkt svo þar, *tricæ forenses eadem hic ut alias pœna coerceatur Vsl.* 15; *th.* lög, *qv. v. et* villa, *error* (ek villi, *qv. v*).

Lögvillr, *adj., errans circa leges, tricas forenses adhibens, rabbula v. leguleius.* Skalat hann svo lögvillr verda at honom haldi þat uppi, *ne tantas cum successu tricas adhibeat, id. th.*

Lögvörn, *f., exceptio peremtoria; th.* lög *et* vörn, *qv. v.*

Lögþáttr, *m., sectio legum.* At segja lögþátto upp, *legum sectiones proclamare,* Lsmþ.

Löstr, *m., contumelia, probrum, vituperium.* Ef madr yrkir um mann hálfa víso þá, er löstr er í, *siqvis dimidiam versus partem, qua contumeliosum qvid adfertur, recinerit Vsl.* 106; *cfr. gr,* λασθη, *contumelia,* λαισθη, *turpitudo* (ek lasta, *vitupero).*

Löstr, *m., vitium, crimen, labes,* nema lestir þeir seo at þeim, *nisi tantis laboraverint vitiis, vide* lagalöstr *et* ek lesti.

M.

Mágkona, *f., affinitatis fœmina, socrus.* Ok á þá bóndi hennar at fastna mágkono sína, *qvo casu hujus (filiæ) maritus socrum suam despondeat* fþ. 1; *th.* mágr, *affinis, gener, qvidam ab* ek má, *valeo, deducunt, ratione allata: qvod vires mutuæ augeantur affinitate, anne cum gr.* γαμος, *nuptiæ per metathesin litterarum conferri potest? vide* kona.

Mál, *n., tempestivitas, statum tempus vel ad cibum capiundum vel ad pecora mulgenda,* þá skal madr ala í tvö mál, *bis in die, statis temporibus, ut cibum largiri fas est Ob.* 30. At missa máls, *statis mulgendi temporibus non adesse (de pecoribus) Llb.* 8, 9, bædi mál, *stata tempora jentaculi et cœnæ; th.* ek mæli, *metior, cfr. gr.* μελος, *membrum.*

Mál, *n., vox, loqvela, sententia, negotium, causa;* oc skal sá hafa sitt mál, *ejus prævaleat sententia* Lsmþ., þá ero þeir þegar af síno máli, *sua illico causa cadunt ibid.* At hafa mál á höndum, *causam agendam habere.* At mæla um mál manna, *causas partium decidere v. agere.* At eigast mál vid, *in foro contendere* Lsmþ. At mæla málom sínom, *causas suas proferre ibid.* At fara med málom sínom, *res suas moderare* þþ. 13; þat sem máli skiptir med mönnom, *qvod ad causas hominum decidendas aliqvid interest.* Ef hann vill til ens meira máls færa, *si graviorem reatum intendere voluerit Eb.* 29.

Málaland, *n., fundus jure protimiseos obstrictus; th.* máli *et* land, *qv. v.*

Málamadr, *m., qvi jus protimiseos habet; th.* máli, *qv. v. et* madr, *vir, homo.*

Málamundi, *m., stipulatio simulata.* Oc vitast þeir vid málamunda þann sín ámilli, *cujus simulatæ stipulationis invicem conscii sunt Eb.* 55; *th.* máli, *qv. v. et v.* mynd, *imago, simulacrum* (ek man, *recordor), cfr. gr.* μνημα, *signum v.* ek munda, *in manibus fero* (mund, *manus). Prima derivatio cum dicto hodie usitato,* til málamyndar, *simulate, sub prætextu, magis convenit, si modo* mynd, *imago potius scribenda sit* mynd *qvam* mind, *cujus ratio mihi non satis perspicua.*

Malarkambr, *m., dorsum glareosum; th.* möl *(genit.* malar), *glarea* (ek mel, *contundo) et* kambr, *pecten, dorsum, cfr. gr.* κομμος.

Máldagaraun, *f., tentatio stipulationis v. probatio per instrumenta acqvisitoria.* At stefna til scila ok máldagaraunar, *ad justa præstanda et pacta probanda aliqvem provocare Llb.* 58; *th.* máldagi *et* raun, *qv. v.*

Máldagi, *m., conditio, stipulatio, conventio, pactum.* Ef hann innir ei máldaga, *si pactis constitutis non steterit Llb.* 16. At alícom máldögom, *juxta factam conventionem* Aþ. 10; *th.* mál, *qv. v. et* dagr, *dies, qvæ vox hic aliqvatenus supervacua videtur.*

Máli, *m., pactum, contractus, stipulatio, etiam jus protimiseos,* máli á landi, *jus protimiseos in fundo Llb.* 12, *vide* málaland, *th.* ek mæli, *constituo, metior.*

Málnyta, *f., statis temporibus usum præstans, pecora lactaria; th.* mál, *qv. v. et* not, *usus, utilitas, cfr. gr.* ονητος.

Málnytr, *adj., idem,* þat er bú, er madr hefir málnytan smala, *villicatio dicitur cum qvis pecora habet lactaria Eb.* 3, *id. th.*

Málsendar, *m. pl. (in sing.* málsendi), *finis dicti, colloqvium,* þau ero þriú ord, ef svo miög verana málsendar manna, at scóggáng varda, *tria sunt dicta; si tantum in deterius abierit colloqvium hominum, qvæ proscriptione sunt punienda Vsl.* 105; *th.* mál, *qv. v. et* endi, *finis.*

Man, *n.*, *servitium*, *servus v. serva.* Ef hann vill i mani gjalda, *si in servitio solvere voluerit Eb.* 5. Hvört hann gaf sínom mans manni frelsi, *an proprium manumiserit servum (nec ne) Ob.* 17. *Videtur ab initio esse fœmininum, substantivi masculini generis*, mannr *v.* madr, *hodie* madr, *vir, homo, cfr. gr.* μανης, *ancilla.*

Manneldi, *n.*, *alimonia hominis, sustentatio alendorum; th.* madr, *homo, vir et* eldi, *sustentatio alimonia* (ek el, *alo, sustento*).

Mannfrelsi, *n.*, *hominis liberatio, manumissio; th.* madr, *homo et* frelsi, *libertas* (friáls, *liber*).

Mannfúlga, *f.*, *in hominis alimoniam oblata pecunia; th.* madr *et* fúlga, *qv. v.*

Mannsafnadr, *m.*, *congregatio hominum, conventus; th.* madr *et* safnadr, *cœtus, conventus* (ek safna, *congrego*) a saman, *simul, qvasi sit* samnadr, *cfr. gr.* αμα, *simul.*

Manntal, *n.*, *hominum numeratio.* At hafa manntal at, *homines dinumerare; th.* madr, *homo et* tal, *numerus* (ek tel, *numero*).

Manntapi, *m.*, *amissio hominum, plurium hominum decessus periculosus; th.* madr *et* ek tapa, *perdo, amitto, qvam vocem lingvæ nostræ non propriam esse suspicatus fui, sed in adjectivo* tæpr, *cum derivatis, ei cognatæ voces occurrunt, et ad gr.* δαπτω, *consumo vel* θαπτω, *sepelio, referri potest.*

Mannvilla, *f.*, *error vel falsum circa personam, falsum personale; th.* madr *et* villa, *error* (ek villi, *qv. v*).

Mansaungr, *m.*, *carmen puellæ, v. amatorium; th.* man, *qv. v. et* saungr, *cantatus* (ek sýng, *cano*), *cfr. gr.* φθογγος *et* φθογγη, *sonus, qvæ etiam est nostri* saungr, *significatio originaria.*

Mansmadr, *m.*, *homo servilis conditionis; th.* man, *qv. v. et* madr, *vir, homo.*

Mark, *n.*, *nota disjunctiva, qvæ auribus pecoris et pedibus avium imponitur, ad proprietatem indicandam et discernendam, cfr.* lögmark. At færa til síns marks, *ad suam notam disjunctivam (alienam) deferre Eb.* 12. At leggja mark á, *nota disjunctiva signare, cfr. gr.* τεκμαρ, *signum literis transpositis, v.* μειρω, *divido.*

Mat, *n.*, *æstimatio, taxatio.* Nú ero lögsjáendur ei ásáttir um matit, *qvod si inspectores oculati de rei æstimatione non consenserint Eb.* 3; *th.* ek met, *taxo, cfr. gr.* ματιον, μετρον, μεσον.

Matgjöf, *f.*, *oblatio cibariorum ad alendos paganos sustentandos; th.* matr, *cibus, esca, cfr. gr.* ματτυα, *lautitiæ,* μασταξ, *esca,* ματειρος, *coqvus et* gjöf, *donum* (ek gef, *dono*).

Matlauni, *m.*, *cibum tantum merens (de operariis vilioribus); th.* matr, *vide* matgjöf *et* laun, *merces, qv. v.*

Matreida, *f.*, *cibi præparatio; th.* matr, *vide* matgjöf *et* reida, *qv. v.* (ek reidi, *paro, struo, in ordinem digero*).

Medalvetr, *m.*, *hyems mediocris, non maximæ rigiditatis; th.* medal, *præp. inter, in constructione: mediocris, cfr. gr.* μετα, *inter et* μεσος, vetr, *hyems.*

Medför, *f.*, *usus, usurpatio; th.* ek fer med, *tracto, teneo, habeo.*

Megri, *f.*, *macies.* At deya af megri, *macie contabescere Llb.* 45; *th.* magr, *macer.*

Mein, *n.*, *damnum, obstaculum, impedimentum (in specie matrimonii contrahendi).* Nú verdr hinom mein at götom þeim er frá görast, *qvod si semitæ (ad pontem) ducentes alteri damni aliqvid intulerint Llb.* 16. Oc verda þau mein á, *et ea impedimenta esse objecerint Vsl.* 41; ef hin meiri (minni) mein ero, *si graviora (v. leviora) matrimonii ineundi impedimenta adfuerint* fþ. 49.

Meli *v.* mæli, *n.*, *mensura, certum temporis spatium,* á því meli, *in eo temporis spatio, tempore intermedio,* eda meira meli, *vel diutius; th.* ek mæli, *metior, cfr. gr.* μελος, *membrum, pars.*

Merr, *f., eqva Eb. 24, substant., m. g., respondens est* marr, *eqvus.*

Mergr, *m., medulla.*

Mergund, *f., vulnus medullæ, vulnus ad medullam ossium penetrans.* En þat er mergund er bein brotnar til mergjar, þat er mergr er í, *vulnus medullæ est, si os, cui medulla inest, ad eam usqve disrumpitur; th.* mergr *et* und, *qv. v.*

Merki ek, *v. signo, notam disjunctivam impono.* Nú vill sá ſhalda er merkti, *qvodsi (injuste) signans, rem sibi habere intenderit Llb.* 41; *th.* mark, *qv. v.*

Merkjagánga, *f., circuitio in terminos (ad fines regundos).* At qveda á merkjagaungo, *circuitionem ad terminos definiendos constituere; th.* merki, *meta, signum, et qvod in pl. sæpissime denotat metas exstructas ad fines fundorum discernendos* (mark, *qv. v.) et* gánga, *itio* (ek geing, *eo*),

Merkjasýníng, *f., terminorum ostentatio; th.* merki, *termini* (mark, *qv. v. et* ek sýni, *ostento* (sjón, *visus*).

Merkibjörk, *f., betula terminalis, in terminis fundorum crescens; th.* merki, *termini* (mark, *qv. v.) et* björk, *betula.*

Merkióser, *m. pl. (in sing.* merkiós), *sinus terminalis, ostium terminale; th.* merki, *termini* (mark, *qv. v.) et* ós, *os v. ostium amnis, sinus minores.*

Merkivötn, *n. pl.* (*in sing.* merkivatn), *aqvæ terminales; th.* merki, *termini* (mark, *qv. v.) et* vatn, *aqva* (vatr *v.* votr, *udus, cfr. gr.* ὕδωρ, ὑετος, *aqva.*

Messíng, *f., oricalchum,* þat er meiri lutr sè silfrs enn messingar *et majorem partem argenti qvam orichalci contineat Kb.* 3, *cfr. indicem Vigaglumss. h. v.*

Met ek, *v. æstimo, taxo.* Sem metendur mato, *ut æstimatores æstimavere Vsl.* 113, *hinc*

Metendur, *m. pl., æstimatores (sing.* metandi, *præs. p. act., v. præcedentis).*

Metfè, *n., bona in specie taxanda, sed taxæ generali exemta, pecora melioris notæ.* Ok er þat metfè, *æstimationi speciali subjiciatur; th.* mat *et* fè, *qv. v.*

Metord, *n., æstimatio.* Oc scal hans metord standa þá, *et ejus tum prævaleat taxatio Kb.* 3; *th.* mat *et* ord, *qv. v.*

Metst ek, *v. depon. me præfero, mihi arrogo.* En ef godarnir metast þat vid, *qvodsi inter prætores non convenerit (unus alteri sese præferre voluerit); th.* ek met, *qv. v.*

Mey, *f., virgo,* meybarn, *n., puella. G. Andr. dicit esse fæmininum adjectivi* meyrr, *mollis, qvod minime approbandum, cum litera* r *in neutro permanens, in fæminino etiam obviam esse necessarium sit, unde in masculino est* meyrr *non* meyr. *Qvod* mey *v.* meyja *sit fæmininum respondens masculino* mögr *(qvasi* meyg *v.* meygja), *magis mihi arridet, qvod etiam optime probatur* Vafþrúdnism. XXXIII, 3, *ubi* mey *et* mögr, *conjunguntur et qvasi opponuntur. Tamen non tacendum qvod τὸ* mögr *mihi sit proles in genere; v.* mögr.

Midla ek, *v., suppedito, præsto, præbeo, contribuo.* Alt þat er búar virda at hann má midla, *qvicqvid ille juxta accolarum æstimationem suppeditare (contribuere) potest Ob.* 7; *th.* milli *v.* midli *v.* midlum, *inter* (midr, *medius*), *cfr. gr.* μεσος, *medius.*

Midmundi, *m., medium.* Midmundi nordurs ok landnordurs, *medium inter septemtrionem et cæciam Llb.* 25; *th.* midr, *medius et* mund, *momentum temporis, terminus, meta.*

Midvikodagr, *m., dies septimanæ dimidiatæ, dies Mercurii. Olim* Ódinsdagr, *dies Othini, Dan.* Onsdag; *th.* midr, *medius,* vika *et* dagr, *qv. v.*

Miklogi, *adv., pro* miklo, *multo, adjecto* gi, *enclit. ut sæpissime superfluo.* At eingi viti einno

miklogi görr, *ita ut nemo multo exactius sciat* Lsmþ.; *th.* mikill, *magnus*, *cfr. gr.* μεγας.

Misdaudi, *m.*, *momenti emortualis differentia; th* mis, *præpositio inseparabilis, Lat. dis et gr.* μεθ' *(in constructione) respondens, et differentiam v. defectum denotans, et* daudi, *mors*, *cfr.* dánarfè.

Misfángi, *m.*, *error*, *subreptio inculpata*, ef manni verdr misfángi, *si qvis errore inductus rem alienam pro propria ceperit Eb.* 12; ok vill han kalla sèr misfánga, *et per subreptionem inculpatam id sese fecisse contendit Vel.* 119; *th.* mis *v.* mox, *antea et* ek fánga, *capio* (ek fæ, *nanciscor)*.

Misfarir, *f. pl. (sing.* misför), *itio in diversum*, *exitium.* Ok sjá menn ei misfarir þeirra, *nec hominibus innotescat emortualium eorum momentorum differentia Ob.* 18; *th.* mis, *vide* misdaudi *et* för.

Misgánga, *f.*, *vagatio pecoris in pascua aliena.* Ef þar verda misgaungur fjár, *si pecora transgressa fuerint in pascua aliena; th.* mis, *vide* misdaudi *et* gánga, *itio* (ek geng, *eo)*.

Misjöfnudr, *m.*, *inæqvalitas*, *iniqvitas*, *dolo malo facta differentia; th.* mis, *cfr.* misdaudi *et* jöfnudr, *æqvabilitas* (jafn, *æqvalis*, *antiqve* jamn, *unde cum gr.* ὁμος, *conferendum)*.

Mismuni, *m.*, *differentia;* þeir skolo ávaxtalausan þann mismuna heimta, *differentiam reposcant, redituum tamen ratione non habita; th.* mis, *vide antea et* munr, *differentia* (ek muna, *in alteram partem fero)*, muni, *occurrit Vigalumss. Cap.* 14, 2, *ubi tamen sensus est ambiguus; vide Gloss. Nialæ in* munir.

Misræda, *f.*, *consilium errans*, *inhonestum*, *stuprum*, *stupri machinatio.* At drýgja misrædo, at ráda misrædo; *stuprare*, *stuprum intendere* fþ. 24, *Vel.* 31; *th.* mis, *qvod hic ut in* missáttr *et* missætti, *negandi v. defectus vim habet et* rád, *consilium*, *qv. v.*

Missáttr, *adj.*, *infensus*, *dissentiens*, *dissidens; th.* mis *v. antea et* sátt, *qv. v.*

Missætti, *n.*, *vel f. dissidium*, *offensio*, *discordiæ*, *id. th.*

Missi ek, *v. amitto*, *destituor.* At missa sakargagna, votta etc., *causæ auctoritatibus*, *testibus destitui*, *cfr. gloss. Eddæ Sæm. h. v.*

Misseri, *n.*, *semestrium; th.* midr, *medius et* ár, *annus in compositione* eri *v.* æri, *ut in* hallæri *qvasi* hardæri, *annus durus.*

Misseristal, *n.*, *computus semestralis. Nomophylacis partium fuit hunc qvotannis in comitiis generalibus proclamare, ut de statis temporibus, diebus festis, jejuniorum initiis etc., populus certior fieret; th.* misseri, *qv. v. et* tal, *numeratio* (ek tel, *numero)*.

Mistek ek, *v. surripio*, *rem alienam pro mea capio; th.* mis, *cfr. antea et* ek tek, *capio*, *cfr. gr.* δεκω, δεχομαι, *capio.*

Misverki, *m.*, *delictum.* At bæta misverka sinn, *delictum suum expiare* fþ. 23; *th.* mis, *cfr. antea et* verk, *opus*, *factum.*

Mjölvægr, *adj.*, *cum farina ponderandus*, ɔ: *æqviparandus.* Mjölvægr matr, *cibaria cum farina æqviparanda; th.* mjöl, *farina* (ek mel, *tero et* ek veg, *pondero*, *veho)*.

Módrfadir, *m.*, *pater matris*, *avus maternus; th.* módur, *mater et* fadir, *pater.*

Módurmódir, *f.*, *mater matris*, *avia materna; th. liquet.*

Mord, *n.*, *cædes furtiva*, *vide indic. Vigaglumss.*, *h. v.*, *cfr. gr.* μορτος, *mortalis (Hesych.) et* μυσος, *scelus.*

Mordvargr, *m.*, *homo scelestus cædem furtivam committens; th.* mord, *qv. v. et* vargr, *homo scelestus e societate humana pulsus et pellendus: vide Gloss. Eddæ Sæm. II hac v.*

Mórendr, *adj.*, *fuscus*, *bicoloratus*, *fuscas habens strias. Mihi haud satis apparet anne derivan-*

dum sit à mór *(in compositione* mó), *terra bituminosa (ita ob fuscum suum colorem dicta) et* rönd, *stria; vel ut vult P. Vidalinus a* mór *et* ek renni, *fluere facio, tingo. Sic hodie dicimus,* at sorturenna, *terra martiali tingere. Vidalini sententiam attamen posthabendam censeo, vix enim probari posse existimo terram martialem* (sortu), *qvâ hodie ad pannos denigrandos utimur, unqvam* mór, *dictam fuisse. Sic* mórandr, móbrúrn, *hodie dicimus; non qvod fuscorubidum, fusconigrum in terra martiali sit tinctum, sed qvod terræ bituminosæ colorem præ se ferat.*

Múlbind ek, *v. capistro vincio.* At múlbinda ross, *eqvos fiscella capistrare* fþ. 58; *th.* múll, *fiscella, capistrum et* ek bind, *vincio.*

Munda ek, *v. in manum capio, v. certum scopum mihi propono.* At munda til cins, *in aliqvem (telum) dirigere Vsl.* 90; *th. v.* mund, *manus v.* mund, *certum momentum, scopus, meta, qvod maxime mihi arridet, vide* munda *et* mynda, *in Glossario Nialæ.*

Mundarmál, *n. pl. (in sing. idem.), contractus de munere v. arrha sponsalitiorum; th.* mundr *et* mál, *qv. v.*

Mundr, *m., munus sponsalitium, arrha qvam sponsus sponsæ patri v. pronubo daret ad uxorem sibi coemendam.* Ef módir hans er mundi keypt, *si mater ejus munere sponsalitio coemta est, vide* konarmundr; *th.* mund, *manus, arrhâ enim sponsalitia data, sponsa in sponsi manus devenit.*

Múnklífi, *n., vita monastica, cœnobium.* At ráðast til múnklífa, *in cœnobium sese conferre, monachorum ordinibus sese addicere; th.* múnkr, *monachus, cfr. gr.* μοναχος *et* líf, *vita.*

Múta, *f., donum, largitio, merces, pretium.* Rètt er at hann gefi mútur af fèno, *ex bonis (demortui) dona jure largiatur (ut possessor bonorum peregrinus ea liberius expendat)* Aþ. 13, *cfr. gr.* μυω, *claudo, conniveo.*

Mælandi, *præs. partic. act. v. seqv.* mælandi máls síns, *qvi causam suam procurare potis est; th.* mál, *loqvela.*

Mæli ek, *v. dico, loqvor, definio, ordino, constituo (etiam metior),* þat er mælt, *legibus cautum est.* Svo er mælt i lögom orom, *in legibus nostris constituitur, id. th.*

Mær, *f., puella; th.* mærr, *purus, non vitiatus. Alii dicunt esse fæmininum respondens substantivo m. g.* mar *vel* marr, *vir nobilis.*

Mætr, *adj., æstimabilis, pretiosus, probus.* At dæma sök mæta eðr ómæta, *causam vel probam vel reprobandam judicare* þþ. 22; *th.* ek met, *æstimo, vide* mat.

Mögr, *m., proles,* eða mögr móður kallar, *vel proles matrem appellat Vsl.* 113. *Hanc vocem filium in primis denotare volunt interpretes, sed sæpe etiam prolis significationem, sexus ratione non habita, admittit ut in Völuspá* I, 4, meiri ok minni mögo Heimdallar; *in cantilena Steinunnæ matris Skáldrefi,* mög fellandi mello, *Kristnisaga p.* 62 *etc., de vocis derivatione verosimillima, vide Gloss. Eddæ Sæm. h. v.*

Mök, *n. pl., commercia, negotia communia.* At hafa mök við, *negotia cum aliqvo habere Vsl.* 111, *th.* maki, *par, socius.*

Mörk, *f., marca, octo uncias continens, cfr.* eyrir, *duæ marcæ cum dimidia centenarium ita efficiebant sive fuerit numeratus, sive argenti seu ponderatus. De vocis significatione primaria, vide P. Vidalini Comm. in v.* mörk; isl. Lærd. L. fèl. Rit IV, *pag.* 272 *seqq.*

Möskvi, *m., fenestella v. macula retis.*

Mötonautr, *m., particeps in cibo capiundo, commensalis; th.* mata *v.* matr, *cibus v.* matgjöf *et* nautr, *particeps* (ek neyti, *fruor, utor, vescor).*

Mötoneyti, *n., participatio mensæ in cibo capiundo.* At vera einn sèr í mötoneyti, *solus cibum capere. Hoc qvoad alienigenarum successiones in Islandia magni fuerat momenti, de qvo* Aþ. 6 *inspiciatur.*

N.

Náinn, nánari, nánastr, *adj., propinqvus,* náinn at frændsemi, *propinqvæ cognationis,* hinn nánasti niðr, *propinqvorum proxumus; th.* ná, *prope. In constructione sæpissime occurrit* ná, *nisi forsan i* Harbardsljóð VI, 4.

Námágr, *m., affinis propinqvus, proximæ affinitatis,* námágar III, ef maðr á dóttr manns eðr systr eðr móðr, *tresqve affines proxumi, cum qvis alterius v. filiam v. sororem v. matrem in matrimonio habuerit* þþ. 6; *idem th. et* mágr, *affinis v.* mágkona.

Nárr, *m. (in pl.* náir), *funus, cadaver corporis humani, vide* fjallnárr. Ef vegandi beiðir sèr griða nás nið eðr nefa, *si occisor pacem petierit ab occisi filio vel nepote (forsan rectius: descendente vel propinqvo) Vsl.* 15.

Násæti, *n., sedes propinqva, vicinia localis,* þóat hann hafi alla rángkvadda at násæti, *qvamvis viciniæ localis respectu omnes illegitime evocaverit (veridicos)* þþ. 16; *th.* ná, *prope et* sæti, *sedes, mansio* (ek sit, *sedeo), cfr. gr.* ἕζομαι, ἕζω.

Náttbjörg, *f., utensilia nocturna,* náttbjörg í klæðnaði, *vestimenta nocturna (ad noctis usum necessaria); th.* nátt *v.* nótt, *nox, cfr. gr.* νυξ, νυκτος, *nox, et* björg, *auxilium vitale, victus, res necessariæ ad usum qvotidianum, cfr. gr.* βιος.

Náttleingis, *adv., per totam noctem.* Ef þeir ero náttleingis í samvist við hann, *si per nocturni temporis spatium eocum versati fuerint Vsl.* 98; *th.* nótt *v.* nátt, *nox et* leingi, *longe* (lángr, *longus).*

Náttmál, *n. pl., initium noctis, momentum inter horam nonam et decimam pomeredianam; th.* nátt *v.* nótt, *qvasi* nókt, *nox et* mál, *qv. v.*

Náttstaðr, *m., locus noctis v. pernoctationis, hospitium, pernoctatio; th.* nótt *v.* nátt, *vide mox antea et* staðr, *locus.*

Náttverðareldi, *n., cœnæ cibaria.* At ala náttverðareldi, *cœnam alicui suppeditare; th.* nótt, *nox,* verðr, *victus destinata cibi portio, et* eldi, *altus* (ek el, *alo).*

Nauðahandsöl, *n. pl., coacta manuum junctio, stipulatio coacta.* Ef nauðahandsöl berast, *si stipulationem coactam fuisse probatur; th.* nauð, *necessitas, coarctatio (cfr. gr.* νυττω, *impello) et* handsöl, *qv. v.*

Nauðsynjalaust, *adv., sine ulla necessitate, ultro, sua sponte; th.* nauðsyn, *necessitas* (nauð *v. mox antea) et* laus, *liber, solutus, expeditus.*

Naust, *n., navale, statio navium, cfr. gr.* ναυσταθμον, *navale.*

Nautn, *f., perceptio, usus.* Hann skal ei hepta hross þat til nautnar, *eqvum ad usum (facilitandum) ne compede coerceat Eb.* 34; *th.* ek neyti, *vescor, fruor, percipio.*

Nautr, *m., particeps, socius.* Með nauta þína VIII, *cum tuis sociis octo* fþ. 49; *idem th.*

Nefgildi, *n., cognatio (oppositum* baugildi, *agnatio) inde.*

Nefgildingr, *m., vir cæso vel occisore cognatus, et*

Nefgildismaðr, *m., idem th.* nefi, *qv. v.,* gildi, *æqvivalentia* (ek geld, *solvo) et* maðr, *vir, homo.*

Nefi, *m., nepos, propinqvus, cognatus. Primaris nepotem denotare opinor, vocis similitudine*

cum latinorum nepos et græcis: νεος παις, inductus. Huc etiam facit qvæ adfert doctissimus K. Ancher in glossario codicis legum Juticarum sub nivi *(eadem voce), sed nihilominus sæpissime pro cognato in genere adhibetur. Sic in codice Jutico* I, 31, *sic Grágása:* nás nidr eda nefi, *occisi descendens vel propinqvus Vsl.* 15. *Edda Sæm. novam statuere videtur significationem, cum in* Hrafnagaldr Odins XVI, 5, *Lokium Njalæ filium vocat* Nálar nefa. *Sed cur cognati in* nefgildi *et agnati in* bauggildi, *esse dicuntur?* Nefi *ut antea dixi primarie nepotem denotat, et hanc significationem in constructionibus* nefgildi, nefgildíngr, nefgildismadr, *servare videtur, ita ut* nefgildíngr, *proprie sit: qvi cum nepote communem capit sortem, nepotis æqvivalens, et* bauggildismadr, *qvi maximam annulorum multaticiorum partem et capit et solvit. Si* Baugatal *inspicimus apparebit, cognatos ubiqve ex eadem ratione ad homicidii multam vel capiundam et solvendam admitti, ac nepotos ex filia. Sic fratres uterini cum fratre ex patre ad annulum trimarcalem capiundum concurrentes duas marcæ partes capiant. Avus maternus et nepos e filia tantumdem annuli viginti unciarum capiant, duas nempe partes, sed avus paternus et nepos e filio tres. Ex eadem ratione annuli bimarcales et duodecim unciarum ad cognatos deveniant. Sed qvicqvid sit, magis plausibilem denominationis rationem adferre neqveo.*

Nefna, *f., denominatio, vide* dómnefna, alþíngisnefna.

Nem ek, *v. capio, adimo, eximo, arripio, etiam disco.* At nema blód, *venam secare Vsl.* 94. At nema mál á danska túngo, *ex lingva danica verba facere discere.* At nema verka, *carmen famosum discere.* At nema mann or dómi, *ex judicio virum denominatum reprobare.*

Nenníngarleysi, *n., pigritia, laboris recusatio; th.* ek nenni, *animum induco, adjecta negatione (ut sæpissime) nolo, recuso.*

Nes, *n., qvicqvid prominet, lingula terræ, promontorium,* ok skal fyrir nes þar girda, *ibi sepes lingulas circumflectat Llb.* 15, *vide gloss. Edda Sæm. sub* Nes, nesjom.

Netnæmr, *adj, retibus capiundus; th.* net, *rete (cfr. gr. νηθω, conglomero) et* næmr, *qvi capi potest* (ek nem, *qv. v*).

Netlög, *n. pl., loca retium ponendorum inprimis ad phocas capiundas; th.* net *v.* netnæmr *et* ek legg, *pono.*

Neydi ek, *v. cogo.* Eigi skal fadir neyda dóttur sina til ráda, *pater filiam suam ad matrimonium ineundum haud cogat* fþ. 2; *th.* naud, *vide* naudahandsal, *cognatum cum gr. νυττω, impello; videtur nostrum* ek nudda, *frico, etiam propello.*

Neyti ek, *v. consumo, vescor; th.* not, *utilitas* (ek nyt, *utor, fruor*).

Neyti, *n., societas, socii, adjutores in re perficienda, id. th.*

Níd, *n., probrum, carmen famosum, derivandum videtur a* nidr, *adv., deorsim. Sic gr. κατα, in constructione cum ὁραω v. Φρονεω, despectus notionem admittit.*

Nidgjöld, *n. pl. (in sing.* nidgjald), *cædis familiaris reparatio; th.* nidr, *qv. v. et* gjald, *solutio* (ek gèld, *expendo*).

Nidr, *m., propinqvus, filius, descendens. Prima significatio in Gragasa sæpissime admittenda videtur ut* Aþ. 1, *Ob.* 3, *cfr. gr. γνωτος.*

Nidrfall, *n., occasus, decidium,* nidrfall sakar, *abolitio causæ, cessatio litis; th.* nidr, *deorsim et* ek fell, *cado.*

Nídstaung, *f., pertica famosa, figura famosa, qvam in ligno exsculptam erigebant veteres in inimicorum contumeliam, cfr. Egilssaga; th.* níd, *qv. v. et* staung, *pertica.*

Níti ek, *v. nego, recuso,* þeim er Gud gramr, er því

nítir. *Deus neganti severus erit* ſþ. 43; *th.* nei, *particula negandi.*

Nokkverr, *pro* nokkurr, *pron., aliqvis.*

Nón, *n., momentum temporis inter horam tertiam et qvartam pomeridianam, cum nempe dies exit et vesper incipit.*

Nónhelgr, *adj.* (dagr), *idem ac* eykthelgr, *qv. v.; th.* nón *et* heilagr, *qv. v.*

Numinn, *perf. partic. pass, v.* ek nem, *qv, v.*

Nunna, *f., virgo sacra, ordinata, cfr. indic. Hungurvakæ, h. v.*

Nýmæli, *n., novella constitutio, placita comitiorum generalium, qvæ rogaverat Nomophylax et totus populus sanxit, Nomophylax deinde sancita proclamavit et Prætores tandem in tribu, in conventu promulgationum promulgavere; th.* nýr, *novus et* mál, *qv. v.* (ek mæli, *dico, constituo, definio).*

Nyt, *f., utilitas, lucrum, proventus, in specie: lac pecoris,* þá á þess nyt þat at vera, *id ei in lucrum vertat,* þótt nyt sè meira verd, *proventus (pecoris), qvamvis majoris pretii fuerit Llb.* 38; *th.* not, *utilitas.*

Nýtr, *adj., utilis, pingvis (de pecoribus).* At þeir hyggi ei at nýtra muni at færra sè, *ut existiment pecora qvamvis pauciora haud pingviora futura Llb.* 14, *idem th.*

Næsta brædra, *est genit. pl., mascul. g., ex* næstr, *proxumus et* bródr, *frater, ita ut denotet: fratrum proximorum. Ex mea sententia his vocibus indicatur tertius gradus lineæ collateralis æqvalis, cfr.* brædra, annara brædra, þridjo brædra, *suis locis qværenda.*

O.

Óalandi, *adj., participale, non alendus, cui remedia vitæ non impune suppeditantur, ut fuerunt proscripti,* óalandi, óferjandi, óráđandi öllom bjargráđom, *non alendus, non transportandus, nullo vitali adjumine sublevandus Vsl.* 62; *th.* ó *v.* ei, *præpositio inseparabilis negans; gr.* ου, *respondens, et* alandi, *futur. partic. pass. v.* ek el, *alo.*

Óaudgr, *adj., indives, egenus, pauper; th.* á *v.* ú, *particula negans et* audgr *v.* audigr, *dives* (audr, *opes, divitiæ).*

Óbygđ, *f., tractus non habitati; loca deserta; th.* ó *v.* ú, *negatio et* bygđ, *loca habitata* (ek byggi, *habito, ædifico,* ek bý, *idem).*

Oddamadr, *m., vir impar, arbiter honorarius; th.* oddi *v. oddr, cuspis et* madr, *vir, homo.*

Ódeildr, *adj., indivisus,* ódeildr arfr, *hæreditas delata nondum divisa; th.* ó *v.* ú, *negatio et* ek deili, *distribuo, divido, qv. v.*

Ódr, *adj., insaniens, furiosus, etiam præceps, vehemens, vide gloss. Nialæ et cfr. gr.* ὠθέω, *trudo, inpello, instigo.*

Óeldtr, *adj., igni nunqvam admotus.* Járnkètill nýr ok óeldtr, *lebes ferreus et igni non admotus; th.* ó *v.* ú, *particula negans et* ek eldi *v.* eldr, *qv. v.*

Of, *vel est adv., nimis ut in qvibusdam seqventibus, et respondet gr.* ὑπερ, *vel est particula qvædam superflua verbis imprimis præfixa, et tum nihil ad verbi primitivi significationem immutandam facit. Interdum idem est ac* um *et Latin. ob respondet.*

Ofalinn, *adj., nimis nutritus, cui plus qvam par est alimentorum præbetur; th.* of, *nimis et* alinn, *perf. partic. pass. v.* ek el, *alo.*

Óferjandi, *adj., non peregre transferendus v.* óalandi; *th.* ó *v.* ú, *negativa et* ferjandi, *fut. partic. pass.* ek ferja (far, *navigium, qv. v).*

Ófjöt, *n. pl., nefas, absurdum qvid legibus contra-*

rium. Ef lögsögomadr gjörir þau ófjöt nockur, *si nomophylax qvid tam injustum fecerit* Lrþ.; *th.* ó, *negativa et* fjöt, *fatum.*

Oflid, *n., et* ofrlid, *n., nimius exercitus, vis, violentia. In ablativo casu tantum occurrit,* at bera oflidi *et* ofurlidi, *vi resistere, violenter alium supprimere* þþ. 38, *Ob.* 7; *th.* of, *nimis et* lid, *exercitus, auxiliatores, auxilium.*

Ófrídr, *adj., inanimatus; th.* ó, *privat. et* frídr, *qv. v.*

Ofríki, *n., nimia potentia, violentia; th.* of, *nimis et* ríki, *regnum, potentia, potestas* (ríkr, *potens, dives*).

Ofrefli, *n., idem, ita tamen ut* ofríki, *sit activæ,* ofrefli, *magis passivæ significationis; th.* of *v.* ofr, *nimis, nimium et* afl, *qv. v.; referunt ad gr.* ἄπος *et* ἀλκη, *robur, vires, auxilium.*

Ófærr, *adj., impotis ad proficiscendum (act.), impervius (pass.).* At qvedja fyrir ófærs manns bú, *a prædio rustici, ad profectionem comitialem impotis (v. non obligati), veridicum evocare* þþ. 55; *th.* ó, *privat. et* færr, *qvi ad proficiscendum par est, permeabilis* (ek fer, *eo, proficiscor*).

Ógagn, *n., damnum; th.* ó, *privat. et* gagn, *qv. v.*

Óheilagr, *adj., profanus, profestus, læsionibus expositus, non immunis.* Ok ero búdir þeirra óheilagar vid broti, *eorum tabernæ directioni expositæ sint.* Sá madr fellr óheilagr, *ille jure cæsus habeatur Vsl.* 13; *th.* ó, *privat. et* heilagr, *qv. v.*

Óhelgi, *n., oppositum,* helgi, *qv. v.*

Óhelgr, *adj., contracte pro* óheilagr, *qv. v.; cfr. gloss. Nialæ.*

Óhægindi, *n., difficultas, incommodum.* At kono þykir sèr óhægindi verda at öllo, *ut uxor omnia se difficulter (a marito) asseqvi putet* fþ. 51; *th.* ó, *privat. et* hagr, *facultas* (hægr, *facilis*).

Ókostr, *m., vitium, pravitas moralis,* fyrir ókostom sínom, *suæ pravitatis causa Ob.* 21, 33; *th.* ó, *privat. et* kostr, *victus etiam sors, optio.*

Óleigis, *adv., gratis, sine locariis; th.* ó, *negat. et* leiga, *locaria, qv. v.*

Ólmr, *adj., furens, furiosus.* Ólmir hundar, *canes rabidi Vsl.* 76, *cfr. gloss. Nialæ sub v.* ólmliga.

Ólof, *n., nulla venia, negatio, recusatio.* At ólofi hans, *eo renuente; th.* ó, *negat. et* lof, *venia, qv. v.*

Ólógadr, *adj., non abalienatus; th.* ó, *negat. et* ek lóga, *qv. v.*

Ólýstr, *adj., non denuntiatus; th.* ó, *negat. et* ek lýsi, *qv. v.*

Ólög, *n. pl., qvod legibus repugnat, injustum qvid, nefas* at dæma ólög, *injustam sententiam ferre* þþ. 23. At fara at ólögom at ransókn, *inqvisitionem injuste instituere Vsl.* 118; *th.* ó, *negat. et* lög, *qv. v.*

Ómagaaldr, *m., ætas invalida, infantia et pueritia ad sedecimum annum usqve.* At fara af ómagaaldri, *sedecem annorum fieri, ephebis excedere; th.* ómagi, *qv. v. et* aldr, *ætas.*

Ómagabjörg, *f., qvicqvid ad alendi vitam sustentandam inservit; th.* ómagi et björg, *qv. v.*

Ómagaeyrir, *m., bona alendorum; th.* ómagi *et* eyrir, *qv. v.*

Ómagalauss, *adj., alendis expers, qvi invalidos sustentare non tenetur; th.* ómagi, *qv. v. et* lauss, *liber, solutus, expers.*

Ómagamót, *n., occursus alendorum. Dicitur cum rusticus, cui alendus injungitur, ipse ad incitas redactus est,* þá á til síns skuldíngja hvörr at hverfa; þat kalla menn ómaga mót, *tum ad necessarium suum qvisqve revertat, qvi casus alendorum occursus dicitur; th.* ómagi, *qv. v. et* mót, *occursus de qvo v. gloss. Nialæ.*

Ómagasök, *f., causa de alendis sustentandis; th.* ómagi et sök, *qv. v.*

Ómagi, *m., invalidus sive juventutis sive senectutis sive valetudinis causa, qvi victum ipse sibi acqvirere neqvit, alendus, vide* erfdarómagi, ferdarómagi, skriptingarómagi, *suis locis; th.* ó, *negat. et* ek má, *valeo, possum, qveo.*

Ómáli, *m. (subst. adjectitium). Lingvâ deficiens, loqvelæ deliqvio laborans.* Barn ómáli, *infans; th.* ó, *negat. et* mál, *loqvela.*

Ómegd, *f., status invaletudinis, etiam omnes alendi simul sumti, qvi ab aliqvo sunt sustentandi.* Enda sè dóttur þeirra i ómegd, *filiaqve eorum ætate puerili haud egressa fuerit* Aþ. 2, þá skal þridjúngr ómegdar hverfa í módurátt, *tertia pars alendorum matris familiæ adsignetur Ob.* 3, til arfs ok til ómegdar, *ad hæreditatem et alendos (hæreditati inhærentes)* Aþ. 1, *th.* ómagi, *qv. v.*

Ómennska, *f., desidium, pigritia, ignavia; th.* ó, *negat. et* mannr *v.* madr, *vir.*

Ómætr, *adj., nullius pretii, rejiciendus, vide* mætr.

Ónotinn, *adj., in usum non adhibitus,* klædi ónotin, *panni non habiti; th.* ó, *negat. et* ek nýt, *utor, fruor* (notinn *perf. part. p.*).

Ókvaddr, *adj., invocatus, non citatus, non evocatus (de testibus et veridicis); th.* ó, *negat. et* ek kved, *qv. v.*

Orr, *antiqve pro* vor *(consonante antecedente),* orr landi, *nostras,* í afrètt ora, *in nostra compascua Llb.* 42.

Órádandi, *adj., consiliis non juvandus.* Órádandi öllom bjargrádom, *consiliis opiferis haudqvaqvam juvandus, cfr.* óalandi, óferjandi; *th.* ó, *negat. et* ek, *qv. v.* (rádandi, *est fut. part. pass.*).

Óraverk, *n., facta furoris v. furiosi.* Ok skal þat þvíat eins óraverk berast, *id pro furoris facto ea tantum lege habeatur Vsl.* 33; *th.* ærr *v.* örr, *mentis non compos (etiam in puerili ætate versans unde* æska *v.* ærska, *qv. v.) et* verk, *factum* (orka ek, *qv. v.*).

Ord, *n., dictum, sententia, decisio causæ.* At leggja ord í, *contradicere, interloqvi Ob.* 9, at ráda ordi um, *causam ex proprio arbitrio decidere Llb.* 58. *Si modo factum denotare possit* ord, *non inepte deducendum ab* ek verd, *fio.*

Orka ek, *v. qveo, possum, etiam postulo, exigo, posco.* At orka heimildar á einu, *auctoritatis aliqvem postulare Llb.* 2. At orka landdeildar á annan, *ad fundum dividendum alium provocare Llb.* 14; *th.* orka, *vires etiam opus, factum, negotium, ut in* varorka *in Codice Jónsb. Llb.* 53, *qvo sensu cum gr.* ἔργον, *opus conferri potest, cum vero vires denotat ad gr.* ἀρκέω, *sufficio, est deferendum.*

Orkostr *vide* úrkostr.

Orlausnir *vide* úrlausn.

Ornæmi *vide* úrnæmi.

Orpinn, *adj., tectus, conditus.* Orpinn grjóti, *lapidibus congestis tectus Llb.* 52. *Est revera perf. part. p., verbi* ek verp, *jacio.*

Ortugi, *m., ortuga. Trientem unciæ argenti ponderati continuit, ut ex* Baugatali, *ubi primus casus annulorum æqviorum tractatur, probari potest. Primum verosimillime fuit nomen ponderis, dum argentum non numerabatur, sed ponderatum est, sed cum tandem numeratum et ponderatum argentum peridem fuit (ut dicit Gragasa Kb.* 84) *hocce ponderis nomen numerale factum est. Ceterum thema mihi non innotescit, cfr. ind. Kristnis. h. v.*

Óræki ek, *v. non curo, negligo; th.* ó, *negat. et* ek ræki, *curo, colo.*

Órækist ek, *v. dep., idem, ejusd. th, cfr. seqv.*

Órækt, *f., incuria, negligentia, animus aversus,* fyrir óræktar sakir, af óræktom, *animi aversi causa* fþ. 16, 51; *th.* ó, *negat et* rækt, *cura, cfr. adhæc* ek ræki, *curo,* ræki *v.* reki, *vindicta in ind. Landnamas., qvæ omnia ab* ek rek, *pello, derivanda, hoc enim verbum etiam vin-*

dico denotat, ut in phrasi: at reka rèttar síns, *jus suum vindicare.*

Ósannr *v.* ósadr *(antiqve), adj., non verus, falsus,* ósannr at, *falso insimulatus Vsl.* 50, at segja ósátt á annan, *falso alium criminis insimulare; th.* ó, *negat. et* sannr *v.* sadr, *verus.*

Osátt, *f., dissidentia.* At segja ósátt sína á, *contradicere; th.* ó, *negat. et* sátt, *qv. v.*

Ósekja, *f., insontia, immunitas a reatu.* At ósekjo, *impune; th.* ó, *negat. et* sök, *qv. v.*

Óskérdr, *adj., non imminutus, totus; th.* ó, *negat. et* skérdr, *qv. v.*

Óskil, *n. pl. improbitas in expendendo.* Ok vardar þeim einom vid lög er óskil stydja, *ii tantum in leges commissi criminis tenentur, qvi improbe se gerunt; th.* ó, *negat., et* skil, *qv. v.*

Óskýrborinn, *adj., impure natus, illegitime natus; th.* ó, *negat. et* skýrr, *purus, splendidus, etiam a noxa immunis. Omnes præter G. Andreæ scribunt* skírr, *cujus rationem, cum derivatio non perspicua sit, non teneo. Mihi* skýrr *et* at skýra, *derivandum ab* ek skúra, *perpolio, abstergo, Germ. scheuren, Dan. skure.*

Óslitinn, *adj., non ruptus, indivisus, continuus, integer;* þá voro þíng óslitin, *tum toparchiæ fuerunt indivisæ* þþ 1; *th.* ó, *negat. et* ek slít, *rumpo, cfr. gr.* λιάζω, *separo.*

Osso, *dat. sing.; pron.,* vor, *pro* voro, osso á landi, *nostra in terra Vsl.* 114, *cfr. gloss. Eddæ Sæm.*

Ósvas, *adj., insvavis, atrox, turbidus, inqvietus;* ef vedr er ósvast úti, *si tempestatis intemperies ingruerit* Lrþ.; *th.* ó, *negat. et* svas, *svavis, de qvo vide gloss. Eddæ Sæm.*

Ótelgdr, *adj., non asciatus.* Á þar allan vidreka annan ótelgdan, *omnem ejectam materiem non asciatam ille habeat Llb.* 54; *th.* ó, *negat. et* ek tálga *v.* telgi, *lævigo, cfr. gr.* θέλγω, *mulceo, delinio.*

Ovilji, *m., defectus spontaneitatis, recusatio;* at óvilja sínom, *non sponte, coacte* Aþ. 7; *th.* ó, *negat. et* vilji, *voluntas* (ek vil, *volo).*

Óvísa, *adv. v. nomen adjectitium indeclinabile, incertum qvid,* óvísa eldi, *bona fide facta sustentatio incogniti* þþ. 55; *th.* ó, *negat. et* vísa, *certus, cognitus* (ek veit, *scio).*

Óviti, *m., substantivum adjectitium, mentis incompos; th.* ó, *negat. et* vit, *mens sana* (ek veit, *scio), cfr. gr.* εἴδω.

Óvænishögg, *n., v.* úvænishögg.

Óværuteigr, *m., tractus inqvietus. Sic dicitur tractus in pascuis alienis alicui competens, supponitur nempe eum a pecoribus alienis semper infestari; th.* ó, *negat.* værr, *qvietus, sedatus* (ek er, *sum, maneo) et* teigr, *tractus, inprimis pascuorum v. pratorum particula.*

Óæll, *adj., idem qvod* óalandi, *qv. v.; ejusd. them.*

Óærr, *adj., sanæ mentis, sui compos; th.* ó, *negat. et* ærr, *insaniens, vide* óraverk.

P.

Pallr, *m., scamnum, subsellium, dicasterium circumcirca, in usum assessorum positum, vide gloss. Nialæ.*

Páskadagr, *m., primus dies festi paschatos.*

Páskar, *m. pl, festum pachatos, vox origine Hebr.*

Patríarchi, *m., patriarcha, summus ordinis sacerdotalis, origine græcum.*

Pávi, *m., papa Romanus.*

Penníngr, *m., nummulus, decima pars unciæ numeratæ, sed sexagesima pars unciæ argenti ponderati, cfr.* eyrir-penníng skal hann gèfa goda

þeim er hann leidir í lög, þat skal tíundi partr eyris vera. *Prætori eum in municipium recipienti, unicum nummulum, id est decimam unciæ partem, expendat* fþ. 43, þat er 10 penníngar gjöra eyri, *cujus (argenti legitimi) decem nummuli unciam (numeratam) efficiunt Vsl.* 114, penníngi midr enn hálfan sètta eyrir, *uncias qvinqve cum dimidia, nummulo minus Vsl.* 114; *circa etymon, vide gloss. Edd. Sæm.*

Píni ek, *v. crucio.* Sva skal pína hana at hvörki verdi af örkumbl nè flit, *ita eam cruciet ut neqve plagam inde referat nec color cutis immutetur* fþ. 33, *cfr. gr.* ποινη, ποινα.

Primsignon, *f., prima signatio christianismi. Vox orig. latina.*

Pundari, *m., statera major, vide* lögpundari; *th.* pund, *pondo, libra.*

Q.

Qvadarvottr, *m., testis de veridicorum evocatione antestatus; th.* qved ek *et* vattr, *qv. v.*

Qvanarmundr *vide* konarmundr, qvæn, qván, *recent.* kona.

Qvardi, *m., ulna justificata, semiregula, vide* stika.

Qved ek *v.* (at qvedja), *evoco, posco, postulo.* At qvedja búa heiman, *accolas domi evocare.* At qvedja ígègn hests ok matar, *eqvum cibumqve (in profectionem comitialem) reposcere* þþ. 48. At qvedja sèr bjargqvidar, *effatum excusatorium sibi evocare (a veredicis postulare).*

Qved ek *v.* (at qveda), *cano, carmen pango.* Nú ef hann qvedr, *qvodsi carmen famosum cecinerit Vsl.* 107.

Qved ek *v.* (at qveda), *dico, definio, etiam reprobo.* At qveda svá at ordi, *verba facere.* At qveda á gripi, *res alienas v. cimelia aliena sibi eligere Kb.* 75; at qveda á gögn, *auctoritates (partis contrarii) reprobare* þþ. 22. *Tria hæc verba leviter inter se differentia, vide in gl. N.*

Qvennklædi, *n. pl., vestimenta muliebria; th.* qvan *v.* qvæn *v.* qven (*hodie* kona), *mulier, etiam uxor et* klædi, *vestis.*

Qvensift, *adverbialiter; cognatione fœminæ.* Er qvennsift ero komnir, *qvi e fœmina sunt oriundi. Distinctio inter cognatos et agnatos, in homicidii multa distribuenda inter familias, maximi momenti fuerat et etiam qvoad hæreditates dividendas, et obligationem vim suam exercuit; th.* qvan *v.* qvæn *v.* qven (*hodie* kona *v.* qvinna), *fœmina et* sif, *in pl.* sifjar, *qv. v.*

Qverkband, *n., aurea pilei; th.* qverk, *fauces, gurges, cfr. gr.* γαργαρεον, *guttur et* band, *ligamen* (ek bind, *vincio*).

Qvidr, *m., uterus.* Ádr barn er kvikt ordit i qvidi henni, *embryo priusqvam in utero ejus (matris) vitam adeptus est, cfr. gr.* κοιτη *proles v.* κοιται, *libidines, v.* ητρια, *venter.*

Qvidr, *m., veridici, effatum veridicorum.* At rydia qvid, *veridicos reprobare.* At geta qvid, *effatum veridicorum adipisci* þþ. 8, þar er qvidir eigo at skilja mál manna, *ubi veridicorum effata litibus civium dirimendis adhibeantur* þþ. 16. *Si vim vocis seqvimur,* qvidr, *proprie (subjective) denotat: evocati, cum ab* ek qved, *evoco, vox sit derivanda. Sed vox evocatus minime indicat officium veridicorum, sed tantum modum qvo fuerunt provocati. Testes etiam evocabantur,* qvidar, *tamen non testes fuerunt. Ad consacramentalium classem eos referre non sustineo, cum non minus in favorem rei, qvam agentis et eos provocantis, effatum edere eorum partium fuerit. Cum Danorum* Sandemænd, *qvanvis non omnino conveniant, tamen, ex mea sententia, ad eos propius*

accedunt, qvam consacramentales, nec qvidqvam magis proprium nomen iis imponere potui, qvam veridici, qvasi qvod eorum, ad lites et causas controversas dirimendas usum in foro maxime adæqvate exprimit.

Qvidburdr, *m., veridicorum effati prolatio; th.* qvidr, *qv. v. et* burdr, *portatio, prolatio* (ek ber, *fero).*

Qvikr, *adj., vivus, vitalis, vide* qvidr, *uterus, cfr. gr.* κικυω, *valeo.*

Qvísl, *f., brachium fluvii, etiam furca; th.* qvistr, *ramus, qvasi sit* qvistl, *brachia enim fluviorum, cum ramis arborum comparari possunt.*

Qvittr, *m., rumor suspectus.* Eigi scolo þar qvittir ráda, *rumores ibi nullius habendi* fþ. 33; *th.* ek qveđ, *dico.*

Qvonfángseiđr, *m., juramentum uxoris capiundæ, v. matrimonii ineundi, ad elidendas suspiciones de obstaculis cognationis v. affinitatis in gradibus inhibitis; th.* qvon *v.* qvan *v.* kona, *uxor,* ek fánga, *nanciscor* (ek fæ, *idem) et* eiđr, *jusjurandum.*

Qvongađr, *adj., v. perf. partic. passivi, verbi seqventis.*

Qvongast ek, *v. pass., uxorem duco; th.* qvon *v.* qvan *v.* qvæn *v.* qven, *hodie* kona, *uxor.*

Qvöđ, *f., evocatio veridicorum.* Ef rètt er at qvöđ farit, *si evocatio juste instituitur; th.* ek qveđ, *evoco, qv. v.*

R.

Ráđ, *n., consensus, consilium, et, per eminentiam, consilia de matrimonio ineundo,* fyrir ráđ akaparfa sins, *sine consensu hæredis legitimi* Aþ. 4, hvort hann hafi arfskot i þeim ráđom ráđit, *anne iis consiliis defraudationem hæreditatis intendisset* Aþ. 11. At ráda ráđi síno í annat sinn, *secunda vice ipse sibi prospicere, etiam: ad secunda vota transire* fþ. 3, Aþ. 4, nema ráđin takist, *nisi nuptiæ stipulatæ consummatæ sint* Aþ. 4. Nema hennar ráđ fylgi, *nisi ejus consensus adsit* fþ. 3, þá scolo þau ráđom ráda, ef þau vilja, *tum, si voluerint, matrimonium ineant ibid.* At neida til ráđa, *ad sortem nuptialem eligendam (matrimonium ineundum) cogere, ibid.* Ef fleiri ero til ráđanna, *si plures ad consultandum (de matrimonio ineundo) paris propinqvitatis fuerint, ibid.* At renna ráđonom, *consilia (matrimonii ineundi) rescindere* Aþ. 16. Heilt ráđ oc heimilt, *conditio nuptialis sana et jure acqvisita, cfr. gloss. Eddæ Sæm. et ind. Vigagl.*

Ráđ, *n. pl., regimen, custodia rei,* ok telja hann af ráđonom fjár síns ok telja sèr ráđin, *omnium ejus bonorum custodiam ei ablatam et sibi delatam ire intendant* Aþ. 3.

Ráđahagr, *m., facultas consultandi v. status qvo consiliorum locus est, matrimonium; th.* ráđ *et* hagr, *qv. v.*

Ráđinn, *adj., constitutus,* ráđinn dómr, *judicium institutum* þþ. 1; *th.* ek ræđ, *qv. v.*

Ráđrúm, *n., spatium v. locus consiliorum, facultas consultandi.* Ef ráđrúm er til, *si ad consilia capiunda facultas non defuerit Vsl.* 44; *th.* ráđ, *qv. v. et* rúm, *spatium, qv. v.*

Ragr, *adj., pavidus, effœminatus, flagitiosus et nefandis stupris inqvinatus, unum inter veterum convicia graviora, cfr. Syriacum racha, gr.* ῥακα, *cerebro vacuus.*

Rakna ek *v. (intransit.), remittor,* þá raknar undan þeim *(bona ejus hæreditaria tenentes), ea remittere debent* Aþ. 6; at láta rakna, *remittere; th.* ek rek (at rekia), *evolvo, explico.*

Rannsaka ek, *v. per domos inqviro (proprie de iis*

qvi per domos de furto anqvirunt); th. rann, *domus* (ek renn, *curro) et* saka ek, *culpo, incuso* (sök, *qv. v) vel* ek sæki, *qvod peridem est. Qvasi de furto per domos anqvirentes, fure nondum manifesto, domos culpaverint.*

Rannsókn, *f., inqvisitio.* Rannsóknaþáttr, *sectio v. particula juris de inqvisitionibus instituendis, idem th. et* þáttr, *qv. v.*

Randarán, *n., rapina rubra. Sic dicebatur, qvum qvis rem propriam, qvam alter dominum sese gerens possidet, eo invito, aufert. Juxta lectionem derivandum a* raudr, *rufus et* rán, *rapina, sed hujus derivationis rationem reddere non possum, nisi denominatio ad id respiciat qvod verosimile sit possessorem rei alienæ erubescere, cum dominus rei justus eam vindicat.*

Raun, *f., experimentum, tentamen, etiam probatio causæ controversæ.* At stefna til skila ok raunar, *ad justa præstanda et probanda aliqvem provocare. Hinc:* at stefna einom raunarstefno, *aliqvem in jus vocare ut probetur cujus res litigiosa propria sit, cfr. gr.* ἐρευνα, *scrutatio, indagatio.*

Rekkja, *f., lectus. Antiqve etiam legitur* reykja, *unde mihi subvenit, anne ab* ek ræki, *curo, sit deducendum, cfr. alias gr.* ῥηγος, *culcitra, stragula. Ad* ek reidi, *paro, etiam deferri potest.*

Refr, *m., vulpes.*

Refsbelgr, *m., pellis vulpina; th.* refr, *vulpes et* belgr, *pellis.*

Reid, *f., eqvitatio.* Reid en meiri *v.* minni, *eqvitatio major, minor* fþ. 58; *th.* ek ríd, *eqvito.*

Reida, *f., suppeditatio, suppellex necessario habenda,* ok alla reido þá er hafa þarf á þíngi, *et qvicqvid in comitiis degens necessario habeat* þþ. 47, *Vsl.* 29; *th.* ek reidi, *qv. v.*

Reidi, *n., instrumentum portatorium, vel navale.* Ok bilar reidi hans, *ejusqve instrumenta portatoria (clitellæ, rheda etc.) deficiunt Llb.* 35. Alt þat reidi skolo búar þeir meta, *omnia illa instrumenta navalia accolæ illi æstiment Skmfd.* 2, *id. th.*

Reidi ek, *v. expendo, solvo, profero, expedio, sursum fero,* hann skal reida sína aura fyrir landit, *suas pecunias pro fundo expendat Llb.* 12, ok reida at gjalddögom, *et in diebus solutionum (diebus oculatis) expendat* Aþ. 10, at reida bauga, *annulos multatitios solvere Vsl.* 114, ok reidir til hádúngar manni, *et in alterius contumeliam (carmen famosum) profert Vsl.* 106, at reida fram vígvöl at manni, *instrumentum lethale alicui intendere Vsl.* 1, *cfr. gr.* ῥαδιος, *facilis.*

Reidíng, *f., prolatio, elocutio.* Sú reidíng vardar skóggáng er til hádúngar metst, *prolatio (carminis famosi) contumeliosa proscriptione punienda Vsl.* 106, *th.* ek reidi, *qv. v.*

Reidskjóti, *m., eqvitationem accelerans, eqvus, jumentum; th.* reid, *qv. v. et* skjótr, *velox* (ek skýt, *jaculor), cfr. indic. Landnamæ.*

Reidsla, *f., suppeditatio, expensio, solutio; th.* ek reidi, *qv. v.*

Reifi, *n., vellus unus ovis; th.* ek rif, *vello. Lana enim pecoris in Islandia non tonditur sed evellitur. Anne latinorum vellus etiam a vello? Referri etiam potest ad* ek reifa, *involvo, circumvincio.*

Reifi ek, *v. recito,* at reifa sök, sókn, vörn, *causam, actionem, defensionem recitare; qvod qvomodo instituatur, vide* þþ. 20. *Idem ac* ek hreifi, *moveo, instauro, abjecta aspiratione ut sæpissime fit ubi consonans liqvida subseqvitur, ut in* hreppr, hlutr, hnikarr etc.

Reifing, *f., recitatio, recensio; th.* reifi ek, *qv. v.*

Reifingarmadr, *m., recitator causæ, actionis, defensionis (unus judicum); th.* reifing, *qv. v. et* madr, *vir, homo.*

Reingi ek, *v. improbo, rejicio, vitii coarguo.* At rengja mann or dómi, *in judicium denominatum*

reprobare þþ. 6, at rengja qvid, *veridicos rejicere; th.* rángr, *falsus.*

Reitr, *m., terminus, circulus,* þeir skolo rista reito 11, *duos circulos describant* þþ. 22. *G. Andræ ducit ab* reid, *eqvitatio, qvasi sit* reidtr *et primarie denotet stadium, v. spatium eqvitandi, cui non contradico, cfr. gr.* ερητυω, *inhibeo.*

Rekamark, *n. terminus litoris; th.* reki & mark.

Reki, *m., ejectamenta maris; th.* ek rek, *pello, trudo, mare enim ejectamenta ad terram pellit.*

Rekinn, *adj., pulsus.* Rækr ok rekinn, *pellendus et pulsus (de hominibus scelestis); idem th.*

Reköld, *n. pl., diminut. (in sing.* rekald), *ejectamenta maris minora, inprimis tabulæ navifragæ; id. th.*

Rèna ek, *v. (intransit.), imminuor, evanesco.* Sekt rènar, *condemnatio (reatus) evanescit; derivandum videtur ab* ek renn, *fluo, curro.*

Rengi ek, *vide* Reingi ek.

Renni ek, *v. cursare facio, missum facio, annihilo, rescindo,* at renna rádom, *consilia (matrimonii ineundi) rescindere* fþ. 6, *id. th.*

Reppr, *vide* hreppr.

Reppsmenn, *m. pl., vide* hreppsmadr.

Rètt, *f., septum oviarium.* Ef dilkar villast í rètt, *si agni subrumi in septo oviario a matre distrahuntur Kb.* 14; *th.* rèttr, *jus, judicium. Hoc enim septum oviarium in id institutum est, ut justi domini, notæ disjunctivæ auxilio, oves suas, per æstivum tempus in montibus permiscue cum alienis palantes, tempore autumnali recuperent.*

Rèttafar, *n., juris personalis violati multa.* At taka rèttafar um kono, *fæminæ (sibi cognatæ) juris personalis violati multam capere* Aþ. 20; *th.* rèttr, *qv. v. et* ek fer, *eo, amitto; qv. v.*

Rèttbodinn, *adj., jure obferendus, juste solutionibus adhibendus; th.* rèttr, *adj., justus et* bodinn *oblatus,* ek býd, *qv. v.*

Rètthafi, *m. (subst. adjectitium), jus habens, jure gaudens.* Ef hann er rètthafi at ordinn, *si jure acqvisivit Llb.* 13; *th.* rèttr, *qv. v. et* ek hef, *habeo.*

Rètti ek, *v. ad justum dirigo, perficio, rectifico, suppleo, emendo, corrigo.* At rètta lög, *legibus subrogare.* Ok skal hinn sjúki rètta vetti fyrir þeim, *(testis) ægrotans eorum testimonium suppleat, rectificet, modificet.* Ek rètti, *etiam trado, porrigo, sed præpositio* fyrir, *huic significationi hic adversatur.* At rètta hluta eins, at rètta sök eins, *etium solitum qvid: rem alterius vel causam labefactatam restituere, ut in Vigagls. Cap.* 7, *th.* rèttr, *justus.*

Rèttíng, *f., rectificatio, emendatio,* rèttíng á vetti, *testimonii (a teste ægrotanti) facta rectificatio. Testes nempe cæteri cum ægrotanti capita conferrent, ut testimonium commune adimpleatur; th.* rètti ek, *qv. v.*

Rèttleidis, *adv., justa v. recta via, directe.* At hann færi rèttleidis, *eum concessam pergere viam; th.* rèttr, *justus et* leid, *via, qv. v.*

Rèttr, *m., jus, juris personalis vel realis violati multa,* ok á hann rètt ok fè hans, *juris personalis violati multam e bonis alterius capiat* fþ. 6. Rèttr er VIII aurar ens Vta tygar, *juris personalis violati multa octo qvintæ decadis uncias efficit Vsl.* 20; *th.* rèttr, *adj., justus, ab* at rekja, *derivare mihi non arridet; potius referre mallim ad* ek ræd, rèd, hefi rádit, at ráda, *rego, præsum, valeo, qvasi sit* rèdtr, *cui etiam adstipulatur Mæsogoth. raihts, raid; Medopersic. radka, rasst, rast. Vide Gloss. Edd. Sæmund. T.* 2.

Rifjar, *f. pl., ratio, causa, unde aliqvid fit.* Hann skal áqveda af hvörjom rifjom hann færir, *qvibus rationibus inductus (alendum) attulerat, definiat Ob.* 7; konor þær, er óarfgeingar voro af þeim rifjom, *fæminæ eam ob causam hæreditatis incapaces* Aþ. 23. Rifjom *(abl. pl.), tam neutrius qvam fæminini generis esse potest, sed cum haud fa-*

cile appareat, cur το rif, *neutrum, costam denotans, hic causæ v. rationis denotationem habeat, suspicor:* rifjar *esse fœmininum pl. et referendum ad* ek hreifi, *e loco moveo (abjecta aspiratione). Causa causatum ad existentiam qvasi movet; anne* rifja rètti *in* Helga qvidu Haddíngjaskata XXII, 4, *hic adferri potest et exponendum esse per: simultatis causarum vindictam? De hoc doctiores dispiciant.*

Rifhrís, *n., betula manibus evellenda, sylva incædua; th.* ek ríf, *rumpo, vello et* hrís, *betula; vide* hrísrif.

Rifti ek, *v. revoco, annihilo, improbo.* At rifta gjöf sína, *donum revocare.* At rifta gjörd, *causæ decisionem reprobare.* At rifta kaup, landsölo, *emtionem, fundi venditionem rescindere; th.* ek ríf, *rumpo.*

Rifting, *f., ruptio, revocatio.* Ok skal eigi rifting til þess vera, *id rescindere jure non potest; id. th.*

Ríkismadr, *m., homo potens, violentus; th.* ríkr, *dives et* madr, *vir, homo.*

Rjódr, *n., loca in sylva arboribus omnino nudata; th.* ek ryd at rydja, *qv. v.*

Ripti ek, *v.* rifti ek.

Ripting, *vide* rifting.

Rismál, *vide* hirdisrismál.

Risti ek *v.* rist ek, *v. seco, scindo, incido.* At rista reito, *circulos vel qvadrangulos describere* þþ. 22. At rista trèníd, *perticam famosam secare; adferunt etymologi gr.* χαράττω, *sculpo.*

Ro, *antiqve, pro* ero, *sunt.*

Rof, *n., recisio, revocatio.* Rof gjafa, landsölo, *revocatio donationis, fundi, venditionis; th.* ek rýf, *rumpo.*

Rofsmál, *n., contractus revocabilis; th.* rof *et* mál, *qv. v.*

Rofna ek, *v. (intransit.), rescindor.* Ok á at rofna málit, *contractus rescindatur Ob.* 14; *th.* rof, *qv. v.*

Rostúngr, *m., trichechus rosmarus; th.* röst, *vortex, mare;* úngr *tantum est determinatio substantivalis.*

Róta ek, *v. radices effodio, eradico, terram subverto.* Nema túnsvín sè þat er ei má róta, *nisi sus sit in prato stercorato alenda, qvæ a fodiendo est impedita Llb.* 11; *th.* rót, *radix, cfr. gr.* ὀρύττω, *fodio v.* ῥίζα, *radix.*

Ruddr, *adj., evacuatus, in ordinem digestus.* Þá er lögrètta er rudd, *cum dicasterium ad justa persolvenda ordinatur; est perf. part. pass. v.* ek ryd, at rydja, *qv. v.*

Rudníngarmál, *n. pl., formulæ reprobationis, ad judices v. accolas evocatos reprobandos adhibendæ; th.* ek rýd *et* mál, *qv. v.*

Rúm, *n., spatium, lectus, sedes;* ok á lögsögomadr at skipa þat rúm, *nomophylax hocce spatium teneat (intra scamna dicasterii)* Lrþ. At skipa lidi í rúm, *alios in (dicasterii adsessorum) sedes ordinare,* ok færa at rúmi hans, *ad ejus lectum (sedem) alendum ferat Ob.* 7.

Rúmheilagr, *adj., profestus.* Ef þá er rúmheilagt, *si (tempus) profestum fuerit; in neutro substantive adhibetur; th.* rúmr, *laxus et* heilagr, *qv. v.*

Rúmhelgr, *adj., idem qvod* rúmheilagr, *ejusd. th.*

Rýd ek *v.* (at rjóda), *rubefacio, madefacio.* En ekki flein rjóda, *spiculum (sangvine) ne madefiet Vsl.* 113; *th.* raudr, *rufus, cfr. gr.* ἐρυθαίνω, *rubefacio.*

Ryd ek *v.* (at rydja), *rejicio, reprobo, expello, evacuo, ordino, immuto.* At rydja qvid, dóm, *veridicos, judices reprobare.* At rydja lögrètto, *dicasterium ordinare, evacuare. Cum justa in dicasterio persolverentur, nomophylax omnes, intra scamna versantes, præter assessores dicasterii, expellendi potestatem habuit, unde* at rydia lögrètto til, *proprie: dicasterium evacuare, in ordinem digerere, ejusdem valoris est ac: assessorum sententias de novellis ferendis v. cum, qvid juris

obtineat, in dubio est, exqvirere, cfr. ruddr. Ok rydst sva til, *et status qvæstionis ita immutatur* Aþ. 13.

Ryski ek, *v. qvatio, concutio; th.* rusk, *dirutio, raptatio. Dan.* at ruské, *cfr. gr.* ῥυστάζω, *trahendo rapto.*

Ryskíng, *f., qvassatio, id. th.*

Ræd ek, *v. rego, valeo, acqviro.* Ok skal abl ráda, *numerus prævaleat.* At ráda sèr á hönd ómaga, *alendum sustentandum sibi conciliare Ob.* 9. At ráda sik af baugbótum, *annulorum multaticiorum additamenta amittere Vsl.* 114. At ráda heimilisfángi síno ok vistafari, *domicilium et mansionem ipse sibi eligere.* At ráda mann til vistar, *operarium conducere.* At ráda ráði síno, *qvoad nuptialem conditionem ipse sibi prospicere; th.* ráð, *qv. v.*

Ræd ek, *v. consilia suppedito, consiliis juvo.* At ráda dreprádom, áljótsrádom, sárrádom, banarádom bjargrádom um mann, *consilia struere ad alium ictu afficiendum, lædendum, vulnerandum, occidendum, servandum.* At ráda bana, *consilia circa alium occidendum machinari; th.* ráð, *qv. v.*

Ræd ek, *v. explico;* ei skal at skáldskaparmálom ráda, *juxta significationes poeticas verba non explicanda.*

Ræda, *subst. adjectitium, de subus dicitur cum coitum appetunt Kb.* 24.

Rægi ek, *v. obtrecto, defero; th.* róg, *calumnia, diffamatio.*

Rækr, *adj., pellendus; th.* ek rek, *vide* rekinn.

Ræntr, *adj., spoliatus; th.* ræni, *spolio* (rán, *prædatio).*

Ræti ek um, *v. radices arborum effodio; th.* rót, *radix, vide* ek róta.

Röggvar, *f. pl., plicæ, rugæ,* þrettán röggvar um þveran feld, *tredecim plicæ per pallium transversum. Cognatum, ni fallor, cum latinorum ruga, gr.* ῥυτις; *conferenda est phrasis:* at gjöra rögg af sèr, *cum qvis strenue operatur, ita ut vestimenta in plicas deveniant.* Röggsamr (*non* röksamr), *cum derivatis, mihi est severus, austerus, cui frons severitate contrahitur. Probare videtur locus ubi* röggvar *occurrit Kb.* 85, vararfeldi, *idem esse ac* röggvarfeldi, *qvæ Olavius Hypn. in indice Landn. sub* feldr, *dicit esse togas cum vellere subsutili.*

S.

Sadr, *adj., antiqve pro* sannr, *qv. v., cfr. gr.* σαφης, *sanus.*

Saga, *f., narratio, historia.* Ok skal sva vanda sögo sem um erlendis víg, *narratio (de morte peregrinantis) eodem veritatis studio construatur, ac de cæde peregre commissa* Aþ. 4; *th.* ek segi, *dico.*

Sakarspell, *n., causæ vitiatio.* Ok verdrat honom þat at sakarspelli, *neqve causa ejus hoc labefactatur* þþ. 16; *th.* sök, *qv. v. et* spell, *vitium, labes, læsio, cfr. gr.* σπιλος, *labes, macula.*

Sakaukar, *m. pl. (sing.* sakauki), *qvi reatum adaugent, multaugi. Sic dicebantur in* Baugatali, *filii cæsi vel serva natus vel illegitimus, ut et ejus privignus gener, sororius et socer, qvi præter cædis multam ordinariam, ad cæsi cognatos et agnatos sexus virilis delatam, XII uncias et qvinqve nummulos ponderatos ab occisore simul caperent Vsl.* 114; *th.* sök, *qv. v. et* ek eyk, *augeo, cfr. gr.* αυξω, *augeo.*

Sakbót, *f., reparatio causæ, multa, additamentum reatus v. multæ.* Ok skal hann í þess ætt telja til sakbóta, *ejus familiæ cædis multæ additamenta exigat Vsl.* 48, 114, þá fellr sú sakbót

nidr, *tum hocce cædis multæ additamentum evanescit Vsl.* 114. Sakbót *in specie dicebantur pecuniæ, qvas percussor, præter annulos multaticios ordinarios, expenderet cognatis cæsi et agnatis graduum remotiorum qvam fratrueles, consobrini et amitini et in se continuit* eptirbauga, *qv. v.; th.* sök, *qv. v. et* bót, *reparatio, cfr. gr.* βοηθεια, *adjumentum.*

Sakgildr, *adj., multæ solvendæ jure adhibendus; th.* sök, *qv. v. et* ek gèld, *solvo.*

Sakráð, *n. pl., consilia de actione v. causa instituenda.* En erat hann fremr skyldr sakráða við menn, *de causis instituendis consiliis ulterius juvare haud tenetur* Lrþ.; *th.* sök *et* ek ræð, *qv. v.*

Saktala, *f., cædis multarum recensus,* þar fellr saktala, *ibi annuli multaticii cessant Vsl.* 114; *th.* sök, *qv. v. et* tala, *numerus* (ek tel, *numero).*

Sala, *f., venditio, traditio.* At fara at sölom, *vendi Llb.* 1; *th.* ek sel, *vendo, trado.*

Sáld, *n., amphora,* VI menn sèo um sáld, *amphora aqvæ sex hominibus destinata sit Skmfd.* Sáld, *est mensura tam aridorum qvam fluidorum, et horum non, ut dicit B. Halthori, qvatuor, sed minime novem congios tenuit, qvod apparebit si Codicis Jonsb.* Farmannalög *Cap. II cum Gragasæ jure navali conferatur, ubi nempe hoc unum* sáld *sex hominibus destinat, ille duobus hominibus tres* bjórverpla *(congios cerevisiæ) constituit, unde conjiciendum: unum* Sáld, *novem* bjórverpla *tenuisse.* Bjórverpill, *mihi congius seu duo qvartarii,* sáld, *vero amphora, novem congios et octodecem qvartarios tenens, qvod doctiorum examini subjicio.* Sáld, *cognatum cum* sár *v.* sárr, *dolium. Anne contractum a* sáhald, *dolium tenens, ɔ: ejusdem capacitatis ac* sárr? *Diminutivum, ab* sárr, sáld *esse nolo, qvamvis relatio inter* kèr *et* kèrald, sárr *et* sáld, *id svadere videatur. Cæterum atavorum nostrorum mensuræ genera, non minus qvam eorum res nummaria, caligine vix omnino explicabili circumfusa sunt.*

Sálobót, *f., animæ expiatio.* Tíunda á maðr fè sitt til sálobóta sèr: *in animæ suæ redemtionem bona sua decimare qvicunqve tenetur* Aþ. 11; *th.* sál, *anima, cfr. gr.* ζαω, *vivo et* bót, *vide* sakbót.

Sálogjöf, *f., donatio animæ causa, donatio pia; th.* sál *et* gjöf, *donum* (ek gèf, *dono).*

Samdóma, *m., substantivum adjectitium, consentaneus.* Ok er þá vel ef þeir verða samdóma, *si qvoad sententiam ferendam inter eos convenerit, res bene se habet* þþ. 38; *th.* sam, *præpositio inseparab., qvæ Lat. con respondet, cfr. gr.* αμα *et* dómr, *qv. v.*

Samdægris, *adv., eodem die v. nocte; th.* sam, *con* αμα *et* dægr, *qv. v.*

Samfast, *adv., continue; th.* sam *v. antea et* fastr, *fixus, conjunctus.*

Samfeðra, *m., subst. adjectitium, eodem patre procreatus; th.* sam *v. antea et* faðir, *pater.*

Samfenginn, *adj., continue sumtus, ɔ: delectu non habito; th.* sam *v. ant. et* fenginn, *p. p. p. v.* ek fæ, *nanciscor, capio.*

Samför, *f., consociatio itineris, in pl.* samfarir, *qvod sæpissime denotat matrimonium; th.* sam *v. ant. et* för, *qv. v.*

Samgángr, *m., idem.* Aðr samgángr hjóna var görr, *conjugio nondum consummato Ob.* 22; *th.* sam *v. ant. et* gángr, *itio* (ek geng, *eo).*

Samhèraðs, *adv., in eodem tribu; th.* sam *v. antec. et* hèrað, *qv. v.*

Samhuga, *m., substant. adjectit. monopt. concors;* þar er hjú verða ei samhuga, *ubi discordia inter conjuges oritur* fþ. 54; *th.* sam *v. antec. et* hugr, *animus.*

Samkoma, *f.; conventus; th.* sam *v.* saman, *simul et* ek kem, *venio.*

Samkomomál, *n. pl., placita v. constitutiones conventus (pagani).* At þoka samkomomálom, *con-*

stitutionibus conventus (pagani) derogare, si non eas abrogare; th. samkoma *et* mál, *qv. v.*

Samlag, *n., compositio, in unum collatio.* Samlag fjár, *collatio bonorum in societatem Ob.* 3; *th.* sam *v.* saman, *simul et* ek legg, *pono.*

Samlendr, *adj., ejusdem terræ, conterraneus; th.* sam *v. antec. et* land, *terra.*

Sammæddr, *adj., eadem matre natus; th.* sami, *idem et* módir, *mater.*

Sammædra, *o. g., idem; ejusdem th.*

Samnadr, *m., congregatio (hodie* safnadr); *th.* ek samna, *in unum colligo* (saman, *simul), cfr. gr.* ἁμα.

Samneyti, *n., consensus.* At beida adra samneytis, *consensum aliorum expetere.* At bjóda samneyti sitt, *consensum suum obferre* Þþ. 23; *th.* saman, *simul et* ek neyti, *vescor. Simul enim cibum capientes, consentientes præsumuntur.*

Samqvædi, *n., suffragium, consensus.* At gjalda samqvædi sitt á, *conceptis verbis consentire, suffragari* Þþ. 16, 20; *th.* sam *v. antec. et* ek qved, *dico.*

Samskipa, *adv., dicuntur naves simul navigantes; th.* sam, *vid. antec. et* skip, *navis, cfr. gr.* σκυφος, *scyphus.*

Samvista, *f., cohabitatio, convictus; th.* sam *et* vist, *qv. v.*

Samvist, *f., in pl.* samvistir, *idem; ejusd. th.*

Samværr, *adj. (in pl.* samværir, *placide cohabitantes, consentientes); th.* sam, *v. antec. et* værr, *placidus, qvietus* (ek er, at vera, *sum, esse).*

Samþínga, *adv., ejusdem toparchiæ; th.* sam, *v. antec. et* þing, *qv. v.*

Samþíngisgodi, *m., prætor ejusdem toparchiæ; th.* samþínga *et* godi, *qv. v. Tres præturæ unicam efficiebant toparchiam* (þíng), *unde harum prætores* samþíngisgodar, *dicebantur.*

Sannadarmadr, *m., comprobator, consacramentalis; th.* sannr, *qv. v. et* madr, *vir, homo.*

Sannr, *adj., verus,* sannr at sök, *reatus jure insimulatus, vide* sadr, *cfr. gr.* σαφος.

Sár, *n., vulnus,* hin meiri sár, hin minni sár, *vulnera graviora, leviora. Circa etymon, cfr. glossaria Eddæ Sæm. h. v. et Nialæ sub* sárafar. *Referunt ad græca* τραυω, σωρος, ψωρα, ξυρεω, σχαω *etc., mihi conferendum videtur cum gr.* σαυρα, *lacerta,* σαυρωτηρ, *cuspis. Vulnera in Vsl.* 73, *dicuntur cuspidis vestigia v.* farvegr, *et sane adjectivum* sárr, *acutus, dolorem movens, est solitum cuspidis epitheton.*

Sárrád, *n. pl., consilia de vulnere infligendo; th.* sár *et* rád, *qv. v.*

Sássgirdi, *n., vimina ad vasa lignea et majora; th.* sárr, *dolium (genit.* sás *v.* sáss) *et* ek girdi, *cingo, sepio* (gardr, *sepes).*

Sát, *f., sedes, insidiæ,* at koma í sát fyrir mann, *insidias alicui struere Vsl.* 85, *th.* ek sit, *sedeo.*

Sátt *v.* sætt, *f., reconciliatio, decisio causæ arbitris facta, multa v. condemnatio ab arbitris constituta,* til hollra sátta, *ad infucatam transactionem.* At taka menn til at gjöra sátt, *arbitris controversiam decidendam compromittere Kb.* 69. Nú handsalar madr sekd sína eda sátt eda fè ákvedit, *at condemnationem sibi irrogandam, multam vel certas res exigendas, qvis alteri stipulatur Eb.* 75. Ok skal adili hafa þridjúng af sátt, *actor competens tertiam multæ constitutæ partem capiat* Aþ. 20; *derivandum videtur ab* ek set (hefi sett), *compono;* a *et* e *minime inter se variant, præsertim* æ *intermediante, et* sátt, *etiam sæpissime* sætt, *audit qvasi* sett.

Sáttardómr, *m., arbitrum sententia de lite transigenda, pœnam pecuniariam irrogans (Kb.* 70, *differentiam indicat inter* sáttardómr *et* sektardómr, *qv. v.).* Sáttardómr *nempe denotat eorum sententiam de lite transigenda, ubi multa tantum pecuniaria reo injungitur; si vero reo condemnatio inflicta fuerit, ita ut vel* fjörbaugs-

madr *v.* skógarmadr *ex arbitrum sententia fiat, hoc* sektardóms *nomine venit; th.* sátt *et* dómr, *qv. v.*

Sáttargjörd, *f., transactio causæ per arbitros facta; th.* sátt *et* gjörd, *qv. v.*

Sáttarhlad, *n., detentio, violatio transactionis per arbitros facta; th.* sátt, *qv. v. et* hald, *qv. v.*

Saunghús, *n., domus cantatus, exedra; th.* saungr, *cantus* (ek sýng, *cano*), *cfr. gr.* φθογγος, *sonus et* hús, *domus, it. gr.* οικος, *domus.*

Segendr, *m. pl., nuntiatores.* Ef segendr ok sjáendr gánga annan veg at eins frá vígi, *ubi nuntiatores et inspectores oculati, cædis commissæ, in unum tantum latus (a loco rei gestæ) discedunt Vsl.* 49; *th.* ek segi, *dico, cujus præp. act. est* segandi.

Sekkr, *m., saccus, cfr. gr.* σακκος & σακκιον.

Sektardómr, *m., decisio litis per arbitros facta ubi condemnatio reo infligitur, vide* sáttardómr; *th.* sekt, *reatus* (sök, *qv. v.*) *et* dómr, *qv. v.*

Sel, *n., æstiva, cfr. indic. Gunnl. Ormst. s.*

Sel ek, *v., vendo, trado.* At selja börn sín í skuld, *in delictum legale liberos suos tradere, vide* Lög-skuld *etc.* At selja vid verdi, *pretio constituto vendere.* At selja af höndum *v.* hendi, *tradere, cfr. gr.* στελλω, *mitto, missum facio.*

Sell *pro* selr, *tertia pers. præs. ind. act. v. præc.*

Seljandi, *m. (subst. verbale agentis), vendens, tradens.* Seljandi sakar, *causam demandans Eb.* 72; *th.* ek sel, *qv. v.*

Selnót, *f., rete qvo phocæ capiuntur; th.* selr, *phoca et* net, *rete v.* netnæmr.

Set, *sedile, cfr. glossarium Nialæ sub* setstokkr *et ind.* landn, *h. v.; th.* ek sit, *sedeo, cfr.* εζομαι.

Seta, *f., sedes,* þegar er VI dómendr ero komnir í setor sínar, *cum sex judices in sedes deveniunt* þþ. 22; *id. th.*

Seymi, *n., tendines animalium majorum, qvæ minutatim discerptæ ad suendum adhibentur; th.* ek sauma, *suo* (saumr, *sutura* saman, *simul, in unum), conferendum cum gr.* αμα, *una vel etiam* συν, *in constructione* συμ, *suendo enim panni particulæ combinantur.*

Sjá *pro* sá, *ille (antiqve).*

Sjáendr, *m. pl., inspicientes, vide* segendr; *th.* ek sè, *video.*

Sjálfala, *adv., seipsum alendo.* At gánga sjálfala, *sine custode vagari (præsertim de pecoribus); th.* sjálfr, *ipse et* ek el, *alo.* Sjálfr *mihi derivandum videtur a* sjá *pro* sá, *ille, productione adjecta ad indicandam personam certam vel ipsissimam (ut Plautus habet); sic etiam gr.* αυτοτατος, *per superlativi determinationem denotat certam agentis personam.*

Sjálfkvaddr, *adj., eo ipso citatus,* sjálfkvödd gögn, *autoritates causæ reapse evocatæ v. provocatæ* þþ. 38; *th.* sjálfr *v.* sjálfala *et* ek kved (at kvedja), *qv. v.*

Sjálfrádi, *subst. adjectitium, ipse regens, liber,* þó skal madr sjálfrádi fyrir fè síno, *attamen libera bonorum suorum administratio unicuiqve conceditur; th.* sjálfr; *vide* sjálfala *et* ek ræd, *qv. v.*

Sjálfrædi, *n., libertas, spontaneitas.* At fara at sjálfrædi síno, *proprio motu, nulla necessitate coactus mendicare* Aþ. 8; *id. th.*

Sjálfstefndr, *adj., idem qvod* sjálfkvaddr, *qv. v., th.* sjálfr; *v.* sjálfala *et* ek stefni, *dico, cito.*

Sídarr, *comparat., adv.* síd, *sero.*

Sifjar, *f. pl., vincula cognationis, in specie et juridice de affinitate adhibetur, ut in seqventibus.* Sifjar enar meiri, *affinitates propinqviores. Singularis* sif, *mihi nusqvam obvia, nisi forsan in* Hyndloljód XXXIX, 7, *ubi* sif *tamen mihi est nomen proprium uxoris Thori, sev poetica telluris personificatio. Cognatum videtur cum* sefi, *propensitas animi, cfr. gr.* σεβω, *colo.*

Sifjaslit, *n., ruptio v. violatio affinitatis, cum qvis in gradibus affinitatis inhibitis v. matrimonium*

contrahit v. prolem procreat. Sifjaslit en firnari, *affinitatis remotioris violatio; th.* sifjar, *qv. v. et* ek slít, *rumpo, cfr. gr.* λιαζω.

Sifjaspell, *n., idem. th.* sifjar, *qv. v. et* spell, *vide* spellreid.

Sigla, *f., malus navis; th.* segl, *velum, vide Gloss. Nialæ sub* sigldr.

Silfr, *n., argentum.* Silfr sakgildt, *argentum qvod multis expendendis jure adhibetur; v.* lögsilfr. *Argentum duplex in Gragasa memoratur:* lögsilfr, *argentum legale, cujus uncia ponderata qvatuor uncias et qvinqve ulnas numeratas effecit; et* brendt silfr, *argentum defæcatum, cujus uncia ponderata fere octo uncias numeratas effecit juxta Kb.* 3, *et juxta ejusdem sectionis Cap.* 85, *septem cum dimidia uncias numeratas continet, cfr. gr.* σιλβω, *splendeo.*

Silfrlitr, *m., color argenti. Veteres argentum suum cum ære vel orichalco composuere, sed arte probatoria nondum inventa, color ad argenti probitatem indagandam maxime inserviit, præsertim incisura facta; v.* skor; *th.* silfr, *qv. v. et* litr, *color* (ek lít, *video).*

Sinn, *n., momentum temporis transiens, vicis,* um sinn, *unica vice, cfr. gloss. Nialæ et Eddæ Sæm.*

Síst, *adv., pro* sídann, *postqvam.*

Sit ek, *v. sedeo.* At sitja at fè, *pecora seqvi, cum pastor pecus seqvitur Llb.* 5. Sitr madr rètti sínum, *jure suo cadit Vsl.* 52. *Sic membrana A. sed exscripta omnia male.* Nítr madr rètti sínom, *jus suum denegat, cfr. gr.* ἵζω *et* ἵζομαι, *sedeo.*

Skadabætr, *f. pl. (in sing.* skadabót), *reparationes damni (casualis),* skadabætr ero mæltar, *damna (casualia) reparanda esse legibus cautum est Kb.* 48; *th.* skadi, *vide* skedd ek *et* bót, *in pl.* bætr, *reparatio, resarcitio, multa* (betri, *melior, comp. a* gódr, *bonus).*

Skaka ek, *v. qvatio, concutio.* At skaka skèllo at hestom, *eqvos sistro trepidare Eb.* 36, *anne a* skæ, *damnum noxa,* at ská, *cædere, lædere? cfr. nostrum,* skakkr, *dispar, etiam claudus, mutilatus.* At skáka, *dicitur in ludo latrunculorum, cum qvis, ex agmine adversarii, in insidias ductus, vix ac nevix salvus evadere potest; qvæ ejusdem originis opinor. Cfr. gr.* σκαζω *claudico.*

Skáldskaparmál, *n., usus loqvendi poeticus; th.* skáld, *poeta, cfr. gr.* ψαλλω *et* mál, *qv. v.*

Skaparfi, *m., hæres creatus, ɔ: legitimus; th.* ek skapa, *creo, constituo, cfr. gr.* σκευος, *vas,* σκευαζω, *instruo, paro, conficio, vel ut alii volunt* σχαω, *scalpo v.* σκεω, *seco et* arfi, *hæres.*

Skapbætandi, *m., ex legum præscriptis cædis multam expendens; th.* ek skapa *v. antec. et* ek bæti, *multam expendo, resarcio, rependo v.* skadabætr.

Skapþiggjandi, *m., ex legum præscriptis cædis multam refererens; th.* ek skaþa *v. antec. et* ek þigg, *accipio, asseqvor, cfr. gr.* θεγω, *tango, attingo.*

Skapþing, *n., comitia ordinaria v. legalia.* Skapþíng III, vorþíng, alþíng ok leid, *comitia tria ordinaria, vernalia nempe, generalia et promulgatoria; th.* ek skapa *v. antec. et* þíng, *qv. v.*

Skèdd ek, *v. lædo, damno, afficio.* En þat er skorit er skèddr beini edr brjóski, *secatum dicitur cum vel ossa vel cartilago læduntur; th.* skadi, *damnum, læsio, ad gr.* σκαω *et* ξαω *referunt, vid. Gloss. Nialæ sub* skadd, *sed ad gr.* σκεδαζω, *dissipo non minus apte defertur.*

Skeinist ek, *v. pass., leviter vulneror; th.* skeina, *plagula cum cutis leviter stringitur, vulnusculum* (skinn, *cutis v. epidermis).*

Skèrdr, *adj., imminutus, perf. part. p.* ek skerdi; *th.* skard, *fissura, scissura* (ek skèrr, *seco, cujus etymon vide in gloss. Nialæ).*

Skèrnárr, *m., cadaver scopulorum; sic dicebantur, qvi vi in scopulos maris delati mortem ibi oppe-*

tebant, vel ibi mortui præsumebantur; th. skèr, *scopulus et* nárr, *qv. v.*

Skíd, *n., xylosolea.* A skipi eda skídi, *in navi vel xylosoleis Vsl.* 113, *cfr. gr.* σχίδη *et* σχίδος, *schidium,* σχίζω, *scindo.*

Skil, *n. pl., probitas in commerciis, habitus suum cuiqve tribuendi, proba distinctio inter meum et tuum,* til skila ok raunar, til skila ok máldagaraunar, til skila ok sanninda, *sunt locutiones ejusdem valoris: ad justa præstanda et probationes adferendas;* at leysa lögmæt skil af hendi, *justa et legitima exseqvi.* Nú sá þeirra er skil vill ágjöra, *eorum qvi ex bono et justo agere cupit* Aþ. 13, *cfr. gr.* σκέλος, *crus, pes, qvod a* σχίζω, *derivatum volunt etymol. cum crura sint divisa.*

Skil ek, *v. distribuo, divido, segrego, discerno, percipio.* Ef þá skilr á, *si inter eos non convenerit,* ɔ: *in diversas abierint sententias Ob.* 7, at skilja um, *discernere, definire v.* skil.

Skilnadarmadr, *m. (in pl.* skilnadarmenn), *pugnantes distrahens, intercessor Vsl.* 72; *th.* skilnadr, *segregatio* (ek skil, *qv. v) et* madr, *vir, homo.*

Skílihögg *v.* skylihögg, *n., ictus obliqvus in naves vel arbores, plagas nocitivas inferens; th. ex mente P. Vidalini* skjældr, skjæld, skjælt, *obliqvus et* högg, *ictus* (ek högg, *verbero, ascio), qvasi sit* skjælthögg *v.* skjælhögg. *Ab* ek skýli, *tego, vox non est derivanda, cum de ictu tegendo, ubi* skílihögg *occurrit non sit oratio; sed cum etymon vocis incertum sit, mihi adhæc adferre liceat* skíd, *ut sit* skídihögg, *ictus qvo assulæ tenues abscinduntur v. qvo tabulæ navis et arbores in assulas diffinduntur. Huc facit qvod* l *et* þ *v.* d, *sæpissime alternant invicem, ita ut* l, *ibi hodie habeamus ubi atavi nostri* þ *v.* d *habuerunt. Sic hodie dicimus,* at skilja, *dividere, separare ubi olim fuit* skiðja *v.* skidja, *vide gloss. Eddæ Sæm. II pag.* 782, *in nota; qvod olim fuit* midli, *inter, nobis,* milli *audit; et multa alia.*

Skipamenn, *m. pl., homines navium, nautæ, navigatores; th.* skip, *navis, vide* hafskip *et* madr, *vir, homo.*

Skipbrot, *n., naufragium.* At verda á skipbroti, *naufragium pati Llb.* 71; *th.* skip *v.* hafskip *et* ek brýt, *frango.*

Skipt, *f., sors divisa.* Ok á hann þat ei at taka í skipt, *id in sortem sibi divisam haud computet Ob.* 7.

Skipti, *n., divisio.* Skipti eingja, túna, haga, reka, húsa, ómaga, *divisio pratorum tam exteriorum domesticorum, pascuorum, litorum, domuum, alendorum, cfr. gr.* κόπτω, *seco.*

Skiptíngarómagi, *m., alendus inter necessarios suos, qvoad sustentationis obligationem distribuendus; th.* skiptíng, *idem qvod* skipti *et* ómagi, *qvæ vide.*

Skipverjar, *m. pl., idem qvod* skipamenn; *th.* skip, *navis, vide* hafskip *et* verr, *vir.*

Skógarmadr, *m., vir sylvæ, ab aqva et igne interdictus, proscriptus, securitate vitali ubiqve et omnino destitutus; probe distingvendi* skógarmenn *ab* fjörbaugsmönnum, *exulibus, qvi si* fjörbaugr *et* aladsfestur *(qv. v.), ad eorum bonorum occupandorum judicium solveretur, certis in locis securitate vitali fruebantur, et peregre abeundi facultate gaudebant; th.* skógr, *sylva* (skuggi, *umbra* σκιά, *idem) et* madr, *vir, homo.*

Skor, *f., incisura, linea insculpta, rasura;* þat er silfr sakgildt sem þolir skor, *argentum multis expendendis jure adhibetur, qvod lineam insculptam (rasuram) sustinet. De fossilibus mineralogi danice dicunt:* At de beholde Stregen, *lineam incisam (rasuram) sustinere v. tenere, qvod, ad apicem usqve, respondet nostro:* at þola skor, *cum* ɔ: *fossilia incisura (rasura) facta colorem non immutant, unde conjici potest massam eandem esse interne qvam externe, nec colorem tantum esse superficialem* (anlöben). *Scio plerosqve imo omnes legisse:* sem þoli skör, silfr bleikt *v.*

hvítt í skör, *ut Hist. Eccl. Isl. pag.* 1, *pag.* 64, *Stephensen dissertatione sua inaugurali pagg.* 46, 47, *B. Halthori in disqvisitione sua de centenario argenti, et plures. Sed et membranæ eorum lectioni adversantur, nec facile probari potest* skör, *fracturam, ut volunt, denotare.* Skör *vel est barba, mystax, crines, caput, ut in Edda sæpissime, vel scamnum, scabellum (hodie), ut qvicqvid paululum a plano et in præceps se elevat ut in* íss-skör, *margo vel præcipitium glaciei. Res ipsa etiam docet, de fractura hic sermonem esse non posse, si enim ad probitatem argenti indagandam fracturæ opus fuerit, necessarium esset, argentum magis ac magis minutatim frangi, qvod tam in frustis, qvam cimeliis elaboratis argenteis, qvam absurdum sit omnibus patet; th.* ek skèrr, *seco, v. gloss. Nialæ*

Skorda, *f., fulcra navis lateribus apposita, ne cadant.* At fella skordo, *navis fulcra sternere Skmfd., vide gloss. Eddæ sub* at skorda, *cfr. gr.* στηριζω, *stabilio v.* εσχαρα, *basis.*

Skortir mik, *v. imperson., indigeo, neqveo,* þegar er nokkud skortir á at vinna sèr mat, *qvatenus ad alimoniam sibi operis acqvirendam non par est Ob.* 1; *th.* skortr, *defectus* (skor, *qv. v.).*

Skot, *n., angulus tenebrosus in domibus, angulus (in genere) videtur idem esse ac* skaut, *extremitas lacinia, sinus, gremium, tegmen, cujus prima significatio, cum loco Ob.* 3 *bene convenit qvamvis metaphorice.* At halda sino skoti (skauti) upp, *suis necessario alendis prospicere, pro sua parte oeconomiæ extremitates sustinere posse (de conjugibus); qvicqvid sit,* skot *et* skaut, *ejusdem originis sunt, et derivanda a* ský, *involucrum, velum, cfr. gr.* σκια, *umbra.*

Skotakóngr, *m., rex Scotorum; th.* Skoti, *nomen gentile, Scotus et* kóngr, *rex* (konr, *vir).*

Skotfè, *n., pecuniæ balænæ jaculatori debitæ, per portionem balænæ jaculatoris divisam; th.* skot, *projectio, jaculatio et* fè, *pecunia. Mihi* skot, *projectio, ejusdem originis si non idem est ac* skot, *angulus, qvo aliqvid projicitur, qv. v. et inde derivatum volo* ek skýt, *projicio, jaculo et* skyti, *jaculator (in* hvalskyti, *qv. v.), qvæ tamen nonnulli a nomine Schytarum derivatum volunt, qvod doctiorum sit examinis.*

Skothvalr, *m., balæna jaculata; th.* skot, *vide mox antea et* hvalr, *balæna.*

Skotmadr, *m., qvi balænam jaculat, jaculator, idem th. et* madr, *vir, homo.*

Skrá, *f. (dat. sing.* skrö, *dat. pl.* skrám *v.* skröm), *codex scriptus (legum);* þat skolo lög vero sem á skrám standa, *pro legibus habeatur qvicqvid in codicibus (legum) scriptis exstat, cfr. gr. v.* γραφω, *scribo vel* χαρασσω, *sculpo, imprimo, incido, literis paulisper transpositis.*

Skrida, *f., ruina vel montis v. nivis; th.* ek skríd, *serpo, repo, labor.*

Skrúd, *n., ornamentum.* Ok þat skrúd kyrkjo allt er hvörn dag þurfti at hafa, *omniaqve templi ornamenta, qvotidie adhibenda; gr.* χρωτον, *pictum coloratum, optime confert gloss. Eddæ Sæm. sub voce* skrautgjarn, *qv. v.*

Skúar, *m. pl. (sing.* skórr *v.* skúrr), *calcei.* Gefa skal til skúa ok klæda ef vill, *in calceamenta et vestes (mendico pagi alieni), largiri, cuicunqve voluerit, fas est Ob.* 30; *circa etymon, cfr. gloss. Edd. sub* skórr.

Skuld, *f., debitum, æs alienum.* Edr gánga ei skuldir í land, *nec fundus ære alieno obstrictus fuerat Llb.* 1. At gánga í skuld fyrir födr, módr, börn, *debito legali (vide* lögskuld), *alicui sese addicere ad patrem, matrem, liberos sustentandos Ob.* 1. At leysast or skuld, *e debito legali (addictione) liberari, ibid.* At selja börn sín í skuld, *in addictionem liberos suos mancipare; th.* ek skal, *debeo, me oportet, vide Gloss. Nialæ h. v.*

Skuldadómr, *m., conventus debitorum solvendorum,*

qvi habebatur cum qvis obierit tam obæratus, ut æs alienum bonorum superaret massam, Eb. 8, 9; *th.* skuld, *qv. v. et* dómr, *qv. v.*

Skuldamót, *n., conventus debitorum solvendorum, vide* skuldadómr; *th.* skuld, *qv. v. et* mót, *occursus, conventus, vide gloss. Nialæ sub* mót.

Skuldamadr, *m., idem qvod* lögskuldarmadr, *qv. v.*

Skuldarstadr, *m., locus debiti, debitum.* At gèfa manni fè á skuldastödom, *nomina cedere Eb.* 6; *th.* skuld, *qv. v. et* stadr, *locus.*

Skuldaþíng, *n., idem qvod* skuldamót; *th.* skuld *et* þing, *qv. v.*

Skuldfastr, *adj., æris alieni causa addictus; th.* skuld, *qv. v. et* fastr, *fixus.*

Skuldfesti ek, *v. in legale debitum recipio, mihi obnoxium facio.* Skal hann þó skuldfesta hann at hvaro, *hic nihilominus eum sibi addicat Ob.* 1, *idem th.*

Skuldfesti, *f., addictio per debitum legale.* At segja til skuldfesti eins, *aliqvem pro addicto declarare* þþ. 25, *idem th.*

Skuldíngi, *m., necessarius, ad alendi sustentationem obligatus,* þá á til síns skuldíngja hverr at hverfa, *tum qvisqve ad necessarium suum deveniat, Ob.* 7; *th.* skuld, *qv. v.*

Skuldleikr, *m., necessitudo, cognatio vel affinitas, idem th.;* leikr *tantum est productio nominis.*

Skutstafn, *m., puppis; th.* skutr, *puppis, qvod cum* skot *(vide supra) cognatum est, ejusdemqve originis, et* stafn, *pars navis cursum dirigens, cfr. gr.* ϛαμιν, *lignum erectum in nave (si non* σταμνος, *hydria), adfer etiam latin. stamen.*

Skygn, *adj., sani visus; th. obsol.* at skjá, *videre, observare, cfr. gr.* σκοπειν, *idem.*

Skyldliga, *adv., necessarie; th.* skuld, *qv. v.*

Skyndi ek, *v. festino, accelero.* At skynda til þess dags, *eum in diem festinare Vsl.* 28. At skynda at vættisburdi, *testimonium accelerare* þþ. 12; *th.* skundi, *festinatio, cfr. gr.* σχεδιαζω, *festino.*

Skýrborinn, *adj., legitime natus; th.* skýrr, *purus, mundus, et* borinn, *natus* (ek berr, *pario).*

Skýrgetinn, *adj., legitime procreatus; th.* skýrr *et* gètinn, *procreatus* (ek gèt, *gigno).*

Skýri ek, *v. purgo, baptizo, vide* óskýrborinn.

Skýrn, *f., baptismus.* At halda undir skýrn, *baptizandum suscipere; th.* ek skýri, *baptizo.*

Skýrsla, *f., purgatio a reatu vel per ordalia, vel juramento facta, probatio per juramentum.* Komi barn í ætt at skýrslom, *si proles familiæ adsignatur per probationem juramenti (vel ordaliorum); th.* skýrr, *purus, vide* óskýrborinn.

Skýt ek, *v. jacio, projicio, jungo.* Ef madr skýtr nidr ómaga med eingi lögskil, *siqvis alendum suum justis non persolutis alicubi dereliqverit Ob.* 9, 32. At skjóta barni heim af fóstri, *prolem e nutricatu domum remittere Ob.* 21; *th.* skot, *qv. v.*

Slátra ek, *v. macto; th.* ek slæ (at slá), *verbero, ferio.*

Slátta, *f., loca pratorum demessa;* þar er mætist slátta ok sina, *ubi loca pratorum (æstate præcedenti) demessa et gramine arido tecta conveniunt; Llb.* 33; *idem th.*

Sledi, *m., traha th., ut volunt,* ek líd, *feror, veho, labor; mihi* slód, *via trita, semita, vox est originaria, unde tam* slódi *et* sledi, *traha derivantur, qvam cætera cognata* ek slædi, *qv. v.,* slædur, *vestis promissa, imo etiam* slèttr, *planus, tritus, qvasi sit* slædtr, sledtr, slèttr, *et omnia conferri volo cum gr.* σαλαττω, *moveo, concutio,* σαλευω, *agito.*

Slèttsmídi, *n., opificia lævigata; th.* slèttr, *planus, lævis, vide mox antea, et* smídi, *qvicqvid fabricatum est, v. etiam fabricatio* (smidr, *faber), cfr. gr.* σμιλη, *scalprum,* σμιλευω, *scalpello, reseco.*

Slódahrís, *n., betulæ in traham ad lætamen conterendum colligatæ; th.* slódi, *vide* sledi *et* hrís, *betulæ.*

Slædi ek, *v. traham trahendo lætamen contero; th.* slódi *v.* sledi, *qv. v.*

Smalaför, *f., itio pastoris, pastura ovium; th.* smali, *qvod tam pastorem qvam pecora denotat, unde nostrum* at smala, *congregare, dan.* samle, *qvod, ni fallor, indicat. originem vocis esse* sam, *simul et* ek el, *alo, qvasi* smali *sit* samali, *per synæresin* smali, *qvi simul alitur (de pecoribus), vel qvi simul alit (de pastore); it.* för, *qv. v.*

Smalanyt, *f., fructus pecoris (generatim), lac pecoris tam vaccarum qvam ovium (speciatim); th.* smali *et* nyt, *qv. v.*

Smali, *m., opilio, pastor pecoris, etiam pecus lactans, tam vaccæ qvam oves, vide* smalaför.

Sókn, *f., actio, procuratio;* sókn ok vörn, *actio et defensio;* sókn i hrepp, *procuratio pagi;* at selja sókn, *actionem causæ demandare; th.* sök, *qv. v.*

Sóknargögn, *n. pl., auctoritates causæ actioni adhibendæ; th.* sókn *et* gögn, *qv. v.*

Sóknari, *m., actor, procurator;* sóknari i hrepp, *actor paganus, rector pagi, th.* sókn, *qv. v.*

Sóknarmadr, *m., idem th., liqvet.* Sóknari *et* sóknarmenn *in id fuerunt constituti, ut bonæ politiæ in pago prospicerent, actionemqve instituerent in eos, qvi falsæ decimationis rei videantur; publice in pago alendis providerent, et decimas his competentes distribuerent.*

Sóknarkvidr, *m., veridici actioni adhibendi; th.* sókn *et* kvidr, *qv. v.*

Sóknarþíng, *n., comitia actionum. Sic dicebantur, ni fallor, comitia duo ordinaria, vernalia nempe et generalia, ubi causæ agebantur, ex regula, et opponuntur conventibus illis specialibus, qvi ad negotia qvædam ruralia et oeconomica ordinanda habebantur, qvales fuerunt conventus ad damna casualia, alendorum alimenta et bona pupillaria taxanda, conventus ad debita solvenda (vide* skuldamót *et* skuldadómr) *ad sylvas, agros, prata et pascua dividunda, ad inqvirendum circa res furtivas ad publicanda bona proscriptorum, necnon conventus promulgatorius* (leid) *etc. Qvod probat Sturlúngasaga III, 13, qvæ dicit Gudmundum Thorvaldi filium, cognomine* dýra, *comitia Vödlensia abrogasse, ne* sóknarþíng *amplius nominentur, cum ei visum sit ibi non leviores, qvam in comitiis generalibus, lites forenses, tractari; th.* sókn *et* þíng, *qv. v.*

Sólhvörf, *n. pl., evanescentiæ solis, solstitia hyemalia; th.* sól, *sol et* ek hverf, *qv. v.*

Sonarsonr, *m., filius filii, nepos; th.* sonr, *filius.*

Sordinn, *adj. (v. perf. p. pass., verbi* ek serd, *cum fœmina coeo), fœminæ instar compressus, muliebria passus. Ad convicia atrociora in Gragasa refertur, qvod ideo annoto, qvod gloss. Nialæ conjicit, hancce vocem purioris significationis fuisse olim qvam hodie; circa etymon, cfr. gloss. Nialæ sub* sordit.

Sótt, *f., morbus, ægritudo.* Ok hún er heil þeirrar sóttar, *a morbo revalescens* Fþ. 56; *vide* fallsótt.

Spellreid, *f., eqvitatio nocitiva, eqvo damnum inferens; th.* spell, *vitium, labes, macula, cfr. gr.* σπίλος *macula et* reid *eqvitatio* (ek ríd, *eqvito, feror).*

Spellvirki, *n., maleficium damnosum; th. mox antea et* verk, *opus, cfr. gr.* ἔργον.

Spellvirki, *m., maleficus, idem th.*

Spyrni ek, *v. pedibus calco, calcitro; th.* spor, *vestigium, qvod mihi referendum videtur ad gr.* σπείρω *(perf. ind.* ἔσπορα*), semino, spargo, qvia vestigia, inter eundum, qvasi sparguntur. Lat. spargo ejusdem videtur familiæ.*

Stakkgardr, *m., sepimentum fœnarium; th.* stakkr, *strues fœni congesti, cfr. gr.* στῆμα, *firmiter sto, et* gardr, *sepimentum, it. indic. Vigagl. sögu.*

Stadinn, *adj., comprehensus, stadinn at v. inni, in*

flagranti comprehensus; th. ek stend, *sto, cfr. gr.* στάω.

Stadfesti ek, *v. in loco firmo v. figo, fixam mansionem suppedito, confirmo.* At stadfesta ómaga, *alendis fixam mansionem suppeditare* þþ. 42; *th.* stadr, *locus, vide* stadinn *et* ek festi, *firmo, figo,* (fastr, *qv. v*).

Stadfastr, *adj., fixus, firmus; th.* stadr *et* fastr, *qv. v.*

Stadr, *m., locus, mansio.* At kveda á stad, *locum definire* Fþ. 59. At færa ómaga til stadar, *alendo fixam mansionem v. sustentationem suppeditare Ob.* 7; í öllom stödom, *ubiqve; th.* ek stend, *sto, gr.* στάω, *cfr. gr.* σταθμος. Stadr, *nobis olim verosimillime fuit* stanr, *juxta analogiam a* manr, *hodie* madr *etc.*

Stafa ek, *v. literas lego.* At stafa fyrir, *verba concipere; th.* stafr, *litera, etiam originitus: baculus, stamen, substantia, materia unde aliqvid fit et constat; hinc enim* stafr, *literæ denotationem asseqvitur, qvod verba literis composita sunt. Hanc originariam significationem servamus in*

Stafir, *m. pl. (in sing.* stafr), *assulæ vasorum ligneorum, his enim vasa constant.* At færa ker út í stöfum, *vasa lignea majora in assulas dissoluta domibus efferre Llb.* 45, *cfr. gr.* στυπος, *stipes.*

Staga ek, *v. stringo.* At staga höfut á hrossi, *eqvi caput capistro stringere* Fþ. 58; *th.* stag, *funis, rudens.*

Stalsorfinn, *adj., ad chalybem usqve descabinatus (de falcibus Eb.* 85); *th.* stál, *chalybs, vide gloss. Vialæ, et* ek sverf, *ferrum descabino, cfr. gr.* σαιρω, *frico, contero.*

Stangadr, *adj., arietatus, est perf. p. pass., verbi* ek stánga, *arieto, pungo, qvod est variatum ab* ek sting, *pungo, cfr. gr.* στιγμη, *punctum,* στιζω, *pungo.*

Staur, *m., palus;* milli staurs ok helsis, *inter palum et collare, cfr. gr.* σταυρος, *palus.*

Stekkr, *m., agnile in qvo a lacte depulsi agni noctu clauduntur; th.* ek stjaka, *arceo, cfr. gr.* σηκος, *caula (G. Andr.).*

Stefna, *f., citatio, dica, terminus citationis, conventus, convocatus.* Sva skal lýsa eidfærslo sem stefno, *citationis instar alendorum injunctio jurata denuntietur Ob.* 7. At leggja á III nátta stefno, *trium noctuum dilationem (solutionis) præfinire* Fþ. 59. At eiga stefno vid V lögmenn, *qvinqve jurisperitos convocatos convenire* Lsmþ. *Forsan derivandum a* stef, *versus intercalaris, etiam certa qvævis portio rei vel temporis, ita ut* stefna, *vi vocis sit: certi momenti vel temporis constitutio.* Stef *et* stafr, *qv. v., mihi ita ejusdem erunt originis, cfr. tamen gloss. Eddæ sub* málstefna.

Stefni ek, *v. diem dico, cito; th.* stefna, *qv. v.*

Stefnostadr, *m., locus ubi citatio manifestatur; th.* stefna *et* stadr, *qv. v.*

Stefnosök, *f., causa citationis, cui citatio est adhibenda; th.* stefna *et* sök, *qv. v.*

Stefnovottr, *m., testis de citatione manifestata; th.* stefna, *qv. v. et* vottr, *testis* (ek veit, *scio*).

Stend ek, *v. sto, maneo.* At standa vid, *obstare, cfr. gr.* ἵστημι, *sto.*

Stjarna, *f., stella.* Adr stjarna komi á himin, *stella prius qvam in cælo oritur. Septemtriones hic innui forsan videantur, et* κατ' ἐξοχην, *dici,* stjarna, *cum juxta ejus cursum Islandi antea ut et hodie nocturnum tempus definiant; sed si attenditur tempus æstatis de qvo hic sermo est (Llb.* 41) *conjicio de stella in genere loqvi, qvod etiam cum verbis omnino qvadrat, cfr. gr.* ἀστερ, *stella.*

Stika, *f., regula duas continens ulnas, cfr. qvæ sub* fíngr *annotavi, mihi derivandum a* stig *vel* stik, *gressus, passus;* ek stika, *non tantum est: regulis vel hastoriis metior, sed etiam gradior;* at stika stórum, *hodie est passibus qvam maximis gradi.* Stika, *mihi igitur cognatum videtur cum gr.* στειχω, *incedo, gradior, et sicut ulna sta-*

vorum nostrorum ad cubiti mensuram proxume accedit, sic etiam eorum regulæ majores a mediocris passus longitudine non multum aberant, et ab hoc nomen suum mutuabant.

Stjúpsonr, *m., privignus; th.* stjúpr, *vitricus et* sonr, *filius, cfr. Gloss. Nialæ in* stjúpmódir.

Stokkr, *m., sponda, limen;* þá skal hann ei taka á stokk fram, *ille in spondam ne pertingat Vsl.* 76. At taka vid búrádom innan stokks, *rei familiaris curam intra limen (in domo) suscipere* Fþ. 21; *adferunt gr.* δοκος, *trabs, sibilo præfixo.*

Stódhestr, *m., eqvus eqvitii, v. admissarius; th.* stód, *eqvitium* (ek stend, *sto, intactus maneo) et* hestr, *eqvus.*

Stódhross, *n., eqva eqvitii; th.* stód, *vide mox antea et* hross, *qv. v.*

Stofn, *m., truncus arboris.* At hylja stofna, *truncos legere arborum cæsarum Llb.* 36, *cognatum cum* stafn, *qv. v.*

Strandlagi, *adverbialiter. Est vero dat. sing. absolutus a* strandlag, *n., positio ad litus.* Rètt er at madr leggi net strandlagi í ána, *retia per longitudinem amnis ad (proprii territorii) litus tendere cuiqve liceat Llb.* 49; *th.* strönd, *litus (vel etiam* strynd, *idem) qvod mihi a* straumr, *impetus aqvarum, mare,* ek legg, *pono,* lag, *qv. v.*

Strandsetr, *n., sessio in litore.* Ef ómagi sitr strandsetri, *si alendus in litore resederit (tutore abnavigante) Ob.* 9, 30; *th.* strönd, *vide* strandlag *et* setr *v.* seta, *sessio* (ek sit, *qv. v.).*

Streingr, *m., funis, restis; th.* strángr, *rigidus, cfr. græcum* στραγγος, *tortuosus, obliqvus,* στραγγαλις, *laqveus tortuosus.*

Strodinn, *adj., compressus, fututus, muliebria passus (vel perf. part. pass. v.* ek stred, *futuo). Obscœnum, et inter convicia atrociora, cfr. gr.* στρηνιαω, *dissolute vivo;* n *et* þ, *ejusdem valoris qvam sæpissime esse antea notatum.*

Stýrimadr, *m., rector navis; th.* stýri, *gubernaculum vel* ek stýri, *rego, si prius, cfr gr.* στειρα, *carina navis, si posterius, cfr gr.* στερεος, *firmus, validus, qvæ utraqve ut et* stýri *et* ek stýri, *ejusdem originis sunt.*

Stödva ek, *v. subsistere facio, impedio,* þá er frumhlaup á gángi stödvat, *tum aggressio in actu impeditur Vsl.* 2, *th.* stöd, *statio* (stadr, *locus, qv. v.).*

Súdreyíngar, *m. pl., incolæ insularum australium, Hebridenses; th.* sudr, *austrum* (suda *v.* sunna, *fervor, sol) et* ey, *insula.*

Sumardagr, *m., dies æstatis.* Sumardagr I, *primus æstatis dies Llb.* 13; *æstas regulariter incipit, ex Islandorum semestrium computo, die Jovis qui inter decimum nonum et* 25 *Aprilis incidit, inclusive, qvo fundamento plurima Gragasæ temporum momenta innituntur; th.* sumar, *æstas* (suda *v.* sunna, *fervor) et* dagr, *qv. v.*

Sumarhagi, *m., pascua æstiva; th.* sumar, *qv. v. mox antea et* hagi, *pascuum.*

Sumarmál, *n. pl., initium æstatis; th.* sumar *v.* sumardagr *et* mál, *qv. v.*

Sútari, *m., cerdo;* ok skal ei qvedja í sútara búdir *in cerdonum tabernis veridici ne evocentur Vsl.* 45 *germ. Sudler.*

Svardfastr, *adj., loca gramine tecta;* svardfast land *terra graminosa, continens; th.* svördr, *arvum, gleba et* fastr, *qv. v.*

Svefni, *n., somnus, concubitus.* At brjóta konu til svefnis, *fœminam ad concubitum prosternere; th.* ek sef *vel forsan antiqve* ek svef, *dormio, cfr. gr.* ὑπνοω, *idem.*

Sveinbarn, *n., puer virilis sexus; th.* sveinn, *puer,* barn, *proles, infans* (ek ber, *pario).*

Sveltikví, *f., claustrum famelicum ad oves ... in montibus vagantes includendas, cum in pascua domestica deveniunt; th.* ek svelt *(intrans.) v.* svelti *(transit.), esurio, esurire facio* (sultr, *fames) et* kví, *claustrum.*

Sverðskreið, *f., gladiorum samiatio.* At fara með sverð-skreið, *gladiis samiandis operam navare; th.* sverð, *gladius, ensis* (svarr, *gravis) et* skreiði ek, *decoro, perpolio* (skrúð, *qv. v.). Johnsonio hæc vox dubium movet, anne potius legenda sit* svörðskreið, *merx coriacea s. pellicea, ita ut* sverðskryði *sit pellipola, qvi pelles siccatas et forsan arte præparatas venales habet; vide gloss. Nialæ sub* sverðskreið, *sed nec rationes adfert suæ sententiæ, nec mihi probabile videtur membranam* svörð *cum* sverð, *verba tam diversæ significationis, confudisse; adhæc: pellipolis, ni fallor, non magis opus fuit in comitiis generalibus qvam gladiorum samiatoribus, præsertim cum tanta hominum multitudo, arma gerentium, eo conflueret, et ex omni probabilitate qvivis arma sua nitere et splendere in conventu tam freqventi et honorabili curavit. Pellipolarum tandem mentio fit sub nomine* sútari, *qv. v.;* sútari *vero a* sverð-skryði, *aperte distingvitur Vsl.* 45, *per conjunctionem separativam* nè, *unde eadem esse non possunt.*

Sverðskryði *v.* sverðskriði, *m., gladiorum samiator, idem th.*

Svíð ek, *v. aduro, ustulo; cfr. gr.* ψαω, *rado, uro v.* ζεω, *ferveo.*

Svíf ek *v. (intrans.), convertor.* Ok svífr þa af honom ef vanefni berst *(alendos sustentandi obligatio) ab eo recedit, si ejus inopia comprobatur Ob.* 17; *cognatum si non eadem vox esse videtur ac* ek veifa, *vibro, qvod intransitive esse potest* ek veif *v.* víf *(unde nostrum* vífandi *qvasi* svífandi, *inprovisus, insperatus). Sic gr.* σειω, *moveo et* ειω, *inusit. pro* ειμι, *vado, eo.*

Svimi, *m., vertigo.* Ok sva er jafnan er maðr er lostinn í svíma, *idem semper obtineat cum ictus vertiginem adfert Vsl.* 12; *th. verbum præcedens,* f *in* m *converso, ut in* hifin, *antiqve pro* himin, *cælum.*

Sý *v.* sú *v.* sýr, *f., porca, cfr. gr.* συς, *porcus, sus.*

Sýkna, *f, immunitas a reatu vel pœna, insontia.* At vega skógarmann, skógarmanni til sýkno, *proscriptum in proscripti immunitatem occidere Vsl.* 111. Þá er honom slik sýkna mælt, *tum ei tanta a reatu immunitas conceditur.* At fara sýkno sinni, *pœnæ immunitatem amittere* Þþ. 36, *cfr. gloss. Eddæ sub* sýkn.

Sýkn, *adj., insons; th.* sök, *qv. v.*

Sýknoleysi, *n., et*

Sýknolof, *n., venia insontiæ, remissio reatus et pœnæ; th.* sýkna *et* lof, *qv. v.*

Synjon, *f., negatio, tergiversatio.* En þeim varðar öllom jafnt synjonin, *sed omnes negantes eodem tenentur reatu* Þþ. 34; *th.* ek synja, *nego, me excuso; th.* ek sýni, *rationibus probo, exhibeo, præbeo, qvasi* ek synia *sit: evidenter innocentiam meam probo.*

Sýssla ek, *v. ago, facio, operor.* Ok sýssla þat föstodag, *qvod die Veneris agendum erit; th.* ek sýsi, *obsol. idem, si per* y, *recte scribitur* sýsi ek *et* sýsli ek *a* sús, *labor, molestia est derivandum; si vero* sísli ek *et* sísi ek, *genuinum sit (hoc enim nonnunqvam occurrit)* a sí, *semper, assidue, derivatum volo. Prius ex mea sententia magis plausibile et in lingva danica agnotum.*

Systkyn, *n. pl, frater et soror,* systkyna synir, *consobrini; th.* systir, *soror et* kyn, *genus, qvamvis non facile appareat ratio, cur* kyn, *hic applicari possit, unde magis verosimile est* systkyn, *cum gr.* συσκηνος *ejusdem esse originis et significationis, ita ut* systkyn, *proprie sit: qvi in eodem utero jacuere, v. juxta græcum: contubernales et scribendum* syskyn.

Systrúngr, *m., amitinus, filius amitæ; th.* systr, *cujus originem ignotam asserit glossar. Eddæ Sæm. P. I sub* systir; *sed ex mea sententia hæc vox originem ducit a græcis* συν *et* ὑστερα, *uterus, in unum conflatis.*

Systrúngr, *f., filia amitæ, amitina, idem th.*

Systrsonr, *m., filius ex sorore, idem th. et* sonr, *filius.*

Sæfr *in Llb.* 35, *legendum videtur:* skefr, *raserit 3 persona præs. ind. act, verbi* ek skèf, *rado, cfr. gr.* σκεω, *seco et* σχαω, *scalpo; nisi extiterit verbum, mihi alias ignotum,* ek sæfi *v.* sæfa, *serro, serra seco (hodie* ek saga), *qvod aliqvando extitisse innueri videtur verbum danicum,* at save, *serra secare, ubi litera* v *pro* f *in verbo originali adhuc servatur. Huc etiam facit, qvod Codex Regius, Litt. B in variantibus notatus, ibi habeat* sæfr eda skefr, *ubi Codex Arnamagnæanus (A) tantum habet* sæfr, *unde certo videtur concludendum* sæfr *et* skefr *dua esse diversa, nisi* "eda skefr", *a librario appositum et textui insertum sit, qvasi glossema in* το sæfr.

Sæhafi, *m., mare tenens,* ɔ: *qvi vel errore vel tempestatibus ad aliam, qvam petebat, terram pellitur; th.* sær *v.* sjór, *mare (in compositione* sæ) *et* ek hef, *habeo.*

Sækjandi, *m. (verbale agentis), agens.* Sækjandi sakar, *actor causæ; th.* ek sæki, *inseqvor, ago* (sök, *qv. v.).*

Sæng *v.* sæíng, *f., lectus, thalamus.* At gánga i ljósi i sæíng kono, *in luce (propalam), thalamum sponsæ conscendere* Aþ 3. *Si antiqviorem vocis formam* sæíng, *seqvimur, derivanda videtur ab* at sá, *serere, sternere.*

Særnárr, *m., marimortuus. Hoc nomine veniebat, qvi violenter in profundum abreptus, mortem ibi inveniebat, vel qvamvis non mortuus, obiisse tamen præsumebatur; th.* sær *v.* særr *v.* sjór, *mare et* nárr, *qv. v.*

Sæt, *n., idem qvod* set, *qv. v., antiqve enim* æ *et* e, *coincidunt, si non promiscue adhibentur.*

Sættamál, *n., causa reconcilianda, reconciliatio causæ; th.* sátt *v.* sætt *et* mál, *qv. v.*

Sættarmadr, *m., reconciliator; th. liqvet.*

Sök, *f., causa, lis pendens, reatus.* At fara med sök, *causam agere.* Fyrir þeim sökom, *ea de causa.* At selja ödrom sök, *causam alteri agendam committere.* At hafa sök á hendi, *causam agendam habere.* Sök kèmr á hendr einom, *reatus alicui intenditur.* At lýsa sök á hendr einom, *litem alicui denuntiare.* Sannr at sök, *reatus juste insimulatus, convictus.* At kveda á sök, *statum controversiæ formare.* At segja fram sök, *causam proclamare.* At eiga sök, *causæ actor competens esse.* Ok versk hann þá sökinni, *a reatu ille liberatur.* At luta sakir, *ordinem causarum agendarum sortiri. In plurali* sakar.

T.

Tagl, *n., cauda eqvina.* Ef madr bindr tagl i munn hrossi, *si qvis caudam eqvi ejus ori alligaverit* fþ. 58; *th.* ek toga, *traho, duco.*

Taglskurdr, *m., sectio caudæ eqvinæ; th.* tagl, *qv. v. et* skurdr, *sectio* (ek skèr, *seco).*

Tak, *n., res familiaris.* At færa tak sitt af landi, *rem suam familiarem e prædio auferre Llb.* 13.

Takmark, *n., terminus provinciæ; th.* ek tek, *capio, habeo et* mark, *signum, cfr. gr.* τεκμαρ, *finis.*

Tebli ek, *v. aleam ludo; th.* tabl, *alea; an a lat. tabula? conferri potest gr.* δαιβω, *agito, impello, Hesych. it. Gloss. Edd. P. III v.* Tafl.

Telgdr, *adj., asciatus, vide* ótelgdr.

Teigr, *m., tractus pascuorum v. pratorum; th.* ek toga, *traho v.* tog.

Teindr, *adj., extenuatus;* teint járn, *ferrum extenuatum;* teinadr, *est perf. partic. pass. v.* ek teina, *extenuo, extendo, unde* teinn, *spiculum tenue et*

oblongum, veru, cfr. gr. τεινω, *extendo, cui cognatum nostrum* ek þen, *idem.*

Teinor, *f. pl., sufflamina per transversam amnem ducta, idem th. qvia trans amnem tenduntur.*

Tek ek, *v. capio, incipio.* At taka á dómi, *sententiam ferre* þþ. 21, *vide Gloss. Nialæ.*

Tengdir, *f. pl., affinitas, cognatio.* Rèttir at tengdom í kvidom, *veridici affinitatum respectu justi* Aþ. 7, 9; *th.* ek tengi, *conjungo; cognatum videtur Lat. tango, si non potius referendum sit ad gr.* τεινω, *extendo, conjuncta enim extenduntur et per affinitates familiæ producuntur et adaugentur.*

Teyje söduls, *vide* trýgjo-södull.

Tjald, *n., velum, aulæum, tentorium,* at bregda tjaldi, *tentoria (navalia) auferre, cfrri meretur gr.* δελτα, *qvicqvid triangulare. Tentoria vero trianguli formam præsentant.*

Tígla ek, *v. expendo, damnum resarcio, donis decoro.* Ok skal bóndinn tígla hönum, *colonus ei tum resarciat Eb.* 34, *cognatum ut opinor nostro* tíginn, *illustris, honoratus,* tígngligr, *magnificus; cfr. gr.* τιω, *honoro, etiam pendo, punio, ulciscor.*

Tilbúnadr, *m., præparatio.* Ok skal sú sök fylgja vígsökinni at tilbúnadi, *qvæ causa cædis actioni præparanda annectetur Vsl.* 61; *th.* til, *ad et* búnadr, *paratio* (ek bý, *paro, struo).*

Tilkall, *m., jus postulandi, reclamatio.* Eigi á hann tilkall optarr, *reclamationem (vindicationem) ne denuo instituat* Aþ. 3, 9; *th.* til, *in et* kall, *vocatio,* ek kalla, *voco, cfr. gr.* καλεω, *idem.*

Tilkoma, *f., adventus, præsentia.* Hann skal handsala honum tilkomo sína, *præsentiam suam manu juncta stipuletur Llb.* 35; *th.* til, *ad et* ek kém, *venio.*

Tilsögn, *f., indictio, declaratio; th.* til, *in et* ek segi, *dico.*

Tíni ek, *v. lego, minutatim profero, refero.* At tína lög, imbrodagahald *etc., proferre v. proclamare leges, celebrationem qvatuor temporum etc.* þþ. 22, *est et gr.* διvεω, *moveo et* θιν, *acervus, cumulus, sed qvæ leguntur in unum conferuntur.*

Tíund, *f., decimatio, decimæ.* Tíund hin meiri, *decimatio major semel tantum facienda, qvæ efficiebat centenarium majorem ex* fþ. 55, *in qvatuor partes dividendum; th.* tíu, *decem, cfr. gr.* δεκα.

Tíundarmál, *n., causa de decimatione; th.* tíund (tíu, *decem) et* mál, *qv. v.*

Tog, *n., ductus, tractus.* At hafa hest í togi, *eqvum fræno ducere Eb.* 36; *th.* ek toga, *traho (antiqve:* ek tyg).

Tólfeyríngr, *m. (annulus) duodenarius, v. duodecem unciarum, qvi ut cædis multa solveretur a fratruelibus, consobrinis et amitinis occisoris, ad cæsi cognatos ejusdem propinqvitatis; th.* tólf, *duodecem et* eyrir, *qv. v.*

Tólfrædr, *adj., qvi duodecem tenet;* hundrat tólfrædt, *centum duodecem decades tenens, centum majus; th.* tólf, *duodecem et* ek ræd, *teneo.*

Torfgrafir, *f. pl. (in sing.* torfgröf), *fodinæ terræ fossilis seu bituminosæ.* At fella saman torfgrafir, *fodinas terræ bituminosæ ita conjungere, ut qvicqvid ad ignem fovendum inutile ex una eruitur, in alteram projiciatur; th.* torf, *terra fossilis, etiam gleba et* gröf, *fodina* (ek gref, *fodio); cfr.* γραφω, *sculpo, qvam significationem etiam nostrum* ek gref, *admittit.*

Torfmórr, *m., terra bituminosa; th.* torf, *vide mox antea et* mórr, *terra bituminosa.*

Tortryggi ek, *v. falsiloqvii insimulo, et intransit. suspicor; th.* tor, *præpos. insepar., difficultatem indicans et* tryggr, *fidus* (trú, *fiducia).*

Trè, *n., lignum.* At setjast á trè, *ligno (in latrina) insedere Vsl.* 76, *vide* bordfæri, *cfr. gr.* δρυς *arbor, lignum,* δριος, *sylva.*

Trèníd, *n., figura famosa, lignum secatum et erec-*

tum in alicujus contumeliam, pertica famosa, cfr. ek risti & nídstaung; *th.* trè & níd, *qv. v.*

Trúdi, *m., v.* trúdr, *per mangonem hanc vocem dedi, sed cum vera ejus significatio dubia sit, nec circa etymon vocis qvid certi constet, hoc a doctioribus forsitan corrigendum. Certo constat* trúda *fuisse homines sortis infimæ et contemptæ. Verosimillime fuerunt lixæ, qvi in comitia generalia confluxerunt, ad cibaria coqvenda et paranda foripetis, et vel fuerunt servilis conditionis, eo a dominis hunc in finem emissi, vel homines certa mansione destituti; hoc probatum volo historia Niali, Cap.* 146, *et præsertim carmine Karii Sölmundi filii, qvod in Skaptium Thoroddi filium cecinit, ad rupem jurisdicundi; dicit nempe lixas Skaptium pronum traxisse in tabernam* trudorum, *ubi ipsa relatio de pugna commissa tradit præsentes, vel eos qvi præsto fuerunt (lixas nempe juxta carmen Karii) eum in tabernam qvandam (sic Codd. E. K. L. P.) traxisse, propriam scilicet, lixas enim ab ea, pugna ingruente, non multum abfuisse, res ipsa docet. Hinc* trúda *in carmine eosdem esse puto, qvos Karius antea stropha* 5 *per metonymiam vocat* matsjóda *(coqvos cibi), ɔ: lixas, cfr. gloss. Nialæ h. v. ut et ejus versionis latinæ in pag.* 548 - 550 *annotata. G. Andreæ dicit* trúdr *esse nomen servile; J. Olavius, in classico suo opere de veterum borealium arte poetica, per histrionem hanc vocem exponit, et poeticis annumerat, sed τo,* trúdr, *ibi occurrere, ubi indicat, totus dubito,* trúd *vero ibi idem esse ac* tröd, *via calcata, opinor.*

Trúnadr, *m., bona fides, confidentia.* At selja ödrom fè af trúnadi, *bona fide pecunias (v. res) conservandas alicui committere Kb.* 6; *th.* ek trúi, *credo, confido* (trú, *fiducia*).

Trúnadarvottar, *m. pl., testes bonæ fidei v. confidentiæ. Sic dicebantur veridicorum evocationis testes, qvos evocans, cum eos antestabatur, in comitia ituros esse certo sperabat* Þþ. 13; *th.* trúnadr, *qv. v. et* vottr, *testis* (ek veit, *scio).*

Trygd, *f., fides data, reconciliatio constans, fœdus;* trygda-mál, *formulæ fidem et fœdus constituendi. Notanda est differentia inter* grid *et* trygd, *hæc enim totalem et infucatam denotat reconciliationem, illa vero tantum inducias ad certum tempus, vel in certum aliqvod negotium, qvamvis sæpissime fidei et fæderis præliminaria continuerit.*

Trygdaeidr, *m., juramentum fæderis et fidei; th.* trygd, *qv. v. et* eidr, *juramentum.*

Trýgjosödull, *m., ephippium sedis depressæ* Aþ. 3. *Sic membranam B secutus legi. Sed Codex membrana A. cum exscriptis suis legit:* tcyje söduls, *qvod qvidem, versionem aggressus, non intellexi, sed serius in ea meditans, genuinum agnosco, et leviter immutatum alteri præferendum esse puto. Per* teyje söduls, *vel forsan melius* teygi söduls, *indicatur nempe postilena ephippii, qvam hodie* reida *appellamus, et qvæ esse potest signum qvam maxime plausibile qvomodo ephippium eqvo imponatur.* Teygi *derivandum erit ab* ek teygi *vel* toga, *traho, distendo; postilena enim ephippium qvasi distendit, præsertim, si averta (antella) etiam adhibetur, ut semper apud veteres. Prima lectio respicit ad certum qvoddam ephippii genus, qvod* trogsödull *dicebatur;* trýgja *a* trog, *trua, trulla, levis est variatio, sed* trogsödull *vel* trýgjosödoll, *a similitudine cum trua nomen adeptus est, et ejus in Eyrbyggias. pag.* 34 *fit mentio;* södull *ab* ek sit, *sedeo, derivatur.*

Tún, *n., prata domestica et stercorata, area septa, cfr. gr.* ζωννυω, *cingo.*

Túnga, *f., lingva,* dönsk tunga, vor túnga, *lingva danica, lingva nostra; cfr. gr.* φθογγος, *sonus, vox.*

Túngardr, *m., sepimentum prati stercorati et dome-*

stici At bæta túngard, *prati domestici sepimentum reficere; th.* tún *et* gardr, *qv. v.*

Túnsvín, *n., sus in prato domestico saginanda. Nema* túnsvín sè þat er ei má róta, *nisi sit sus in prato stercorato alenda, et qvæ a fodiendo est impedita; th.* tún, *qv. v. et* svín, *sus.*

Tvíelnr, *adj., duas tenens ulnas; th.* tveir, *duo, in compositione* tví, *cfr. gr.* δι *et* ölu, *ulna, cfr. gr.* ωλενη, *ulna, cubitus.*

Tvímánadr, *m., bimensis. Sic Islandis dicitur qvinta æstatis mensis, cfr.* sumarmál; *th.* tveir, *duo et* mánadr, *mensis* (máni, *luna), cfr. gr.* μανα, *luna, Dorice.*

Tvímerkíngr, *m., annulus bimarcalis,* ɔ: *duas tenens marcas. Sic dicebatur pars cædis multæ, qvæ a patruo, fratris filio, avunculo et sororis filio occisoris solveretur cognatis cæsi ejusdem propinqvitatis; th.* tveir, *duo et* mörk, *qv. v.*

Tvíkvenni, *n., bigynia (species bigamiæ); th.* tveir, *duo et* kvan, kvæn, kvon *v.* kona, *uxor, fæmina, cfr. gr.* γυνη.

Tvítogauri, *m., annulus viginti unciarum. Sic dicta est pars cædis multæ a fratruelibus, consobrinis et amitinis cæsi capiunda ab occisoris cognatis ejusdem propinqvitatis; th.* tveir, *duo,* tugr, *decas* (tío, *decem) et* eyrir, *qv. v.*

Tvítylftarbaugr, *m., annulus dodecadis duplicis, bis duodenarius, bis duodecem uncias tenens. Idem ac* þrímerkíngr *v.* höfutbaugr, *qv. v.; th.* tveir, *duo,* tylft, *dodecas* (tólf, *duodecem) et* baugr, *qv. v.*

Tvíveigis, *adv., eundo et redeundo.* At fara tvíveigis, *bis viam facessere,* ɔ: *eundo et redeundo; th.* tveir *et* vegr, *via* (ek veg, *veho).*

Tylft, *f., dodecas,* fernar tylftir manna, *qvatuor hominum dodecades; th.* tólf, *duodecem.*

Tæmist mèr, *impersonaliter: mihi defertur,* tæmist einhvörjom erfd, ómagi, land, brigd, *hæreditas, alendus, fundus, jus reluitionis alicui defertur, ad aliqvem devenit jure hæreditario, th.* tómr, *vacuus.*

Tödovöllr, *m., pratum lætatum, vide* tún; *th.* tada, *fænum campi lætati* (tad, *lætamen) et* völlr, *campus, planum.*

Tökovetti, *n., testimonium receptionis, de causa suscepta; th.* ek tek, *capio et* vetti, *qv. v.*

Tölor, *f. pl. (in sing. tala), numerus, computus,* þau skolo eida vinna at tölom at rèttar ero taídar, *conjunctum (vel bonorum v. cognationis) juste dinumeratum esse juramento firment* fþ. 14, kost á kona at beida talna bónda sinn, *ut uxor maritum suum ad bona eorum cujuscunqve generis computanda provocet, fas est* fþ. 23; *th.* ek tel, *numero.*

U.

Uggi ek, *v. timeo.* At hann yggdi sèr áljótt, *ut læsiones sibi timeret Eb.* 74; *th.* yggr, *metus, timor* (ek óga *v.* óa, *terreo, unde* ótti, *qvasi* ógti, *timor).*

Úla ek, *v. vox mihi sane ignota, et in historiis et antiqvitatibus nostris vix ac nevix obvia.* Eda úlar honom nokkut til hádúngar, *vel ei in contumeliam aliqvid fecerit, eum aliqvatenus in contumeliam læderet, capillos contorqveret etc., cfr. possunt tam nostrum* at ýla, *ululare, ejulare, gr.* ὑλαω, *latro, qvam gr.* ουλος, *perniciosus pro* ολοος *vel* ουλος, *contortus, crispus, ab* ειλω, *convolvo.*

Úlfr, *m., lupus, cfr. gr.* ὑλαω, *latro.*

Ullarreifi, *n., vellus lanæ; th.* ull, *lana et* reifi, *qv. v.*

Umbod, *n., mandatum; th.* um, *circum et* ek býd, *qv. v.*

Umbun, *f.*, *compensatio*, *repensatio*, *legitur et* ömbun, *cfr. gr.* αμειβη, *compensatio.*

Umhverfis, *adv.*, *circum circa; th.* um, *circa et* hverfr, *versatilis*, hverfi, *circumferentia*, *cfr. gr.* γυρος, *circulus.*

Ummæli, *n.*, *constitutio*, *pacta stipulata.* Ok skolo öll þeirra ummæli haldast, *omnia eorum pacta stipulata valeant; th.* um, *circum et* mál, *qv. v.*

Umnáir, *impersonaliter*, *asseqvitur*, *fieri potest.* Ef því um náir, *si possibile fuerit; th.* um *circum et* ek næ, *nanciscor.*

Umráð, *n. pl.*, *consultatio;* til umráða með sèr, *ad consultandum eocum* Lrþ.; *th.* um *et* ráð, *consilium*, *qv. v.*

Umráð, *n. pl.*, *rei potestas; th.* ráð, *regimen*, *qv. v.*

Um sinn, *adverb.*, *th.* um *et* sinn, *qv. v.*

Umsýslomaðr, *m.*, *vir circumspectus*, *negotiator*, *negotia bene gerens; th.* um, *circum*, sýssla, *negotium*, *negotiorum gestio* (ek sýsli, *qv. v.*) *et* maðr, *vir*, *homo.*

Umsæi, *conjunctivus*, *verbi* ek sè, *video*, *præfixa particula superflua* um. Ef sól umsæi, *si sol apparuerit* þþ. 10.

Umtelrat, 3 *pers. præs. ind. act.*, *verbi* ek tel, *numero*, *præfixa particula supervacanea* um *et suffixa negotione* a *v.* at, *qv. v.*, *cfr. gr.* α *privativa.* Ok umtelrat þa til sakbóta, *tum cædis multæ additamenta exigendi jus cessat.*

Umvess, 3 *pers. præs.*, *verbi (ut videtur)* umves ek, *sum præsto*, *occupatus sum*, *huc et illuc procedo*, at eigi umvess úti, *ut foris (sub dio) adesse neqveat* þþ. 23; *th.* um, *superfluo et* vès, *conversatio negotiosa*, *assidua motio* (at vera, *esse*). *Scio eqvidem vocem* vès *a Lexicographis nostris non esse notatam*, *vel etiam sub alia forma*, *qva* vas, *allatam esse*, *sed nihilominus genuinam eam esse puto; ea optime convenit cum significatione qvam Dani suo* Væsen *et Germani suo* Wesen *sæpissime tribuunt;* (At gjöre meget Væsen af. Er macht nicht viel Wesens). *Cum gr.* ουσια *conferri potest*, *et tandem nostrum* umvess, *nec ad* ek vasa, *licentius me gero*, *nec ad* ek er, *sum*, *commode referri potest*, *cum aperte præsentis significationem præ se ferat*, *qvamvis cum utroqve hoc verbo intimæ sit cognationis. Attamen non tacendum sæpissime* es *pro* er, vesa *pro* vera, *et* vestu *pro* vertu, *in antiqvitatibus nostris occurrere*, *qvæ antithesis hic anne etiam obvia sit*, *dupplex* s *mihi dubium facit.*

Undanlausn, *f.*, *liberatio*, *redemtio.* Undanlausn lands síns, *fundi (ab interdicto) liberatio; th.* undan, *ab*, *ex*, *et* lausn, *liberatio* (lauss, *liber*, *solutus*).

Undirmál, *n. pl.*, *pacta arcana*, *sev tecta; th.* undir, *subtus et* mál, *qv. v.*

Unns, *adv.*, *donec; th.* und, *ante*, *cfr. gr.* αντα, *coram v.* ουτως, *usqve.*

Uppsaga, *f.*, *pronuntiatio*, *proclamatio; vide* dómsuppsaga.

Uppsaga, *f.*, *Vsl.* 21, *in fine*, *videtur esse nomen libri cujusdam continentis edicta et constitutiones comitiales*, *promulgatas a nomophylace qvodam primario.* Sem atkveðr í uppsögo, ef þat er rètt skilt, sem þar kveðr at; *ut in* Uppsögu *constituitur*, *modo ejus sententiam juste assecuti simus.*

Uppsát, *f. vel n.*, *statio navalis; th.* upp, *sursum et* sát, *qv. v.*, *vel etiam ab* ek set, *colloco et (de navibus) traho*, *duco.* Sát, *nempe*, *si ab* ek sit, *sedeo derivatur*, *foemininum est*, *si vero ab* ek set, *traho*, *duco vel colloco*, *ducitur*, *neutrum est*, *ut in*

Uppsátseyrir, *m.*, *præmia stationis navalis; th.* uppsát *et* eyrir, *qv. v.*

Uppsögn, *f.*, *idem qvod* uppsaga, *qv. v. et ejusd. th.*

Uppvíss, *adj. (de facto)*, *manifestus (de persona)*, *convictus*, þá er mál uppvíst er aðili hefir spurt; *tum crimina manifesta sunt*, *cum actori competenti innotescunt; th.* upp, *palam et* viss, *certus.*

Úrkostr, *m., facultas inter duas sortes eligendi; th.* úr, *ex, et* kostr, *sors, facultas.*

Úrlausn, *f., solutio qvæstionis, decisio litis, opitulatio.* En reppsmenn ero til eingra orlausna skyldir um þat, *pagani vero ulterius opitulari non tenentur Kb.* 49; *th.* úr, *ex et* lausn, *solutio* (lauss, *liber, solutus).*

Úrnæmi, *n., exceptio, reprobatio.* Ok kveda á hvort hann nemr hann or sino ornæmi edr annars manns, *simul definiat, num sui ipsius an alius respectu reprobationem instituisset* þþ. 16; *th.* úr *vel* or, *ex et* ek nem, *capio, aufero.*

Úsli, *m., damnum, depopulatio, contractum videtur ab* auvisli, *qv. v., et cum hacce voce promiscue adhibetur Llb.* 7, 8.

Útangards, *adv., extra sepimentum; th.* utan, *extra et* gardr, *sepes.*

Útfærsla, *f., deductio foras,* útfærsla dóma, dómenda, *judicum sub dium deductio* þþ. 5; *th.* út, *foras et* ek færi, *fero, duco, cfr. gr.* φερω, *fero.*

Útfært, *supin. v. neutrum, adj.,* útfærr, *exeundi facultatem habens.* At eiga útfært, *peregre redeundi facultatem habere; th.* út, *foras, peregre et* ek ferr, *eo, proficiscor.*

Útför, *f., reditio peregre in Islandiam, idem th.*

Útgánga, *f., exitio, redditio.* At stefna til gjalda ok útgaungo um fèit, *ad bona expendenda reddendaqve aliqvem in jus vocare; th.* út, *foras et* ek geng, *eo, qvod tamen aliqvando transitiva gaudet significatione, ex. gr.* at gánga dóm, *sententiam ferre.*

Úthafnarmadr, *m., vecturarius, vector, qvi in Islandiam aliqvid transfert.* Ella rædr úthafnarmadr sèr á hönd, *sin minus vecturarius ipse sibi conciliat (alendi sustentationem)* Aþ. 20; *th.* út, *peregre,* ek hef, *habeo, fero et* madr, *vir, homo.*

Úthlaupsskip, *n., navis excursionis, navis piratica; th.* út *foras,* hlaup, *cursus* (ek hleyp, *curro) et* skip; *vide* hafskip.

Úthöfn, *f., peregre delatio in Islandiam.* At taka dánarfè til úthafnar, *bona peregre demortui relicta huc transferenda capessere* Aþ. 13; *vide* úthafnarmadr.

Útlagr, *adj., mulctatus; th.* út, *ex et* ek legg, *pono,* útlegg ek, *expendo.*

Útlegd, *f., expensio, solutio, mulcta;* III marka útlegd, *trium marcarum multa.* Utlegdarsök, *causa pœna pecuniaria expianda, id. th.*

Útleggst ek, *v. pass., multam expendo, multor.* Ok útleggst hann um þat, *eam ob causam multatur, id. th.*

Útlendr, *adj., extorris, peregrinus; th.* út, *peregre et* land, *terra.*

Útkvæmt, *supinum, verbi* útkèm ek, *vel præpositione postposita:* ek kèm út, *foras venio, exeo, peregre redeo.* At eiga útkvæmt, *peregre redeundi facultatem habere. Potest etiam considerari qva neutr. adj.* útkvæmr, *vide* útfært.

Úvænishögg, *n., ictus inhonestus, contumeliosus Vsl.* 108. *Exscripta nonnulla legunt:* V vænis högg, *qvinqve graves ictus, qvod minus probum opinor, et cum membrana non convenit. Conferendum est* klámhögg *Vsl.* 7, *qvoad homines ingenuos; th.* ú *vel* ó, *particula negans,* vænn, *præstans, honestus* (von, *spes) et* högg, *ictus* (ek hegg, *verbero, ferio), potest etiam τὸ* vænis, *mox derivari a* von *vel* van, *spes, qvod si præferendum fuerit* úvænishögg, *denotaret ictum nullius spei, seu mortiferum, sed huic sententiæ seqventia tituli repugnant.*

V.

Vadmál, *n., pannus vulgaris seu inqvilinus; th.* vod *v.* vad, *pannus et* mál, *mensura.*

Vaflanarför, *f., vagatio incertis itineribus.* At fara vaflanarförom, *vagari Ob.* 31; *th.* vafla, *in pl.*

vöflur, *hæsitatio* (ek vef, *circumvincio)* *et* för, *qv. v.*

Vagn, *m., plaustrum; th.* ek veg, *sursum fero, veho (antiqve vego).*

Validr *vel* valdr, *adj., pro* valinn, *perf. part. pass. v.* ek vel, *eligo.*

Valr, *m., accipiter, falco islandicus; th.* vala, *ala, vide* Fjölsvinnsmál XXXI, 3, *vel etiam a* valr, *teres; G. Andr. a volo nomen deducit.*

Vanalinn, *adj., male nutritus, cui minus qvam par est alimentorum præbetur; th.* van, *præpositio inseparabilis defectum denotans et* ek el, *alo.*

Vandrædi, *n., difficultas vel inopia consilii;* vandrædi gjördust þeirra á milli N. N ok NN, *causa difficulter expedienda eveniebat inter NN et NN; th.* vandr, *difficilis, magni momenti, et* rád, *consilium; potest etiam derivari a* van, *præpos. insep. defectum denotans, et* rád, *consilium, litera* d *interposita, evphoniæ causa.*

Vandlyktir, *f. pl., difficulter expedienda.* Eda hverigar vandlyktir er þær ero, er búar skolo jafna lut manna, *vel qvæcunqve difficulter expedienda negotia fuerint, qvibus per æqvum et justum explicandis accolæ adhibentur Llb.* 46; *th.* vandr, *difficilis et* lok *v.* lykt, *finis* (ek lyk, *finio).*

Vanefni, *n. pl., defectus facultatis, inopia.* Ef vanefni bersz, *si facultatum inopia probatur Ob.* 7; *th.* van, *præpositio insep. defectum notans et* efni, *id unde aliqvid fit, materia, opes; cfr. gr.* ἄφνος, *divitiæ.*

Vanhagr, *m., idem; th.* van *et* hagr, *qv. v.*

Vanhef ek, *v. minus habeo qvam par est.* Ef hann þikkir vanhaft hafa, *si minus qvam par est eum (alendum) sustentasse videatur Ob.* 10; *th.* van, *vide supra et* ek hef, *habeo.*

Vanheill, *adj., non integer, morbo detentus, æger; th.* van, *vide supra, et* heill, *totus, sanus, cfr. gr.* ὅλος, *integer.*

Vanheilsa, *f., defectus sanitatis, ægritudo,* fyrir vanheilso sökom, *ægritudinis causa, idem th.*

Vanhluti *vel* vanluti, *subst. adjectit., minus qvam par est accipiens, injuriam passus.* At verda vanluti, *injuria affici; th.* van *et* lutr *v.* hlutr, *qv. v.*

Vanlyktir, *f. pl., negotia non expedita; th.* van *et* ek lyk, *finio, vide* vandlyktir.

Vapnatak, *n., vide* vopnatak.

Vararfeldr, *m., pallium promercale, a nautis habendum, et si non a pellibus factum, tamen cum vellere subsutili, vide* röggvarfeldr; *th.* vör, *genit.* varar, *mare et* felldr, *pellis, pallium* (ek fel, *tego).*

Varda ek, *v. custodio, servo, protego.* En himin vardar fyrir ofan, *sed cælum superne tegit Vsl.* 112. At varda ord ok verk fyrir einn, *dictis, factisqve alicujus prospicere; th.* ek ver, *servo, custodio, tego.*

Vardveitsla, *f., custodia, protectio, conservatio.* At hverfa á hendr brædrom at vardveitslo, *ad fratres suos servandos devenire* Aþ. 2; *th.* vördr, *custos* (ek ver, *tego) et* veitsla, *qv. v.*

Vardveitslomadr, *m., homo custodiam vel protectionem suppeditans, tutor, curator; th.* vardveitsla, *qv. v. et* madr, *vir, homo.*

Vardr, *adj., tuitus, liberatus.* Ok er hann þá vardr sök, *tum a reatu liberatur. Est perf. partic. pass., verbi* ek ver, *tego, servo, custodio, cfr. gr.* ἐρύω, *custodio.*

Vargdropi, *m., gutta exulis, sacro homine satus. Sic dicitur proles suscepta a proscripto qvamvis cum propria uxore insonti; th.* vargr, *lupus, proscriptus, vide gloss. Eddæ h. v. et* dropi, *gutta, cfr. gr.* θρόμβος, *littera* μ *eliso.*

Vargr, *m., lupus, etiam proscriptus, qvasi qvi lupi instar latebras in locis desertis qværere cogitur; vide gloss. Eddæ Sæm.*

Varna ek, *v. impedio, recuso.* Ef hann varnar gjalds,

qvodsi resarcitionem expendere recusaverit Llb. 24; *th.* ver ek, *custodio vel* varr, *cautus.*

Varníngr, *m., merx promercalis peregre allata; th.* vör, *portus* (ek ver, *cingo, servo).*

Varnir, *f. pl., vide* vörn.

Varnarqvidr, *m., veridici in defensionem causæ evocati; th.* vörn *et* qvidr, *qv. v.*

Vatnagángr, *m., aqvarum inundatio; th.* vatn, *aqva, cfr. gr.* ὕδωρ, *aqva et* gángr, *irruptio* (ek geng, *eo).*

Vatnskèr, *n., vas aqvæ, amphora aqvaria (in nave mercatoria), cfr.* såld; *th.* vatn, *aqva et* kèr, *vas.*

Vattnefna, *f, testium nominatio, provocatio testis denominati et antestati.* Rètt er at hafa eina vattnefno, *eosdem adhibere testes liceat Llb.* 6; *th.* vattr *v.* vottr, *testis* (ek veit, *scio, gr.* εἰδέω, *id.) et* ek nefni, *nomino* (namn, *nomen, gr.* ονομα).

Vattord, *n., verba testis, testimonium; th.* vattr *v.* vottr, *testis et* ord, *qv. v.*

Vattstefna, *f., citatio testium; th.* vottr *v.* vættr, *testis et* stefna, *qv. v.*

Vax, *n., cera. Anne ab* ek vex, *cresco?*

Ved, *n., pignus, sponsio. Circa etymon, cfr. gloss. Nialæ.*

Vedmáli, *m., pactum pignoraticium; th.* ved *et* máli, *qv. v.*

Vedmæli ek, *v. oppignoro, idem th.*

Vedrfastr, *adj., tempestate retentus, qvi tempestatis causa itum suum pergere neqvit; th.* vedr, *tempestas, cfr. gr.* αἰθήρ, *æther et* fastr, *fixus, firmus.*

Vefáng, *n., discessio judicum in sententias,* vefángseidr, *juramentum qvod judices in sententias discedentes dicerent,* vefángamál, *formulæ discessionis.* At gánga til vefánga, *in sententias discedere* þþ. 23. At bera til vefángs, *factæ discessionis ex sua parte sententiam proferre ibid.* At mæla vefángsmálom, *solemnes discedendi formulas proloqvi, ibid.* At vera saman at vefángi, *judicum in sententias discedentium partes alterutras amplecti, ibid.; th.* ve, *præpositio inseparab. negationem involvens et* fáng, *acqvisitio* (ek fæ, *acqviro, nanciscor), discessione enim facta, per litem nihil acqviritur v. lis ad finem non perducitur.*

Vefengi ek, *v. in sententias discedo, id. th., hinc*

Vefenginn, *adj., vel perf. partic. pass., verbi antecedentis pro* vefengdr *v.* vefengidr, þ *enim vel* d, *punctum* (d) *cum* n, *promiscue et antiqve ponitur, ut in* talidr *pro* talinn, *numeratus, adjecto* r, *nota masculini, et ita adjectivi forma immutata.*

Veg ek, *v. (perf.* vó *vel* vóg) *veho, sursum fero, tollo, occido.* At vega hey, *fœnum vehere Llb.* 18, ok qveda á í hvörs veldi hann vo mannin, *definiatqve qvonam in regno hominem occidisset Vsl.* 100, *cfr. Lat. obsol. vego, pro veho et gr.* οχεω, *veho. Hinc*

Vegandi, *præs. partic. activi (substantivi loco), occidens, occisor etiam vindex, ultor, protector.* Vegandi fjörs síns, *qvi vitam suam cæde commissa vindicare potis est Vsl.* 15 *et*

Veginn, *perf. part. pass, cæsus, occisus.*

Vegamót, *n., occursus viarum, qvadriviæ; th.* vegr, *via* (ek veg, *veho, qv. v.) et* mót, *occursus, conventus, de qvo vide gloss. Nialæ.*

Veidi ek, *v. venor, capio, allicio. An ab* ek vinn, *antiqve* ek vid, *supero.*

Veidistöd, *f., loca venandi vel venationis; th.* veidi *vel* veidr, *venatio, vide antec. et* stöd, *statio, vide* stadr.

Veidr, *f. pl., venationes.* Ok veidr allar á hann í netlögum ok svâ í fjöronni, *in retium ponendorum locis ut et in ipso litore solus venandi gaudeat jure Llb.* 54, *vide* veidi ek.

Veilindi, *n., infirmitas, ægritudo. Conflatum a* ve, *negatio et* heilindi, *qv. v., sic* veill, *mollis, infirmus, idem qvod* ve-heill.

Veita, *f., aqvæductus.* Eigi skal hann annara manna land meida i veitunni, *alienos fundos aqvasducendo ne lædat Llb.* 24; *subseqvens.*

Veiti ek, *v. gratis suppedito, præsto, porrigo, ostendo et inde produco.* Synjat er þá fars, ef leigo er metit, þá er veita skyldi, *vectura negatur, si, cum gratis suppeditetur, portorium exigitur Llb.* 16. At veita vatni, *aqvam ducere; anne adferri meretur, gr. ὠθεω, trudo, porrigo?*

Veitsla, *f., suppeditatio, auxilium, opitulatio.* Eingar veitslor skal gaungomönnom veita, nema til skúa edr fata, *mendicis vagis nihil tribuatur nisi in calceos et vestimenta Eb.* 45. Ok vardar honom ei sú veitsla, *talis opitulatio nihil reatus ei adfert Vsl.* 9; *th.* veiti ek, *qv. v.*

Vèl, *f., fraudes, dolus, techna, fallacia.* Ef madr feldr sèr til vèlar vid kono, *si qvis ad fœminam decipiendam calantica caput sibi velaverit* fþ. 24, *qvoad etymon, cfr. gloss. Eddæ.*

Vèla ek, *v. decipio, fraudes struo; th.* vèl, *qv. v.*

Veld ek, *v. efficio, portare potis sum.* Hraustr skyldi at valda, *tantarum virium ut parmam portare potis sit Vsl.* 15; *th.* vald, *potestas.*

Veldi, *n., imperium, regnum, id. th.*

Vèllauss, *adj., fraudibus expers, infucatus.* At véllauso, *sincere; th.* vèl, *qv. v. et* lauss, *liber, solutus.*

Vèllaust, *adv., sine fraude, sincere, id. th.*

Ver *v.* verr, *m., maritus, legitur etiam* varr, *in Hamdismál* 27; varr inn vidfrækni, *unde mihi* verr *v.* varr, *videtur esse masculinum, respondens fœminino* var *v.* vör, *appellatio fœminæ antiqva, sicut* madr *et* man, konr *et* kona *v.* qvon, *etc.*

Verdaurar, *m. pl., pecuniæ pretii, pretium rei.* Er hann hefir fulla verdaura fyrir fundit, *cujus pretium plenum accepit* fþ. 45; *th.* verd, *pretium et* eyrir, *in pl.* aurar, *qv. v.*

Verdgángr, *m., itus cibi, ad cibum acqvirendum mendicatio.* A verdgángi alinn, *in mendicatione natus; th.* verdr, *qv. v. et* gángr, *itio* (ek geng, *eo*).

Verdr, *cibus, prandium;* at vera at verdi eda virdi vid einn, *cum aliqvo cibum et conversationem mutuare Vsl.* 52; *th. mihi ignotum, nisi sit* at vera, *esse.*

Verjandi, *m., subst. participale, tutor, curator, defensor causæ cum opponitur* sækjandi, *qv. v.* At hann sè vegandi ok verjandi fjörs síns ok fjár, *ut vitam suam vindicare et bona tueri potis sit Vsl.* 15, ek ver, *tego, custodio.*

Verk, *n. pl. (in sing. idem), operæ qvotidianæ et domesticæ ab operariis locatæ et suscipiendæ.* At liggja af verkom, *morbi causa ad operas stipulatas peragendas non par esse Eb.* 61. At vera í verkum fastr, *operas suas collocare, certas operas stipulari Kb.* 62. At framfæra á verkum ómaga, *alendum operando sustentare, cfr. gr. ἐργον, opus.*

Verkakaup, *n., merces operarum,* at reida verkakaup, *mercedem operarum stipulatam persolvere Kb* 54; *th.* verk *et* kaup, *qv. v.*

Verki, *m., idem qvod* verk, *in genere opus, factum, etiam in specie poema, carmen famosum.* At nema verka, at reida verka, *carmen famosum discere, proferre. Sic in historia Björnii Hitdælensium Athletæ:* má þikkja jafnt, at verki komi verka á móti, *carmen famosum, carmini famoso respondere par est; th.* verk, *qv. v., gr. ἐργον Sic Romani suo opus et græci suo ποιημα, de poemate utebantur.*

Verp ek, *v. projicio, conjicio; th.* varp, *jactus, projecto, cfr. gr. ῥιπτω, projicio per metathesin.*

Verpill, *m., tessera.* Menn skolo ekki kasta verplom til fjár sèr, *ne cives tesseras in lucrum captandum mittant Vsl.* 121, *idem th.*

Versnadr, *adj. (vel perf. partic. pass., verbi* ek versna, *in deterius abeo), deterioratus Llb.* 41; *th.* verri

v. varri, *comparat. adj.*, vandr, *malus (olim* var *vel* varr), *unde nostrum* varmenni, *homuncio.*

Vetti *v.* vætti, *n.*, *testimonium.* At rètta vetti, at stydja vetti, *testimonium concinnare, supplere.* At qvedja vettis, *in testimonium proferendum provocare; th.* ek veit, *cfr gr.* εἰδω, *idem.*

Vettisburdr, *m.*, *prolatio testimonii; th.* vetti, *qv. v. et* ek ber, *fero, gr.* φερω.

Vettisvetti, *n.*, *testimonium testimonii, ɔ: testes de testimonio prolato nuncupati; th.* vetti, *qv. v.*

Vettvángr, *m.*, *proprie: tractus testimonii, locus rei gestæ, qvem circumcirca testes vel accolæ fuerunt provocandi; hinc* vettvángsbúar, *accolæ ad locum rei gestæ habitantes. Locus rei gestæ per jactum teli definiebatur, vide Vsl.* 14, *cfr. gloss. Nialæ sub* vætvángr; *th.* vetti *v.* vætti, *qv. v. et* vángr, *tractus, campus, planities. Hinc derivationem ab* at vega, *cædere, non probo, et pro mea sententia facit tum, qvod* vettvángr, *non semper cædis commissæ locus fuerit, tum qvod sæpissime inveniatur* vettfángr *vel* vattfángr, *locus unde testes sunt capiundi.*

Veturgamall, *adj.*, *unius hyemis, unius anni, per hyemes enim veteres annos numeravere.* Módr skal hafa þau börn, er ýngri ero enn vetrgömol, *liberi hyeme minores matrem seqvantur; th.* vetr, *hyems (an a* votr *v.* vatr, *udus, pluviosus? Sic gr.* χειμα *a* χεω *vel* χειω, *fundo, pluo) et* gamall, *ætate provectus, etiam senex, cfr. gr.* γαμψος, *inflexus, aduncus.*

Veturhagi, *m.*, *pascua hyemalia; th.* vetr, *vide anteced. et* hagi, *pascuum.*

Vextir, *m. pl. (in sing.* vöxtr), *fructus, usuræ, proventus bonorum.* Hann á vöxtu á fèno, *proventus bonorum capiat.* At heimta innstædan med vöxtom, *sortem cum usuris exigere, cfr.* lögvextir; *th.* ek vex, *cresco, cfr. gr.* αεξω *vel* αυξω, *augeo, cresco.*

Vidarvöxtr, *m.*, *arbuscula, sylva crescens.* Hvörr madr á vidarvöxt í skógmarki sino, *qvicunqve arbuscula intra propriæ sylvæ terminos crescentia habeat Llb.* 36; *th.* vidr, *arbores, cfr. gr.* φιτον *v.* φυτορ, *stirps, planta et* vöxtr, *vide antec.*

Vídátta, *f.*, *latitudo.* Vídáttoskáldskapr, *poema v. carmen famosum latitudinis v. capacitatis, ɔ: qvod in omnes et nullum constructum est, et ideo tantæ est capacitatis, ut qvisqve id in sese applicare possit Vsl.* 106; *th.* vídr, *laxus, latus, capax.*

Vidband, *n. (in pl.* vidbönd), *vimina sylvestria, qvibus veteres ad sarcinas colligendas utebantur; th.* vidr, *vide* vidarvöxtr *et* band, *qv. v.*

Vidbjódandi *et* vidrbjódandi, *subst. participale, pretium obferens, emtor adscititius, licitator, qvi ad pretium fundi reluendi constituendum adhibuit, ille a qvo fundus retrahebatur.* Nú fær hann vidrbjódanda at landino, *at emtorem adscititium adqvirit ille Llb.* 12; *th.* vid *v.* vidr, *in, contra, cfr. gr.* πετα *qro* μετα *Æol. et* ek býd, *qv. v.*

Vidbjörn, *m.*, *ursus ferus, oponitur* alibjörn, *ursus cicur, qv. v.; th. vel* vidr, *sylva, vide* vidarvöxtr *vel* vidja, *catena, qvod eodem redit et* björn, *ursus.*

Vidgjöld, *n. pl. (in sing.* vidgjald), *solutio contraria, antipherna, bona qvæ sponsus phernis sev doti sponsæ opposuerat, ut dotem qvasi compensaret et fructus ejus sibi vindicaret; dicitur alias* gagngjald, *eadem sententia. Probe distingvendum a* mundr, *arrha sponsalitia, qv. v. et a* heimanfylgja, heimangjörd, *dos profectitia vel adventitia pherna, qvæ etiam sæpe* heimanmundr *dicitur et in antiqvis Daniæ et Norvegiæ legibus audit:* Heimgivt, Heimfert, Hemfærth, Heimanferd *etc., cfr. doctissimi S. Th. Thorlacii tractatum de* Hemfærth *et* Tilgave, *in* nye Samling af det kongel. danske Vidensk. Selsk. Skrivter, 4 *D.* 2 *H., ubi tamen in recapitulatione pag.* 211, *aliqvid mendi irrepsisse suspicor, cum nempe* Tilgave *ad pherna,* Hjemgift, *ad antipherna referuntur; th.* vid *vel*

vidr, *contra et* gjöld, *qv. v., cui respondet vera derivatio vocis* gagngjald, *in Codice legum Jónsbok a* gagn *v.* gègn, *contra (non ut qvidam volunt* gagn, *utilitas) et* gjald, *solutio.*

Vidir, *m. pl., instrumenta navalia et lignea; th.* vidr, *vide* vidarvöxtr.

Vidr, *antiqve pro* vinnr, 3 *pers. præs. ind. act. v.* ek vinn, *qv. v.*

Vidrlög, *n. pl., leges prohibitivæ, multa v. pæna indicta, pænarum minæ.* Ok ero slík vidrlög ef af er brugdit, *hac in re delinqvens iisdem pænarum minis coerceatur; th.* vid *v.* vidr, *contra et* ek legg, *pono, constituo.*

Vidtaka, *f., receptio, acceptio.* Frændr skolo skipta vidtökonni med sèr i öllom stödom, *cognati accipienda ubiqve ipsi inter se distribuant Vsl.* 114; *th.* vid *v.* vidr, *contra, cum, erga, in et* ek tek, *qv. v.*

Vidtakendr, *m. pl. (in sing.* vidtakandi, *subst. participale), accipientes, qvi homicidii multam caperent, id. th.*

Víg, *n., homicidium, cædes; conflictus eqvorum,* at vega víg, *homicidium committere,* ok sè verdi at betri fyrir vígs sakir, *qvi pretio (eqvi solito) melior sit, propter habilitatem ad conflictum (eqvorum) Eb.* 85; *th.* ek veg, *qv. v.*

Vígslódi, *m., traha cædis, homicidii seqvelæ. Sic dicitur sectio Gragasæ, qvæ jus criminale et inprimis materiam de homicidio absolvit; th.* víg, *qv. v. et* slódi *v.* sledi.

Vígssök, *f., causa de homicidio, actio in occisorem.* Vígssakar adili, *cædis causæ actor competens; th.* víg *et* sök, *qv. v.*

Vígvölr, *m., instrumentum lethale.* At reida vígvöl, *instrumentum lethale intentare; th.* víg, *qv. v. et* völr, *baculus teres et cylindraceus* (valr, *teres).*

Vika, *f., hebdomas, septimana.* Þeir skolo skipta vikom eda smæra, *per hebdomades vel breviora distribuant spatia Llb.* 49; *th.* ek vik, *cedo, cfr. gr.* εικω, *idem.*

Víkíngr, *m., pirata; th.* víg, *qv. v.,* vigingr, *in Niala, cap.* 158, *legitur.*

Villi ek, *v. errare facio, turbo.* At villa heimild, *justum rei titulum turbare, auctoritatem disturbare.* At villa landsbrigd, *reluitionem fundi alieni turbare.* Ef honom villast vottar, *si ei testes defuerint, cfr. gr.* σφαλλω, *sibilo abjecto.*

Vingan, *f., benevolentia, reconciliatio, amicitia; th.* vinr, *amicus* (ek unni, *faveo).*

Vingjafir, *f. pl. (in sing.* vingjöf), *donationes in amicos collatæ (inter vivos); th.* vinr, *vide* vingan *et* gjöf, *donatio* (ek gjef, *dono).*

Vinn ek, *v. efficio, operor, laboro, obtineo, asseqvor,* at vinna á, *lædere, vulnerare.* At vinna dóm fullan, *judicium supplere, judices omnes denominatos curare* Þþ. 6. At vinna gard lagdan, *sepimentum struere Llb.* 15. At vinna eid at, *jurejurando probare.* Þat vinna (eigi) þörf, *ei opus (non) est Vsl.* 45, *Llb.* 1. At vinna heimilan, *auctorem rei adferre posse Vsl.* 116, *Llb.* 1. At vinna lög til, *ex legum præscriptis agere* Aþ. 15. At vinnast á, *læsiones vel vulnera invicem mutuare* fþ. 14. Ef honum vinnst eigi fródleikr til, *si tanta (legum) peritia ei defuerit* Lsmþ.; medan arfrinn vinnst til, *dum hæreditas pertingit; hocce verbum cognatum opinor cum* ydna ek, *qv. v. et ejusdem them., cfr. gloss. Nialæ.*

Virdi, *n., vel* virdr, *m., qvid sit nescio. Occurrit Vsl.* 52, *ubi conversationem, familiaritatem exposui, constructionem magis qvam vim vocis secutus. Locus nempe ubi occurrit docet, læsum jure suo cadere, si familiariter cum lædenti, causa nondum suscepta, conversatur; th. esse potest:* ek virdi, *æstimo, magni facio, qvo familiariter utimur, eum magni facimus.*

Virding, *f., æstimatio, taxatio, idem th.*

Vísirvitendr, *m. pl., in sing.* víssvitandi, *qv. v. Con-*

flatum est a viss, *certus et* vitandi, *sciens, et cum utrumqve sit casus rectus, in* víssvitandi *utrumqve declinatur.*

Vist, *f., mansio domestica, domicilium.* At taka sèr vist, *domicilium sibi capere, eligere.* At vera á vist með, *cum aliqvo esse; th.* ek er (at vera), *sum.*

Vistfastr, *adj., certam habens mansionem domesticam; th.* vist, *qv. v. et* fastr, *fixus, firmus.*

Vistlauss, *adj., certi domicilii expers; th.* vist, *qv. v. et* lauss, *solutus, liber, in constructione expers.*

Vissvitandi, *m., subst. participale, certo sciens, vide* vísirvitendr.

Víti, *n., malum, crimen, reatus, multa, pœna.* Þá vardar honom þat VI marka víti, *tum sex marcarum multam luat* fþ. 9, *cfr lat. vitium et gr.* αιτια *v.* αιτιη, *culpa, crimen, causa.*

Vitfirring, *f., sanæ mentis absentia, insania; th.* vit, *ratio, cfr. gr.* ειδω, *scio et* ek firri, *qv. v.*

Vítigjöld, *n. pl. (sing.* vítigjald), *multa vel pœna pecuniaria; th.* víti, *qv. v. et* gjöld, *qv. v.*

Vitord, *n., scientia,* fyrir vitord ok vilja þess er átti, *domino inscio invitoqve; th.* ek veit, *scio,* ord, *dictum, hic ut sæpe in constructione superfluum videtur.*

Vítislaust, *adv., impune, est etiam neutr., adj.,* vítislauss, *inculpatus, sed neutra adjectivorum sæpissime absolute posita adverbialescunt; th.* víti, *qv. v. et* lauss; *liber, solutus.*

Vitugr, *adj., sana mente præditus; th.* vit, *ratio.*

Vodaverk, *n., factum periculosum, unde qvid damni evenire potest; th.* voði, *periculum* (vo, *idem*), *cfr. subseqvens et* verk, *qv. v.*

Voglati, *m., detrimentum periculosum.* Nú hvat sem fè verðr til voglata, *qvalecunqve periculosum detrimentum hocce pecus subierit Lb.* 30; *th.* vo *vel* vá, *periculum, res insolens et inopinata et* ek glata, *amitto, perdo.*

Vogrek, *n., ejectamenta periculi, res naufragæ; th.* vo *vel* vá, *periculum et* rek, *ejectamentum* (ek rek, *ago). Potest etiam derivari a* vogr *vel* vagr *aqva, mare et in specie sinus maris, qvod eodem redire opinor,* vágr, *enim (mare) ni fallor a* vá *est derivandum.*

Von, *f., spes.* At eiga barn i vonom, *prolem sperare, hæredem in spe habere* Aþ. 4.

Vopnatak, *n., armorum sumtio, solutio comitiorum; foripetæ enim inermes ad judicia iverunt, armis adstantibus, unde iis sumtis solutionem comitiorum adesse indicabatur.* At eiga vopnatak at, *armis sumtis suffragari, unde videtur foripetas, ad consensum suum indicandum, arma tetigisse, et ita jurasse, se novellas constitutiones placitaqve comitiorum probare et subire, ut armorum ope ea tueri et defensare parati sint. Vide doctissimi J. Erichsonii notam ad Arnes. isl. Rettergang, pagg.* 584-593; *th.* vopn, *arma et* tak, *sumtio* (ek tek, *sumo).*

Vorlángr, *adj.,* ɔ: dagr, *dies tam longus qvam vere esse solet dies vernus; th.* vor *v.* var, *ver, cfr. gr.* εαρ, ηρ, ωρος, *ver et* lángr, *longus.*

Voryrki ek, *v. negotia verna exeqvor, idem th. et* yrki ek, *terram colo* (orka, *vires,* verk, *opus), cfr. gr.* εργον, *id.*

Vorönn, *f., negotium vernale, opera rustica vere exeqvenda, tempus, qvo hæc opera suscipiantur.* Vorönn er fyrst, hon er unns mánaðr er af sumri, *negotium vernale primum est, qvod per primum æstatis mensem instat Lb.* 15; *th.* vor, *vide* vorlángr *et* önn, *qv. v.*

Vottbærr *v.* vattbærr, *adj., ad testimonium proferendum habilis; th.* vattr *v.* vottr, *testis, vide* votti *et* ek ber, *fero.*

Væli ek, *v. idem qvod* véla ek, *qv. v., ejusd. th.*

Vændir, *f. pl. (in sing.* vænd), *facultas sperandi, opportunitas loci.* Ok í þær vændir komit at þau mætti barn ala, *et in eam locorum opportunitatem*

devenisset, ut prolem procreare potuissent fÞ. 34; *th.* von, *qv. v.*

Vænist ek, *v. possibile esse dico, contendo, jacto, Vsl. II,* 13, *id. th.*

Værr, *adj., placidus, qvietus, jucundus, tolerabilis.* At barni væri ei vært at fóstri, *in nutricatu puero non esse tolerabile; th.* at vera, *esse.*

Vætt *v.* vett, *pondus octoginta librarum, octo qvadrantes hodie in se continens et* 160 *marcas sev semilibras.* Ok Þat fè alt er vettom skal kaupa, *et bona qvævis statera definienda sev ponderanda* AÞ. 13; *th.* ek veg, *sursum fero, tollo, pondero, qvasi sit* vett *vel* vegt.

Vödvasár, *n., vulnus musculi, in musculos; th.* vödvi, *musculus et* sár, *qv. v.*

Vök, *f., fissura glaciei, pars aqvæ glacie non obducta; cognatum videtur cum* vogr *v.* vagr, *mare, aqva, vide* vogrek.

Völd, *n. pl. (in sing.* vald), *potestas, causa.* Af hans völdum, *eo efficiente.*

Vördr, *m., custos.* At halda vörd til, *excubias agere, attendere; th.* ek ver, *tego, servo, cfr. gr.* ερυω, *custodio.*

Vördslomadr, *m., vir tutelæ, vel attentionis, fidejussor; th.* vördr, *qv. v. et* madr, *vir, homo.*

Vörn, *f., tutela, defensio, excusatio in processu.* At bjóda til varna, *ad causæ defensionem provocare.* At fá vörn fyrir sik, *exceptionem invenire.* At selja vörn fyrir sik, *defensionem sui alicui committere, vide* lögvörn; *th.* ek ver, *vid.* vördr

Y.

Ydna ek, *v. in operis occupatus sum, operas navo; th.* ydja, *sedulitas in labore* (udi ek *v.* uni ek, *adqviesco, delector conditione mea v. loco, lubenter alicubi me teneo), cfr. gr.* ἁδος, *gaudium,* ἁδω, *placeo,* ἡδονη, *voluptas. Huic voci arcte cognatum opinor,* vinn ek, *qvasi* vidn ek, *de qvo supra, præsertim cum attenditur, ad ejus perf. tempus,* hefi unnit.

Ydr, *n. pl., intestina; th.* idi *vel* inni, *intus, gr.* ενι, *poet.*

Ýgr, *adj., ferus, petulans,* gradúngr ýgr, *taurus petulans, v. cornupeta. G. Andreæ ab* ýgul, *erinnacens derivat, qvod nimis qvæsitum qvid sapere mihi videtur. Ab* at óga, *terrere non inepte deducitur.*

Ýki, *n., excessus in narrando,* Þat er ýki, er madr segir Þat frá ödrom manni, edr frá eign hans nockurri, er eigi má vera, ok gjörir Þat til hádungar hanom. *Excessus in narrando dicitur, cum qvis de alio, vel rebus ejus cujuscunqve generis, ea in contumeliam enarrat, qvæ imposibilia sunt; th.* ek eyk, *augeo, cfr.* αυξω, *idem.*

Yrki ek, *v. (in perf.* hefi ort *v.* orkt), *carmen pango; th.* verk, *opus, vide* verki.

Yxna, *adj., f. gen., de vacca vitulante usurpatur; th.* uxi, *bos, taurus.*

Þ.

Þak, *n., tegmentum, idem qvod* baugÞak, *qv. v.; th.* ek Þek, tego, *cfr. gr.* στεγω, *idem.*

Þars, *contracte pro* Þar sem, *ubi.*

Þáttr, *m., vide* lögÞáttr.

Þegn, *m., subditus, civis. G. Andreæ a* διακονος, *derivatum vult, qvod a vero non abhorret; melius sane substituere neqveo.*

Þegnskapr, *m., probitas civilis, existimatio civilis.* At leggja undir Þegnskap sinn, *per civilem suam existimationem asseverare; th.* Þegn, *qv. v., et*

jecta terminatione substantivi, affectionem denotante.

Þegnskaparlagning, *f., asseveratio civili sua existimatione interposita; th.* þegnskapr, *qv. v. et* ek legg, *qv. v.*

Þermlast ek, *v. dep., egeo, indigeo,* þar er madr þermlast síns gridar, *ubi qvis re sua indiget Vsl.* 115; *th.* ek þarf, *egeo, necesse habeo, v.* þörf, *indigentia, opus, litera* f *in* m *mutatata, pronuntiatione id svadente, qvam ex analogia inter* hifin *et* himin *etc.*

Þerri ek *v.* **þerra ek**, *v. arefacio.* At þerra hey, *fœnum arefacere, cfr. gr.* τείρω *et* τερσω, *arefacio, sicco, torreo et nostrum* þurr, *aridus.*

Þeygi, *conflatum videtur a* þó eigi, *attamen non.*

Þíng, *n., forum, comitia, tempus qvo comitia durant.* Medan ek er á þvísa þíngi, *dum his in comitiis ago.* At heya þíng, *comitia instituere, comitia agere;* þá nótt er af þíngino, *cum nox unica temporis comitialis peracta est; circa etymon, cfr. gloss. Eddæ.*

Þíng, *n., jurisdictio, toparchia, tres præturas ex regula tenens, tres vero toparchiæ in qvavis Islandiæ qvadrante antiqvitus fuerunt;* þá voru þíng óslitin, *tum toparchiæ fuerunt indivisæ. Postea vero qvadrans borealis in præturas duodecem divisa fuit, vide* alþíngisnefna. *Unaqvæqve toparchia suum habuit* vorþíng, *comitia vernalia et ideo* þíng *dicta fuerunt.*

Þíngat, *adv., eo pro* þángat, *ɔ:* þann veg at, *ea via, eo.*

Þíngborinn, *adj., in comitia delatus. Dicitur de jaculis cetariis, qvæ in comitiis generalibus exhibebantur, ut nota disjunctiva, jaculo inusta vel incisa, omnibus innotescat; th.* þíng *et* ek ber, *qv. v.*

Þíngbrekka, *f., clivus comitialis. In loco elato veteres comitia sub dio gerebant, sed in clivo seu divergentia loci comitialis, ante et post comitia habita, ad colloqvia conveniebant cives, causas aliaqve ibi denuntiabant et servos eo duxerunt manumittendos, ut ita significarent, eos inter ingenuos postea numerandos esse, qvi mos cum Romanorum manumissione per censum comparari potest; th.* þíng, *qv. v. et* brecka, *proclivitas a* brattr, *vergens, proclivis, qvasi sit* brettka, *cfr. gr.* βρίθω, *propendeo, cum impetu inclino, vel* πρηνος, *pronus.*

Þíngfararkaup, *n., præmia profectionis comitialis, qvæ incolæ præturarum, ad profectionem in comitia cum prætore suo obligati, ei solverent, si domi remanserint; th.* þíngför *et* kaup, *qv. v.*

Þíngfesti, *f., fixa mansio in prætura; th.* þíng *et* fastr, *qv. v.*

Þíngfærr, *adj., qvi in comitia proficisci par est; th.* þíng, *qv. v. et* færr, *permeabilis* (ek fer, *eo).*

Þíngför, *f., profectio in comitia; th.* þíng *et* för, *qv. v.*

Þínghámadr, *m., homo vel incola jurisdictionis, ad comitia freqventanda idoneus; th.* þíng *et* ek heyi, *qv. v.*

Þíngheyandi, *m., subst. participale, idem, ejusd. them.*

Þínghestr, *m., eqvus profectioni comitiali adhibitus; th.* þíng, *qv. v. et* hestr, *eqvus.*

Þínglausnir, *f. pl. (in sing.* þínglausn), *solutio comitiorum solemniter indicta, tam nomophylace id proclamante, qvam armis a foripetis sumtis; th.* þíng, *qv. v. et* ek leysi, *solvo, cfr. gr.* λυσις, *solutio.*

Þíngmadr, *m., incola toparchiæ, foripeta. Primo sensu opponitur* þridjúngsmanni *seu trientis vel præturæ incola. Primum sciendum fuit ad qvamnam qvis pertinuerit toparchiam, et deinde cuinam præturæ qvis adscriptus fuerit; th. liqvet.*

Þíngmark, *n., termini toparchiam qvandam cir-*

cum scribentes, ipsa toparchia; th. þing *et* mark, *qv. v.*

Þingreid, *f., eqvitatio in comitia; th.* þing *et* reid, *qv. v.*

Þingreid, *adv., v. neutrum, adj.* þingreidr *(adverbialescens).* At eiga þingreidt, *in comitia eqvitandi jus habere, personam habere in judicio standi, id. th.*

Þingsköp, *n. pl., comitiorum institutio, ordinatio, modus procedendi, formulæ processuales;* þingskapaþáttr, *sectio legum, modum procedendi et conciliorum ordinationem continens.* At segja þingsköp upp, *modum procedendi proclamare, qvod qvotannis a nomophylace fieret; th.* þing, *qv. v. et* ek skapa, *dispono, formo, constituo, cfr. gr.* σκαω, *sculpo et gloss. Nialæ sub* skapa.

Þingstöd, *f., locus in qvo comitia vernalia haberentur; th.* þing *et* stöd, *fixa mansio;* stadr, *qv. v.*

Þingvallarmadr, *m., vir campi comitialis, foripeta; th.* þingvöllr, *qv. v. et* madr, *vir, homo.*

Þingvikur, *f. pl., duæ illæ septimanæ, qvibus comitia generalia haberentur; th.* þing *et* vika, *qv. v.*

Þingvist, *f., mansio in toparchia vel curia; th.* þing *et* vist, *qv. v.*

Þingvært, *adv., vel. neutr., adj.,* þingværr *(adverbialiter) qvi pace publica in comitiis fruitur.* At eiga þingvært, *in comitiis tolerari; de insontibus. Exulibus vero et proscriptis in comitiis sese tenere haud permissum; th.* þing *v.* værr, *qv. v.*

Þingvöllr, *m., campus comitiorum generalium; prædium ad qvod comitia generalia olim habebantur hodie adhæo,* þingvöllr *vel* þingvellir, *in toparchia Arnesensi nominatur, cfr. gloss. Eddæ sub* þing, *th.* þing, *qv. v. et* völlr, *planum, planities, campus.*

Þinr, *m., funiculus retis expansorius inferior;* þá er þinr stendr grunn, *funiculus retis expansorius, inferior in fundo sedit Llb.* 53; *th.* ek þen, *expando, cfr. gr.* τεινω; *tendo, dicitur etiam hodie* teinn.

Þjó, *n. pl., nates, vide* klámhögg, *cfr. gr.* ψοα, *lumbus; a* þjó, *derivandum nostrum* þykkr, *crassus, qvod antiqve legitur* þjókkr *vel* þjókr, *ut in Niala Cap.* 88.

Þjódbraut, *f., via populi vel publica.* Ef þar er gardr um þjódbraut þvera, *si sepimentum per viam publicam ex transverso ducitur Llb.* 15; *th.* þjód, *populus et* braut, *via* (ek brýt, *qv. v.).*

Þjóflaun, *f., occultatio furtiva.* At leyna þjóflaunom, *furtiva occultatione celare; th.* þjófr, *fur, cfr. gr.* θιω *vel* θεω, *celeriter curro (fut.* θευσομαι) *et* laun, *occultatio, cfr. gl. Nialæ sub* þjófr *et* laungètinn.

Þjófrád, *n. pl., consilia ad furtum promovendum.* At ráda þjófrádom, *consiliis furtum adjuvare Vsl.* 115; *th.* þjófr, *vide* þjóflaun *et* rád, *qv. v.*

Þjófskapr, *m., furtum (transit.).* At færa til þjófskapar, *furti insimulare, arguere Vsl.* 115. At vinna þjófskap at, *furtim rem contrectare Vsl.* 97; *th.* þjófr, *vide mox antea, adjecta determinatione substantivi actum vel affectionem denotante.*

Þjófsnautr, *m., furis socius vel particeps, cfr. gloss. Nialæ h. v.; th.* þjófr, *vide antea et* nautr, *qvi qvid ab alio utendum, fruendum vel etiam in dominium accepit* (ek nýt, *fruor).*

Þjófstolinn, *adj., furtim oblatus.* At standa fè þjófstolit i höndum einom, *res furtivas in alicujus manibus invenire Vsl.* 97; *th.* þjófr, *vide antea et* ek stel, *furtim aufero, cujus partic. pass. est* stolinn, *de qvo v. gloss. Eddæ.*

Þópta, *f., transtrum navis, cui remiges insedunt. Ni fallor rectius scribitur* þófta, *ut habet B. Halthori, et derivandum a* þóf, *lucta, colluctatio, labor difficilis, cfr. gr.* θαιβω, *agito, impello Hesych.*

Þrep, *n., trapeza, basis, fundamentum, margo*

fundamenti paululum visibilis. Cognatum opinor cum þröm *vel* þrem, *margo, crepido,* p *vel* f *in* m *mutato, cfr. gloss. Eddæ sub* þravm; *qvæ omnia cum gr.* τραπεζα *collatum volo.*

Þridja brædra, *genit. pl., fratrum tertiorum, sic dicebantur qvi in qvinto lineæ collateralis æqvalis gradu cum aliqvo cognati fuerunt; th.* þridji, *tertius* (þrír, *tres) et* bródir, *frater (cfr. gr.* προτερος, *prior, primas tenens). Vide* næsta brædra, annara brædra.

Þridjúngr, *m., tertia pars, triens, prætura qvæ tertiam partem toparchiæ efficiebat, cfr.* þíng; *th.* þridji, *tertius* (þrír, *tres); úngr, tantum est productio nominalis.*

Þridjúngsmadr, *m., incola trientis vel præturæ.* Annars goda þridjúngsmadr, *alienæ præturæ incola; th.* þridjúngr, *qv. v. et* madr, *vir, homo.*

Þrífst ek, *v. pass., sospes ago, valeo et vigeo, saginor; in activo* þríf ek, *alo, nutrio, colo, cfr. gr.* τρεφω, *alo.*

Þrímerkíngr, *m., tres marcas tenens, annulus multaticius trimarcalis, idem qvod* höfutbaugr, *qv. v.; th.* þrír, *tres et* mörk, *qv. v., cfr. gr.* τρεις, *tres.*

Þrot, *n., defectus, inopia, egestas, incitæ.* Ef madr vill seliast arfsali ok eigi til þrots, *si qvis contractu alimoniæ seipsum alteri sustentandum addicere voluerit, non tamen omnia sua bona ei conferens (ɔ: in defectum vel in totum)* Aþ. 12. *Origo vocis mihi ignota, sed inde derivatum volo* ek þrýt, þraut, þrjótr *etc., cfr. tamen gr.* τρυω, *tero.*

Þrotinn, *adj. (vel perf. p. pass. v.* ek þrýt, *deficio), bonis destitutus, ad incitas redactus, egenus.*

Þrotrádi, *m. (substant. adjectitium), consiliis destitutus, egenus, ad incitas redactus; th.* þrot *et* rád, *qv. v.*

Þrútna ek, *v., intumesco,* ok þrútnar hörund, *vel cutis intumescit Vsl.* 11, þrútnar upp svell, *glacies intumescit; th.* þroti, *tumor.*

Þrýt ek, *v. egeo, indigeo,* hvatki er at því þrýtr, *qvicqvid tandem defuerit Llb.* 14. Eda þrýtr hann at fè, *vel bona ei defuerint; th.* þrot, *qv. v.*

Þrælbaugr, *m., annulus servilis, cædis multa servo competens et a servo solvenda; th.* þræll *et* baugr, *qv. v.*

Þræll, *m., servus, mancipium; a* þrá, *pervicacia, contumacia, perseverantia derivatum volunt, cui derivationi aliqvid accedit probabilitatis, cum* þræ *pro* þræll *in* Atlamal en grönlendsko 59 *inveniatur.*

Þurft, *f., indigentia, defectus.* Ok er hvörjom þeirra heimilt í sína þurft, *et qvivis eorum, ut necesse habet, re utendi fruendi jure gaudeat Eb.* 35; *th.* þörf, *qv. v.*

Þveiti, *n., qvid hæcce vox proprie denotet, haud facile dictu; per nummulum exposui, qvod vero proximum opinor. Fuit additamentum qvoddam homicidii multæ adjectum, eum in finem, ut unacum annulinstrato (vide* baugþak), *ad annulorum multaticiorum defectus, si qvi fuerint, compensandos inserviret (vide* baugbót) *et præterea, ut annuli illi multaticii (cædis multa) facilius inter cognatos et agnatos diversæ propinqvitatis distribui possint. Ex Kb.* 84 *sexaginta nummuli unciam argenti ponderatam efficiebant. Anne tales nummuli? In jure eccl. Arnæano sev novo Cap.* 31 *memorantur nummuli, qvorum decem ulnam numeratam efficiebant, anne tales? primum accipio, ea ratione inductus, qvod numerus* þveitorum *sexaginta nullibi superet. Qvoad utrosqve tamen aliqvid mihi dubii moverat, qvod* το þveiti, *in tres et duas partes in* Baugatali *distribuatur* (þridjúngr þveitis, hálft þveiti), *qvod vix ac nevix de minima moneta sev nummulis fieri possit; sed hæc* þveitis *distributio in annulis servilibus* (þrælbaugum) *magis imaginata et nominalis esse*

potest, qvam realis. Vocem porro derivatam volo ab ek þveiti *(hodie* þeiti), *projicio, conjicio, monetæ enim minimæ inter numerandum multoties projiciuntur, et collatum volo cum Dan.* en Döit, *Germanorum* Deut, *Belg.* Duyt, *moneta minima et ænea in Hollandia.*

Þverr, *adj., transversus;* um þveran dal, fjörd, *per vallem sinum transversum, cfr. gloss. Eddæ h. v.*

Þverkirfi ek, *v. per transversum divido,* at þverkirfa hús, *domos ex transverso dividere; th.* þverr, *qv. v. et* karmr, *antiqve* karfr, *angulus ædium vel ejus extremitas alterutra, cfr.* karnadr.

Þverra ek, *v. intransit. imminuor, evanesco.* Ef honom þverrar fè, *si bona ejus consumuntur; th.* þurr, *siccus aridus, destitutus; sic dicimus* þurr sjórr, *mare piscibus destitutum.*

Þvíso *vel* þvísa, *pro* þesso, *dativ sing. neutr.,* þessi, *hic.*

Þvottdagr, *m., dies lavationis vel lavacri, idem ac* laugardagr, *qv. v.; th.* þvattr *vel* þvottr, *lavatio* (ek þvæ, *lavo).*

Þýborinn, *adj., servili conditione natus; th.* þý, *serva, in masculino* þýrr *vel* þýr, *servus, cfr. gr.* θης, *servus et* borinn, *perf. partic. pass. v.* ek ber, *pario.*

Þýfd, *f., furtivitas, furtum; th.* þjófr, *fur, vide* þjóflaun.

Þægi, *conjunctivus v.* ek þigg, *accipio, cfr. gr.* δεχομαι, *idem.*

Þörf, *f., indigentia, opus, egestas.*

Æ.

Æfintrygdir, *f. pl. (in sing.* æfintrigd), *fidelitas et fœdus amicitiæ in ævum v. ætatem, vide* aldartrygdir; *th.* æfi *v.* ævi, *ætas, ævum, cfr. gr.* αιων *et* trygd, *qv. v.*

Ægi ek, *v. eqvos certis stationibus recreo. Mihi derivandum vel ab* hægr, *facilis, commodus, mitis; vel ab* hagi, *pascuum, aspiratione abjecta, qvasi sit* hagi ek, *qvod in pronuntiatione fit* hægi ek. *Legitur etiam* ái ek, *vide* áfángi. *Distingvendum ab* ægi ek, *terreo qvod ab* óga ek, *idem.*

Æll, *adj., jure alendus, opponitur* óæll *v.* óalandi, *qv. v.; th.* ek el, *alo.*

Ærr, *adj., insaniens, sanæ mentis usu destitutus, delirans, vide* óraverk. *Legitur etiam* örr.

Ærr, *adj., in puerili ætate versans, juvenilis, comparat.* ærri *vel* örri; *th. mihi esse videtur* ár, *initium, annus et hinc*

Æska, *f., juventus, qvasi* ærska.

Ættarmót, *n., occursus familiarum, cognatio.* At hann veit ei ættarmót med þeim, *se cognationem inter eos nescire* ſþ. 9; *th.* ætt *vel* átt, *genus, familia et* mót, *occursus* (ek mæti, *occurro).*

Ætr, *adj., edibilis, edilis; th.* ek et, *edo.*

Ævintrygdir *v.* æfintrygdir.

Æxt *vide* öxt.

Ö.

Öfundlauss, *adj., doli expers, infucatus;* þat fè skal öfundlaust vera, *nihil doli hisce bonis insit; th.* öfund *vel rectius* aufund, *animus aversus, malevolentia, hodie invidia, cujus origo ni fallor qværenda in* af, *ex, ab et* ek vind, *verto, unde* afundinn, *inhumanus, aversus, trux. Dan.* Avind. *Svec.* afund.

Öldúngshúð, *f., exuviæ, pellis, bovis adulti; th.* öldúngr, *bos adultus* (ek el, *alo) et* húð, *qv. v.*

Ölmusogjöf, *f., dona caritatis;* at safna ölmusogjöfom, *stipem corrogare;* ölmusa, *dona in pauperes erogata (almus) et* gjöf, *donum* (ek gèf, *dono).*

Öln, *f., idem qvod* alin, *qv. v.*

Öndkostr *v.* aunnkostr *v.* önnkostr, *m., frustraneitas;* fyrir önnkost, *nulla necessitate impellente, ultro, frustra; th. ut puto* önn *v.* avnn *vel* auðn, *defectus et* kostr, *optio, eligendum qvid, nulla necessitate ingruente, unum præ altero eligendum non habemus.*

Öndverðr, *adj., initialis, qvi in initio est positus, et primum se nobis offert;* til öndverðs þíngs, *ad initia comitiorum Ob.* 80, fyrir öndverðo, *ab initio; th.* and, *contra, e regione et* verðr, *qvod in constructione denotat aliqvorsum vergens, ut in* ofanverðr, neðanverðr, sunnanverðr *etc.* (ek er, *sum).*

Önn, *f., negotium, opera rustica; th.* ek vinn, *operor.*

Ördrag, *n., idem qvod* örskot, *qv. v.; th.* ör, *sagitta et* ek dreg, *traho.*

Örendi, *n., negotium; conflatum videtur ab* ei er yndi, *non est qvies et hodie* eyrindi, *forsan rectius,* eiryndi, *scribitur. Sic Lat. negotium a ne et otium et gr.* ἀσχολια *ab* α *privativo et* σχολη, *otium.*

Öreigi, *m. (subst. adject.), bonis destitutus, pauper, egenus; th.* ör, *qvod in constructione defectum denotat et* ek á (at eiga), *teneo, possideo.*

Örkumbl, *n., signum teli, tumor eveniens cum vulnus obducitur, cicatrix; th.* ör, *sagitta, telum et* kumbl, *signum, cfr. gr.* συμβολον, *vide gloss. Nialæ sub* herkuml.

Örri, *junior, vide* ærr.

Örsaudi, *m. (subst. adjectitium), ovium expers; th.* ör, *particula defectum denotans et* sauðr, *ovis.*

Örskot, *n., jactus teli, per eum tum locus rei gestæ* (vettvángr), *qvam aliæ cujusdam momenti distantiæ definiebantur; th.* ör, *telum et* skot, *jaculatio, vide* skotfè.

Örskotshelgi, *f., sanctitas loci per jactum sagittæ determinati, ipsum spatium v. locus ita definitus; th.* örskot, *qv. v. et* helgi, *sanctitas* (helgr *v.* heilagr, *qv. v.).*

Örviti, *m. (subst. adjectit.), sana ratione destitutus, delirans; th.* ör, *particula defectum denotans et* vit, *ratio.*

Öxarhamarr, *m., malleolus securis; th.* öxi, *securis, cfr. gr.* αξανη, *idem et* hamarr, *malleus* (ek hef, *elevo), qvasi sit* hafarr.

Öxarþæror, *f. pl., dicuntur extremitates juguli in asello resecto et expanso. Caput piscis securi verosimillime amputaverunt veteres et eo deinde resecto, dorsoqve ademto per humeros transversos* avxarþæror *v.* öxarþæror, *dicebantur, qvod ultra dubium positum esse opinor. Prima vocis pars derivanda ab* öxi, *securis, genit.* öxar *vel* axar, *gr.* αξανη. *P. Vidalinus,* avxar, *humeros denotare asserit, sed non probat; circa posterioris partis etymon in diversum abeunt interpretes. Johnsonius vocem* þæra, *in pl.* þæror, *cum gr.* πτερον, *ala, comparatam vult (vide gloss. Nialæ sub* þjókkr), *ea ratione inductus, qvod* þæror *denotent qvicqvid extenditur, in alarum similitudinem; G. Andreæ contra vel a* þverr, *transversus derivat, vel adfert græcum* θαιρος, *cardo, axis, qvod ultimum mihi maxime arridet; axim enim vel axon secundam colli vertebram vocant medici, ubi nempe caput a pisci amputatur. Hoc vero si nimis qvæsitum esse, neqve significationem* το, þæra, *vertebram colli denotantis, commode cum* öxar *(securis), conjungi posse videatur, qvod tamen me fugit, conferri meretur, gr.* θερω, *ferio, cædo, ita ut* þæra *vel* þæror, *sit abscissio, amputatio, vel etiam particulæ corporis ampu-*

tatæ, et öxarþæror, *locus in pisce, qvi securi feritur. Est etiam* δειρη *et* δερη, *cervix, collum.*

Öxt *v.* æxt (ek hefi), *videtur esse perfectum, verbi transit.* ek eyk, *adaugeo, increscere facio. (Sic* ek óx, *est perfectum, verbi intransit.* ek vex, *cresco).* Nú hefir þeim öxt verit fleirom fèit, *at pluribus (filiorum a patre) bona adaugebantur, cfr. gloss. Eddæ sub* æxto, αυξω, *augeo.*

INDEX

materiarum in Gragasa islandica occurrentium et decisarum, rerumqve, circa ritus et instituta veterum, maxime notabilium.

Signa abbreviata denotant:

NS. = *nomophylacis sectio* = Lögsögumannsþáttr.
DS. = *dicasterii sectio* = Lögrèttuþáttr.
JOS. = *Sectio de judiciis ordinandis* = Þíngskapaþáttr.
HS. = *Sectio de hæreditatibus* = Arfaþáttr.
AS. = *Sectio de alendis* = Omagaþáttr.
FCS. = *Scctio de fædere conjugali* = Festaþáttr.
CS. = *Sectio de commerciis* = Kaupabálkr.
JCS. = *Sectio juris criminalis* = Vigslóþi.
FRS. = *Sectio de fundis reluendis et rebus rusticis* = Landabrigdabálkr.
JN. = *Jus navale vel de re nautica* = um skipa medferd.
Privil. Isl. = *de Norvegiæ Regis juribus in Islandia, et Islandorum in Norvegia privilegiis* = frá rètt Noregs konúngs á Islandi ok Islendínga í Noregi.

Nota. Numerus romanus titulum sectionis, arabicus paginam libri indicabit.

A.

14*

B.

C.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

L.

M.

N.

O.

P.

Q.

R.

S.

T.

U.

V.

Y.

Þ.

Homicidii multæ ordinariæ distributi
juxta Vsl. 114

I. Annuli ordinarii:

- *a. annulus trimarcalis sev primarius.*
- *b. annulus viginti unciarum.*
- *c. annulus bimarcalis.*
- *d. annulus duodecem unciarum.*

II. Annuli extraordinarii, sev sequior

- *e. unica marca.*
- *f. qvinqve unciæ, ortuga una.*
- *g. tres unciæ cum dimidia.*
- *h. duæ unciæ.*
- *i. unica uncia cum dimidia.*
- *k. unica uncia.*

			a. *p* 3 6
		occisor et *occisus*	*a.* *fr* 3 6
	a. *filius* 3 *marcæ* 6 *unc.* 48 *numm.*	*a.* *filius* 3 *marcæ* 6 *unc.* 48 *numm.*	*c.* *fi* 2 3
b. *nepos* 20 *unciæ* 4 *unc.* 32 *numm.*	*b.* *nepos* 20 *unciæ* 4 *unc.* 32 *numm.*	*b.* *nepos* 20 *unciæ* 4 *unc.* 32 *numm.*	

ↄ inter cognatos, tam solvendæ qvam accipiendæ, sev BAUGATAL sic dictum.

es:

b.	*avus* 20 *unciæ* 4 *unc.* 32 *numm.*			
ater *c.* *marcæ* *unc.* 48 *numm.*	*patruus* *e.* 2 *marcæ* 3 *unc.* 24 *numm.*	2 *et* 3 *gradu* *g.* 1 *marca*	3 *et* 4 *gradu* *i.* 3½ *uncia*	4 *et* 5 *gr.* 1½ *uncia*
ater *d.* *marcæ* *unc.* 48 *numm.*	*patrui filius* *f.* 12 *uncias* 2 *unc.* 16 *numm.*	3 *gradu* *h.* 5 *unciæ* 1 *ortuga*	4 *gradu* *k.* 2 *unciæ* 1 *ortug.*	5 *gradu* 1 *uncia*
atruelis *e.* *marcæ* *unc.* 24 *numm.*	2 *et* 3 *gradu* *g.* 1 *marca*	3 *et* 4 *gradu* *i.* 3½ *uncia*	4 *et* 5 *gradu* 1½ *uncia*	

æ,

I. Festaþáttr Cap. 32, þat er et r t meira oc frændsemis spell et meira varþ

II. Ibidem Cap. LV: Ef frændsemi r þat fiör-baugsgard. Cfr. Cap. XLIX.

III. Ibidem Cap. III: En ef at Vt scolo gera tiund ena meiri af fe sino öllo r.

IV. Ibidem Cap. III: Enn ef frænd

V. Ibidem: Enn ef VIta manne er

VI. Kristinrettr Þorl. ok Ket. þa l

Sá sem giptast skal		I. Skóggángr	Fræ spel	leyfilegt hjónaband
		I. Skóggángr	Fræ sem spel mei	leyfilegt hjónaband
		I. Skóggángr	Fræ sem mei	hjónaband

Ad recensum annulorum

				Tvítugauri ●
		Höfutbaugr	● Fadir	Tvímerkíngr ●
	Vegandinn edr	● sá vegni	Höfutbaugr ● Bródir	Tólfeyringr ●
	Höfutbaugr ● Sonr	Höfutbaugr ● Sonr	Tvímerkíngr ● Bródursonr	Ein mörk ●
Tvítugauri ● Sonarsonr	Tvítugauri ● Sonarsonr	Tvítugauri ● Sonarsonr		

multaticiorum.

Födrfadir						
Födrbródir	Ein mörk	⊛ Manni firnari enn brædrúngr	þrír aurar oc hálfr	⊛ Manni firnari enn næsta brædra	einn eyrir ok hálfr	⊛ Manni firnari enn annara br.
Brædrúngr	fimm aurar ein ortug	⊛ Næsta brædra	tveir aurar ein ortug	⊛ annara brædra	einn eyrir	⊛ þridju brædra.
Manni firnari enn brædrúngr	þrír aurar ok hálfr	⊛ Manni firnari enn næsta brædra	einn eyrir ok hálfr	⊛ Manni firnari enn annara br.		

